

The Project Gutenberg eBook of Jerusalem I-II, by Selma Lagerlöf

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Jerusalem I-II

Author: Selma Lagerlöf

Translator: Jalmari Jäntti

Release date: August 10, 2013 [EBook #43430]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JERUSALEM I-II ***

Produced by Tapio Riikonen

JERUSALEM I-II

I. Taalainmaassa. II. Pyhässä maassa.

Kirj.

SELMA LAGERLÖF

Suomentanut Jalmari Jäntti

WSOY, Porvoo, 1902.

SISÄLLYS:

TAALAINMAASSA

Johdanto

Ingmarinpojat

Edellinen osa

Koulumestarin luona
He näkivät taivaan avoinna

Ingmarilan Katri
Siionissa
Hurja ajo
Hellgum
Uusi suunta

Jälkimmäinen osa

L'Universin haaksirikko
Hellgumin kirje
Hirrenvetäjä
Ingmarilassa
Höökkin Matti Erkinpoika
Huutokauppa
Gertrud
Ruustinna-vanhus
Lähtö

PYHÄSSÄ MAASSA

Edellinen osa

Pyhä kallio ja pyhä hauta
Boo Ingmar Maununpoika
Ristinkantaja
"Kullasta raketut muuri ja portit poltetusta lasista"
Jumalan pyhä kaupunki Jerusalemi
Aamuruskon siivillä
Baram pasha
Palestiinan kukkia
Gehennassa
Paratiisin kaivo
Ingmar Ingmarinpoika

Jälkimmäinen osa

Babroo Svenintytär
Dervishi
Köyhyyden päivinä
Ingmarin taistelu
Öljymäellä
"Kerran toisemme kohdatahan"
Pyhiinvaellukselta palattua

TAALAINMAASSA

JOHDANTO

INGMARINPOJAT

I

Oli kesäaamu, ja nuori mies kulki auran jäljessä kesantoa kyntäen. Päivä paistaa helotti, ruohossa tuntui aamukaste, ja ilman raikkaus oli sanoin kuvaamaton. Hevoset aamuurinko teki raisuiksi, ja kuin leikiten ne kiskoivat auraa. Niiden käynti oli paljon rivakampaa kuin muulloin, mies sai vähän väliä ottaa juoksuaskelen, ettei jäisi jälkeen.

Auran kääntämä maa loisti tuoreutta ja voimaa, ja kyntömiehen mielessä väikkyi ilo siitä, että pian tuohon pääsi ruista kylvämään. Hän huomasi mieltivänsä näin: "Miksi minua toisinaan painavat niin raskaat huolet ja elämä tuntuu vaikealta? Mitä muuta tarvitsee kuin auringonpaistetta ja kaunista ilmaa ollakseen yhtä huoleton kuin Jumalan lapset taivaassa?"

Se oli pitkä, leveä laakso, ja siinä oli sarakkeen muotoisina tilkkuina keltaisia ja keltaisen vihreitä laihoja, niitettyjä apilapeltoja, kukkivia perunamaita ja pieniä, sinikukkaisia pellavasarkoja, joiden yllä leijaili suunnaton joukko valkoisia perhoja. Ja tämän kaiken satoi eheäksi kokonaisuudeksi laakson keskeltä kohoava jykevä, iäkäs maalaistalo, jossa oli kihermä harmaita ulkosuojia ja niiden keskellä kookas, punaiseksi maalattu asuinrakennus. Sen päätyseinän suojassa seisoi pari korkeata, omin valloin kasvanutta päärynäpuuta, porttia vartioi kaksi nuorta koivua, suuria halkopinoja oli vihreällä pihamaalla ja tarhassa muhkeita olkiaumojia. Se näytti yhtä kauniilta siinä tasaisten peltojen keskellä kuin iso purjelaiva, joka korkeine mastoineen ylenee aavan meren pinnasta.

"Ja kuinka hyvä onkaan sinun talosi!" jatkuivat kyntömiehen ajatukset. "Siinä on monta vankkatekoista huonetta, on kaunis karja ja rivakoita hevosia, ja palvelusväki on uskollista kuin kulta. Ei koko kihlakunnassa ole sinua rikkaampaa, eikä sinulla koskaan ole köyhyydestä pelkoa.

"Mutta enhän minä köyhyyttä pelkääkään", hän jatkoi kuin oman ajatuksensa vastaukseksi. "Eikä mieltäni painaisi mikään muukaan, kun vain olisin yhtä miesten mies kuin olivat isäni ja isoisäni.

"Suotta minä sentään aloin tätä ajatella", hän sanoi, "sillä äsken olin niin hyvällä tuulella. Mutta mietinpä nyt sen loppuun asti. Isä oli aikanaan kaikkien naapurien esikuva; kun hän alkoi heinäntekonsa, alkoivat hekin, ja samana päivänä kuin meillä Ingmarilassa alettiin kesannon kyntö, painoivat koko laakson talot auransa ketoon. Mutta nyt minä olen tässä kyntänyt jo pari tuntia, eikä missään ole alettu edes auranvannasta teroittaa.

"Luulen hallinneeni taloa yhtä hyvin kuin kuka tahansa muu Ingmar Ingmarinpoika", hän tuumi. "Heinäkaupoissa minä olen hyötynyt enemmän kuin isä, ja minun teettämäni pellonojat eivät kasva ruohoa niinkuin hänen. Ja toden sanoakseni minä en tärvele metsääkään kaskea kaatamalla, niinkuin hän.

"Usein kyllä mieli tahtoo painua apeaksi", oli mies puhelevinaan, "ei aina tunnu yhtä kevyeltä kuin tänään. Isän ja isoisän aikana sanottiin, että Ingmarien suku on niin vanhaa, että he tietävät, millaiseksi Luoja maailmansa aikoi, ja silloin heitä vallan pyytämällä pyydettiin olemaan pitäjän valtiaina. He asettivat papit ja lukkarit, he määräisivät milloin joki oli perattava ja mihin laitettava koulu. Mutta minulta ei kysy neuvoa kukaan, minulla ei ole mitään sananvaltaa.

"Omituista sentään, kuinka huolet ovat helppoja kestää näin aamuisin; nytkin tuo kaikki minua melkein naurattaa. Ja kuitenkin minä pelkään, että syksyllä käy pahemmin kuin koskaan ennen. Jos teen sen, mitä nyt aion, ei rovasti eikä tuomari vastedes tule kirkkomäellä lyömään kättä kanssani, niinkuin he tähän asti vielä ovat tehneet. Ei minua valita edes köyhäinhuoltohallitukseen, ja saan aivan heittää mielestäni toivon, että minusta tehtäisiin kirkonisäntä."

Mietiskely ei milloinkaan suju niin helposti kuin tuolla lailla astellessa yhtä auran kyntämää vakoa toisen jälkeen. On yksin, ei muuta ajankuluksi katseltavaa kuin varikset, jotka kävelevät kynöksellä nokkimassa matoja. Miehestä tuntuivat ajatukset syntyvän niin vaivatta, kuin jos joku olisi kuiskaillut niitä hänen korvaansa. Ja hän iloitsi ja elpyi siitä, sillä hyvin harvoin hän tunsii päänsä niin selväksi ja sukkelaksi. Huolet alkoivat näyttää turhilta, hän lohduttautui sillä, että eihän kukaan vaadikaan häntä syöksymään onnettomuuteen.

Jospa isä olisi elossa, voisi pyytää hänen neuvoaan nyt, niinkuin aina ennenkin tukalissa tiloissa. Hän kävi tuskaiseksi, melkein kuin lapsi, kun ei ole isä likellä, jolta saisi kysyä.

"Kun vain osaisin hänen luokseen", hän sanoi ja myhähti jo sitä ajatellessaan, "niin varmaan lähtisin. Mitähän ihmettä Suur-Ingmar sanoisikaan, kun minä kerran ilman aikojani kävelisin hänen luokseen. Tuntuu kuin hänen pitäisi asua suuressa kartanossa, missä on laajat pellot ja niityt ja isot rakennukset

ja lukuisa ruskea karja ilman yhtään mustaa tai kirjavaa, niinkuin hän täällä maan päällä halusi. Kun minä sitten astun väentupaan..."

Kyntömies seisahtui yht'äkkiä keskelle peltoa, ojensihe pystyyn ja naurahti. Hän iloitsi sanomattomasti noista mielikuvista, ne juoksivat kuin kilpasilla hänen kanssaan, niin että hän tuskin tiesi, seisoiko enää maassa. Oli kuin hän siinä tuokiossa olisi kohonnut isänsä luo taivaaseen.

"Kun minä sitten astun väentupaan", hän jatkoi, "istuu siellä lavitsat täynnä talonpoikaisukkoja, kaikilla harmaanpunertava tukka ja valkoiset kulmakarvat ja hieman riippuva alahuuli, ja kaikki niin isän näköisiä kuin marja on toisensa näköinen. Kun tupa on noin täynnä väkeä, kainostuttaa minua vähäisen ja minä seisahdun ovensuuhun. Mutta kun isä minut näkee, lausuu hän paikaltaan pöydän päästä: — 'Terve tultuasi, Pikku-Ingmar Ingmarinpoika!' Ja sitten isä tulee luokseni. — 'Tahtoisin puhua kanssanne pari sanaa, isä', minä sanon, 'mutta tässä on sellainen joukko vieraita läsnä.' — 'Ei se mitään, ne ovat kaikki omaa heimoa', isä sanoo, 'nämä ovat joka mies asuneet Ingmarilassa, vanhin heistä jo pakanuuden aikaan.' — 'Niinkö; mutta minä tahtoisin kuitenkin puhua asiani kahden kesken.'

"Isä kääntelee sitten vähäisen ja miettii, mentäisiinkö oikein peräkamariin, mutta kun vieras ei ole sen parempi kuin minä, menee hän keittiöön. Siellä hän istahtaa uuninpankalle ja minä hakkuutukille. — 'Teillähän on täällä oiva talo, isä', minä sanon. — 'Onhan se', isä sanoo. 'Kuinkas kotona Ingmarilassa jaksetaan?' — 'Hyvin', minä sanon, 'viimekin vuonna saatiin kaksitoista taaleria heinäkipunnasta' [kipunta = 20 leiviskää]. — 'Onko se mahdollista?' isä sanoo. 'Ethän vain ole tullut tänne hullutuksia uskottelemaan, Pikku-Ingmar?'

"Mutta minun itseni laita on huonosti", jatkan minä. 'Alati kuulen kehuttavan, kuinka viisas te, isä, olitte, mutta minusta ei välitä kukaan.' — 'Eivätkö ole valinneet sinua kunnallislautakuntaan?' kysyy nyt isäukko. — 'Ei koulu- eikä kirkkoneuvostoon, saati sitten lautakuntaan.' — 'Mitä pahaa sinä sitten olet tehnyt, Pikku-Ingmar?' — 'Enpähän mitään, mutta sanovat että sen, jolle annetaan hoidettavaksi muiden ihmisten asioita, pitää ensin osata järjestää omansa.'

"Sitten isä-ukko varmaan painaa silmänsä lattiaan ja miettii itsekseen. — 'Sinun pitää mennä naimisiin ja etsiä itsellesi hyvä vaimo', hän sanoo kotvasen kuluttua. — 'Mutta juuri sitäpä minä en voi, isä', minä vastaan. 'Ei koko pitäjässä ole niin köyhää talollista, joka antaisi minulle tyttärensä.' — 'Kerro nyt järjestään, miten tämän kaiken laita oikein on', isä sanoo, ja hänen äänessään on leppeämpi sointu.

"Niin, nähkääs isä, kun neljä vuotta sitten talo jäi minun haltuuni, kosin minä Bergskogin Briittaa.' — 'Odotas', sanoo isä, 'ovatko bergskogilaiset sukua meille?' Hän näyttää vieraantuneen näistä meidän oloistamme. — 'Ei, mutta ne ovat muuten varakasta väkeä, ja muistattehan, isä, että Briitan isä on valtiopäivämies.' — 'Niin niin, niinpä kyllä, mutta sinun olisi pitänyt naida omasta suvusta, jotta olisit saanut vaimon, joka tuntee suvun tavat.' — 'Totta puhut, isä, sen minä kyllä sainkin kokea.'

"Istumme nyt isä ja minä hetken ääneti, mutta sitten isä alkaa: — 'Tyttö oli kai kauniin näköinen?' — 'Oli kyllä', sanon minä, 'hänellä oli musta tukka ja siniset silmät ja raikkaanpunaiset posket. Mutta muutenkin hän oli kelpo ihminen, ja äiti oli mielissään siitä, että minä hänet ottaisinkin. Kaikki olisi kyllä ollut hyvin, mutta, nähkääs, hän ei olisi huolinut minusta.' — 'Onhan jotenkin ykskaikkista, mitä sellainen tytönletukka tahtoo.' — 'Vanhemmat hänet taisivatkin pakottaa suostumaan.' — 'Mistä tiedät, että häntä pakotettiin? Iloissaan hänen olisi pitänyt olla päästessään niin rikkaaseen taloon kuin sinun, Pikku-Ingmar Ingmarinpoika.'

"E-ei, iloissaan hän ei ollut, mutta meidät kuitenkin kuulutettiin ja häpäpävä määrättiin, ja Briitta muutti Ingmarilaan jo ennen häitä äidin avuksi, sillä äiti-muori alkaa jo käydä vanhaksi ja huonovoimaiseksi.' — 'Ei minusta tuossa kaikessa ole mitään pahaa, Pikku-Ingmar', sanoo isä ikäänkuin rohkaistakseen minua.

"Mutta sinä vuonna eivät pellot tahtoneet kasvaa mitään, perunoista tuli kato ja lehmät sairastelivat, niin että äiti ja minä pidimme parhaana lykätä häät toiseen vuoteen. Minusta nähkääs ei vihkimisellä ollut niin kovaa kiirettä, kun jo kuulutuksissa oltiin, mutta se taisi olla tapana vain vanhan kansan aikaan.' — 'Olisit ottanut jonkun meidän suvustamme, niin hän kyllä olisi malttanut odottaa', isä sanoo. — 'Minä kyllä näin', minä vastaan, 'ettei Briitta siitä lykkäyksestä pitänyt, mutta niinkuin sanoin, minusta meillä ei ollut muuta neuvoa. Hautajaisetkin olivat olleet keväällä, eikä olisi tahdottu ottaa rahoja pois pankista.' — 'Niin, oikeinhan se sitten oli että odotit', isä sanoo. — 'Mutta minä yhä pelkäsin, että ehkä Briitta pahastuu, jos saa pitää ristiäiset ennen häitä.' — 'Ennen kaikkea on tietenkin katsottava, että on varaa.'

"Mutta Briitta kävi päivä päivältä hiljaisemmaksi ja kummallisemmaksi, ja minä usein ihmettelin, mikä häneen oli mennyt. Luultiin, että hänellä oli ikävä omaisiaan, sillä hän oli aina ollut kotirakas ja pitänyt vanhemmistaan. Kyllä hän siitä tasaantuu, minä ajattelin, kunhan perehtyy taloon. Vielä hän tulee pitämäänkin olostaan Ingmarilassa. Minä maltoin mieltäni jonkin aikaa, mutta sitten kysyin

äidiltä, miten Briitta oli käynyt niin kalpeaksi ja oudon näköiseksi. Äiti selitti, että hän oli raskaana, mutta että hän kyllä tulee ennalleen, kun se on ohi. Minä kyllä itsekseni aavistin, että Briitta pahoitteli sitä häiden lykkäystä, mutta en tullut siitä kysyneeksi. Olitte aina sanonut, isä, muistattehan, että sinä vuonna, jona minä viettäisin hääni, oli huoneetkin maalattava. Ja siihen talon maalaamiseen eivät varat sinä vuonna mitenkään riittäneet. Kun päästään ensi vuoteen, niin kaikki kyllä käy hyvin, ajattelin."

Kyntömies käveli, ja hänen huulensa liukkuivat. Hän oli niin ajatuksissaan, että oli aivan selvästi näkevinään edessään isänsä kasvot. Parasta on selittää isälle kaikki juurta jaksain, hän ajatteli, jotta hän voi antaa hyvän neuvon.

"Niin meni talvi, ja minä mietin usein, että jos Briitta yhä vain pitkittää tuota murehtimistaan, olisin mieluummin tahtonut luopua hänestä tykkänään ja lähettää hänet kotiinsa Bergskogiin, mutta nyt se oli jo myöhäistä sekin. Kunnes sitten eräänä toukokuun iltana huomattiin hänen lähteneen kotoa sanomatta kenellekään mitään. Etsimme häntä oikein etsimällä koko yön, ja aamulla hänet muuan palvelustyttö löysi."

"Tähän päästyäni minä olen hetken ääneti, sillä minun on vaikea jatkaa, ja sitten isä kysyy: — 'Eihän toki, Herran tähden, hengetönnä?' — 'Ei, ei hän', minä sanon, ja isä kuulee miten ääneni värisee. — 'Oliko lapsi syntynyt?' kysyy isä. — 'Oli', minä vastaan, 'ja hän oli kuristanut sen. Se makasi kuoliaana hänen vieressään.' — 'Mutta eihän hän sitten ollut täydessä järjessään, koko ihminen.' — 'Kyllä hän oli', sanon minä. 'Hän teki sen tekonsa kostaakseen minulle siitä, että olin hänelle väkisin työntäytynyt. Ei hän sitä sentään olisi tehnyt, jos olisimme olleet naimisissa, mutta nyt hän sanoi ajatelleensa, että kun minä en tahdo lasta kunniallisesti omistaa, en minä sitä saakaan.' Isän painaa murhe aivan äänettömäksi. — 'Olisitko sinä mielelläsi pitänyt lapsen, Pikku-Ingmar?' hän lopulta kysyy. — 'Olisin', vastaan minä. — 'Sääli sinua, joka jouduit kehnon naisen pariin.'

"Hän kai istuu linnassa nyt?' sanoo isä. — 'Niin, hänet tuomittiin kolmeksi vuodeksi.' — 'Ja senkö takia sinulle ei kukaan anna tytärtään?' — 'Niinpä kai, mutta en minä ole ketään kysynytään.' — 'Ja senkö vuoksi sinulle ei ole annettu kunnassakaan sananvaltaa?' — 'Ollaan sitä mieltä, ettei Briitan olisi tarvinnut käydä niin huonosti. Jos minä olisin ollut yhtä viisas kuin te, sanotaan, niin minä olisin neuvottelemalla saanut häneltä selvän siitä, mitä hän pahoitteli.' — 'Ei ole, ei ole helppo miehen ottaa selvää sisukkaasta naisesta.' — 'Ei niin isä', minä sanon, 'ei Briitta ollut sisukas, mutta ylpeä hän oli.' — 'No, se on melkein sitä samaa', vastaa isä.

"Kun nyt huomaan, että isä alkaa kallistua puolelleni, sanon: — 'Monen mielestä minun olisi pitänyt peittää koko asia ja selittää, että lapsi oli kuollut syntyessään.' — 'Miksei hänen sitten olisi pitänyt kärsiä rangaistustaan?' sanoo isä. — 'Sanotaan, että jos tuo olisi tapahtunut teidän aikaanne, olisitte te kyllä saanut sen palvelustytön, joka hänet löysi, pitämään suunsa kiinni, niin että kaikki olisi pysynyt salassa.' — 'Ja olisitko sinä sitten nainut hänet?' — 'En, siinä tapauksessa minun ei olisi sitä tarvinnut. Olisin parin viikon kuluttua lähettänyt hänet kotiinsa ja saanut kuulutuksen peruutetuksi sillä syyllä, ettei hän viihtynyt.' — 'Voi olla niin, mutta eihän voi vaatia, että sinä, nuori mies, voisit menetellä yhtä viisaasti kuin vanha.'

"Koko pitäjä on sitä mieltä, että minä menettelin huonosti Briittaa kohtaan.' — 'Itse kai hän teki vielä huonommin saattaessaan häpeää kunniallisille ihmisille.' — 'Niin, mutta minähän hänelle työntäysin.' — 'Siitä hän olisi päinvastoin saanut olla iloissaan', sanoo isä.

"Eikö hän teidän mielestänne joutunut linnaan minun tähteni?' — 'Minusta hän teki itse minkä teki.' — Silloin minä nousen paikaltani ja sanon hitaasti: 'Teidän mielestänne, isä, minun sitten ei tarvitse tehdä mitään hänen hyväkseen, kun hän nyt syksyllä pääsee vapaalle jalalle?' — 'Ja mitäs sinä tekisit, naisitko hänet?' — 'Niin kai minun pitäisi tehdä.' — Isä vilkaisee minuun kulmainsa alta ja kysyy: — 'Pidätkös hänestä?' — 'En, rakkauden hän lopetti minusta tykkänään.' Isän silmäluomet painuvat puoliumpeen, ja hän alkaa mietiskellä sanomatta sanaakaan.

"Nähkääs, isä, siitä minä en mihinkään pääse, että onnettomuus on minun syyntäni', minä sanon. Isäukko istuu paikallaan ääntä päästämättä. — 'Kun käräjillä hänet viimeksi näin, oli hän niin lauhtunut, että itki aivan itkemistään sitä, ettei hänellä enää ollut lasta. — Minusta hän ei sanonut yhtään pahaa sanaa, vaan otti kaikki omaksi syykseen. Monet itkivät, ja vähällä piti, etteivät tuomarinkin silmät kostuneet. Eikä hän hänelle tuominnutkaan kuin kolme vuotta.'

"Mutta isältä ei kuulu sanaakaan.

"Vaikeaksi hänelle käy nyt syksystä lähtien elämä kotonaan. Ei hänelle tule monta ilonpäivää Bergskogissa. Vanhempien mielestä hän on tuottanut heille häpeätä, eikä ole sanottu, etteivätkö he siitä häntä nuhtelekin. Saa istua kotona päivät päästään, tuskin on lähtemistä kirkkoonkaan. Raskaaksi sellainen elämä käy kaikin puolin.'

"Mutta isä ei vastaa.

"Paha tosin minunkin on hänen kanssaan naimisiin mennä', minä sanon. 'Ei ole hauskaa niinkin isoon taloon kuin meidän ottaa emäntää, jota rengit ja piiat ylenkatsovat. Äiti ei liioin siitä pitäisi. Enkä luule, että sen koommin voisimme kutsua herrasväkeä vieraisille, enempää häihin kuin hautajaisiinkaan!'

"Isä on yhä vain vaiti.

"Käräjillä minä häntä auttaakseni tulin sanoneeksi tuomarille, että syy oli minun, kun minä olin hänet vasten tahtoaan ottanut. Sanoin vielä pitäväni häntä niin viattomana, että heti paikalla kun vain hänen mielensä minua kohtaan muuttuisi, veisin hänet vihille. Sen sanoin sitä varten, että hän saisi helpomman tuomion. Mutta vaikka hän sen jälkeen on kirjoittanut minulle kaksi kirjettä, ei niistä ollenkaan näy, että hän olisi muuttanut mieltään. Ymmärrättehän siis, isä, ettei se sana minua sido menemään naimisiin hänen kanssaan.'

"Ja isä istuu vain ajatuksissaan ja on ihan vaiti.

"Tiedän kyllä, että minä nyt puhun ihmismielen mukaan ja että me Ingmarit aina olemme tahtoneet pyrkiä tekemään niinkuin Jumala tahtoo. Mutta toisinaan tulee mieleen ajatus, että kenties Jumala ei salli sellaista murhaajan korottamista.'

"Ja isä on yhä vain ääneti.

"Olettehan kokenut, isä', sanon minä, 'kuinka vaikeata on olla, kun antaa toisen kärsiä koettamatta auttaa. Varmaankin tulevat kaikki pitäjäläiset sanomaan minulle, että teen väärin, mutta näinä vuosina on elämäni ollut niin raskasta, etten voi olla tekemättä jotakin hänen hyväkseen, kun hän pääsee linnasta.'

"Isä ei liikahdakaan.

"Silloin melkein nousee itku kurkkuuni, ja minä sanon: 'Niin, isä, olen vielä nuori ja menetän paljon, jos hänet otan. Ennen jo sanottiin minun menetelleen hullusti, mitä sitten tästä sanottaneenkaan.'

"Mutta isää minä en saa virkkamaan sanaakaan.

"Olen minä ajatellut sitäkin, että ihmeellistä on, kuinka me Ingmarit olemme pysyneet tilallamme monta sataa vuotta, kun kaikki muut tilat ovat vaihtaneet omistajaa. Ja siihen minusta näyttää syynä olevan se, että Ingmarit aina ovat koettaneet käydä Jumalan teitä. Meidän Ingmarien ei tarvitse pelätä ihmisiä, kun vain pysymme Jumalan teillä.'

"Silloin isäukko nostaa silmänsä ja sanoo: 'Ei ole helppo kysymykseesi vastata, Ingmar. Parasta on ehkä käydä kysymässä toisten Ingmarinpoikain mieltä.' Sitten hän lähteekin väentupaan, ja minä jään istumaan. Ja kotvan minä saankin istua ja odottaa, eikä isää vain kuulu. Istuttuani sillä lailla monta tuntia minä kyllästyn odottamiseen ja lähden isän luo. 'Malta nyt istua siellä hieman aikaa, Pikku-Ingmar', sanoo isä, 'tämä on vaikea kysymys.' Ja minä näen, kuinka kaikki vanhukset istuvat ja mietiskelevät, silmät ummessa. Ja minä odotan odottamistani, ja sitä kai minä odotan vielä nytkin.'

Hän käveli hymysuin auran jäljessä, joka nyt eteni vallan hiljaa, sillä hevoset näyttivät haluavan levähtää. Päästyään pientaren laitaan hän kiristi ohjia ja pysäytti hevoset. Hän oli nyt taas aivan vakava.

"On ihmeellistä, että kun kysyy toiselta neuvoa, silloin itse jo kysyessään huomaa, mikä on oikein; silloin tuossa tuokiassa selviää, mitä ennen ei keksinyt koko kolmessa vuodessa. Nyt käyköön niinkuin Jumala tahtoo."

Hän tunsu, että hänen oli pakko se tehdä, ja samalla se tuntui niin vaikealta, että hänen rohkeutensa aivan luhistui kokoon sitä ajatellessa. "Jumala minua auttakoon", hän sanoi. — —

Ingmar Ingmarinpoika ei sentään ollut yksin ulkona tänä varhaisena aamuhetkenä. Peltojen välistä polkua pitkin käveli vanha äijä. Hänen ammattinsa oli helppo huomata, sillä olalla riippui punamaalisuti ja koko miehen puku lakista kengänkärkeen oli täynnä maalitahroja. Kiertelevien punamaalarien tavoin hänkin käveli katselemassa, mikä talo olisi maalaamaton tai mikä kaipaisi uutta maalaamista. Hän luuli näkevänsä milloin yhden, milloin toisen, joka olisi sopinut, mutta paha oli päättää, mikä niistä olisi paras. Vihdoin hän nousi pienelle mäentöyräälle, mistä näkyi Ingmarila suurena ja uhkeana tasaisen laakson pohjalla. "Mutta siinäpä talo!" hän huudahti ääneensä ja pysähtyi iloisuuteen siihen paikkaan. "Asuinrakennusta ei ole maalattu sataan vuoteen, sehän on vallan mustunut, ja ulkokuoneita ei ole maalattu ilmoisna ikänä. Ja sitä rakennusten paljoutta", hän huudahti, "tässä minulle riittää työtä syksyyn asti."

Käveltyään vähän matkaa hän huomasi pellolla kyntömiehen. Siinä hän on tämän puolen mies, joka tuntee paikkakunnan, ajatteli punamaalari, häneltä minä saan tuosta talosta tiedot, joita tarvitsen. Hän poikkesi tieltä kesannolle ja kysyi Ingmarilta, mikä tuon suuren talon nimi oli ja luuliko hän, että se annettaisiin maalata.

Ingmar Ingmarinpoika säpsähti ja katsoi mieheen kuin aaveeseen. Herran nimessä, sehän on talonpunaaja, hän ajatteli, ja tulee juuri nyt. Hän aivan tyrmistyi eikä saanut sanaa suustaan.

Hänen mieleensä muistui ihan selvästi, että joka kerta, kun joku oli sanonut hänen isälleen: "Teidän, Ingmar-isä, pitäisi maalauttaa suuri talonne, se on jo niin ränstyneen näköinen", ukko oli vastannut, että hän tekee sen sinä vuonna, jona Ingmar viettää häitään.

Punamaalari kysyi uudestaan ja vieläkin uudestaan, mutta Ingmar oli vaiti, aivan kuin ei olisi ymmärtänyt.

"Onko taivaassa nyt tehty asiastani päätös?" hän kysyi itseltään. "Tuoko tämä nyt isän vastauksen, että minun on tänä vuonna mentävä naimisiin."

Se ajatus koski häneen niin, että hän oitis otti miehen taloonsa työhön.

Sitten hän astui auransa jäljessä hyvin liikuttuneena, melkein onnellisena. "Saat nähdä, ettei sen tekeminen tästä lähtien tunnu niin vaikealta, kun kerran olet selvillä siitä, että isä sitä tahtoo", hän sanoi.

II

Pari viikkoa myöhemmin Ingmar seisoi pihalla kiilloittamassa hevosen valjaita. Hän näytti olevan huonolla tuulella, ja työ kävi häneltä hitaasti. Kunpa minä olisin Jumala, hän ajatteli, hieroi pari kertaa ja alkoi taas alusta. Jos minä olisin Jumala, järjestäisin niin, että samana hetkenä, kun päätän jonkin asian, se tulisi tehdyksikin. Minä en sallisi ihmisten kuluttaa aikaa arveluun ja epäröintiin ja jos jonkinlaisten esteiden mietiskelemiseen. Minä en viitsisi antaa heidän niin pitkää aikaa kiilloittaa ajokaluja ja maalata kirkkorattaita, vaan ottaisin heidät suoraan kyntöpellolta.

Hän kuuli kujalta rattaiden ratinaa, katsahti sinne ja tunsi heti hevosen ja ajopelit. "Bergskogin valtiopäivämies tulee meille", hän huusi keittiöön, jossa hänen äitinsä puuhaili. Heti sen jälkeen hän kuuli äitinsä panevan puita pesään ja alkavan jauhaa kahvia.

Valtiopäivämies ajoi pihamaalle, mutta pysähtyi siihen nousematta rattailta. — "Ei, en nyt käy sisään", hän sanoi, "minulla on vain pari sanaa puhuttavana sinulle, Ingmar. Aika on niin täpärällä, on mentävä kunnantuvalle kunnan kokoukseen." — "Äidillä on juuri kahvi tulella", sanoi Ingmar. — "Kiitoksia, mutta nyt ei aika anna myöten." — "Ette ole pitkään aikaan poikennut taloon, valtiopäivämies", sanoi Ingmar, päästämättä vierasta niin vähällä. Äiti tuli ulos häntä auttamaan. — "Ei suinkaan valtiopäivämies nyt lähde talosta käymättä kahvilla." Ingmar aukaisi polvipiepitteen, ja valtiopäivämies alkoi nousta rattailta. — "No niin, kun Martta emäntä itse käskee, niin täytyy kai totella", hän sanoi.

Hän oli iso, pulska mies, liikkui kevyesti ja näytti olevan aivan toista rotua kuin Ingmar ja hänen äitinsä, jotka olivat rumia, unisen näköisiä ja kömpelöitä. Mutta hän kunnioitti suuresti Ingmarilan vanhoja haltijoita ja olisi mielellään vaihtanut kauniin muotonsa ollakseen Ingmarien näköinen ja kuuluakseen Ingmarinpoikain sukuun. Hän oli aina ollut Ingmarien puolella tytärtään vastaan, ja hänen mielensä oikein keveni näin hyvästä vastaanotosta.

Hetken perästä, Martta emännän tarjotessa kahvia, hän alkoi esittää asiaansa. — "Ajattelin", hän sanoi ja rykäisi, "ajattelin puhua siitä, mitä sille Briitalle olisi tehtävä." Martta emännän kahvikuppi tutisi hiukan, niin että teelusikka tärisi lautasella, ja sitten tuli ahdistava hiljaisuus. — "Meillä on ajateltu, että paras olisi lähettää hänet Amerikkaan." Hän jäi vieläkin odottamaan, mutta toiset istuivat ääntä päästämättä. Hän huokasi, nämä itseensä sulkeutuneet ihmiset säällittivät häntä. "Olemme jo ostaneet hänelle matkalipunkin." — "Kai hän ensin kuitenkin käy kotonaan", sanoi Ingmar. — "Ei, mitä hänellä olisi kotona tekemistä?"

Ingmar pysyi taas äänettömänä. Hän istui silmät puoliummessa ja liikahtamatta kuin nukkuva. Hänen sijastaan alkoi Martta emäntä kysellä. — "Tarvitsehan hän vaatetta ja muuta?" — "Ne on kaikki jo varattu, matkakirstu on jo kauppias Löfbergillä, missä me aina kaupunkimatkoilla asumme." — "Eikös valtiopäivämiehen emäntä käy kaupungissa häntä tapaamassa?" — "Kyllä hän sitä tahtoi, mutta minä sanoin, että on parempi olla tapaamatta." — "Voipi olla niinkin." — "Löfbergille jätettiin matkalippu ja rahat, niin että sieltä hän saa kaikki mitä tarvitsee."

"Ajattelin, että on hyvä antaa Ingmarille tästä tieto, ettei hänen enää tarvitse pitää sitä mielessään",

sanoi valtiopäivämies. Nyt ei Martta emäntäkään enää sanonut mitään, vaan istui hiljaksen, huivi valahtaneena niskaan, ja katseli esiliinaansa. Kumpikin oli vaiti kuin seinä. "Martta emäntä tarvitsee apulaista suuren talouden hoidossa. Ingmarin on pidettävä huoli, että emäntä saa rauhassa viettää vanhuutensa päivät." Valtiopäivämieskin herkesi hetkeksi puheestaan ja ajatteli ihmeissään, että tokko ne edes kuulivat mitä hän sanoi. "Minä ja vaimoni tahdomme kyllä sovittaa kaiken hyväksi jälleen", hän lopetti.

Tätä kuunnellessaan Ingmar tunsu suuren ilon lainehtivan läpi koko ruumiinsa. Briitta lähetetään Amerikkaan, hänen ei tarvitse mennä naimisiin tämän kanssa! Ingmarilassa ei tule murhaaja emännöimään! Hän oli vaiti sen vuoksi, ettei hänestä ollut säädyllystä heti näyttää tyytyväisyyttään, mutta nyt hänestä jo alkoi tuntua sopivalta sanoa ajatuksensa.

Valtiopäivämieskin istui nyt ääneti, hän tiesi että nämä vanhan kansan ihmiset tarvitsivat aikaa arvellakseen. Sitten Ingmarin äiti sanoikin: "Niin, nyt siis Briitta on rangaistusaikansa palvellut, ja nyt tulee meidän muiden vuoro." Martta emäntä tarkoitti sillä, että jos valtiopäivämies toivoi Ingmareilta jotakin apua palkkioksi siitä, mitä oli heidän avukseen tehnyt, eivät he suinkaan epäisi, mutta Ingmar käsitti hänen sanansa toisin, ja hän riuhtaisihe kuin unesta herätäkseen. Mitä isä tästä sanoisi, hän ajatteli. Jos minä nyt kerron tämän aikeen hänelle, niin mitä hän siitä sanoo? "Älä sinä usko, että voit pitää Jumalan vanhurskautta pilkkanasi", sanoo isä silloin. "Älä luule, että hän jättää sinut rankaisematta, jos heität koko syyn Briitan niskoille. Vaikka hänen oma isänsä tahtoisikin hylätä hänet, tehdäkseen sinun mieliksesi ja saadakseen vastedes lainata sinulta rahaa, niin ainakin sinun, Pikku-Ingmar Ingmarinpoika, pitää käydä Jumalan teitä."

Nyt minä uskon, että isäukko valvoo, miten minä tässä asiassa menettelen, ajatteli Ingmar; hän varmaan nytkin lähetti tänne Briitan isän näyttääkseen minulle, kuinka häijy on jättää koko syy tuon raukan kärsittäväksi. Ehkäpä hän on huomannut, etten minä näinä viime päivinä ole ollut oikein halukas lähtemään matkalle.

Ingmar nousi, kaatoi konjakkia kahviin ja kohotti kuppiaan. "Kiitoksia nyt valtiopäivämiehelle siitä, että tulitte tänään tänne", hän sanoi ja kilisti kuppia hänen kanssaan.

III

Ingmar oli koko aamupuolen puuhailnut porttikoivujen parissa. Ensin hän laittoi telineet, sitten hän koetti taivuttaa koivujen latvoja yhteen, niin että ne näyttäisivät holvikaarelta. Puut eivät tahtoneet pysyä niinkuin hän tahtoi, vaan ponnahtivat aina vähän päästä erilleen ja nousivat pystyyn kuin seipäät. "Mitä siitä tuosta tulee?" kysyi Martta emäntä. — "Ajattelin vain, että saavat nyt kasvaa tällä lailla jonkin aikaa", sanoi Ingmar.

Päivälliskello soi, väki tuli ruoalle ja paneutui syötyään pihamaalle nukkumaan. Ingmar Ingmarinpoika nukkui myöskin, mutta hän makasi peräkamarin leveässä sängyssä. Emäntä yksinään oli valveilla, hän istui sukkaa kutoen tuvan penkillä.

Eteisen ovi aukeni vähin äänin ja sisään astui eukko, joka niskan yli käyvässä kannikkeessa kuljetti kahta suurta vasua. Hän sanoi hyvänpäivän perin hiljaisesti, istui ovensuupenkille ja raotti mitään puhumatta vasujen kansia. Toinen oli täynnä kuivattuja korppuja ja rinkeleitä, toinen vastaleivottuja, kiiltäviä vehnäleipiä. Martta emäntä tuli heti kauppoja tekemään. Kaikessa muussa hän kyllä oli tarkka, mutta ilman maukasta kahvileipää hän ei voinut olla.

Valikoidessaan vehnäsiä hän rupesi juttelemaan eukon kanssa, jolta puhe sujui helposti, niinkuin se sujuu useimmilta, jotka talosta taloon käydessään tulevat paljon tekemisiin ihmisten kanssa. — "Te Kaisa olette viisas ihminen, ja teihin voi luottaa", sanoi vanhaemäntä. "Niin on oltavakin", toinen sanoi, "jollen minä älyäisi pitää salassa mitä kuulen, joutuisivat kyllä monet tukkanuottasille." — "Mutta joskus te Kaisa salaatte ihan liian paljon." — Eukko vilkaisi emäntään ja ymmärsi hänen tarkoituksensa. "Jumala minua armahtakoon", hän sanoi kyneleet silmissä. "Minähän puhuin Bergskogin valtiopäivämiehen emännälle, kun olisi pitänyt tulla puhumaan teille." — "Vai niin, että te puhuitte valtiopäivämiehen emännälle?" Martta sanoi tuon pitkän sanan äärettömän ylenkatseellisella äänellä.

Ingmar Ingmarinpoika kavahti unestaan, kun peräkamarin ovi hiukan narahtaen aukeni. Ei ketään tullut sisään, mutta ovi jäi raolleen. Hän ei tiennyt, oliko se auennut itsestään vai kävikö joku sitä aukaisemassa. Unimielisenä hän jäi vielä pitkäkseen ja kuuli silloin puhetta tuvasta.

"Kertokaa nyt minulle, Kaisa, mistä huomasitte, ettei Briitta pitänyt Ingmarista?" sanoi emäntä. — "Jo alusta pitäenhan sen kuuli, kuinka pitäjällä kerrottiin vanhempien häntä pakottaneen", sanoi eukko vältellen. — "Puhukaa nyt asia suoraan, Kaisa, sillä kun minä kysyn, ei teidän tarvitse totuutta kainostella. Kyllä minä luulen korvieni sietävän kuulla mitä teillä sanottavaa on." —

"Sen minä vain tiedän, että joka kerta kun siihen aikaan kävin Bergskogissa, hän oli minusta itkettyneen näköinen. Kerran, kun olimme kahden kesken Bergskogin keittiössä, sanoin hänelle: 'Sinä Briittahan kuulut menevän komeihin naimisiin!' — Hän silmäsi minuun aivan kuin olisi luullut minun puhuneen piloillani. Ja sitten hän sanoi: 'Totta se on, Kaisa. Komeihin kylläkin.' Hän sanoi sen sillä lailla, että olin näkevinäni silmäini edessä Ingmar Ingmarinpojan, eikähän hän kaunis ole, vaikka en ollut sitä tullut ennen ajatelleeksi, kun minä aina olin pitänyt Ingmareja niin suuressa arvossa. Mutta nyt minä en voinut olla hiukan naurahtamatta. Silloin Briitta katsoi vielä kerran minuun ja sanoi: 'Niin, komeihin kylläkin', ja sitten hän yht'äkkiä ryntäsi minun luotani kamariin ja kuului sitten siellä itkeä nyyhkyvän.

"Mutta poislähtiessäni minä ajattelin itsekseni: Kyllä siitä tulee hyvä sentään tuostakin; kaikkihan Ingmareille hyvin käy. Vanhempia minä en ihmetellyt; jos minulla olisi ollut tytär, jota Ingmar Ingmarinpoika olisi kosinut, en minä olisi suonut itselleni lepoa, ennen kuin hän olisi myöntynyt."

Ingmar makasi valveillaan ja kuunteli. "Tuon tekee äiti tahallaan", hän ajatteli. "Hän on alkanut kummastella minun huomista kaupunkimatkaani. Äiti luulee minun menevän noutamaan kotiin Briittaa eikä tiedä, että minä olen sellainen raukka etten voi."

"Kun sitten toisen kerran näin Briitan", eukko jatkoi, "oli hän jo muuttanut tänne Ingmarilaan. En voinut paikalla kysyä häneltä, mitenkä hän viihtyi, sillä tupa oli väkeä täynnä, mutta kun lähdin pois ja olin kulkenut hakapolkua kappaleen matkaa, tuli hän jäljessäni. — 'Kaisa', hän sanoi, 'oletko käynyt nyt hiljan Bergskogissa?' — 'Olin siellä toissapäivänä', minä sanoin. 'Herran tähden, toissapäivänäkö olit siellä, ja minusta kun tuntuu, että minä olen ollut jo vuosikautia kotoa poissa!' — Siihen ei ollut helppo mitään vastata. Briitta ei näyttänyt voivan sietää mitään, hän oli valmis purskahtamaan itkuun, sanoipa hänelle mitä tahansa. — 'Voithan joskus käydä katsomassa', minä sanoin. — 'Ei, en minä taida käydä siellä enää milloinkaan.' — 'No, ka miks'et, käy vain', sanoin minä siihen, 'siellä on kaunista tähän aikaan, koko metsä on marjoja täynnä, ahot aivan punaisinaan puolvoja.' — 'Kaisa kulta, mitä sanot', hän huudahti, ja hänen silmänsä suurenivat, 'ovatko puolukat jo kypsiä?' — 'Ovat kyllä, ja pääsethän sinä täältä jonakin päivänä käymään kotonasi, niin että saat syödä kylliksesi marjoja.' — 'En minä sittenkään taida lähteä', hän sanoi. 'Jos kävisin kotona, olisi vain sitä vaikeampi palata tänne.'

"Minä olen aina kuullut, että Ingmarien kotona on hyvä olla', minä sanoin. 'He ovat kelpo väkeä.' — 'Niin', hän vastasi, 'kyllä he ovat.' — 'Se on paras suku koko pitäjässä', minä sanoin. 'Niin kelpo ihmisiä ei monesti tapaa.' — 'Niin, eihän sitä vääränä pidetä, että väkipakolla ottaa itselleen vaimon.' — 'Viisasta väkeä he ovat myöskin.' — 'Voivat olla, mutta he kätkevät itseensä sen, minkä tietävät.' — 'Eivätkö he koskaan puhele mitään?' — 'Eivät enempää kuin mikä on aivan pakollista.'

"Nyt minun jo piti lähteä, mutta silloin tulin sanoneeksi: 'Pidetäänkö häät täällä vai sinun kotonasi?' — 'Pidämme ne täällä, kun täällä on enemmän tilaa.' — 'Pidä sitten sinä huoli siitä, etteivät lykkää niitä liian kauaksi', minä sanoin. — 'Me menemme naimisiin kuukauden kuluttua', hän sanoi.

"Mutta juuri kun olin lähtemäisilläni Briitan luota, johtui mieleeni, että Ingmareille oli tullut huono viljavuosi, ja sanoin etten luullut heidän rupeavan häitä laittamaan sinä vuonna. — 'Jolleivät laita, niin minä menen järveen', sanoi Briitta.

"Kuukauden kuluttua minä sitten kuulin, että häät oli lykätty tuonneemmaksi, ja kun minä jo silloin aavistin, ettei tästä hyvä seuraa, poikkesin Bergskogiin puhumaan valtiopäivämiehen emännän kanssa. 'Eiväthän ne vain tehne tyhmyyksiä siellä Ingmarilassa', minä sanoin. — 'Kyllä meidän on oltava tyytyväisiä siihen, mitä he tekevät', hän sanoi. 'Jumalan kiitos, että saimme tyttäremme niin hyvään paikkaan.'"

Ei äidin tarvitsisi nähdä noin paljon vaivaa, ajatteli Ingmar Ingmarinpoika, sillä kukapa tästä talosta lähtisi Briittaa tapaamaan! Sitä juhlaporttia ei hänen tarvitse pelätä, sillä semmoisia laitellaan vain sitä varten, että voitaisiin Jumalalle osoittaa hyvää tahtoa. Näkeehän siitä, että aikeissa kyllä oltiin. Mutta toista on todenperästä ryhtyä toimeen.

"Viimeksi minä näin Briitan keskitalvella, syvän lumen aikana", Kaisa jatkoi. "Kävelin kapeata ajotietä keskellä saloa, ja siellä oli huonoa liikkuminen, sillä lumi oli suojailmalla käynyt sohjoksi ja livetti jalkaa. Silloin näin jonkun istuvan tiensyrjässä, ja likemmäksi tultuani huomasin, että se istuja olikin Briitta. — 'Mitä sinä näin yksinäsi teet keskellä saloa?' kysyin häneltä. — 'Kävelemässä minä vain olen.' Seisahduin katsomaan häntä, enkä ymmärtänyt mikä hänen oikein oli. — 'Lähdin katselemaan, onko täällä missään jyrkkiä mäkiä', Briitta sanoi. — 'Herranen aika, sitäkö varten, että heittäytyisit nurinniskoin alas?' minä sanoin, sillä hän näytti semmoiselta, joka on kyllästynyt elämäänsä.

"Niin', hän sanoi, 'heittäytyisin kylläkin, kun vain löytäisin mäen, joka olisi oikein korkea ja jyrkkä.' — 'Saisit jo hävetä, sinä, jolla ei pitäisi olla mitään puutetta.' — 'Niin, pahahan minä olen, Kaisa.' — 'Sen minä kyllä uskon.' — 'Joka tapauksessa minä vielä teen jotakin pahaa, niin että parempi minun olisi

kuolla.' — 'Tuo on paljasta lasten lorua.' — 'Siitä asti minä olen ollut ilkeä, kun sinne muutin!' Sitten hän astui aivan eteeni, ja silmät leimusivat, kun hän sanoi: — 'Ne eivät ajattelekaan muuta kuin kiusata minua, ja minä ajattelen vain, kuinka kiusaisin puolestani heitä.' — 'Älä turhia puhu, Briitta, he ovat hyviä ihmisiä.' — 'Ei, he vain tahtovat saattaa minut häpeään.' — 'Oletko puhunut heille itselleen tuosta?' — 'Minä en puhu heidän kanssaan mitään. Enkä ajattele muuta kuin panna kiusan kiusaa vastaan.'

"Olen ajatellut sytyttää tuleen hänen talonsa, sillä se on hänen paras tavaransa. Tai olen ajatellut syöttää myrkkyä hänen lehmilleen, ne ovat vanhoja ja rumia ja niillä on valkoiset renkaat silmien ympärillä, ihan kuin olisivat hänen sukuaan.' — 'Ei haukkuva koira pure', minä sanoin. — 'Jotakin minun täytyy hänelle tehdä, muuten en saa mielenrauhaa.' — 'Sinä et tiedä mitä puhut', minä sanoin, 'tuolla laillahan sinä juuri mielenrauhasi hävität.'

"Silloin hän yht'äkkiä muuttui ja purskahti itkuun. Hän lauhtui kokonaan ja valitti, että hänen on niin paha olla, kun pahat ajatukset häntä vaivaavat. Minä saatoin hänet kotiin, ja erotessa hän lupasi olla tekemättä mitään pahaa, kun vain en puhuisi kenellekään.

"Kauan minä sitten mietin, kenelle tuosta kertoisin", sanoi Kaisa, "mutta oli niin vaikeata tulla puhumaan niin isoisten ihmisten kuin teidän kanssanne."

Ruokakello tallin päädyssä soi työhön, ja väki heräsi päivällisunestaan. Martta emännälle tuli kiire keskeyttämään Kaisan puheet. "Kuulkaas, Kaisa, luuletteko Ingmarin ja Briitan välien vielä voivan parantua?" — "Mitenkä niin?" sanoi eukko aivan ällistyneenä. — "Tarkoitan sitä, että jollei Briitta lähtisikään Amerikkaan, luulisitteko, että heistä vielä voisi tulla pari?" — "En ikipäivänä minä sitä usko. Ei, siitä ei tule kerrassa mitään." — "Briitta ei varmaan hänestä huolisi?" — "Varmasti hän pysyy erossa."

Ingmar nousi istualleen sängynlaidalle. "Saitkos kylliksesi, Ingmar, jokos nyt lähdet huomenna matkalle?" hän sanoi ja iski nyrkillään sängynlaitaan. "Luuleeko äiti tosiaankin sillä saavansa minut jäämään kotiin, että näyttää minulle, kuinka Briitta minua vihaa." Hän iskeä jyhmi vähän väliä sängynlaitaan, aivan kuin olisi ajatuksissaan kaatanut jotakin, joka teki kovaa vastarintaa. "Nytpä minä otankin ja yritän uudestaan. Me Ingmarit emme jätä yhteen yritykseen, kun jokin käy hullusti. — Miehin mies ei semmoisen vuoksi jätä hankettaan kesken, että joku nainen häneen mielettömästi vihastuu."

Vasta nyt hänelle perin pohjin selvisi tappion koko suuruus, ja hänen mielensä paloi saamaan hyvitystä.

"Vielä minä, tuhannen tulimmaista, saan Briitan viihtymäänkin Ingmarilassa", hän sanoi.

Hän iskeä jysäytti vielä viimeisen kerran sängynlaitaan, ennen kuin nousi lähteäkseen työhön.

"Niin totta kuin minä uskon, että Suur-Ingmar Kaisan tänne lähetti, jotta minä saisin sisua tehdäkseni tuon kaupunkimatkan!"

IV

Ingmar Ingmarinpoika oli saapunut kaupunkiin ja nousi hitain askelin pitkin loivasti viettävää puistokujaa lääninvankilaan päin, joka sijaitsi kauniilla ja laajalle näkyvällä paikalla. Päätä kääntämättä ja silmäluomet puoliummessa hän kävellä laahusti tarmottomasti kuin vanhus. Hän oli päivän kunniaksi vaihtanut kauniin maalaispukunsa mustiin verkavaatteisiin ja tärkkipaitaan. Hänestä tuntui hyvin juhlalliselta, mutta yhä vielä hän arkaili ja kulki kuin vasten tahtoaan.

Ingmar astui vankilan edessä olevalle hiekoitetulle pihalle ja kysyi vartijalta, tänäänkö se Briitta Eerikintytär pääsee vapaaksi. — "Taitavat ne laskea tänään yhden irti", vartija sanoi. — "Se on muuan, joka on ollut kiinni lapsenmurhasta", selitti Ingmar. — "Juuri se sama; hän pääsee vapaaksi nyt aamupäivällä."

Ingmar ei mennyt edemmäs, vaan jäi siihen odottamaan, nojaten selkäänsä puuta vasten ja kääntämättä katsettaan ovesta. "Onpa yksi ja toinenkin tainnut käydä tuosta ovesta sisään ilman suuria iloja", hän ajatteli. "En huoli liioitella", hän jatkoi, "mutta eiköhän moni siitä sisään mennessään liene ollut kevyemmällä mielellä kuin minä, vaikka seisonkin ulkopuolella.

"Olkoon vaikka niinkin, mutta nyt on Suur-Ingmar tuonut minut tänne noutamaan morsiantani vankilasta", hän sanoi sitten. "Mutta sitä en Pikku-Ingmarista voi sanoa, että hän olisi oikein hyvillänsä; mieluisempaa hänestä olisi, että morsian astuisi kunniaportista ja että hänen äitinsä seisoi vieressä

jättämässä hänet sulhaselle. Ja sitten he ajaisivat kirkkoon suuressa saatossa. Ja morsian istui koreassa morsiuspuvussa hänen rinnallaan ja hymyili hänelle kruununsa alta."

Ulko-ovi avautui useita kertoja, kerran siitä tuli pappi, toisen kerran vankilanjohtajan rouva ja neidit, jotka lähtivät kaupungille. Vihdoin tuli Briittakin. Kun ovi aukeni, tunsu Ingmar sydämensä vavahtavan. Nyt se on hän, hän ajatteli. Hänen silmänsä painuivat kiinni, hän kävi aivan hervottomaksi eikä voinut liikahtaa jäsentäkään. Kun hän viimein rohkaisihe ja nosti silmänsä, seiso Briitta rappusilla oven ulkopuolella.

Ingmar näki, kuinka hän siihen hetkiseksi seisahti. Hän työnsi huivinsa otsaltaan ja katseli kirkkain, avoimin silmin edessään avautuvaa näköalaa. Vankilan paikka oli pienellä kummulla, siitä hän näki koko kaupungin ja metsäiset mäet aina kotiseudun siintäviin vuoriin asti.

Sitten Ingmar näki hänen vapisevan ja pään painuvan kuin näkymättömän voiman edessä. Hän peitti käsillään kasvonsa ja istui kivirapuille. Sinne asti, missä Ingmar seiso, kuului hänen nyhykytyksensä.

Ingmar astui nyt pihan poikki, jäi seisomaan lähelle häntä ja odotti. Briitta itki niin, ettei kuullut mitään, ja Ingmar sai odottaa kauan. — "Älä nyt noin itke, Briitta", sanoi hän viimein. Briitta nosti silmänsä. — "Taivaan Jumala, sinäkö olet täällä!" hän huudahti. Samassa hetkessä muistui hänen mieleensä kaikki, mitä hän oli Ingmarin kiusalla tehnyt ja kuinka raskasta tuon hänen tänne tulonsa oli täytyntä olla. Hän aivan huudahti ilosta, tuli ja kävi Ingmarin kaulaan ja purskahti uudelleen itkun.

"Kun sinä tietäisit, kuinka minä ikävöin sinua tänne!" hän sanoi. — Ingmarin sydän alkoi sykkiä siitä ilosta, että Briitta oli niin riemastunut hänen tulostaan. — "Mitä sanot, Briitta, tosiaanko ikävöit?" hän sanoi liikuttuneena. — "Pitihän minun edes pyytää sinulta anteeksi."

Ingmar ojentui suoraksi ja kylmeni aivan kivipatsaaksi. — "Siihen on vielä kyllin aikaa", hän sanoi, "mutta tässä me emme voi seista kauempaa." — "Eihän tällaiseen paikkaan tee mieli jäädä", sanoi Briitta nöyrästi. — "Minä jätin hevosen kauppias Löfbergille", sanoi Ingmar, kun he kävelivät puistotietä alaspäin. — "Siellä on minunkin matka-arkkuni." — "Kyllä minä sen näin", sanoi Ingmar, "mutta se on niin iso, ettei se mahdu näille rattaille; parasta on jättää se tänne, kunnes on vastedes asiaa." — Briitta seisahtui ja katsoi kummastunein silmin Ingmariin. Nuo olivat hänen suustaan ensimmäiset sanat, jotka ilmaisivat, että hän aikoi viedä Briitan kotiinsa. — "Sain tänään kotoa kirjeen, jossa isä sanoo, että sinunkin mielestäsi minun on paras lähteä Amerikkaan." — "Ajattelin, että eihän ole haitaksi, kun on valitsemisen varaa. Ei ollut niin varmaa, että sinä minun mukaani lähtisit." Briitta kyllä huomasi, ettei hän sanonut sitä toivovansa, mutta saattoihan siihen olla syynä se, ettei Ingmar tahtonut nyt uudelleen väkisin houkutella häntä. Hän tunsu epäroivänsä. Ei kai ole hauska viedä hänenlaistaan emännäksi Ingmarilaan. "Sano hänelle, että lähdet Amerikkaan, se on ainoa hyvä työ, minkä voit hänelle tehdä", — sanoi hän itselleen. "Sano se hänelle, sano se hänelle", yllytti hän itseään. Hänen parhaillaan sitä ajatellessaan kuuluivat hänen korviinsa kuin vieraan sanat: — "Minua pelottaa se Amerikan matka. Siellä pitää kuulemma tehdä ylenmäärin työtä, ja minä olen niin heikko." — "Niinhän sanotaan", vastasi Ingmar aivan hiljaa. Briittaa hävetti; hän muisti aamulla sanoneensa papille, että hän nyt lähtee maailmaan uutena, parempana ihmisenä. Hän paheksui itseään, astui kotvan aikaa mitään puhumatta ja mielti päänsä ympäri, kuinka saisi peruutetuksi sanansa. Mutta aina kun hän aikoi puhua siihen suuntaan, pidätti häntä ajatus, että jos Ingmar hänestä hyvinkin pitää, olisi pahinta kiittämättömyyttä nyt uudelleen työntää hänet luotaan. Voi voi, kun saisin selville hänen ajatuksensa, hän huokasi itseksensä.

Jonkin matkaa kuljettua Ingmar näki Briitan pysähtyvän ja jäävän nojaamaan seinää vasten. — "Päättäni huimaa tämä melu ja ihmisvilinä." Ingmar ojensi hänelle kätensä, hän tarttui siihen, ja sitten he kävelivät käsitysten katua pitkin. Nyt me näytämme ihan kihlatuilta, ajatteli Ingmar, mutta samalla hänen mielessään pyöri se, minkälaiseksi elämä kotona muodostuu, kuinka hän saa tehdyksi selon äidille ja kaikille muille.

Tultuaan Löfbergin pihaan Ingmar sanoi, että hänen hevoseensa oli levännyt tarpeeksi, niin että jollei Briitalla ollut estettä, he voisivat ajaa ensimmäiset kyytivälit jo samana päivänä. Nyt, Briitta ajatteli, sinun on sanottava, ettet tahdo. Sano nyt vain kiitokset kaikesta ja selitä, että et tahdo. Siinä seistessään hän oikein rukoili Jumalalta selvyttä, oliko Ingmar tullut vain säälistä. Sillä välin Ingmar veti rattaat esille katoksen alta. Rattaat olivat vastamaalatut, nahkainen polvipeite kiilsi, ja istuintyynyissä oli uudet päälliset. Edessä olevaan likasuojukseen oli kiinnitetty kimppu puolikuihtuneita tienvarsikukkia. Briitta jäi mietteissään niitä katselemaan, ja sillä aikaa Ingmar ehti mennä talliin, panna valjaat hevosen selkään ja tuoda sen ulos. Briitta näki sen länkien päässä samanlaisen puolikuihtuneen kukkavihkon, rupesi uudelleen uskomaan, että Ingmar oli iloinnut häntä ajatellessaan, ja piti parhaana olla puhumatta. Muutoin Ingmar voisi ajatella, että hän on kiittämätön eikä ymmärrä hänen tarjouksensa suuruutta.

He lähtivät ajamaan. Briitta koetti saada aikaan keskustelua kyselemällä yhtä ja toista kotiseudun

oloista. Jokaisesta hänen kysymyksestään muistui Ingmarin mieleen joku henkilö, jonka arvostelua hän pelkäsi. Kuinkahan se ja sekin ihmettelee, hän ajatteli, kuinkahan se ja sekin ilkkuu! Hän vastaili vain yksikantaan, ja vähän väliä leimahti Briitan mieleen, että hänen pitäisi pyytää kääntymään takaisin. Hän ei välitä minusta, minä en miellytä häntä ensinkään. Hän tekee tämän vain säälistä.

Pian hän jätti kyselynsä, ja he ajoivat peninkulmittain eteenpäin vaihtamatta sanaakaan. Mutta eräässä majatalossa oli heitä vartomassa vehnäskahvit, ja tarjottimella oli taas kukkia. Hän arvasi, että Ingmar eilen tästä ajaessaan oli käsenyt niin laittaa. Oliko hän senkin tehnyt vain hyvänhyvyttään ja säälistä? Oliko hän eilen iloinen? Ja tänäänkö vasta hän uudelleen pahoittui, nähdessään hänen tulevan vankilasta? Huomiseksi hän varmaan lauhtuu, kun se ennättää haihtua hänen mielestään.

Briitta oli nyt hyvin katuvainen ja nöyrytnyt. Hän ei tahtonut tuottaa uutta surua. Kuka tiesi, eikö Ingmar sentään sittenkin — —.

He olivat yötä eräässä majatalossa, mutta lähtivät jo hyvissä ajoin matkalle, niin että jo kello kymmenen aikaan ennättivät kotipitäjän kirkolle. Kun he nousivat kirkkomäkeä, oli tie väkeä täynnä ja kellot soivat. — "Herra Jumala, nythän on sunnuntai", sanoi Briitta ja pani huomaamattaan kätensä ristiin. Kaikki muu unohtui häneltä sen ajatuksen tieltä, että nyt hän menee kirkkoon Jumalaa kiittämään. Hän tahtoi pyhittää tämän uuden elämänsä jumalanpalveluksella vanhassa kirkossa.

"Minä menisin mielelläni kirkkoon", hän sanoi Ingmarille. Hän ei sinä hetkenä tullut ollenkaan ajatelleeksi, että Ingmarin saattoi olla vaikea näyttäytyä siellä hänen kanssaan, tuns vain mielessään hartautta ja kiittollisuutta. — Ingmar oli vähällä jyrkästi kieltää; hän ei luullut rohkenevansa kestää noita teräviä silmäyksiä ja kärkkäitä kieliä. Mutta kerran se sittenkin on tehtävä, hän ajatteli ja käänsi hevosen kirkkotielle. Samantekevä, milloin se tapahtuu.

Kun he ajoivat kirkkomäelle, istui sen kiviaidalla joukko ihmisiä odottaen jumalanpalveluksen alkamista ja tarkastellen tulijoita. Nähdessään Ingmarin ja Briitan he alkoivat kuiskia, nykiä toisiaan ja viittoa. Ingmar katsahti Briittaa, mutta tämä istui kädet ristissä eikä näyttänyt tietävän mistään. Hän ei edes huomannut ihmisiä, mutta Ingmar näki ne sitä paremmin; joitakuuta juoksikin rattaiden jäljessä. Hän ei yhtään kummastellut, että he juoksivat ja kurkistelivat. He varmaan eivät tahtoneet uskoa silmiään. Heistä kaiketi oli ihmettä nähdä hänen ajavan Jumalan huonetta kohden lapsenmurhaajan kanssa. Tuo on jo liikaa, hän ajatteli. Tätä minä en enää kestä.

"Eiköhän ole parasta, että sinä menet jo edeltäpäin kirkkoon", hän sanoi auttaessaan Briittaa rattailta. — "Niin onkin", sanoi Briitta, sillä kirkkoon mennäkseen hän oli tullutkin eikä ihmisiä katselemaan. Ingmar viivytteli jotenkin kauan riisuessaan hevosta ja antaessaan sille rehua. Monet seurasivat häntä silmillään, mutta yksikään ei tullut puheille. Kun hän viimein kävi sisään, istuivat useimmat jo paikoillaan ja alkuvirttä veisattiin paraikaa. Astuessaan pitkin keskikäytävää Ingmar näki, että naisväen puolella olivat kaikki muut penkit täynnä paitsi yksi, jossa ei istunut kuin yksi ainoa. Hän näki heti, että se oli Briitta, ja arvasi, ettei kukaan ollut tahtonut istua hänen kanssaan. Ingmar astui vielä pari askelta, mutta kääntyi sitten naisten puolelle, kävi penkkiin ja istui Briitan rinnalle. Hänen tullessaan Briitta nosti päänsä penkistä ja kummastui suuresti. Hän ei ollut sitä ennen huomannut mitään, nyt vasta hän näki istuneensa yksinään. Samassa hävisi hänen suuri pyhätunnelmansa ja sen sijalle nousi syvä murhe. Mitähän tästäkin tulee, mitähän tästäkin tulee? Ei hänen olisi pitänyt lähteä Ingmarin mukaan.

Kyynelet työntyivät hänen silmiinsä, ja välttääkseen itkua hän otti edestään penkkihyllyltä vanhan virsikirjan ja alkoi lukea sitä. Hän selaili sekä virret että evankeliumit näkemättä yhtään sanaa, sillä hän ei voinut pidättää kyynelitänsä. Silloin yht'äkkiä välähti sivujen välistä jotakin punaista, kirjanmerkki, johon oli painettu punainen sydän. Hän otti sen ja työnsi Ingmarin eteen.

Hän näki kuinka Ingmar peitti sen suurella kädellään ja salaa vilkaisi sitä. Heti sen jälkeen se putosi lattialle. Mitähän meistä tulee, mitähän meistä tulee, humisi Briitan päässä, ja hän itki kumartuneena virsikirjan yli.

He lähtivät kirkosta heti, kun pappi laskeutui saarnastuolista. Ingmar valjasti kiireesti hevosen, ja Briitta oli apuna. Kun kirkkoväki herransiunauksen ja loppuvirren jälkeen alkoi virrata ulos, olivat he jo lähteneet. Kumpikin mietti matkalla melkein samaa. Se, joka on tehnyt niin suuren rikoksen, ei voi elää muiden ihmisten parissa. Molemmat tunsivat istuneensa häpeäpenkissä. Ei tätä jaksa kumpikaan kestää, he ajattelivat.

Kesken Briitan syvää murhetta leimahtivat hänen silmiensä eteen Ingmarilan hohtavan punaiset rakennukset, joita hän tuskin oli tuntea. Hän muisti, kuinka oli monesti ollut puhetta siitä, että talo oli maalattava sinä vuonna, jona Ingmar viettää häitään. Viime kerrallahan häät oli lykätty juuri sen tähden, ettei Ingmarin kannattanut maalauttaa. Briitta ymmärsi, että hän nyt oli aikonut tehdä kaikki oikein perin pohjin, mutta että se lopulta oli käynyt hänelle liian vaikeaksi.

Kun he ajoivat pihaan, istui väki päivällispöydässä. "Isäntä näkyy tulevan", sanoi muuan renki katsoessaan ikkunasta. Martta emäntä tuskin ennätti avata unisia silmiään, kun jo oli pystyssä. "Pysykää kaikki täällä sisällä", hän sanoi. "Ei kenenkään tarvitse nousta pöydästä."

Eukko astui raskain askelin lattian poikki, ja väki, joka katseli hänen menoaan, huomasi, että hän saadakseen arvonsa näkyviin oli pannut päällensä pyhäpuvun, hartioillensa silkksaalin ja päähänsä silkkihuivin. Hän seisoj jo rappusilla, kun hevonen pysähtyi pihaan.

Ingmar hyppäsi heti rattailta, mutta Briitta jäi istumaan. Ingmar kiersi hänen puolelleen ja aukaisi polvipieitteen. "Etkö nouse jo pois rattailta?" — "En minä nousekaan." — Briitta oli purskahtanut itkuun ja peitti käsin kasvojaan. — "Minun ei olisi ensinkään pitänyt tulla takaisin", hän sanoi nyyhkyttäen. — "No, mutta nouse nyt pois", sanoi Ingmar. — "Päästä minut palaamaan kaupunkiin, minä en ole sinulle kyllin hyvä." — Ingmar taisi ajatella, että Briitta oli oikeassa, eikä vastannut mitään, seisoj vain liikahtamatta paikallaan ja odotti. — "Mitä se sanoo?" kysyi Martta emäntä rappusilta. — "Hän sanoo, ettei hän ole kyllin hyvä minulle", selitti Ingmar, sillä Briitta ei itkultaan saanut ääntänsä kuulumaan. — "Ja mitä se itkee?" emäntä kysyi. — "Sitä, että minä olen niin suuri syntinen", sanoi Briitta, puristaen käsin sydäntään, joka tuntui olevan pakahtumaisillaan. — "Mitä se sanoi?" kysyi eukko taas. — "Että hän on niin suuri syntinen", vastasi Ingmar.

Kun Briitta kuuli Ingmarin noin kylmästi ja välinpitämättömästi toistavan hänen sanansa, välähti totuus yht'äkkiä hänen mieleensä. Aivan mahdotonta oli, että Ingmar olisi tuolla tavalla toistanut äidilleen hänen sanojansa, jos hän olisi hänestä pitänyt, jos hänen sydämessään olisi ollut hiukkasenkään rakkautta. Nyt oli Ingmarin mieliala hänelle selvinnyt, sen enempää hänen ei tarvinnut tietää.

"Miks'ei hän nouse pois rattailta?" kysyi emäntä. Briitta sai itkunsa hillityksi ja vastasi itse kuuluvasti: "Siksi, etten minä tahdo tehdä Ingmaria onnettomaksi." — "Oikeassa hän taitaa siinä ollakin", sanoi emäntä. "Päästä hänet lähtemään, Pikku-Ingmar. Sen saat ainakin tietää, että muuten lähden minä, sillä minä en nuku yhtäkään yötä tuollaisen kanssa saman katon alla."

"Lähdetään Jumalan tähden", sanoi Briitta tuskissaan. Ingmar käänsi sadatellen hevosensa ja hyppäsi rattaille. Häntä kyllästytti kaikki tyynni, hän ei viitsinyt ponnistella enempää.

Maantiellä tuli vähän väliä kirkkoväkeä heitä vastaan. Ingmar kiusaantui siitä yhä enemmän, ja viimein hän yht'äkkiä käänsi kapealle metsätielle, joka ennen oli ollut maantienä. Se oli täynnä kiviä ja kuoppia, mutta yhdellä hevosella sitä sentään voi ajaa.

Juuri kun he poikkesivat tieltä kuului joku huutavan Ingmaria. Hän katsoi taakseen ja näki postimiehen, jolla oli hänelle kirje. Ingmar pisti sen taskuunsa ja ajoi eteenpäin.

Päästyään niin kauas metsään, ettei heitä näkynyt maantieltä, hän seisahdutti hevosen ja otti kirjeensä esiin. Samassa Briitta tarttui hänen käsivarteensa. "Älä lue sitä", hän pyysi. — "Miks'en minä sitä lukisi?" — "Ei, älä lue, ei siinä ole mitään." — "Mistä sinä sen tietäisit?" — "Se on minun lähettämäni, se kirje." — "Kerro sitten itse, mitä siinä on." — "En, en minä voi."

Ingmar vilkaisi häneen. Briitta oli niin punastunut, että luuli veren tipahtavan hänen kasvoistaan, ja silmissä paloi tuska. — "Mutta minäpä luen sen kirjeen sittenkin", sanoi Ingmar. Kun hän alkoi avata sitä, yritti Briitta riistää sen hänen käsistään. Ingmar torjui hänet luotaan ja sai kuoren auki. — "Voi hyvä Jumala", vaikeroi Briitta, "eivätkö minun kärsimykseni koskaan lopu?"

"Kuule Ingmar", hän pyysi, "lue se vasta parin päivän kuluttua, sitten kun minä jo olen matkalla." Ingmar piti kirjettä jo levällään edessään ja alkoi sitä silmäillä. Briitta peitti sen kädellään. "Ingmar, kuule nyt, vankilan pappi minut sai sen kirjoittamaan, ja hän lupasi panna sen postiin vasta sitten, kun minä jo olisin merellä. Nyt hän on lähettänyt sen liian aikaisin. Sinulla ei ole oikeutta lukea sitä. Päästä minut vain ensin matkalle, Ingmar, ennen kuin sen luet."

Ingmar katsoa tuijotti häneen vihaisesti, hyppäsi alas rattailta saadakseen olla rauhassa ja asettui lukemaan kirjettä. Briitan mieli oli yhtä kuohuksissa kuin aina ennenkin, milloin hänen tahtoaan ei noudatettu. — "Se ei ole totta, mitä siinä sanotaan. Pappi minut viekoitteli sillä lailla kirjoittamaan. Minä en sinusta pidä, Ingmar." Ingmar katsoi kesken lukemistaan häneen suurin, ihmettelevin silmin. Silloin Briitta vaiken, vankilassa opittu nöyryys täytti hänen mielensä ja hillitsi sen. Hän tunsu täydellisesti ansainneensa tämän häpeän.

Ingmar koetti parastansa saadakseen kirjeestä selvää. Yht'äkkiä hän rutisti sen kouraansa ja hänen kurkustaan pääsi melkein korahtava ääni. "En minä saa siitä tolkkua", hän sanoi polkien jalkaansa maahan. "Kirjaimet pyörivät silmissäni." Hän kiersi Briitan puolelle rattaita ja pusersi hänen käsivarttaan. "Sanotaanko siinä kirjeessä tosiaankin, että sinä pidät minusta?" Hänen äänensä kähisi ja hän oli hirveän näköinen. Briitta ei vastannut. "Sanotaanko siinä kirjeessä, että sinä pidät minusta?"

kysyi Ingmar uudelleen, melkein kiljahtaen. — "Sanotaan", vastasi Briitta soinnuttomalla äänellä.

Ingmar riuhtoili hänen kättään ja singahdutti sen pois luotansa. — "Voi sinun valheitasi", hän sanoi, "voi voi sinun valheitasi!" Hän nauroi ääneensä ja raa'asti ja hänen kasvonsa vääntyivät rumiksi. — "Jumala sen tietää", Briitta sanoi, "että minä joka päivä rukoilin saadakseni nähdä sinut ennen kuin lähden matkalle." — "Mihinkäs sinä sitten matkustat?" — "Kyllä kai minä lähden Amerikkaan." — "Mutta sinä et lähde, lempo vie."

Ingmar oli aivan suunniltaan, hän käydä hoipersi pari askelta metsään päin, heittäytyi suulleen maata vasten, ja nyt hän vuorostaan itki. Briitta tuli jäljestä ja istui hänen viereensä, hän oli niin riemuissaan, että suupielet välttä väkisin tahtoivat vetäytyä nauruun. — "Ingmar, Pikku-Ingmar", hän sanoi, kutsuen häntä hyväilynimellä. — "Sinähän pidät minua niin rumana." — "Niin minä pidänkin." — Ingmar sysäsi pois päänsä päältä hänen kätensä. — "Annas nyt minun selittää se asia sinulle." — "Puhu pois vaan." — "Muistatko, mitä sinä sanoit kolme vuotta sitten käräjillä?" — "Muistan." — "Että me menisimme naimisiin, jos minun mieleni muuttuisi." — "Kyllä muistan." — "Sen jälkeen minä aloin sinusta pitää, sillä en koskaan minä olisi uskonut, että ihminen voi sellaista sanoa. Se oli yli ihmisvoimain mitä sinä minulle sanoit, Ingmar, sen jälkeen mitä minä olin tehnyt sinulle. Kun minä silloin katsoin sinuun, näytit sinä kauniimmalta kuin kukaan niistä muista, sinä olit viisain heistä kaikista ja ainoa, jonka kanssa olisi ollut hyvä elää. Minä ihan mielettömästi rakastuin sinuun, ja minusta tuntui, että sinä kuuluit minulle ja minä sinulle. Ja ensin minusta olikin aivan luonnollinen asia, että sinä tulisit minua noutamaan, mutta sitten en enää uskaltanut siihen luottaa."

Ingmar kohottausi istumaan. "Miks'et sitten kirjoittanut?" — "Kirjoitinhan minä." — "Ja pyysit minulta anteeksi; mitä kirjoittamista siinä oli!" — "Mistäs minun olisi pitänyt kirjoittaa?" — "Siitä toisesta asiasta." — "Enhän minä mitenkään tohtinut siitä kirjoittaa." — "Nyt oli vähällä, etten olisi tullutkaan." — "Mutta Ingmar, mahdotontahan minun oli kirjoittaa sinulle kosintakirjeitä sellaisten tekojeni jälkeen. Silloin viime päivää vankilassa ollessani minä sinulle kirjoitin, kun pappi sanoi, että minun täytyi. Hän lupasi toimittaa kirjeen sinulle sitten, kun minä olisin matkalla. Ja nyt hän sen jo lähetti."

Ingmar tarttui hänen käteensä, ojensi sen sormet maata vasten ja löi niitä. — "Minun tekisi mieleni lyödä sinua", hän sanoi. — "Tee minulle mitä tahdot, Ingmar." Ingmar katsoi hänen silmiinsä ja huomasi, että hän oli kärsimyksissä kaunistunut. Hän kiersi molemmat kätensä hänen kaulaansa ja jäi siihen riipuksiin aivan kuin lapsi. — "Nyt minä hyvin vähällä olin antaa sinun lähteä." — "Et sinä sentään voinut olla tulematta." — "Mutta tiedätkö, että minä en pitänyt sinusta!" — "Sen minä hyvin ymmärrän."

"Minä tulin niin hyvälle mielelle, kun kuulin sinun lähtevän Amerikkaan." — "Niinhän isä kirjoitti, että sinä olit hyvilläsi." — "Kun vain katselin äitiä, tuntui minusta, etten voisi tuoda hänelle sellaista miniää kuin sinä." — "En minä siksi kelpaakaan." — "Minulla oli paljon harmia sinun tähtesi, kukaan ei tahtonut kääntää päätänsäkään minuun päin, kun minä muka olin menetellyt niin huonosti sinun kanssasi." — "Tee nyt niin kuin äsken sanoit", sanoi Briitta, "ja lyö minua." — "Ei sitä ihmisäly saata käsittää, kuinka vihainen minä olen sinulle."

Briitta istui vaiti. "Kun minun mieleeni muistuvat kaikki nämä päivät ja viikot", alkoi Ingmar taas. — "Voi, älä puhu siitä, Ingmar." — "En minä siitä olekaan vihoissani, mutta minähän olin aivan päästämisilläni sinut lähtemään." — "Etkö sinä pitänyt minusta, Ingmar?" — "En." — "Etkö koko matkalla?" — "En hetkeäkään. Olin vain kiukuissani koko ajan." — "Milloinkas sinun mielesi muuttui?" — "Kun sain tuon kirjeen." — "Minä näin kyllä, että sinulta oli kaikki rakkaus loppunut, ja sen tähden minua niin hävetti tunnustaa, että minun rakkauteni nyt vasta alkoi."

Ingmar nauraa hyrähteli itsekseen. "Mitä sinä naurat, Ingmar?" — "Sitä minä vain ajattelen, kuinka me lähdimme pakoon kirkosta ja kuinka meidät ajettiin kotoa pois." — "Eihän se ole mikään naurun asia." — "Eikös ole? Mehän joudumme elämään kuin maantiekulkurit. Kunpa isä sen näkisi." — "Tänään se sinua naurattaa, mutta ei se sillä lailla käy, Ingmar, ja minun on syyä." — "Minustapa se käy", sanoi Ingmar, "sillä nyt minä en välitä tuon taivaallista muusta kuin sinusta."

Murhe melkein tukahdutti Briitan äänen, mutta Ingmar antoi hänen yhä vain uudelleen kertoa, kuinka hän oli häntä ajatellut ja kaivannut. Ingmar rauhoittui vähitellen, niinkuin lapsi kehtolaulua kuunnellessaan. Kaikki tämä oli aivan toista kuin Briitta oli odottanut. Hän oli ajatellut, että jos hän vankilasta päästessään tapaisi Ingmarin, hän heti kertoisi, kuinka rikos häntä ahdistaa ja kuinka paha hän tuntee olevansa. Hän olisi sanonut Ingmarille tai hänen äidilleen tai kenelle tahansa, jonka olisi kohdannut, että hän tietää olevansa paljoa huonompi heitä ja ettei hän edes pyrikään heidän rinnalleen. Mutta tästä hän ei ensinkään päässyt puhumaan Ingmarille.

Silloin Ingmar keskeytti hänet ja sanoi hyvin hiljaa: — "Sinulla taitaa olla jotain muutakin sanomista." — "Niin minulla on." — "Jota olet ajatellut koko ajan." — "Yöt ja päivät." — "Ja joka ahdistaa mieltäsi lakkaamatta." — "Niin se tekee." — "Puhu se nyt minulle, niin saamme kantaa sen yhteisesti." Hän

katsoi Briittaa silmiin ja näki niissä arkuutta ja mieletöntä tuskaa. Hänen puhuessaan niihin tuli rauhallisempi ilme. — "Nyt sinun on parempi olla", sanoi Ingmar, kun Briitta pääsi loppuun. — "Tuntuu aivan kuin siitä olisi vapautunut", sanoi Briitta. — "Sillä nyt se on meidän yhteisenä tietonamme. Et sinä nyt enää taida pyrkiä matkalle?" — "Voi, kyllä minä niin mielelläni jäisin", sanoi Briitta, ja hänen kätensä kävivät ristiin.

"Sitten me lähdemme kotiin", sanoi Ingmar, nousten seisaalleen. — "Ei, minä en uskalla", sanoi Briitta. — "Äitiä ei tarvitse pelätä", Ingmar sanoi, "kun hän huomaa, että minä teen oman pääni mukaan." — "Mutta missään tapauksessa hänen ei pidä minun tähteni lähteä kotoaan. En minä näy voivan muuta tehdä kuin sittenkin lähteä Amerikkaan." — "Kuules, kun minä sanon", Ingmar hymyili salaperäisesti, "älä pelkää suotta. Meillä on yksi auttaja." — "Kuka se on?" — "Isä. Hän pitää kyllä kaikesta huolen."

Metsätiellä tuli joku. Se oli Kaisa, vaikka hän nyt käydä lippasi ilman vehnäsvasujaan, niin että he eivät olleet häntä tuntea. — "Päivää, päivää", sanoivat he, ja eukko tuli luokse ja tervehti kädestä pitäen. — "Täälläkö te istutte, sillä aikaa kun kaikki talon rengit ovat teitä etsimässä?"

"Lähditte kirkosta sellaisella kiireellä", eukko jatkoi, "etten päässyt tapaamaan teitä siellä, mutta minun teki niin mieleni tervehtiä Briittaa, että päätä pahkaa lähdin Ingmarilaan. Rovasti ajoi sinne samaan aikaan ja astui sisälle väentupaan jo ennen kuin ennätin tervehtiäkään. Heti ovesta tultuaan, ehtimättä edes kättelemäänkään, hän huusi Martta emännälle: 'Nyt te Martta emäntä saatte iloa Ingmaristanne, nyt hän on näyttänyt olevansa vanhaa juurta, ja tästä lähtien kutsukaa häntä Suur-Ingmariksi!' — Martta emäntä on luonnostaankin harvasanainen ja nyt hän vain seiso ja solmeili huiviaan. — 'Mitä rovasti sanoo?' tuli häneltä viimein. — 'Hän on käynyt noutamassa Briitan', sanoi rovasti, 'ja uskokaa minun sanani, Martta emäntä, siitä hän saa kunniaa niin kauan kuin elää.' — 'Jokohan nyt!' sanoo emäntä. — 'Minä aivan hölmistyin, kun näin heidät kirkossa, se saarna oli parempi kuin mitä minä voin pitää. Ingmarista tulee meidän kaikkien esikuvamme, samanlainen kuin hänen isänsä oli.' — 'Aimo uutisiapa rovasti kertoo', sanoi Martta emäntä. — 'Eikös hän itse vielä ole tullut?' — 'Ei hän ole kotona, mutta ehkä he ensiksi ovat ajaneet Bergskogiin.'"

"Niinkö äiti sanoi?" Ingmar huudahti. — "Niin sanoi, ja tällä välin hän jo on lähettänyt viestin toisensa jälkeen teitä etsimään."

Kaisalla riitti puhetta, mutta Ingmar ei kuunnellut, hänen ajatuksensa olivat etäällä. — "Sitten minä astun väentupaan", hän ajatteli, "missä isä istuu kaikkien entisten Ingmarien kanssa. — 'Terve tulemaasi, sinä Suur-Ingmar Ingmarinpoika', — sanoo isä ja käy minua kohti. — 'Jumal'antakoon, isä, ja kiitoksia avustanne.' — 'Niin, nythän sinä joudut hyviin naimisiin', isä sanoo, 'nyt tulee kaikki muukin ihan itsestään.' — 'En minä omin voimin olisi saanut sitä tehdyksi, jollette te olisi ollut apuna', minä sanon. — 'Ei siinä ollut mitään kummaa', sanoo isä. 'Meidän Ingmarien ei tarvitse muuta kuin käydä Jumalan teitä!'"

EDELLINEN OSA

KOULUMESTARIN LUONA

Siinä pitäjässä, missä vanhojen Ingmarien suku asui, ei yhdenkään ihmisen päähän vielä kahdeksankymmenluvun alussa olisi juolahtanut kääntyä mihinkään uuteen uskoon tai käydä missään uudenlaisessa jumalanpalveluksessa. Oli kyllä kuultu puhuttavan, kuinka uskonlahkoja syntyi siellä täällä muissa Taalainmaan pitäjissä ja kuinka aikaihmiset astuivat jokiin ja järviin baptistien uudestikastettaviksi, mutta sitä naurettiin ja sanottiin: "Pitäkööt äppelbolaiset ja gagnevilaiset sellaisen hyvänään; meidän pitäjäämme se hullutus ei koskaan leviä."

Niinkuin kaikessa muussa pysyteltiin vanhoillaan, niin siinäkin, että käytiin kirkossa jok'ainoa pyhä. Sinne tuli jokainen ken vain kykeni, yksin kovimmillakin talvipakkasilla. Ja silloin juuri se olikin melkein

välttämätöntä. Sillä kun ulkona oli neljäkymmenen asteen pakkaneen, ei kukaan olisi tullut toimeen lämmittämättömässä kirkossa, jollei se olisi ollut väkeä aivan sulloen täynnä.

Mutta eivät ihmiset sen vuoksi olleet näin ahkeria kirkonkävijöitä, että heillä olisi ollut jokin erinomaisempi pappi. Rovastivainajan jälkeen, joka oli elänyt Suur-Ingmarin nuorena ollessa, oli tullut kirkkoherra, joka itsessään oli hyvinkin kelpo mies, mutta ei mikään erikoinen jumalansanan saarnaaja. Siihen aikaan käytiin kirkossa kunnioittamassa Jumalaa eikä huvikseen kuulemassa kaunista saarnaa. Kun sitten pakkasviimassa pyrittiin kotiinpäin, ajateltiin, että Herra kyllä vielä muistaa senkin, että sinä tällaisella pakkasella kävit kirkossa.

Tämä oli heistä pääasia, sillä siihen ei kukaan mitään mahtanut, että pappi puhui aina vain yhtä ja samaa, jota hän oli saarnannut joka pyhä siitä asti kun paikkaansa astui.

Mutta, totta puhuen, useimmat olivatkin aivan tyytyväisiä siihen mitä kuulivat. He tiesivät, että pappi luki heille oikeata jumalansanaa, ja sen vuoksi se oli heistä kaunista. Ainoastaan koulumestari ja jotkut mietiskelevät talonpoikaisvanhukset toisinaan nurisivat keskenään: "Tämä nykyinen pappi oikeastaan jauhaa yhtä ja samaa saarnaa. Hän ei puhu muusta kuin Jumalan kaitselmuksesta ja kuinka Jumala kaikki ohjaa. Se käy nyt vielä, niin kauan kuin lahkolaiset pysyvät täältä poissa. Mutta tällä linnalla on huono varusväki ja se kukistuu ensi sysäyksestä."

Kiertelevät saarnaajat eivät tosiaankaan koskaan poikenneet tähän seurakuntaan. Ei sinne kannata mennä, he aina sanoivat. Sen puolen kansa ei välitä mistään herätyksestä. He ja naapuripitäjien heränneet pitivät vanhoja Ingmareja ja heidän pitäjäläisiään suurina syntisinä, ja kun siellä soitettiin kirkonkelloja, sanoivat he niiden soivan: "Nuku synnin unta! Nuku synnin unta!"

Kaikki seurakuntalaiset, niin suuret kuin pienet suuttuivat, kun kuulivat mitä heidän kirkonkelloistaan sanottiin. Olihan tunnettu asia, ettei kukaan koko pitäjässä jättänyt lukematta isämeitänsä, kun kellot soivat. Ja että joka lauantai-ilta, kun pyhää soitettiin, kaikki sekä sisä- että ulkotyöt seisahtuivat, miehet nostivat hattuaan, naisväki nyykistihe ja kaikki seisoivat hiljaa niin kauan, että ennättivät lukea Herran rukouksen. Kuka vain oli tässä pitäjässä asunut, hän tunnustikin, ettei ollut milloinkaan tuntenut Jumalaa niin suureksi ja niin kunnioitetuksi kuin nähdessään kesäiltoina viikatteen vaipuvan niittäjän kädestä ja auran pysähtyvän keskelle vakoaan ja viljakuorman jäävän kesken purkamisen, kun kirkonkellot pari kertaa läppäsivät. Tuntui aivan kuin Herra Jumala juuri silloin olisi ehtoopilven hartioilla leijaillut tienoon yli, valtavan suurena ja hyvänä ja jakaen runsaasti siunaustaan.

Tähän pitäjään ei vielä ollut hankittu seminaarinkäyneitä koulunopettajia, vaan tyydyttiin vanhanaikaiseen koulumestariin, joka oli omin päin oppinut talonpoika. Hän oli mies yksinään opettamaan sataa lasta; koulumestarina hän oli ollut jo neljätkymmentä vuotta, ja häntä pidettiin suuressa arvossa. Melkeinpä koulumestarista tuntui, kuin hänen olisi omantuntonsa edessä vastattava koko seurakunnan hengellisestä tilasta, ja hän oli usein huolissaan siitä, että heillä oli sellainen pappi, joka ei kyennyt saarnaamaan. Hän ei kuitenkaan ryhtynyt mihinkään toimiin, niin kauan kuin lahkolaiset muissa pitäjissä puhuivat vain uudesta kasteesta, mutta kun hän sai kuulla, että ehtoolliseenkin jo käytiin käsiksi ja että ihmiset siellä täällä alkoivat käydä yksityisesti ripillä toinen toisensa luona, ei hän enää voinut pysyä syrjässä. Hän itse oli köyhä, mutta hän onnistui saamaan muutamilta varakkaimilta talollisilta rahoja rukoushuoneen rakentamiseen. — "Te tunnette minut", hän sanoi heille, "ja tiedätte, että minä tahdon saarnata vain saadakseni ihmiset pysymään vanhassa uskossa. Mutta mihinkä joudutaan, kun lahkolaissaarnaajat karkaavat kimppuumme uuden kasteen ja uuden Herran ehtoollisen kanssa, jollei kukaan ota kansalle sanoakseen, mikä on oikeata oppia ja mikä väärää?"

Koulumestari oli hyvissä väleissä kirkkoherran, niinkuin kaikkien muidenkin kanssa. Usein he, pappi ja hän, kävelivät edestakaisin pappilan ja koulutalon väliä, yhä uudelleen edes ja taas, ikäänkuin eivät koskaan olisi saaneet loppuun sanotuksi, mitä heillä oli sanottavaa. Kirkkoherra kävi myös usein koulumestarin luona iltaisin ja jutteli talon hauskassa keittiössä suuren lieden ääressä koulumestarin emännän, Stiinan kanssa. Toisinaan hän poikkesi heille joka ilta. Hänen kävi ikäväksi istua kotonaan, hänen vaimonsakin kun alati oli sairaana vuoteenomana, niin ettei koko taloudessa ollut mitään järjestystä.

Nyt oli talvi-ilta. Koulumestari vaimoineen istui lieden ääressä keskustellen hiljakseen vakaista asioista, ja pieni, kaksitoistavuotias tyttö leikki sillä aikaa nurkassa. Se oli heidän tyttärensä Gertrud. Hän oli aivan vaaleaverinen, tukka melkein liinankarvainen, posket pyöreät ja rusottavat, mutta hän ei ollut niin tasaluontoisen eikä pikkuvuonon näköinen kuin koulumestarien lapset tavallisesti.

Tuo nurkka oli hänen leikkilupansa. Sinne hän oli kerännyt joukoittain erivärisiä lasinkappaleita, rikkonaisia kuppeja ja vateja, joenrannasta poimimiaan mukulakiviä, pieniä neliskulmaisia puupalikoita ja muuta sellaista pikkukamaa.

Pitkän aikaa Gertrud oli siinä puuhailnut itsekseen isän ja äidin häntä häiritsemättä. Hän istui lattialla ja laitteli puupalikkojaan ja lasinpalasiaan yhä uuteen järjestykseen, hyvin kiireesti ja varoen, jottei isä häntä huomaisi ja käskisi läksyjä lukemaan. Mutta nyt näyttikin siltä, ettei tainnut tänä iltana enää tullakaan käskyä ylimääräiseen luvunlaskutyöhön.

Gertrudilla oli siinä nurkassaan paraikaa tekeillä suuri työ. Ei sen vähempi kuin koko pitäjän uudelleen rakentaminen. Koko kotipitäjän hän aikoi luoda uudestaan, kirkkoineen ja kouluineen. Jokeakaan ja sen siltaa hän ei tahtonut unohtaa, jottei mitään jäisi keskeneräiseksi.

Aimo joukko työtä oli jo tehtynä. Laaksoa ylt'ympäri kiertävät vuorenselänteet hän oli pannut kokoon suurista ja pienistä kivistä. Kaikkiin notkoihin hän oli kuusenhavuista laittanut metsää, ja kahdesta terävästä kivistä hän oli pystyttänyt Klack-vuoren ja Olofshättan kukkulat, jotka ylenivät kumpikin omalla puolellaan jokea ja katselivat toisiaan laakson ylitse.

Vuorien reunustama pyöreä laakso oli peitetty äidin kukkaruukkumullalla, niin että se näytti aivan luonnolliselta, mutta sittenpä Gertrud ei saanut sitä vihannoimaan, niinkuin viljellyn maan pitäisi. Hän lohdutti kuitenkin mieltään sillä, että tuollaiseltahan se näytti keväällä, kun ei maassa vielä ollut ruohoa.

Dal-joki, joka leveänä ja valtavana virtasi koko pitäjän halki, oli sen sijaan aivan näköisensä, sillä se oli tehty pitkästä lasisuikaleesta, ja heti ensi töikseen Gertrud oli laatinut sen notkuvan lauttasilan, joka välitti yhteyttä pitäjän molempien osien välillä.

Syrjemmässä olevat talot ja kylät hän myöskin jo oli merkinnyt punaisilla tiilikivisiruilla. Kaukana pohjoisessa, peltojen ja niittyjen keskellä oli Ingmarila, Kolásin kylä taas näkyi idästä vuorenrinteeltä, ja Bergsån ruukki oli aivan laakson eteläpäässä, missä joki teki monta putousta murtautuessaan laaksoa salpaavien vuorien läpi.

Oikeastaan kaikki ulkopiirteet jo olivatkin valmiina. Sileiksi hiekoitetut maantiet kiertelivät pitkin joenrantaa talojen välitse. Pieniä puistikkoja oli istutettu sinne tänne tasangolle ja asuinrakennusten ympärille. Gertrud näki noista kivi- ja multa- ja kuusenhavurakenteistaan yhdellä silmäyksellä koko pitäjän. Se oli hänestä oikein kaunista.

Hän käänsi vähän väliä päätään, sillä mieli teki näyttää äidillekin noita ihmetöitä, mutta hän hillitsi mielensä. Yhä vieläkin oli viisainta pysytellä muilta huomaamattomana.

Nyt oli vielä vaikein työ jäljellä. Oli rakennettava kirkonkylä keskelle pitäjää joen kahden puolen. Gertrudin täytyi muutella kiviään ja lasinkappaleitaan moneen kertaan, ennen kuin sai ne jonkinmoiseen järjestykseen. Kruununvoudin talo tahtoi tunkea tieltään kauppapuodin, ja tuomarin ja tohtorin rakennukset eivät olleet mahtua rinnakkain. Vaikeata oli jo muistaakin kaikkea, mitä siellä oli: kirkko ja pappila, apteekki ja postikonttori, suuria talonpoikaistaloja ulkohuoneriveineen, majatalo, jahtivoudin puustelli, sähkösanomakonttori.

Lopultakin oli sitten koko kirkonkylä valmiina valkoisine ja punaisine taloineen, keskellä vihreitä peltomaita. Mutta yhtä vielä puuttui.

Gertrud oli jouduttanut noita muita päästäkseen rakentamaan koulutaloa, jonka myöskin piti tulla sinne kirkonkylään.

Koululla tuli olla paljon tilaa. Sen oli muhkeana kaksikerroksisena rakennuksena kohottava joentörmällä, ympärillään laaja puutarha ja pihan keskellä korkea viirinsalko.

Hän oli säästänyt koulua varten parhaat puupalikkansa, mutta silti häntä huoletti sen onnistuminen. Mieluimmin hän olisi rakentanut sen aivan sellaiseksi kuin se oli, alakertaan ison koulusalin ja yläkertaan pienemmän, sekä heidän asuttavansa keittiön ja kamarin.

Mutta se kestäisi kovin kauan. En minä kuitenkaan saa tässä olla niin pitkää aikaa, hän ajatteli.

Silloin kuului eteisestä askeleita, joku siellä kopisteli lunta päältään. Gertrud ryhtyi heti paikalla työhönsä. Nyt siellä tulee pastori juttelemaan isän ja äidin kanssa, hän ajatteli, nyt hän saa käyttää koko illan omiin töihinsä. Ja virkein mielin hän alkoi laskea perustusta koulutalolle, josta oli tuleva puolen pitäjän kokoinen.

Äitikin oli kuullut askelet eteisestä. Hän nousi ja siirsi vanhanaikaisen nojatuolin lieden ääreen. Samassa hän kysäisi mieheltään: — "Aiotko sanoa sen hänelle jo tänä iltana?" — "Sanon kyllä", vastasi koulumestari, "heti kun siitä tulee puhe."

Kirkkoherra astui nyt sisään, viluissaan ja poskipäät pakkasviimasta punoittaen. Hän oli tapansa mukaan hyvin puheliaalla tuulella. Tosiaan hän olikin hauskin mies, mitä olla saattoi, kun hän noin

pistäytyi pakinoimaan yhtä ja toista. Hänen haastellessaan maallisista asioista puhe sujui häneltä niin vapaasti, ettei olisi uskonut häntä samaksi mieheksi, jolle saarnaaminen oli niin hankalaa. Mutta hengellisistä asioista puhuttaessa työntäysi veri hänen kasvoihinsa, hän hakelsi sanojaan eikä koskaan uskaltanut kajota tärkeimpiin kysymyksiin. Vain silloin hän lämpeni, kun sai puhua Jumalan ohjauksesta.

Kirkkoherra oli tuskin päässyt kunnolleen istumaan, kun koulumestari kääntyi häneen päin ja sanoi hyvin iloisesti: "Nytpä minä kerron teille, kirkkoherra, uutisen; minä alan kohta rakentaa rukoushuonetta."

Pappi vaaleni, aivan voimatonna hän lysähti nojatuoliin, johon Stiina emäntä oli hänet istuttanut. "Mitä te sanotte, Storm? Rakennatte rukoushuoneen? Mitä sitten tehdään kirkolla ja minulla? Hylätäänkö meidät?"

"Kyllä kirkkoa ja kirkkoherraa sittenkin tarvitaan", vastasi koulumestari vakuuttavasti. "Rukoushuoneen minä olen ajatellut kirkon tueksi. Niin monta väärää opettajaa liikkuu nykyään kansaa villitsemässä, että kirkko tosiaan on avun tarpeessa."

"Ja minä kun olen pitänyt teitä, Storm, ystävänäni!" sanoi pappi masentuneena.

Pari silmänräpäystä sitten hän oli tullut sisään huolettomana ja iloisena, nyt hän yht'äkkiä oli niin murtunut, että hänestä melkein näytti tulevan loppu.

Koulumestari käsitti vallan hyvin hänen toivottomuutensa. Olihan yleisesti tunnettua, että kirkkoherralla ennen oli ollut sangen hyvä lukupää, mutta että hän oli nuoruudessaan elänyt liian vallattomasti ja lopuksi saanut halvauksen, ja siitä lähtien hänestä ei koskaan tullut entistä miestä. Häneltä itseltään useimmiten unohtui, ettei hän ollut muuta kuin miehen varjo, mutta joka kerta kun hän sai siitä huomautuksen, hän joutui aivan epätoivoon.

Nyt hän istui tuolilla lamautuneena kuin kuollut, eikä kukaan tohtinut pitkään aikaan sanoa sanaakaan.

"Ei teidän, kirkkoherra, pidä käsittää asiaa sillä lailla", yritti viimein koulumestari sanoa hyvin hiljaiseen ja lempeästi.

"Älkää puhuko, Storm", sanoi kirkkoherra, "tiedän sen itsekin, etten ole erikoinen saarnamies, mutta en minä olisi uskonut teidän rupeavan minulta virkaa riistämään."

Storm teki käsillään epäviä liikkeitä, joiden oli määrä osoittaa, etteihän sellainen ikinä olisi voinut hänen mieleensä juolahtaa, mutta sanoa hän ei sitä uskaltanut.

Koulumestari oli kuusikymmenvuotias mies, mutta paljotöisestä virastaan huolimatta vielä täysissä voimissa. Hänen ja kirkkoherran ulkonäössä oli suuri ero. Storm oli Taalainmaan pisimpiä miehiä, hänellä oli musta, kihara tukka, kuparin ruskea iho ja teräväpiirteiset kasvot. Hän näytti jykevältä kuin tammi verrattuna pienikasvuiseen kirkkoherraan, jonka rinta oli painuksissa ja pää kalju.

Stiina emännän mielestä olisi voimakkaamman pitänyt myöntyä. Hän kehoitti silmänluonneilla miestänsä peruuttamaan sanansa, mutta koulumestari ei saattanut luopua hankkeistaan, vaikka hän olikin hyvin pahoillaan.

Hän alkoi nyt selittää asiaa hyvin tyyneesti ja tarkasti. Hän sanoi olevansa varma siitä, että lahkolaisuutta jo pian ilmaantuu seurakuntaan. Ja sen torjumiseksi oli tarpeen, että jossakin paikassa voitiin selittää sanaa kansanomaisemmin kuin kirkossa sopii, että siellä saattoi vapaasti valita saarnaaiheensa, selittää Raamattua kokonaisuudessaan ja opastaa kansaa vaikeita kohtia käsittämään.

Vaimo viittoi häntä vaikenemaan. Stiina emäntä ymmärsi, että pappi joka sanaan ajatteli: Vai niin, minä siis en ole opettanut seurakuntaa enkä suojellut sitä harhauskolta! Taidanpa olla hyvinkin keho papiksi, kun oma koulumestarin, tämä koulunkäymätön talonpoika, luulee osaavansa saarnata paremmin kuin minä.

Koulumestari ei huomannut sanojensa vaikutusta, vaan puhui edelleen siitä, millä tavalla hän oli ajatellut suojella tätä lammaslamaa susien hyökkäykseltä.

"Minäpä en ole mitään susia nähnyt", sanoi pappi.

"Minä tiedän, että niitä on tulossa", sanoi Storm.

"Ja te itse, Storm, avaatte niille oven."

Hän kohensihe nojatuolissaan tarmokkaampaan asentoon. Koulumestarin sanat olivat häntä

kiihdyttäneet, veret alkoivat nousta poskipäihin, ja hän näytti melkein yhtä arvokkaalta kuin tavallisissa oloissaan.

"Rakas Storm, ei nyt puhuta enempää tästä asiasta", hän sanoi.

Sitten hän alkoi leikkiä laskien ylistellä Stiina emännän viimeksi pukemaa morsianta, sillä Stiinaa käytettiin kaasona pitäjän kaikissa häissä. Mutta tämä talonpoikaisvaimo ymmärsi, kuinka suunnattomasti pappi kärsi oman kykenemättömyytensä tunnosta, ja hän itki säälistä eikä kyyneliltään saanut vastatuksi; kirkkoherran täytyi puhua melkein yksinään.

Koko ajan pyörivät kirkkoherran ajatukset siinä, että kunpa hän saisi takaisin nuoruutensa voimat ja selvän järjenjuoksun, niin hän yht'äkkiä keksisi sanat, joista tuo talonpoika huomaisi, kuinka huonosti menettelee.

Yht'äkkiä hän uudestaan käännähti Stormiin päin. "Mistä te, Storm, olette saanut siihen rahoja?"

"Me laitoimme yhtiön", sanoi Storm ja luetteli sitten ne talolliset, jotka olivat luvanneet häntä auttaa, osoittaakseen, etteivät ne miehet mitenkään voineet kirkkoa eikä pappia vahingoittaa.

"Vai on Ingmar Ingmarinpoikakin mukana!" sanoi pappi. Se tieto sattui häneen kuin uusi surmanisku. "Yhtä varmasti kuin minä luotin teihin, Storm, luotin minä Ingmar Ingmarinpoikaan."

Mutta hän keskeytti sen puheensa taas siihen ja kääntyi tarinoimaan emännälle. Hän näki kyllä, että Stiina emäntä itki, mutta ei ollut sitä huomaavinaan.

Hetkisen kuluttua hän taas käännähti koulumestariin päin.

"Luopukaa siitä aikeesta, Storm", hän pyysi. "Jättäkää se minun tähteni. Ettehän tekään, Storm, olisi hyvillä mielin, jos joku laittaisi koulun teidän koulunne viereen."

Koulumestari katseli pitkin lattiaa ja mietti tarkasti. "En minä voi sitä jättää, kirkkoherra", hän viimein sanoi, koettaen samalla kohottaa pontevamman ja tynyemmän näköiseksi.

Pappi ei siihen vastannut, ja sitten istuttiin ainakin kymmenen minuuttia aivan ääneti.

Sitten pappi nousi paikaltaan, pani turkin yllensä ja lähti ovea kohden.

Koko illan hän oli tuskanhiki otsalla etsinyt sanoja, joilla saisi aivan epäämättömästi näytetyksi, että Storm teki väärin, ei ainoastaan hänelle vaan koko pitäjällekin, ja että hän uudella yrityksellään vei sen turmioon. Mutta vaikka ajatuksia ja sanoja aivan tunkeili hänen päässään, ei hän saanut niistä kiinni eikä kyennyt niitä lausumaan, sillä hän oli kuin olikin mennyttä miestä.

Ovelle astuessaan hän huomasi Gertrudin, joka nurkassa leikki lasinkappaleillaan ja puupalikoillaan. Hän seisautui katsomaan tytön aherrusta. Gertrud ei näyttänyt ensinkään kuunnelleen toisten keskustelua, hänen silmissään loisti ilo ja posket punoittivat heleämmin kuin muulloin.

Kun papin oma suru oli niin raskas, niin tytön iloinen huolettomuus häntä aivan kummastutti. Hän astui tytön luo ja kysyi: "Mitäs sinä Gertrud siellä häärit?"

Tyttö oli jo aikoja sitten saanut pitäjänsä valmiiksi.

Olipa hän sen jo purkanutkin ja alkanut uuden hankkeen.

"Olisittepa, kirkkoherra, tullut hiukkasen ennen!" hän sanoi. "Minulla oli niin kaunis pitäjä, ja siinä oli sekä kirkko että koulu."

"Mitäs sinä nyt sitten teet?"

"Niin, kun minä jo hävitin pitäjän, rupesin nyt tekemään Jerusalemia ja — —."

"Kuinka sinä sanoit?" pappi keskeytti. "Hävititkö sinä pitäjän rakentaaksesi sijaan Jerusalemin?"

"Hävitin minä", sanoi Gertrud, "se pitäjä oli oikein kaunis, mutta tänään luettiin koulussa Jerusalemissa, ja nyt minä särjin pitäjäni ja rupesin rakentamaan Jerusalemia."

Pappi katsella tuijotti lasta. Hän paineli käsin otsaansa saadakseen ajatuksensa selville. "Varmaan nyt joku sinua suurempi puhuu sinun suusi kautta", hän sanoi.

Tytön sanat olivat hänestä niin ihmeelliset, että hän yhä uudelleen toisteli niitä itsekseen. Samalla hänen ajatuksensa alkoivat kiertää tavallista uraansa ja hän ihmetteli taas Jumalan kaitsemusta ja niitä keinoja, joilla hän tahtonsa toteuttaa.

Hän astui uudelleen koulumestarin luokse ja sanoi tavallisella ystävällisellä äänellään ja omituisen kirkkain silmin:

"En ole enää teihin pahastunut, Storm. Te teette vain mitä teidän täytyy. Minä olen koko elämäni ajan paljon mietiskellyt Jumalan kaitsemusta, vaikka en olekaan päässyt siitä selville. Enkä minä käsitä tätäkään, mutta sen ymmärrän, että te teette sitä mitä suurempanne teillä teettää."

HE NÄKIVÄT TAIVAAN AVOINNA

Sinä keväänä, jolloin rukoushuone rakennettiin, tuli kevät hyvin äkillisesti ja Dal-joessa nousi suuri tulva. Ihmeellisen viljalti sinä keväänä vettä tulikin. Sitä satoi taivaasta, sitä virtasi vuorilta, sitä kihosi maasta; jokainen rattaanraide ja pellonvako oli sitä tulvillaan. Ja kaikilta tahoilta se pyrki jokeen, joka paisumistaan paisui ja yhä rajummin pyörtein kulki eteenpäin. Se ei ollut nyt musta ja sileäpintainen, niinkuin muulloin, vaan keltaisenharmaana savensekaisesta vedestä, jota siihen kaikkialta virtasi, se vyöryi ja rynnisti, vieden muassaan tukkipuita ja jäälohkareita. Se oli oudon ja pelottavan näköinen.

Alussa eivät aikaihmiset tulvasta paljon välittäneet. Mutta lapset juoksivat jokaisena joutohetkenään rantaan katselemaan rajua virtaa ja kaikkea, mitä sen mukana meni.

Kohtapuoleen tulvavesi toi muutakin kuin tukkeja ja jääsohjoa. Siinä ajelehti pesulaitureita ja uimahuoneita. Ja ennen pitkää siinä jo kellui veneitä ja hajalle menneiden lauttasiltojen jätteitä.

"Kyllä se pian vie tämän meidän sillan, ihan varmasti se sen vie", sanoivat lapset. Heitä hieman pelotti, mutta paljon enemmän sentään halutti nähdä sellaista ihmettä.

Samassa saapui virtaa pitkin suuri kuusi juurineen ja oksineen, ja sitä saatteli valkeavartinen haapa, jossa rannalta katsoen näki suuria silmuja, joita vesi oli liottanut niin kauan, että ne jo olivat puhjenneet. Ja vähän matkan päässä tulla kukkui mäkeä laskien nurin keikahtanut heinälato. Se oli täynnä heiniä ja olkia, ja sen katonharja piti sitä suunnassa ihan kuin veneenköli.

Kun vesi alkoi tuoda muassaan tällaistaakin, lähtivät viimein aikaihmisetkin liikkeelle. Sillä nähtiin, että tulva siellä ylämaassa jossakin kohden oli noussut yli joen äyrästen, ja nyt riennettiin keksit ja kanget käsissä rantaan, vetämään maalle tarvekaluja ja rakennuksia.

Pitäjän pohjoiskulmalla, missä asumuksia oli harvassa ja väkeä vähän, seiso Ingmar Ingmarinpoika yksin rannalla. Hän oli nyt lähes kuudenkymmenen ikäinen, mutta näytti vielä vanhemmalta. Kasvot olivat ryppyiset, ruumis kumarassa, ja muuten hän tuntui yhtä saamattomalta kuin aina ennenkin.

Hän nojasi pitkään keksiriukuunsa ja katseli unituhruisin silmin jokea pitkin. Se virtasi siinä ohitse kohisten ja vaahtoisen ja ylpeästi kuljettaen mukanaan saaliitansa. Se näytti aivan kuin ilkkuvan tuota talonpoikaisnähjusta. "Eipä vain sinussa ole miestä minun kuormiani riistämään", se tuntui huutelevan.

Ingmar Ingmarinpojan lähitse ajelehti siltain jätteitä ja vesilastissa olevia veneitä, mutta hän ei ojentanut kättään niitä maalle vetääksensä. Hän arvasi, että kirkonkyläläiset kyllä ne korjaavat.

Silmää räväyttämättä hän silti tarkasteli, mitä tulvavesi vei siitä ohi. Muun seassa tuli sieltä laudoista kyhätty pesulaituri, jolta loisti jotakin keltaista, ja sen hän huomasi heti. "Siinä se on, mitä minä koko ajan olen odottanut", hän sanoi ääneensä. Hänen silmänsä eivät vielä erottaneet, mitä se keltainen oli, mutta sitä ei ollut vaikea arvata, kun tiesi minkälaisessa puvussa Taalainmaan pikkulapset käyvät. Nuo ovat nyt taas istuneet jollakin pesulaiturilla leikkimässä, hän ajatteli, eivätkä ole älynneet lähteä pois, ennen kuin joutuivat tulvan valtaan.

Pian hän jo selvin silmin näkikin arvanneensa oikein. Siinä ajelehti siltapahanen, jolla istua kyyrötti kolme pientä lasta, yllään keltaiset sarkakoltit ja keltaiset myssyt. Virran vesi ja jäälohkareet olivat jo särkeneet heidän lauttansa melkein hajalle.

Lapset olivat vielä etäällä, mutta Ingmar tiesi, että muuan virran vuollepaikka kävi pitkin hänen puoleistaan rantaa. Kunpa Jumala nyt sallisi lasten lautan joutua juuri siihen vuolteeseen, niin hän ehkä hyvinkin voisi vetää sen maalle.

Hän seiso liikahtamatta paikallaan, kääntämättä hetkeksikään silmiään joelta. Silloin lautta aivan kuin töytäksestä muutti suuntansa rantaan päin. Lapset olivat jo niin lähellä, että hän näki myssyjen alta nuo pienet, pelästyneet kasvot ja kuuli heidän itkuntyrskäänsä.

Mutta vielä nytkin lautta kulki niin etäällä, ettei siihen voinut rannasta käsin keksillä ylettyä. Hän riensi silloin vaatteet päällä veteen ja kahlasi syvemmälle.

Sitä tehdessään hänestä oli kuin jokin outo voima olisi varottanut häntä menemästä. Olet vanha jo, Ingmar, tämä voi olla sinulle vaarallista.

Silmänräpäyksen ajan hän arveli, oliko oikein panna henkensä alttiiksi. Hänen vaimonsa, jonka hän kerran nouti vankilasta, oli viime talvena kuollut, ja hänen lähdistään asti Ingmar oli hartaasti toivonut saavansa jo pian seurata häntä. Mutta toisekseen, hänen poikansa ei vielä ollut talon haltijaksi täysi-ikäinen. Kyllä hänen poikansa tähden vielä oli kannettava tämän elämän taakkaa.

"Käyköön kuitenkin Jumalan tahdon jälkeen", hän sanoi.

Hän ei nyt enää ollutkaan kömpelö ja hidas, nyt hän taas oli Suur-Ingmar. Kahlattuaan syvälle vesipyörteisiin hän löi seipään pohjaan tueksi virranpainoa vastaan ja vältteli huolellisesti jäälohkareita ja tukkeja, jotka kiitivät ohi sellaista vauhtia, että olisivat voineet kolhaista hänet kumoon. Kun pesulaituri joutui kohdalle, painoi hän jalkansa tukevasti virran pohjaan, ojensi keksinsä ja iski sen lauttaan kiinni.

"Pidelkää lujasti kiinni", hän huusi lapsille, sillä samassa lautta kaartui rantaan päin ja sen liitteet natisivat pahasti. Se ei silti mennyt hajalle, ja Suur-Ingmar sai sen ohjatuksi suvantoon. Siihen hän sen jätti, sillä nyt se kyllä itsestään painui rantaan.

Sitten hän kääntyi ja lähti keksinsä varassa nousemaan maalle. Mutta nyt hän ei ollut varuillaan eikä huomannut suurta tukkia, jota virta kiidätti häntä kohti. Se törmäsi hänen kylkeensä aivan kainalon alle. Isku oli niin ankara, että Suur-Ingmar horjui vedessä ja oli menettää tasapainonsa. Mutta hän puristi kaksin kourin keksinsä vartta ja pääsi maalle. Rannalle noustuaan hän tuskin tohti tunnustella ruumistaan, sillä koko rintakehä tuntui rusentuneen. Suu tuli heti verta täyteen. Tämä on sinun loppusi, Suur-Ingmar, hän ajatteli. Hän ei jaksanut käydä askeltakaan edemmäs, vaan painui ähkien rantatörmälle.

Nuo vesihädästä pelastuneet lapset kävivät apua huutamassa, ja sitten Ingmar kannettiin kotiin.

Kirkkoherra noudettiin Ingmarilaan ja hän jäi sinne iltaan asti. Kotiin palattuun hän poikkesi koulumestarin luokse. Hän oli päivän kuluessa saanut kuulla sellaisia asioita, joista hänen täytyi saada puhella muiden kanssa.

Koulumestari kysyi kohta, oliko hän ehtinyt perille ennen hengenlähtöä. — "Kyllä ehdin", vastasi kirkkoherra, "mutta ei siellä minua niin välttämättömästi tarvittu." — "Eikö tarvittu?" kysyi Stiina emäntä. — "Ei", sanoi kirkkoherra salaperäisesti hymyillen, "hän oli valmistunut lähtönsä yhtä hyvin ilmankin."

"Usein on vaikeata istua kuolinvuoteen ääressä", sanoi kirkkoherra. — "Vaikeata se kyllä lienee", myönsi koulumestari. — "Ja varsinkin, kun kuolemaa tekee sellainen, joka on ollut pitäjän johtomiehiä." — "Niin, silloin vallankin." — "Mutta joskus käy aivan toisin kuin luulisi."

Sen sanottuaan kirkkoherra istui hetken ääneti tuijottaen eteensä, ja hänen silmänsä loistivat lasien takaa kirkaammin kuin muulloin.

"Oletteko te, Storm tai Stiina emäntä, jompikumpi kuulleet, minkä ihmeen Suur-Ingmar näki nuorena ollessaan?" sanoi kirkkoherra. — Koulumestari vastasi, että hänestä oli paljonkin kuultu. — "Niin kyllä, mutta tämä on kaikkein ihmeellisintä. Minä en ole kuullut sitä ennen kuin tänään Ingmarilassa."

"Suur-Ingmarin maalla on muuan torppari, jonka kanssa hän oli hyvä ystävä", jatkoi kirkkoherra. — "Kyllä minä hänet tunnen", sanoi koulumestari. — "Hänenkin nimensä on Ingmar, vaikka kansa erotukseksi sanoo häntä Vahvaksi Ingmariksi." — "Sama mies", sanoi kirkkoherra, "isä oli talonväen kunniaksi antanut hänelle nimen Ingmar."

"Sattui sitten kerran Suur-Ingmarin nuorena ollessa muuan valoisa kesäinen lauantai-ilta, ja nämä ystävykset, Ingmar ja Vahva-Ingmar olivat jo lopettaneet viikon työnsä. He panivat silloin päällensä pyhäpuvut ja lähtivät huvikseen kävelemään tänne kirkolle."

Kirkkoherra pysähtyi miettimään itseksensä. "Arvatenkin se on ollut oikein kaunis ilta", jatkoi hän mielikuvansa vallassa, "aivan selkeä ja tyyni, sellainen, jolloin maan ja taivaan värit vaihtuvat, niin että vaalea taivas vivahtaa vihreältä ja maata verhoaa hieno utu, jossa kaikki menettää muotonsa ja värehtii sinervässä valossa."

"Mutta tultuaan tänne kirkonkylän sillalle tuntui Suur-Ingmarista ja Vahva-Ingmarista kuin joku olisi

käskenyt heitä katsomaan ylöspäin. He katsoivat ja näkivät taivaan avoinna yllänsä. Koko taivaankansi oli työnnetty sivulle kuin esirippu, ja Ingmarit seisoivat sillalla käsi kädessä ja katselivat taivaan ihanuutta.

"Oletteko koskaan kuulleet mitään sellaista, Stiina emäntä ja Storm?" kysyi kirkkoherra. "Nämä kaksi ystävästä, Suur-Ingmar ja Vahva-Ingmar seisoivat sillalla ja näkivät taivaan avoinna.

"Oikeastaan he eivät koskaan ole kenellekään kertoneet mitä he näkivät, mutta lapsilleen ja läheisille omaisilleen he kuitenkin ovat sanoneet sen verran, että he kerran seisoivat siellä sillalla ja että he silloin näkivät taivaan avoinna. Vieraille he eivät ole koskaan siitä maininneet, vaan ovat pitäneet sitä suurimpana aarteenaan ja armolahjanaan, että heille kerran on näytetty taivaan ihanus."

Kirkkoherra katseli taaskin hetkisen eteensä maahan ja häneltä pääsi huokaus. "Minä en koskaan ennen ole sellaista kuullut", hän sanoi. Ja hän jatkoi liikutuksesta värisevin äänin: "Olisin minäkin halunnut seisoa heidän kanssaan siinä sillalla ja katsoa avoimeen taivaaseen.

"Kun Ingmar tänään kannettiin kotiinsa", sanoi kirkkoherra, "käski hän heti hakea Vahvan-Ingmarin, ja heti paikalla pantiin mies häntä noutamaan, ja samalla laitettiin sana tohtorille ja minulle. Mutta Vahva-Ingmar oli aamulla lähtenyt koko päiväksi salolle halonhakkuuseen, ja sieltä ei häntä ollut helppo löytää. Viestejä, lähetettiin toinen toisensa jälkeen, ja Ingmarilla oli tuskan hätä, että jos hän ei saakaan nähdä Vahvaa-Ingmaria ennen kuolemaansa.

"Minä ennätin jo tulla ja tohtori tuli myös, mutta Vahvaa-Ingmaria ei kuulunut.

"Meistä ei Suur-Ingmar paljo välittänyt, ja joka hetki odotettiin hengenlähtöä. 'Pian minun hetkeni tulee, kirkkoherra', hän sanoi. 'Mutta sitä ennen tahtoisin kerran vielä nähdä Vahvan-Ingmarin.'

"Hänelle oli tehty sija peräkamarin leveään sänkyyn ja peitteenä oli talon kaunein ryijy. Siinä maatessaan hän silmät selkiselällään koko ajan tähysti jotakin, mikä oli hyvin etäällä ja mitä ei kukaan meistä muista nähnyt. Hänen luokseen oli nostettu ne kolme lasta, jotka hän oli pelastanut, ja ne istuivat ihan hiljaa kyyristyneinä sängyn jalkopäähän. Joka kerta, kun hänen silmänsä siirtyivät siitä, jonka hän etäällä näki, sattuivat ne noihin lapsiin, ja silloin hänen kasvonsa aina kauttaaltaan kirkastuivat.

"Sitten Vahva-Ingmar vihdoinkin saapui, ja Suur-Ingmar palautti jälleen katseensa sieltä kaukaa ja hymyili kuullessaan tuvan palkkien kumahtelevan Vahvan-Ingmarin askeleista.

"Kun hän tuli vuoteen viereen, tarttui Ingmar ensin hänen käteensä ja silitteli sitä hiukan, samalla kun kysyi:

"Muistatko, Vahva-Ingmar, sitä, kun me olimme kävelemässä kirkonkylän sillalla ja näimme taivaan avoinna?"

"Kyllä minä muistan, kuinka me kahden katsoimme taivaaseen", sanoi Vahva-Ingmar.

"Silloin Suur-Ingmar käänsihe kokonaan häneen päin ja hänen silmänsä hymyilivät ja loistivat aivan kuin hän olisi kertonut kaikkein suloisinta uutista.

"— 'Kuules, minäpä menen nyt sinne', sanoi hän Vahvalle-Ingmarille.

"Silloin torppari kumartui hänen puoleensa ja katsoi häntä läheltä silmästä silmään. 'Ja minä tulen jäljestäsi', hän sanoi. Suur-Ingmar nyökkäsi kehoittavasti päätään. 'Mutta tiedäthän, ettet sinä saa tulla ennen kuin minun poikani palaa pyhiinvaellukseltaan.'

"Niin, sen kyllä tiedän", myönsi Vahva-Ingmar.

"Tämän jälkeen Suur-Ingmar veti vain pari syvää henkäystä ja sitten raukesi."

Koulumestari vaimoineen oli yhtä mieltä papin kanssa siitä, että se oli kaunis kuolema. He istuivat kolmisin ääneti kotvan aikaa.

"Sitä minä tässä ajattelen", kuului äkkiä Stiina emännän ääni, "että mitähän Suur-Ingmar tarkoitti sillä puheellaan pyhiinvaelluksesta."

Pappi katsoi häneen hiukan hätäntyneenä. "En minä tiedä", hän sanoi. "Suur-Ingmar kuoli juuri silloin, enkä ole sitten ennättänyt sitä miettiä." Hän painui ajatuksiinsa.

"Tosiaan, kyllä se nyt minustakin on omituista, Stiina emäntä."

"Tiedättehän, kirkkoherra, että Suur-Ingmarin sanottiin osanneen ennustaa tulevia tapahtumia."

Pappi hiveli kädellään otsaansa ikään kuin ajatuksiaan kootakseen. "Ei mikään ole niin ihmeellistä ajatella kuin Jumalan kaitselmus", hän sanoi. "Se on ihmeellisintä tässä maailmassa."

INGMARILAN KATRI

Oli aamupäivä syystalvella. Koulu oli käynnissä, mutta lapsilla oli aamuloma. Koulumestari tuli Gertrudin kanssa keittiöön, he istuivat pöytään ja Stiina emäntä kaatoi kahvia.

Ennen kuin he olivat juoneet kuppinsa pohjaan, tuli heille vieras.

Tulija oli Halvor Halvorinpoika, nuori talollinen, joka oli ruvennut kauppamieheksi kirkonkylään. Talonsa mukaan häntä yleensä sanottiin Timmin Halvoriksi. Hän oli pitkä, pulska mies, mutta alakuloisen näköinen. Stiina emäntä käski hänetkin kahville, ja hän istui pöytään ja alkoi jutella kuulumisia koulumestarin kanssa.

Emäntä istui sukkaa kutoen vaarnasohvassa ikkunan alla. Siitä paikaltaan hän näki keitä ulkona maantiellä liikkui. Yht'äkkiä nousi puna hänen kasvoilleen ja hän painautui lähemmä ruutua nähdäkseen tarkemmin. Mutta hän koetti heti peittää hämminkiänsä ja sanoi aivan tyynellä äänellä: "Näyttääpä tänään olevan isontalonväkeä liikkeellä." Kauppamies kuuli äänestä, että hän oli nähnyt jotakin oudompaa, ja nousi hänkin katsomaan. Siellä näkyi pitkä, vähän kumarassa käyvä nainen keskenkasvuisen pojan kanssa nousevan koulutörmää ylös.

"Jolleivät silmäni petä, on se Ingmarilan Katri", sanoi Stiina emäntä. "Katrihan tuo näkyy olevan", vakuutti kauppamies. Enempää hän ei sanonutkaan, vaan kääntyi ikkunasta pois päin silmäten ympäri huoneen, aivan kuin piilopaikkaa etsien. Mutta sitten hän heti tyyntyi ja istui äskeiselle paikalleen.

Tämä Halvor oli viime kesänä, Suur-Ingmarin vielä eläessä, kosiskellut Ingmarilan Katria. Sitä kosintaa oli kestänyt kauan ja monta mutkaa siinä oli ollut. Vanhukset eivät olleet päässeet oikein selville, oliko hän kyllin hyvä. Ei varallisuuden puolesta, sillä olihan Halvor rikas, mutta kun hänen isänsä oli ollut viinaan menevä. Voihan sattua, että se menisi perintönä. Lopulta kuitenkin oli päätetty antaa Katri hänelle.

Hääpäivä oli jo määrätty ja kuulutuksilla käyty, mutta ensimmäisenä kuulutussunnuntaina matkustivat Katri ja Halvor kaupunkiin vihkisormuksen ja virsikirjan ostoksille. He olivat matkalla kolme päivää, ja kotiin palattuaan Katri sanoi isälleen, ettei hän huoli Halvorista. Hänellä ei kuitenkaan ollut muuta moitteen syytä kuin että Halvor oli matkalla kerran juonut itsensä humalaan. Katri pelkäsi nyt, että hänestä tulisi isänsä kaltainen. Suur-Ingmar ei sanonut tahtovansa pakottaa häntä, ja niin Katri ja Halvorista tuli ero.

Halvor pani sen kovin pahakseen. "Sinä teet minulle sellaisen häpeän", hän sanoi Katriille, "etten jaksakaan sitä kestää. Mitä minusta nyt sanotaankaan, kun sinä tuolla lailla minut hylkää? Ei miehen kunniaa saa niin kevyesti käsitellä."

Mutta Katri ei taipunut, ja siitä lähtien oli Halvorin mieli ollut onneton ja synkkä. Hän ei voinut unohtaa Ingmareilta kärsimäänsä loukkausta.

Ja siellä nyt oli Katri tulossa, ja miten käy, kun hän ja Halvor täällä sattuvat yksin?

Ainakin oli varmaa, ettei mitään sovintoa voinut syntyä. Katri oli syksystä alkaen ollut naimisissa Eljas Erkinpojan kanssa. Tämä oli muuttanut Ingmarilaan kotivävyksi ja oli isännöinyt siellä siitä saakka kun Suur-Ingmar keväällä oli kuollut. Suur-Ingmarilta oli jäänyt viisi tytärtä ja yksi poika, mutta pojasta ei vielä ollut isännäksi, hän kun oli alaikäinen.

Katri tuli sisään keittiöön. Hän oli vasta vähän yli kahdenkymmenen, mutta tuskinpa hän koskaan ollut oikein nuoren näköinen. Monet muut olisivat pitäneet häntä rumana, sillä hänessä oli sukunsa tuntomerkit, raskaat silmäluomet, punertava tukka ja suunpiirteissä hiukan tyly vivahdus. Mutta koulumestarin ja hänen vaimonsa mielestä se juuri oli hyvä, että hän oli vanhojen Ingmarien näköinen.

Katrin kasvot eivät vähääkään värähtäneet, kun hän täällä tapasi Halvorin, ja hän tervehti hitaasti ja tyynesti vuoron perään kutakin. Kun hän tarjosi kättä Halvorille, ojensi tämäkin omaansa sen verran,

että juuri ja juuri sormenpäät koskivat toisiinsa.

Katri kävi aina hiukan kumarassa. Halvorin edessä seisoessaan hän näytti painuvan tavallistakin syvempään, mutta Halvor puolestaan oikaisi vielä suuremmaksi kuin muulloin.

"Vai on Katrikin lähtenyt tänään kävelemään", sanoi Stiina emäntä työntäessään rovastintuolia hänen istuakseen. — "Niin lähdin", Katri sanoi, "ja keveästi nyt jalka nouseekin, kun on routa maassa." — "Niin, viime yönä pakasti", huomautti koulumestari.

Mutta siihen puhelu keskeytyi, sillä kellään ei ollut enempää sanomista. Parin minuutin ajan kukin tuijotti eteensä. Silloin Halvor nousi paikaltaan ja toiset kavahtivat ihan kuin syvästä unesta.

"Jos minä nyt lähtisin katsomaan puotiani", hän sanoi. — "Mikäs kiire teillä, Halvor, vielä pois on?" puheli emäntä. — "Ettehän vain lähtene kylästä minun tuloni takia?" sanoi Katri, ja sitä sanoessaan hän katsoi Halvoriin hyvin nöyrästi.

Heti Halvorin mentyä pääsivät toiset kuin jostakin lumeesta ja koulumestarilla oli heti puheenaihe valmiina. Hän katseli tuota poikaa, jonka Katri oli tuonut mukanaan ja josta ei siihen asti kukaan ollut välittänyt. Poika oli vielä keskenkasvuinen, tuskin Gertrudia vanhempi, hentoihoinen ja kirkassilmäinen kuten muutkin lapset, mutta näytti jo varhain vanhentuneelta, ja hänessä saattoi nyt jo selvästi huomata suvun kasvopiirteet.

"Taidatte, Katri, tuoda minulle koululaista", sanoi Storm. — "Se on veljeni", Katri vastasi, "hän nyt on vuoroonsa Ingmar Ingmarinpoika." — "Onpa vielä vähäinen sennimiseksi", huomautti koulumestari leikillään. — "Niin, kun isälle tuli hengenvälä liian aikaisin." — "Se on tosi se", sanoivat koulumestari ja hänen vaimonsa yhteen ääneen.

"Hän on käynyt Falunissa isoakoulua", sanoi Katri. "Sen vuoksi ei ole tullut ennen lähetetyksi häntä tänne koulumestarin eteen." — "No eikö sovi panna häntä sinne täksikin vuodeksi?" Katrin silmät painuivat maahan ja hän huokasi väsyneesti, mutta tuohon kysymykseen hän ei vastannut. — "Koulussa häntä kyllä kiitettiin hyväpäiseksi", hän sanoi. — "Minä vain pelkään, ettei hän minulta enää voi mitään oppia. Eikö hän liene jo yhtä oppinut kuin olen itsekin." — "Mitä vielä, onhan toki koulumestarilla enemmän tietoja kuin tuollaisella pikku pojalla."

Sitten ei taas virketty mitään, kunnes Katri alkoi uudelleen. — "Olisi minulla muutakin asiaa kuin se pojan koulunkäynti. Aioin kysyä, että ottaisitteko te, koulumestari ja Stiina emäntä, hänet tänne teille asumaan."

Koulumestari ja hänen vaimonsa katsoivat toisiinsa aivan hämillään, eikä kumpikaan tiennyt mitä vastata. — "Onhan täällä meillä vähän ahdasta", sanoi Storm viimein. — "Ajattelin, että voisimme ehkä lähettää maksuksi voita ja maitoa ja kananmunia." — "Ei sen puolesta..." — "Kyllä se olisi meille suuri hyvätyö", sanoi tämä rikas talonemäntä.

Mutta Stiina emäntä ymmärsi, ettei suinkaan Katri olisi niin omituista pyyntöä esittänyt, jollei hän todella olisi ollut avun tarpeessa. Hän teki enempää arvelematta päätöksensä.

"Ei teidän, Katri, tarvitse sellaista kauempaa pyytää", hän sanoi. "Ingmarien puolesta me kyllä teemme kaiken mitä voimme."

"Kiitoksia", sanoi Katri.

Stiina emäntä jäi Katrin kanssa kahden neuvottelemaan Ingmarin olosta heillä, mutta Storm otti pojan mukaansa kouluhuoneeseen. Siellä hänet pantiin istumaan Gertrudin viereen. Koko päivänä hän ei puhunut sanaakaan.

Timmin Halvor ei viikkokauteen käynyt koululla, ikäänkuin olisi vieläkin vältellyt Katrin tapaamista. Mutta yhtenä aamuna, kun ulkona sataa ropisi eikä puotiin tarvinnut ketään odottaakaan, valtasi hänet ikävä aivan sydänpohjia myöten. Ei minusta enää ole mihinkään, ei kukaan pidä minua missään arvossa; sellaisilla ajatuksilla hän taas kiusasi itseään, niinkuin oli tehnyt siitä asti, kun Katri hänet hylkäsi. Viimein hän päätti lähteä käymään Stiina emännän luona, saadakseen edes puhella ystävällisen ihmisen kanssa.

Hän pani puodin oven lukkoon, nosti päällystakkinsa kauluksen pystyyn ja käveli koululle kylmässä syysateessa pitkin rapaista tietä.

Halvorista oli niin mieluista istua hausassa koulun keittiössä, ettei tullut lähteneeksi pois vielä silloinkaan, kun soitettiin aamiaislomalle ja Storm Gertrudin ja Ingmarin kanssa astui keittiöön saamaan kahvia.

Kaikki kolme tulivat kättelemään. Halvor nousi seisaalleen koulumestarin edessä, mutta kun Ingmar tarjosi kättään, oli hän jo istunut ja puheli niin hartaasti Stiina emännän kanssa, ettei näyttänyt poikaa huomaavankaan. Ingmar odotti vähän aikaa mitään virkkamatta ja meni sitten istumaan pöydän ääreen. Hän huokasi useita kertoja samalla tavalla kuin Katri oli tehnyt täällä käydessään.

"Halvor on näyttämässä uutta kelloaan", sanoi Stiina emäntä. Halvor veti liivinsä taskusta esille uuden hopeakellon ja antoi sen katseltavaksi. Se oli hyvin kaunis, ihan pikkuinen, kurossa kullanvärinen kukkakoriste. Koulumestari avasi sen, kävi kouluhuoneesta hakemassa suurennuslasinsa ja tarkasteli kellon sisustaa. Hän suorastaan ihastui ja katseli pitkän aikaa mielihyvikseen, kuinka oivallisesti rattaat sopivat toisiinsa. Hän sanoi, ettei ollut koskaan ennen nähnyt niin hyvää työtä. Viimein hän antoi kellon takaisin Halvorille, joka pisti sen taskuunsa näyttämättä kasvoissaan vähintäkään ylpeyttä tai iloa, niinkuin muut ihmiset kuullessaan kapineitaan kehuttavan.

Ingmar istui ääneti paikallaan ja joi kahvinsa loppuun, mutta sitten hän kysyi Stormilta, ymmärsikö hän kellon laitoksia. — "Kyllä", vastasi koulumestari, "tiedäthän, että minä ymmärrän vähän joka asiaa."

Ingmarkin veti silloin kellonsa liivintaskusta. Se oli iso ja pyöreä kuin nauris. Nyt varsinkin se näytti rumalta möhkäleeltä, kun oli juuri katseltu Halvorin kelloa. Ketjut olivat yhtä rumat ja kömpelötekoiset. Kurossa ei ollut mitään koristetta, vaan sen sijaan suuri kuhmu. Sillä kellolla ei ollut paljon virkaa. Taulustakin oli väri hankautunut, ja lasi oli tiessään.

"Se ei käy", sanoi Storm painaen sitä korvaansa vasten. — "Niin, se on viallinen", sanoi poika, "mutta luulisitteko, koulumestari, että sen saisi korjatuksi?" Storm aukaisi kuorta kynnellään ja kuuli samalla sen sisästä semmoista ääntä, kuin kaikki rattaat olisivat olleet irrallaan. — "Olet tainnut käyttää kelloasi vasarana; se on niin pilalla, etten minä sille mitään voi." — "Tökkohan Kello-Erkkikään saisi sitä ehjäksi?" — "Ei sen paremmin kuin minäkään. Parasta on, että lähetät sen Faluniin ja teetät siihen uudet sisustat." — "Sitä minäkin olen ajatellut", sanoi Ingmar ottaessaan pois kellonsa.

"Mutta mitä ihmettä sinä sille olet tehnyt?" kysyi koulumestari. Poika istui hetkisen sen näköisenä kuin olisi niellyt kyyneliä. — "Se oli isän kello", hän sanoi, "ja vioittui niin pahaksi silloin, kun tukki iski häntä rintaan." Nyt olivat kaikki yht'äkkiä pelkkänä korvana, ja Ingmar kertoi edelleen, vaikka hänen oli vaikea puhua niin pitkältä yhtä mitta.

"Meillä oli pääsiäislupa, niin että minä olin kotona, kun se tapahtui, ja minä ehdin ennen muita isän luokse rantaan. Isä makasi siinä mihin oli kaatunut, ja hänellä oli kello kädessään. 'Tämä on minun loppuni, Ingmar', hän sanoi, 'minua pahoittaa, että kello meni rikki, sillä sinun pitää viedä se erälle ihmiselle, jolle minä olen tehnyt pahaa, ja sanoa terveisiä minulta.' Sitten hän sanoi kenelle minun piti se viedä. Hän pyysi minua korjauttamaan sen Falunin kellosepällä, ennen kuin antaisin sen sille, jolle se kuuluu. Mutta kun minä en sitten enää päässytäkään Faluniin, en nyt tiedä, mitä sille tekisin."

Koulumestari alkoi heti muistella, kenellä hänen tuttavistaan olisi nyt piakkoin asiaa Faluniin, mutta Stiina emäntä keskeytti hänet melkein heti.

"Kenelle, Ingmar, isäsi käski sinun antaa kellon?" — "En tiedä, onko sitä lupa sanoa", vastasi poika. — "Eikö se ollut tämä Timmin Halvor?" — "Oli, tämä se oli", sanoi poika melkein kuiskaten. — "Anna sitten Halvorille kello sellaisenaan", sanoi Stiina emäntä, "siitä hän on enimmänsä hyvillään." Ingmar totteli, nousi, otti kellon taskustaan ja hankasi sitä takkinsa hihalla, saadakseen sen niin siistiksi kuin suinkin. Sitten hän kävi pitkin askelin lattian poikki. — "Terveisiä isältä, ja hän käski antaa teille tämän", hän sanoi tarjotessaan kelloa.

Halvor oli koko ajan istua jurottanut äänettömänä, ja nyt kun poika ojensi hänelle kelloa, peitti hän kädellään silmänsä ollakseen häntä näkemättä. Ingmar piti kotvan aikaa kelloa hänen edessään tarjolla. Viimein hän kääntyi emäntään päin ja näytti silmillään pyytävän apua. — "Autuaat ovat rauhantekijät", sanoi tämä silloin. Halvor heilautti toista kättään osoitukseksi, ettei hän huolinut kellosta. Silloin koulumestarin tuli apuun. "Minusta se on kaikkein paras hyvitys mitä voisittekaan saada, Halvor", hän sanoi. "Olen aina sanonutkin, että jos Ingmar Ingmarinpoika olisi elossa, ei hän jättäisi hyvittämättä välejään Halvorin kanssa."

He näkivät nyt, kuinka Halvor ojensi toisen kätensä ja pitäen toista yhä silmiensä päällä melkein vastentahtoisesti otti Ingmarilta kellon. Sitten hän samaa kyytiä aukaisi sekä takkinsa että liivinsä ja pisti kellon sen sisätaskuun.

"No, sitä kelloa ei maar häneltä viedä", nauroi koulumestari nähdessään, kuinka huolellisesti Halvor taas pani takkinsa nappiin. Halvor naurahti itsekin, nousi, oikaisihe suoraksi ja veti syvään henkeään. Veri punersi taas hänen poskiaaan. Hän silmäili ympärilleen iloisin ja avoimin katsein. — "Taitaapa Halvorista tuntua aivan kuin olisi uusi ihminen", sanoi koulumestarin vaimo.

Halvor veti nyt takkinsa alta esiin oman uuden kellonsa. Hän astui lattian poikki Ingmarin luo, joka

uudestaan oli istuutunut pöydän ääreen. — "Kun minä nyt otin sinulta isäsi kellon, saat sinä sen sijaan minulta tämän", hän sanoi.

Samassa hän pani kellonsa pöydälle ja lähti ulos sanomatta kenellekään hyvästiä. Koko sen päivän hän kuljeskeli teitä ja kierteli polkuja ilman mitään määrää. Pari Vestgårdin talonpoikaa olisi tullut hänen puotiinsa ostoksille. He odottivat häntä puodin ulkopuolella seisten päivällisiltä iltaan asti, mutta Timmin Halvorია ei vain kuulunut.

* * * * *

Eljas Olli Erkinpoika oli kotoisin Eljaalasta, mutta naituaan Ingmarin Katrin hän oli muuttanut Ingmarilaan kotivävyksi. Hänellä oli ollut saita ja ilkeä isä. Poikaa oli pienenä kohdeltu kovasti, ei annettu edes ruokaakaan riittämään asti, ja samalla lailla isä sortii häntä vielä täysi-ikäisenäkin. Ukko oli lakkaamatta patistanut häntä työhön, häntä ei koskaan laskettu nuorten huveihin eikä hänen edes pyhänä annettu olla jouten. Naituaankaan hän ei päässyt omaksi isännäkseen, vaan sai muuttaa Ingmarilaan appiukon käskettäväksi. Ja siellä ei sen paremmin ollut tarjona muuta kuin työntekoa ja säästämistä. Mutta Ingmar Ingmarinpojan eläessä Eljas näytti olevan aivan tyytyväinen, tehdä myhki työtä eikä niskoitellut. Kyläläiset sanoivat, että saivatpa nyt Ingmarit mieleisensä vävyn, sillä Eljas Erkinpoika ei näyttänyt tietävän maailmassa muuta olevankaan kuin työtä.

Mutta heti kun Suur-Ingmarista aika jätti, alkoi vävy juoda ja huvitella. Hän kokosi pariinsa kaikki pitäjän joutilaat nuoret miehet, kutsui heidät kotiinsa Ingmarilaan tai renttuili heidän kanssaan tanssivuissa ja majataloissa. Hän heitti kerrassaan työnteon ja oli humalassa jok'ikinen päivä. Parissa kuukaudessa hänestä tuli oikea juoppolalli.

Kun Katri ensi kerran näki miehensä juovuksissa, säikähti hän pahanpäiväisesti. "Tämä on Jumalan rangaistus siitä, että minä tein väärin Halvorille", hän heti ajatteli.

Miehelleen hän ei sanonut monta varoituksen sanaa. Hän näki heti, että Eljas oli kuin sisästä lahoava puu, joka kohta ei enää kelpaisi hänelle varaksi eikä varjoksi.

Mutta Katrin sisaret eivät olleet yhtä viisaita kuin hän. Heitä hävetti tuo hurja elämä ja juopuneiden remu ja hoilotus, kun se kuului Ingmarilasta maantielle asti. He vuoroin pilkkasivat, vuoroin uhkailivat, ja vaikka vävy olikin luonnostaan hyvänsävyinen mies, kiukustui hän sentään toisinaan. Ja usein vallitsi talossa riita ja tora.

Katrin ainoana ajatuksena oli sitten saada sisarensa pois kotoa näkemästä sitä surkeutta, mihin hän itse oli sidottu. Samana kesänä hän jo toimitti heistä kaksi vanhinta naimisiin ja lähetti molemmat nuoremmat Amerikkaan, missä heillä oli toimeentulevia sukulaisia.

Kaikille näille sisarille maksettiin perintöosat, kaksikymmentätuhatta kruunua kullekin. Katri sai pitää talon siihen asti, kunnes Ingmar tulisi täysi-ikäiseksi, jolloin hänen oli lunastettava se itselleen ja Katrin ja Eljaksen muutettava muualle.

Kummallista oli, mistä tuo hitaan ja toimettoman näköinen Katri sai voiman varustaa niin monta linnunpoikaa lentokuntoon, hankkia heille miehet ja talouden alkutarvikkeet ja matkaliput. Sen kaiken hän puuhasi omin voimin. Mieheiltään hän ei saanut pienintäkään apua.

Mutta enemmän huolta tuotti Katrille hänen veljensä, tuo nykyinen Ingmar Ingmarinpoika. Tämä riiteli hänen miestänsä vastaan pahemmin kuin muut sisarukset. Hän ei osoittanut ynseyttään sanoissa, vaan teoissa. Kerran hän kaatoi pellolle Eljaksen viinat, ja toisen kerran Eljas yllätti hänet vedellä miedontamassa hänen väkeviään.

Kun syksy tuli, tahtoi Katri että poika saisi tänä vuonna niinkuin edellisinäkin lähteä suurtenkouluun, mutta mies, joka oli pojan holhooja, ei suvainnut siitä puhuttavankaan.

"Ingmarista tehdään talonpoika, samanlainen kuin minä ja hänen isänsä ja minun isäni. Ensi talveksi me kahden rakennamme salolle sysimiiluja. Sen parempaa opinkäyntiä hän ei tarvitse. Hänen ikäisenään minäkin sain viettää koko talvet miilusaunassa."

Katri koetti sekä hyvällä että pahalla saada häntä taipumaan, mutta lopulta hänen täytyi jättää Ingmar kotosalle.

Tästä lähtien Eljas koetti kaikin mokomin voittaa Ingmaria puolelleen. Varsinkin hän mielellään otti hänet mukaansa ajeluretkilleen. Poika itse ei olisi tahtonut lähteä. Hän ei halunnut olla mukana vävyn juomakemuissa. Silloin tämä vannomalla vakuutti ajavansa vain kirkolle tai kauppiaille, mutta saatuaan Ingmarin rattailleen hän ajoikin kauemmas, Bergsån rautaruukille tai Karmsundin majataloon.

Se oli Katrin mieleen, että Eljas piti poikaa mukanaan. Olihan edes jonkin verran takeita, ettei mies

jäisi makaamaan maantienojaan eikä ajaisi hevosta kuoliaaksi.

Kerran, kun Eljas tuli kotiin kahdeksan aikaan aamulla, istui Ingmar nukuksissa hänen vieressään rattailla.

"Tule auttamaan häntä rattailta ja kantamaan sisään!" huusi Eljas Kattrille. "Poikapaha on saanut päänsä täyteen. Ei hänestä ole omin jaloin kulkijaksi."

Katri säikähti niin, että polvet olivat pettää. Sydän lyödä jyskytti niin kovasti, että hänen täytyi istahtaa rappusille ennen kuin jaksoi mennä kantamaan Ingmaria sisään.

Nostaessaan veljeään rattailta hän huomasi, ettei Ingmar nukkunut, vaan oli kylmä ja tajuton kuin kuollut. Katri kantoi hänet sylissään peräkamariin. Sitten hän sulki oven ja koetti saada poikaa hereille.

Hetken päästä hän tuli väentupaan, jossa Eljas parhaillaan söi aamiaista. Katri meni suoraan hänen luokseen ja laski kätensä hänen olalleen. — "Parasta on, että syöt nyt kylliksesi", hän sanoi, "sillä jos olet juottanut veljeni kuoliaaksi, ei sinulle kohta tarjotakaan sellaisia herkkuja kuin täällä Ingmarilassa." — "Mitä siinä lörpöttelet", sanoi mies, "kuka nyt tuupertuisi yhdestä viinan tilkasta." — "Mutta niin nyt kuitenkin on kuin sanoin", vastasi Katri puristaen kovilla, laihoilla sormillaan miehen olkapäitä. "Jos hän tähän kuolee, niin kaksikymmentä vuotta saat syödä kruunun leipää, ole siitä varma."

Kun Katri palasi pojan luo, oli tämä jo tointunut, mutta päätä pakotti kovasti ja kaikki jäsenet olivat tunnottomina. "Luuletko, että minä tähän kuolen?" kysyi hän Kattrilta. — "Ethän nyt toki", sanoi tämä ja istui hänen viereensä. — "Minä en tiennyt, mitä he minulle tarjosivat", sanoi Ingmar. — "Jumalan kiitos, ettet tiennyt", sanoi Katri vakavasti. — "Kirjoita siitä siskoillekin, jos minä kuolen", sanoi poika. "Sano, että minä en ollenkaan tiennyt siinä olevan väkeviä." — "Kyllä kirjoitan", sanoi Katri. — "Minä vannon, etten tiennyt."

Ingmar makasi kuumeen houreissa koko päivän. "Älä vain kerro sitä isälle", varoitti hän sisartaan. — "Ei siitä isälle kukaan kerro", sanoi Katri. — "Mutta jos minä nyt kuolen, saa isä sen tietää, ja minua hävettää." — "Eihän se ollut sinun oma syysi", sanoi Katri. — "Mutta ehkä isä sanoo, että minun olisi pitänyt varoa kaikkea, mitä Eljas minulle antoi."

"Tietääköhän nyt jo koko pitäjä, että minä olin juovuksissa?" hän jatkoi. "Mitä rengit sanovat ja mitä sanoo Liisa-muori ja Vahva-Ingmar?" — "Tuskinpa he mitään sanovat", vastasi Katri. — "Kerro sinä heille, miten se oikein kävi. Katsos, me olimme Karmsundin majatalossa, ja he olivat juoneet siellä koko yön. Sill'aikaa minä torkuin istuallani nurkkapenkillä. Silloin Eljas tuli herättämään minua ja sanoi oikein ystävällisesti: 'Nous' ylös, Ingmar, niin saat jotakin lämpimiksesi. Ryyppää tämä, se on vain vettä ja sokeria!' Minua värisytti herätessäni, ja sitten minä maistoin mitä hän tarjosi enkä tuntenut siinä muuta kuin lämmintä ja makeata. Mutta hän oli pannut jotakin väkevää siihen sekaan. Ja mitä nyt isä tästä sanoo?"

Katri aukaisi oven. Saattoi olla hyvä, että Eljaskin, joka vielä istui siellä sisällä, saisi kuulla Ingmarin puheet.

"Katri, kuulehan, olisipa isä elossa, oi jospa hän olisi elossa!" — "Niin mitä sitten, Ingmar?" — "Etkö sinäkin usko, että isä iskisi hänet kuoliaaksi?" Eljas purskahti nauraa hohottamaan, ja poika säikähti siitä niin, että Katri kiireen kautta sulki oven.

Tämän jälkeen Eljas kuitenkin sen verran talttui, että hän estelemättä salli Katrin viedä Ingmarin koulutalolle.

* * * * *

Siitä lähtien kun Halvor oli saanut kellon, oli puodissa pitkän aikaa vilkas liike. Kuka pitäjäläinen vain kirkolle tulikin, hänen täytyi keksiä jokin asian tapainen poiketakseen Halvorin myymälään ja saadakseen tältä kuulla kertomuksen Suur-Ingmarin kellosta. Valkoturkkisia talonpoikia seisoa jonotti tuntikausia tiskin nojalla, totiset, ryppyiset kasvot Halvoriin päin, kun tämä kertoi. Lopuksi Halvor aina veti kellon esille ja näytti sen rikkinäistä kellotaulua ja kuoressa olevaa kuhmua. — "Vai tuohon paikkaan se isku sattui?" sanoivat talonpojat ja olivat näkevinään koko tapahtuman.

"Niin, Halvor, sen kellon omistaminen on jo sinänsä suuri asia."

Antaessaan kellon katseltavaksi Halvor ei koskaan päästänyt sitä kokonaan irti, vaan piti aina ketjuista kiinni. Hän ei hetkeksikään luovuttanut sitä kenenkään toisen haltuun.

Eräänä päivänä Halvor seiso tuolla lailla talonpoikajoukon keskellä. Hän kertoi kertomistaan ja otti lopulta kellon esille. Heti levisi harras hiljaisuus, kellon kiertäessä yhdeltä toiselle.

Silloin sattui Eljas astumaan sisään, mutta hänen tuloaan ei huomattu, sillä kukaan ei hennonut kääntää silmiään kellosta. Eljas arvasi heti mihin miehet niin hartaasti tuijottivat, sillä hänkin oli kuullut, miten Halvor oli saanut hänen appi-isänsä kellon. Ei hänen kateekseen käynyt, mutta hänestä oli hassua aikamiesten tuolla lailla katsoa silmät päästään vanhaan kellorämään.

Eljas hiipi varpaisillaan niiden taakse, jotka tiskiin nojasivat, ojensi äkkiä kätensä ja riipaisi kellon sen pitelijältä. Sen hän teki vain piloillaan, härnätäkseen hiukkasen Halvoria, eikä missään ryöstön aikeessa.

Halvor koetti temmata kelloaan takaisin, mutta Eljas peräytyi edemmäksi ja riiputteli sitä ilmassa, niinkuin sokerinpalasta koiralle. Halvor otti vauhtia ja hyppäsi käsivarassa tiskin yli. Hän näytti niin vihastuneelta, että Eljas säikähti ja syöksyi ovelle sen sijaan, että olisi jäänyt paikalleen ja antanut kellon pois.

Oven ulkopuolella oli lahonneet portaat. Niissä nyt Eljaksen jalka sattui loveen ja hän kompastui pitkäkseen maahan. Halvor heittäytyi hänen päälleen, repäisi ensin kellon hänen kädestään ja potki häntä sitten vähän aikaa kengän korolla.

"Suotta sinä niin kovasti isket", sanoi Eljas. "Paremmiin tekisit, kun katsoisit miten minun selkäni kävi."

Halvor ei lyönyt sen enempää, mutta Eljas makasi yhä paikallaan yrittämättäkään nousta. — "Auta minua ylös", hän pyysi. — "Etköhän tuosta päässe ominkin voimin, kunhan pääsi selviää." — "En minä ole humalassa", Eljas sanoi, "mutta kun hyppäsin portaista, välähti silmissäni ihan kuin Suur-Ingmar olisi ollut vastassani ottaakseen minulta kellon, ja sen vuoksi minä niin pahasti kaaduin."

Halvor kumartui nostamaan kainaloista miespahaa pystyyn. Sitten oli Eljas vietävä kotiinsa makuulla kärryjen päällä. Hänen selkärankansa oli taittunut, eikä hänestä ikipäivinä enää voinut tulla omin jaloin kävelijää.

Eljas oli sitten alati vuoteen omana, hän ei kyennyt omin voimin kääntymäänkään. Mutta puhua hän jaksoi, ja päivät päästään hän kärtti viinaa.

Lääkäri oli kovasti kieltänyt Katria antamasta miehelleen väkijuomia, sillä hän joisi pian itsensä kuoliaaksi. Eljas koetti silloin väkisin saada mitä mieli teki ja ärjyi ja metelöi, varsinkin öisin. Hän käyttäytyi kuin mieletön, häiriten koko talon rauhaa.

Tämä vuosi oli vaikein mitä Katri oli elänyt. Mies kiusasi häntä juonillaan usein niin, että hän tunsi voimiensa loppuvan. Eljas syyti suustaan roskapuheita ja manauksia niin suunnattomasti, että talo tuntui kuohuvan myrkkyyä kuin helvetti.

Katri pyysi koulumestarin emännältä, että Ingmar saisi jäädä heille. Hän ei antanut veljensä tulla kotiin päiväksikään, ei edes joulun pyhiksi.

Kaikki Ingmarilan palkolliset olivat etäistä sukua isäntäväelle ja eläneet talossa pienestä pitäen. Jolleivät he siten olisi melkein kuin kasvaneet sukuun, niin tuskin heistä kukaan olisi jaksanut kauempaa pysyä palveluksessa.

Harva se yö Eljas häiritsi heidän yöuntaan. Ja lakkaamatta hän keksi uusia keinoja kiusatakseen heitä ja Katria, että he viimein pakostakin suostuisivat hänen pyyntöön.

Sellaisessa surkeudessa Katri eli sen talven ja kesän ja sitä seuraavan talven.

* * * * *

Ingmarilan Katrilla oli muuan mielipaikka, jonne hän meni aina, kun tahtoi yksin mietiskellä onnettomuuttaan. Pienen humaliston takana hänellä oli kapea penkki, jolla hän usein istui pää käsien varassa tuijottaen eteensä, mitään näkemättä. Siitä hänen istumapaikaltaan oli muuten laaja näköala. Pellot avautuivat siitä yli aukean tasangon metsäharjuihin ja Klack-vuoreen saakka.

Eräänäkin huhtikuun iltana Katri istui siinä. Hän tunsi omituista elämään väsähtämistä ja rauhattomuutta, niinkuin tuntee keväällä, lumenlähdön aikana, jolloin maassa vielä siellä täällä on likaisenharmaita päiviä, joita eivät kevätsateet ole ennättäneet huuhtoa. Aurinko kyllä lämmitti, mutta pohjatuuli liehtoi yhä Katrin ympärillä, eikä humalisto vielä ollut nostanut päätään talvellisen havukatoksensa alta. Tuuli oli jotenkin vinha ja lennätteli ylt'ympäriinsä vaateresuja ja paperinpalasia ja kuivia heinänkorsia. Kaukana vuorien yllä leijaili lumen sulamisesta syntynyt auer, koivunlatvat alkoivat ruskettua, mutta metsän pohjoisenpuoleisessa reunassa oli vielä hangensyrjä korkealla. Pian toki kevät jo oli tuleva täydellä todella, ja sitä ajatellessaan Katri masentui yhä enemmän. Kuinka hän jaksaisi elää vielä yhden kesän loppuun entiseen tapaan?

Hän ajatteli kevättöitä, jotka oli saatava pois toinen toisensa tieltä, touon tekoa ja heinän kylvöä, kevätpesuja ja -leipomisia, kankaiden kutomista ja neulomatöitä. Ihan mahdotonta hänen on kestää sitä työn paljoutta.

"Eikähän minua mikään kiinnitä tähän elämään", hän sanoi hiljaa. "Minkä muun vuoksi minä oikeastaan elän, kuin estääkseni Eijasta juomasta itseään kuoliaaksi?"

Samassa hän kohotti katseensa maasta, aivan kuin olisi kuullut itseään kutsuttavan. Hänen edessään, aitaa vasten nojallaan seisoivat Halvor Halvorinpoika ja katseli häntä.

Katri ei ollut kuullut hänen tuloaan. Halvor oli tainnut seistä siinä jo kotvan aikaa.

"Tiesinpä tapaavani sinut täältä", sanoi Halvor. — "Ka, mistä sen tiesit?" — "Muistin entuudesta, että tänne sinä hiivit joutohetkinäsi tuolla lailla allapäin surujasi miettimään." — "Eipä minulla siihen aikaan paljon surtavaa ollut." — "Mitä ei ollut itselläsi, sen sinä muualta hakemalla hait."

Katsoessaan nyt Halvoria tuntui Katri, että kyllä hän varmaan Halvorin mielestä oli tyhmä, kun ei häntä ottanut, noin komeata ja reipasta miestä. "No naurakoon nyt niin paljon kuin mielensä tekee", hän sanoi itsekseen, "ja nyt hänellä onkin siihen hyvä syy."

"Tulen juuri sisältä Eljaksen luota", sanoi Halvor. "Häntä minä oikeastaan tulinkin tapaamaan."

Katri istui äänettömänä, selkä suorana, silmät melkein ummessa ja kädet päälletysten polvilla, odottaen vain Halvorin pilkkapuheita.

"Sanoin hänelle", Halvor jatkoi, "että kun tuo hänen tapaturmansa sattui minun kotonani, pidän minä myös itseäni syypäänä hänen onnettomuuteensa." Halvor pysähtyi hetkiseksi, ikään kuin odottaen Katrilta merkkiä, oliko hän samaa mieltä vai ei, mutta Katri oli yhä ääneti. "Kysyin sen vuoksi häneltä", Halvor jatkoi, "eikö hän tahtois muuttaa nyt joksikin ajaksi minun luokseni. Se voisi olla vaihteeksi hupaistakin, kun siellä aina tapaa enemmän ihmisiä."

Nyt Katri jo avasi silmänsä, mutta ei vieläkään liikahtanut.

"Sovittiin sillä tavalla", jatkoi Halvor, "että sinä huomenna lähetät hänet hevosella minun luokseni. Minä tiedän, että Eljas lähtee mukaani, sillä hän luulee siellä meillä saavansa hankituksi väkeviä. Mutta ole huolehti, Katri, siinä hän ei onnistu. Ei sen paremmin minun luonani kuin sinunkaan. No, se on siis sovittu, että hän tulee. Hän saa huoneekseen puodin vieruskamarin, ja olkoon vaikka vielä ovi aina auki, jotta hän saa nähdä ihmisiä."

Halvorin ensi sanat kuullessaan Katri vielä epäili, että kenties hän oli tuon tahallaan keksinyt häntä pilkatakseensa, mutta sitten hän vähitellen vakuuttui, että Halvor tarkoitti täyttä totta.

Katri oli näet aina siihen asti luullut Halvorin kosineen häntä vain sen vuoksi, että hän oli rikas ja hyvää sukua. Hän ei ollut koskaan uskonut, että hän itse Halvoria miellyttäisi. Hän tiesi kyllä itse, ettei hän ollut sellainen tyttö, josta miehet pitävät. Eikä hän sitä paitsi itsekään silloin ollut rakastunut enempää Halvoriin kuin Eljakseenkaan.

Mutta kun nyt Halvor hyvän hyvyttään tarjoutui auttamaan häntä raskaan kuorman kantamisessa, putosi peite hänen silmiltään ja hän näki selvästi tuon tarjouksen suuruuden. Kuinka oli mahdollista, että Halvor saattoi olla hänelle niin hyvä?

Aivan varmasti Halvor piti hänestä, ei hän mitenkään muuten olisi sillä tavalla tullut apuaan tarjoamaan.

Katrin sydän alkoi lyödä niin kovasti, että häntä vapisutti. Hänessä heräsi jotakin, jota hän ei koskaan ennen ollut tuntenut. Ensin se oli hänestä outoa, kunnes hänelle yht'äkkiä selvisi, että Halvorin hyvyys oli lämmittänyt hänen paleltuneen mielensä, niin että rakkaus saattoi siinä piankin leimahtaa ilmiliikkiin.

Halvor selitteli edelleen aiettaan, saadakseen jo ennakoita kaikki vastaväitteet kumotuiksi. "Säälihän on Eljas poloistakin", hän sanoi, "hänkin tarvitsee vaihtelua. Ja sillä tavalla kuin hän sinua kohtaan on käyttäytynyt ei hän voi käyttäytyä meillä. Toistahan on olla miehisen isännän vallan alla."

Katri tuskin tohti liikahtaa paikaltaan tai sanoa yhtään sanaa, sillä hän pelkäsi Halvorin hänen kasvojensa värähdyksistä tai liikkeittensä rauhattomuudesta heti huomaavan, että hän oli häneen rakastunut. Mutta jotakin hänelle kuitenkin piti vastata.

Halvor oli nyt sanonut sanottavansa ja katsoi tyyneesti häneen.

Silloin Katri nousi melkein kuin vasten tahtoaan, meni Halvorin luokse ja hiveli hiljaa hänen

kädenselkäänsä.

"Jumala sinua, Halvor, siunatkoon", hän sanoi värähtelevin huulin.
"Jumala sinua siunatkoon."

Vaikka hän kuinka koetti peittää tunteitaan, oli Halvor varmaan jotakin huomannut, koska hän äkisti tarttui hänen ranteisiinsa ja veti häntä puoleensa. — "Ei, ei, päästä minut", huudahti Katri säikähtyneenä, ponnistihe irti ja riensi pois.

* * * * *

Eljas muutti nyt Halvorin luokse ja asui puodin vieruskamarissa koko sen kesän. Halvorin vastuksina hän ei kuitenkaan kauan ollut, sillä jo syksyllä hän kuoli.

Jonkin ajan kuluttua sen jälkeen sanoi Stiina emäntä Halvorille: — "Kuulkaas, Halvor, lupaatteko minulle, mitä nyt pyydän?" — Halvor säpsähti ja kääntyi kuuntelemaan. — "Muistakaa malttaa mielenne ja odottaa mitä Katri nyt tekee." — "Tietysti minä maltankin", vastasi Halvor kummastellen. — "Niin, onhan Katri sen arvoinen voitto, että häntä kannattaa odottaa vaikka seitsemän vuotta."

Mutta vaikeaksi Halvorin kävi pysyä malttavaisena, sillä pian alkoi kuulua, että Katrilla kävi kosijoita toinen toisensa jäljestä. Ensimmäiset tulivat jo kolmannella viikolla Eljaksen hautajaisten jälkeen.

Halvor istui eräänä pyhäiltana portaillaan katsellen kylänraitilla kävelijöitä. Pian hän oli huomaavinaan, että harvinaisen paljon vastamaalattuja rattaita tänään ajoi siitä ohitse Ingmarilaan päin. Ensimmäisessä istui eräs Bergsån ruukin isäntä, vähän jäljempänä ajoi Karmsundin majatalonpitäjän poika ja viimeisenä Birger Sven Petterinpoika, kartanonomistaja lähipitäjistä. Häntä pidettiin Länsi-Taalain rikkaimpana talollisena ja muutenkin viisautensa puolesta suuressa arvossa. Mutta nuori hän ei enää ollut. Hän oli ollut jo kaksissa naimisissa ja oli nyt taas leskenä.

Kun Birger Sven Petterinpoika ajoi Halvorin ohi, ei tämä enää voinut pysyä paikallaan. Hän lähti kävelemään raittia pitkin, meni sillan yli ja huomasi tulleensa sille puolelle jokea, missä Ingmarila oli. Tahtoisinpa ottaa selvän, minne nuo kaikki kuormalliset ajoivat, hän sanoi. Hän kulki pyörän jälkiä pitkin ja kiihdytti yhä kävelyään. Kun hänen mieleensä muistui Stiina emännän varoitus, nousi hiki hänen otsaansa ja hän huudahti, että "kyllähän minä tiedän tekeväni tyhmyyksiä", mutta kiirehti kuitenkin eteenpäin. "En mene edemmäs kuin veräjälle, siitähän jo näkee, mitä he siellä hommaavat."

Birger Sven Petterinpoika istui parin muun miehen kanssa Ingmarilan väentuvassa. Ingmar Ingmarinpoika oli tullut koulusta kotiinsa pyhää viettämään. Hän istui isäntänä pöydän päässä ja juotti vieraille kahvia, sillä Katri ei ollut sanonut joutavansa pois keittiötöistä, kun kaikki palvelustyöt olivat menneet rukoushuoneelle kuulemaan koulumestarin saarnaa.

Ikävä ahdisti tuvassa istujia. Kaikki joivat kahviaan virkkamatta mitään. Kosijat tuskin tunsivat toisiaan, ja jokainen heistä odotti sopivaa tilaisuutta päästäkseen keittiöön puhumaan asiansa Katrille kahden kesken.

Silloin ovi aukeni ja sisään astui vielä uusi vieras. Ingmar meni häntä tervehtimään ja johdatti hänet tuvan perälle. "Tämä on Timmin Halvor Halvorinpoika", hän esitteli Birger Sven Petterinpojalle. Sven Petterinpoika ei noussut paikaltaan, tervehti vain kättään hiukan heilauttamalla ja sanoi, suu pienessä ivahymyssä: "Onpa hauska tavata niin maineikasta miestä." Ingmar Ingmarinpoika työnsi tuolin Halvorin eteen, kolisuttaen sitä niin, ettei Halvorin vastaus olisi kuulunutkaan.

Siitä hetkestä lähtien, kun Halvor tuli, kävivät kaikki kosijat puheliaiksi ja suurisuisiksi. He alkoivat kehua toinen toistaan, aivan kuin olisivat sopineet, että ensi työkseen yksissä neuvoin karkottavat Halvorin kiistapaikalta. "Teillä oli kovin kaunis hevonen tänne ajaessanne, herastuomari", alkoi isännöitsijä. Birger Sven Petterinpoika huomasi tarkoituksen ja kehui puolestaan isännöitsijän menneentalvista karhuntappoa. Sitten he kohottivat Karmsundin pojan omalle tasalleen kiittelemällä hänen isänsä teettämää uutta asuinrakennusta. Viimein kaikki yltyivät kehumaan Birger Sven Petterinpojan rikkauksia. He kävivät vallan kaunopuheisiksi, ja jokainen heidän sanansa merkitsi Halvorille sitä, että moukka sinä olet meidän rinnallemme pyrkimään. Halvor tunsu vähäpätöisyytensä ja katui katkerasti, että oli tullutkaan.

Katri tuli sisään tarjoamaan toista kuppia kahvia. Nähdessään Halvorin hän ensi hetkessä ihastui, mutta sitten hän heti ajatteli, kuinka pahoja puheita siitä voi syntyä, että Halvor kävi hänen luonaan kohta Eljaksen kuoleman jälkeen. Jos hän niin hätäili, saattoivat ihmiset pian sanoa, että hän oli hoitanut Eijasta huonommin kuin olisi voinut, päästäkseen hänestä mitä pikimmin ja saadakseen Katrin.

Katrasta olisi ollut parasta, että hän olisi odottanut pari kolme vuotta; silloin jokainen olisi ymmärtänyt, ettei hän ollut malttamattomuudesta Eljakselle mitään tehnyt. Ja mikä kiire hänellä

olikaan, Katri ajatteli. Pitäisihän hänen tietää, etten minä tule ottamaan ketään muuta kuin hänet.

Katrin tullessa puhelu katkesi uudelleen, kaikkien silmät vilkuivat vain näkemään, miten hän ja Halvor tervehtivät toisiaan. Mutta töin tuskin heidän sormenpäänsä sattuivat yhteen. Kun herastuomari sen näki, pääsi häneltä ilomielinen lyhyt vihellys, mutta isännöitsijä röhähti nauruun. Halvor kääntyi hyvin tyynesti katsomaan häneen. "Mikä isännöitsijää naurattaa?" hän kysyi. Isännöitsijä ei siinä kiireessä keksinyt vastausta. Hän ei tahtonut Katrin läsnäollessa sanoa mitään loukkaavaa. — "Hän vain ajattelee metsäkoiraa, joka ajaa jäniksen liikkeelle, mutta jättää sen toisen ammuttavaksi", sanoi majatalon poika silmää iskien.

Katrin poskilla sävähtelivät veret, mutta hän kääntyi kaatamaan kahvia ja sanoi talon puolustukseksi: "Birger Sven Petterinpoika ja te muut saatte nyt tyytyä paljaaseen kahviin, sillä väkeviä ei meillä enää tarjota." — "Eipä niitä tarjota minunkaan talossani", sanoi herastuomari. Isännöitsijä ja majatalonpoika eivät puhuneet mitään, vaan käsittivät, että niillä sanoillaan Sven Petterinpoika pääsi heistä paljon edelle. Herastuomari alkoi heti jatkaa puhetta raittiusasiasta ja sen hyödyistä. Katri seisahtui kuuntelemaan ja oli kaikessa samaa mieltä. Älykäs talonpoika huomasi heti, että sillä tavalla hänet oli helpoin voittaa, ja rupesi pitkältä jaarittelemaan viinasta ja juoppoudesta. Katrin mieleen johtuivat toinen toisensa jälkeen ne ajatukset, joita hän viime vuosina oli itsekseen mietiskellyt, ja hän iloitsi huomattavasti, että niin mahtava ja viisas mies oli hänen kanssaan yhtä mieltä.

Kesken puheensa herastuomari vilkaisi olkansa yli Halvoriin. Tämä istua jurotti äkeänä paikallaan, koskematta kuppiinsa. Niin, taitaapa hänen mielensä olla mustana, ajatteli Sven Petterinpoika, vallankin jos on totta mitä sanotaan, että hän hieman kiirehti Eljaksen lähtöä. Vaikka hyvähän oikeastaan oli vapauttaa Katri tuosta ihmishirmusta. Ja kun hän omasta mielestään jo oli melkein voitolla, tahtoi hän lausua Halvorillekin jonkin hyvän sanan. Hän otti kuppinsa, kilahdutti sitä Halvorin kupin laitaan ja sanoi: "No terve, Halvor! Varmaan sinä olit Katrille hyvänä apuna tuon miesheittiön hoitamisessa." Halvor ei vastannut, tuijotti vain häneen silmästä silmään, ihmetellen mitä tuo nyt merkitsi. Mutta isännöitsijä purskahti taas nauruun. — "Niin kyllä, hyvänä apuna", hän nauro, "oikeinkin hyvänä apuna." — Majatalonpoikakin sanoi nauraa virnottaen: "Niin, niin, kerrassaan hyvänä apuna."

Ennen kuin he tointuivat naurustaan, oli Katri livahtanut keittiöön.

Hän seisahtui sinne niin lähelle ovea, että siitä kuuli joka sanan mitä tuvassa puhuttiin. Häntä harmitti ja tuskastutti tuo, että Halvor tuli näin liian aikaisin. Oma syynsä, jos ei Katri koskaan enää voi hänelle mennä. Johan se paha huuto nyt kuului olevan liikkeellä. Ja miten minä sen kestan, jos hänet menetän, hän ajatteli painellen kädellään sydänalaansa.

Aluksi ei tuvasta kuulunut hiiskahdustakaan, mutta sitten kuului joku tuoliaan kolisuttaen nousevan pöydästä. "Joko te nyt lähдете, Halvor?" kysyi nuori Ingmar. — "Jo", vastasi Halvor, "en voi olla kauempaa, sano sinä minulta terveiset Katri Ingmarintyttäreille!" — "Keittiössä hän on, menkää vain itse sinne hyvästitille, Halvor." — "En mene", kuului Halvorin vastaus, "meidän kesken ei ole enää mitään puhumista."

Katrin sydän löi, ja ajatukset riensivät kuin tuulessa. Nyt Halvor oli suuttunut häneen, eikä ihmekään. Tuskin hän oli rohjennut hänelle kättä ojentaa, ja kun nuo toiset Halvoria häpäisivät, pakeni hän pois sanomatta sanaakaan hänen puolestaan.

Nyt Halvor tietysti uskoi, ettei hän hänestä pitänyt, ja jos hän nyt pääsee lähtemään, ei hän koskaan enää palaa.

Ei, kuinka hän olikaan voinut niin tylysti menetellä, vaikka hän niin kovasti Halvorista piti?

Ja samassa hän löysi muististaan isänsä vanhan sanan, ettei Ingmarien tarvitse huolia ihmisten puheista, kun he vain käyvät Jumalan teitä.

Katri tempaisi oven auki ja ehätti Halvorin tielle, juuri kun tämä oli lähtemässä.

"Ethän vielä mene, Halvor? Ajattelin, että jäisit tänne illalliselle." Halvor vain katsoa tuijotti häneen. Katri oli aivan kuin toinen ihminen, puna poskilla, silmissä kostea loiste ja kaikissa ilmeissä liikuttava hellyys ja lämpö. — "Kyllä minä sentään lähden, enkä taida enää tulla", sanoi Halvor, tajuamatta mitä Katrilla oli mielessä. — "Mitä vielä, tule nyt juomaan kahvisi loppuun", sanoi Katri.

Hän talutti kädestä pitäen Halvorin pöydän ääreen. Tuvan poikki astuessaan hän vuoroin punastui ja vaaleni, monesti hän oli lannistua, mutta kesti kuitenkin, vaikka pilkka ja ylenkatse hänestä oli katkerinta mitä ihminen voi joutua kärsimään. Nyt Halvor ainakin näkee, että minä tahdon kantaa osani hänen taakastaan, hän ajatteli.

"Birger Sven Petterinpoika ja te muut", sanoi Katri, "Halvor ja minä emme ole vielä ennättäneet puhua siitä asiasta, kun minä vasta niin hiljan jäin leskeksi, mutta nyt minusta on parasta sanoa kaikkien kuullen, että minä mieluummin menen Halvorille kuin kenellekään muulle." Hän pysähtyi, sillä hänen äänensä vapisi. "Puhukoot ihmiset mitä tahansa, mutta Halvor ja minä emme ole tehneet mitään pahaa."

Sen sanottuaan Katri painautui lähemmäs Halvoria, ikään kuin turvautuakseen häneen toisten parjauksilta.

Kaikki olivat hetken vaiti, katsellen ihmeissään Katri Ingmarintytärtä, jossa nyt oli enemmän nuoren tytön suloutta kuin ikinä ennen.

Sitten Halvor sanoi värähtelevin äänin: "Kun minä sain isävainajasi kellon, en uskonut koskaan saavani kokea sen vertaista. Mutta tämä sinun tekosi, Katri, on suurempaa kuin mikään muu."

Mutta Katri odotti ennemmin muiden puhetta kuin Halvorin, eikä hänen tuskansa ollut asettua.

Silloin nousi Birger Sven Petterinpoika, joka monessa kohden oli kelpo mies. — "Sitten me kaikki vain onnittelemme teitä, Katri ja Halvor", hän sanoi ystävällisesti, "sillä kaikkihan sen tietävät, että kenet Katri Ingmarintytär valitsee, se on moitteeton ja puhdas."

SIIONISSA

Ei ole ihmeekään, että vanha koulumestari toisinaan käy hieman itsetietoiseksi. Onhan hän kokonaisen miespolven ajan jaellut lähimmäisillensä tietoa ja oppia. Hän tietää, että kaikki talonpojat elävät juuri hänen antamansa opin nojalla ja ettei yksikään tiedä enempää kuin mitä hän lapsina heidän päähänsä pänttäsi. Onko sitten kumma, jos hänestä pitäjäläiset vanhempinakin yhä vielä ovat koululapsen kannalla ja jos hän pitääkin itseään muita viisaampana? Tuskin sellainen oikein piintynyt kouluttaja edes tottuu kohtelemaan muita aikaihmisinä; hänen silmissään he yhä pysyvät samoina pyöreäposkisina, vakaasilmäisinä, hartaasti kuuntelevina lapsina kuin kouluaikanaan.

Eräänä talvipyhänä kirkkoherra ja koulumestari olivat jumalanpalveluksen loputtua jääneet pieneen holvikattoiseen sakastiin varta vasten puhellakseen pelastusarmeijasta. — "On sekin kummallinen laitos", sanoi kirkkoherra, "enpä olisi uskonut saavani vielä sellaista nähdä." Koulumestari rypisti äkäisesti kulmiaan, sillä hänen mielestään kirkkoherra laski sopimatonta leikkiä. Kuinka sellaista saattoi ajatellakaan, että tuo hullutus pääsisi heidän pitäjäänsä! — "Enpä ota uskoakseni, että sitä saattekaan nähdä, kirkkoherra", sanoi hän hiukan ärtyneenä.

Kirkkoherra, joka itsekin tunsii olevansa heikko, murtunut mies, antoi useimmiten koulumestarin sanoa viimeisen sanan, mutta ei silti voinut olla häntä kiusoittelematta. — "Mistä te, Storm, niin varmaan tiedätte, ettei pelastusarmeija tännekin tunkeudu?" hän sanoi. — "Siitä", Storm vastasi, "että missä pappi ja koulumestari ovat yksissä neuvoin, sieltä tuollainen lemmon laitos pysyttelee loitolla." — "Ettepä te, Storm, juuri näytä minun neuvoistani huolivan", sanoi kirkkoherra hiukan tylsty. "Ominpäinnehän te vain siellä Siionissanne saarnaatte." Siihen koulumestari ei ensiksi vastannut, mutta sanoi sitten hyvin tyynesti: — "Mutta ettehan te, kirkkoherra, ole koskaan kuullut, miten minä saarnaan."

Tuo rukoushuone oli oikea loukkauskivi. Kirkkoherra ei ollut kertaakaan sen ovea avannut. Kun se nyt tuli puheeksi, pelästyivät he kumpikin, että olivat loukanneet toisiaan. Taitaa se Storm sittenkin olla oikeassa, kirkkoherra ajatteli, sillä näinä neljänä vuotena, jolloin hän on joka pyhäiltä pitänyt selityksiä rukoushuoneessaan, on aamujumalanpalveluksissa kirkossa käynyt väkeä entistä enemmän, enkä minä ole huomannut mitään hajaannusta. Hän ei ole särkenyt seurakuntaa, niinkuin odotin. Hän on uskollinen ystävä ja palvelija. Minä koetan osoittaa, että ymmärrän hänen työnsä arvon.

Ja tästä aamupuolen kahahduksesta oli seurauksena, että kirkkoherra tuli illalla lähteneeksi kuulemaan Stormin selitystä. Ilahdutanpa nyt kerran Stormia oikein tuntuvasti, hän ajatteli. Menen kuuntelemaan, miten hän siellä Siionissaan saarnaa.

Sinne kävellessään kirkkoherra muisteli niitä aikoja, jolloin rukoushuonetta rakennettiin. Kuinka monenlaisia ennustuksia silloin lausuttiinkaan ja kuinka varmasti hänkin silloin uskoi, että Jumala valmisteli jotakin suurta! Mutta sillensä oli kaikki rauennut. Herra on tainnut unohtaa, mitä silloin aikoi, hän ajatteli, mutta samalla häntä naurattivat omat lapsekkaat tuumailunsa Herran aikeista.

Koulumestarin Siion oli suuri, sisältä valkoiseksi maalattu sali. Sivuseinällä oli kaksi puupiiirrosta, Lutherista ja Melanktonista, jotka oli kuvattu turkkikitakit yllään. Katonrajaan oli kauniilla punaisilla kirjaimilla maalattu raamatunlauseita, ja niiden kehys oli sommiteltu kukista sekä enkelien pasuunoista. Huoneen perällä oli puhujalava ja sen kohdalla seinässä pieni öljypainotaulu Hyvästä paimenesta.

Sali olisi muuten näyttänyt paljaalta ja kolkolta, mutta se oli väkeä täynnä, eikä se sen juhlallisempaa koristusta tarvinnutkaan. Useimmat olivat näet pukeutuneina pitäjän vanhaan kauniiseen kuosiin, ja naisten kovitettut, sykerön yli kohollaan leijuvat valkoiset päähineet näyttivät melkein siltä kuin sali olisi ollut täynnä suuria valkosiipeisiä lintuja.

Storm oli jo alkanut esitelmänsä, kun hän näki kirkkoherran tulevan sisään ja istuvan etupenkille. "Sinäpä, Storm, olet ihmeellinen mies", hän sanoi silloin itsekseen, "kaikki sinulta luonnistuu. Tuossa nyt kirkkoherrakin vihdoon viimein tulee kunnioittamaan sinua käynnillään."

Näissä selityksissään koulumestari oli jo ennättänyt Raamatun ensi sivulta viimeiselle. Tänä iltana hänen oli puhuttava Ilmestyskirjan taivaallisesta Jerusalemissa ja iankaikkisesta autuudesta. Ja hän oli niin riemastunut kirkkoherran tulosta, että hän itsekseen ajatteli: Omasta puolestani en sen parempaa iankaikkisen elämän onnea haluaisi kuin saada ikuisesti seisoa oppituolissani ja ohjata viisaita ja taipuvaisia lapsia. Ja jos sitten itse Herra Jumala kerran tulisi minua kuuntelemaan, niinkuin nyt kirkkoherra tuli, olisi minun onneni suurin koko taivaassa.

Mutta kirkkoherran mieltä kosketti enimmäkseni se, että nyt oli puhe juuri Jerusalemissa, ja hänen ihmeelliset aavistuksensa heräsivät taas henkiin.

Kesken selitystä ovi aukeni ja sisään tuli yhdessä joukossa parikymmentä henkeä, jotka seisahtuivat ovensuuhun, etteivät tekisi häiriötä. Kas sitä, enkös arvannut, ettei tämä maineitta mene, ajatteli kirkkoherra.

Ja heti kun Storm oli päässyt aameneen, rupesi yksi niistä vastatulleista puhumaan: "Minä tahtoisin niin mielelläni saada sanotuksi muutamia sanoja."

Ääni oli hyvin hento ja hyvin ystävällinen. Eiköhän liene Höökin Matti Erkinpoika, ajattelivat kirkkoherra ja monet muut kääntyessään katsomaan sinnepäin. Ei kenelläkään muulla koko pitäjässä ole niin viero lapsenäätä.

Samalla jo pujotteleikse ihmisten välitse puhujalavaa kohti pieni, hyvänsävyisen näköinen mies, jota saatteli joukko muita miehiä ja naisia, nähtävästi häntä rohkaistakseen.

Kirkkoherra, koulumestari ja muut läsnäolijat istuivat liikahtamatta. Höökin Matti on tullut puhumaan jostakin kovasta kohtalon iskusta, he ajattelivat. On joko kuningas kuollut tai sota syttynyt, taikka on joitakuita ihmispoloita tapaturmassa hukunut jokeen.

Höökin Matti ei kuitenkaan näyttänyt pahan sanoman tuojalta. Hän oli juhlallisen totinen ja kasvoissa huolekas kalpeus, mutta kuitenkin niin iloissaan, että suupielet väkisin vetäytyivät hymyyn. — "Tahtoisin kertoa koulumestarille ja muille läsnäoleville", hän sanoi, "että minä toissapyhänä yht'äkkiä sain saarnaamishengen. Emme olleet iljanteen vuoksi päässeet tulemaan tänne Stormin selityksille ja istuimme palvelusväen kanssa tuvassa haluten kuulla jumalansanaa, ja silloin minä tunsin itsessäni, että olin saanut saarnanlahjan. Nyt minä jo olen pitänyt selityksiä kahtena pyhänä, ja nyt sanovat kotiväet ja naapurit, että minun pitäisi tulla tänne puhumaan kaikelle kansalle."

Höökin Matti sanoi vielä ihmettelevänsä, että saarnanlahja oli annettu niin halpasäätyiselle kuin hänelle. "Mutta eihän koulumestarikaan ole muuta kuin talonpoika", hän sanoi luottavasti.

Tämän johdannon jälkeen Höökin Matti pani kätensä ristiin ja aikoi heti käydä saarnaamaan. Mutta nyt koulumestarin ensi hämmästys oli ehtinyt tasaantua. — "Odottakaas, Höökin Matti, aiotteko saarnata tässä nyt heti?" hän keskeytti. — "Kyllä se oli aikomukseni", mies sanoi. Hän hätäntyi kuin lapsi nähdessään Stormin noin tuimana. "Niin, nimittäin jos koulumestari ja muut ensin antavat luvan", hän sanoi nöyrästi. — "Tänä iltana ei enää sovi", sanoi Storm päättävästi. Mies pahainen alkoi oikein pyytämällä pyytää. — "Kun saisin puhua edes muutaman sanan. Se on kaikki sellaista, joka on tullut mieleeni kyntöpellolla tai sysimiilua katsoessa, ja nyt se pyrkii pääsemään kuuluville." Mutta koulumestari, joka tänään oli omaksi osakseen saanut niin paljon kunniaa, pysyi säälimättömänä. — "Luuletteko, Matti Erkinpoika, että teidän pääanne pälkähdykset olisivat Jumalan sanaa?" sanoi hän nuhdellen.

Höökin Matti ei tohtinut kinailla, ja koulumestari selaili virsikirjaansa. — "Veisataan virsi 187", hän sanoi. Hän luki ensin ääneen koko virren ja alkoi sitten laulaa: "Jerusalemissa kohti avaa ikkunasi!"

Laulaessaan hän ajatteli: Sattuipa kirkkoherra tulemaan sopivaan aikaan; nyt hän näkee, että minä

saan pidetyksi järjestyksen Siionissani.

Mutta jo viimeistä värssyä veisattaessa nousi muuan mies kuulijajoukon keskeltä odottamaan puheenvuoroa. Se oli Ljungo Björn Olavinpoika, uljasryhtinen mies, Ingmarien vävyjä ja ison talon omistaja.

"Me täällä ajattelemme", sanoi Ljungo Björn hyvin sävyisästi, "että ehkä koulumestarin olisi pitänyt kysyä meidänkin mieltämme, ennen kuin hylkäsi Matti Erkinpojan pyynnön."

"Vai teidänkin mieltänne, poikaseni!" sanoi koulumestari aivan samalla äänellä kuin pienelle pojannallikalle, "vai et sinä vielä tiedä, ettei tässä huoneessa ole sananvaltaa kenelläkään muulla kuin minulla?"

Veret sävähtivät Ljungo Björnin kasvoihin. Eihän hän ollut puhunut riitaa hakien, vaan ainoastaan lohduttaakseen hellämielistä Höökin Mattia. Mutta tuollaisesta vastauksesta hän tietysti ärtyi. Ennen kuin hän kuitenkaan ennätti vastata, puuttui puheeseen muuan Höökin Matin saattajista:

"Minä olen kuullut Höökin Matin puhetta jo kahdesti, ja ihan ihmeellistä se on. Kyllä kaikkien täällä olijainkin taitaisi olla hyvä häntä kuulla."

Koulumestari vastasi heti samalla puolittain ystävällisellä, puolittain moittivalla äänellä, jota hän käytti nuhdellessaan koulupoikia:

"Mutta etkö nyt ymmärrä, Kristo Laurinpoika, ettei se sellainen mitenkään sovi? Jos minä tänään annan Höökin Matin puhua, tahdot sinä päästä saarnaamaan ensi pyhänä ja Ljungo Björn sitä seuraavana." Tämä koulumestarin sukkeluus nauratti joitakuuta, mutta silloin kuului Ljungo Björnin totinen ja luja vastaus: "Mikä sitten estäisi Kristo Laurinpoikaa ja minua olemasta ehkä yhtä sopivia saarnaajiksi kuin te itse, koulumestari?"

Timmin Halvor nousi ehkäisemään riidan puhkeamista. — "Niillä, jotka ovat keränneet tämän huoneen rakennusrahat, on tietysti päätösvalta, ketkä täällä saavat saarnata." — Mutta nyt Kristo Laurinpoikakin antoi heti äkäisen vastauksen: "Muistanpa, että tätä huonetta rakennettaessa nimenomaan päätettiin, että siitä tulee rukoushuone eikä mikään kirkko, jossa yksi ainoa saa saarnata paukuttaa."

Kriston tätä sanoessa tuntui kuin kaikki läsnäolijat olisivat syvään huohtaneet. Vielä tunti sitten ei heidän päähänsä olisi pälkähtänyt sellaista toivetta, että koskaan saisivat kuulla muiden kuin koulumestarin selityksiä, mutta nyt he ajattelivat: Olisi hauskaa saada tänne kerran jotakin uutta, kuulla uusia sanoja ja nähdä toiset kasvot tuolta lavalta pöydän takaa.

Tuskin kiistaa kumminkaan olisi jatkunut ilman Kolåsin Gunnaria. Tämäkin oli Timmin Halvorin lankomiehiä, kasvultaan pitkä ja laiha, tummaverinen ja tuikeasilmäinen. Hän piti koulumestarista yhtä paljon kuin muutkin, mutta vielä enemmän räiskyvästä riidasta. — "Niin, kyllä silloin tätä huonetta rakennettaessa puhuttiin suuria vapaudesta", hän sanoi, "mutta siitä lähtien ei täällä ole kuulunut vapauden sanaa."

Koulumestari punastui otsaa myöten. Vasta noissa sanoissa hän huomasi oikein tahallista niskoittelua. — "Jos et ennen ole tiennyt, niin nyt saat tietää, Kolåsin Gunnar, että täällä on saarnattu oikeata vapautta, sitä, jota Luther julisti, mutta täällä ei ole annettu vapaata valtaa saarnata sellaisia uutuuksia, jotka eivät kukoista päivää kauempaa."

"Koulumestari uskottelee meille, että kaikki uutuus 'opin asioissa' on pahasta", sanoi mies tyynemmin ja ikään kuin peräytyen. "Hän kyllä tyrkyttää meille uusia maanviljelyskoneita ja kehuu uusia karjanhoitotapoja, mutta uusista Jumalan pellon kyntöaseista hän ei anna tietoa ensinkään." Koulumestari alkoi uskoa, ettei Kolåsin Gunnar niin pahaa tarkoittanut kuin miltä hänen puheensa kuulosti. — "Sitäkös sinä, Gunnar, tahtoisit", hän sanoi, yrittäen kääntää leikiksi, "ettei täällä yhä saarnattaisi tuota yhtä ja samaa Lutherin oppia?" — Gunnar sydäntyi yht'äkkiä ja sanoi pistävästi: "Ei tässä ole puhetta uusista opeista, vaan saarnaajista, ja minkä tiedän ei Matti Erkinpoika ole sen huonompi luterilainen kuin koulumestari tai kirkkoherrakaan."

Koulumestari ei vähään aikaan ollut muistanut kirkkoherraa, mutta nyt hän kääntyi sinnepäin. Kirkkoherra istui hiljakseen etukumarassa, leuka kepin varassa, ja hänen silmissään oli outo loiste. Ja Storm tapasi lakkaamatta tuon tuijottavan katseen, joka ei hänestä hetkeksikään väistynyt.

Taisi sentään olla paha, että hän juuri tänään tuli, ajatteli koulumestari.

Hänen mieleensä johtui entinen kuva, joka oli ihan tämän kaltainen. Sattui jonkin kerran kouluaikana olemaan oikein kaunis kevätpäivä, ja pikku lintunen tuli istumaan koulun ikkunalle ja lauloi siinä

laulamistaan. Ja samassa kaikki lapset alkavat pyytää lupaa, heittävät lukemisen, telmivät ja tuiskivat eikä heitä saa asettumaan. Samalla tavalla oli Höökin Matin tulo vaikuttanut näihin kuulijoihin. Mutta koulumestari tahtoi näyttää papille ja muille, että kyllä hän jaksaa tuollaisen metelin hillitä.

Olkoot nyt valloillaan vähän aikaa, viimeinpähän väsynevät, hän ajatteli ja istahti aivan tyynesti tuolille puhujanpöydän taakse.

Samassa vastarinta puhkesi ilmoille kuin rajuilma, sillä nyt levisi mielestä mieleen ajatus: Kaikkihan me olemme koulumestarin vertaisia. Miks'eivät sitten muut kuin hän saisi sanoa, mitä meidän on uskottava ja mitä ei?

Ne ajatukset tuntuivat olevan useimmille uusia, mutta puheista kuitenkin kuuli, että ne olivat alkaneet heissä itää siitä lähtien, kun koulumestari rakensi rukoushuoneen ja osoitti, että tavallinen rahvaanmieskin saattaa pystyä selittämään jumalansanaa.

Hetken kuluttua koulumestari ajatteli: Ovat kai nuoret jo pauhanneet kyllikseen. Nyt minä heille näytän, kuka tämän talon isäntä on.

Hän nousi seisaalleen, täräytti nyrkillään pöytään ja sanoi kovalla äänellä: "Ja nyt lopettakaa! Mitä jankuttamista tämä on? Minä lähdän tieheni, ja niin menkää muutkin, että saan sammuttaa tulet ja panna oven lukkoon."

Jotkut nousivatkin, sillä he olivat Stormin entisiä oppilaita ja tiesivät, että kun hän kerran iski nyrkkiä pöytään, niin silloin ei auttanut niskoitella, mutta useimmat jäivät hätäntymättä paikoilleen.

"Koulumestari taitaa pitää meitä vielä poikanulikkoina", he sanoivat. "Emme me enää siitä säikähdä, vaikka hän iskeekin nyrkkiä pöytään."

He puhelivat edelleen siitä, että he tahtoivat kuulla uusia saarnaajia, mutta eivät olleet selvillä, keitä kutsuttaisiin. Syntyi jo kaksi puoluetta, joista toinen tahtoi waldenströmiläisiä, toinen evankelisen seurana saarnaajia.

Koulumestari tuijotti heihin aivan kuin kammoksuen. Sillä tähän asti hän oli kaikkien ihmisten kasvoista nähnyt vain lapsenmielen. Mutta nyt katosivat kaikki nuo pyöreät, hienohipiäiset lapsenposket ja vaaleat lapsenkiharat ja hartaat lapsensilmät. Ja koulumestari näki vain joukon karheapiirteisiä, totisia miehiä ja naisia ja tunsu, että nuo olivat jo hänen vallastaan irtautuneet. Tuskin hän edes tiesi, millä tavalla heille oli puhuttavakaan.

Hälinää jatkui ja se yltyi ylytmistään. Koulumestari oli vaiti, koettamattakaan sitä hillitä. Kolåsin Gunnar ja Ljungo Björn ja Kristo Laurinpoika olivat kiihtyneimmät. Höökin Matti, jonka vuoksi tämä meteli sai alkunsa, nousi ylös vähän väliä ja pyysi toisia vaikenemaan, mutta hänestä ei välitetty.

Koulumestari katsahti jälleen kirkkoherraan. Siellä hän istui yhä samassa asennossa ja katsoi häneen yhtä tuijottavin silmin. Hän muistelee varmaankin sitä iltaa neljä vuotta sitten, jolloin minä hänelle sanoin aikovani rakentaa rukoushuoneen, ajatteli koulumestari.

Niin, hän se sittenkin oli oikeassa, mietiskeli Storm edelleen, nyt se villitys, harhaopin ja eripuraisuuden henki on ehtinyt tännekin, ja tuskin se olisi päässytäkään, jollen minä olisi itsepäisesti rakentanut Siioniani.

Samassa kun tämä koulumestarille selvisi, hän kohotti päänsä pystyyn ja oikaisi selkensä suoraksi. Hän otti taskustaan pienen, kiiltävän, teräksisen avaimen, jolla hän omin käsin aina avasi ja sulki rukoushuoneen oven. Hän käänsi avainta valoa kohti, jotta se välähteli ja näkyi yli koko huoneen.

"Panen tämän avaimen tuohon pöydälle", hän sanoi, "enkä siihen tästä lähtien koske. Sillä nyt näen, että sillä olen päästänyt ovesta sisään kaiken sen, minkä olin aikonut sulkea ulos."

Näin sanoen koulumestari laski avaimen pöydälle, otti hattunsa ja astui suoraan kirkkoherran luokse. "Paljon kiitoksia, kirkkoherra, että tänä iltana tulitte selitystäni kuulemaan", hän sanoi. "Sillä jollette olisi tullut tänään, niin tuskinpa se olisi tapahtunut enää koskaan."

HURJA AJO

Monen mielestä Eljas Olli Erkinpojan menettely Ingmarilan Katria ja nuorta Ingmaria kohtaan oli niin

ilkeä, ettei hän olisi ansainnut saada haudankaan rauhaa.

Hän näytti varsin uhallaan tuhlanneen omansa ja Katrin rahat, jotta Katri hänen kuoltuaan jäisi puille paljaille. Tila oli jäänyt niin velkaiseksi, että Katrin olisi täytynyt luovuttaa se saamamiehille, jollei Halvorilla olisi ollut varoja ostaa talo ja maksaa velat, Ingmar Ingmarinpojan perintörahat, kaksikymmentätuhatta kruunua, jotka olivat olleet Eljaksen hoidettavina, olivat aivan kadoksissa. Mikä luuli hänen kätkeneen ne maahan, mikä antaneen lahjaksi; mistään niitä vain ei löytynyt. Tästä kaikesta saatiin selko vasta perunkirjoituksessa. Toimitusmiehet haeskelivät monta päivää Eljaksen kätköjä, mutta turhaan.

Kuoltuaan nyt olevansa köyhä Ingmar neuvotteli Katrin kanssa, mihin nyt ryhtyisi. Ingmar sanoi mieluummin rupeavansa opettajaksi. Hän pyysi, että Katri antaisi hänen asua Stormilla, kunnes hän tulisi seminaari-ikänsä. Siellä kirkonkylässä hän sanoi saavansa lainaksi kirjoja sekä koulumestarilta että papilta, ja sitä paitsi hän voisi koulussa olla Stormin apuna luettamassa pienempiä lapsia. Siinä hän harjaantuisi toimeen.

Katri sanoi, pitkän aikaa mietittyään:

"Ehkei sinun tee mielesi jäädä kotiin, kun et nyt enää voi päästä isännäksi."

Koulumestarin Gertrud kävi nyrpeän näköiseksi kuullessaan, että Ingmar aikoi palata heille. Hänen mieleensä juolahti, että jos kerran jonkun pojan piti heillä asua, saisi se mieluummin olla herastuomarin sievä Bertil tai Höökin Matti Erkinpojan vilkas Gabriel.

Gertrud piti sekä Gabrielista että Bertilistä, mutta tunteistaan Ingmaria kohtaan hän ei koskaan päässyt oikein selville. Olihan Ingmar kiltti poika, kun opetti hänelle läksyt ja palveli häntä kuin orja, mutta häneen saattoi ihan perin pohjin kyllästyä, sillä kömpelö hän oli ja hidas eikä yhtään välittänyt leikistä. Oikein ihaillakin häntä toisinaan piti, sillä Ingmar oli uuttera ja hyväpäinen, mutta oikeastaan Gertrud häntä sydämensä pohjasta halveksi, sillä tavallisissa oloissa Ingmar vain olla nuhjotti, tekemättä koskaan mitään erikoista.

Gertrudin päässä pyöri aina hupaisia haaveita ja unelmia, ja Ingmar oli se uskottu, jolle hän niitä kertoi. Jos Ingmar sattui olemaan poissa kaksi päivää perätysten, alkoi Gertrud jo toisena häntä kaipailla; tuntui niin ikävältä olla ilman kuuntelijaa. Mutta Ingmarin palattua Gertrud kummasteli edellisen päivän ikäväänsä.

Hän ei välittänyt vähääkään siitä, että Ingmar oli rikas ja pitäjän parasta sukua, vaan kohteli häntä pikemminkin niin kuin itse olisi ollut häntä hiukan ylempänä. Mutta kuullessaan, että Ingmar oli menettänyt omaisuutensa, häneltä pääsi itku, ja kun Ingmar hänelle sanoi, ettei hän rupea talolliseksi, vaan aikoo lukea koulumestariksi, niin Gertrud suuttui melkein silmittömästi.

Ties mihin korkeuksiin hän oli uneksintukaan Ingmarin kohoavan.

Koulumestarin luona lapset saivat hyvin vakavan kasvatuksen. Työtä oli kovasti, mutta huvia harvoin. Vähän vapaammaksi kävi elämä sentään siitä keväästä lähtien, kun Storm lakkasi saarnaamasta rukoushuoneessa. Silloin Stiina emäntä aina sopivana hetkenä huomautteli hänelle: "Kuulehan, Storm, nyt jo olisi aika antaa nuorten olla nuoria. Muistelepa meitä itseämme! Minkälaisia tanssimestareita me olimmekaan seitsemäntoistavuotiaina?"

Kun sitten Höökin Gabriel Matinpoika ja lautamiehen Gunhild eräänä lauantai-iltana tulivat vieraisille, saatiin koulussa aikaan oikeat tanssit.

Gertrud aivan riemastui päästessään tanssimaan, mutta Ingmaria ei haluttanut. Hän otti kirjan käteensä ja meni istumaan vaarnasohvaan ikkunan alle. Gertrud tuli vähän väliä houkuttelemaan häntä kirjan äärestä, mutta Ingmar istua jurotti arkana, paikaltaan hievahtamatta. Stiina äiti huokaili häntä katsellessaan. Kyllä näkee, että poika on vanhaa sukua, hän ajatteli. Nehän eivät kuulu voivan koskaan olla oikein nuoria.

Kolmella tanssijalla oli niin hauskaa, että heidän teki mieli päästä ensi lauantai-iltana oikein kyläntansseihin. Viimein he kysyivät koulumestarin ja Stiina äidin mieltä tässä asiassa.

"Menkää vain minun puolestani, kunhan menette Vahvan-Ingmarin tanssitupaan, sillä siellä ette voi joutua muiden kuin siivojen ja kelpo ihmisten pariin."

Storm asetti vielä toisen ehdon. "Gertrud ei pääse tansseihin, jollei Ingmar mene mukaan pitämään hänestä huolta."

Kaikki kolme riensivät Ingmarin luokse. Tämä kieltäytyi jyrkästi, katseli vain kirjaansa ja oli lukevinaan. — "Mitä me häntä suotta kättämme!" sanoi silloin Gertrud niin vieraalla äänellä, että

Ingmarin silmät irtausivat kirjasta ja hän kääntyi katsomaan. Ihme, kuinka kaunis Gertrud oli nyt tanssin jälkeen! Mutta suu oli ivahymyssä ja silmät säihkyivät, kun hän kääntyi pois Ingmarin luota. Selvästi näkyi, kuinka syvästi Gertrud halveksi häntä, kun hän tuolla lailla rumana ja kömpelönä istui nurkassaan, osaamatta nuorena iloita. Ingmarin täytyi kiireimmän kautta myöntyä, eihän siinä mikään muu auttanut.

Pari iltaa myöhemmin Gertrud istui äitinsä kanssa keittiössä tekemässä käsitöitä. Silloin hän huomasi äitinsä yht'äkkiä käyvän levottomaksi. Hän seisahdutti rukkinsa ja pysähtyi joka sanansa välillä kuuntelemaan. — "Mitä ihmettä se tuo on?" hän sanoi. "Etkö sinä, Gertrud, kuule mitään?" — "Kuulen", sanoi Gertrud, "joku tuntuu liikkuvan yläkerran kouluhuoneessa." — "Kukapa sinne olisi mennyt näin iltamyöhällä? Mutta kuulehan, miten se siellä sipsuttelee yhdestä nurkasta toiseen."

Tyhjästä koulusalista kuului rasahteluja ja narinaa ja pyörähdyksiä ja palkkien kopinaa, niin että Gertrudista ja Stiina äidistä tuntui kammottavalta. — "Kyllä siellä sittenkin joku on", sanoi Gertrud. — "Ei siellä ketään voi olla, ja muuten tuota peliään se on pitänyt joka ilta siitä lähtien kun te tanssitte."

Gertrud huomasi, että äiti luuli sen tanssin jälkeen kummittelevan. Ja jos Stiina äiti jäisi siihen uskoon, saisi Gertrud heittää mielestään kaikki toiveet tansseihin pääsystä.

"Minä käyn sitten katsomassa, mitä se on", sanoi Gertrud, mutta Stiina äiti tarttui hänen helmoihinsa. — "Tokko minä uskallan sinua päästää!" — "Miks'ei, äiti, parasta on ottaa asiasta selko." — "Mennään sitten ainakin yhdessä."

He hiipivät hiljaa yläkertaan. Ovea he eivät rohjenneet avata, mutta Stiina äiti kumartui tirkistämään avaimenreiästä.

Stiina äiti katsoi kauan aikaa, kerran tuntui ihan kuin hän olisi naurahtanut. — "Mitä näette, äiti?" Gertrud kysyi. — "Katso itse, mutta ole aivan hiljaa."

Gertrud kyykistyi katsomaan. Pöydät ja penkit, jotka muulloin täyttivät koko huoneen, oli siirretty seinävierille, ja sakeassa pölypilvessä pyöri siellä Ingmar Ingmarinpoika tuoli käsivarsillaan.

"Onko Ingmar tullut päästään vialle?" huudahti Gertrud. — "Hiljaa!" kielsi äiti ja vei hänet mukanaan portaita alas. "Etkö huomaa, että tanssimaanhan hän opettelee? Hän tahtoo nyt oppia, osataksaan sitten lauantai-iltana", hän hymysuin jatkoi.

Äiti nauroi aivan katketakseen. "Vähällä olin säikähtää kuoliaaksi hänen tähtensä", hän sanoi. "Jumalan kiitos, että hänkin kerran nuortuu." Ja naurettuaan sydämensä kevyeksi hän sanoi totisena: "Mutta sinä, Gertrud, et saa sanallakaan hiiskahtaa tästä muille."

Lauantai-ilta joutui, ja nuoret seisoivat koulutalon portailla lähtövalmiina. Stiina äiti tarkasteli heidän pukujaan, ja kyllä he olivatkin niin koreita että silmää häikäisi. Pojilla oli keltaiset säämiskähousut ja punahihaiset vihreät sarkaliivit. Gertrudilla ja Gunhildilla oli väljät, valkoiset hihat, suuret, ruusunpunaiset kaulaliinat, jotka ulottuivat melkein vyötäisille asti, raidalliset, punaisella veralla reunustetut hameet ja leveät esiliinat, jotka olivat samaa ruusunpunaista kangasta kuin kaulaliinatkin.

Kävellessään pitkin maantietä kauniin kevätillan valossa eivät nuoret ollenkaan olleet puhetuulella. Gertrud katseli välistä salaa Ingmaria ajatellen, miten paljon vaivaa hän oli nähnyt opetellessaan tanssimaan. Miten olikaan, lieneekö sen vaikuttanut tuo muisto vai se, että hän oli tanssitupaan menossa: hänen ajatuksensa kävivät keveiksi ja kaunoisiksi, ja hän jättäytyi vähän toisista jälkeen saadakseen kulkea rauhassa mielihaaveineen. Hän sepitti pikku tarinan siitä, miten lehdet olivat puhjenneet puihin.

Hän kuvitteli käyneen niin, että lehtipuut, koko talven nukuttuaan tyyntä unta, äkkiä olivat alkaneet uneksia. Ja ne näkivät sellaista unta, että oli jo olevinaan täysi kesä. Ne näkivät laihojen lainehtivan ja ruohon peittävän niittyjä, näkivät ruusupensaissa kukkain helottavan ja lumpeenkilpien kattavan lampien ja jokien rantoja, näkivät kivien piiloutuneen suikertelevien vanamojen alle ja metsän aukeamain verhoutuvan metsätähtien peittoon. Mutta keskellä noita kaikkia, joilla jo oli verho yllään, puut näkivät itse olevansa paljaina ja häpesivät alastomuuttaan, niinkuin unessa usein tapahtuu.

Siinä häpeissään seisoessaan lehtipuut tunsivat olevansa kaikkien pilkkana. Kimalaiset surisivat ilkkuvasti, harakat nauraa räkättivät, ja muut linnut piipittivät mikä mitäkin kompalaalua. Mistä saisimme edes jonkin näköistä verhoa? ajattelivat puut epätoivoissaan. Mutta niillä ei ollut oksissaan eikä varvuissaan yhtään ainoata lehteä, ja tuska ahdisti niitä lopulta niin, että ne heräsivät.

Kun ne heti herättyään vielä aivan unenhorteessa katselivat ympärilleen, ne ajattelivat: Olipa onni, että se oli vain unta. Ei nyt vielä näy kesä olevankaan. Mutta vähällä olimme nukkua kevään ohi.

Tarkemmin katsoessaan ne kuitenkin huomasiivat jäiden lähteneen järvistä. Vuokot ja ruoho nousivat parhaillaan maasta, ja mahla sirisi ja kuohuili niiden oman kuoren alla. "Kevät ainakin on, vaikk'ei vielä kesä", sanoivat lehtipuut, "heräsimmäpä parhaaseen aikaan. Tämä uni riittääköön täksi vuodeksi, nyt meidän on pantava vaatteet päällemme."

Ja silloin äkkiä puhkesi koivuihin hiirenkorvan kokoista kellanvihreätä tahmeata lehteä, mutta vaahterilla oli vasta vihertävät silmut. Lepät työnsivät lehtensä esille kurtteisina ja rujan näköisinä, mutta pajunlehdet olivat jo ummuista soluessaan sileäpintaiset ja kaunismuotoiset.

Gertrud käveli tätä ajatellessaan hymyhuulin edelleen ja olisi vain toivonut olevansa kahden kesken Ingmarin kanssa, kertoakseen hänelle kaikki tyynni.

Kirkonkylästä Ingmarilaan oli hyvinkin tunnin matka. Nuoret kulkivat jokiviertä, ja Gertrud pysytteli koko ajan hiukan jäljempänä. Nyt hänen aatoksensa leijailivat iltaruskon mukana, joka kajasti hehkuvan punaisena milloin jokeen, milloin rantatyöryihin. Harmaat lepät ja vaaleanvihreät koivut näyttivät sen hohteessa leimahtavan hetkiseksi ilmiliikkiin, kunnes taas saivat luonnollisen värinsä.

Yht'äkkiä Ingmar seisahtui. Hän oli juuri jotakin sanomaisillaan, mutta lause katkesi kuin poikki leikaten eikä hän saanut sanaa suustaan. "Mikä sinulle tuli?" kysyi Gunhild. Ingmar katsoi eteenpäin aivan kalpeana. Toiset eivät nähneet sieltä muuta kuin avaran, peltosarakkeisiin jaetun tasangon, jota kukkulat ympäröivät. Keskellä tasankoa oli iso talonpoikaistalo. Juuri samassa joutui koko talo iltaruskon hohteeseen, kaikista ikkunoista heijastui valo, ja vanhat katot ja seinät helottivat punaisina kuin tuli.

Gertrud riensi heidän luokseen, vilkaisi nopeasti Ingmariin ja veti toiset mukaansa. "Ei kysellä häneltä", hän kuiskasi. "Tuo talo on Ingmarila, ja sen näkeminen varmaan hänen mieltään kirvelee. Hän ei ole kahteen vuoteen tahtonut käydä kotonaan, sen jälkeen kun tuli köyhäksi."

Maantie kulki tasangon poikki, Ingmarilan nurkitse suoraan Vahvan-Ingmarin mökille metsänreunaan.

Ingmar tuli kohta toisten jäljestä ja huusi: "Kuulkaa, minä tiedän paremman tien." Hän kuljetti heidät polulle, joka vei torpalle pitkin metsänrintaa, lähenemättä itse taloa.

"Tunnetko sinä, Ingmar, Vahvaa-Ingmaria?" kysyi Höökin Gabriel Matinpoika. — "Tunnen, ennen aikaan me olimme hyvät ystävät." — "No, onko se sitten totta, kun hänen sanotaan osaavan loihtia?" kysyi nyt lautamiehen Gunhild. — "Eikä ole", Ingmar sanoi, mutta tuntui hieman epäroivän, ikään kuin olisi itsekin puolittain uskonut. — "Puhu vain meille kaikki mitä tiedät", kehoitti Gunhild. — "Koulumestari on kieltänyt sellaisia uskomasta." — "Ei koulumestari voi kieltää ketään ihmistä näkemästä mitä näkee eikä uskomasta mitä tietää."

Ingmarin valtasi halu puhua kodistaan. Kaikki lapsuusmuistot heräsivät yht'aikaa hänen mielessään, kun hän näki tuon vanhan talon.

"Kerron teille tapauksen, jossa itse olin mukana", hän sanoi.

"Eräänä talvena olivat isä ja Vahva-Ingmar polttamassa sysiä kaukana salolla. Joulun lähestyessä Vahva-Ingmar tarjoutui jäämään yksin palamista vartioimaan, että isä pääsisi pyhiksi kotiin. Niin päätettiin, ja jouluaattona äiti lähetti minut metsään viemään jouluevästä Vahvalle-Ingmarille.

"Minä lähdin aikaisin aamulla ja saavuin sysihaudoille puolipäivän aikaan. Sinne tullessani olivat isä ja Vahva-Ingmar juuri saaneet yhden haudan poltetuksi ja purkaneet hiilet hajalleen maahan jäähtymään. Hiilikasasta nousi paksu savu, ja missä hiiliä oli lähekkäin, oli tarkasti varottava, etteivät ne päässeet syttymään. Se oli vaarallisin hetki koko sydenpoltossa. Isä sanoikin heti minut nähtyään: — 'Kun et vain saisi palata ilman minua kotiin, Ingmar. Täällä jäisi yhdelle miehelle liian paljon työtä.' Vahva-Ingmar meni sysikasan toiselle puolelle pahimman savun läpi. — 'Lähde vain, älä minusta huolehdi, Suur-Ingmar; olen minä suoriutunut pahemmistakin paikoista.'

"Hetkisen kuluttua savu kuitenkin alkoi vähetä. 'Käydäänpä nyt katsomaan Briitta emännän joulueväitä', sanoi Vahva-Ingmar ottaen minulta eväskontin. 'Tule nyt katsomaan, kuinka siisti asunto meillä isäsi kanssa on', hän sanoi. Hän näytti minulle kojun, missä he asuivat. Sen takaseinänä oli suuri paasi, mutta muut seinät oli kyhätty puunrangoista ja tiivistetty kuusenhavuilla. 'Katsopa tätä, poikaseni', sanoi Vahva-Ingmar, 'tokko lienet odottanut isälläsi olevan tällaista linnaa keskellä saloa. Tässä on sellaiset seinätkin, jotka tukkivat tien pakkasilta ja pyryiltä', sanoi ukko pistäessään käsivartensa suoraan havujen läpi ulos.

"Isä tuli jäljestä ja nauroi. Kummankin kasvot olivat nokimustat ja he haisivat kitkerältä miilusavulta, mutta isä oli niin iloinen ja leikkisä, etten koskaan muista nähneeni häntä sellaisena. Kumpikaan ei

mahtunut kojussa suorana seisomaan, eikä siellä ollut muuta kuin kaksi havuvuodetta ja kivistä tehty tulisija, mutta he olivat ylen tyytyväisiä. He istuutuivat rinnakkain havuvuoteelle ja aukaisivat eväskorin. 'Tokkohan sinua oikeastaan päästetään osalliseksi', sanoi Vahva-Ingmar isälle, 'minullehan nämä jouluherkut lähetettiin.' — 'Ole armelias, koska kerran on jouluaatto', isä sanoi. — 'No, olkoon menneeksi, eihän sitä raski antaa sysiukko-raukankaan nälkää nähdä', sanoi Vahva-Ingmar.

"Siihen tapaan puhe jatkui, välistä otettiin ryyppykin ruoan väliin, ja minusta oli kummaa nähdä, miten hyvälle tuulelle ruoka ja juoma voi ihmiset saada. — 'Kantele äidillesi', sanoi Vahva-Ingmar minulle, 'että Suur-Ingmar söi kaikki minun evääni. Lähettäköön huomenna lisää.' — 'Totta se näkyy olevankin', minä sanoin.

"Samassa minä säpsähdin kuullessani tulisijasta hienoa ritinää, melkein kuin joku olisi viskannut pieniä kiviä takkaan. Isä ei sitä huomannut, mutta Vahva-Ingmar sanoi heti: 'Vai niin, niinkö asiat ovat.' Hän jatkoi kumminkin syöntiään. Silloin kuului rätinää uudelleen, paljon kovemmin. En minä mitään nähnyt, mutta siltä se kuului kuin olisi heitetty kourallinen kiviä tuleen.

"'Vai niin, vai jo hätää näyttää', sanoi Vahva-Ingmar ja meni ulos. 'Niin, kyllä sydet näkyvät syttyneen', hän huusi, 'mutta istu sinä, Suur-Ingmar, vain paikallasi, voin minä nämä yksinkin hoitaa.' Me isän kanssa istuimme ääneti, ei kummankaan tehnyt mieli puhella.

"Sitten Vahva-Ingmar tuli sisään ja alkoi uudelleen laskea leikkiä.

"'Enpä ole viettänyt näin hauskaa joulua vuosikausiin', hän sanoi. Juuri kun hän sitä sanoi, kuului rätinää uudelleen. 'Vai niin, vai alkaa se taas', hän sanoi. Hän lähti ulos ja näki taas sydet ilmituleessa. Hänen palattuaan takaisin isä sanoi: 'Sinulla näkyy olevan niin hyviä auttajia, että tulet täällä yksinkin toimeen hautojen kanssa.' — 'Niin, mene sinä, Suur-Ingmar, vain rauhassa kotiisi viettämään joulunpyhiä, minulla on kyllä täällä omat auttajani.' Ja niin me isän kanssa menimme kotiin, ja kaikki kävi hyvin, eikä Vahvalta-Ingmarilta ole koskaan, ei ennen eikä sen jälkeen päässyt yhtään sysihautaa palamaan."

Gunhild kiitti Ingmaria kertomuksesta, mutta Gertrud kulki äänettömänä, ikään kuin häntä olisi ruvennut pelottamaan. Alkoi jo hämärtää. Kaikki, mikä äsken oli ollut punaista, oli muuttunut siniseksi ja harmaaksi, ainoastaan metsästä välkkyi sieltä täältä jokin kirkasvärinen lehti, joka loisti kuin hiidenakan punainen silmä.

Gertrudia kovin hämmästytti, että Ingmar oli puhunut niin pitkältä yhtä mittaa. Hän huomasi selvästi, että Ingmar nyt kävi pää vähän pystympänä ja varmemmin askelin. Hän on muuttunut ihan toisenlaiseksi päästyään kotitalonsa maille, Gertrud ajatteli. Hän ei tiennyt, miksi se teki hänet levottomaksi, miksi hän suorastaan vieroi sitä. Hän riuhtaisihe kuitenkin irti näistä mietteistään ja alkoi kujeillen kysellä Ingmarilta, aikoiko tämä tanssia.

Viimein he saapuivat perille pienen harmaan mökin luokse. Siellä sisällä oli jo tulet, sillä pienestä ikkunasta varmaankin pääsi liian vähän päivänvaloa sisään. Sieltä kuului kyllä viulunsoittoa ja tanssinjytyä, mutta he seisahtuivat silti ihmeissään. — "Tämäkö se on tanssitupa? Kuka sinne mahtuu tanssimaan?"

Heistä tuntui, ettei siellä voisi yksikään pari pyörähtää.

"No, menkää sisään vain!" sanoi Gabriel. "Ei tupa ole niin pikkuruinen kuin miltä se näyttää."

Ovi oli auki, ja sen edessä seisoj hiestynyttä nuorta väkeä vilvoittelemassa. Tytöt löyhyttelivät huiveillaan, pojat heittivät päältään lyhyet mustat nuttunsa tanssiakseen vain vihreissä, punahihaisissa liiveissään.

Vastatulleet pujottelivat ovea tukkivan väkijoukon lomitse tupaan. Ensimmäiseksi he siellä näkivät Vahvan-Ingmarin. Hän oli lyhytkasvuinen, suuripäinen ja pitkäpartainen, jäntterä ukko. Hän on aivan kuin tonttujen ja hiidenukon sukua, juolahti Gertrudin mieleen. Ukko seisoj uuninpankolla soittamassa, varmaankin sitä varten, ettei olisi tanssijoiden tiellä.

Tupa oli todella suurempi kuin ulkoa näytti. Mutta se oli vanhuuttaan rappeutunut, paljaat hirsiseinät olivat toukansyömät ja kattoparrut kiilsivät noesta. Ikkunassa ei ollut uutimia eikä pöydällä liinaa. Selvästi näki, että Vahva-Ingmar oli yksinäinen mies. Hänen lapsensa olivat jättäneet hänet ja muuttaneet Amerikkaan. Ukon ainoana huvina yksinäisyydessään oli nyt enää se, että sai lauantai-iltoina viulullaan houkutelluksi nuorisoa ympärilleen.

Tuvassa oli hämärä ja tukehduttavan kuuma, siellä pyöri pari parin kyljessä. Gertrudin nousi alussa henki kurkkuun ja hän oli kääntynyt takaisin, mutta huomasi heti, ettei tuon ihmisseinän läpi päässyt

väkisinkään.

Vahva-Ingmar pysyi tahdissa ja soitti varmasti, mutta samassa kun Ingmar Ingmarinpoika astui ovesta sisään, viilsi hän jousellaan niin vihlaisevan äänen, että kaikki tanssijat seisahtuivat. "Ei, ei", hän silloin huusi, "älkää keskeyttäkö, se tuli vain vahingossa."

Ingmar kietoi käsivartensa Gertrudin vyötäisille viedäkseen hänet tanssiin, ja Gertrud oli kovin kummastelevinaan, että hän halusi tanssia. Mutta heidän täytyi jäädä paikalleen, sillä parit pyörivät niin lähekkäin, ettei niiden väliin mahtunut muuten kuin alusta alkamalla.

Vahva-Ingmar keskeytti soittonsa uudelleen, naputti jousellaan uuninreunukseen ja sanoi isännän äänellä: "Minun tuvassani täytyy Suur-Ingmarin pojan saada tilaa tanssiakseen." Kaikkien silmät kääntyivät nyt Ingmariin, hän ujostui eikä päässyt paikaltaan liikahtamaan. Silloin Gertrudin täytyi rivakasti tarttua häneen ja vetää esiin lattialle.

Heti tanssin tauottua torppari tuli tervehtimään. Kun Ingmar ojensi kätensä hänen kouraansa, oli ukko hätääntyvinään ja päästi sen heti. — "Voi, voi", hän sanoi, "varo noita hienoja opettajankäsiäsi! Minunlaiseni varomaton mies voisi pian pusertaa ne rikki."

Hän vei Ingmarin ja hänen seurueensa pöydän ääreen ja ajoi nurkkapenkiltä pois muutamia vaimoja, jotka olivat istuneet siinä huvikseen tanssia katselemassa. Sitten hän meni kaapille ja toi leipää, voita ja kaljaa. "En muulloin koskaan tarjoa", hän sanoi, "tyytykööt muut tanssiin ja soittoon, mutta Ingmar Ingmarinpoika haukanee kuitenkin palasen kattoni alla."

Nuorten syödessä hän veti pöydän alta kolmijalkaisen tuolin, asettui istumaan Ingmaria vastapäätä ja tuijotti häneen. — "Niin, sinustahan kuulemma tulee opettaja", hän sanoi. Ingmar istui hetkisen katse alas luotuna. Hänen huulensa värähtivät hiukan, ikään kuin häntä olisi pyrkinyt naurattamaan, mutta hän vastasi hyvin surullisesti: "Minulla ei ole siellä kotona mitään tekemistä." — "Eikö mitään tekemistä?" sanoi ukko. "Mistä tiedät, milloin talo sinua tarvitsee? Eljas eli kaksi vuotta. Kuka sen tietää, kauanko Halvor saa elää?" — "Halvor on terve ja vahva mies", sanoi Ingmar. — "Mutta tiedäthän, että Halvor muuttaa talosta ja luovuttaa sen sinulle heti, kun kykenet sen ostamaan." — "Olisipa hän hullu, jos jättäisi Ingmarilan, saatuaan sen käsiinsä."

Tällä aikaa Ingmar yritti peukalolihaksellaan lohkoa pöydän reunaa. Yht'äkkiä kuului rusahdus, kun hän sai murretuksi kappaleen sen kulmasta. Vahva-Ingmar puhui par'aikaa, käsi koholla. — "Mutta jos opettajaksi rupeat, ei hän ikipäivinä jätä taloa haltuusi." — "Niinkö luulet?" — "Niin, niin", ukko sanoi, "eikähän sinua ole talonpojaksi kasvatettukaan. Oletko koskaan astellut auran jäljessä?" — "En", Ingmar vastasi. — "Oletko ollut miilua polttamassa, oletko kaatanut jättiläishonkaa?" — Ingmar istui yhä tyynen näköisenä, mutta pöydänreuna ruski hänen käsissään. Vihdoin ukkokin huomasi sen ja vaiken i yht'äkkiä. — "Vai niin, vai niin", hän sanoi nähdessään kuinka pöytälaute lohkeili, "taidanpa vastakerralla uskaltaa pusertaa kättäsi lujemminkin." Hän nosti maasta muutamia sälöjä ja sovitti ne paikoilleen. "Kas mokomaa, sinähän voit vaikka näytellä itseäsi markkinoilla rahan edestä. Senkin veijari", hän sanoi lyöden Ingmaria olalle, "tulisipa sinusta karhu koulumestariksi."

Samassa hän jo hypähti uuninpankalle ja alkoi soittaa. Soitto kävi nyt aivan uudella innolla. Hän polki tahtia ja kiihdytti tanssijat ylen huimaan pyörintään. "Tämä nyt on Nuor-Ingmarin polskaa!" hän huusi. "Heleijaa, koko tupa tanssimaan Nuor-Ingmarin kunniaksi."

Gertrud ja Gunhild olivat kumpikin kauniita tyttöjä, ja heitä tanssitettiin lakkaamatta. Ingmar ei paljon tanssinut. Hän enimmäkseen seiso i puhelemassa muutamien isäntämiesten kanssa huoneen perällä. Tanssien välillä kokoontui väkeä piiriin Ingmarin ympärille, aivan kuin heistä olisi ollut hauskaa häntä katsellakin.

Gertrud luuli Ingmarin kokonaan unohtaneen hänet, ja hän tuli siitä pahoilleen. Nyt hän kyllä huomaa, että hän on Suur-Ingmarin poika ja minä vain koulumestarin Gertrud, hän ajatteli.

Hän itsekin ihmetteli, että se tuntui hänestä niin katkeralta.

Tanssien välillä nuoriso aina meni ulos vilvoittelemaan purevan kylmään kevätyöhön. Oli jo pilkkoisen pimeä, ja kun kenenkään ei tehnyt mieli lähteä kotiinsa, sanoivat kaikki: "Jäädään vielä tänne vähäksi aikaa. Kuu nousee kyllä pian, nyt on niin pimeä, ettei näe kulkea."

Kerran, kun Ingmar seiso i Gertrudin kanssa oven edustalla, tuli torppari ja vei hänet pois. "Tule mukaan, niin näytän sinulle jotakin", hän sanoi.

Hän talutti Ingmarin tuvan takana olevan pensaikon läpi. — "Seiso nyt tässä ja katsele alas", hän sanoi. Ingmar huomasi seisovansa korkealla töyräällä ja näki jyrkänteen pohjalta hämärässä välkkyvän

jotakin valkoista. — "Se on kaiketi Långforsin koski", hän sanoi. — "Niin, usko pois, Långfors se on", sanoi torppari, "mutta mihin sinä luulisit sellaisen kosken kelpaavan?" — "Voisihan siihen laittaa sahan tai myllyn", Ingmar sanoi. Ukko nauraa hykersi, taputteli ja tuuppi Ingmaria, niin että oli lykätä hänet koskeen. — "Mutta kenenkä se saha olisi rakennettava, kenen sillä olisi rikastuttava, kenen sitten olisi ostettava Ingmarila?" — "Niin, kenen, sitä minäkin kysyn", sanoi Ingmar. Torppari otti silloin selittääkseen suurta hanketta, jonka hän oli suunnitellut. Ingmarin pitäisi houkutella Timmin Halvor rakentamaan koskeen saha ja sitten vuokrata se häneltä. Hän itse, Vahva-Ingmar, ei ollut moneen vuoteen ajatellut muuta kuin jotakin keinoa, miten Suur-Ingmarin poika uudelleen pääsisi rikkaaksi.

Ingmar seiso äänetönnä katsellen alas koskeen. — "Eikö jo lähdetä pois, mennään sisälle jatkamaan tanssia", sanoi Vahva-Ingmar. — Ingmar ei liikahtanut, ja ukko odotti kärsivällisesti. Jos hän on oikea sukunsa jälkeläinen, ei häneltä saa vastausta tänään eikä huomenna. Vanhan kansan ihmiset tarvitsevat aikaa aprikoidakseen.

Kun he siinä seisoivat, alkoi kaukaa metsänrinteeltä kuulua kiihkeätä, vihaista haukuntaa, ihan kuin siellä olisi koira päässyt otuksen jäljille. — "Kuuletko sinä Ingmar mitään?" kysyi torppari. — "Kuulen minä ajokoiran haukkua", Ingmar sanoi. Haukku kuului lähenevän heitä kohti, yhä lähemmäs ja lähemmäs, aivan kuin otus pian törmäisi tuvan seinään. Ukko tempasi Ingmaria ranteesta. — "Tule nyt", hän sanoi, "kiiruhda sisään, sanon minä!" — "Mitä se on?" kysyi Ingmar. — "Tule sisään!" torppari vastasi. "Ole vaiti ja tule sisään!"

Kun he juoksivat muutaman askelen päähän mökkiin, kuului haukunnan luske jo ihan läheltä. — "Mikä koira se on?" kysyi Ingmar vähän väliä. — "Sisälle vain, sisälle vain!" Torppari lykkäsi Ingmarin pieneen eteiseen, mutta seisahtui itse kynnykselle ja alkoi vetää eteisen ovea kiinni. — "Jos siellä ulkona on ketään", huusi hän kovalla äänellä, "niin tulkoon sisälle!" Hän piti ovea raollaan, ja ihmisiä tuli juoksujalkaa joka taholta. — "Sisään, sisään vain!" hän huusi, "sisään, sisään!" Hän vavahteli kiireissään ja polki jalkaa.

Tuvassa olevia ihmisiä alkoi yhä enemmän pelottaa, ja kaikki utelivat, mikä oli hätänä. Viho viimein olivat kaikki sisällä ja torppari salpasi oven. — "Sitäkö te teette ulkona, kun vuorenhurta on liikkeellä?" hän sanoi. Samassa kuului kova, kamala haukunnan luskutus aivan mökin vierestä ja kiersi moneen kertaan sen ympäri. — "Eikö se olekin ihan tavallinen koira?" kysyi muuan renki. — "Mene katsomaan, jos mielesi tekee, ehkä tuo tulee siliteltäväksesi."

Kaikki vaikenivat kuunnellakseen haukuntaa, joka yhä kiertämistään kiersi tupaa. Se alkoi heistä kuulua hirveältä, hampaat löivät loukkua, ja moni kävi kalman kalpeaksi. Toden totta, se ei ollut tavallinen koira, kyllä sen kuuli. Varmaan se oli joku helvetistä irralleen päässyt hornanhenki.

Pieni torppariukko oli ainoa, joka rohkeni liikkua. Hän veti uuninpellit kiinni, sitten hän kävi sammuttamassa tulet. — "Älkää, älkää sammuttako!" pyysi naisväki. — "Antakaa minun tehdä niin kuin meille kaikille parasta on", sanoi ukko. Joku tarttui häntä takinliepeeseen. — "Onko se vaarallinen tuo vuorenhurta?" — "Ei itse koira", ukko sanoi, "vaan se mikä jäljestä tulee." — "Mikä sitten vielä tulee?" Ukko seisahtui kuuntelemaan. — "Olkaa nyt kaikki ihan hiljaa", hän sanoi.

Heti vaikenivat kaikki niin ettei kuulunut hengenhievausta. Haukunta kiersi vielä kertaalleen mökin ympäri. Sitten se heikkeni, ja aivan hyvin kuului, miten koira kiisi Långforsin rämeikköä myöten, syöksyi laakson toisella puolella olevaa vuorta ylös ja katosi sen taakse. Sitten kaikki äänet hiljenivät.

Silloin muuan mies ei voinut olla sanomatta: "Nyt koira on poissa." Sanaa sanomatta Vahva-Ingmar ojensi kätensä ja läimäytti häntä vasten suuta. Sitten oltiin ihan vaiti.

Kaukaa, Klack-vuoren kukkulalta asti kajahti kova ääni. Se oli kuin tuulenpuuskahdus, toisista taas kuin torventoitotus. Sitten kuului pitkäveteinen sävel toisensa jälkeen ja viimein jyrä ja kapsetta ja korskuntaa.

Se vyöryi jylisten vuorta alas. He kuulivat sen vuorenrinteeltä, kuulivat sen metsänlaidasta, kuulivat sen kohdaltaan. Oli kuin ukkonen olisi jyrännyt maata pitkin, oli kuin koko vuori olisi vierinyt alas laaksoon. Ja kun se ehti ihan heidän kohdalleen, painoivat kaikki päänsä alas ja hartiansa kumaraan. Se murskaa meidät, he ajattelivat, se murskaa meidät.

Mutta enemmän kuin itse kuolema kauhistutti heitä ajatus, että kenties pimeyden ruhtinas itse oli tänä yönä valloillaan kaikkine joukkoineen. Heitä hirvitti kuullessaan pauhun keskeltä parkua ja voihkinaa. Kuului sähinää ja vingahduksia ja ruikutusta. Äskeinen mahtava ukkosenjylinä kiiri nyt ihan heidän päänsä päällä, ja nyt he kuulivat mitä se oli: valitushuutoja ja uhkaa, itkua ja kiukkua, torventörähdyksiä, tulen rätinää, peikkojen ulinaa, saatanain ilkkunaurua ja suurten siipien suhinaa.

Heistä tuntui kuin hornanhenget olisivat päässeet irralleen ja nyt syöksyisivät heidän päällensä.

Koko maa vapisi, ja mökki vaappui hetkisen ikään kuin kaatumaisillaan.

Tuntui kuin hevosia olisi laukannut mökin yli, kaviot kopsaen katonharjaan, tuntui kuin peikkoja olisi ulvoen lennellyt nurkkien ohi ja yökköjä ja huuhkajia raskain siivenlyönnein syöksynyt savutorvea vasten.

Tämän jatkuessa joku kiersi käsivartensa Gertrudin vyötäisille ja veti hänet maahan polvilleen. Ja hän kuuli Ingmarin kuiskaavan: "Langetaan polvillemme, Gertrud, ja rukoillaan."

Hetkistä ennen Gertrud oli luullut kuolevansa, niin hirveästi hän oli säikähtänyt. En välitä siitä, että kuolen, hän ajatteli, mutta kauheinta on, että pimeyden valta meidät peittää.

Mutta heti kun hän tunsu Ingmarin käden vyötäisillään, alkoi hänen sydämensä jälleen sykkiä ja kangistus hävisi hänen ruumiistaan. Hän painautui yhä lähemmäs Ingmaria. Kun Ingmar vain oli ihan hänen vierellään, pääsi hän pelostaan. Miten ihmeellistä, eiköhän Ingmar itsekin pelännyt, mutta kumminkin hänen lähellään tunsu olevansa kuin turvassa!

Vihdoin viimein he kuulivat pauhinan heikkenemistään heiketen painuvan kauemmas. Se meni samaa tietä kuin äskeinen koira, laski ensin Långforsin soille ja sitten kohosi Olofshättan juurella oleville metsäharjuille.

Mutta sittenkin vallitsi hiljaisuus Vahvan-Ingmarin mökissä. Ei kukaan liikahtanut eikä lausunut sanaakaan, kukaan ei tuntunut siihen kykenevän.

Olisi melkein voinut luulla kauhun sammuttaneen kaiken elämän, jollei silloin tällöin syvä henkäys olisi ilmaissut, että kumminkin joku oli elossa.

Mutta yksikään ei liikahtanut pitkän pitkään aikaan. Toiset olivat seisoallaan, nojaten seinää vasten, toiset olivat vaipuneet istualleen penkille, mutta useimmat olivat polvillaan lattialla, väännellen käsiään ja rukoillen tuska sydämessä.

Niin kului hetki hetkeltä, ja sinä aikana moni tutkisteli sielunsa tilaa ja päätti elää uutta elämää, lähempänä Jumalaa ja kauempana hänen vihollisistaan. Sillä itsekukin heistä ajatteli: Tuo oli varmaan rangaistukseksi jostakin minun teostani. Minun syntieni tähden se tapahtui. Kuulinhan, kuinka ne ohikiitäjät minua huutelivat ja kirkuen matkivat minun nimeäni.

Mutta Gertrud ei ajatellut muuta kuin: Nyt tiedän, etten koskaan voi elää erilläni Ingmarista, sillä hänen lähellensä minun on turvallista olla.

Vähitellen alkoi ulkona sarastaa, päivän heikko koite tunkeutui tupaan ja valaisi noita kalpeita kasvoja.

Jokin lintunenkin kuului visertävän. Vahvan-Ingmarin lehmä ynisi ruokaa, ja hänen kissansa, joka ei tanssiöinä koskaan maannut tuvassa, tuli naukumaan oven taakse.

Mutta kukaan ei liikahtanut ennen kuin aurinko nousi itäisten vuorten takaa. Silloin yksi toisensa jälkeen pujahti pois tuvasta, sanaakaan jäähyväisiksi sanomatta.

Mökin ulkopuolella he näkivät täydellisen sekasorron. Oven pielessä kasvanut suuri kuusi oli juurta myöten taittunut ja kaatuessaan murskannut oksansa ja veräjäpuut, ja muutamia yölepakkoja ja pöllöjä makasi kuoliaina seinävierillä.

Klack-vuoren rinteelle oli auennut leveä valtaraja, josta kaikki puut olivat katkenneet.

Kukaan ei uskaltanut jäädä sitä pitemmäksi aikaa katselemaan, vaan kaikki kiiruhtivat kylään päin.

Mutta heidän kävellessään aamu valkenemistaan valkeni. Useimmat ihmiset tosin nukkuivat pitkään, kun oli sunnuntaiaamu, mutta aina sentään joku jo oli jalkeilla antamassa karjalle ruokaa. Yhdestä tuvasta tuli ukko portaille tuulettamaan ja harjaamaan kirkkotakkiaan. Toisesta taas lähtivät isä, äiti ja lapset valmiiksi pukeutuneina liikkeelle, varmaankin mennäkseen vieraisille naapuripitäjään.

Oli niin rauhoittavaa nähdä ihmiset levollisina ja tietämättöminä siitä, mitä metsässä oli yöllä tapahtunut.

Viimein he ehtivät sinne, missä tie kulki pitkin jokiviertä ja taloja oli tiheämmässä, ja siitä oli enää lyhyt matka kirkolle. Oli oikein iloista nähdä koko kirkonkylä ihan ennallaan. Aamutuuli kituutteli myymälän kilpeä aivan samoin kuin ennenkin. Torvi postikonttorin seinässä oli vanhalla paikallaan, ja majatalon koira nukkui tapansa mukaan koppinsa ovella.

Pappilan puistossa oli pikku tuomi puhjennut kukkaan heidän poissa ollessaan, ja varmaankin eilen

illalla myöhään oli sinne siirretty vihreät puutarhapenkit. Sen näkeminen teki mielelle oikein hyvää.

Mutta sittenkään ei kukaan rojhennut puhua ennen kuin kotiin päästyään.

Koulutalon portailla Gertrud sanoi Ingmarille:

"Ingmar, tämä oli minun viimeinen tanssini."

"Niin minunkin", Ingmar vastasi.

"Ja sinusta, Ingmar", sanoi Gertrud, "sinusta tulee pappi, eikö niin? Tai jos et voi päästä papiksi, niin rupeat ainakin koulumestariksi. Niin paljon pimeyden valtaa on vielä voitettavana."

Ingmar katseli Gertrudia silmästä silmään. "Kuule, Gertrud", hän kysyi, "mitä sinä noista äänistä kuudit?"

"Minä kuulin, että olin joutunut synnin pauloihin ja että paholaiset olivat tulleet minua tavoittamaan sen tähden, että minä niin kovasti pidin tanssista."

"Minäpä sanon sinulle mitä minä kuulin", Ingmar sanoi. "Minusta tuntui siltä kuin kaikki vanhat Ingmarit olisivat uhkailleet ja sadatelleet minua siitä, että aioin hylätä metsätyöt ja pellonraatamisen ja pyrkiä muuksi kuin talonpojaksi."

HELLGUM

Sinä yönä, jolloin nuoriso oli tansseissa Vahvan-Ingmarin mökissä, oli Halvor poissa kotoa ja Katri Ingmarintytär makasi yksin tuvan peräkamarissa. Sydänyön aikaan hän näki pahaa unta. Hän uneksi, että Eljas oli elossa ja piti suuria juominkeja. Hän kuuli hänen väentuvassa kilistelevän laseja ja nauraa hohottavan ja laulelevan juomalauluja.

Katrin mielestä Eljas tovereineen alkoi elämöidä yhä pahemmin, ja lopulta tuntui siltä kuin he olisivat lyöneet rahat ja pöydät pirstaleiksi. Tästä hän kauhistui niin että heräsi.

Mutta vaikka Katri oli valveilla, jatkui meteliä yhä. Maa vapisi, ikkunat ritisivät, kattotiilet putosivat kolisten maahan, vanhat päärynäpuut rakennuksen päässä pieksivät kankeilla oksillaan seinää.

Tuntui kuin olisi tuomiopäivän aamu.

Juuri kun mellakka oli hurjimmillaan, murtui ikkunasta ruutu ja lasinsirpaleet lensivät helisten lattialle. Vinha tuulenpuuska syöksähti suhisten sisään, ja Katri kuuli ihan korvansa juuresta naurun rähähdyksen, ihan samanlaisen kuin äsken unissaan.

Katri säikähti melkein kuoliaaksi. Niin hirveätä kauhua hän ei ollut koskaan kokenut. Sydän seisahtui ja koko ruumis kangistui kylmäksi kuin jää.

Pauhina lakkasi pian, ja Katri virkosi jälleen tuntoihinsa. Kylmää yöilmaa leyhyi huoneessa, ja hetkisen siinä väristyään Katri päätti nousta tukkimaan rikkinäistä ruutua. Mutta kun hän laski lattiaan jalkansa, eivät ne kannattaneet häntä. Hän huomasi, ettei voinutkaan kävellä.

Katri ei huutanut apua, vaan laskeutui aivan hiljaa pitkäkseen. Jaksan kyllä kävellä, kunhan tästä ensin oikein rauhoitun, hän ajatteli. Hetken päästä hän yritti uudestaan. Mutta molemmat jalat olivat ihan veltot ja tunnottomat. Hän ei voinut nojata niihin, vaan vaipui lattialle vuoteen viereen.

Heti kun väet nousivat aamulla ylös, lähdettiin lääkäriä hakemaan. Tämä saapui pian, mutta ei saanut taudin laatua ollenkaan selville. Katri ei ollut kipeä eikä hervoton. Lääkäri luuli, että syynä oli vain säikähdys. "Katri paranee kyllä pian", hän sanoi.

Katri kuunteli äänetönnä lääkärin arveluita. Hän tiesi, että Eljas oli yöllä ollut huoneessa ja että tämä oli hänen tekoaan. Hän tiesi myöskin, ettei hän siitä koskaan parane.

Koko aamupäivän Katri istui yhdessä kohden mietiskellen. Hän koetti saada selville, mistä Jumala häntä näin kuritti. Hän tutkisteli säälimättä itseään, mutta ei huomannut tehneensä sellaista syntiä, josta olisi ansainnut näin kovan rangaistuksen. Jumala ei ole tehnyt minulle oikein, hän ajatteli.

Illemmällä Katri lähti Stormin rukoushuoneelle, jossa maallikko Dagson siihen aikaan saarnasi. Hän toivoi saavansa Dagsonilta selon, mistä syystä häntä oli niin kovasti rangaistu.

Dagson oli suosittu puhuja, mutta tänä iltana hänellä oli entistäkin enemmän kuulijoita. Voi ihmettä, kuinka suuri väkijoukko oli rukoushuoneen edessä! Eikä kukaan puhunut muusta kuin siitä mitä yöllä tanssituvassa tapahtui.

Koko pitäjä oli peloissaan, ja nyt oli kokoonnuttu kuulemaan niin voimakasta jumalansanansaarnaa, että se karkottaisi mielistä yleisen kammon.

Sisään ei mahtunut neljättä osaakaan pyrkijöistä, mutta ovet ja ikkunat olivat selkiselällään, ja Dagsonilla oli niin kova ääni, että hänen puheensa kuului hyvin uloskin.

Saarnaaja tiesi, mitä oli tapahtunut ja mitä ihmiset kaipasivat. Saarnansa alussa hän kuvasi hirvein sanoin helvettiä ja pimeyden ruhtinasta. Hän puhui siitä, joka pimeässä ympäri hiiviskelee saadakseen sieluja kahleisiinsa, joka virittelee paheen ansoja ja synnin syöttejä.

Kuulijoita vapisutti, he näkivät maailman täynnänsä mustia perkeleitä, jotka viettelevät ihmisiä kiusaukseen. Kaikki on syntiä ja kaikessa on vaaraa. He tunsivat olevansa kuin metsänpetoja, joita härnäämällä ahdistetaan salakuoppiin.

Kun Dagson tästä puhui, kaikui hänen äänensä salin läpi kuin hurja tuulen viuhke ja hänen sanansa leimahtelivat kuin tulenliekit.

Dagsonin puhetta kuunnellessa oli kuin olisi joutunut keskelle metsäpaloa. Tuo perkelelauma ja tuo savu ja tuli vaikutti kuulijain mieliin ihan kuin metsässä raivoava kulo, kun tuli hehkuu sammalissa askeleiden alla ja ilmassa vyöryvä synkeä savu tukehduttaa hengityksen, kun kuumuus kärventää tukkaa ja palon jylinä humisee korvissa ja kipinät ovat sytyttää vaatteet tuleen.

Sillä tavalla Dagson hätyytti ihmisiä edellään, tulen ja savun läpi ja toivottomina. Tulta oli edessä ja takana, joka puolella, eikä siitä hädästä näyttänyt pääsevän mihinkään suojapaikkaan.

Mutta tämän kauhun kautta hän vei heidät metsäaukeamalle, missä oli suojaista ja rauhallista olla. Jeesus istui siellä keskellä kukkivaa metsäniittyä ja ojensi käsivartensa pakenevien ja ahdistettujen ihmisten puoleen, ja he laskeutuivat hänen jalkainsa juureen. Silloin kaikki vaarat olivat lopussa eikä enää ollut vainoa eikä tappioita.

Dagson puhui siitä, mitä itse tunsu. Saadessaan vain levätä Jeesuksen jalkain juuressa hän tunsu rauhaa eikä pelännyt mitään elämän vaaroja.

Kun hän lopetti puheensa, syntyi vilkas liike. Monet menivät kiittelemään häntä, kasvot kyynelissä. He sanoivat, että tämä saarna oli herättänyt heidät totiseen uskoon.

Mutta Katri Ingmarintytär istui liikauttamatta, ja kun Dagson oli päässyt aameneen, kohotti Katri raukeat silmäluomensa ja katsoi häneen ikään kuin moittien siitä, ettei hänelle ollut mitään annettu.

Samassa huusi voimakas ääni rukoushuoneen ulkopuolelta niin kovasti, että kaikki kuulivat:

"Voi, voi niitä, jotka antavat kiviä leivän asemesta! Voi, voi niitä, jotka antavat kiviä leivän asemesta!"

Sitten hän oman talonsa väeltä kuuli, että se huutaja oli ollut pitkä, tumma mies, jota ei kukaan tuntenut.

Hän oli saarnan aikana ajanut kauniin, vaaleaverisen naisen kanssa kyytirattailla pitkin maantietä. He olivat pysähtyneet kuuntelemaan, ja juuri lähtöä tehdessään oli mies noussut pystyyn ja huutanut nuo sanansa.

Muutamit luulivat tunteneensa naisen. He arvelivat häntä yhdeksi Vahvan-Ingmarin tyttäreksi, joka oli ollut Amerikassa ja siellä joutunut naimisiin, ja siinä tapauksessa tuo puhuja varmaan oli hänen miehensä. Mutta kukapa sitä niin tarkasti tuntee, joka on lähtenyt keskenkasvuisena tyttönä ja puku pitäjänkuosisena, mutta sitten palaa aikaihminenä ja kaupunkilaispuvussa.

Katri ajatteli Dagsonista samaa kuin vieraskin, sen huomasi siitä, ettei hän sen koommin käynyt rukoushuoneella.

Kun sitten kesän loppupuolella muuan baptistisaarnaaja tuli pitäjään saarnaamaan ja kastamaan, kävi Katri häntä kuulemassa, ja kerran hän kuljetutti itsensä pelastusarmeijaankin, kun se alkoi kirkonkylässä pitää kokouksia.

Voimakas, hengellinen liike oli pitäjässä vallalla. Joka kokouksessa tapahtui herätyksiä ja kääntymisiä.

Kaikki ihmiset tuntuivat saaneen kaipauksensa tyydytyksi.

Mutta Katria ei kukaan näistä saarnamiehistä saanut vakuuttumaan siitä, että Jumala oli häntä syystä rangaissut.

* * * * *

Birger Laurinpoika oli seppä, ja hänellä oli paja maantien varrella. Paja oli pieni ja pimeä, seinässä oli vain työntöluukku ikkunana, ja ovi oli matala. Birger Laurinpoika teki karkeatekoisia puukkoja, korjaili lukkoja, kiinnitti vannerautoja kärrynpyöriin ja raudoitti rekiä. Toisinaan työnpuutteessa hän taaskeli nauvoja.

Eräänä kesäiltana oli pajassa kiire. Birger Laurinpoika itse seisoi alasimen ääressä takomassa kantoja nauloihiin. Hänen vanhin poikansa tasoitteli toisella alasimella rautapuikkoja nelikulmaisiksi ja katkoi ne. Eräs pojista lietsoi, toinen työnsi sysiä ahjoon, käänteli pihdeillä rautoja, jotka olivat ahjossa kuumenemassa, ja vei ne takojille. Neljäs, vasta seitsenvuotias poika poimi valmiit naulat lattialta, kastoi niitä vesialtaassa ja satoi ne kimppuihin.

Heidän työskennellessään tuli pajalle vieras henkilö ja asettui ovelle seisomaan. Hän oli pitkä, tumma mies, ja hänen täytyi kumartua hyvin syvään nähdäkseen sisään.

Birger Laurinpoika keskeytti työnsä kysyäkseen mitä vieras halusi.

"Älkää pahastuko, vaikka ilman aikojani katselen sisälle", mies sanoi. "Olen ollut itse nuorena seppä, ja siksi en voi käydä pajan ohi pysähtymättä työtä katselemaan."

Birger Laurinpoika huomasi vieraalla olevan suuret, jäntevät kädet, oikeat sepänkourat.

Seppä alkoi kysellä vieraan nimeä ja mistä hän oli tulossa. Mies vastaili ystävällisesti, mutta vältellen. Birger alkoi pitää hänen älykkäästä puheestaan. Hän lähti vieraan mukana ulos mustalle pajamäelle ja alkoi kehua poikiaan. Monta kovaa päivää hän sanoi kokeneensa, ennen kuin pojat alkoivat kyetä hänen avukseen. Mutta nyt ei ollut hätää, kun kaikki työskentelivät yhdessä. "Saat vielä nähdä minut muutaman vuoden päästä rikkaana miehenä", hän sanoi.

Vieras veti suutansa hymyyn ja sanoi olevansa iloinen siitä, että Birgerillä oli niin paljon apua pojistaan. - "Mutta yhtä seikkaa sinulta kysyisin", hän sanoi laskien raskaan kätensä Birgerin olalle ja katsoen häntä silmästä silmään. "Sinä puuhaillet poikiesi kanssa maallisissa askareissa, mutta elättekö te myöskin yhteistä hengellistä elämää?" — Birger tuijotti tylsästi häneen. — "Et ole tainnut tulla sitä koskaan ajatelleeksi", sanoi vieras, "mietipä sitä nyt siksi, kunnes ensi kerralla tavataan."

Hän lähti hymyillen jatkamaan matkaansa. Birger palasi pajaan, raapi hetkisen karheata, messinginkarvaista tukkaansa ja ryhtyi jälleen työhön.

Mutta vieraan kysymys ei antanut hänelle rauhaa moneen päivään. Mitä kummaa hän sillä lienee tarkoittanut? Siinä on jotakin minulle käsittämätöntä, hän ajatteli.

* * * * *

Sen jälkeisenä päivänä, jona vieras oli puhellut Birger Laurinpojan kanssa, seiso Kolásin Gunnarin vaimo Briitta Ingmarintytär myymälässä hoitamassa kauppaa miehensä poissa ollessa.

Gunnar oli saanut kaupan langoltaan Timmin Halvorilta silloin, kun tämä meni Katrin kanssa naimisiin.

Briitta seiso tiskin takana. Hän oli saman niminen ja saman näköinen kuin kaunis äitivainajansa, Suur-Ingmarin vaimo. Niin kaunista tyttöä kuin Briitta ei Ingmarilassa ollut ennen kasvanut.

Vaikk'ei Briitta ollutkaan vanhan sukunsa näköinen, oli hän yhtä vakaamielinen ja tunnontarkka kuin Ingmarit konsanaan.

Gunnarin poissaollessa Briitta aina hoiti kauppaa omalla tavallaan. Hän ei antanut vanhalle korpraali Fältille olutpulloa, kun tämä humalaisena ja vapisevin käsin tuli sitä ostamaan, ja kun köyhän Kolbjörnin Leenan teki mieli koreaa rintasolkea, pisti Briitta hänen käteensä pari kiloa ruisjauhoja ja käski hänen mennä kotiinsa.

Kun Briitta emännöi myymälässä, eivät lapset koskaan uskaltaneet tulla sinne tuhlaamaan ainoita rahojaan rusinoihin ja makeisiin. Talonpoikaisvaimot, jotka kävivät sieltä katsomassa heikkoa ja ohutta tehtaankangasta, hän ajoi kangaspuiden ääreen laittamaan kestävää ja kunnollista kotikutoista.

Tänään ei myymälässä käynyt monta ostajaa. Briitta istui pitkät tovit yksin. Siinä istuessaan hän

kokonaan lannistui, katsoa tuijotti vain eteensä, silmissä toivottomuuden loiste.

Viimein hän nousi seisoaalleen, otti käsivarrelleen köydenpätkän, kantoi tikapuut vieruskamariin ja teki paulan katossa olevaan koukkuun.

Briitta puuhasi kiihkeästi ja sai pian kaikki valmiiksi. Mutta juuri kun hän oli pistämäsillään päänsä köyden silmukkaan, sattui hän katsahtamaan alas.

Samassa ovi aukeni ja sisään astui pitkä, tumma mies. Hän oli Briitan kuulematta tullut myymälään, mutta kun se oli tyhjä, oli hän käynyt tiskin taakse ja avannut kamarin oven.

Briitta laskeutui hiljakseen tikapuilta. Mies ei virkkanut hänelle sanaakaan, vaan kääntyi takaisin myymälään. Briitta tuli hitaasti jäljessä. Hän ei ollut tätä vierasta ennen nähnyt. Miehellä oli musta, kihara tukka, tuuhea poskiparta, terävät silmät ja suuret, jäntevät kädet. Hän oli hyvissä vaatteissa, mutta käytöksestä ja liikkeistä näki, että hän oli työmiehen. Hän istuutui ovensuuhun rikkinäiselle tuolille ja tuijotti Briittaa.

Briitta istui yhtä äänetönnä tiskin takana, odottaen vain vieraan lähtöä. Mutta tämä katsoi katsomistaan, päästämättä häntä hetkeksikään silmistään. Briitta tunsikin olevansa ihan kuin noiden katseitten kahleissa.

Briitta kävi kärsimättömäksi ja ajatteli itsekseen: "Mitä sinä luulet siitä hyötyväsi, että minua vartioit? Etkö sen vertaa ymmärrä, että sinusta päästyäni minä kuitenkin teen tahtoni mukaan?"

Briitta katseli yhä tiukasti miestä ja oli puhelevinaan hänelle. "Jos tämä kaikki voisi kerran loppua tai muuksi muuttua, saisit kyllä minua estellä, mutta sehän on aivan parantumatonta."

Yhä vain mies istui paikallaan ja katsoi hellittämättä häneen.

"Tiedä siis, ettei meitä ingmarilaisia ole luotu kauppiaksi", jatkuivat Briitan ajatukset. "Olimme, Gunnar ja minä, niin erinomaisen onnelliset, ennen kuin hän rupesi kauppamieheksi. Minua kyllä varotettiin menemästä hänelle. Ihmiset vieroivat hänen mustaa tukkaansa ja teräviä silmiään ja pisteleviä puheitansa. Mutta vähät minä siitä, sillä näetkös, me pidimme toisistamme, emmekä olisi ikipäivinä sanoneet toisillemme pahaa sanaa, jollei tätä myymälää olisi tullut."

"Siitä päivin", Briitta jatkoi itsekseen, "välimme ovat olleet rikki. Minä tahdon, että hän hoitaisi kauppaa minun mieleni mukaan. En suvaitse, että hän myy viiniä ja olutta juomareille, ja minusta hänen pitäisi myydä ihmisille hyödyllisiä ja välttämättömiä tarvikkeita, mutta Gunnar sanoo sitä ämmäin puheeksi. Emmekä me kumpikaan nyt enää voi väistyä. Nyt me riitelemme alinomaa, eikä hän enää pidä minusta."

Hän katsoi mieheen säihkyvin silmin, ikään kuin ihmetellen, ettei rukouksillaan saanut häntä lähtemään.

"Ymmärrättehän toki, etten minä voi kestää sitä häpeätä, että hän ryöstättää nimismiehellä köyhiltä ihmisiltä heidän ainoan lehmänsä tai pari lammaspahaistaan!

"Etkö jo, hyvä mies, ymmärrä, että se on parantumatonta? Lähde jo pois ja anna minun tehdä loppu siitä kaikesta."

Mutta miehen häntä katsellessa Briitan sydän sulamistaan sulii, ja viimein hän alkoi itkeä tyynnyttäviä kyyneliä. Häntä oli alkanut liikuttaa tuon miehen vartioiminen. Se tuntui niin kummalta, sillä vennon vieraitahan he olivat toisilleen.

Heti nähdessään Briitan silmissä kyyneliä vieras nousi ja meni ovelle. Kynnykseltä hän vielä kääntyi katsomaan Briittaa suoraan silmiin, rykäisi ja sanoi syvällä äänellä: "Älä vahingoita itseäsi, sillä pian tulee aika, jolloin saat kulkea vanhurskauden teitä."

Näin sanoen hän lähti, astui portaita alas, ja yhä kauemmas eteni tietä pitkin hänen raskaan astuntansa kapse.

Briitta kiirehti kamariin, irroitti köyden ja toi tikapuut takaisin myymälään. Sitten hän istuutui arkun kannelle eikä liikahtanut siitä pariin tuntiin.

Briitan mielessä tuntui siltä kuin hän olisi kauan kulkenut pilkkoisen pimeässä yössä, jossa ei edes omaa kättään erottanut. Hän oli joutunut eksyksiin, tietämättä missä olikaan ja joka askelella peläten vajoavansa suohon tai pohjattomaan kuiluun. Mutta nyt hän oli kuullut varotushuudon, hänen oli käsketty sillä paikallaan odottaa päivän valkenemista. Hän iloitsi siitä, että hänet vapautettiin kiiruhtamasta vaarallista tietään, ja istahti kevein sydämin odottamaan aamun koittoa.

* * * * *

Vahvalla-Ingmarilla oli Anna-Liisa niminen tytär. Tämä oli asunut useita vuosia Chicagossa ja joutunut naimisiin Hellgum nimisen ruotsalaisen miehen kanssa, joka johti pientä eriuskolaisseurakuntaa. Tuon kuuluisan tanssiyön jälkeisenä päivänä Anna-Liisa tuli miehensä kanssa kotiin tervehtimään isävanhustaan.

Hellgum kuljeskeli näinä päivinä ympäri paikkakuntaa. Hän seisahtui puhelemaan kaikkien kanssa, joita tapasi, aluksi vallan jokapäiväisistä asioista, mutta erotessaan hän laski suuren, raskaan kätensä toisen olkapäälle lausuen jonkin lohduttavan tai herättävän sanan.

Vahva-Ingmar näki vävyään hyvin harvoin. Hän työskenteli tänä vuonna yhdessä Ingmar Ingmarinpojan kanssa, siitä lähtien kun tämä oli muuttanut kotiinsa Ingmarilaan. He rakensivat sahan Långforsin koskeen. Se oli Vahvan-Ingmarin riemupäivä, kun saha valmistui ja sahanterä päristen halkoi ensimmäistä tukkia valkoisiksi laudoiksi.

Eräänä iltana ukko palasi kotiin työstään. Tiellä tuli Anna-Liisa häntä vastaan niin säikähtyneen näköisenä kuin olisi mieluummin puikahtanut pakoon.

Vahva-Ingmar kiirehti kulkuaan, ehti tuvan luo ja jäi otsa kurtussa katsomaan eteensä. Veräjän pielessä oli koko hänen elinaikansa kasvanut iso ruusupensas. Se oli ollut hänen silmäteränsä, siitä ei kukaan saanut kukkaa ottaa eikä lehteä taittaa eikä sitä mitenkään vahingoittaa.

Vahva-Ingmar oli suojellut sitä siksi, että hän tiesi maahisia asuvan sen alla.

Mutta nyt oli pensas kaadettu. Tämä saarnaajavävy se tietenkään ei ollut sitä suvainnut.

Vahvalla-Ingmarilla oli kirves kainalossaan, ja nyt tupaan astuessaan hän pusersi sormensa lujasti sen varren ympäri.

Hellgum istui pöydän päässä lukien Raamattua. Hän nosti päätänsä ja katsoi vakavasti Vahvaa-Ingmaria silmiin. Sitten hän luki ääneen edelleen:

"Ja mikä teidän mieleenne nousee, ei ole ollenkaan tapahtuva, josta te sanotte: me tahdomme olla kuin pakanat, kuin maakuntain sukukunnat, että palvelemme kantoja ja kiviä.

"Niin totta kuin minä elän, kuuluu Herran, Herran sana, väkevällä kädellä ja ojetulla käsivarrella ja vuodatetulla vihalla olen minä teitä hallitseva."

Vahva-Ingmar lähti sanaa sanomatta huoneesta.

Yönsä hän vietti ladossa. Pari päivää myöhemmin hän lähti Ingmarin kanssa salolle sydenpoltoon ja tukinhakkuuseen. He aikoivat jäädä sinne koko talveksi.

* * * * *

Hellgum oli pari kertaa saarnannut rukoushuoneessa esittäen oppiansa, jota hän sanoi ainoaksi oikeaksi kristinopiksi. Mutta hänellä ei ollut niin hyviä puhelahjoja kuin Dagsonilla, eikä hän ollut saanut ketään puolelleen.

Ne, joille Hellgum sattumalta tavatessaan oli lausunut pari mieleen käypää sanaa, olivat odottaneet saavansa kuulla jotakin suurenmoista. Mutta pitemmälti puhuessaan hän ei saanut esitykseensä eloa eikä henkevyttä, vaan väsytti kuulijansa.

Ingmarilan Katri kävi loppukesästä yhä alakuloisemmaksi. Harvoin hän puhui sanaakaan. Hän ei kyennyt vielääkään kävelemään, istui vain päivät päästään liikahtamatta tuolillaan. Hän ei käynyt enää selityksissä, vaan mietiskeli yksinään onnettomuuttaan. Toisinaan hän puheli Halvorin kanssa isänsä lauseesta, ettei Ingmarien tarvitse pelätä mitään, jos he vain pysyvät Herran tiellä. Mutta nyt hän oli huomannut, ettei sekään pitänyt paikkaansa.

Neuvottomana Halvor kerran esitti, että hän lähtisi uuden saarnaajan puheille, mutta Katria ei haluttanut enää käydä papeilta apua etsimässä.

Eräänä sunnuntaina elokuun loppupuolella Katri istui yksin eteisen ikkunan ääressä. Hiljaisuus vallitsi talossa, ja Katria nukutti kovin. Pää painui yhä syvemmälle rintaa vasten, ja hetken kuluttua hän nukkui.

Hän heräsi kuullessaan puhetta ihan ikkunan alta. Hän ei nähnyt puhujaa, mutta tämän ääni oli vahva ja syvä. Kauniimpaa ääntä hän ei ollut koskaan kuullut.

"Sinä, Halvor, siis pidät mahdollisena sitä, että köyhä koulunkäymätön seppä olisi löytänyt totuuden, jota etsiessään monet oppineetkin ovat aluksensa karille laskeneet", sanoi ääni.

"Niin pidän", Halvor sanoi, "enkä ymmärrä, miten sinä voit olla niin varma."

Katri arvasi, että Halvor puhui Hellgumin kanssa. Hän koetti vetää ikkunaa kiinni, mutta ei ylettynyt.

"Mutta onhan sanottu", Hellgum jatkoi, "että jos joku lyö sinua toiselle korvalle, on sinun käännettävä lyötäväksi toinenkin, ja ettei meidän pidä vastustaa pahaa, ja muuta samanlaista. Mutta kuka sen mukaan voisi elää? Ihmiset veisivät sinulta sekä pelot että metsät, anastaisivat perunamaasi ja viljasi, jollet omaasi puolustaisi, ehkäpä riistäisivät sinulta koko Ingmarilankin."

"Kyllä kai niin kävisi", Halvor myönsi.

"No niin, silloinhan on selvää, ettei Kristus ole sitä sanoessaan totta tarkoittanut. On vain suottapäiten sellaista pakissut."

"En ymmärrä, mihin sinä tähtäät."

"Katsohan, on siinä toinenkin ajateltava puoli", Hellgum sanoi. "Se että me kristinoppeinemme muka olemme päässeet niin äärettömän korkealle. Ei kukaan enää varasta, ei kukaan murhaa eikä tee vääryyttä leskille ja orvoille. Ei kukaan vihaa eikä vainoa toista. Ei yksikään meistä käyttäydy huonosti, sillä meillähän on niin hyvä uskonto."

"Paljonhan tässä maailmassa on toisin kuin pitäisi", Halvor myönteli sävyisästi. Hän näytti uniselta ja haluttomalta.

"Mutta jos esimerkiksi sinun puimakoneesi on joutunut epäkuntoon, niin sinä varmaankin katsot, mikä siihen on syynä etkä rauhoitu, ennen kuin saat selville, missä vika on. Samaten kun näet, että on mahdotonta saada ihmisiä elämään kristinopin mukaan, sinun pitäisi tutkia, onko kenties itse opissa vikaa."

"En minä voi pitää Jeesuksen oppia puutteellisena", Halvor sanoi.

"En minäkään sitä tarkoita, sillä alussa se kyllä oli hyvä, mutta ehkä sitä sittemmin on vääristelty. On vain sattunut pieni ratas särkymään, tuommainen pikkuruinen ratas vain, ja heti on koko kone seisahdunut."

Hän vaiken hetkeksi, ikään kuin kootakseen sanoja ja todistuksia.

"Kerronpa sinulle miten pari vuotta sitten minulle itselleni kävi. Silloin koetin ensi kerran ojentaa elämäni kristinopin mukaan, ja tiedätkö mitä seurasi? Olin siihen aikaan tehtaassa työmiehenä, ja kun toverini huomasivat millainen olin, teettivät he ensinnäkin suurimman osan työstään minulla, sitten he riistivät minulta paikkani ja lopuksi toimittivat minut vankeuteen muka syyllisenä erääseen varkauteen, jonka eräs heistä oli tehnyt."

"Eihän toki aina joudu niin kelvottomien ihmisten pariin", Halvor sanoi yhtä välinpitämättömästi.

"Silloin ajattelin itsekseni: Ei olisi vaikeata olla kristitty, jos saisi olla yksin maailmassa, ilman lähimmäisiä. Pidin paljon vankilassa olostani, sillä siellä sain rauhassa harjoittaa hurskautta. Mutta sitten rupesin ajattelemaan, ettei hurskas elämä yksinäisyydessä ole suuremman arvoinen kuin tyhjänä jauhava mylly. Koska kerran Jumala on luonut ihmisiä maailmaan, ajattelin, niin tottapa hän ne on luonut toinen toisilleen tueksi ja avuksi eikä toisiaan sortamaan. Silloin minulle viimeinkin selvisi, että perkele varmaan on poistanut jotakin Raamatusta saadakseen kristinopin kelvottomaksi."

"Tökköpa hänellä lienee niin suurta valtaa", Halvor sanoi.

"Onpa niinkin, ja tämän lauseen hän on poistanut: Te, jotka kristillisesti tahdotte elää, etsikää apua lähimmäisiltänne."

Halvor ei sanonut sanaakaan, mutta Katri nyökäytti myöntävästi päätään. Hän oli kuunnellut tarkasti ja painanut joka sanan mieleensä.

"Hetki vankeudesta päästyäni", Hellgum jatkoi, "menin erään toverini luokse ja pyysin häntä viettämään kanssani hurskasta elämää, ja katso, yhdessä se tuntui paljon helpommalta. Pian yhtyi meihin kolmas ja neljäskin, ja me kävimme yhä varmemmiksi. Nyt meitä asuu Chicagossa kolmekymmentä samanmielistä yhden katon alla. Kaikki on meillä yhteistä, ja me valvomme toinen toisemme elämää, vaeltaen vaikeuksista vanhurskauden tietä. Me kohtelemme kristillisesti toisiamme, sillä toinen veli ei käytä väärin toisen hyvyttä eikä polje häntä hänen nöyryydessään."

Kun ei Halvorilta kuulunut vastausta, jatkoi Hellgum todisteluaan. — "Tiedäthän, Halvor, että jos jollakulla on suuret aikeet, hän liittyy toisiin ihmisiin tehdäkseen työnsä yhteisvoimin. Ethän sinäkään voisi yksinäsi hoitaa tätä taloa. Jos tahtoisit perustaa tehtaan, silloin ensi töiksesi hankkisit joukon yhtiömiehiä, ja entä kuinka paljon apua tarvitsisitkaan, jos rupeaisit rakentamaan rautatietä!

"Mutta vaikeinta juuri on elää kristillisesti, ja siihen sinä luulet pystyväsi ilman toisten apua. Tai ehkä et sinä yritäkään, kun jo edeltäpäin tiedät sen mahdottomaksi.

"Oikealle tielle ei ole osannut kukaan muu kuin minä ja seuralaiseni Chicagossa. Meidän seurakuntamme on totinen ja pyhä taivaallinen Jerusalem. Todisteeksi siitä olemme saaneet samoja Hengen lahjoja, joita ensimmäisillä kristityillä oli. Toisille meistä Jumala on puhunut, toiset ennustavat, ja toiset parantavat sairaita —."

"Parannatko sinä sairaita?" Halvor äkkiä keskeytti.

"Parannan niitä, jotka uskovat minuun", Hellgum sanoi.

"Vaikeata on luopua lapsuutensa uskosta", Halvor sanoi mietteissään.

"Varmasti kuitenkin tiedän, että sinä, Halvor, pian kuulut uuden Jerusalemin rakentajien joukkoon", sanoi Hellgum.

Sitten he vaikenivat. Heti tämän jälkeen Katri kuuli Hellgumin sanovan hyvästi.

Hetken kuluttua Halvor tuli sisään Katrin luokse. Nähdessään hänet avoimen ikkunan ääressä hän sanoi: "Kuulit varmaankin mitä Hellgum puhui." — "Kuulin", vaimo vastasi. — "Kuulitko, että hän sanoi voivansa parantaa niitä, jotka häneen uskovat?"

Katri punehtui hieman, sillä hän piti Hellgumin oppia parempana kuin kaikkia kesällä kuulemiaan. Hän tunsi siinä olevan tervettä, todellista järkeä. Siinä oli työtä ja toimintaa eikä hänelle käsittämätöntä tyhjää tunteellisuutta. Mutta sitä hän ei tunnustanut. Hän ei tahtonut enää joutua mihinkään tekemisiin pappien kanssa. — "En luovu isäni uskosta", hän sanoi.

Paria viikkoa myöhemmin Katri istui väentuvassa. Oli syksy, tuuli vinkui ulkona ja tuli räiskyi takassa. Huoneessa ei ollut muita kuin hänen vuoden vanha tyttärensä, joka oli hiljan oppinut kävelemään. Lapsi istui lattialla äidin jalkain juuressa leikkien.

Silloin ovi avautui, ja pitkä tumma mies astui sisään. Hänen tukkansa oli aaltoileva, silmänsä terävät ja kätensä jäntevät sepänkädet. Ennen kuin vieras oli ennättänyt sanaakaan sanoa, Katri arvasi hänet Hellgumiksi.

Mies tervehti ja kysyi Halvorია. Emäntä sanoi miehensä menneen kunnankokoukseen, mutta lisäsi, ettei hän siellä enää kauan viivy.

Hellgum istuutui odottamaan. Hän ei puhunut mitään, vilkaisi vain silloin tällöin Katriin.

"Tehän kuulutte olevan sairas", sanoi hän hetken päästä. — "Niin olen", Katri vastasi, "puoleen vuoteen en ole päässyt kävelemään." — "Olen ajatellut tulla rukoilemaan puolestanne", sanoi saarnamies. Katri vaikenä, ummisti silmänsä ja näytti sulkeutuvan erilleen muusta maailmasta. "Olette tainnut kuulla, Katri emäntä, että Jumala on antanut minulle lahjan parantaa sairaita."

Katri katsahti häneen epäilevin silmin. "Kiitoksia huolenpidostanne, mutta ei siitä taida olla mitään hyötyä, sillä uskoani minä en niin helposti muuta", hän sanoi. — "Jumala voi kyllä auttaa teitä sittenkin", sanoi mies, "koska olette aina koettanut elää hurskaasti." — "En ole päässyt niin Jumalan armoihin, että hän minua auttaisi."

Sitten oltiin taas hetkinen ääneti, kunnes Hellgum kysyi: "Oletteko, Katri emäntä, koskaan ajatellut, mistä syystä tämä koettelemus on teitä kohdannut?" — "En ole", Katri vastasi, näyttäen taas sulkeutuvan itseensä. — "Minä aavistelen, että Jumala on tehnyt sen sitä varten, että hänen nimensä tulisi vielä enemmän kunnioitetuksi", sanoi Hellgum.

Tämän kuullessaan Katri suuttui niin, että hänen poskilleen leimahti punaisia laikkoja. Hänestä oli julkeata Jumalan pilkkaa, että Hellgum luuli tämän taudin tulleen sen vuoksi, että hän pääsisi tekemään ihmetyön.

Saarnaaja nousi, meni Katrin luokse ja laski kätensä hänen päänsä päälle. "Tahdotko, että rukoilen puolestasi?" hän sanoi. Heti hänen lähestyessään tuntui Katrista kuin olisi terveyttä ja elämää pulpahtanut koko hänen ruumiinsa läpi, mutta hän oli niin loukkaantunut Hellgumin julkeudesta, että hän pudisti Hellgumin käden pois päältaan ja ojensi kätensä ikään kuin lyödäkseen häntä. Mutta

sanoja hän ei siinä hetkessä keksinyt.

Hellgum peräytyi hitaasti ovelle päin. "Jumalan lähettämää ei saa luotaan ajaa", hän sanoi. — "Ei saakaan", Katri vastasi; "mikä Jumalasta on, se on kyllä otettava vastaan."

"Ja minä, minäpä sanon sinulle, että tänä päivänä on tälle huoneelle autuus tapahtuva", sanoi mies.

Katri ei vastannut mitään. "Muista minua parannuttuasi", Hellgum sanoi lähtiessään.

Katri istui suorana tuolillaan. Punaiset täplät hehkuivat vielä kauan hänen poskillaan.

Enkö saa enää rauhaa kotonanikaan, hän ajatteli. Ihme, miten monet pitävät itseään Jumalan lähettäminä.

Mutta äkkiä Katri näki pikku tyttärensä nousevan ja kiireesti juoksevan takan luo. Liedessä loimuava tuli oli pistänyt pienokaisen silmiin. Hän kirkui ilosta, ryömi ja juoksi voimainsa takaa sitä kohti.

Katri huusi häntä pois, mutta lapsi ei totellut. Se koetti nousta liedelle, kierähti alas pari kertaa, mutta pääsi viimein ylös takalle, missä tuli paloi.

"Hyvä Jumala, hyvä Jumala, auta minua", Katri vaikeroi. Hän alkoi huutaa apua, vaikka tiesi, ettei ketään ollut kuulemassa.

Tyttö ojensi nauraen käsiään tulta kohti, ja yht'äkkiä palava kekäle vierähti takasta hänen keltaiselle koltilleen.

Samassa Katri kavahti pystyyn, juoksi takan luo ja painoi lapsen rinnalleen.

Pudistettuaan kipinät ja hiilet pois ja huomattuaan, ettei lapsi ollut vahingoittunut, hän vasta muisti mitä oli tapahtunut. Hän seisoj omilla jaloillaan, hän oli kävellyt ja käveli yhä vielä!

Katri ei ollut koskaan ennen tuntenut niin huumaavaa mielenliikutusta ja onnea yht'aikaa.

Hän tunsj olevansa Jumalan omassa suojeluksessa, tunsj että pyhä Jumalan mies oli käynyt hänen huoneessaan häntä auttamassa ja parantamassa.

* * * * *

Näinä päivinä Hellgum usein seisoj Vahvan-Ingmarin mökin pienellä kuistilla katsellen edessään aukenevaa syysmaisemaa. Tuo jokeen päin viettävä mäenrinne ja sen takainen tasanko kävi päivä päivältä yhä värikkäämmäksi. Kedot olivat kellastuneet, ja vaahterain ja haapain lehdet olivat kirkkaan punaisia ja heleän keltaisia. Siellä täällä edempänä huojuilivat kokonaiset lehdikköalueet kimmeltäen päivänpaisteessa kuin kultainen meri. Se meri näytti lainehtivan havupuukumpujen rantoihin ja lyövän tyrskeitään sinnekin, petäjäin sekaan.

Samoin kuin harmaantunut tölli tuleen syttyneenä hohtaa ja säteilee, leimahti tuo köyhä Ruotsin seutukin harvinaiseen loistoon. Eipä olisi luullut niin kultaista ja ihmeellisen hohtavaa tienoota tapaavansa muualla kuin auringon pinnalla.

Mutta tätä katsellessaan Hellgum ajatteli sen ajan koittoa, jolloin Jumala antaa tämän maan säteillä pyhyiden loisteessa ja jolloin hänen kesällä kylvämänsä sanat tuottavat vanhurskauden ihanan sadon.

Ja niinpä Timmin Halvor eräänä iltana tuli torppaan ja kutsui Hellgumia vaimoineen Ingmarilaan.

Heidän sinne saapuessaan oli avara pihamaa puhdistettu ja siistitty. Kuivat lehdet oli lakaistu koivujen alta, kaikki työkalut ja ajoneuvot, jotka muulloin täyttivät pihan, oli työnnetty syrjään. Täällä on varmaankin paljon vieraita, ajatteli Anna-Liisa. Samassa Halvor aukaisi väentuvan oven.

Tupa oli täynnä ihmisiä, kaikki istuivat pitkillä lavitsoilla juhlallisesti odottaen. Hellgum näki siellä pitäjän arvokkaimmat perheet.

Ensinnä hän näki Ljungo Björn Olavinpojan ja hänen vaimonsa Märтта Ingmarintyttären sekä Kolåsin Gunnarin vaimoineen. Sitten hän huomasi Krister Laurinpojan ja Israel Tuomaanpojan vaimoineen. He kuuluivat myös Ingmarien sukuun. Sitten Höökin Matti Erkinpojan ja hänen poikansa Gabrielin, lautamiehen Gunhildin ja joitakuuta muita. Kaikkiaan lienee ollut noin parikymmentä henkeä.

Hellgumin ja Anna-Liisan kierrettyä kättelemässä kaikkia sanoi Timmin Halvor: "Meitä on kokoontunut tänne muutamia, jotka olemme miettineet, mitä Hellgum kesällä meille puhui. Useimmat meistä kuuluvat vanhaan sukuun, joka aina on mielellään tahtonut käydä Herran teitä, ja jos voisitte, Hellgum, meitä tässä vaelluksessa auttaa, niin me seuraamme teitä."

Seuraavana päivänä huhuiltiin pitäjällä, että Ingmarilassa oli perustettu seurakunta, jonka jäsenet sanoivat oppiansa ainoaksi oikeaksi ja totiseksi kristinopiksi.

UUSI SUUNTA

Seuraavana keväänä heti lumien lähdettyä Ingmar ja Vahva-Ingmar palasivat kylään panemaan sahaa käyntiin. He olivat olleet koko talven salolla tukinhakkuussa ja sydenpoltossa, ja nyt tasangolle tultuaan Ingmarista tuntui ikään kuin hän olisi ollut karhu, joka äsken on noussut pesästään. Hän ei sietänyt kirkasta päivänvaloa, vaan kulki silmiään siristellen. Häntä vaivasi kosken pauhu ja ihmisäänetkin, ja talosta kuuluva melu oikein kiusasi hänen metsien äänettömyyteen tottuneita korviaan. Mutta kuitenkin hän siitä kaikesta sanomattomasti iloitsi. Sinä keväänä hän tunsu itsensä nuoreksi kuin äsken puhjennut koivun vesa, vaikk'ei hän nyt enempää kuin ennenkään tunteitaan muille näyttänyt.

Hänestä oli sanomattoman mieluista maata oikealla vuoteella ja syödä kelvollisesti valmistettua ruokaa.

Ja entä sitten kotona, jossa Katri hoiteli häntä hellemin kuin äiti konsanaan! Hän oli teettänyt uuden puvun Ingmarille, ja joskus hän kesken kaiken pistäytyi keittiöstä tuomaan hänelle makupalan käteen kuin pikkupojalle.

Ja mitä ihmeitä täällä olikaan tapahtunut hänen metsässä möyriessään! Ingmar oli kuullut vain hämääriä huhuja Hellgumin opista. Mutta nyt oli oikein mieltä ylentävää kuulla Katrin ja Halvorin puheita onnestaan ja miten he tovereineen koettivat tukea toisiaan Herran tietä vaeltaessaan.

"Varmaan sinäkin vielä liityt meihin", virkkoi Katri. Ingmar sanoi olevansa melkein halukas, mutta tahtoi kuitenkin ensin miettiä asiaa tarkemmin. — "Minä ikävöin kaiken talvea, että sinäkin pääsisit meidän autuutemme osallisuuteen", sanoi sisar, "sillä me emme elä enää tässä maailmassa, vaan uudessa, taivaasta tullessa Jerusalemissa."

Siitäkin Ingmar iloitsi, että Hellgum vielä oli paikkakunnalla. Viime kesänä Hellgum kävi usein sahalla juttelemassa Ingmarin kanssa, ja heistä oli tullut hyvät ystävät. Ingmar ihaili Hellgumia miesten parhaana. Hän oli niin miehekäs ja puheissaan varma ja luotti lujasti itseensä.

Väliin kiireen aikana Hellgum oli heittänyt takin yltään ja auttanut heitä sahatöissä. Ingmaria se ihan hämmästytti, sillä niin rivakkaa työmiestä hän ei ollut milloinkaan nähnyt.

Hellgum oli juuri parin päivän matkalla, mutta hänen sanottiin pian palaavan.

"Kunhan vain joudut puheisiin Hellgumin kanssa, yhdyt sinä varmasti meihin", Katri toisteli tavan takaa. Ingmar ei sitä epäillytkään, mutta hän pelkäsi kuitenkin siinä tekevänsä sellaisen uskon muutoksen, jota isä ei ehkä olisi hyväksynyt. "Isähän meitä juuri opetti käymään Herran teitä", Katri sanoi. Kaikki tämä teki mielelle niin hyvää. Ingmar ei ollut aavistanutkaan, että ihmisten ilmoille palaaminen voisi tuntua niin suloiselta. Se vain teki joskus mielen apeaksi, ettei koskaan sattunut tulemaan puhetta koulumestarin väestä eikä Gertrudista. Se oli kovin ikävää, sillä Ingmar ei ollut tavannut Gertrudia kokonaiseen vuoteen. Viime kesänä hänestä sentään kuuli ehtimiseen, sillä aina oli jollakin joitakin uutisia Stormeista.

Epäilemättä tuo vaitiolo oli vain huomaamattomuutta. Mutta kovin saattaa mieltä painostaa, kun ei itse rohkene kysellä eikä kukaan itsestään ota puheeksi sitä, mistä mieluummin tahtoisi kuulla.

Mutta Vahva-Ingmar ei ollut yhtä tyytyväinen ja onnellinen kuin Ingmar. Ukko olla jurotteli äänetönnä, eikä mikään ollut oikein hänen mielensä mukaista. — "Sinulla taitaa olla ikävä metsään takaisin", sanoi Ingmar hänelle kerran, heidän istuessaan kumpikin tukillaan välipalaa syömässä. — "Sepä se, sinne minä ikävöin", sanoi ukko. "Kunpa en sieltä olisi kotiin lähtenytäkään."

"Onko sinulla kotonasi joitakin ikävyöksiä?" Ingmar kysyi. — "Vieläkö sitä kysyt!" Vahva-Ingmar vastasi. "Luulin sinun itsesikin tienneen, miten Hellgum on täällä reistaillut." Ingmar vastasi päinvastoin kuulleensa, että Hellgumista oli tullut oikea suurmies. — "Juuri niin, sellainen suurmies, joka kääntää koko pitäjän nurin."

Ingmarista alkoi tuntua kummalta tuo, että Vahva-Ingmar pysytteli omalle suvulleen kylmänä kuin vennon vieraille. Mutta Ingmarilan ja Ingmarien puolta hän piti kaikessa. Ihanhan nyt Ingmarin täytyi ottaa vävyoika turviinsa.

"Minusta hänen oppinsa on hyvä", Ingmar sanoi. — "Vai niin, vai hyvä", ukko ärähti, katsoen häneen tuimasti. "Entä mitähän Suur-Ingmar olisi siitä sanonut?" — Ingmar vastasi, että hänen isänsä kyllä olisi suostunut muiden uskonveljien kanssa viettämään hurskasta elämää. — "Ettäkö siis Suur-Ingmar myös olisi haukkunut perkeleiksi ja antikristuksiksi kaikkia, jotka eivät heidän lahkoonsa kuulu, ja käsenyt eroamaan vanhoista ystävistä, jotka eivät ole uskostaan luopuneet?" — "Eiväthän toki sellaiset kuin Hellgum ja Halvor ja Katri käyttäydy niin huonosti", Ingmar sanoi. — "Koetahan kerran asettua heitä vastaan, niin kyllä kuulet kunniasi."

Ingmar viileskeli suuria viipaleita voileivästä ja ajoi niitä suunsa täyteen. Häntä harmitti Vahvan-Ingmarin paha tuuli.

"Niin maailma muuttuu", huokasi ukko hetken kuluttua. "Siinä sinäkin, Suur-Ingmarin poika istut, ja mierolle on joutunut sinun mahtisi. Mutta meidän Anna-Liisa ja hänen miehensä ne nyt ovat pitäjän isoisia. Parhaissakaan taloissa ei tiedetä, miten heitä kyllin hyvänä pidettäisiin ja he kiertelevät pidoista pitoihin."

Ingmar vain hienonsi leipäänsä, sillä tuohon hän ei osannut vastata.

Mutta Vahva-Ingmar ei jättänyt asiaa siihen. "Onhan se kaunis oppi, ja siksipä kai puolet pitäjää onkin liittynyt Hellgumiin. Ei kellään ole ennen ollut niin suurta valtaa tässä pitäjässä kuin Hellgumilla, ei edes Suur-Ingmarilla. Lapset jättävät vanhempansa, kun hän saarnaa, etteivät hänen uskolaisensa saa olla syntisten seurassa. Hellgumin viittauksesta veli eroaa veljestään, ystävä ystävästään ja ylkä morsiamestaan. Hänen toimestaan on joka talossa ollut riitaa ja eripuraisuutta koko talven. Mutta Suur-Ingmarhan kuulemma olisi tämän kaiken hyväksynyt. Tietysti hän olisi kaikessa patikoinut Hellgumin tahtiin. Niin, kuinkas muuten!"

Ingmar vilhuili vuoroin ylös-, vuoroin alaspäin, ja hänen olisi tehnyt mieli mennä tiehensä. Hän ymmärsi tosin, että Vahva-Ingmar liioitteli, mutta kiusallista sitä oli kumminkin kuulla.

"Vaikka enhän minä sitä kiellä", ukko jatkoi, "että Hellgum on saanut paljon eriskummallista aikaan: lahkonsa hän pitää hyvästi koossa, ja monista entisistä vihamiehistä hän on tehnyt ystävykset. Hän ottaa rikkaalta antaakseen köyhälle, ja uskonveljet hän saa valvomaan toinen toisensa elämää. Niitä minun vain tulee sääli, jotka hän julistaa perkeleen lapsiksi ja jotka jäävät noita toisten miekkosten illoja vaille. Mutta mitäs sinä heistä välittäisit!"

Ingmar piti Vahvan-Ingmarin puhetta Hellgumin parhaamisena, ja se tympäisi häntä.

"Niistä tämän pitäjän entisistä rauhanajoista", sanoi Vahva-Ingmar, "ei nyt ole merkkiäkään jäljellä. Suur-Ingmarin aikana ei koko Taalaissa ollut toista niin sopuisaa ja samanhenkistä pitäjää kuin tämä meidän. Mutta nyt tänne on rustattu raja-aita erottamaan enkeleitä perkeleistä ja lampaita vuohista."

Kun päästäisiin tästä panemaan saha käyntiin, ettei tuota tarvitsisi kauempaa kuunnella, ajatteli Ingmar.

"Kuinkahan kauan näitä meidänkään välejäme enää kestänee?" Vahva-Ingmar jatkoi. "Ei suinkaan minun maailmallinen seurani ole sinulle otollista, jos kerran noihin uskovaisiin yhdyt."

Silloin Ingmar kirosi ja ponnahti seisaalleen.

"Totisesti, niin voikin käydä, jollet lakkaa tuota tuollaista alati hokemasta", hän sanoi. "Mokomillakin tässä koetat yllyttää minua omaisiani ja Hellgumia vastaan, jonka veroista miestä saat hakemalla hakea."

Siihen ukolla ei enää ollut mitään sanomista. Vähän ajan kuluttua hän lähti kesken työstä. Hän sanoi menevänsä kirkonkylään ystävänsä Fält-korpraalin pakeille. Ei sanonut pitkiin aikoihin puhelleensa viisaitten ihmisten kanssa.

Ingmar oli iloinen päästessään ukosta. Kyllähän siinä on perää, että pitkän ajan jälkeen kotiin palattua ei tee mieli ensi työkseen kuunnella ikäviä uutisia, vaan pitäisi kaiken olla mieluista, kevyttä ja ilahduttavaa.

Seuraavana aamuna Ingmar tuli kello viiden aikaan sahalle. Vahva-Ingmar oli siellä jo ennen häntä.

"Tänään saat tavata Hellgumin", ukko sanoi. "Hän saapui Anna-Liisan kanssa myöhään eilen illalla kotiin. Varmaankin lähtivät kesken pitkiä pitoja joutuakseen sinua käännyttämään."

"No, joko sinä taas alat", Ingmar sanoi. Ukon sanat olivat kaikuneet koko yön hänen korvissaan. Hän ei voinut olla miettimättä, kuka oli oikeassa. Mutta nyt hän ei enää tahtonut kuulla pahaa omaisistaan.

Hetken vaiti oltuaan Vahva-Ingmar alkoi naureskella. "Mikä sinua naurattaa?" kysyi Ingmar. Hän oli juuri aukaisemaisillaan vesitokeen luukkuu pannakseen sahan käyntiin. — "Koulumestarin Gertrudia tässä vain tulin ajatelleeksi." — "Mitäs hänestä tiedät?" — "Kerrottiin vain eilen kirkonkylässä, että häntä yksin Hellgum on totellut." — "Mitä Gertrudilla on tekemistä Hellgumin kanssa?"

Ingmar jätti tokeen aukaisematta, sillä sahan päristessä hän ei olisi kuullut mitään. Ukko katsoa tiiroitti tutkivasti häneen. — "Äskenhän kielsit minua niistä asioista haastamasta." — Ingmar hymähti. — "Milläpä sinua estää, kun oikein tahdot tehdä oman pääsi mukaan", hän sanoi.

"Kylläpä oli hupsu tuo Gunhild, lautamies Lauri Klemetinpojan tytär." — "Ei hän mikään hupsu ole", väitti Ingmar vastaan. — "Oli hän sinusta mikä tahansa, mutta hän oli täällä Ingmarilassa silloin tuota lahkoo perustettaessa. Heti kotiin tultuaan hän kertoi vanhemmilleen kääntyneensä nyt ainoaan oikeaan oppiin ja aikovansa muuttaa heidän luotaan Ingmarilaan. Vanhemmat tietenkin tahtoivat kuulla syyn siihen. Ka, mitäs muuta kuin voidakseen viettää hurskasta elämää, tytär vastasi.

"Vanhemmat tuosta ihmettelemään, etteihän häntä siitä kotonaankaan estetä. — Ei se kuulunut käyvän muuten kuin yhdessä toisten samanuskoisten kanssa. — Muuttavatko he kaikki sitten Ingmarilaan? kysyi lautamies. — Eivät muut, hän vain yksin. Niiden toisten kotona kuului olevan totisia kristityitä.

"Lautamies on niitä, jotka eivät vähästä tiuskahtele, ja sekä hän että hänen vaimonsa koettivat alussa hyvällä saada Gunhildia järkiinsä. Mutta tytön itsepäisyydestä hän viimein kiivastui niin, että sulki Gunhildin lukon taakse tuvan peräkamariin ja uhkasi pitää siellä, kunnes äly palaisi päähän."

"Mutta Gertrudistahan sinun piti puhua", Ingmar tokaisi väliin. — "Jos maltat odottaa, niin vielä häneenkin ennätetään. Sanonpahan sitten, miten jupakka päättyi. Seuraavana päivänä istuivat Gertrud ja Stormin Stiina-muori keittiössään kehräämässä, kun lautamiehen emäntä astui sisään. He ihan pelästyivät hänet nähdessään. Lautamiehen aina niin iloinen emäntä oli nyt itkusta aivan näännyksissä. Mikä teidän on, mitä on tapahtunut, mistä olette niin suruissanne? Silloin lautamiehen emäntä vastasi: 'Eipä siinä juuri ilonkaan sijaa ole, kun kalleimpansa menettää'.

"Tekisi oikein mieleni lyödä heitä", ukko sanoi. — "Keitä niin?" Ingmar kysyi. — "Hellgumia ja Anna-Liisaa", sanoi Vahva-Ingmar, "he olivat yöllä käyneet lautamiehen talossa ja ryöstäneet Gunhildin." Ingmar huudahti hämmästyksestä. "Ihan totisesti, rosvon kanssa Anna-Liisa on joutunut naimisiin", ukko sanoi.

"Yösydännä he tulivat koputtamaan Gunhildin ikkunaan ja kysyivät, miks'ei hän ollut muuttanutkaan Ingmarilaan. Tyttö kertoi, että vanhemmat olivat panneet hänet telkien taakse. — Siihen on perkele heidät riivannut, sanoi Hellgum silloin.

"Ja yövuoteilleen vanhemmat kuuluivat tämän kaiken." — "Kuulivatko?" — "Kuulivat niinkin; he makasivat viereisessä huoneessa, ja ovi oli raollaan, niin että he kuuluivat Hellgumin joka sanan." — "Mutta olisivat sitten antaneet viekoittelijalle kyytiä." — "Eivät tahtoneet, he näes antoivat tyttärelleen valintavallan; kuinka he saattoivat aavistaa, että hän jättäisi kotinsa, jossa häntä aina oli kohdeltu kuin silmäterää. He antoivat toisen puhua ja odottivat vain tyttärensä vastaavan, ettei hän ikipäivinä jätä iäkkäitä vanhempiaan." — "Mutta lähtikö hän sitten?" — "Lähti, sillä Hellgum ei muuten hellittänyt. Ja kuullessaan, ettei tytär itse osannut vastustaa häntä, lautamiehen vanhukset päästivät hänet menemään. Joillakuilla näes on sellainen luonto.

"Mutta aamulla äiti katui ja pyysi miestänsä noutamaan Gunhildin takaisin Ingmarilasta. — 'En lähde', lautamies sanoi, 'en hae enkä silmiäni eteen halua, jollei omin päinsä kotiin palaa.'

"Silloin lautamiehen emäntä kiirehti koululle ja pyysi Gertrudia lähtemään Gunhildin puheille." — "Menikös Gertrud?" — "Meni, mutta Gunhild ei ottanut hänen puheitaan kuuleviin korviinsa."

"Ei Gunhildia ole minun aikamani meillä näkynyt", sanoi Ingmar mieltien. — "Ei olekaan, sillä hän muutti sitten taas takaisin vanhempiansa luokse.

"Gertrud sattui nimittäin Gunhildin luota tullessaan tapaamaan Hellgumin. Tuossa se on koko pahennuksen aikaansaaja, hän ajatteli. Hän meni suoraa päätä Hellgumin luokse ja alkoi torua. Ei hän olisi arkailut, vaikka olisi pitänyt käsiksi käydä." — "Sillä Gertrudilla se on puhelahja!" sanoi Ingmar ihailen.

"Hän sanoi Hellgumille, että ne ovat pakanallisten sotamiesten eikä kristinuskon opettajien tapoja tuommoiset. Mennä yösydännä ryöstämään nuori neito vanhempainsa kotoa!" — "Mitäs Hellgum siihen sanoi?" — "Ei hän ensin sanonut mitään, kuunteli vain vähän aikaa ja myönsi sitten sävyisästi, että Gertrud oli oikeassa ja että hän oli ollut liian innokas. Ja iltapäivällä hän vei Gunhildin takaisin

vanhempien luokse ja sovitti kaikki."

Vahvan Ingmarin lopetettua Ingmar katsahti hymyillen häneen. "Onpa Gertrud oiva tyttö", hän sanoi, "ja Hellgum on suurmies hänkin, vaikka vähän liian kiivas." — "Senkös käsityksen sinä siitä sait!" sanoi ukko. "Luulin sinun edes sitä ihmettelevän, miks'ei Hellgum sen enempää Gertrudia vastustellut." Ingmarilta loppuivat sanat suusta.

Vahva-Ingmarkin oli hetkisen ääneti, ennen kuin jatkoi. — "Useat kirkonkyläläiset tiedustelivat sinua. He tahtoivat tietää, mille puolelle sinä aiot asettua." — "Eihän se heihin koske, kuulunko minä puolelle vai toiselle."

"Kuule nyt sitten vielä yksi seikka", sanoi ukko. "Tämänpitäjäläiset ovat ammoisista ajoista tottuneet noudattamaan jonkun johtomiehen ohjausta ja esimerkkiä. Mutta Suur-Ingmaria ei nyt enää ole, ja koulumestarin valta on mennyttä, eikä kirkkoherrasta ole milloinkaan ollut ohjaksien pitelijäksi. Sen tähden niin moni seuraa Hellgumia, kun sinä pysyttelet syrjässä." Ingmarin kädet vaipuivat alas, hän näytti hervottomalta kuin uuvuksiin ajettu otus. — "Mutta enhän minä tiedä, kuka on oikeassa!" — "Sitä kai useimmat toivovat, että vapauttaisit heidät Hellgumista."

"Usko pois, että me ollessamme talvella poissa ihmisten ilmoilta pääsimme monesta ikävyydestä. Pahinta oli tietysti alussa, kun ihmisistä vielä oli outoa tuo niiden käännetyksiä ja niiden nimittelyt perkeleiksi ja helvetinkoiriksi. Eikä sekään vielä mitään ollut verrattuna siihen, kun kääntyneet lapsetkin alkoivat saarnata."

"Vai saarnasivat lapsetkin", sanoi Ingmar uskomatta oikein, mitä kuuli. — "Niin tekivät; Hellgum niitä oli kehoittanut heittämään leikkinsä ja palvelemaan Jumalaa, ja silloin näille tuli into käännettyä aikaihmiä. Ne väijyivät maantiellä kulkijoita ja karkasivat kimppuun kuin kimalaisparvi. Ja sitten ladeltiin niin, että sai korviaan pidellä: 'Etkö jo sinäkin ala taistella perkelettä vastaan? Vieläkö jatkat syntistä elämääsi?'" Ingmar väitti vastaan aina kun vain taisi. Hän ei ottanut uskoakseen Vahvan-Ingmarin puhetta. — "Fält varmaankin on syöttänyt tuon kaiken sinulle täytenä totena", hän sanoi.

"Niin, siitähän minun juuri pitikin kertoa", sanoi Vahva-Ingmar. "Hullusti ovat Fältinkin asiat. Kun ajattelen, että kaikki tämä on saanut alkunsa Ingmarilasta, niin enpä toden totta tahdo iljetä katsoa ihmisiä silmiin!"

"Ovatko he tehneet Fältille vääryyttä?" Ingmar kysyi. — "Nuo lapsethan ne; eräänä iltana niiden päähän pälkähti paremman puutteessa mennä Fältiä käännettämään. Niille oli tietenkin selitetty, että Fält on maailman suurimpia syntisiä." — "Mutta ennen aikaanhan lapset pelkäsivät Fältiä kuin peikkoa", Ingmar sanoi. — "Niin nämäkin pelkäsivät, mutta varmaankin he olivat päättäneet tehdä oikein urotyön."

"Ne astuivat sitten miehissä hänen tölliinsä, Fältin parhaillaan keittäessä itselleen puuroa. Kun ne ovea raottaessaan näkivät takkuviiksisen, halkinenäisen Fältin istuvan sisällä ja tuijottavan ainoalla silmällään tuleen, pelästyivät ne kaikki tyynni, ja pari pienintä lähti kypälämäkeen. Mutta kymmenkunta vanhempaa astui sisään ja polvistui lattialle ukon ympärille alkaen laulaa ja rukoilla."

"Mutta eikö hän ajanut heitä ulos?" Ingmar kysyi. — "Se niille olisi ollut parasta", sanoi Vahva-Ingmar, "mutta mikä kumma lie häntä siitä estänyt. Oli tainnut ukkoraiska parhaillaan mietiskellä vanhuutensa ilotonta yksinäisyyttä. Ehkä sekin vaikutti, että tulijat olivat lapsia. Saattoihan se käydä hänen sydämelleen, kun ne aina olivat kammonneet häntä. Ja nähdessään nuo kaikki kyynelistä kiiltävät silmät itseään kohti kohotettuina hän masentui kokonaan."

"Lapset odottivat vain, että hän olisi karannut pystyyn ja siepannut aseensa kätteensä. Ne lauloivat ja rukoilivat, mutta olivat valmiina pakoon heti, kun hän vain liikahtaisi."

"Silloin jotkut heistä huomasivat nykyksiä Fältin kasvoissa. Nyt on parempi väistää kuin odottaa, ne ajattelivat ja nousivat paetakseen. Mutta ukko räpyytti silmäänsä, ja kyynel vierähti hänen poskelleen. Silloin lapset huusivat hallelujaa, ja niinkuin sanottu, nyt Fält on ihan kuin höperönä. Hän ei tee muuta kuin juoksee kokouksissa ja paastoa ja rukoilee ja kuuntelee Jumalan ääntä."

"No, ei tuo minusta ollut mikään onnettomuus", Ingmar sanoi. "Fält olisi muuten pian juonut itsensä kuoliaaksi." — "Mitä se sinusta olisi, sinullahan on ystäviä menettäkin. Olisi tainnut sekin olla mieleesi, jos lapset olisivat saaneet koulumestarin käännetyksi." — "No, mutta kaikkea sitä kuuleekin; ovatko ne lapsipahaiset uskaltaneet koulumestarin kimppuun?" huudahti Ingmar aivan kummissaan. Nyt hänen silmänsä alkoivat aueta näkemään, mitä Vahva-Ingmar oli sanonut, että koko pitäjä oli ylösalaisin. — "Mitä ne eivät uskaltaisi; eräänä iltana niitä tuli kouluhuoneeseen parikymmentä kappaletta, koulumestarin korjatessa kirjoitusvihkoja, ja alkoivat saarnata hänelle." — "Mitä Storm silloin teki?" kysyi Ingmar, ja häntä nauratti vasten tahtoaankin. — "Hän typeryty ensi aluksi niin, ettei tiennyt mitä tehdä tai sanoa. Mutta Hellgum sattui silloin parast'aikaa olemaan keittiössä puhelemassa"

Gertrudin kanssa." — "Oliko Hellgum Gertrudin luona?" — "Oli, he ovatkin olleet hyviä ystäviä siitä asti kun Hellgum myöntyi Gertrudin tahtoon silloin Gunhildista väiteltäessä.

"Kuullessaan meteliä kouluhuoneesta Gertrud sanoi Hellgumille: 'Tulette juuri parhaiksi, Hellgum, kuulemaan jotakin uutta. Tästä lähtien taitaakin tulla lasten vuoro olla koulumestarin opettajina.' Hellgum naurahti sen kuullessaan, sillä hän arvasi asian. Hän ajoi heti lapset ulos, ja niin se vallattomuus loppui."

Ingmar huomasi Vahvan-Ingmarin tätä kertoessaan katsovan häneen vaanivin silmin. Hänen katseensa oli samanlainen kuin metsästäjän, joka karhun kaadettuaan tarkastelee sitä pyssy vireessä, valmiina antamaan vielä lisälaukauksen.

"Mitä sinä oikein odottanet minulta?" kysyi Ingmar. — "Mitä sinulta sitten odottaisin, ethän vielä ole aikamieskään. Eikä sinulla mitään muuta olekaan kuin kaksi tyhjää kättä." — "Näyttää ihan siltä kuin yllyttäisit minua tappamaan Hellgumin!" — "Kirkonkylässä arveltiin, ettei muuta tarvittaisi kuin että saisit Hellgumin lähtemään tiehensä." — "Ainahan niistä uusista opeista riitaa ja eripuraisuutta syntyy", Ingmar sanoi. — Mutta Vahva-Ingmar ei hellittänyt. "Sillä tavoin voisit ainakin näyttää ihmisille, että sinussakin on miestä", hän sanoi.

Ingmar kääntyi toisaalle päin ja pani sahan käyntiin. Hän ei olisi välittänyt mistään muusta kuin siitä, miten Gertrudin laita nyt oli ja oliko hänestäkin tullut hellgumilainen, mutta hän puri luontonsa kovaksi eikä kysynyt.

Kahdeksan aikaan Ingmar lähti taloon aamiaiselle. Nyt niinkuin ennenkin oli pöydässä talon parasta, ja Halvor sekä Katri olivat kovin ystävällisiä. Heti heidät nähdessään Ingmarista tuntui, että Vahva-Ingmar oli pannut puolet omiaan. Hänen sydämensä suli uudelleen, eikä hän enää uskonut sanaakaan ukon rupatuksista.

Mutta se Gertrudin asia palasi sitten hänen mieleensä ja teki hänet niin rauhattomaksi, ettei ruoka maistunut. "Oletko sinä, Katri, nyt hiljan käynyt koululla?" hän yht'äkkiä kysyi. — "En ole", vastasi Katri reippaasti, "minä pysyttelen erilläni jumalattomista ihmisistä."

Ingmar ei virkkanut mitään pitkään aikaan, sillä siinä vastauksessa oli miettimistä. Pitikö hänen puhua vai pysyä vaiti? Jos hän puhui, syttyisi riita kotiväen kanssa, mutta hän ei tahtonut sitäkään, että näyttäisi vääryyttä suosivan. — "En minä koulumestarin luona mitään jumalattomuutta huomannut", hän sanoi, "vaikka asuin siellä neljä vuotta."

Katri ajatteli nyt samaa kuin Ingmar äsken: ollako vaiti vai puhua. Mutta hänen oli pysyttävä totuudessa, vaikka se Ingmarin sydämeen koskikin, ja sen vuoksi hän sanoi, että tottahan niitä ihmisiä on pidettävä jumalattomina, jotka eivät tottele Jumalan kutsumusta.

Halvor puuttui nyt puheeseen. — "Onhan äärettömän tärkeätä, että lapsia kasvatetaan oikeassa hengessä." — "Storm on kasvattanut koko pitäjän ja sinut, Halvor, myöskin." — "Mutta hän ei opettanut meille oikeata elämää", Katri sanoi. — "Sitä sinä, Katri, minun mielestäni kumminkin aina olet koettanut." — "Tiedätkös, Ingmar, mitä se vanhan opin mukainen elämä on? Se on kuin käymistä pyöreän tukin päällä; vaaput sillä hetkisen, mutta ykskaks olet kumossa. Mutta kun kristitoverini minua käsistä tukevat, voin minä lankeamatta käydä vanhurskauden kapeata tietä." — "Kyllä voitkin", Ingmar sanoi, "mutta ei siitä ole mitään ansiotakaan." — "Vaikeata se sittenkin on, vaikk'ei enää mahdotonta."

"Mutta mitä sinä aioit sanoa koulumestarista?" Ingmar kysyi. — "Niin, meidän uskolaisemme ottivat lapsensa pois koulusta. Me emme tahdo antaa lastemme kuulla vanhaa oppia." — "Mutta mitä koulumestari siitä sanoi?" — "Hän sanoi, että laki käskee lasten käydä koulua." — "Sitä mieltä minäkin olen." — "Sitten hän haetutti lautamiehellä Israel Tuomaanpojan ja Kristo Laurinpojan lapset takaisin." — "Ja siitä lähtien te olette vihoissa Stormin kanssa." — "Onpa meillä omat seuramme." — "Ettekö liene vihoissa kaikkien ihmisten kanssa?" — "Me väistymme niiden tieltä, jotka viettelisivät meitä syntiin."

Kuta pitemmälle he puhelivat, sitä enemmän he alensivat ääntään. Jokainen arasteli sanojensa vaikutusta. Heitä pelotti, miten tämä keskustelu päättyisi.

"Mutta Gertrud käski sanomaan terveisiä", sanoi Katri, koettaen puhua iloisemmalla äänellä. "Hellgum on tänä talvena monesti puhellut hänen kanssaan, ja häneltä kuulin, että Gertrud tänä iltana liittyy meihin."

Ingmarin huuli alkoi vavahdella. Hänellä oli koko päivän ollut sellainen tunne, kuin olisi tiennyt pyssymiehen häntä vaanivan, ja nyt laukaus pamahti. Nyt se lävisti hänen ruumiinsa. — "Vai teidän seuraanne hän nyt pyrkii", hän sanoi melkein kuulumattomalla äänellä. "Kun sinne saloille yhdeksikin talveksi upottautuu, saattaa täällä tapahtua mitä tahansa."

Ingmar melkein uskoi, että Hellgum oli kaiken aikaa vain tavoitellutkin Gertrudin käännättämistä.

"Mutta mitenkä minun nyt käy?" pääsi Ingmarilta. Hänen äänensä soinnahti ihmeellisen avuttomalta. — "Yhdy sinäkin meidän seuraamme", vastasi Halvor oitis. "Hellgum on nyt täällä, ja pian hän sinutkin käännyttää, kun vain puhut hänen kanssaan." — "Mutta jospa en suostukaan käännytettäväksi", Ingmar sanoi. Halvor ja Katri tulivat aivan sanattomiksi.

"Jospa minä en huolikaan muusta opista kuin mitä isäni uskoi", Ingmar sanoi toistamiseen. — "Älä sano, ennen kuin puhut Hellgumin kanssa", sanoi Katri. — "Mutta entäpä jos en liity teihin? Kai te silloin tahdotte päästä erillenne minusta", sanoi Ingmar nousten seisaalleen.

Kun vastausta ei kuulunut, tuntui Ingmarista kuin maa olisi pettänyt, mutta samalla hän nosti päänsä pystyyn ja katsoi rohkeasti ympärilleen. Parasta on saada nyt yhdellä kertaa kaikki selväksi, hän ajatteli.

"Mitenkä sitten olette ajatelleet sahalle tehdä?" Ingmar kysyi edelleen. Halvor ja Katri katsoivat toisiinsa, mutta kumpikaan ei rohjennut vastata. — "Muista nyt sentään, Ingmar, että sinähän meille olet läheisin koko maailmassa", sanoi Halvor. — "Niin niin, mutta miten te sitten teette sahalle?" kysyi Ingmar hellittämättä. — "Sahaahan nyt sinä, Ingmar, ensin tukkisi loppuun."

Halvorin välttelevistä vastauksista Ingmar alkoi arvata asianlaidan. — "Taidatte sen jälkeen vuokrata sahan Hellgumille?" Ingmarin kiihkeys hämmensi kokonaan Halvorin ja Katrin ajatukset. Siitä lähtien kun hän sai kuulla Gertrudin kääntymyksen, oli mahdotonta saada häntä tyyntymään. — "Anna nyt Hellgumin puhua kanssasi", sanoi Katri häntä lepyttääkseen. — "En minä häntä estä puhumasta, mutta pitäähän minun kuitenkin saada tietää, minkä mukaan minun on meneteltävä." — "Sinun parastasihan me aina olemme katsoneet." — "Mutta sahan te vuokraatte Hellgumille", Ingmar sanoi. — "Meidän on hankittava Hellgumille jotakin sopivaa tointa, että hän voisi jäädä kotimaahan. Ajateltiin, että te kahden rupeaisitte yhtiömiehiksi, jos nimittäin sinä käännyt oikeaan uskoon. Hellgum on hyvä työntekijä."

"Mistähän asti sinä, Halvor, lienet ruvennut karttelemaan suoraa puhetta?" sanoi Ingmar. "Enhän minä kysy muuta kuin saako Hellgum sahan." — "Hän saa sen, jollet sinä taivu Jumalan tahtoon", sanoi Halvor. — "No, kiitokset siitä, Halvor, nyt minä tiedän mitä etuja teidän uskoonne kääntymisestä olisi." — "Älä sinä nyt tahallasi käännä meidän ajatustamme väärin", sanoi Katri. — "Kyllä minä tarkoituksen ymmärrän", Ingmar sanoi, "jollen yhdy teidän uskoonne, menetän minä sekä Gertrudin että sahan ja vanhan kotini."

Ingmar lähti kiireesti huoneesta. Hän ei uskaltanut jäädä sinne kauemmaksi.

Pihalle tultuaan hän ajatteli uudelleen: parasta on saada kaikesta selko yhdellä kertaa. Parasta on saada tietää, minkä mukaan minun nyt on meneteltävä.

Hän lähti pitkin askelin kävelemään kirkonkylän koululle.

Kun Ingmar saapui koulun puutarhan veräjälle, sataa ripotteli parhailaan haaleita, hienoja pisaroita. Jokainen pensas tuossa kauniissa puutarhassa oli puhkeamaisillaan lehteen ja parhaassa kasvussa. Maa oli käynyt niin äkkiä vihannaksi, että ruohon nousemisen melkein näki silmillään. Gertrud seisoi ovella katselemassa kevätsadetta, ja rappusten molemmin puolin kasvavat tuomet ojensivat juuri lehtiin puhkeavat oksansa hänelle katokseksi.

Ingmarista oli tuo sulous ja rauha niin outoa, että hän hetkiseksi seisahtui sitä katselemaan. Hänen kiihkoinen mielensä rauhoittui vielä kerran. Hän sulki veräjän hyvin hiljaa ja astui Gertrudia kohti, joka ei vielä ollut huomannut häntä.

Mutta lähemmäs tultuaan hän vielä kerran seisahtui ihmettelemään Gertrudia. Heidän viimeksi tavatessaan Gertrud oli ollut vielä melkein lapsi, mutta sen jälkeen hänestä oli yhdessä vuodessa tullut uljaskasvuinen neito. Gertrud oli nyt pitkä ja solakka ja täysin kehittynyt. Hieno kaula kannatti kaunista päätä, iho oli untuvanvalkoinen, vain poskilla se somasti punertui heleänvereväksi. Silmissä oli syvä, ikävöivä loiste, ja nuo ennen leikilliset ja virkeät kasvot kuvastivat nyt vakavuutta ja kiihkotonta kaihoa.

Nähdessään Gertrudin sellaisena Ingmar tuns sydämensä täyttyvän suloisella tunteella, ja hänen mielensä kävi hiljaisen juhlalliseksi, aivan kuin suurena pyhäpäivänä. Se tunne oli niin kaunista, että hänen teki mieli langeta polvilleen kiittämään Jumalaa.

Mutta heti Ingmarin nähdessään Gertrud yht'äkkiä jäykkeni, ja hänen silmäkulmansa kiristivät niin, että niiden väliin ilmestyi matala ryppy.

Ingmarin ajatukset kulkivat tänään tavallista nopeammin. Hän huomasi heti, ettei Gertrud pitänyt

hänen tulostaan, ja se viilsi hänen mieltään kuin veitsellä. Hänet tahdotaan riistää sinulta, hän ajatteli. Ja he ovat jo riistäneet hänet.

Pyhäinen rauha meni menojojansa, ja sen sijaan äskeinen kiihkoinen rauhattomuus valtasi mielen. Ingmar alkoi heti puheen siitä asiasta, oliko totta, että hän aikoi liittyä Hellgumin uskolaisiin. Gertrud myönsi sen todeksi. Ingmar kysyi, oliko hän ajatellut sitä, etteivät hellgumilaiset salli hänen seurustella muiden kuin samanuskosten kanssa. Gertrud vastasi hiljaisesti, että hän kyllä oli ajatellut.

"Oletko saanut isäsi ja äitisi suostumuksen?" Ingmar kysyi. — "En", Gertrud vastasi, "he eivät vielä tiedä mitään." — "Mutta Gertrud..." — "Vaiti, Ingmar, minun täytyy se tehdä saadakseni rauhaa. Jumala minua pakottaa." — "Kaikkea vielä", Ingmar ehätti sanomaan, "ei sitä Jumala tee, vaan..." — Gertrud käännähti kiivastuen häneen päin. Ingmar käänsi puheensa toisaalle: "Sen vain tahdon sanoa, että minä en milloinkaan hellgumilaisiin liity. Jos sinä käännyt, tulee meistä ikuinen ero."

Gertrud katsoi häneen niinkuin olisi sanonut, että mitä se oikeastaan häneen koskee.

"Älä tee sitä, Gertrud", Ingmar pyysi. — "Älä usko, että minä sitä kevytmielisesti teen. Olen sen tarkasti ajatellut." — "Ajattele sentään kerran vielä." — Gertrudin maltti alkoi loppua ja hän kääntyi pois päin. — "Ajattele sitä vielä Hellguminkin tähden", sanoi Ingmar tulistuen ja tarttui Gertrudin käsivarteen ikään kuin pidättääkseen häntä. Gertrud pudisti pois hänen kätensä. — "Oletko mieletön, Ingmar?" — "Olen, olen", Ingmar vastasi, "mielettömäksi näistä Hellgumin vehkeistä tulee, mutta loppu niistä on tehtävä." — "Mistä on tehtävä loppu?" — "Sen saat toiste tietää."

Gertrud nytkäytti olkapäitään. "Hyvästi nyt, Gertrud", Ingmar sanoi, "ja muista minun sanoneen, ettei sinusta koskaan hellgumilaista tule." — "Mitä sinä, Ingmar, oikein aiot tehdä?" tyttö kysyi hiukan levottomana. — "Hyvästi, Gertrud, ja paina mieleesi mitä sanoin", Ingmar huusi mennessään jo puolitiessä veräjälle päin.

Ingmar lähti takaisin kotiin päin. Jospa olisin yhtä viisas kuin isäni, hän ajatteli mennessään. Jospa minulla olisi Suur-Ingmarin mahti! Mihin minä nyt ryhdyn? Menetänhän yhdellä kertaa kaikki, mistä pidän, enkä mitään neuvoa keksi.

Siitä hän vain oli selvillä, että jollei hän jollakin lailla pelastu tästä onnettomuudesta, ei Hellgumkaan ehein nahoin pääse.

Ingmar meni Vahvan-Ingmarin mökille Hellgumia tapaamaan. Ovelle tultuaan hän kuuli sisästä kiihkeätä, kovaäänistä puhetta. Ingmar kääntyi pois päin huomattessaan että mökissä oli vieraita. Mennessään hän kuuli oudon miesäänänen äkäisesti sanovan: "Me kolme olemme veljeksiä, olemme tulleet pitkän matkan päästä, ja nyt me vaadimme sinut, Johan Hellgum, vastaamaan nuorimmasta veljestämme, joka toissa vuonna lähti Amerikkaan. Siellä hän kuuluu menneen sinun lahkoosi, ja näinä päivinä sieltä tuli kirje, että hän on tullut hulluksi sinun oppisi miettimisestä."

Ingmar kiiruhti pois. Hellgumilla oli siis muitakin syyttäjiä kuin hän, ja kaikki yhtä neuvottomia.

Ingmar laskeutui mäen alla olevalle sahalle, jonka Vahva-Ingmar jo oli pannut käyntiin. Keskeltä sahan pärinää ja kosken hyrskyvää pauhua Ingmar luuli kuulevansa hätähuutoa. Ei hän kuitenkaan välittänyt siitä sen enempää. Hän välitti vähät kaikesta muusta paitsi vihastaan, joka yhä yltyi. Hän muistutteli mieleensä mitä kaikkea Hellgum oli häneltä riistänyt: sekä Gertrudin että Katrin ja sahan ja vanhan kodin.

Vielä kerran sattui samanlainen kiljahdus hänen korviinsa. Ingmarin päähän juolahti, että kenties Hellgum oli joutunut vierasten kanssa käsikähmään. Eipä haittaisi, vaikka peittoaisivat hänet kuoliaaksi, hän ajatteli.

Silloin kuului kova avunhuuto, ja Ingmar lähti juoksemaan rinnettä ylöspäin.

Kuta lähemmäksi hän tuli, sitä selvemmin Hellgumin avunhuuto kuului, ja tuvalle ehtiessään hän tunsu maan järisevän tappelun jyskeestä.

Ingmarin tapana oli aina kulkea ovista hyvin hiljaa, ja tällä kertaa hän avasi oven kahta varovammin. Hän livahti tupaan melkein ujona. Hellgum seiso siellä seinään nojaten ja torjui kirvesnysällä toisten hyökkäyksiä. Vieraat, jotka kaikki kolme olivat väkeviä, kookkaita miehiä, iskeä jyhmvät häntä haloilla. Pyssyjä heillä ei ollut muassaan, ja nähtävästi he siis olivat tulleet vain antamaan Hellgumille pieksäjäisiä, mutta hänen iskiessään vastaan oli heidän vereensä tarttunut kiihko, ja nyt he tavoittelivat Hellgumin henkeä.

Ingmarin tuloon he eivät kiinnittäneet sen enempää huomiota, kuin että mikä lienee pitkä pojanjalli vääntäytynyt sisään.

Ingmar seiso i hetken aikaa katselijana. Hänestä tuntui melkein samalta kuin olisi unessa yht'äkkiä saanut nähdä mitä enimmän toivoi, voimatta käsittä mistä se tuli. Hellgum huusi vähän väliä apua. Älä luule minua niin typeraksi, että sinua auttais in, Ingmar ajatteli.

Muuan miehistä sai isketyksi Hellgumia päähän niin, että hän kaatui ja kirves hänen kadestaan heltisi. Toiset viskasivat silloin halot nurkkaan, tempaisivat esiin puukkonsa ja heittäytyivät Hellgumin päälle. Mutta silloin nopea ajatus lensi Ingmarin päähän. Hänen suvustaan sanotti in ennen aikaan, että jokaisen heistä piti kerran elamassaan tehdä jotakin häpeällistä tai väärää. Oliko nyt hänen vuoronsa?

Yht'äkkiä muuan ahdistajista tuns i kahden käsivarren takaapäin tarttuvan vyotaisiinsa, tempaavan hänet ilmaan ja lennattavan ovesta ulos. Toiselle kävi samalla tavalla ennen kuin edes yritti nousta, ja kolmas, joka jo ehti seisoalleen, sai sellaisen toytayksen, että kaatua rojahti takaperin sinne mihin toisetkin.

Viskattuaan heidät kaikki pois tuvasta Ingmar asettui ovelle seisomaan.

"Eikös tee mielenne koettamaan uudestaan?" hän sanoi naurussa suin. Hän ei paljoa välittänyt, vaikka olisivatkin käyneet hänen kimppuunsa. Olisi ollut hauskaa kerran ponnistaa voimainsa takaa.

Veljekset näyttivätkin halukkailta alkamaan tappelun uudestaan. Silloin yksi heistä huusi, että heidän piti paeta. Hän näki polulla lepikon takana jonkun tulevan.

Mutta heitä raivostutti se, että Hellgum pääsi heidän kasistaan, ja juuri pois kaantyyessaan muuan heistä juoksi takaisin, kavahti Ingmaria kohti ja iski häntä puukolla niskaan. — "Siitä saat; mitä sekaannut meidän asioihimme", hän kiljaisi. Ingmar valahti pitkäkseen lattialle, ja talonpoika juoksi nauraa hohottaen tiehensä.

Parin minuutin päästä Katri saapui mökille. Hän tapasi Ingmarin istumassa kynnyksellä, painellen niskassaan olevaa haavaa. Sisällä tuvassa hän näki Hellgumin, joka jo oli seisoallaan seinän varassa. Hänellä oli viela kirves kädessä. Kasvot olivat yltäänsä verissä.

Katri ei ollut nähnyt pakolaisia. Hän luuli Ingmarin hyokanneen Hellgumin kimppuun ja haavoittaneen häntä.

Katri säikähti niin että horjahteli. Ei, mahdotonta se on, hän ajatteli, kuinka meidän suvussamme voisi olla murhamiehia! Samassa hän muisti äitinsä. Sepä se on, hän tulee äitiinsä, hän itsekseen mietti.

Katri kiiruhti Ingmarin ohi Hellgumin luokse. "Ei, ei, auta ensin Ingmaria", Hellgum huusi. — "Eihän toki murhaajaa ennen kuin hänen uhriaan", Katri sanoi. — "Ingmaria ensin, Ingmaria ensin", huusi Hellgum. Hän oli niin kiihkoissaan, että heristi kirvestaan Katria vastaan. "Ingmarhan murhaajat löi ja minun henkeni pelasti."

Kun Katri viimein sai asiasta oikean selon ja kääntyi katsomaan Ingmaria, oli tämä jo noussut ja mennyt ulos. Katri näki hänen käydä hoipertelevan pihan poikki tielle päin.

Silloin Katri lähti rientamaan hänen jälkeensä. "Ingmar, Ingmar!" hän huusi.

Ingmar astui edelleen kääntymättä edes katsomaan, mitä Katri huusi.

Katri tavoitti hänet pian ja tarttui hänen käsivarteensa.

"Seisahduhan, Ingmar, että saan sitoa haavasi."

Ingmar pudisti hänet pois ja jatkoi kulkuaan. Hänen silmänsä olivat selkoselallaan, mutta hän kompuroi eteenpäin ihan kuin sokea, tiellä pysymatta. Haavasta vuotanutta verta oli hänen vaatteidensa alitse valunut toinen kenkä täyteen. Joka askelella sitä pursui kengästä, jättäen maahan punaisen läikän.

Katri kulki kasiaan väännellen jäljessä. "Seisahdu Ingmar, seisahdu Ingmar! Minne sinä menet? Seisahdu Ingmar!"

Ingmar painui vain yhä syvemmälle metsaan, missä hän ei voinut saada yhdenkaan ihmisen apua.

Katri katseli hänen kenkaansa, joka oli verta täynnä. Kuta kauemmas hän eteni, sitä runsaammin tihkui verta askelten sijoihin.

Nyt hän menee ja piiloutuu sinne metsiin ja antaa verensä juosta kuiviin, Katri ajatteli.

"Jumala sinua siunatkoon, Ingmar, siitä että Hellgumia autoit", sanoi Katri lempeällä äänellä. "Tarvitti inpa siihen miehen voimia ja uskallusta."

Ingmar hoiperteli edelleen hänestä huolimatta.

Katri riensi hänen ohitsensa ja asettui seisomaan hänen eteensä. Ingmar muutti suuntaansa, mutta ei nostanut silmiään maasta eikä muuta sanonut kuin mutisi: "Mene Hellgumia auttamaan!"

"Kuulehan Ingmar, kun minä sanon. Meitä Halvorin kanssa pahoitti kovasti se, mitä aamulla tuli sinulle sanotuksi. Olin nyt juuri menossa sanomaan Hellgumille, että kävi miten kävi, sinä saat pitää sahan."

"No, nyt se kumminkin on annettava Hellgumille", kuului Ingmar sanovan.

Hän astui astumistaan, kompasteli tukkeihin ja kiviin, mutta ei pysähtynyt.

Katri koetti ehtiä jäljessä ja puheillaan saada häntä taipumaan. "Annathan anteeksi, että minä ensi näkemällä erehdyin ja luulin sinun tapelleen Hellgumin kanssa. Enhän voinut juuri muuta luulla."

"Mutta omaa veljeäsi sinä kyllä saatoit luulla murhamieheksi", sanoi Ingmar, kääntämättä kasvojaan häneen päin.

Hän astui yhä samaa menoa eteenpäin. Kun hänen tallaamansa ruoho jälleen nousi pystyyn, tippui sen korsista verta.

Vasta kuullessaan sen äänen, jolla Ingmar Hellgumin nimeä mainitsi, alkoi Katri oikein käsittää hänen vihansa määrättömyyden. Samalla hänelle selvisi, että Ingmarin teossa olikin jotakin suurenmoista.

"Sinä, Ingmar, saat vielä paljon kiitosta ja mainetta tämänpäiväisestä teostasi", hän sanoi. "Kuinka sinä nyt tahtoisit kuolla pois ja jättää kiitoksesi saamatta?"

Edestäpäin kuului Ingmarin pilkkanauru. Hän käänsi Katriin päin kalpeat, riutuneet kasvonsa. — "Miks'et mene kotiin, Katri? Kyllä tiedän, ketä sinun enimmän tekee mieleesi auttaa."

Hän alkoi yhä pahemmin horjahdella, ja nyt näkyi maassa hänen jäljessään katkeamaton veriviiru.

Tuo hillitön verenvuoto käänsi lopultakin kokonaan Katrin mielen. Hän oli aina kovin pitänyt Ingmarista, ja nyt, kun hän näki Ingmarin vertavuotavana, virisi rakkaus uuteen liekkiin. Ja nyt hän oli ylpeäkin veljestään. Ingmar oli osoittanut olevansa terve oksa vanhassa jalossa puussa.

"Ingmar", Katri sanoi, "minusta sinä teet väärin Jumalan ja ihmisten edessä, jos tuolla lailla hukkaat henkesi. Ja jos minä voin tehdä jotakin, mikä sinulle antaisi takaisin elämänhalun, niin sano se vain."

Ingmar seisahtui ja tarttui käsin kiinni puunrunkoon pysyäkseen pystyssä. Hän nauroi ensin katkeraa epäluulon naurua ja sanoi sitten:

"Lähettaisitköhän Hellgumin takaisin Amerikkaan?"

Katri ei vähään aikaan vastannut, katseli vain Ingmarin vasemman jalan ympärille kertyvää verilätäkköä. Hän koetti saada itselleen selväksi mitä veli oikeastaan vaati. Oliko se jotakin sellaista, että hänen pitäisi luopua siitä kauniista taivaallisesta yrttitarhasta, jossa hän oli koko talven elänyt, ja uudestaan alkaa viheliäinen ja syntinen maallinen elämänsä, josta hän kerran jo oli päässyt?

Ingmar kääntyi kokonaan häneen päin. Hänen kasvonsa olivat keltaiset kuin vaha, iho oli ohimoissa tahmistunut kiinni luuhun, ja nenä oli kylmän kalpea kuin kuolleella. Mutta iso alahuuli työntyi esille pontevampana kuin koskaan ennen, ja suupieleessä oli jyrkkä piirre. Tuollaisena hänen ei voinut odottaa hellittävän vaatimuksestaan.

"En usko, että me molemmat, Hellgum ja minä, mahdumme elämään tässä pitäjässä", Ingmar sanoi, "mutta minun tehtäväni kai silloin on väistyä."

"Ei", sanoi Katri päättävästi, "jos vain minä saan sinua hoitaa niin, että jäät eloon, lupaan toimittaa Hellgumin matkustamaan pois."

Jumala voi kyllä lähettää meille toisen auttajan, Katri ajatteli sitä sanoessaan, mutta minä en nyt keksi parempaa keinoa kuin totella Ingmaria. — — —

Ingmarin haava oli sidottu ja lääkitty. Se ei ollut vaarallinen, muutamia päiviä vain hänen oli pysyttävä vuoteessa. Hänelle oli tehty sija talon yläkertaan, ja Katri istui vuoteen vieressä.

Koko sen päivän Ingmar houraili äskeisistä tapahtumista. Katri huomasi pian, että hänen mieltään rasitti jokin muukin kuin Hellgum ja saha.

Kun hän illalla tuli tuntoihinsa ja rauhoittui, sanoi Katri hänelle: "Täällä on muuan, joka tahtois tulla

puheillesi." Ingmar vastasi, ettei hän jaksa puhella kenenkään kanssa. — "Mutta minä luulen, että se tekisi sinulle hyvää", sanoi Katri.

Sitten Gertrud astui Ingmarin huoneeseen. Hän oli hyvin juhlallinen ja liikuttunut. Ingmar oli pitänyt Gertrudista silloinkin, kun hän useimmiten vain laski leikkiä ja pientä pilaa, mutta se vierastutti häntä kuitenkin sen verran, ettei hänessä oikeata rakkautta syttynyt. Mutta koko viimetalvinen kaipaus ja rauhattomuus oli nyt muuttanut Gertrudin niin toisenlaiseksi, että Ingmar hänet nähdessään tunsu aivan hillitöntä ikävää ja halua voittaa hänet itselleen.

Gertrudin tullessa hänen vuoteensa viereen Ingmar peitti kädellään silmänsä.

"Etkö tahdo nähdä minua?" Gertrud kysyi.

Ingmar pudisti päätään. Nyt hän vuorostaan oli oikullinen kuin lapsi.

"Sanoisin sinulle vain pari sanaa", Gertrud virkkoi.

"Tulet kai puhumaan kääntymyksestäsi hellgumilaiseksi."

Gertrud laskeutui polvilleen vuoteen viereen ja koetti nostaa Ingmarin kättä pois hänen silmiltään.

"Se on sellaista, jota et vielä tiedä, Ingmar."

Ingmar katsoi häneen kysyvin silmin, mitään sanomatta. Gertrud punastui ja epäröi hetkisen, mutta sanoi sitten: "Kun sinä viime vuonna muutit meiltä, olin minä juuri alkanut pitää sinusta oikealla tavalla."

Ingmar lensi aivan punaiseksi ja hymyili hetkisen mielihyvystä, mutta sitten hän heti jäykistyi ja alkoi epäillä. — "Minä ikävöin sinua niin kovasti, Ingmar." Ingmar ei sitä uskonut, mutta hymyili kuitenkin ja taputteli hieman Gertrudin kättä kiitokseksi hänen hyvydestään. — "Etkä sinä sitten enää kertaakaan käynyt minua katsomassa", sanoi Gertrud nureksien. "Aivan kuin olisit kokonaan unohtanut."

"En tahtonut nähdä sinua, kun en vielä ollut kyllin varakas tullakseni sinua kosimaan", sanoi Ingmar, aivan kuin sen olisi pitänyt niin ollakin.

"Mutta minä en luullut sinun enää välittävän minusta!" Kyyneleet nousivat Gertrudin silmiin. "Et voi käsittää, kuinka sanomattoman ikävä tämä vuosi on ollut. Hellgum on ollut minulle kovin hyvä ja käynyt lohduttelemassa. Hän sanoi, että sydämeni saisi rauhan, jos kokonaan antaisin sen Jumalalle."

Ingmar katsoi nyt häneen hellästi odottavin silmin.

"Tänään tullessasi minä säikähdin. Pelkäsin, etten voisi pysyä lujana sinua vastaan ja että taistelu alkaisi uudestaan."

Nyt alkoi kirkas hymy kajastaa Ingmarin kasvoissa. Hän oli yhä vaiti.

"Mutta tänä iltana kuulin, että sinä, Ingmar, olit auttanut vihaamaasi miestä. Ja silloin en enää voinut hillitä itseäni." Gertrudin posket sävähtivät veripunaisiksi. "Tunsin, etten jaksa tehdä sellaista, joka erottaisi minut sinusta."

Samassa hän kumartui Ingmarin puoleen ja suuteli hänen kättään.

Ingmarista oli kuin olisivat suuret kellot suurta pyhää soittaen kumisseet hänen korviinsa. Hiljaa riutui hänen mielensä sunnuntairauhaan, ja oli kuin kielellä olisi tuntunut rakkauden simansuloinen maku, siitä mieluisana leviten kautta koko ruumiin.

JÄLKIMMÄINEN OSA

Eräänä sumuisena kesäyönä vuonna 1880, siis pari vuotta ennen kuin koulumestari rakensi rukoushuoneensa ja Hellgum palasi Amerikasta, kulki suuri ranskalainen valtamerilaiva L'Univers Atlantin yli, matkalla New Yorkista Havre'iin.

Kello oli noin neljä aamulla, ja kaikki matkustajat sekä useimmat laivamiehet nukkuivat kojuissaan. Laivan tilavilla kansilla ei vielä ollut ketään.

Aamun sarastaessa muuan vanha ranskalainen merimies käänteli ja kieritteli itseään riippumatossaan saamatta unta silmiinsä. Meri lainehti hiukkasen, ja laivan puuosat natisivat ja ruskivat myötäänsä, mutta se ainakaan ei voinut estää häntä nukahtamasta.

Hänen ja hänen toveriensa makuusuojana oli laaja, mutta hyvin matala katos välikannella. Sitä valaisi pari lyhtyä, joiden tuikkeessa näkyi pitkät rivit harmaita makuuverkkoja nukkujineen heilahtelevan laivan käännähdysten mukaan. Jokin tuulenhenkäys osui toisinaan ilmaluukusta sisään niin raikkaan kosteana, että merimiesvanhuksen mieleen selvästi kuvautui koko meri, joka siellä ulkona sumun kattamana keinui vihrein aaloin.

Ei ole mitään meren vertaista, hän ajatteli.

Samassa kaikki äänet yht'äkkiä vaikenivat kuin ihmeen johdosta. Ei kuulunut koneiden jyskettä eikä touvien natinaa, ei laineiden läikkymistä, ei tuulen huminaa, ei kerrassaan mitään.

Oli aivan kuin laiva olisi uponnut. Merimiehen mieleen juolahti, että nyt siis häntä ei koskaan kääritä vainajan liinoihin eikä panna ruumisarkkuun, vaan he kaikki jäävät sellaisinaan ikuisiksi ajoiksi heilumaan harmaissa makuuverkoissaan syvällä meren sisässä.

Ennen oli mereen hautaaminen häntä aina pelottanut. Nyt se tuntui oikein hyvältä. Lainehtiva, läpikuultava vesi tuntui paljon mieluisammalta peitteeltä kuin musta, raskas, tukehduttava hautausmaan multa.

Ei ole mitään meren vertaista, hän uudelleen ajatteli.

Mutta sitten hänen mielensä taas alkoi käydä rauhattomaksi. Kuinkahan hänen sielunsa käy, kun hän jää makaamaan meren syvyyteen saamatta viimeistä voittoa? Hän pelkäsi, että osaakohan se sieltä milloinkaan ylös taivaaseen.

Samassa näkyi kynttilän valo pilkottavan kokan puolelta, jonnepäin makuusuoja kapeni, ja hän painautui riippumattojen alitse katsomaan mistä se näkyi. Sieltä lähestyikin kaksi ihmistä palavat kynttilät käsissään. Hän kurottautui yhä alemmas katsoakseen tarkemmin keitä ne olivat.

Makuuverkot olivat niin lähetysten ja niin matalalla, että jos joku tahtoi nukkujia tuuppimatta päästä huoneen lävitse, oli parasta kulkea nelinryömin. Merimiesvanhus ihmetteli kovin, keitä ne olivat, jotka kykenivät sitä tietä kulkemaan.

Kohta ne tulivatkin näkyviin. Ne olivat kaksi pientä messupoikaa, jotka kumpikin kantoivat vahakynttilää. Hän näki selvästi poikain pitkät, mustat kauhtanat ja lyhyeksikerityt päät.

Se ei merimiestä ensinkään kummastuttanut. Hän ajatteli vain, että tietystihän noin pienet mahtuivat kulkemaan makuusijojen alitse, vieläpä kynttilöitä kantaen.

Lieneeköhän siellä pappikin mukana, hän ajatteli. Samassa hän kuuli heleän tiu'un kilinää ja näki jonkun tulevan jäljestäpäin. Mutta se ei ollut pappi, vaan vanha eukko, joka ei ollut paljon messupoikia pitempi.

Eukko näytti hänestä tutulta. "Eiköhän vain liene äitini", hän sanoi. "Äitiä pikkuisempaa ihmistä en ole koskaan nähnyt. Ja kukapa muu voisi hiipiä noin äänettömin askelin, ketään herättämättä."

Hän huomasi, että äidillä oli mustan pyhähameensa päällä polviin asti ulottuva, pitsireunainen messupaita, samanlainen kuin papeilla. Hän kantoi kädessään sitä suurta messukirjaa, jonka kannessa oli kultainen risti ja jonka hän oli monet tuhannet kerrat nähnyt kotipitäjän kirkon alttarilla.

Messupojat panivat kynttilänsä lattialle ja laskeutuivat polvilleen hänen riippumattonsa viereen, heilutellen kumpikin suitsutusastiaansa. Merimies tunsu pyhänsavun hienon tuoksun, näki sen sinisinä kierteinä kohoilevan ilmaan ja kuuli suitsutusastiaien ketjujen helinän.

Sillä aikaa äiti aukaisi messukirjan, ja merimies kuuli hänen lukevan siitä, luultavasti kuoleman sakramenttia.

Nyt hän mielellään tahtoi levätä kuoltuaan meren syvyydessä. Siellä oli paljon parempi olla kuin hautausmaan mullassa.

Hän oikaisihe pitkäkseen riippumatossaan, ja vielä kotvan aikaa hän kuuli äitinsä hymisten lukevan latinalaisia sanoja. Pyhäsavu kiemurteli hänen yllään, ja hän kuunteli edelleen suitsutusastiain ketjujen helinää.

Sitten se lakkasi. Messupojat nostivat lattialta kynttilänsä ja lähtivät käymään edellä, äiti paukautti kirjan kiinni ja seurasi heitä. Merimies näki heidän etenevän näkymättömiin harmaiden makuuverkkojen alitse.

Heidän mentyään äänettömyyskin heti loppui. Hän kuuli toveriensa henkäykset. Laivan puuosat natisivat, tuuli suhisi, ja aallot lotisivat keulassa. Hän oli siis vielä elossa meren pinnalla.

"Jeesus Maria, auta, mitä tämä näky merkitsee!" hän itsekseen kyseli.

Kymmenen minuutin kuluttua kuului laivan keskeltä kova jysäys. Tuntui aivan siltä kuin L'Univers olisi katkennut kahtia.

Tuota minä odotinkin, ajatteli merimiesvanhus.

Nousi hirveä hälinä, toiset merimiehet syöksyivät unenpöpperössä kannelle, mutta hän pukeutui huolellisesti parhaisiin vaatteisiinsa. Hänen kielellään tuntui kuoleman suloinen esimaku. Hän alkoi jo tuntea kotinsa olevan aaltojen alla.

* * * * *

Pieni tarjoilijapoika nukkui tuon kovan rysäyksen aikana kojussaan yläkannen ruokasalongin vieressä.

Hän nousi istualleen hieroen unta silmistään ja ihmetellen mikä räsähdys se oli. Kurkistaessaan ulos kohdallaan seinässä olevasta hytinikkunasta hän alussa näki vain sumua, mutta sitten hän alkoi erottaa ylhäältä sumupilvestä jotakin harmaata, muodotonta. Hän oli näkevinään suuret, harmaat siivet, niin että varmaankin jokin mahdottoman suuri harmaa lintu oli iskenyt kyntensä höyrylaivaan. Nyt tämä vaappui ja mutkitteli hädissään, kun suuri hirviö raastoi sitä kynsillään ja nokallaan ja pieksi siivillään.

Tarjoilijapoikanen kauhistui niin, että luuli kuolevansa.

Mutta hetkisen perästä hänen silmänsä selkenivät ja hän huomasi suuren purjelaivan töykkivän höyryaluksen kylkeen. Hän näki sen suuret purjeet ja kallistuneen kannen, jota pitkin outoja nahkatakaisia miehiä juoksenteli hirveässä hädässä. Tuuli painoi takaapäin, ja laivan lukemattomat purjeet olivat pingollaan kuin rummunnahka. Mastot notkistuivat, raakapuita ja touveja katkeili paukahdellen kuin pyssynlaukaukset.

Suuri kolmimastolaiva oli paksussa sumussa törmännyt L'Universin päälle ja iskenyt terävän kokkansa niin syväälle tämän kylkeen, ettei päässyt irti. Höyrylaiva kallisteli pahasti, mutta sen potkurit veivät sitä eteenpäin, raahaten purjealusta muassaan.

"Herra Jumala", huudahti tarjoilijapoika rientäessään kannelle, "se poloinen on tarttunut meihin kiinni ja nyt sen täytyy hukkuu!"

Sitä hän ei tullut ajatelleeksikaan, että heidän oma suuri ja luja laivansa voisi olla vaarassa.

Höyrylaivan upseerit riensivät nyt kannelle, mutta nähtyään että vain tavallinen purjealus oli heidän laivaansa takertunut, he tyyntyivät kokonaan ja ryhtyivät huolelta tarpeellisiin toimiin saadakseen alukset toisistaan irtautumaan.

Pikku tarjoilijapoika seisoj kannella aamutuulella, Paljain jaloin ja paitasillaan ja viittoj noita purjelaivan miespoloisia tulemaan höyrylaivaan pelastaakseen henkensä.

Alussa ei kukaan ollut häntä huomaavinaan, mutta sitten hän näki ison, punapartaisen miehen viittovan hänelle.

"Hyppää tänne, poika!" huusi mies nousten laivanpartaalle ottaakseen vastaan. "Höyrylaiva uppoaa."

Pojasta oli aivan luonnotonta mennä hukkuvaan purjelaivaan. Hän huusi kaikin voimin, että haaksirikkoisten piti pelastautua L'Universiin.

Toiset purjelaivan miehet koettivat tangoilla ja kekseillä työntää höyrylaivaa irti, mutta se punapartainen näytti ennen kaikkea säälivän tuota poikapahaista ja tahtovan saada hänet pelastetuksi. Hän pani kätensä torveksi suunsa eteen ja huusi: "Hyppää tänne, hyppää tänne!"

Poika seisoj kurjan näköisenä ja ohuessa paidassaan väristen laivankannella. Hän polki paljasta jalkaansa ja heristi nyrkkiä merimiehille, kun ne eivät totelleet häntä ja kiivenneet höyrylaivaan. Kuinka sellainen suuri valtamerilaiva kuin L'Univers, jossa oli kuusisataa matkustajaa ja kaksisataa laivamiestä, voisi hukkua? Ja olivathan laivamiehet ja kapteenikin sitä paitsi yhtä huolettomia kuin hän itse.

Äkkiä tuo punapartainen mies tempasi keksin käteensä. Hän kurotti sitä poikaa kohti, kaappasi häntä paidasta kiinni ja yritti nostaa omaan alukseensa. Laivanreunalle asti hän saikin hänet raahatuksi, mutta siinä poika pääsi irti. Ei hän antanut väkisin vetää itseään ventovieraaseen, uppoavaan laivaan.

Kohta sen jälkeen kuului uusi kauhea räsähdys. Purjelaiivan kokka oli murtunut, ja samalla laivat pääsivät toisistaan irti. Höyrylaivan rynnätessä eteenpäin poika näki tuon jyrkän kokkapuun laahaavan vettä, repien mukaansa mastosta etupurjeet, jotka pilvenä pudota tupsahtivat laivaväen päälle.

Mutta höyrylaiva eteni täyttä vauhtia, ja vieras laiva peittyi usvaan. Muuta poika ei sitten nähnytäkään kuin sen, että merimiehet alkoivat nousta esille purjekasojen alta.

Sitten purjealus hävisi niin täydellisesti kuin olisi seinä noussut väliin. Se on jo uponnut, ajatteli poika ja koetti kuunnella hätähuutoja.

Silloin kuului höyrylaivaan kova, karkeaääninen huuto: "Pelastakaa matkustajat! Laskekaa veneet vesille!"

Taas kului vähän aikaa ääneti. Poika odotti yhä, kuuluisiko hätähuutoja.

Silloin huuto kuului uudelleen, nyt hyvin kaukaa. "Rukoilkaa! Olette hukassa!"

Samassa muuan vanha merimies riensi kapteenin luo.

"Keskilavassa on suuri vuoto, me alamme vajota", hän sanoi hiljaa ja juhlallisesti.

* * * * *

Melkein samalla hetkellä kun höyrylavassa saatiin selville vaaran suuruus, ilmestyi pieni naisihminen kannelle.

Hän oli noussut ensiluokan hyteistä portaita myöten reippaasti ja varmoin askelin, huolellisesti pukeutuneena, hatunnauhakin leuan alla sievästi solmussa.

Hän oli pieni eukonkäppyrä, jolla oli harmaa pörrötukka, pyöreät huuhkajansilmät ja punatäpläinen iho.

Niinä muutamina päivinä, joina matkalla oli oltu, hän oli ehtinyt tutustua kaikkiin lavassa oljoihin; kaikki tiesivät, että hänen nimensä oli Miss Hoggs, ja jok'ikiselle, sekä merimiehille että matkustajille, hän oli selittänyt, ettei hän pelkää koskaan. Ei sanonut ymmärtävänsä mitä syytä hänen olisi pelätä. Kerranhan hänen kumminkin on kuoltava. Mitä sillä on väliä, tapahtuiko se ennenmin vai myöhemmin.

Nytäkään hän ei pelännyt, oli vain kiiruhtanut kannelle, ettei jäisi näkemättä mitä hirveätä tai muuten katsomisen arvoista siellä tapahtui.

Ensinnä hän näki ohitsensa ryntäävän kaksi merimiestä, kasvot kauhusta väännyksissä. Puoleksi pukeutuneita tarjoilijoita juoksi portaita myöten hytteihin käskemään matkustajia kannelle. Vanha lavamies kantoi hartioillaan suurta pinkkaa pelastusvöitä ja viskasi ne yhteen kasaan. Nurkassa istui pikku tarjoilijapoika paitasillaan ja itki täyttä kurkkua, että hänen täytyi kuolla.

Hän näki kapteenin ylhäällä komentosillalla ja kuuli hänen käskevän: "Seisauttakaa kone! Laskekaa veneet vesille!"

Lämmittäjät ja koneenkäyttäjät törmäsivät konehuoneiden nokisista portaista huutaen, että vesi jo alkoi tunkeutua tulipesiin.

Melkein heti Miss Hoggsin noustua kannelle se yht'äkkiä tuli täpötäyteen väkeä. Kolmannen ja neljännen luokan matkustajat ne nyt miehissä ryntäsivät sinne etukannelta huutaen, että heidän täytyi ehtiä veneisiin, sillä muuten ensimmäinen ja toinen luokka yksinään pääsisivät pelastumaan.

Mutta hälinän kasvamistaan kasvaessa Miss Hoggs alkoi käsittää, että nyt oli tosiaankin hätä käsissä, ja hän pujahti muiden huomaamatta ruokasalongin päällä olevalle kävelykannelle, missä pari venettä riippui lavanpartaan ulkopuolella.

Täällä ylhäällä Miss Hoggs oli yksinään, ja kenenkään huomaamatta hän kiipesi toiseen veneeseen,

joka köysiensä varassa riippui huimaavan korkealla merenpinnasta. Siihen päästyään hän itsekseen kehahteli omaa älyään ja pelottomuuttaan. Pitää siihen sellaiseen ollakin selvä pää ja malttava mieli.

Kun veneet kerran vesille lasketaan, käy hyvinkin vaikeaksi saada niissä paikkaa. Silloin tietysti kaikki törmäävät niihin yht'aikaa, ja silloin on kylkiluukussa ja laskuportailta kamala tungos. Hän ihasteli vähän väliä itsekseen sitä, että oli älynnyt mennä veneeseen jo ennakolta.

Miss Hoggsin vene oli kaukana laivan perällä, mutta kurottamalla siitä kuitenkin näki laskuportaille asti.

Yksi vene soutu miehineen näkyi nyt saapuvan laskusillan viereen, ja ihmisiä alkoi asettua siihen. Mutta yht'äkkiä kuului kova kirkaisu. Joku oli hädissään astunut harhaan ja pudonnut veteen. Varmaan se säikähdytti muitakin, koska laivasta kuului hätähuutoja ja matkustajat alkoivat maltittomasti tunkeutua sivuluukusta ulos ja laskuportaisissa tyrkkiä toisiaan ja väkisin pyrkiä edelle. Siinä mellastuksessa moni putosi mereen, ja monet, jotka eivät luulleet portaita myöten ennättävänsä, heittäytyivät kädet ojona veteen päästäkseen uimalla veneeseen. Mutta sitten vene sousti pois. Se oli jo partaitaan myöten väkeä täynnä, ja siihen päässeet uhkasivat puukoilla katkoa sormet niiltä, jotka siihen vielä tarrautuivat.

Miss Hoggs katseli kuinka vene toisensa jälkeen saapui portaitten ääreen. Hän näki myöskin, kuinka vähän väliä vettä hulahti veneiden laidasta sisään ihmisten varomattomasti heittäytyessä niihin, vaikka ne jo olivat täpötäynnä.

Hänen likellään olevat veneet laskettiin nekin alas. Mutta sitten ei kukaan enää muistanutkaan sitä, johon hän oli asettunut istumaan.

Jumalan kiitos, ettei minun venettäni viedäkään pahimpaan ahdinkoon, hän ajatteli.

Miss Hoggs kuuli ja näki pöyrityttäviä kohtauksia. Hänestä tuntui kuin olisi riippunut helvetin kuilun päällä.

Alakannelle hän ei nähnyt, mutta tunsu laivan tärkevän tappelun jyskeestä. Hän kuuli revolverien paukahduksia ja näki keveitä sinisiä savupilviä tuprahtavan ilmaan.

Vihdoin ja viimein tuntui kaikki hälinä tauonneen. Nyt olisi miss Hoggsin mielestä ollut sopiva aika laskea hänen veneensä vesille.

Hän ei ensinkään pelännyt, istui vain ihan tyynenä paikallaan siihen asti, kunnes laiva alkoi painua kyljelleen. Vasta silloin miss Hoggs älysi, että L'Univers oli uppoamaisillaan ja että hänen veneensä oli unohdettu.

* * * * *

Laivassa oli muuan nuori amerikkalainen rouva, mrs Gordon, joka oli matkalla Eurooppaan käydäkseen Pariisissa asuvien vanhempiensa luona, joita hän ei ollut nähnyt moneen vuoteen.

Hänellä oli lapsensa, kaksi pikku poikaa, muassaan. Yhteentörmäyksen aikana he nukkuivat kaikki kolme samassa hytissä.

Hän heräsi heti, koetti edes vähän pukea lapsia ja itseänsä ja tuli sitten hyttien väliseen kapeaan käytävään.

Käytävässä oli kova väentungos, sillä kaikista hyteistä tulvi ihmisiä rientääkseen kannelle. Ihmisvirrassa pääsi kuitenkin askel askelelta eteenpäin. Mutta kapeissa portaisissa oli kauhea tungos, kun toista sataa ihmistä koetti yht'aikaa rynnistää niitä ylös.

Nuori amerikkalaisrouva jäi siihen seisomaan lapsineen, pitäen kumpaakin kädestä. Hän katseli haluisin silmin portaita ja aprikoi, kuinka niistä ollenkaan pääsisi pienten lasten kanssa. Ihmiset näkyivät hartiavoimin tyrkkivän toisia edellään ajatellen vain omaa itseään. Kukaan ei edes päättään kääntänyt häneen päin.

Mrs Gordonin täytyi pitää silmällä muita, sillä hän oli avun tarpeessa. Hän toivoi, että edes joku suostuisi ottamaan toisen pojan käsivarrelleen ja kantamaan portaita, itse hän kantaisi toista.

Mutta hän ei rohjennut pyytää ketään. Miehiä syöksyi hänen ohitse, mikä missäkin pukimissa, toisilla vain makuuvaippa, toisilla päällystakki alusvaatteiden yllä. Useilla oli kepit käsissä, ja heidän kankeasti tuijottavista silmistään hän sai sen käsityksen, että he kaikki olivat vaarallisia.

Naisia hän ei pelännyt, mutta ei liioin nähnyt heidän joukossaan ketään, jonka haltuun olisi voinut lapsensa jättää. He olivat kaikki kuin tolkkuttomia, tuskin heillä oli edes sen verran älyä tallella, että

olisivat ymmärtäneet hänen pyyntöään.

Hän katseli heitä toista toisensa jälkeen voimatta oikein uskoa, että kaikki olisivat yhtä mielettömiä. Mutta nähdessään jokaisen samanlaisena, toiset koettaen kaikin mokomin pelastaa New Yorkissa saamiaan lähtökukkia, toiset kirkuen ja käsiään väännellen, ei hän uskaltanut pyytää ketään heistä avukseen.

Viimein hän kosketti hiukan käsipuolesta erästä nuorta miestä, joka oli pöydässä ollut hänen vierustoverinaan ja käyttäytynyt hyvin kohteliaasti.

"Ah, mr Martens..."

Tämä käännähti katsomaan häneen samoin äkäisin, jäykästi tuijottavin silmin kuin muutkin miehet eteensä tähtäsivät. Hän kohotti hiukan keppiään ja olisi varmasti lyönyt, jos mrs Gordon olisi yrittänyt pidättää häntä.

Samassa hän kuuli portaista ulvonnasta tapaista ääntä, tai paremminkin samanlaista kiukkuista sähähtelyä kuin voimakkaan tuulen puristuessa ahtaaseen kujansuuhun. Se pääsi portaissa olevilta, joiden tielle oli sattunut jokin este.

Heidän edellään oli kannettu raajarikkoista miestä. Hän oli niin rujo, että palvelijan oli täytynyt aina kantaa häntä pöytäänkin ja siitä pois. Mutta hän oli iso, painava mies, joten palvelija vaivoin sai hänet retuutetuksi puoliväliin portaita. Siihen hän oli hetkiseksi seisahtunut hengähtääkseen, mutta väkijoukon takaapäin tunkeillessa kompastunut sen jalkoihin. Nyt hän isäntineen täytti koko portaiden leveyden, tukkien kaikilta tien.

Silloin mrs Gordon näki pitkän, harteikkaan miehen kumartuvan nostamaan rampaa ja paaskaavan hänet kaiteen ylitse lattialle. Mutta hän näki myöskin, ettei kukaan kauhistunut tuollaista hirmutekoa. Ei kukaan näyttänyt siitä välittävän, kunhan itse vain pääsisivät ryntäämään eteenpäin. Joku oli vain vieräyttänyt kiven keskeltä tietä ojaan, mitä siitä sen enempää!

Nuori amerikkalaisrouva käsitti, ettei noista ihmisistä kukaan häntä pelastaisi. Hän oli pienine lapsineen nähtävästi jäävä kuoleman omaksi.

* * * * *

Nuori pariskunta, mies vaimoineen, oli häämatkallaan. Heidän hyttinsä oli aivan perällä, ja he olivat nukkuneet niin syvää unta, etteivät ensinkään kuulleet itse yhteentörmäystä. Heidän puolellaan oli muutenkin hiljaista, eikä kukaan muistanut käydä heitä herättämässä, joten he nukkuivat vielä silloin, kun kaikki muut jo olivat kannella taistelemassa veneisiin pääsystä.

Mutta he heräsivät siihen, että laivan potkurit, jotka olivat yöt päivät pyöriä jytyttäneet ihan heidän kohdallaan, yht'äkkiä pysähtyivät. Mies pukeutui päällimmiten ja riensi ulos ottamaan selkoa, mikä oli hätänä.

Hän palasi hetkisen päästä, sulki ensin hytin oven huolellisesti jäljestään ja sitten vasta sanoi:

"Laiva uppoaa."

Samassa hän istahti vaimonsa viereen, ja tämän yrittäessä syöksyä ulos mies pyysi häntä jäämään luokseen.

"Kaikki veneet ovat jo poissa", hän sanoi, "enin osa ihmisiä on hukkunut ja jäljelläolevat tappelevat kannella henkeen ja vereen asti lankunpätkestä ja pelastusvoista."

Eräissä rapuissa hänen oli täytynyt astua kuoliaaksi tallatun naisen ylitse. Kaikkialta oli kuulunut kuolinhädän parkua.

"Pelastua emme voi", hän sanoi. "Älä mene ulos! Kuolkaamme me kahden!"

Vaimo uskoi häntä ja istui nöyrästi hänen rinnalleen.

Vaimo ymmärsi, että helppohan hänen oli jäädä miehensä luokse näiksi muutamiksi hetkiksi, jotka heillä vielä oli jäljellä. Olihan hän ollut valmis antamaan hänelle koko elämänsä aikaisesta nuoruudesta vanhuuteen saakka.

"Ennen minä kuvittelin", sanoi mies, "että monen monta vuotta yhdessä elettyämme sinä kerran näin istuisit kuolinvuoteeni reunalla ja minä sinua kiittäisin pitkästä, onnellisesta elämästä."

Samassa vaimo näki hiukan vettä tihkuvan sisään suljetun oven alitse.

Silloin hän menetti malttinsa.

Hän ojensi epätoivoisena käsiään.

"Minä en voi", hän huusi. "Päästä minut menemään! En voi istua täällä loukossa odottamassa kuolemaa. Rakkaani, minä en voi."

Hän riensi ulos, laivan parhaillaan alkaessa kallistella laidalta laidalle ennen uppoamistaan.

* * * * *

Nuori mrs Gordon oli uimasillaan veden pinnalla; höyrylaiva oli vajonnut ja hänen lapsensa hukkuneet sen mukana, ja hän oli itsekin ollut syvällä meren sisässä.

Sitten hän oli nousemistaan noussut ja viimein päässyt pinnalle, mutta nyt hän tiesi heti kohta uppoavansa uudelleen sitten enää kohoamatta.

Silloin hän ei enää ajatellut miestänsä eikä lapsiaan eikä mitään maallista. Hän ei ajatellut muuta kuin sielunsa ylentämistä Jumalan tykö.

Ja hänen sielunsa kohosi kuin vapaaksi päässyt lintu. Hän tunsu henkensä iloiten heittävän ihmiselämän painavat kahleet ja riemuitsevan, ollessaan niin lähellä todellista kotiaan.

"Onko kuolema näin helppoa?" hän ajatteli.

Sitä ajatellessaan hänestä tuntui, että kaikki sekavat äänet hänen ympärillään: aaltojen loiske, tuulen humina, hukkuvien parahdukset ja vedenpinnalla kelluvien esineiden ruske laineiden niitä jyskyttäessä toisiaan vasten, kaikki ne yht'äkkiä selvenivät tajuttavaksi ääneksi, samoin kuin pilvimöhkäleistä joskus saattaa muodostua kuva.

Ja se ääni tuntui vastaavan hänelle:

"Totisesti on helppoa kuolla. Mutta vaikeata on elää."

Niin, vaikeata se on, hän ajatteli, koettaen arvella, millä lailla elämä voisi käydä yhtä helpoksi kuin kuolema.

Hänen ympärillensä taistelivat haaksirikkoiset hurjasti laudanpätkitä ja ylösalaisin kelluvista veneistä. Mutta noista hurjista huudoista ja sadatteluista paisui taas voimakas ääni, josta hän kuuli kajahtavan sanoja vastaukseksi hänen ajatukseensa.

"Millä tavalla elämä voi käydä yhtä helpoksi kuin kuolema: — yhteisvoimin, yhteisvoimin."

Hänestä oli kuin koko maailman herra olisi ottanut pauhun ja metelin puhetorvekseen ja vastannut hänelle.

Nuo sanat kaikuivat vielä hänen korvissaan, kun hänet pelastettiin pieneen laivaveneeseen. Siinä istui vain kolme henkeä: kookas, parhaisiin vaatteisiinsa pukeutunut merimies, pörrötukkainen, pyöreäsilmainen eukko ja repaleisessa paidassa värjöttävä poikapahainen, jonka silmät olivat itkusta turvoksissa.

* * * * *

Seuraavana päivänä iltapuolella läheni muuan norjalainen purjelaiva Newfoundlandin suuria matalikkoja ja kalastusasemia.

Ilma oli kaunis ja tyyni, merenpinnalla kävi vain hienoja väreitä, ja laivan vauhti oli perin hiljainen. Kaikki purjeet olivat levällään kootakseen raukenevan tuulen viimeisiä henkäyksiä.

Meri oli ylt'ympäriinsä hyvin kaunis, aivan kuin vaaleansinistä läpinäkyvää metallia, ja missä hienoinen tuulenviri siihen sattui, siinä se välähteli hopealle.

Hetken aikaa katseltuaan tätä illan tyneyttä merimiehet huomasivat vedenpinnalla mustan esineen.

Se läheni lähenemistään, ja pian se huomattiin ruumiiksi. Alus kulki ihan likeltä kuollutta, joka vaatteista päättäen oli merimies. Hän makasi selällään, kasvot tyyninä ja silmät avoimina. Vedessä hän oli ollut vasta vähän aikaa, kosk'ei ollut ennättänyt turvota. Näytti melkein siltä, kuin hän vain huvikseen olisi keinutellut heikosti värehtivillä laineilla.

Mutta kääntäessään silmänsä hänestä pois merimiehet olivat huudahtaa kauhusta, sillä heidän huomaamattaan oli toinenkin ruumis ilmaantunut merenpinnalle ihan kokan eteen. Laiva oli vähällä

purjehtia sen päällitse, mutta viime hetkessä aallot nostattivat sen syrjään. Kaikki riensivät laivanpartaalle kurkistamaan alas. Se oli sieväpukuinen pikku tyttö, hattu päässä ja yllään lyhyt sininen takki.

"Voi tuota lapsikultaa!" merimiehet sanoivat pyyhkien kädenselällään kyyneliään. "Voi sinua pikku kullamurusta!"

Lapsi eteni heistä keinuen aalloilla ja katsoen heihin suurin totisin silmin, ikään kuin olisi ollut menossa ylen tärkeille asioille.

Heti sen jälkeen muuan miehistä huusi näkevänsä vielä yhden, ja samoin kuului näkyvän toiseltakin suunnalta. Yhdellä kertaa niitä jo näkyi viisi, näkyi kymmenen, ja sitten niitä oli koko lukematon joukko.

Laiva keinui hyvin hiljaiseen eteenpäin, ja joka puolelta näyttivät kuolleet tuijottavan siihen ikään kuin jotakin haluten.

Toisinaan niitä kohosi pinnalle kokonainen rykelmä, joka kauempaa näytti vesiajolle joutuneelta tukkilautalta, mutta likeltä nähden huomattiin ruumiskasaksi.

Merimiehet tuijottivat niihin pelokkain silmin, rohenematta paikoiltaan liikahtaa. He tuskin voivat uskoa todeksi mitä näkivät.

Viimein he olivat näkevinään kokonaisen saaren kohoavan merestä. Edempää se näytti maalta, mutta lähempää näkyi selvästi, että siinä oli joukko toisiinsa takertuneita ruumiita.

Se kiertyi joka puolelta laivan ympärille, näytti tarttuvan siihen kiinni, ikään kuin sen saatossa päästäkseen meren yli.

Laivanpäällikkö käski kääntämään laitatuuleen, että tuuli kävisi paremmin purjeisiin, mutta se ei paljoa auttanut. Purjeet lepattivat löyhinä, ja kuolleet pysyivät yhä mukana.

Laivaväki kalpeni kalpenemistaan ja kävi ihan äänettömäksi. Alus eteni niin hiljaa, ettei se päässyt kuolleista erilleen. Ja he pelkäsivät jäävänsä siihen paikoilleen koko yöksi.

Silloin joku ruotsalainen laivamies meni kokkaan ja luki ääneen isämeidän. Sen jälkeen hän alkoi veisata virttä.

Kesken hänen veisuutaan aurinko laski, ja viriävä iltatuuli kuljetti laivan pois kuolleiden keskeltä.

HELLGUMIN KIRJE

Vanha vaimo astuu ulos metsämökkinsä ovesta. Vaikka on arkipäivä, on hän parhaassa puvussaan aivan kuin kirkkoon mennessä. Hän ottaa avaimen lukosta ja pistää sen tavalliseen paikkaansa kuistinportaan alle.

Pari askelta käytyään eukko kääntyy taaksepäin katsomaan lumiharteisten kuusien keskellä könöttävää harmaata pikku mökkiään.

Hän katselee pikku pirttiään hellin silmin. "Monta onnellista päivää olen täällä elänyt", hän lausuu juhlallisesti itsekseen. "Niin, niin, Herra antoi, Herra otti."

Sitten hän lähtee astelemaan metsäpolkua. Hän on jo vanha ja raihnas, mutta kävelee vielä suorana, pää pystyssä, vaikka ikä kuinka koettaisi niskaa nujertaa.

Hänellä on kauniit kasvot ja hienohapsinen, valkoinen tukka. Hän on niin lempeän näköinen, että ihan ihmetyttää kuulla hänen puhuvan karhealla äänellä, juhlallisesti ja verkalleen kuin vanha profeetta.

Hänellä on pitkä matka, sillä hän on menossa hellgumilaisten kokoukseen Ingmarilaan. Vanha Eeva Gunnarintytär on näet kaikkein hartaimpia Hellgumin opin kannattajia.

Oi niitä ihania innostuksen aikoja, ajattelee hän siinä polkua astuessaan, kun enemmän kuin puolet pitäjää tunnusti Hellgumin oppia. Kuka silloin olisi aavistanut niin monen meistä luopuvan, että tuskin viiden vuoden päästä meitä on jäljellä vain parikymmentä henkeä, lapsia lukuunottamatta.

Hänen ajatuksiinsa palautuu se aika, jolloin hän, synkän metsän yksinäinen ja unohdettu asukas, yht'äkkiä oli saanut koko parven veljiä ja sisaria, jotka kävivät häntä katsomassa, jotka aina suurten lumipyryjen jälkeen muistivat avata tien hänen mökilleen ja pyytämättä täyttivät hänen halkovajansa kuivilla, pilkotoilla puilla. Hän ajattelee sitä aikaa, jolloin Ingmarilan Katri emäntä sisarineen ja paljon muutakin pitäjän vallasväkeä piti rakkaudenaterioita hänen sammaltuneessa mökissään.

Voi voi, että niin moni on lyönyt laimin oikean autuuden päivän, hän ajattelee. Nyt on rangaistus tulossa. Ensi kesänä meidän kaikkien täytyy hukkoa sen tähden, että niin harvat ovat kuulleet kutsua ja etteivät nekään kutsutut ole pysyneet lujina.

Vanhuksen ajatukset kääntyvät sitten tutkistelemaan muuatta Hellgumin kirjettä, yhtä noista kirjeistä, joita hellgumilaiset kunnioittavat kuin apostolin sanoja ja lukevat kokouksissaan niinkuin muut Raamattua.

"Oli aika, jolloin hänen puheensa oli silkkaa maitoa ja hunajaa", hän sanoi. "Hän kehoitti meitä suvaitsemaan kääntymättömiä ja lempeästi kohtelemaan luopuneita. Hän opetti rikkaita olemaan yhtä armeliaita jumalattomille kuin vanhurskaillekin. Mutta viime aikoina hän on ollut sappea ja iisoppia. Hän ei kirjoita muusta kuin rangaistuksista ja koettelemusten ajoista."

Eukko oli jo ehtinyt metsänreunaan, josta näkyi koko tienoo.

Päivä oli hyvin kaunis. Helmikuun puhtaan valkoinen lumi peitti koko seudun, kaikki puut torkkuiivat talviuntaan, eikä tuulikaan hievahtanut.

Mutta vanhus ajatteli vain, että koko tämä tyynessä talvihorrossessa lepäävä seutu oli heräävä kiehuvan rikkitulvan poltettavaksi, ja hän näki liekkien hulmuavan pitkin tuota pintaa, jolla nyt lumi hohti.

Hellgum ei ole sitä suoraan sanonut, eukko ajatteli, mutta hän kirjoittaa alituiseen suuresta koettelemuksesta. Niin niin, kuka sitä ihmettelisi, vaikka tämä pitäjä saisi kärsiä Sodoman rangaistuksen ja hävitettäisiin kuin Babylon!

Kävellessään nyt seudun halki ei Eeva Gunnarintytär voinut katsella yhtään rakennusta kuvittelematta, kuinka sekin on vielä maanjäristyksessä pirstoutuva mureniksi kuin hiekka, ja ihmisiä tavatessaan hän ajatteli, kuinka helvetin pedot niitä vielä hätyyttävät ja kitaansa ahmivat.

Kas, tuossa on koulumestarin Gertrud, hän ajatteli, tavatessaan tiellä kauniin tytön. Hänen silmänsä loistavat ja välkkyvät kuin auringon kimmellys lumella. Siitä kai hän on niin iloissaan, kun aikoo syksyllä viettää häitään Ingmar Ingmarinpojan kanssa. Näkyypä hänellä olevan lankavyyhti kainalossa. Varmaankin nyt pannaan kuteille liinakangas oman kodin uutimiksi. Mutta kyllä tuho keskeyttää sen kankaan kutomisen.

Eukko katsoi synkin silmin puolelle ja toiselle ehdittyään kirkonkylään, joka oli kasvanut ihan uskomattoman komeaksi. Niin, nämäkin keltaisiksi ja valkoisiksi maalatut, laudoitetut ja isoruutuiset talot tulevat vielä rojahtamaan murskaksi samoin kuin hänen mökkirähjensä, jossa ikkunat ovat pikku luukkuja ja sammal rehoittaa seinänraoissa.

Keskellä kylää hän seisautui ja survaisi kepillään maahan. Hänessä kuohahti ilmi suuttumus. "Niin niin", hän huusi kovalla äänellä, niin että kaikki ulkona kulkijat kääntyivät katsomaan, "niin niin, näissäkin taloissa on sellaisia, jotka ovat hylänneet Kristuksen evankeliumin ja pysyvät perkeleen evankeliumissa. Miks'eivät noudattaneet kutsua, miks'eivät kääntyneet synnin tieltä! Heidän tähtensä nyt tuho tulee. Jumala lyö kovin käsin. Jumalan käsi kurittaa samalla tavalla vanhurskasta kuin väärintekijää."

Sillan toisella puolen eukko joutui yhteen matkaan muutamien toisten hellgumilaisten kanssa. Ne olivat vanha Fält korpraali ja Kolåsin Gunnar sekä hänen vaimonsa Briitta Ingmarintytär. Kohta sen jälkeen myöskin Höökin Matti Erkinpoika ja hänen poikansa Gabriel sekä lautamiehen Gunhild tapasivat heidät.

He olivat kaikki pitäjän kuosin mukaisissa monivärisissä vaatteissa, jotka näyttivät hyvin kauniilta ja hauskoilta valkoisella lumitiellä. Mutta Eeva Gunnarintytär ajatteli vain, että he olivat kuin mestauslavalle vietäviä vankeja, kuin teurastuspenkkiin ajettavaa karjaa.

Kaikki hellgumilaiset olivat alakuloisen näköisiä. He kävelivät niska kyyryssä, ikään kuin mielensä apeuden sortamina. He kaikki olivat odottaneet, että autuuden valtakunta tulisi maan päälle jo hyvinkin pian ja että hekin saisivat nähdä sen päivän, jolloin uusi Jerusalem taivaan pilvistä maahan laskeutuu. Mutta ollessaan nyt jo näin vähissä ja kun heidän pakostakin täytyi uskoa toiveensa turhaksi, tuntui heidän rintaansa pakahduttavan. He kävelivät laahustaen hiljakseen, huokailivat usein eivätkä osanneet

puhella mistään. Sillä tähän asiaan he olivat, ainoan kerran iässään, täydestä sydämestään antautuneet. Siihen he olivat uskaltaneet koko elämänsä, ja nyt se oli menetetty.

Mitä he niin kovin murehtinevat, eukko ajatteli. Eiväthän he edes usko pahinta, eivät tahdo käsittää Hellgumin sanoja. Olen kyllä selittänyt heille hänen tarkoituksensa, mutta he eivät ota sitä kuuleviin korviinsa. Voi näitä tasangon asujaimia, joilla aina on yllään avara taivaanlaki, sillä täällä he eivät koskaan opi pelkäämään! Heidän ymmärryksensä ei ylety niin pitkälle kuin sen, joka yksinään istuu metsien syvyydessä.

Hän huomasi hellgumilaisten olevan sen vuoksi peloissaan, kun Halvor oli arkipäivänä kutsunut heidät kokoukseen. Olikohan taas joku heistä luopunut? He vilkuivat arasti toisiinsa, tutkien toisiaan sairaalloisen epäilevästi, ikään kuin kysyen: kuinka kauan sinä pysynet lujana, ja entä sinä?

He ajattelivat että melkein parasta olisi lopettaa jo nyt, hajottaa yhdellä kertaa heidän eriseuransa, samoin kuin äkillinen kuolema on hidasta riutumista parempi.

Voi kuitenkin, oliko siis häviöön joutuva tämäkin uskonliitto, tämä rauhanoppi, tämä ihana veljeys- ja yhteiselämä, johon heidän koko sydämensä oli ollut niin kiintynyt!

Näiden alakuloisten ihmisten astellessa tietä kohosi hohtava talviaurinko iloisesti kimmeltäen yhä ylemmäs siniselle taivaanlaelle. Lumesta kohosi raitista viileyttä, joka rohkaisi ja virkisti mieltä. Näytti siltä kuin pitäjän joka puolella kohoavat havupuiset harjut olisivat imeneet itseensä ihmisten huolet.

Vihdoin he ehtivät Ingmarilaan ja nousivat lumikattoisen kuistin portaita sisään.

Ingmarilan väentuvan seinällä katonrajassa oli aina riippunut taulu, jonka varmaankin joku maalaistaiteilija sata vuotta sitten oli kyhännyt. Se kuvasi korkeiden muurien ympäröimää kaupunkia, josta joitakuita talojen päätyjä ja katonharjoja näkyi muurien ylitse. Jotkut olivat punaisiksi maalattuja talonpoikaispirttejä vihreine turvekattoineen, toisissa oli valkoiset seinät ja samanlaiset taitekatot kuin herraskartanoissa ja toisissa raskaat kuparipäälyksiset tornit niinkuin Falunin Kristiinan kirkossa.

Kaupungin ulkopuolella käveli herroja jalassaan polvihousut ja solkikengät ja heilutellen ruokokeppejään, ja tulliportista ajoivat vanhanaikaiset vaunut, joissa istui naisia, jauhetta hiuksissa ja leveälieriset hatut päässä. Muurin vieressä kasvoi tiheälehtisiä, tummanvihreitä puita, ja pieniä puroja välkkyili siellä täällä korkean ruohikon keskellä, jota tuuli huojuutti.

Taulun alle oli isoilla, monien korukiemurain ympäröiminä kirjaimilla piirretty: *Tämä on Jumalan pyhä kaupunki Jerusalem.*

Sieltä ylhäältä katonrajasta, missä vanhan taulun paikka oli, ei sitä monikaan huomannut. Harva Ingmarilassa käynyt lienee tiennyt sitä olevankaan.

Mutta tänään oli taulun ympärillä vihreistä puolanvarsista kiedottu sepele, joten se oitis pisti vieraan silmään. Eeva Gunnarintytär huomasi sen heti, ja hän ajatteli: Kas niin, nyt Ingmarilassakin tiedetään, että loppu on tulossa; sen vuoksi he tahtovat antaa meidän katsella taivaan kaupunkia.

Hänestä näyttivät Katri ja Halvor vastaan tullessaan vielä synkemmiltä ja apeammilta kuin muut. Niin niin, he tietävät että tuho on lähellä, hän ajatteli.

Eeva Gunnarintytär pantiin istumaan vanhimman paikalle pöydänpäähän, ja hänen edessään oli avattuna Amerikasta tullut kirje.

"Niin, olemme nyt saaneet kirjeen rakkaalta Hellgum veljeltämme", Halvor sanoi. "Siitä syystä minä olen kutsunut veljet ja sisaret kokoon."

"Arvatenkin se sitten on Halvorin mielestä tärkeä sanoma", sanoi Kolåsin Gunnar mieltäväisenä. — "Niin on", Halvor sanoi, "tässä Hellgum nyt selittää ne viimekertaiset sanansa, että me joudumme kovaan koettelemukseen." — "Tokkopa meistä kukaan mahtaa arastella kärsimyksiä Herran puolesta", sanoi Gunnar.

Useita hellgumilaisia piti vielä kauan odottaa. Eeva Gunnarintytär-vanhus istui paikallaan kädet helmassa ja katseli kaukonäköisin silmin Hellgumin kirjettä. Se muistutti hänelle Ilmestyskirjan monilla sineteillä suljettua kirjettä. Hän aavisti, että samassa silmänräpäyksessä, kun joku ihmiskäsi kajoaisi kirjeeseen, oli hävityksen enkeli lentävä taivaasta alas.

Hän kohotti silmänsä ylöspäin katsellakseen Jerusalemtaulua. "Niin niin", hän itsekseen hymisi, "varmasti minä tahdon päästä siihen kaupunkiin, jonka portit ovat kultaa ja muurit poltettua lasia." Ja hän alkoi itsekseen lukea: "Ja sen kaupungin muurin perustukset olivat kaikkinaisilla kalleilla kivillä kaunistetut: ensimmäinen perustus oli jaspis, toinen saphirus, kolmas calcedonius, neljäs smaragdus,

viides sardoniks, kuudes sardius, seitsemäs chrysolitus, kahdeksas berillus, yhdeksäs topazius, kymmenes chrysoprasus, yhdestoistakymmenes hyacinthus, kahdestoistakymmenes ametystu."

Eukko mietiskeli niin hartaasti rakasta Ilmestyskirjaa, että hän kavahti kuin nukuksista Halvorin astuessa siihen pöydän päähän, missä kirje oli. — "Lauletaan nyt aluksi jokin virsi", sanoi Halvor. "Otettaisiin vaikka numero 244."

Ja hellgumilaiset veisasivat:

Oi Jerusalemlainen, sä kultakaupunki, oot kotoni sä lämmin ain' ja suurin iloni.

Eeva Gunnarintytärtä pääsi helpotuksen huokaus, kun tuo vaikea hetki vielä vähäksi aikaa lykkäytyi.

"Voi voi, kuinka minäkin eukkorähjä vielä pelkään kuolemaa!" hän ajatteli melkein häpeissään.

Veisuun loputtua Halvor otti kirjeen käteensä ja alkoi vetää sitä esille kuoresta.

Samassa Eeva Gunnarintytär joutui haltioihinsa ja nousi seisoalleen rukoilemaan otollista mieltä sen sanoman vastaanottamiseksi, joka siitä kirjeestä kuultaisiin. Hän rukoili kauan, ja Halvor odotti sillä aikaa kirje kädessään.

Sitten hän alkoi lukea laulavalla saarnaäänellä:

"Rakkaat veljet ja sisaret. Jumalan rauhaa!

Aina tähän asti minä olen luullut, ettei meidän uskomme tunnustajia olisi muita kuin minä ja te minun oppiini kääntyneet. Mutta, Jumalan kiitos, nyt olen täällä Chicagossa tavannut uskonveljiä, jotka ajattelevat ja elävät samojen sääntöjen mukaan.

Sillä tietäkää, että täällä Chicagossa asui 80-luvulla mies nimeltä Edward Gordon. Hän ja hänen vaimonsa olivat jumalaapelkääviä ihmisiä. He surivat katkerasti maan päällä vallitsevaa kurjuutta ja rukoilivat Jumalalta armoa saadakseen sitä ainakin hiukan poistetuksi.

Silloin tapahtui, että Edward Gordonin vaimo lähti pitkälle merimatkalle, jolloin laiva joutui haaksirikoon ja hän jäi turvattomana veden varaan. Ja tässä kovimmassa hädässään hän kuuli Jumalan äänen. Ja Jumalan ääni käski ihmisiä elämään yhteishengessä.

Ja vaimo pelastui merihädästä ja palasi miehensä luokse ja ilmoitti hänelle Jumalan sanoman. Silloin mies sanoi: 'Se on totisesti suuri Jumalan käsky, että meidän pitää elää yhteishengessä, ja me tahdomme noudattaa sitä. Se on niin suuri sanoma, ettei koko maanpiirissä ole kuin yksi ainoa kyllin arvokas paikka sen julistamiseksi. Kootkaamme siis ystävämme ja muuttakaamme Jerusalemiin julistamaan Jumalan viimeistä pyhää käskyä Siionin vuorelta.'

Sitten Edward Gordon muutti Jerusalemiin vaimonsa ja kolmenkymmenen muun kanssa, jotka tahtoivat noudattaa Jumalan viimeistä pyhää käskyä.

Siellä he kaikki elivät yksimielisesti samassa talossa. He jakoivat tasan omaisuutensa, palvelivat toisiaan ja valvoivat toistensa elämää.

Ja he ottivat huostaansa köyhäin lapsia ja hoitivat heidän sairaitaan. He olivat iäkkäiden tukena ja auttoivat kaikkia puutteenalaisia, vaatimatta koskaan palkkiota tai vastalahjaa.

Mutta he eivät saarnanneet kirkkoissa eivätkä toreilla, vaan sanoivat: Meidän elämämme puhukoon meidän puolestamme.

Mutta kuullessaan sellaisesta elämästä puhuttavan ihmiset sanoivat: Nuo eivät voi olla täysijärkisiä.

Ja heidän pahimpia vastustajiaan olivat ne kristityt, jotka olivat tulleet Palestiinaan kääntymään juutalaisia ja muhamettilaisia opettamalla ja saarnaamalla. He sanoivat: Mitä nuo ovat, jotka eivät saarnaa? Varmaan he ovat tulleet tänne viettämään huonoa elämää ja tyydyttämään aistillisia himojaan pakanain kanssa.

Ja he melusivat ja kirkuivat niin kovasti, että heidän äänensä kuului meren yli kotimaahan saakka.

Jerusalemiin muuttaneiden joukossa oli muuan leskivaimo. Hänellä oli muassaan kaksi alaikäistä lastansa, ja hän oli hyvin rikas. Hänen veljensä oli jäänyt kotimaahan, ja tälle nyt ihmiset alkoivat sanoa: 'Kuinka sallit sisaresi lapsineen elää noiden syntisten ihmisten kanssa? He ovat pelkkiä laiskureita, jotka jouten tuhlaavat hänen omaisuuttaan!' Ja veli nosti oikeusjutun sisartaan vastaan pakottaakseen hänet ainakin lähettämään lapsensa Amerikkaan kasvatettaviksi.

Tätä oikeusjuttua varten leski matkusti lastensa sekä Edward Gordonin ja hänen vaimonsa kanssa vähäksi aikaa Chicagoon. He olivat silloin asuneet Jerusalemissa neljätoista vuotta.

Heidän palatessaan vieraalta maalta heistä kirjoitettiin kaikkiin sanomalehtiin, ja toiset sanoivat heitä hulluiksi ja toiset peppureiksi."

Tässä kohden Halvor keskeytti lukemisensa ja kertoi uudelleen omin sanoin kirjeen alkuosan, että kaikki sen ymmärtäisivät.

Sitten hän jatkoi:

"Mutta Chicagossa on muuan talo, jonka te tiedätte. Ja siinä talossa asuu ihmisiä, jotka koettavat vanhurskaudessa palvella Jumalaa ja jakavat kaikki keskenään tasan ja valvovat toistensa elämää.

Me tämän talon asukkaat näimme lehdissä kerrottavan noista 'hulluista' ja aloimme sanoa toisillemme: Noilla ihmisillä on sama usko kuin meillä. He ovat liittyneet yhteen viettäöksensä hurskasta elämää. Meidän pitäisi nähdä noita uskon veljiämme.

Me kirjoitimme heille, että tulisivat käymään luonamme. Ja nämä Jerusalemissa tulleet vieraat noudattivat kutsua, ja me vertailimme heidän kanssaan uskoamme ja sanoimme: 'Kas, me ajattelemme ja uskomme samalla tavalla. Jumalan armosta me olemme toisemme löytäneet.'

He kertoivat meille Jumalan kaupungista, joka ihanana helottaa valkoisella vuorellaan, ja me ylistimme heidän onneansa, kun he saivat kulkea niitä teitä, joita Jeesus muinoin vaelsi.

Silloin joku meistä sanoi: 'Mutta miks'emme mekin voisi seurata heitä Jerusalemiin?'

He vastasivat: 'Älkää seuratko meitä sinne, sillä Jumalan pyhässä kaupungissa vallitsee riita ja taistelu, hätä ja kulkutaudit, köyhyys ja ihmisten ilkeys.'

Silloin muuan meistä heti huusi: 'Ehkäpä Jumala juuri sen vuoksi toi teidät luoksemme, että me lähtisimme sinne teidän kanssanne taistelemaan kaikkea sitä vastaan.'

Ja samalla me kaikki tunsimme sydämiemme kuohahtavan ja kuulimme Jumalan äänen sanovan: 'Niin on, se on minun tahtoni.'

Kysyimme, tahtoivatko he ottaa meidät mukaansa, vaikka me olemme köyhiä ja oppimattomia, ja he vastasivat tahtovansa.

Silloin me päätimme siitä lähtien olla veljiä ja sisaria ja jakaa keskenämme kaikki, ja he omistivat meidän uskomme ja me heidän, ja kaiken aikaa me olimme kuin haltioissamme ja tunsimme suurta iloa. Ja me sanoimme: 'Nyt me näemme, että Jumala rakastaa meitä, koska hän lähettää meidät samaan maahan, minne hän muinoin lähetti oman poikansa. Ja nyt me tiedämme oppimme oikeaksi, koska Jumala tahtoo, että sitä on julistettava hänen pyhäältä Siionin vuoreltaan.'

Mutta silloin joku meistä sanoi: 'Entä meidän ruotsalaiset veljemme!' Ja me sanoimme Jerusalemissa tulleeille: 'Meitä on enemmän kuin te tässä näette. Meillä on veljiä ja sisaria Ruotsissa. Heillä on ollut kovia koettelemuksia, sillä moni on heistä luopunut, ja heidän on täytynyt ankarasti kilvoitella vanhurskauden puolesta eläessään syntisten keskellä.' Jerusalemissa tulleet vastasivat: 'Kutsukaa ruotsalaiset veljenne ja sisarenne myös meidän mukaamme Jerusalemiin ottamaan osaa pyhään työhön.'

Ensin me miellyimme siihen ajatukseen, että te seuraisitte meitä ja että saisimme riemuiten viettää yhteiselämää Jerusalemissa, mutta heti sen jälkeen me kävimme murheellisiksi ja sanoimme: 'Eivät he kuitenkaan henno luopua suurista taloistaan ja viljavista pelloistaan ja totutuista töistään.'

Mutta Jerusalemissa tulleet vastasivat: 'Meidän luonamme he eivät voi saada peltoja eivätkä isoja taloja, mutta he saavat kulkea niitä teitä, joita Jeesuksen jalat ovat kuluttaneet!'

Meitä epäilytti yhä vielä ja me sanoimme: 'Eivät he kumminkaan tahdo lähteä vieraaseen maahan, jossa ei kukaan, ymmärrä heidän kieltään.'

Jerusalemissa tulleet vastasivat: 'He ymmärtävät kyllä mitä Palestiinan kivet kertovat heidän Vapahtajastaan.'

Me sanoimme: 'Eivät he tahdo jakaa omaisuuttaan vierasten kanssa ja jäädä rahattomiksi kuin kerjäläiset. Eivätkä he tahdo luopua vallastaan, sillä he ovat kotiseutunsa johtoväkeä.'

Jerusalemissa tulleet vastasivat: 'Meidän luonamme ei heillä ole tarjona valtaa eikä omaisuutta, mutta he saavat ottaa osaa Vapahtajamme Jeesuksen kärsimykseseen.'

Heidän näin sanottuaan me iloitsimme taas suuresti ja uskoimme teidän tulevan.

Mutta nyt minä sanon teille, rakkaat veljet ja sisaret, älkää tämän luettuanne keskustelko siitä, vaan istukaa hiljaa ja kuunnelkaa! Ja mitä Jumalan ääni käskää teidän tehdä, se tehkää!"

Halvor sovitti kirjeen takaisin kuoreen ja sanoi: "Tehkäämme nyt kuten Hellgum kirjoittaa. Istukaamme ääneti ja kuunnelkaamme."

Äänettömyyttä kesti sitten pitkän aikaa Ingmarilan väentuvassa.

Vanha Eeva Gunnarintytär istui samoin kuin muutkin äänettömänä, odottaen Jumalan äänen kutsuntaa. Hän käsitti tämän kaiken omalla tavallaan. Niin niin, hän ajatteli, sitä Hellgum tarkoittaa, että meidän on mentävä Jerusalemiin pelastuaksemme suuresta hävityksestä. Herra tahtoo pelastaa meidät rikkitulvasta ja varjella meitä tulisateelta. Ja ne meistä, jotka ovat vanhurskaita, saavat kuulla Jumalan äänen, ja heidän on lupa paeta.

Eukon päähän ei hetkeksikään juolahtanut, että tällaisessa tapauksessa jonkun mielestä saattoi tuntua raskaalta luopua kodistaan ja synnyinmaastaan. Hän ei voinut edes kuvitella, että kukaan epäroisi, pitkö jättää kotiseudun vihreät metsät, somasti soluva virta ja uhkeat pellot. Moni muu ajatteli pelko sydämessä elintapojensa muutosta, synnyinkodin, vanhempain ja sukulaisten hylkäämistä, mutta hän ei. Tällä tavallahan Jumala tahtoi pelastaa heidät, samoin kuin muinoin Nooan ja Lootin. Kutsuttiinhan heitä ylen ihanaan elämään Jumalan pyhässä kaupungissa. Hänestä tuntui aivan samalta kuin jos Hellgum olisi kirjoittanut, että he tulevat elävinä nousemaan ylös taivaaseen.

Kaikki istuivat silmät ummessa, vaipuneina sisäiseen tutkisteluun. Monet olivat sellaisissa tuskissa, että kylmä hiki kihosi otsaan. Nyt se varmaan on tullut se koettelemus, josta Hellgum meille ennusti, niin he huokailivat.

Aurinko oli vaipunut taivaanrantaan ja loi häikäiseviä säteitään huoneeseen. Sen ruskossa nuo kaikki kalpeat kasvat hohtivat veripunaisina.

Viimein Ljungo Björnin vaimo, Martta Ingmarintytär, siirsihe alas penkiltä ja polvistui lattialle. Ja hänen jäljestään toisetkin hiljakseen painautuivat polvilleen.

Sitten yhdellä kertaa useat heistä huoahivat syvään, ja hymy kirkasti heidän kasvojaan.

Katri Ingmarintytär sanoi vihdoin ihmettelevin äänin: "Nyt minä kuulen Jumalan kutsun."

Lautamiehen Gunhild kohotti hurmaantuneena kätensä, ja kyynel vierivät virtana hänen poskilleen. — "Minä myöskin lähden", hän sanoi. "Jumalan ääni kutsuu minua."

Sitten Kristo Laurinpoika ja hänen vaimonsa sanoivat melkein yht'aikaa: "Korvaani huutaa, että minun pitää lähteä. Minä kuulen Jumalan kutsun."

Toinen toisensa jälkeen he saivat kutsun, ja samassa heidän tuskansa ja ikävänsä hävisi. Suuren suuri ilo valtasi heidät. Nyt he eivät enää huolehtineet taloistaan eikä sukulaisistaan. He ajattelivat vain uskokuntansa virkoamista uuteen eloon, ja kuinka ihanaa on olla kutsuttuna Jumalan pyhään

kaupunkiin.

Mutta Halvor Halvorinpoika ei vielä ollut kutsua kuullut. Hänen rukouksensa kiihtyi yhä voimakkaammaksi, hän oli tuskissaan ja ajatteli: Jumala ei tahdo kutsua minua, kutsuttuaan toiset. Hän näkee, että minä rakastan peltojeni ja niittyjäni enemmän kuin hänen sanaansa. Minä en ole hänelle kelvollinen.

Katri Ingmarintytär meni Halvorin luokse ja laski kätensä hänen otsalleen. — "Ole ihan ääneti, Halvor, ja kuuntele hiljaisuudessa."

Halvor pusersi molempia käsiään ristiin niin kovasti, että nivelet rusahtelivat. "Ehkei Jumala pidä minua kelvollisena lähtemään", hän sanoi.

"Kyllä sinä saat lähteä, kun vain nyt olet hiljaa", sanoi Katri. Hän laskeutui Halvorin viereen polvelleen ja kiersi kätensä hänen vyötäisilleen. — "Kuuntele nyt ihan ääneti, Halvor, äläkä pelkää."

Parin silmänräpäyksen päästä Halvorin mielenjännitys lauhtui. — "Minä kuulen, kuulen jotakin hyvin etäältä." — "Ne ovat enkelien kanteleita, niiden jäljestä sitten Jumalan ääni kuuluu. Nyt sinun pitää olla ihan, ihan ääneti." Hän painautui vielä enemmän Halvoria vasten. Niin hellä hän ei ollut koskaan muiden nähden ollut. — "Ah", Halvor huudahti lyöden käsiään yhteen, "nyt minä kuulin. Se sanoi minulle niin kovasti, kuin olisi korviini huutanut: 'Mene minun pyhään kaupunkiini Jerusalemiin!' Silläkö tavalla te kaikki muutkin kuulitte?" — "Niin, niin", kaikki huusivat. "Samalla tavalla me kaikki olemme kuulleet."

Mutta vanha Eeva Gunnarintytär alkoi nyt vaikeroida. — "Minä en ole kuullut mitään. Minä en pääse mukaanne. Minä olen Lootin vaimo, en pääse kanssanne pakoon. Minun täytyy jäädä seisomaan ja muuttua suolapatsaaksi."

Hän itki tuskissaan ja hellgumilaiset kokoontuivat hänen avukseen rukoilemaan. Mutta sittenkään hän ei kuullut mitään ja hän aivan kiemuroi hädissään. "Ei kuulu, ei, ei kerrassaan mitään", hän sanoi, "mutta teidän täytyy kumminkin ottaa minut mukaanne. Ette saa jättää minua tänne, ette saa antaa minun hukkua rikkitulvaan."

"Älä hätäile, Eeva", sanoivat hellgumilaiset. "Ehkä kutsu vielä tulee. Jollei se tule tänä yönä, niin varmaan aamulla."

"Ettepä vastaa", eukko sanoi, "ettepä vastaa siihen mitä kysyn. Ettekö aiokaan ottaa minua mukaanne, jollei kutsua tule?"

"Se tulee, se tulee", hellgumilaiset huusivat.

"Ettepä vastaa", eukko vaikeroi epätoivoisena.

"Rakas Eeva", sanoivat hellgumilaiset. "Emme voi ottaa sinua mukaamme, jollei Jumala sinua kutsu. Mutta älä pelkää. Kyllä kutsu tulee."

Silloin eukko kiepsahti pystyyn polviltaan, oikaisi raihnaisen ruumiinsa suoraksi ja jyskytti kepillään lattiaan.

"Te aiotte lähteä ja jättää minut hukkumaan", hän kiljahti. "Niin, niin, niin. Te aiotte lähteä ja jättää minut hukkumaan."

Hän oli joutunut vihan vimmaan, ja nyt nähtiin Eeva Gunnarintytär kerran vielä samana kuin ennen nuoruudessaan, väkevänä ja kiivaana ja riehakkana.

"Älkää ikipäivinä silmiini tulko", hän huusi. "En huoli teistä pelastajikseni. Hyi mokomia! Heittääpä vaimonsa ja lapsensa ja isänsä ja äitinsä puikkiuksensa itse pakoon! Hyi hourupäitä, jotka hyvät talonsa jättävät. On teillä älliä päässä, kun juoksette väärien profeettain perään. Mutta teidänpä päällenne se sataakin se tuli ja tulikivi. Teille se onkin tuho tulossa. Mutta me kotiin jäävät, me jäämme eloon!"

HIRRENVETÄJÄ

Samana kauniina helmikuun päivän iltahämärissä seisoo kaksi nuorta ihmistä jutellen kylän raitilla.

Nuori mies on vedättänyt metsästä suunnattoman suurta hirttä, jota hevonen tuskin saa kulkemaan. Siitä huolimatta hevosella on täytynyt tehdä pitkä kierros, että hirsikuorma kulkisi kirkonkylän kautta ja suuren, valkoiseksi maalatun koulutalon ohitse.

Koulun kohdalla hevonen sitten seisahdutettiin, ja muuan nuori tyttö riensi melkein heti veräjän ulkopuolelle hirttä katselemaan.

Ja väsymättä hän sitä ihailee. Sepä on vasta pitkä ja paksu ja suora, ja siinäpä on kaunis, vaaleanruskea kaarna, ja entä kuinka tiivistä ja tervettä puuta se on!

Nuori mies kertoo hyvin asiallisena, että se on kasvanut hiekkakankaalla kaukana Olofshätan pohjoispuolella; hän kertoo milloinkin hän sen kaasi ja kuinka kauan se on maannut metsässä kuivumassa. Hän teroittaa tytön mieleen, kuinka monta tuumaa se on ympärimitaltaan ja montako läpimitaltaan.

Tyttö on nähnyt tuhannen tuhansia tukkeja uitettavan jokea alas ja vedettävän pitkin maantietä, mutta nyt hän kumminkin ihastuu ikihyväksi tuota hirttä katsellessaan.

"Voi kuitenkin, Ingmar", hän sanoo, "tämähän on vasta ensimmäinen!"

Kesken iloansa häntä on huolettanut ajatus, että tarvittiin koko viiden vuoden vaivannäöt, ennen kuin Ingmar pääsi vedättämään ensimmäistä hirttä heidän yhteisen kotinsa rakennukseen. Kuinka kauan kuluneekaan toisten vedättämiseen ja itse rakennustyöhön?

Mutta Ingmar uskoo, että vaikeuksista on jo päästy.

"Odotahan, Gertrud", hän sanoo, "jos vain ehdin ajaa hirret kelin aikana metsästä, ovat huoneet pian katto päällä."

Pakkanen kiristyy yöksi, aurinko on jo aikoja sitten laskenut. Hevonen värisee viluissaan, ravistelee päätänsä ja kuopii lunta jalallaan. Otsatukka ja harja ovat kuurassa.

Mutta noita nuoria ei tunnu paleltavan. He saavat lämpimänsä siitä, että rakentavat kotinsa valmiiksi kellarista ullakkoon asti.

Ja rakennettuaan huoneet he alkavat sijoitella huonekaluja.

"Sohvan paikka on tuossa sivuseinällä", sanoo Ingmar.

"Mutta eihän meillä minun tietääkseni sohvia ole", tyttö vastaa.

Silloin nuori mies puraisee huultaan. Hän ei ollut aikonut vielä isoon aikaan mainita, että nikkarilla on jo sohva heitä varten valmiina, mutta nyt se salaisuus tuli ilmi.

Silloin Gertrudinkin täytyy ilmaista viisivuotinen salaisuutensa. Hän kertoo palmikoineensa hiuslaitteita ja kutoneensa nauhoja ja niillä ansioillaan hankkineensa kaikenlaisia taloustarpeita, patoja ja pannuja, lautasia ja kulhoja, raiteja ja päänalaisia, pyyhkeitä ja lattiamattoja.

Ingmar tulee kovin hyvin tällaisesta rikkaudesta ja ylistelee häntä kauneimmin sanoin mitä keksii. Mutta kesken kiitoksensa hän vaikenee. Hän on melkein arasti vilkaissut Gertrudiin ja hämmästyttää nyt niinkuin ainakin puhumattomaksi ajatellessaan, että tuo suloinen olento on tuleva hänen omakseen.

"Mikä sinun on, Ingmar?" tyttö kysyy.

"Sitä ajattelen, että kaikkein parasta on kuitenkin saada sinut."

Gertrud ei vastaa, vaan hivelee kädellään tuota hirttä, joka on tuleva hänen ja Ingmarin yhteisen kodin seinään. Hän tietää, että hänen on siellä turvallista ja hauskaa elää, sillä hänen tuleva miehensä on älykäs ja hyväsydäminen, jalo ja uskollinen.

Samassa muuan vanha eukko mennä leuhkaisee heidän ohitsensa. Hän näyttää olevan äkeissään ja puhua sopottaa itsekseen kiivaita sanoja.

"Niin, niin, niin", eukko sanoo, "ei heidän onnensa kestä kauempaa kuin aamunkoitosta päivän nousuun. Ensi koettelemuksessa heidän uskonsa murtuu kuin sammalista punottu köysi. Ja heidän elämänsä on oleva pitkää pimeyttä."

"Eihän hän vain meitä tarkoittane?" sanoo nuori tyttö.

"Kuinka tuo tuollainen voisi meihin soveltua?" vastaa nuori mies.

INGMARILASSA

Seuraava päivä oli lauantai. Kirkkoherra oli silloin myöhään illalla hevosmatkalla kovassa lumipyryssä. Hän oli käynyt sairaan luona kaukana pohjoisessa keskellä salomaata ja pyrki nyt vaivalloisesti kotiinpäin. Syvä hanki upotti hevosta, reki oli vähän väliä keikahtamaisillaan kumoon, ja sekä papin että kyytimiehen piti usein nousta tallemaan tietä auki. Ei ollut ihan pilkkaisen pimeää, sillä suuri täysikuu kuumotti välistä vaaleanharmaiden lumipilvien takaa. Katsoessaan ylöspäin pappi näki valkoisia lumihuteita tupruavan ja kieppuvan niin tiheään, että koko ilma näytti pieniltä valkoisilta täpliltä.

Eteenpäin pääsy ei sentään kaikkialla ollut yhtä tukalaa. Toisin paikoin oli vihuri lakaissut pitkät matkat aivan paljaiksi lumesta. Siinä reki kyllä liukui keveästi sileätä iljannetta pitkin. Toisin paikoin, tuulen suojassa taas oli tasaista, pehmeätä vitilunta, jota oli helppo ajaa. Mutta missä tuisku oli nietostanut lumen miehenkorkuisiin kinoksiin, siinä oli nousta tie pystyyn. Silloin ei muu auttanut kuin kääntyä tiepuoleen ja koettaa pitkin peltoja ja aidanselkiä päästä eteenpäin, vaikka pelottikin, että reki miehineen milloin tahansa voi vierähtää ojaan tai hevonen puhkaista kylkensä aidan seipääseen.

Kirkkoherraa ja kyytimiestä huoletti kuitenkin kaikkein enimmänsä se kinos, jonka suuret tuiskut aina kasasivat Ingmarilan lähellä olevaa korkeata kiviaitaa vasten. "Kun vain siitä pääsisi, tuntisi olevansa kuin kotona", he sanoivat.

Kirkkoherra muisteli, kuinka monen monta kertaa hän oli pyytänyt Suur-Ingmaria purkamaan tuon aitansa, jonka kinokset olivat ainaisena vastuksena. Mutta sitä ei koskaan tullut tehdyksi. Ja sellaisenaan se oli vielä nytkin. Muuttuipa Ingmarila muuten miten tahansa, niin aita ainakin saa jäädä paikalleen, se nyt on varma.

Kohta jo talo näkyikin, mutta sinne mennessä oli läpäistävä yhtämittäinen, seinänkorkuinen kinos, jyrkkäsärmäinen kuin tunturi. Sitä ei voinut kiertää, ei kaartaa, vaan suoraan hirviön päällitse oli uskallettava. Niin ylettömältä se näytti, että kyytimies esitti parhaaksi lähteä taloon pyytämään apua.

Mutta kirkkoherra ei sitä sallinut. Hän ei ollut viiteen vuoteen vaihtanut sanaakaan Katrin eikä Halvorin kanssa. Eikä hänen, enempiä kuin muidenkaan ihmisten, tehnyt mieli tavata entisiä ystäviä, joiden kanssa oli joutunut epäsopuun.

Hevonen pantiin kiipeämään kinokselle. Se pääsikin aina laelle asti. Mutta siinä se humautti upoksiin, vajosi kuin sudenkuoppaan, ja miehet jäivät hangelle tuijottamaan sen jälkeen.

Hevosen lumeen vajotessa katkesi vielä toinen aisa, joten matkan jatkamisesta ei voinut tulla mitään.

Muutaman minuutin perästä pappi astui sisään Ingmarilan ovesta.

Pystyvalkea loimusi väentuvan takassa. Emäntä istui lieden toisella puolella kehräten hienoksi kartattuja villoja, ja hänen takanaan pitkä piikajono kehräili rohtimia ja pellavia. Toisella puolen takkaa olivat vast'ikään halkometsästä tulleet miehet, toiset jo levolla, toiset ajankuluksi mikä halkoen päreitä, mikä haravanpiikkejä teroittaen, mikä vuoleskellen kirvesvartta.

Kim pappi astui sisään ja kertoi, mikä vahinko hänelle oli sattunut, nousivat kaikki paikoiltaan. Rengit lähtivät ulos kaivamaan hevosta kinoksesta. Halvor vei kirkkoherran pöydän ääreen ja pyysi häntä istumaan rahille. Katri käski piit keittiöön kahvia keittämään ja valmistamaan vieraalle illallista. Itse hän nosti papin turkit tulen hohteeseen sulamaan, sytytti sitten kattolampun ja siirsi rukkinsa pöydän ääreen voidakseen ottaa osaa miesten keskusteluun.

Halvor alkoi puheen kelistä, ja kun siitä oli tarpeeksi puhuttu, siirtyi papin viljasaataviin ja sitten kyselemään, oliko jo saatu aikaan ne korjaukset, joita pappi kauan oli halunnut. Katri kyseli miten ruustinna voi, eikö hän viime aikoinakaan ollut parantunut ankarasta taudistaan.

Papin kyytimies tuli ilmoittamaan, että hevonen oli jo kaivettu kinoksesta, silat korjattu ja kaikki jälleen matkakunnossa. Katri ja Halvor pyysivät oikein houkuttelemalla pappia jäämään illalliselle. He eivät lakanneet, ennen kuin hän myöntyi.

Tuotiin kahvia, tarjottimella suurin hopeakannu ja se vanha hopeinen sokeriastia, jota tuskin häissä ja hautajaisissakaan raskittiin käyttää, ja pikkuleipiä kolme kukkuraista koria.

Kirkkoherran pienet pyöreät silmät ihan laajenivat ihmetyksestä ja tavan takaa hän pyyhkäisi otsaansa kädellään. Kaikki tämä tuntui hänestä unelta, ja hän pelkäsi heräävänsä.

Halvor haki kirkkoherran nähtäväksi hirvennahan, jonka kantaja oli viime syksynä ammuttu Ingmarilan metsästä. Talja levitettiin lattialle, ja kirkkoherra kehui sitä komeimmaksi, mitä oli koskaan

nähty. Katri meni Halvorin luokse ja kuiskasi pari sanaa hänen korvaansa. Halvor silloin heti tarjosi taljaa kirkkoherralle lahjaksi.

Katri kulki kaapilta kaapille valikoiden kauneimpia vanhoja hopea-astioita. Pöydälle hän levitti kirjoreunaisen liinan ja toi esille niin paljon hopealusikoita, kuin olisi ollut vieraspitoja varten pöytä katettava. Maitoa ja kaljaa oli uhkeissa hopeahaarikoissa.

Aterialta päästyään kirkkoherra sanoi lähtevänsä. Halvor Halvorinpoika itse kahden rengin kanssa lähti saattamaan, he loivat hänelle tietä kinoksien läpi, kannattivat rekeä kohollaan, kun se yritti kaatua, eivätkä jättäneet pappia ennen kuin hänen kotipihallaan.

Kirkkoherra seisoj hyvinvoivana pappilan portailla. Hän ajatteli, kuinka hyvää ihmisen on jälleen tavata vanhoja ystäviään, ja otti Halvorilta lämpimät jäähyväiset. Mutta tällä oli vielä jotakin asiaa, koska hän alkoi kopeloida taskujaan.

Viimein hän veti povestaan esille neljään osaan taitetun paperin, mutta näytti hiukan epäröivän, sopiko sitä nyt jättää. Se oli kuulutus, jonka he olivat aikoneet luetuttaa huomenna kirkossa. Ehkä kirkkoherra nyt kumminkin ottaisi sen, ettei tarvitsisi lähettää erityistä tuojaa sitä varten.

Päästyään huoneeseensa ja sytytettyään kynttilät kirkkoherra aukaisi paperin ja luki:

"Omistajan Jerusalemiin muuton tähden tarjotaan Ingmarilan perintötila myytäväksi."

Kirkkoherra ei päässyt pitemmälle. Hän sai syviä ja ihmeellisiä ajatuksia. "Vai jo se meidätkin yllätti", hän sanoi puoliääneen, ikään kuin ukkosvaarusta puhuen. "Tätä minä olenkin jo monta monituista vuotta odotellut."

HÖÖKIN MATTI ERKINPOIKA

On kaunis kevätpäivä. Muuan talollinen on poikansa kanssa matkalla suurelle ruukille pitäjän eteläpäähän.

He asuvat kaukana pohjoisessa ja heidän on siis kuljettava melkein koko pitäjän halki. He kävelevät vastakylvettyjen peltojen ohi, joihin oras parhaillaan nousee. He näkevät kaikkialla mehevän vihantia ruisvainioita ja kauniita apilanurmikkoja, jotka pian alkavat punertaa ja tuoksua.

Tien varrella maalataan monia taloja ja niihin laitetaan uusia ikkunoita tai lasiseinäisiä kuisteja. Monessa puutarhassa he näkevät muokattavan maata ja istutettavan taimia. Kaikkien vastaantulijain kengät ovat savessa ja kädet mullassa, sillä he tulevat pelloiltaan ja kaalitarhoistaan, istuttamasta perunoita ja kaalia tai kylvämästä naurista ja porkkanaa.

Talonpoika ei voi olla kyselemättä, mitä perunalajia he istuttavat tai joko heillä kuinka kauan on ollut kaura kylvettynä. Nähdessään tiepuolessa vasikan tai varsan hän koettaa arvailla niiden ikää. Sellaista hän ajattelee, että kuinkahan monta lypsävää aikonee pitää tuokin talo, jonka ohi mentiin, ja minkähän arvoinen tuostakin varsasta opetettuna tulee.

Poika koettaa vähän väliä kääntää hänen ajatuksiaan toisiin asioihin. "Ajatelkaa, että me pian saamme vaeltaa Saaronin laaksossa ja Juudanmaan korvessa!" hän sanoo.

Isä hymyilee hiukan, ja hänen silmänsä loistavat hetkisen. "Kyllä tulee olemaan suloista kulkea samoja polkuja, joita rakas Herra Jeesus muinoin vaelsi."

Mutta heti sen jälkeen hän unohtuu katsomaan kahta vastaantulevaa kalkkikuormaa. "Katsopa, Gabriel", hän sanoo, "kukahen tuossa kalkkia vie? Sammuttamaton kalkki kuuluu olevan mainiota viljan kasvattajaa. Hauska on sitä peltoa syksyllä nähdä."

"Syksylläkö?" sanoo poika varoittaen.

"Ei, ei, kyllä tiedän", isä vastaa, "että syksyllä minä jo asun Jaakopin majoissa ja teen työtä kuninkaanmiehen viinamäessä."

"Totisesti", poika sanoo, "niin on tapahtuva, amen, amen."

He astuvat hetkisen ääneti, katsellen jo voittopuolella olevaa kevättä. Vesi solisee ojissa, ja tietenkin ovat kevätsateet repineet syviä vakoja. Minne tahansa katsoo, näkee työn odottavan tekijäänsä. Joka ihmisen tekee mieli käydä käsiksi, olla mukana, vaikkapa olisi vieraankin maita kulkemassa.

"Olisinpa tosiaan paremmalla mielellä myynyt tilan vasta syksyllä, maatöiden loputtua", puhelee talonpoika ajatuksissaan. "Vaikeata siitä on luopua näin keväällä, juuri kun koko ruumis tuntuu työtä kaipaavan."

Poika vain kohauttaa olkapäitään ajatellen, ettei maksa vaivaa ehkäistä äijän juttuja.

"Siitä on nyt yksineljättä vuotta, kun nuorena poikana ostin talonpaikan pitäjän takamailta", jatkaa isä. "Ei siihen ollut sitä ennen kuokalla kajottu. Puolet maata oli rahkasuota ja toiset puolet kivirauniota, niin että kolkko sitä oli katsella. Niistä raunioista minä sitten väentelin kiviä, niin että olisi luullut selän katkeavan. Mutta vielä kovempi urakka oli saada rahkasuo ojitetuksi ja kuivatuksi."

"Niin, olette te, isä, raatanut miehen lailla", poika sanoo. "Siksi Jumala teitä muistaakin ja kutsuu teidät pyhään maahansa."

"Ensi aluksi", ukko jatkaa, "kyhäsin itselleni kuorimattomista hirsistä pirtin, joka ei ollut juuri sysisaunaa parempi. Katon peittona oli vain kovaksi tallattu multa, enkä sitä mitenkään saanut niin tiiviiksi, ettei sadevesi olisi valunut sisään. Hankalaa oli olo vallankin öisin. Ja lehmän ja hevosen tila oli yhtä huono. Koko ensi talvi niitä oli pidettävä maakuopassa, joka oli pimeä kuin kellari."

"Isä", kysyy poika, "kuinka te sitten olette niin kiintynyt mokomaan karuun maahan?"

"Mutta ajattele sitten sitä iloa myös", isä vastaa, "kun sain rakentaa elukoille suuret navetat ja kun karja vuosi vuodelta lisääntyi, niin että ulkokuoneita oli alati laajennettava. Jollen nyt olisi päättänyt myydä tilaa, olisi navettaan ollut pantava uusi katto. Se työ olisi soveltunut parhaiten juuri tähän aikaan, heti touoilta päästyä."

"Isä", varoittaa poika taas, "te pääsette touolle siihen maahan, missä muutamat siemenet lankesivat orjantappuroihin ja muutamat kivistöön ja muutamat tien oheen ja muutamat hyvään maahan."

"Ja vanhan asuintupamme", jatkaa isä, "sen jonka ensi pirttini sijalle rakensin, olin juuri tänä vuonna aikonut purkaa rakentaakseni sijaan kaksikerroksisen. Mitä nyt tehdään niillä hirsillä, jotka talvikelillä jo pihalle vedätimme? Se oli raskasta työtä sekin. Hevoset siinä räökkääntyivät, ja me myös."

Poikaa rupeaa huolettamaan. Tuntuu siltä kuin isä luisuisi hänestä erilleen. Hän pelkää, ettei vanhus ole oikealla mielellä menossa uhraamaan omaisuuttaan Herralle.

"Mutta kuitenkin", poika lausuu, "mitä ne uudet asuinhuoneet ja navetat ovat verrattuina puhtaaseen elämään uskonveljien seurassa?"

"Halleluja", vastaa isä, "tiedän, että meille on ihana osa annettu. Ja nythän minä olenkin menossa myymään tilaani sahayhtiölle. Ensi kerralla tätä tietä käydessäni kaikki on mennyttä, silloin minulla ei ole mitään."

Poika ei vastaa, hän on tyytyväinen kuullessaan, että isä vielä pysyy päätöksessään. Vähän matkaa kuljettuaan he näkevät pienellä kummulla tienvarressa hyvin somapaikkaisen talon. Valkoiseksi maalatussa asuinrakennuksessa on lasiseinäinen kuisti ja parveke, ja talon ympärillä kasvaa korkeita balsamihaapoja, joiden kauniita vaaleanharmaita runkoja kevätmahlat näyttävät paisuttavan.

"Kas tuollainen se minunkin olisi pitänyt olla", sanoo talonpoika. "Juuri tuommoinen kuisti ja parveke sen yläpuolella ja hyvin paljon veistokirjailuja. Ja sitten ikkunain alla samanlainen vihreä, tasainen nurmikko. Eikös olisi sinustakin, Gabriel, ollut kaunista?"

Poika ei vastaa, ja isä huomaa siitä, että hän on väsynyt tähän puheenaiheeseen. Hän on sitten myös ääneti, mutta hänen ajatuksensa kumminkin yhä pyörivät kodissa. Minkähänlaisille haltijoille hänen hevossensa joutunevat, kuinkahan koko tilan käynee? Voi minun hupsuuttani, hän ajattelee, kun myyn yhtiölle taloni! Se tietysti hakkauttaa vain metsän ja jättää sitten talon rappiolle. Suo saa sammaltua uudelleen, ja pelloille kasvaa hakametsä.

He saapuvat ruukille, ja siellä hän taas innostuu uudesta näkemästään. Siellä on uusimallisia auroja ja haravia, ja niistä hän heti muistaa vanhan mielitekonsa: niittokoneen. Hän katsahtaa Gabrieliin, joka on kaunis poika, ja kuvittelee hänet ohjaamassa koreata, punaista niittokonetta, hätistellen ruoskanlähdyksillä hevosia ja kaataen pitkää heinää ihan kuin väkevä sankari vihollisiaan.

Sisälläkin ruukin konttorissa niittokoneen sätkytys vielä tuntuu helisevän hänen korvissaan. Hän kuulee heinän kahisten kaatuvan ja konetta säikkyneiden lintujen ja hyönteisten tiiskuttaen ja suristen

parveilevan ilmassa.

Kauppakirja on jo tehty, hinnasta sovittu, välikirja vain on vielä allekirjoitusta vaille.

Välikirja luetaan hänelle, ja hän istuu tuolille sitä kuuntelemaan. Siinä luetellaan niin ja niin monta tynnyrinalaa metsää ja niin ja niin paljon peltoa ja niittyä, ne ja ne työaseet ja kotieläimet, jotka hän luovuttaa. Hänen otsansa käy ryppyihin. "Totisesti", hän sanoo itsekseen, "tekemättä se jää." Kun kauppakirja on luettu, on hän juuri sanomaisillaan, ettei voikaan siihen suostua. Silloin poika kumartuu kuiskaamaan hänelle: "Isä, pidätkö ennen talon kuin minut? Minä lähten kyllä, vaikka te jäisittekin."

Talonpojan ajatukset ovat niin yksinomaan olleet tilaan kiintyneinä, ettei hänen mieleensä ole juolahtanutkaan, että poika voisi hänet jättää. Ettäkö poika siis lähtee joka tapauksessa? Hän ei oikein käsitä sitä, sillä hän puolestaan ei olisi lähtenyt, jos poika olisi jäänyt kotiin.

Mutta tietysti hänen on seurattava, koska hänen poikansa kerran lähtee.

Hän astuu konttoripöydän ääreen kirjoittamaan nimeään kauppakirjan alle. Ruukinhoitaja itse pistää kynän hänen käteensä ja osoittaa paperia. "Tähän näin", hän sanoo, "olisi kirjoitettava, Höökin Matti Erkinpoika."

Hän puristaa kynää sormiensa väliin saadakseen sen oikeaan asentoon, ja samalla hänen mieleensä muistuu, kuinka yksineljättä vuotta sitten kirjoitti nimensä siihen kauppakirjaan, jolla osti kappaleen raivaamatonta korpea.

Hän muistaa sen alle kirjoitettuaan menneensä katsomaan tilaansa. Silloin hän oli itsekseen lausunut: "Kas, tämän Jumala on sinulle antanut. Täällä sinä saat elinkaudeksi työtä."

Ruukinhoitaja luulee hänen epäröivän, mihin nimi oli piirrettävä, ja osoittaa uudelleen sormellaan: "Tuossa noin on nimen paikka. Kirjoitakaa siihen: Höökin Matti Erkinpoika."

Hän alkaa kirjoittaa. "Tämän näin", hän ajattelee, "minä kirjoitan uskoni ja autuuteni, rakkaiden veljeni hellgumilaisten ja kalliin yhteiselämämme tähden ja etten jäisi yksikseni jäljelle kaikkien muiden lähdettyä." Ja niin hän piirtää ensimmäisen nimen paperiin.

"Ja tämän", hän jatkaa mietteitään, "minä kirjoitan Gabriel poikani vuoksi, etten menettäisi niin hyvää ja rakasta poikaa, ja siksi, että hän aina on ollut hyvä vanhalle isälleen, ja osoittaakseni, että hän kuitenkin on minulle kaikkein läheisin." Ja siten toinenkin nimi ilmestyy paperille.

"Mutta tämä", hän ajattelee alkaessaan uudelleen kirjoittaa. "Niin, minkä vuoksi minä tämän kirjoitan?" Ja sitä ajatellessaan hänen kätensä itsestään tekee paksuja koukeroita ristiin rastiin tuolle vihatulle paperille.

"Tämän minä teen sen vuoksi, että olen vanha mies, jonka on mentävä viljelemään maatansa ja kyntämään ja kylvämään sinne, missä aina olen raatanut ja rehkinyt."

Kääntyessään ruukinhoitajan puoleen ja näyttäessään hänelle paperia Höökin Matti Erkinpoika on hyvin hämillään.

"Suokaa anteeksi, isännöitsijä, aioin kyllä myydä taloni, mutta en voinutkaan sitä tehdä."

HUUTOKAUPPA

Toukokuussa pidettiin Ingmarilassa huutokauppa. Se päivä oli ihan ihmeellisen kaunis, oikein suven lämmin. Miehet olivat heittäneet pitkät, valkoiset turkit yltään ja saapuivat lyhyissä takeissa, ja naiset liikkuivat jo väljissä, valkohihaisissa kesäpuvuissaan.

Koulumestarin Stiina laittautui huutokauppaan. Gertrudia ei haluttanut mukaan, ja Storm ei kerjennyt töiltään. Lähtiessään Stiina äiti raotti kouluhuoneen ovea ja nyökäytti miehelleen päätänsä jäähyväisiksi. Ukko puhui juuri lapsille suuren Niiniven kaupungin häviöstä, ja kertoessaan hän oli niin ankaran näköinen, että lapsipahat olivat pelosta ihan kalmankalpeita.

Ingmarilaan kulkiessaan Stiina äiti pysähtyi joka kerta, kun hänen silmänsä sattuivat kukkivaan tuomipensaaseen tai valkoisten, tuoksuvoimain kielojen peittämään kumpuun. "Tökköpa tämän kauniimpaa löytänee", hän sanoi, "vaikka Jerusalemiin asti kulkisi?"

Koulumestarin emännälle samoin kuin useille muillekin oli tämä pitävä käynyt monin verroin rakkaammaksi sen vuoksi, että hellumilaiset sanoivat sitä Sodomaksi ja tahtoivat jättää sen.

Hän poimi tiepuolesta pari kukkaa ja katseli niitä melkein hellästi. Jos me todellakin olisimme niin kelvottomia kuin he sanovat, hän ajatteli, niin helppohan Jumalan olisi hukuttaa meidät. Hänen tarvitsisi vain antaa kylmien jatkoa ja lumen jäädä maahan. Mutta kun Herra meille jälleen suo kevään ja kukkaset, niin tottapa me hänestä sentään olemme kelvolliset elämään.

Ingmarilan likelle ehdittyään Stiina äiti pysähtyi, ja hänestä alkoi tuntua tuskalliselta. Melkein parasta olisi palata saman tien takaisin, sillä en minä voi katsella tämän vanhan kodin häviötä.

Mutta hän oli todella siksi utelias näkemään, miten talon kävisi, ettei malttanut takaisinkaan kääntyä.

Heti kun tuli tiedoksi, että talo myytäisiin, oli Ingmar koettanut saada sitä ostetuksi. Mutta hänellä ei ollut enempää kuin noin kuusituhatta kruunua, ja suuri sahayhtiö, jonka oma Bergsån ruukkikin oli, oli tarjonnut Halvorille siitä jo viisikolmatta tuhatta. Ingmarin oli onnistunut saada lainaksi niin paljon, että kykeni tarjoamaan saman hinnan, mutta silloin yhtiö oli kohottanut tarjouksensa kolmeenkymmeneen tuhanteen, ja niin suurta velkaa Ingmar ei uskaltanut tehdä.

Huolestuttavinta tässä ei ollut vain se, että talo täten ikipäiviksi joutuisi suvulta pois, sillä tuo suuri yhtiö ei milloinkaan myynyt sitä, minkä kerran haltuunsa sai, mutta tuskinpa se edes vuokraisi Långforsin sahaakaan, joten Ingmar jäisi leivättömäksi.

Gertrudin ja hänen häistään ei voinut tulla mitään vielä syksyksi, niinkuin ensin oli aiottu. Ehkäpä Ingmarin päälle päätteeksi täytyisi lähteä muualle työn hakuun.

Tätä miettiessään Stiina äiti ei ollut varsin suopea Katria ja Halvoria kohtaan. Älköön Katri Ingmarintytär tulko puhelemaan kanssani, hän ajatteli, sillä silloin en voi olla hänelle sanomatta, miten väärin hän Ingmaria kohtelee. En voisi olla suoraan sanomatta, että juuri hänen tähtensä talo ei nyt vielääkään ole Ingmarin hallussa.

Kuuluvat he tosin tarvitsevan matkaansa varten summattomasti rahaa, mutta sittenkin minua ihmetyttää, miten Katri raskii myydä tämän ikivanhan tilan yhtiölle, joka vain hakkaa metsät ja päästää maan hunningolle.

Paitsi yhtiötä tavoittelee vielä rikas herastuomari Birger Sven Petterinpoika tätä taloa, sen on Stiina emäntä kuullut, ja se olisikin Ingmarin onni, sillä Sven Petterinpoika on jalomielinen mies; luultavasti hän suostuisi vuokraamaan Ingmarille sahan.

Sven Petterinpoika ei unohtane, että hän ennen oli köyhänä paimenpoikana tässä talossa ja että Suur-Ingmar hänestä huolen piti ja hänet alkuun auttoi.

Useimmat huutokauppaan tulleet eivät käyneet sisälle, vaan jäivät pihalle odottamaan alkamista. Koulumestarin emäntä teki samoin. Hän istuutui lautakasalle katsellen tarkasti ympärilleen, ikään kuin arvellen viimeisen kerran näkevänsä tätä rakasta paikkaa.

Huonerivit ympäröivät pihaa kolmelta taholta, ja keskellä oli pylvästen päällä pieni aittahäkki. Mitään erityisen vanhanaikaista ei ollut muuta, paitsi asuinrakennuksen vanha kuisti, jonka räystääspuut olivat veistoksilla kirjaillut, ja kodan edessä toinen vielä vanhempi kuisti, jossa oli kierrepylväät.

Stiina äiti ajatteli kaikkia entisiä Ingmarinpoikia, joiden tallaamia pihamaan polut olivat. Hän oli näkevinään miten nuo pitkät, kumarat olennot iltaisin palasivat kotiin työstä ja tunkeilematta hiipivät uuninsoppeen, karttaen asettumasta parempansa paikalle.

Hänen ajatuksissaan tämä talo oli ikiajoista asti ollut ikään kuin uutteruuden ja rehellisyyden tyyssija. "Jollakin tavalla se olisi estettävä", hän aprikoi ajatellen huutokauppaa, "vaikka sitten olisi mentävä kuninkaaseen asti."

Näin katkeralta ei Stiina äidistä olisi tuntunut, vaikka sama vaara olisi uhannut hänen omaa kotiaan.

Väkeä oli jo koolla suuret joukot, vaikk'ei myynti ollut vielä alkanut. Toiset kävivät navetoissa tarkastelemassa karjaa, toiset pysyttelivät pihalla silmäillen sinne kerättyjä työkaluja, rattaita ja kirveitä, sahoja ja auroja.

Mutta joka kerta kun Stiina emäntä näki talonemäntien kaksittain tulevan navetasta, hän äikeissään ajatteli: Kas nyt Inka ja Staava emäntiä, kun ovat päässeet valikoimaan lehmiä itselleen! Kyllä nyt kannattaa kerskailla, että heilläkin on kerran Ingmarilan vanhoja rotuelukoita.

Hän hymyili hieman pilkallisesti nähdessään mäkituvan Niilon valikoimassa talon auroja.

Mäkituvan Niilo kyllä iät kaikki röyhistelee rintaansa saatuaan haltuunsa auran, jolla itse Suur-Ingmar on kyntänyt.

Yhä enemmän väkeä kerääntyi katselemaan huutokauppatavaroita. Miehet kopeloivat kummastellen joitakin iänikuisia työaseita, joista ei kukaan enää tiennyt, mihin niitä oli käytetty. Olipa joukossa sellaisiakin, jotka eivät älynneet olla nauramatta talon vanhoja rekiä. Niistä olivat jotkut todella ikivanhoja, loistavan punaisiksi ja vihreiksi maalattuja, ja niihin kuuluvissa siloissa oli kirjavia tupsuja ja valkoisia näkinkenhelyjä.

Stiina emäntä oli näkevinään vanhojen Ingmarien noissa vanhoissa reissään ajavan maantiellä tasaista hölkkäjuoksua. He olivat menossa vieraisille tai paluumatkalla häistä, morsian rinnallaan. Paljon kelpo väkeä nyt muuttaa pitäjämästä pois, hän ajatteli. Sillä hänestä tuntui kuin kaikki nuo vanhukset olisivat asuneet talossaan tähän päivään asti, jona heidän työaseensa ja ajokalunsa sieltä hajotettiin.

Missähän Ingmar nyt mahtaa oleksia ja mitä hän ajattelee tästä, mietiskeli Stiina emäntä. Kun minunkin on näin vaikea olla, kuinka sitten hänen?

Päivä oli niin erinomaisen kaunis, että vasaramies esitti siirrettäväksi ulos pihalle kaikki myytävät esineet, ettei tulisi tungosta. Piiat ja rengit alkoivat kantaa keskelle pihaa arkkuja ja kaappeja, joihin oli maalattu tulppaani- ja ruusukoristeita. Muutamia niistä ei ollut vuosisatoihin liikutettu paikaltaan vaatehuoneesta. Ulos vietiin myöskin hopeakannuja ja vanhanaikaisia kuparikattiloita, rukkeja ja värttinöitä, makuuvaatteita ja kaikenlaisia omituisia kangaspuita.

Naisväki keräytyi niitä nostelemaan ja katselemaan puolelta ja toiselta.

Stiina emäntä ei ollut aikunut huutaa mitään, mutta nyt hän muisti, että täällä oli kangaspuut, joilla kudottiin hienon hienoa palttinaa, ja hän meni lähemmäs katselemaan niitä. Juuri hänen ehdittyään paikalle tuli sisältä piikatyttö kantaen sylissään kahta vanhaa Raamattua. Niissä oli niin raskaat, paksut nahkakannet ja messinkihelat, että tyttö tuskin jaksoi nostaa niitä yht'aikaa.

Stiina emäntä säpsähti ihan kuin korvapuustin saanut ja kääntyi takaisin äskeiselle paikalleen. Hän ei tosin luullut kenenkään enää lukevan noita Raamattuja, joiden vanhentuneesta kielestä nykyajan ihmiset tuskin saisivat selkoakaan, mutta ihmeellistä kumminkin oli, että Katri tahtoi ne myydä.

Ehkäpä muinoin emäntä oli ollut juuri sitä Raamattua lukemassa, kun tultiin kertomaan, että isännän oli karhu surmannut, hän ajatteli.

Stiina emännän mieleen muistuvat ne tarinat, joita hän oli Ingmarinpojista kuullut. Jokaisella esineellä, minkä hän näki, tuntui olevan oma kerrottavansa.

Nuo pöydällä olevat vanhat hopeasoljet oli muuan Ingmar Ingmarinpoika ryöstänyt Klack-vuoren peikolta.

Noissa vanhoissa kääseissä oli hänen lapsuutensa aikainen Ingmar Ingmarinpoika pyhäpäivinä ajanut kirkolle. Ja joka kerta kun he äidin kanssa tulivat häntä vastaan kirkkotiellä, oli äiti laskenut kätensä tyttönsä olkapäälle ja sanonut: "Niiaa nyt, Stiina, kun Ingmar Ingmarinpoika tulee!"

Hän oli ihmetellyt, miksi äiti jok'ainoaan kerran muisti kehoittaa niaamaan Ingmar Ingmarinpojalle. Ruununvoudista tai tuomarista hän ei ollut niin suuresti välittänyt.

Viimein hän oli ymmärtänyt, että äitikin oli ollut aikanaan pikku tyttö ja että hänenkin äitinsä oli aina kirkkotiellä laskenut kätensä hänen olkapäälleen ja sanonut: "Niiaa nyt, kun Ingmar Ingmarinpoika tulee!"

"Jumala sen tietää", Stiina äiti huudahti, "etten minä Gertrudin vuoksi sure tämän talon hajoittamista, jossa kerran toivoin näkeväni hänet emäntänä. Minusta vain tuntuu kuin koko pitäjän kunnia nyt olisi mennyttä."

Samassa kirkkoherra ajoi pihaan. Hän oli hyvin vakava ja alakuloisen näköinen. Hän meni heti sisälle asuinrakennukseen, ja Stiina äiti arvasi hänen tulleen puhumaan Katrille ja Halvorille Ingmarin puolesta.

Vähän myöhemmin tulivat Bergsån ruukinhoitaja, joka oli sahayhtiön asiamies, ja herastuomari Birger Sven Petterinpoika. Ruukinhoitaja meni heti sisälle, mutta Sven Petterinpoika käveli pihalla katselemassa hajalleen levitettyjä tavaroita. Hän tapasi silloin pienen, parrakkaan ukon, joka istui samalla lautakasalla kuin Stiina emäntä.

"Tiedättekö, Vahva-Ingmar", sanoi Sven Petterinpoika seisautuen ukon eteen, "onko Ingmar Ingmarinpoika suostunut ostamaan ne tukit, joita hänelle tarjosin?"

"Ei hän sano suostuvansa", ukko vastasi, "mutta luulisinpä hänen sentään pian muuttavan mieltään."

Sitä sanoessaan ukko siristeli silmiään ja viittoi päällään Stiina emäntään päin, ikään kuin osoittaakseen Sven Petterinpojalle, ettei pidä tuon kuullen puhua näistä asioista.

"Parasta hänen olisi suostua", sanoi herastuomari. "Minä en milloin tahansa tarjoa sellaista tavaraa, enkä nytkään muuten kuin Suur-Ingmarin vuoksi."

"Niin, kyllä se tosiaan on hyvä tarjous", ukko sanoi, "mutta hän sanoo ennättäneensä jo tehdä kaupat muualla."

"Lieneekö hän vielä perin pohjin tuuminut, mitä tulisi menettämään", sanoi herastuomari lähtiessään hitaasti kävelemään edelleen.

Talonväkeä ei tähän asti ollut nähty pihalla, mutta nyt ihmiset yht'äkkiä huomasivat Ingmar Ingmarinpojan. Hän seisoi syrjässä seinustalla, liikahtamatta paikaltaan ja silmät puoliummessa.

Monetkin aikoivat mennä häntä tervehtimään, mutta lähemmäs tultuaan he luopuivat aikeestaan ja palasivat paikoilleen.

Ingmar oli kalmankalpea, ja nähdessään hänen mielensä tuskallisen pinnistyksen ei kukaan uskaltanut häntä puhutella.

Ingmar seisoi niin hiljaa, että useat eivät ollenkaan huomanneet häntä. Mutta ken hänet kerran näki, ei sen koommin voinut muuta ajatella. Tavallinen huutokauppapila ei nyt ottanut luistaakseen. Lannistui siinä jokainen nähdessään Ingmarin seisovan tuolla seinään nojaten, viimeisiä kertoja vanhassa kodissaan, eikä kukaan rohjennut naurahtaa eikä sanoa leikillistä sanaa.

Sitten alkoi huutokauppatoimitus. Vasaramies nousi tuolille ja alkoi tarjota kaupaksi vanhaa auraa. Ingmar ei räpäyttänyt silmäänsäkään, hän näytti pikemmin kovalta kuin elävältä ihmiseltä.

"Mutta miks'ei hän, hyvä ihminen, mene pois täältä?" kysyivät ihmiset. "Eihän häntä ole tuomittu tätä surkeutta katsomaan. Mutta niillä Ingmareilla on aina oma päänsä."

Ensimmäinen vasaranisku kumahti pöytään. Silloin Ingmar vavahti, aivan kuin se olisi sattunut häneen. Sitten hän taas jäykkeni, mutta säpsähti vieläkin jokaista iskua.

Kaksi talonpoikaisvaimoa käveli juuri silloin Stiina emännän ohi puhellen Ingmarista.

"Mikä hänen olisi ollut hätänä, jos olisi kosinut jotakin rikasta talontytärtä, silloin olisi saanut kyllä varoja ostaakseen talon. Mutta hänhän kuuluu olevan väleissä koulumestarin Gertrudin kanssa", toinen sanoi.

"Joku suurisäntä on kuulemma luvannutkin hänelle Ingmarilan myötäjäisiksi, jos hän ottaa tyttären", vastasi toinen. "Eiväthän he välitä hänen köyhydestään, kun hän on niin hyvää sukua."

"Onhan siitä hyötyä, että on Suur-Ingmarin poika."

Stiina äiti ajatteli, että olisi ollut mainiota, kun Gertrud olisi kyennyt edes vähäisen auttamaan.

Vähitellen työkalut saatiin myydyiksi, ja vasaramies siirtyi toiselle puolelle pihaa. Hän alkoi myydä kotikutoisia ryijyjä, pöytävaatteita ja uutimia ja nosti niitä näytteille ilmaan, niin että niihin ommellut tulppaanit ja moniväriset kutomakirjaukset loistivat yli pihan.

Ingmar lienee huomannut kangaskappaleiden hulmahtelevat värit, koska hän vasten tahtoansa kohotti silmäluomiaan. Hetkisen hän laimein, verestävin silmin vilkaisi tuohon hävitystyöhön, mutta sulki ne heti uudelleen.

"Voi, kuinka hän on oudon näköinen", sanoi muuan nuori talonpoikaistyttö. "Kun ei vain ihan kuolisi. Kyllä hänen pitäisi mennä pois täältä kiusaantumasta."

Stiina muori nousi seisoaalleen ikään kuin huutaakseen, että lopettakaa jo tuo kaupustelu, mutta istahti jälleen. "Parasta on, että minunlaiseni halpasäätyinen muistaa voimattomuutensa", hän huoautti.

Samassa pihalla vallitseva hälinä hiljeni niin äkkiä, että Stiina emännän täytyi vilkaista sinnepäin. Väki oli jäänyt katsomaan Katri Ingmarintytärtä, joka juuri tuli asuinrakennuksesta. Nyt näkyi selvästi

ihmisten ajatus Katrista ja hänen menettelystään, sillä hänen käydessään pihan poikki väki väistyi hänen tieltään, ei kukaan ojentanut kättään tervehdykseksi, vaan kaikki katsoivat häneen ääneti, moittivin silmin.

Katri oli etsimässä Stiina emäntää kutsuakseen häntä tupaan. "Vasta nyt juuri huomasin, että Stormin emäntä on täällä", hän sanoi.

Koulumestarin vaimo kursaili hiukan, mutta Katri lopetti hänen estelynsä sanomalla: "Me tahtoisimme saada nyt poislähtiessämme kaikki vanhat riidat unohtumaan."

Heidän astuessaan pihamaan yli Stiina emäntä koetteeksi lausui: "Tämä on varmaan teille, Katri, vaikea päivä."

Katri huoautti, mutta ei vastannut.

"Kuinka te, Katri, oikein raskitte myydä kaikki nämä vanhat esineet?"

"Mikä meille on rakkainta, se on ensimmäiseksi Herralle uhrattava", Katri sanoi.

"Ihmisten mielestä se kumminkin on omituista", alkoi Stiina emäntä, mutta Katri ehätti väliin: "Herra varmaankin myös pitäisi omituisena, jos me ensin lupaisimme hänelle kaikki, mutta sitten ottaisimme päältä jotakin takaisin."

Stiina emäntä puraisi hämillään huultaan eikä osannut sanoa mitään. Hänen Katrille aikomansa moitteet näyttivät jäävän sanomatta. Katrin koko olento oli niin arvokas, ettei häntä rohjennut ruveta nuhtelemaan.

Heidän juuri noustessaan kuistin leveitä rappuja Stiina emäntä laski kätensä Katrin olalle. "Oletteko, Katri, nähnyt, kuka tuolla seisoo?" hän sanoi viitaten sormellaan Ingmariin.

Katrin polvet näyttivät hieman vavahtavan. Hän tahtoi kaikin mokomin olla katsomatta Ingmariin päin. "Herra kyllä jonkin keinon keksinee."

Väentupa ei ollut huutokaupan tähden paljoa muuttunut, sillä siinä ei juuri muuta ollutkaan kuin kiintonaiset rahat ja makuulavitsat, joita ei voitu siirtää. Mutta välkkyvän kirkkaat kupariastiat olivat poissa hyllyiltä, vuoteet olivat ammottavan tyhjinä, uutimitta ja makuuvaatteita, ja seinäkaappien siniset ovet, joita ennen aikaan pidettiin raollaan, että niiden hyllyjä täyttävät hopeahaarikat ja pikarit olisivat vierasten nähtävissä, ne olivat nyt kiinni osoitukseksi siitä, ettei siellä enää mitään näytettävää ollut.

Ainoana seinäkoristeena oli Jerusalemtaulu, jonka kehyksenä taaskin oli vihanta seppäle.

Suuri pirtti oli täynnä Katrin ja Halvorin sukulaisia ja uskonveljiä. Monin pyynnöin saatiin yksi toisensa jälkeen ottamaan suuresta kestopöydästä vieraanvaraa.

Peräkamarin ovi oli suljettuna. Siellä neuvoteltiin parhaillaan itse talon kaupasta. Oltiin hyvin äänekkäitä ja varsinkin kirkkoherra otti puheeseen innokkaasti osaa.

Mutta väentuvassa ihmiset olivat hyvin hiljaa eivätkä puhelleet muuten kuin joskus kuiskaamalla. Kaikkien ajatukset ja mielet seurasivat peräkamarin neuvotteluja, joissa talon kohtalo ratkaistiin.

Stiina emäntä kääntyi kysymään Gabriel Matinpojalta: "Tökkohan käy niin hyvin, että Ingmar saa jäädä taloon?"

"Hänen huutonsa ohi mentiin jo kauan sitten", Gabriel vastasi. "Karmsundin kestikievari on kuulemma huutanut kolmeenkymmeneen kahteen tuhanteen, ja yhtiö on korottanut kolmeenkymmeneen viiteen. Kirkkoherra nyt kehoittelee heitä ennen myymään kestikievarille kuin yhtiölle."

"No, entä Birger Sven Petterinpoika?" Stiina emäntä kysyi.

"Hän taitaa jättää tänään ihan huutamatta."

Kirkkoherra kuului puhuvan pitkän aikaa vakuuttavalla äänellä. Sanoja ei erottanut, mutta hänen puheensa aikana ei ainakaan mitään päätöstä voitu tehdä.

Sitten oltiin taas hetki ääneti, ja sen jälkeen kuului kestikievari sanovan, tosin verraten hiljaa, mutta niin pontevalla äänellä, että oli mahdotonta olla käsittämättä joka sanaa.

"Minä tarjoan kolmekymmentä kuusi tuhatta, en sen vuoksi, että talo olisi sen arvoinen, vaan kun en tahdo, että se joutuu yhtiön haltuun."

Heti sen jälkeen kuului lyötävän nyrkkiä pöytään, ja ruukinhoitaja huusi jyrähtävällä äänellä:

"Minä huudan neljäänkymmeneen tuhanteen, ja sen parempaa tarjousta en usko Katrin ja Halvorin voivan odottaa."

Stiina emäntä nousi hyvin kalpeana istualtaan. Hän meni takaisin pihalle. Ulkonaolo oli raskasta ja ikävää, mutta vallan kamalaahan oli istua sisälläkin ummehtuneessa tuvassa ja kuunnella tuota kaupantekoa.

Kankaat oli nyt myyty, ja vasaramies siirtyi taas toiseen paikkaan. Hän meni huudattamaan vanhoja hopeaesineitä, suuria hopeakannuja, joiden kylkiin oli juotettu kultarahoja, ja kuusitoistasataluvun kirjoituksilla varustettuja pikareita.

Vasaramiehen nostaessa näytteille ensimmäistä hopeakannua Ingmar hypähti pari askelta eteenpäin ikään kuin kieltääkseen niiden myynnin. Mutta samassa hän malttoi mieltään ja palasi äskeiselle paikalleen.

Parin minuutin päästä muuan vanha talollinen tuli Ingmarin luo hopeakannu kädessään. Hän laski sen hyvin häveliäästi hänen jalkojensa eteen ja sanoi: "Tästä saat tämän, pitääksesi sen muistona kaikesta siitä, minkä olisi pitänyt olla omaasi."

Taaskin Ingmarin koko ruumis vavahti. Hänen huulensa tutisivat avuttomasti, kun hän koetti saada sanotuksi pari sanaa.

"Niin, jätä vain tällä kertaa sanomatta, puhutaan sitten toisen kerran", sanoi talonpoika. Hän käveli pari askelta pois päin, mutta palasi kiireesti takaisin. "Ihmiset kuuluvat täällä haastelevan, että sinä voisit saada talon haltuusi, jos tahtoisit. Ja se olisikin suurin hyvä, mitä voit tälle pitäjälle tehdä."

Ingmarilassa oli joukko vanhuksia, jotka siellä koko aikansa palveltuaan olivat jääneet sinne viettämään viimeisiä elinvuosiaan. He olivat kaikkein enimmän huolissaan. He pelkäsivät, että talon joutuessa uudelle omistajalle heidät ajettaisiin pois vanhasta kodistaan, jolloin heille ei jäisi muuta kuin tie eteen, keppi käteen. Mutta vaikka paremminkin kävisi, ei vieraan valta kumminkaan ole samaa kuin vanhan isäntävään.

Nämä vanhukset harhailivat huolissaan koko päivän pitkin pihaa, paikasta toiseen. Sääli oli nähdä heidän hiiviskelevän väkijoukossa, kumaraharteisina, rinnat röhisten ja verestävät huononäköiset silmät arasti vilhuen.

Viimeinen muuan satavuotias äijä huomasi mennä Ingmarin luokse ja istahtaa maahan hänen viereensä. Siinä hän vihdoinkin tuntui voivan rauhoittua, sillä hän jäi siihen istualleen, pusertaen vanhoja, vapisevia käsiään ryhmysauvaansa.

Heti nähtyään mihin Korppi-Pentti asettui, myöskin Vanha-Liisa ja Navetta-Martta kävellä köpittivät istumaan Ingmarin viereen. He eivät sanoneet hänelle mitään, mutta varmaankin he aavistivat saavansa apua häneltä, tältä nykyiseltä Ingmar Ingmarinpojalta.

Siitä asti kun vanhukset tulivat siihen, ei Ingmar enää seisonut ummessa silmin, vaan katseli heitä. Hän näytti arvioivan, montako vuotta he olivat nähneet vaivaa hänen sukunsa palveluksessa, ja hän tunsu ensi velvollisuudekseen toimittaa heille vapaan olon kuolemaan asti heidän vanhassa kodissaan.

Hän etsi silmillään väkijoukosta Vahvan-Ingmarin ja nyökäytti hänelle merkitsevästi päätään.

Sanaa sanomatta Vahva-Ingmar lähti asuinrakennukseen, astui väentuvan poikki ja meni peräkamariin. Siellä hän seisautui ovipieleen odottamaan, milloin sopisi asiansa toimittaa.

Vahvan-Ingmarin astuessa sisään kirkkoherra seiso juuri keskellä lattiaa ja puhui Katrille ja Halvorille, jotka istuivat liikahtamatta ja jäykkänä kuin kuolleet. Ruukinhoitaja istui pöydän päässä mahtipontisen näköisenä, sillä hän tiesi kykenevänsä huutamaan korkeammalle kuin kukaan muu. Karmsundin kestikievari nojasi ikkunalautaa vasten niin kiihdyksissä, että hiki tippui hänen otsaltaan ja kädet vapisivat. Birger Sven Petterinpoika istui huoneen peräseinän sohvalle aivan tyyrenä, suuripiirteisten kasvojen vähääkään värähtämättä. Hänen suuret kätensä olivat ristissä vatsan päällä, ja hän pyöritteli hartaasti peukaloitaan.

Nyt kirkkoherran puhe loppui. Halvor silmäsi Katriin päin, ikään kuin hänen mieltänsä kysyäkseen, mutta Katri istui äänettömänä, katse lattiassa.

"Katrín ja minun on huomattava, että olemme lähdössá vieraalle maalle", sanoi Halvor, "ja että meidän ja veljímme on elettävä niillä rahoilla, jotka voimme talosta saada. Matka Jerusalemiin kuuluu jo maksavan viisitoista tuhatta kruunua. Ja sitten on vielä vuokrattava talo ja ostettava ruokaa ja vaatetta. Ei minusta meidän kannata antaa lahjaksi mitään."

"Mitä järkeä siinä on, että Katrín ja Halvorin pitäisi antaa talonsa vaikka ilmaiseksi sitä varten vain, ettei sitä yhtiö saisi!" sanoi ruukinhoitaja. "Parasta heidän olisi suostua minun huutooni heti paikalla, jollei muunkaan vuoksi, niin ainakin noista houkutteluista päästákseen."

"Kyllä se niin on", myönsi Katrikin, "ettemme me voi suostua muuhun kuin korkeimpaan tarjoukseen."

Mutta kirkkoherra ei niin vähällä alistunut. Tällaisissa asioissa hän kyllä osasi sovittaa sanansa. Nyt hän oli ihan eri mies kuin saarnastuolissa seisoessaan.

"Kyllä kai te, Katri ja Halvor, olette siksi kiintyneet tähän vanhaan taloon, että mieluummin myytte sen miehelle, joka tulee hoitamaan sitä hyvin, vaikka häneltä saisittekin pari tuhatta kruunua vähemmän", hän sanoi.

Ja erittäinkin sen vuoksi, että Katrikin oli kuulemassa, hän sitten kertoi, kuinka monen moni talo oli yhtiön haltuun jouduttuaan jäänyt rappeutumaan.

Katri katsahti häneen pari kertaa, ja kirkkoherra alkoi uskoa puheensa nyt viimeinkin tehoavan häneen. Ei suinkaan talonemännän luonto vielä ole hänestä tyyten hävinnyt, hän ajatteli kertoessaan hävinneistä talouksista ja sukupuuttoon kuolleista karjoista.

Viimein hän lopetti näin: "Sen minä kyllä tiedän, että yhtiö kykenee, jos oikein tahtoo, huutamaan talon hinnan niin korkealle, etteivät talonpojat jaksaa sen kanssa kilpailla. Mutta jos Katri ja Halvor tahtovat estää Ingmarilaa joutumasta yhtiön raastettavaksi, on heidän määrättävä, mihin asti hinta saa nousta, että talonpojat osaavat menetellä sen mukaan."

Kirkkoherran tätä esittäessä Halvor silmäili levottomasti Katriin. Tämä kohotti hitaasti silmäluomensa ja vastasi:

"Kyllä Halvor ja minä tosiaan mieluummin myisimme talon jollekin vertaisellemme, että se varmaan pysyisi samassa kunnossa kuin tähänkin asti."

"Niin, jos kukaan muu kuin yhtiö suostuu maksamaan neljäkymmentä tuhatta, tyydymme me siihen summaan", sanoi Halvor, käsitettyään nyt vaimonsa tarkoituksen.

Samassa Vahva-Ingmar meni pitkin askelin huoneen poikki ja kuiskasi pari sanaa Birger Sven Petterinpojan korvaan.

Herastuomari nousi heti ja meni Halvorin luokse. "Koska te, Halvor, tyydytte neljäänkymmeneentuhanteen, tarjoan minä sen summan", hän sanoi.

Halvorin kasvot alkoivat värähdellä. Hän ikään kuin nielaisi kyyneliään, ennen kuin vastasi. "Minä kiitän herastuomaria", hän sanoi. "Ilomielin minä jätän talon niin hyvin käsiin."

Sven Petterinpoika pudisti Katrinkin kättä. Katri oli hyvin heltynyt ja pyyhki kyyneleen silmäkulmastaan.

"Olkaa varma siitä, Katri, että kaikki jää ennalleen", lausui herastuomari.

Katri kysyi, aikooko hän itse muuttaa tänne.

"En", vastasi Sven Petterinpoika, lisäten vielä hyvin juhlallisesti: "Minä naitan tänä kesänä nuorimman tyttäreni ja annan tämän talon hänelle ja hänen miehelleen."

Sitten herastuomari kääntyi kiittämään kirkkoherraa.

"Te, kirkkoherra, saitte sittenkin tahtonne toteutumaan", hän sanoi.

"En minä olisi aavistanut juoksennellessani täällä köyhänä paimenpoikana, että kerran minun toimestani Ingmar Ingmarinpoika saisi Ingmarilan haltuunsa."

Kirkkoherra ja muut huoneessa olevat miehet tuijottivat hetken aikaa häneen, käsittämättä heti hänen tarkoitustaan, mutta Katri lähti kiireesti ulos.

Väentuvan poikki käydessään hän oikaisi pänsä pystyyn, sitoi huivin uudestaan oikeille laskoksille ja tasoitteli esiliinansa leveämmäksi.

Sitten Katri astui hyvin arvokkaasti ja juhlallisesti pihan yli. Hän käveli ruumis jäykkänä, silmät maassa ja niin hitaasti että tuskin näytti liikkuvan.

Sitten hän saapui Ingmarin luokse ja tarttui hänen käteensä.

"Nyt minä onnittelen sinua, Ingmar", hän sanoi ilosta vavahtelevin äänin. "Me kumpikin olemme tässä asiassa olleet kovin jyrkkiä, mutta kun ei Jumala minulle suo sitä iloa, että sinä liittyisit meihin, kiitän minä häntä siitä, että hän on sallinut sinun päästä tämän talon haltijaksi."

Ingmar ei vastannut, eikä hänen kätensä ollenkaan puristanut Katrin kättä. Kun Katri laski sen irti, seisoi Ingmar paikallaan yhtä alakuloisena ja hervottomana kuin oli ollut kaiken aikaa.

Kaikki miehet, jotka olivat olleet talonkauppaa tekemässä, tulivat nyt pudistamaan Ingmarin kättä ja onnittelemaan häntä: "Onnea, Ingmar Ingmarinpoika, Ingmarilaan!" he sanoivat.

Silloin näkyi onnen välähdys Ingmarin silmissä. Hän mutisi hiljaa itsekseen: "Ingmar Ingmarinpoika Ingmarilaan", ja näytti aivan sellaiselta kuin lapsi saadessaan kauan ikävöimänsä lahjan. Mutta seuraavana hetkenä hänen kasvonsa vääntyivät sen näköisiksi kuin hän olisi tahtonut kyllästyneenä ja inhoten hylätä saavuttamansa onnen.

Uutinen oli silmänräpäyksessä kaikkien pihalla olijain tietona. Kerrottiin ja kyseltiin kovalla äänellä ja kiihkeästi. Monet ihastuivat niin, että kyyneleet nousivat silmiin.

Kukaan ei enää välittänyt vasaramiehen huudoista, vaan kaikki tunkeutuivat Ingmaria onnittelemaan, sekä talonpojat että säätyläiset, sekä tutut että oudot.

Seisoessaan kaikkien näiden iloisten ihmisten keskellä Ingmar yht'äkkiä kohotti katseensa ja huomasi Stiina äidin, joka vähän edempää katseli häntä. Hän oli hyvin kalpea ja vanhan ja turvattoman näköinen. Ingmarin katseen kohdattuaan hän kääntyi ympäri ja lähti kävelemään kotiinsa päin.

Ingmar irtautui muista ja kiiruhti hänen jälkeensä. Hän kumartui Stiina emännän puoleen ja sanoi sortuneella äänellä, jok'ainoa kasvojen juonne surusta vavisten:

"Menkää nyt Gertrudin luokse, Stiina äiti, ja sanokaa hänelle, että minä olen hänet pettänyt ja itseni myynyt saadakseni talon. Pyytäkää, että hän kokonaan jättää mielestään minunlaiseni raukan!"

GERTRUD

Gertrudissa oli herännyt kumma tunne, jota hän ei kyennyt hillitsemään, vaan joka yhä voimistui ja jonka valtaan hän oli kokonaan vajota.

Se oli alkanut samasta hetkestä, jona hän sai kuulla Ingmarin uskottomuudesta, ja se oli sellaista, että hän kamalasti pelkäsi nähdä Ingmaria, tavata häntä äkkiä tiellä tai kirkossa tai missä tahansa. Miksi se häntä niin pelotti, sitä hän ei ymmärtänyt, mutta hän tunsu vain itsessään, ettei voisi sitä kestää.

Gertrud olisi mieluummin pysytellyt sisällä yöt päivät, ettei mitenkään sattuisi häntä kohtaamaan, mutta sitä ei hänenlaisensa köyhä tyttö voinut. Hänen täytyi tehdä ulkotöitä puutarhassa, monesti päivässä käydä karjahaassa asti lehmiä lypsämässä, ja usein hänet lähetettiin ostamaan sokeria ja jauhoja ja muita taloustarpeita.

Kylän raitilla kulkiessaan Gertrud painoi huihin alas otsalleen, ei koskaan nostanut katsettansa maasta ja kiiruhti aivan kuin aaveiden hätyyttämänä. Missä vain oli mahdollista, hän koetti välttää maantietä ja käydä pitkin ojanvieriä ja pellonpientareita, sillä siellä ei ollut niin suurta vaaraa kohdata Ingmaria.

Mutta lakkaamatta sydän oli pelosta arkana, sillä saattoihan hän tavata hänet missä tahansa. Jos hän sousti joella, voi Ingmar olla siellä tukkejaan uittamassa, ja jos hän koetti piiloutua metsiin, voi Ingmar sielläkin tulla häntä vastaan, kirves olalla työhön menossa.

Ei mitenkään hän voisi nähdä Ingmaria; se olisi niin tuskallista, ettei hän sitä kestäisi.

Ollessansa pitkänään puutarhanpenkerellä rikkaruohoja kitkemässä hän vähän väliä nosti päätänsä, että jo etäältä näkisi Ingmarin ja ehtisi päästä pakoon, jos hän kulkisi ohitse.

Hän pahoitteli kovin sitä, että Ingmar oli heillä niin hyvä tuttu. Heidän koiransa ei hänen tullessaan hauku, eivätkä kyyhkysset lähde hänen edestään lentoon hiekkakäytävältä, että edes niiden siipienräpytys häntä varoittaisi.

Tämä Gertrudin arkuus ei vähentynyt, vaan pikemmin paheni päivä päivältä. Koko hänen suuri surunsa oli muuttunut kammoksi. Ja hänen vastustusvoimansa lamautui lamautumistaan. Kohtapuoleen minä en rohkene mennä ovesta ulos, hän ajatteli. Minä tulen varmaan omituiseksi ihmispeloksi — kun vain en menisi päästäni ihan sekaisin.

"Hyvä Jumala, päästä minut tästä kauhusta!" Gertrud rukoi. "Näen jo, etteivät isä ja äiti pidä minua oikein viisaana. Ja kaikki, joita tapaan, näkyvät ajattelevan samalla lailla. Oi Herra Jumala, auta minua!"

Siihen aikaan kun tämä kauhu oli pahimmillaan, Gertrud näki eräänä yönä merkillisen unen.

Hän oli menevinään kiulu kainalossa päivälypsylle. Lehmät olivat etäällä metsäaitauksessa, ja hän käveli sinne pitkin ojanvieriä ja pellonpientaria, joita polku noudatteli. Kävely oli olevinaan raskasta, sillä hän oli niin uuvuksissa ja heikkona, että tuskin jaksoi jalkojaan siirtää. "Mikä minun on, miksi tämä käynti on näin vaikeata?" hän unissaan kysyi. Ja hän vastasi siihen itse: "Olet väsyksissä sen suuren surusi kantamisesta."

Viimein hän sitten oli ehtivinään aitaukselle asti, mutta sinne tultuaan hän ei nähnyt lehmiä missään. Hän hätäntyi kovasti ja etsi niitä kaikista niiden entisistä katvepaikoista, mutta niitä ei löytynyt näreikön takaa eikä puron rannalta eikä koivikosta.

Hakiessaan hän huomasi aidan olevan metsän puolelta rikki. Silloin hän oli arvaavinaan, että lehmät olivat sitä tietä menneet karkuun. Sanomaton tuska valtasi hänet ja hän jäi avuttomana väännelemään käsiään. "Voi minua poloista", hän vaikeroi, "pitääkö minun nyt näin vähin voimin kierrellä laajat salot lehmien jäljessä?"

Lähdettävä hänen kumminkin oli tiettömään metsään, missä näreenhavut ja pistelevät katajat repivät käsiä ja kasvoja.

Mutta sitten hän äkkiä huomasi kulkevasa tasaista metsäpolkua, tietämättä miten sille joutui. Polku oli pehmeä ja hieman liukas sille karisseista neulasista. Pilvenkorkuisia, suoravartisia kuusia kasvoi sen molemmin puolin, ja keltainen sammal niiden juurella välähteli päivänpaisteessa. Siellä oli niin kaunista ja mieluista, että hänen tuskansa alkoi haihtua.

Siinä kulkiessaan hän näki vanhan akan kävelevän puiden välissä. Se oli vanha Lappalais-Mari, tunnettu noita. "Voi hirveätä, vieläkö tuo ilkeä akka elää, ja pitääkö minun tavata hänet täällä metsässä!" Gertrud ajatteli. Hän koetti hiipiä ohitse niin varovasti kuin suinkin, ettei eukko häntä huomaisi.

Mutta tämä nosti silmänsä maasta juuri kun Gertrud oli pääsemäisillään ohitse.

"Odota, minä näytän sulle jotakin!" eukko huusi. Heti sen jälkeen hän oli Gertrudin edessä polvillaan. Hän piirsi etusormellaan kehän havuneulasien peittämälle polulle ja pani kehän keskelle lattean messinkivadin. Noitumaankohan tuo rupeaa, Gertrud ajatteli. Että hän tosiaankin osaa noitua!

"Katso nyt mitä vadista näet!" sanoi lappalaiseukko. Gertrud katsoi ja säpsähti, sillä hän näki sen pohjasta selvästi Ingmarin kuvan. Samassa eukko antoi pitkän neulan hänen käteensä. "Ka, ota tämä", hän sanoi, "ja puhkaise häneltä silmät. Tee se sen vuoksi, että hän sinut petti." Gertrud epäröi kotvan aikaa, mutta ihmeellisesti häntä halutti tehdä se. "Mitä syytä hänen on olla rikas ja kylläinen ja onnellinen, kun sinä kärsit?" sanoi eukko. Gertrudin valtasi jo halu totella häntä. Hän ojensi neulaa alaspäin. "Tähtääkin keskelle silmäterää", eukko sanoi. Gertrud tokaisi pari kertaa, hyvin nopeasti, suoraan Ingmaria silmiin. Mutta työntäessään neulaa hän huomasi sen painuvan syvälle, se ei tuntunut sattuvan messinkivatiin, vaan johonkin pehmeään, ja kun hän veti sen ylös, tipahti sen kärjestä veripisara.

Nähdessään neulassa verta Gertrud luuli todella puhkaisseensa Ingmarin silmät. Silloin hän hirveästi säikähti tekoaan, ja paisuva hätä tukahdutti hänen mieltään niin, että hän heräsi.

Gertrud itkeä tyrski pitkän aikaa vuoteellaan, ennen kuin täysin valveutui ja huomasi nähneensä unta. "Varjele, hyvä Jumala, ettei minun rupea tekemään mieleni kostaa hänelle!" hän nyhkytti.

Mutta heti tyyntyyttyään ja nukuttuaan uudelleen hän alkoi taas nähdä samaa unta.

Hän oli nytkin menossa kapeata polkua pitkin lehmähakaan. Lehmät olivat taaskin päässeet karkuun, ja hän lähti etsimään niitä metsästä. Sitten hän joutui tuolle kauniille tielle, missä taaskin näki päivänpaisteen vilahtelevan sammalilla. Hän muisti, mitä oli äskeisessä unessaan nähnyt. Pelotti että

tuleeko tuo lappalaiseukko vielä vastaan, ja oli hyvillään kun ei sitä näkynytkään.

Mutta sitten aivan kuin maanpinta olisi auennut kahden mättään välistä keskellä tietä. Ensin siitä pisti esiin pää, ja sitten ihan pikkuruinen mieskin kömpi ylös maan sisästä. Hän hyristi ja pörästi huulillaan lakkaamatta, ja siitä Gertrud hänet heti tunsu. Sehän oli puolihöperö Hyry-Pekka. Aika-ajoin hän maleksi talosta taloon, mutta kesäkaudet hän lojui metsässä jossakin maakuopassa.

Gertrud muisti heti, että Hyry-Pekan sanottiin toisinaan auttelevan niitä, jotka tahtoivat muiden tietämättä tehdä vahinkoa vihamiehilleen. Hänen epäiltiin monesti tehneen murhapolttoja toisten yllytyksestä.

Nyt Gertrud meni miehen luokse ja kysyi häneltä ikään kuin piloillaan, eikö hän haluaisi sytyttää tuleen Ingmarilaa. "Tahtoisin sitä", Gertrud sanoi, "sen vuoksi, että Ingmar Ingmarinpoika pitää enemmän talostaan kuin minusta."

Mutta hänen kauhukseen tuo mielipuoli oli heti suostuvinaan ehdotukseen. Hän nyökytti innokkaasti päätään ja alkoi juosta kylään päin. Gertrud kiiruhti jäljestä, muttei tavoittanut häntä. Hän takertui kuusenoksiin, vajosi suohon ja kompasteli kiviin. Ehdittyään vihdoin viimein metsänreunaan hän jo näki puiden välistä liekkien loimun. Se on jo tehty, talo on tulossa, hän ajatteli ja havahtui uudelleen kammottavasta unenhoureestaan.

Gertrud nousi vuoteessa istualleen. Kyyneleitä vierähti virtanaan hänen poskilleen. Hän ei enää uskaltanut ruveta nukkumaan, peläten näkevänsä samanlaisia unia.

"Varjele, hyvä Jumala, varjele, hyvä Jumala!" hän sanoi. "En ole tiennytkään, kuinka paljon pahuutta minussa on. Mutta Jumala sen tietää, etten minä ainoatakaan kertaa koko tänä aikana ole ajatellut kosta Ingmarille. Älä hyvä Jumala anna minun joutua siihen syntiin!"

"Suru on vaarallista", hän puhkesi sanomaan, pusertaen sormiansa ristiin. "Suru on vaarallista. Suru on vaarallista."

Hän ei itsekään oikein tiennyt, mitä sillä tarkoitti, mutta hän tunsu sydänraukkansa olevan kuin hävitetyn yrttitarhan. Yrttitarhanhoitajana oli nyt suru ja se kylvi sinne ohdakkeitaan ja myrkkykukkiaan.

Koko aamupäivän Gertrudista tuntui siltä kuin hän vielä olisi uneksinut. Tuskinpa hän oli oikein valveilla. Hänen unensa oli ollut niin todellinen ja elävä, ettei hän voinut unohtaa sitä.

Muistaessaan, millaisella riemulla hän oli pistänyt neulan Ingmarin silmään, hän ajatteli: Oi hirveätä, miten kostonhimoiseksi ja huonoksi minä olen tullut. En tiedä mitä tekisin noista ajatuksista päästäkseni. Ilkeä, kadotettu ihminenhän minusta näin tulee.

Puolen päivän aikaan Gertrud otti kiulun käsivarrelleen mennäkseen lehmiä lypsämään. Tapansa mukaan hän veti huivin hyvin silmilleen ja kulki katse maahan luotuna. Hän käveli samoja pikku polkuja, joita oli unissaankin kulkenut, ja muisti jo ennen nähneensä niiden vierellä kasvavat kukat. Ja niin ihmeellisessä horrostilassa hän oli, että tuskin taisi erottaa todellisuutta mielikuvituksesta.

Hakaan tullessaan Gertrud huomasi sen kohdan toteutuvan, ettei hän löytänyt lehmiä. Hän haeskeli niitä, samoin kuin oli unissaankin tehnyt, puron rannalta, koivikosta ja näreikön takaa. Hän ei löytänyt niitä mistään, mutta hänestä tuntui siltä kuin ne olisivat siellä ja kuin hän ne kyllä näkisi, jos vain olisi oikein valveillaan.

Pian hän huomasi aidan olevan yhdestä kohden rikki ja arvasi karjan murtautuneen siitä ulos.

Gertrud lähti nyt karkulaisia etsimään. Hän seurasi niiden pehmeään metsämaahan sotkemaa uraa ja joutui sitä pitkin kulkiessaan eräälle tielle, joka vei kaukaiselle karjamökille.

"Nyt tiedän", hän huudahti, "missä ne ovat. Tänä aamunahan Lyykyläisten piti ajaa elukkansa karjamökille. Kun meidän lehmät ovat kuulleet kellon kalkatusta, ovat ne murtautuneet aitauksesta ja seuranneet toisia metsään."

Äskeinen levottomuus oli havahduttanut tytön kokonaan. Hän päätti lähteä hakemaan lehmiä karjamökiltä takaisin. Muuten ne voisivat jäädä sinne kuka tiesi kuinka kauaksi. Ja nopeasti, kiveltä kivelle hypellen hän riensi jyrkkää metsätietä ylöspäin.

Mutta hetken aikaa miltei pystysuorana kohottuaan tie teki äkkinäisen käänteeseen, ja nyt se avautui hänen eteensä sileänä ja tasaisena, havuneulasien peitossa.

Hän tunsu tien samaksi, jonka oli unissaan nähnyt. Päivänpaiste leikitteli sammalpeitteisessä,

keltaisessa metsässä, ja korkeat kuuset hänen ympärillään humisivat aivan samoin kuin unessakin.

Tuntiessaan tien samaksi hän vaipui jälleen tuohon horrostilaan, jossa oli koko päivän ollut. Hän miltei odotti jotakin yliluonnollista tapahtuvaksi. Hän tuijotti kuusten juurille nähdäkseen, eikö sieltä ilmautuisi joku niitä ihmeolentoja, jotka metsäin pimennoissa häärivät.

Hän ei nähnyt ketään, mutta hänen sielussaan heräsi kummallisia aatoksia. Mitähän jos minä kostaisin Ingmarille? Ehkäpä minä siten pääsisin tuskastani. Ehkä en sitten tulisikaan mielipuoleksi. Tuntuisi ehkä suloiselta, kun Ingmar saisi kärsiä samoin kuin minäkin.

Kaunis havupolku oli hänestä loppumattoman pitkä. Hän kulki sitä kokonaisen tunnin ihmetellen, kun ei mitään outoa tapahtunut. Viimein hän joutui tasaiselle metsäniitylle.

Se oli pieni, mutta hyvin soma, pehmoista ruohoa kasvava, kukkainen kenttä. Sen takana kohosi äkkijyrkkä vuorensinä. Muilta puolilta sitä taas ympäröi korkea lehtimetsä, enimmäkseen valkoterttuisia pihlajia, mutta koivuja ja leppiä myöskin. Leveähkö runsasvetinen puro laskee solisten vuorenrintettä alas, virtasi mustina häränsilminä niityn poikki ja syöksyi sitten jyrkkään putoukseen, jonka niska oli kokonaan rehevästi versoavien puiden ja pensaiden peitossa.

Gertrud pysähtyi äkkiä. Hän tunsu heti tuon paikan. Sehän oli Mustaveden puro, josta kansa tiesi ihmeellisiä tarinoita. Monet ihmiset olivat sen yli kulkiessaan nähneet kummallisia näkyjä. Eräällekin pojalle se oli kuvastanut morsiuusaaton, joka samaan aikaan kaukana kylässä juuri kulki kirkkoon, ja eräälle sydenpolttajalle oli näyttänyt kuninkaan kruunu päässä ja valtikka kädessä kruunajaisiinsa ratsastamassa.

Gertrudin kohosi sydän kurkkuun. "Jumala varjelkoon, mitähän minä siinä näen!" hän huokasi.

Hänen melkein teki mieli kääntyä takaisin. "Mutta täytyyhän minun poloisen siitä yli mennä", hän sanoi valittaen. "Enhän voi olla siitä kulkematta, jos tahdon saada lehmäni takaisin."

"Hyvä Jumala", hän rukoili liittäen hädissään kätensä ristiin. "Älä anna minun nähdä mitään ilkeitä ruman elkiä. Älä saata minua mihinkään suureen kiusaukseen."

Hän tiesi niin varmasti näkevänsä jotakin, että hän tuskin uskalsi astua puron yli vieville litteille kiville.

Keskellä puroa seisossa hän näki jonkun liikkuvan niityn takana metsän pimennossa. Mutta ei se ollut mikään morsiuusaatto, vaan yksinäinen kulkija, joka hitaasti astui niitylle.

Hän oli kookas, nuori mies, yllään pitkä musta puku. Hänellä oli soikeat, hyvin kauniit kasvot, hän oli avopäin, ja pitkät, tummat hiukset valuivat hänen hartioilleen asti.

Vieras tuli Gertrudia kohti. Hänen silmänsä olivat loistavat ja kirkkaat, niistä virtaili ikään kuin valoa, ja kun hän loi katseensa Gertrudiin, ymmärsi tämä, että vieras tiesi hänen surunsa ja hänen hätänsä vähäisistä maallisista asioista. Ja Gertrud näki vieraan surkuttelevan sitä, että hänen sydämensä oli kostonhimon saastuttama ja että surun ohdakkeet ja myrkkykukkaset olivat päässeet siihen juurtumaan.

Hänen yhä lähemmäs saapuessaan Gertrud tunsu sielunsa täyttyvän autuaallisella tyyneydellä ja päivänpaisteisella rauhalla. Ja kun mies oli kulkenut hänen ohitsensa, ei hänen sydämessään enää ollut surua eikä katkeruutta, vaan kaikki paha katosi hänestä kuin parannettu sairaus, jättäen jälkeensä terveyttä ja voimaa.

Gertrud ei liikahtanut pitkään aikaan. Näky häipyi hiljakseen, mutta hän seiso yhä vielä paikallaan uneksivan onnellisena. Kun hän viimein silmäili ympärilleen, oli näky kokonaan kadonnut, mutta sen vaikutus pysyi hänessä yhä. Hän kohotti hurmaantuneena kätensä päänsä päälle ristiin. "Olen nähnyt Jeesuksen!" hän huudahti riemuissaan. "Olen nähnyt Jeesuksen, hän otti pois minun suruni, ja minä rakastan häntä. Nyt en voi rakastaa ketään toista tässä maailmassa."

Elämän huolet katosivat ja kävivät mitättömän pieniksi. Ja pitkät elinvuodet tuntuivat lyhyeltä hetkeltä. Ja koko maallinen onni näytti läpikuultavan matalalta, voimattomalta mukaansa tempaamaan.

Samassa Gertrudille selvisi miten hänen oli vastedes eletävä.

Vapautuakseen pimeästä tuskastaan ja pahuuden ja kostonhimon houkutteluista hän päätti muuttaa pois tältä seudulta. Hän päätti seurata hellgumilaisia Jerusalemiin. Tämä ajatus heräsi hänessä silloin, kun Jeesus kävi hänen ohitsensa. Gertrud luuli saaneensa sen häneltä.

Hänen silmistään hän oli sen lukenut.

Kauniina heinäkuun päivänä, jolloin Birger Sven Petterinpoika piti tyttärensä ja Ingmar Ingmarinpojan häitä, tuli eräs nuori nainen aikaisin aamulla häätaloon ja pyysi saada puhua sulhasen kanssa. Hän oli pitkä ja solakka, mutta piti huivia niin silmillään, ettei kasvoista näkynyt muuta kuin untuvanvalkoinen poski ja punaiset huulet. Käsivarrellaan hänellä oli kori, missä oli kotikutoista nauhaa pienissä kimpuissa sekä muutamia hiuksista tehtyjä kellonperiä ja rannerenkaita.

Hän puhui asiansa vanhalle palvelijattarelle, jonka pihalla tapasi, ja tämä meni sisälle kertomaan sen emännälle. Emäntä vastasi heti: "Mene sanomaan hänelle, että Ingmar Ingmarinpoika on juuri kirkkoon lähdössä, tuskinpa hän joutaa muiden kanssa puhelemaan."

Heti tämän vastauksen saatuaan vieras lähti talosta. Kukaan ei nähnyt häntä koko aamupäivään. Mutta nuodeväen palattua kirkosta hän tuli takaisin ja pyysi saada puhutella Ingmar Ingmarinpoikaa.

Tällä kertaa hän puhui asiansa nuorelle rengille, joka seisoj toimetonna tallin ovella, ja tämä meni kertomaan sen isännälle. — "Sano hänelle", isäntä vastasi, "että Ingmar Ingmarinpoika on juuri käymässä hääaterialle eikä jouda vierasten kanssa puhelemaan."

Tämän vastauksen saatuaan tyttö huokaisi ja lähti pois eikä palannut ennen kuin myöhään illalla, päivän laskiessa.

Tällä kertaa hän puhui asiansa lapselle, joka hajasäärin ratsasti aidalla, ja lapsi meni suoraan sisälle tupaan puhumaan sen morsiamelle. — "Sano hänelle", morsian vastasi, "että Ingmar Ingmarinpoika tanssii morsiuustanssia; hän ei jouda puhelemaan kenenkään muun kanssa."

Kun lapsi toi tämän sanoman, hymyili vieras ja sanoi: "Nyt sinä et puhu totta, Ingmar Ingmarinpoika ei tanssi morsiamensa kanssa."

Hän ei lähtenyt pois, vaan jäi veräjälle seisomaan.

Hetken kuluttua morsian ajatteli itsekseen: Nyt minä valehtelin hääpäivänäni! Hän katui sitä, meni Ingmarin luokse ja sanoi hänelle, että kartanolla oli vieras, joka tahtoi puhutella häntä.

Ingmar meni ulos ja näki Gertrudin odottavan veräjällä.

Gertrud käveli sitten edellä tietä pitkin ja Ingmar seurasi häntä. He kulkivat äänettöminä, kunnes olivat päässeet hyvän matkaa häätalosta.

Ingmar oli miltei silmissä vanhentunut kahtena viime viikkona. Ainakin hänen kasvojensa ilme oli muuttunut entistä älykkäämmäksi ja varovammaksi. Nyt rikkaaksi tultuaan hän myöskin kulki kumarammassa ja näytti nöyremmältä kuin ennen, köyhänä ollessaan.

Hän ei varmaankaan ollut iloinen nähdessään Gertrudin. Hän oli päivät päästään koettanut mielessään vakuutella olevansa vaihtoon tyytyväinen. "Nähkääs, meistä Ingmareista on kaikkein tärkeintä päästä kyntämään ja kylvämään täällä Ingmarilassamme", hän oli mietiskellyt.

Mutta kiusallisemmalta kuin Gertrudin menettäminen oli hänestä tuntunut se, että nyt häntä saatettiin syyttää lupauksensa rikkomisesta. Käydessään nyt Gertrudin jäljessä hän ajatteli ainoastaan niitä halveksivia sanoja, joita Gertrud syystä kyllä saattoi hänelle lausua.

Gertrud istuutui kivelle tien viereen ja laski korinsa maahan. Huivinsa hän veti entistä enemmän silmilleen.

"Istuuduhan", hän sanoi Ingmarille osoittaen toista kiveä. "Minulla on paljon puhuttavaa kanssasi."

Ingmar istuutui ja oli iloinen tuntiessaan itsensä niin levolliseksi. Pahemmaksi minä tätä olisin luullut, hän ajatteli. Paljon vaikeammalta luulin tuntuvan nähdä Gertrudia ja kuulla hänen puhuvan. Luulin, että rakkaus kokonaan lannistaisi minut.

"En olisi tullut häiritsemään sinua itse hääpäivänäsi", Gertrud sanoi, "jollei olisi ollut siihen ihan pakko. Lähden nyt pian näiltä seuduilta enkä palaa enää koskaan. Olin jo aikeissa lähteä viime viikolla, mutta silloin sattui sellaista, että minun täytyi lykätä matkani tuonnemmaksi, saadakseni juuri tänään puhella kanssasi."

Ingmar ei sanonut mitään. Hän istui selkä kyyryssä, pää hartiaian väliin painuneena, aivan kuin mies, joka näkee rajuilman nousevan ja odottaa rankkasadetta.

Siinä istuessaan hän mietti: Sanokoon Gertrud mitä tahansa, niin oikein minä kuitenkin tein valitessani talon. En olisi voinut tulla toimeen ilman sitä. Olisin aivan ikävääni menehtynyt, jos se olisi

joutunut vieraan haltuun.

"Ingmar", Gertrud sanoi, punehtuen samassa niin, että hänen poskensa huivin alla sävähti hehkuvan punaiseksi, "muistathan, Ingmar, että minä viisi vuotta sitten ajoin liittyä hellgumilaisiin. Silloin olin antanut sydämeni Kristukselle, mutta sitten otin sen häneltä takaisin antaakseni sen sinulle. Mutta siinä en varmaankaan tehnyt oikein, koska minä nyt sain tämän rangaistuksen. Samoin kuin minä itse silloin hylkäsin Kristuksen, hylkäsi minun rakastettuni nyt minut."

Ingmarin koko ruumiissa kävivät vastenmielisyyden väreet, heti kun hän käsitti, että Gertrud aikoi liittyä hellgumilaisiin. Hän harmistui vastustamattomasti. Minä en kärsi, että hän noiden Jerusalemiin vaeltajain kanssa lähtee vieraaseen maahan, hän ajatteli. Hän oli aivan yhtä vastahakoinen kuin jos olisi vielä ollut Gertrudin sulhanen.

"Älä nyt, Gertrud, ajattele sellaista! Eihän Jumala tätä miksikään rangaistukseksi aikonut."

"Ei, ei, Ingmar, ei toki rangaistukseksi, vaan ainoastaan osoittaakseen, ettei minun viimekertainen valintani ollut hyvä. Voi, ei toki rangaistukseksi! Olenhan niin onnellinen. En tunne mitään kaipuuta, kaikki suruni ovat poissa. Ymmärräthän sinä, Ingmar, sen siitä, kun sanon että Jumala itse on minut erityisesti kutsunut."

Ingmar istui ääneti, kasvot malttavasta mietiskelystä jäykistyen. "Oletpa tyhmä", hän itseään nuhteli, "jos et päästä Gertrudia menemään. Meriä ja maita välillä, se teille on parasta. Meriä ja maita, meriä ja maita."

Mutta se sisällinen tunne, joka ei olisi sallinut Gertrudin lähteä, oli kuitenkin hänessä voimakkaampi, niin että hän sanoi: "Mutta ethän sinä mitenkään saa vanhemmiltasi lupaa lähteä heidän luotaan."

"En minä sitä saakaan", Gertrud vastasi, "tiedän sen niin varmasti, etten edes rohkene sitä pyytää. Isä ei mitenkään suostuisi siihen. Luulen melkein, että hän vaikka väkisin koettaisi estää lähtöäni. Se onkin ikävintä, että täytyy lähteä salaa. Nyt he luulevat minun vain matkustelevan nauhojani myymässä, eivätkä he saa lähdistäni tietoa ennen kuin minä Göteborgissa yhdyn Jerusalemin matkalaisiin ja olen astunut laivaan."

Ingmarin sisua kuohutti uudelleen, kun hän ajatteli minkälaisen surun Gertrud tuottaisi vanhemmilleen. Tokko hän edes itse ymmärtänee tekonsa vääryyttä? Hän oli juuri sanomaisillaan hänelle sen, mutta hillitsi sentään itseänsä. Ei toki sinun, Ingmar, sovi ruveta Gertrudin tekojen moittijaksi, hän ajatteli.

"Tiedän kyllä, että sääli on jättää isää ja äitiä", Gertrud sanoi. "Mutta nyt minun on seurattava Jeesusta." Hän hymyili mainitessaan Vapahtajan nimeä. "Hänhän minut pelasti pahasta ja mielensairaudesta", hän sanoi hartaasti, liittäen kätensä ristiin.

Ja ikään kuin nyt vasta saaden siihen rohkeutta hän työnsi huivinsa päällelleen ja katsoi Ingmaria suoraan silmiin. Ingmarista tuntui, että Gertrudin silmissä väikkyi jokin toinen kuva, johon hän häntä vertaili, ja hän tunsikin olevansa halpa ja mitätön hänen mielestään.

"Isää ja äitiä minun kumminkin käy kovin sääliksi", sanoi Gertrud uudelleen. "Isä on niin vanha, että hänen jo pian täytyy erota koulumestarin toimesta, ja siten hänen toimeentulonsa käy entistäkin niukemmaksi. Ja työttömänä hän aina käy äreäksi. Äidinkin elämä käy vaikeaksi, kun he lakkaamatta jäävät kahden kesken surujaan miettimään. Eihän niin olisi tarvinnut käydä, jos minä olisin pysynyt kotona heitä ilahduttamassa."

Gertrud vaikenä, ikään kuin epäröiden, sanoisiko mitä aikoi, mutta Ingmarin rinnassa alkoi paisua itkua nyhyttävä liikutus. Hän ymmärsi Gertrudin tarkoituksena olevan pyytää häntä huolehtimaan hänen vanhemmistaan. Luulin hänen tulleen minua häpäisemään ja pilkkaamaan, hän ajatteli, ja päinvastoin hän osoittaakin minulle näin suurta luottamusta.

"Teen sen toki pyytämättäkin, Gertrud", Ingmar sanoi. "En olisi niin suurta kunniaa voinut odottaakaan, sinut petettyäni. Ole varma siitä, etten minä kohtele niin huonosti iäkkäitä vanhempiasi kuin sinua."

Ingmarin ääni värähteli, ja samalla tuo suuri varovaisuuden ja älykkyyden ilme sulsi pois hänen kasvoiltaan. Oi, miten hyvä Gertrud on minulle, hän ajatteli. Hän ei pyydä tätä ainoastaan vanhempainsa tähden, vaan myös näyttääkseen, että hän antaa minulle anteeksi.

"Niin, arvasinhan, Ingmar, ettet sinä sitä kiellä", Gertrud sanoi. "Ja nyt minulla on sinulle vielä

toinenkin asia." Hänen äänensä helähti reippaammin ja iloisemmin. "Nyt sinä saat minulta suuren lahjan."

Yht'äkkiä Ingmarin ajatukset kiintyivät siihen, kuinka kauniisti Gertrud puhui. En koskaan maailmassa, hän ajatteli, muista kuulleen niin lempeätä ja iloista ja helkkyvää ääntä.

"Kahdeksan päivää sitten lähdin kotoa", Gertrud kertoi, "ja aioin kävellä suoraa päätä Göteborgiin, ollakseni siellä jo hellgumilaisia vastassa. Mutta ensi yötä nukuin Bergsån ruukilla Maria Bouving nimisen köyhän sotelesken luona. Paina se nimi mieleesi, Ingmar. Ja jos hän joutuu puutteeseen, auta sinä häntä!"

Ingmar nyökäytti päätään ja lupasi muistaa Maria Bouvingin nimen, mutta ajatteli vain sitä kuinka Gertrud on kaunis. Oi, kuinka kaunis hän onkaan! Miten minä voin elää saamatta nähdä häntä? Jumala minua auttakoon, mutta minä tein väärin hylätessäni hänet vanhan talon tähden. Eivät pelot eivätkä metsät ole ihmisen arvoisia. Eivät ne voi hymyillä kanssani, kun olen iloinen, enkä niiltä voi saada suruihini lohdutusta. Kun menetän ihmisen, joka minua rakastaa, menetän parhaani tässä maailmassa.

"Maria Bouving laittoi minulle yösjan pieneen kamariin, keittiönsä taa", Gertrud jatkoi. "'Saatpa nähdä, että tämän yön nukut oikein hyvin', hän sanoi minulle, 'makuuvaatteesi ovat Ingmarilan huutokaupasta'. Heti maata ruvetessani minä tunsin päänalaisessa omituisen myhkyrän. Eivätpä nämä Marian sänkyvaatteet niin erinomaisia olleetkaan, ajattelin. Mutta koko päivän kävelystä olin niin väsyksissä, että nukuin heti, Heräsin kumminkin keskellä yötä ja käänsin päänalaisen toisinpäin. Silloin huomasin, että sen päällinen oli leikattu keskeltä halki ja kurottu taas kömpelösti kiinni. Siellä sisällä oli jotakin kovaa, joka kahisi kuin paperi. Mikä pakko minun on kivillä maata, ajattelin ja koetin kiskoa sitä irti. Ja niinpä vedinkin esille huolellisesti sidotun käärön."

Gertrud vaikenä hetkeksi nähdäkseen oliko Ingmar utelias, mutta Ingmar ei ollut varsin tarkasti kuunnellut. Hän seurasi silmillään vain sitä, kuinka kauniisti Gertrud puhuessaan liikutteli kättään. Tokkopa kellään olen nähnyt niin norjia liikkeitä ja niin kevyttä jalannousua kuin Gertrudilla? Niin vanhat sanovatkin, että ihminen pitää kaikkein enimmänsä toisesta ihmisestä. Mutta taisin minä sittenkin tehdä oikein, sillä eihän minua tarvinnut ainoastaan talo, vaan koko pitäjä myöskin.

Mutta tuskakseen hän huomasi, ettei hän enää ollut yhtä varma kuin äsken siitä, rakastiko hän taloa todellakin enemmän kuin Gertrudia.

"Laskin käärön vuoteeni viereen", Gertrud jatkoi, "ja päätin aamulla näyttää sitä Marialle. Mutta päivän valjettua näin sinun nimesi sen käärepaperissa. Aloin tarkastella sitä lähemmin ja silloin päätin tuoda sen sinulle, hiiskumatta sanaakaan Marialle tai muille ihmisille. Tässä sen nyt saat, Ingmar. Se on sinun omaisuuttasi."

Gertrud otti korinsa pohjalta pienehkön käärön ja antoi sen Ingmarille, katsellen häntä ikään kuin odottaen, että hän sanomattomasti ihastuisi.

Ingmar otti lahjan käteensä, mutta ei siitä sen enempää välittänyt. Hän oli syvissä mietteissä, koetellen vastustaa sitä katkeraa katumuksen tunnetta, joka oli vallata hänen mielensä.

Tietäisipä Gertrud, kuinka vaarallista tuo hänen lempeytensä ja hyvyytensä on minulle. Oi, paljon helpommalta olisi tuntunut, jos hän olisi tullut minua nuhtelemaan!

Minun tulisi iloita siitä, hän ajatteli, mutta en kuitenkaan iloitse. Melkeinpä Gertrud tuntuu olevan kiitollinen minulle siitä että petin hänet. Mutta ei, ei, sitä en siedä ajatella.

"Ingmar", sanoi Gertrud sellaisella äänenpainolla, josta Ingmarin piti huomata, että hänellä oli tosiaankin tavattoman tärkeätä sanottavaa, "minä luulen, että varmaankin Eljas käytti sitä päänalasta Ingmarilassa sairastaessaan."

Samassa hän otti käärön Ingmarin kädestä ja avasi sen. Ingmar kuuli uusien, käyttämättömien setelien kahinaa. Sitten hän näki Gertrudin ottavan esille kaksikymmentä tuhannen kruunun seteliä. Hän näytteli niitä Ingmarille. "Kas tässä, Ingmar, tässä on koko perintösi. Ymmärräthän, että Eljas se oli pistänyt käärön tuohon patjaan."

Ingmar kuuli hänen sanansa ja näki setelit, mutta hänestä tuntui ihan kuin he olisivat joutuneet usvan sisään. Gertrud ojensi rahat hänelle, mutta hänen käsissään ei pysynyt mitään, vaan koko tukku putosi maahan. Gertrud nosti sen ja pisti hänen taskuunsa. Ingmar tunsu hoippuvansa ikään kuin olisi ollut juovuksissa.

Yht'äkkiä hän kohotti käsivartensa, pusersi kätensä nyrkkiin ja heilutti sitä ilmassa ihan juopuneen tavoin.

"Hyvä jumala, hyvä jumala!" hän sanoi.

Hän olisi toivonut voivansa puhua sanasen Herran Jumalan kanssa, kysyä häneltä, miks'ei näitä ollut löydetty ennen. Miksi hän sai ne nyt, kun ei enää tarvinnut niitä, kun hän jo oli menettänyt Gertrudin.

Sitten hän laski raskaasti kätensä Gertrudin olkapäille.

"Sinähän olet julma kostaja, Gertrud."

"Kostoksiko sinä, Ingmar, tätä sanot?" kysyi Gertrud hämmästyen.

"Miksikäs minä sitä sanoisin? Miks'et sinä heti ne löydettyäsi tuonut noita rahoja minulle?" — "En, minä tahdoin odottaa hääpäivään asti." — "Jos olisit tullut ennen kuin minä jouduin naimisiin, olisin varmaan saanut ostaa talon Sven Petterinpojalta, ja siten olisin saanut sinut." — "Sen kyllä tiesin." — "Mutta kumminkin tulet hääpäivänä, juuri silloin kun on liian myöhäistä." — "Myöhäistä minun olisi ollut ennenkin tulla, Ingmar. Yhtä myöhäistä oli viikko sitten kuin on nyt ja kuin tulee olemaan vastakin."

Ingmar oli painunut uudelleen kivelle istumaan. Hän peitti kasvonsa käsiinsä ja valitti tukahtuvalla äänellä.

"Oi, enhän minä luullut enää mitään apua mahdolliseksi. Voi, miksi niin herkästi luovuin kaikista toiveistani! Nythän näen, että apu sittenkin olisi tullut! Nyt näen, että olemme ennen aikojaan hylänneet onnemme."

"Ingmar, sinä et vielä kaikkea ymmärrä", Gertrud sanoi. "Minä kyllä heti rahat löydettyäni huomasin saman kuin sanoit, että niillä me olisimme olleet autetut, mutta minä en joutunut siihen kiusaukseen, en hetkeksikään, sillä minä olen toisen oma."

"Olisit pitänyt ne itse", Ingmar huudahti. "Nyt minun on aivan kuin susi raatelisi rintaani. Niin raskaalta ei olo tuntunut silloin, kun tiesin sen mahdottomaksi. Mutta voi minua nyt, kun tiedän, että olisin voinut saada sinut!"

"Toivoin tännetuloni ilahduttavan sinua, Ingmar."

Tällä välin oli häätalossa käyty kärsimättömiksi. Kuistille tuli väkeä huutelemaan: "Ingmar, Ingmar!"

"Niin, morsiamenikin on siellä minua odottamassa", hän sanoi tuskissaan. "Ja sinä, Gertrud, sinä olet tähän syypää! Pakosta minä sinut hylkäsin, mutta sinä tahdoit vain tehdä minut kurjaksi ja turmelit kaikki. Voi, nyt minä ymmärrän isäni tunteet, kun äiti surmasi lapsen", hän huusi.

Hän hyrskähti itkuun. "Tänä iltana vasta minä opin sinut oikein tuntemaan", hän nyyhki. "Ennen en ole pitänyt sinusta puoleksikaan niin paljon kuin nyt. Voi, en olisi luullut rakkautta näin hirmuisen katkeraksi."

Gertrud laski lempeästi kätensä hänen pänsä päälle. "En koskaan, koskaan, Ingmar, ajatellut sinulle kostoja. Mutta niin kauan kuin sydämesi on tähän maailmaan sidottuna, ei se pääse suruista vapautumaan."

Ingmar itkeä nyyhki niin kauan, että hänen viimein noustessaan Gertrud jo oli poissa. Talosta tuli väkeä juoksujalkaa hakemaan häntä.

Hän iski lujasti kätensä kiveen, jolla istui, ja sitkeän itsepintaisuuden ilme levisi hänen kasvoihinsa. "Tavannemme me Gertrudin kanssa toki kerran vielä", hän ääneensä sanoi, "ja silloin taitaa puheemme päättyä toisin kuin nyt. Sillä, kuten kansa sanoo, kun Ingmarit jotakin hartaasti ikävöivät, ei se toteutumatta jää."

RUUSTINNA-VANHUS

Sekin on kerrottava, miten kaikki ihmiset koettivat saada hellgumilaisia luopumaan matkastaan. Lopulta aivan tuntui kuin laaksot ja vuoret olisivat itsestään kaikuneet: älkää lähtekö, älkää toki lähtekö!

Yksin säätyläisetkin koettivat saada talonpoikia heittämään tuon aikeensa. Kruununvouti ja nimismies

eivät antaneet heille pahaakaan rauhaa. Kuka sen tiesi, he pelottelivat, mitä pettureita nuo amerikkalaiset olivat. Ettehän lainkaan tiedä, minkälaisien ihmisten seuraan yhdytte.

Siinä maassa ei kuulemma ollut lakia eikä asetuksia. Vielä nykyäänkin siellä yhä joutuu ihmisiä rosvojen käsiin. Eikä siellä ole edes maanteitä, vaan tavarat on sälytettävä hevosen selkään samoin kuin Taalain suomalaismetsissä.

Lääkäri sanoi, etteivät he voisi sietää sen maan ilmanalaa. Jerusalemissa kuului raivoavan rokko ja kuumetaudit. Surmansuuhun he siellä joutuisivat.

Hellgumilaiset vastasivat, että he kyllä tiesivät sen. Siksi he juuri lähtivätkin sinne. He lähtivät taistelemaan rokkoa ja kuumetautia vastaan, tekemään teitä ja viljelemään maata. Kauempaa ei Herran maa enää saisi olla rappiolla, vaan he tahtoivat tehdä sen paratiisiksi.

Eikä kukaan saanut heitä luopumaan aikeestaan.

Kirkonkylässä asui vielä edellisen rovastin leski. Hän oli jo tavattoman vanha. Hän asui postitalon ylliskamarissa, viistoon kirkkoa vastapäätä. Siinä hän oli asunut siitä lähtien kun pappilasta muutti.

Rikkaampien talonemäntien tapana oli ollut silloin tällöin kirkolle tullessaan pistäytyä hänen luokseen, tuoden tuliaisiksi lämpimäislevän tai voikimpaleen tai hiukan maitoa. Silloin hän heti panetti kahvin tulelle, ja kovaäänisin joukosta puheli hänen kanssaan, sillä ruustinna oli pelottavan kuuro. Hänelle koetettiin kertoa viikon tapahtumat, mutta koskaan ei tiedetty, miten paljon hän oli puhutusta ymmärtänyt.

Hän istui aina sisällä huoneessaan, ja usein ihmiset unohtivat hänet pitkiksi ajoiksi. Mutta sitten taas joku ohi kulkiessaan sattui näkemään hänen vanhat kasvonsa valkoisien, kohopoimuisten uutimien takaa. Silloin hän muisti, ettei pidä vanhaa ja yksinäistä unohtaa. Pitää edes huomenna, kun heillä vasikka teurastetaan, lähteä viemään hänelle hiukan tuoretta lihaa.

Kenelläkään ei ollut selvillä, minkä verran ruustinna tiesi pitäjän tapahtumia. Hän vanheni vanhenemistaan, ja lopulta hän ei näyttänyt ollenkaan välittävän maailmallisista asioista. Hän lueskeli vain aamusta iltaan paria vanhaa postillaa, vaikka jo osasi ne vallan ulkoa.

Hänellä oli vanha palvelijatar, joka auttoi häntä pukeutumaan ja valmisti hänelle ruoan. He pelkäsivät kumpikin varkaita ja rottia, ja tulipalon pelosta he mieluummin olivat sytyttämättä kynttilää iltaisin.

Monet hellgumilaiset olivat ennen usein käyneet eukon luona vieden hänelle pieniä antimia. Mutta sitten kääntynytään ja erottauduttuaan muista ihmisistä he eivät käyneet enää hänenkään luonaan. Kukaan ei tiennyt, ymmärsikö hän, mistä syystä he eivät tulleet.

Kukaan ei tiennyt myöskään, oliko hän kuullut mitään tuosta suuresta Jerusalemiin lähdöstä.

Mutta eräänä päivänä ruustinna-vanhus käski palvelijattarensa hankkia hänelle hevoset ja vaunut, sillä hän aikoi lähteä ajelemaan.

Vanha palvelijatar näytti aivan puusta pudonneelta.

Mutta kun hän koetti tehdä vastaväitteitä, tekeytyi hänen emäntänsä umpikuuroksi. Hän vain kohotti etusormensa ilmaan ja sanoi: "Tahdon lähteä ajelemaan, Saara-Leena. Hanki hevoset ja vaunut."

Saara-Leenan täytyi totella. Hänen oli mentävä kirkkoherralta pyytämään säällisiä ajoneuvoja. Sitten hän ryhtyi tunnontarkasti tuulettamaan vanhaa nahkakaulusta ja samettihattua, joita oli kaksikymmentä vuotta yhtä mittaa säilytetty kamferissa.

Tavattoman huolekkaasti sitten eukko saatettiin portaita alas ja autettiin vaunuihin. Hän oli niin raihnas, että hänen olisi voinut luulla sammuvan yhtä helposti kuin kynttilänliekki myrskyssä.

Vaunuihin päästyään ruustinna käski kyytimiehen ajaa Ingmarilaan.

Suuri oli ingmarilaisten hämmästyks, kun he näkivät tulijan.

He lähtivät ulos, nostivat hänet vaunuista ja saattoivat väentupaan. Siellä oli useita hellgumilaisia koolla. He istuivat parhaillaan pöydässä. Näinä viime aikoina he olivat usein kokoontuneet yhteisille niukoille aterioille riisiä ja teetä ja muita kevyitä ruokalajeja nauttimaan, siten valmistuakseen tulevaan korpivaellukseensa.

Ruustinna seisahtui kynnykselle ja silmäili ympäri huonetta. Jotkut koettivat puhella hänelle, mutta tänään hän ei kuullut yhtään mitään.

Hän kohotti kätensä ja lausui kuivalla, kovalla äänellä, niinkuin kuurot usein tekevät:

"Kosk'ette enää tule minun luokseni, tulin minä teidän luoksenne ja varoitan teitä lähtemästä Jerusalemiin. Se on paha kaupunki. Siellä meidän Vapahtajamme ristiinnaulittiin."

Katri koetti vastata hänelle, mutta hän jatkoi vain mitään kuulematta: "Se on paha kaupunki, ja siinä asuu kelvotonta väkeä. Siellä Kristus ristiinnaulittiin."

"Tulin tänne sen vuoksi", hän jatkoi, "että tämä on ollut hyvä talo. Ingmarien nimi on ollut hyvä. Se on aina ollut hyvä nimi. Jääkää te tähän pitäjään!"

Sitten hän kääntyi ja meni ulos. Hän oli tehnyt tehtävänsä, nyt hän saattoi rauhassa kuolla. Tämä oli viimeinen työ, mitä elämä häneltä vaati.

Ruustinnan lähdettyä Ingmarilan Katri itki. "Ehk'emme teekään oikein, kun lähdemme", hän sanoi. Mutta samalla hän iloitsi ruustinna-vanhuksen sanoista: "Se on hyvä nimi. Se on aina ollut hyvä nimi."

Tämän ainoan kerran nähtiin Ingmarilan Katrin epäröivän tuota suurta hanketta.

LÄHTÖ

Pitkä jono rattaita ja vankkureita lähti eräänä kauniina heinäkuun aamuna Ingmarilasta. Se oli Jerusalemiin lähtijäin matkue, joka nyt oli menossa kaukaiselle rautatieasemalle, saatuaan viimeinkin varustuksensa valmiiksi.

Kylän läpi ajaessaan matkalaiset joutuivat kulkemaan myöskin Myckelsmyran mökkirähjän ohi.

Siinä asui sellaista kylänheittiöväkeä, jota Jumalan mieliharmiksi luodaan hänen katsahtaessaan muuanne tai jotakin muuta toimiessaan.

Talossa oli suuri joukko likaisia, repaleisia lapsia, jotka päivät päästään haukkua räkyttivät ohikulkijoita; oli siellä myöskin vanhan vanha akka, joka tavallisesti nuokkui humalaisena tien vieressä, ja mies ja vaimo, jotka riitelivät ja tappelivat alituisen.

Työssä heitä ei koskaan nähty, eikä osattu sanoa kumpi heidän pääelinkeinonsa oli, kerjuuko vai varkaus.

Mutta nyt, matkueen kulkiessa tuon hökkelin ohi, joka oli sellaisen näköinen, miksi sen ties kuinka monen vuotiset tuulet ja säät olivat turmelleet, seisoi tuo vanha akka suorana ja horjumatta samalla paikalla tien vieressä, missä hän ennen oli nuokkunut ja löperrellyt humalaisen puheita. Hänen ympärillään seisoi neljä lasta, jotka samoin kuin eukkokin olivat puhtaksi pestyt ja kammatut ja niin siisteissä puvuissa kuin mahdollista.

Heidät nähdessään ensi rattailta ajajat hiljensivät vauhtia ja antoivat hevosen käydä hyvin hitaasti, ja samoin toisetkin ajoivat sillä kohdalla niin hiljaa, että hevoset tuskin liikuttivat jalkojaan.

Ja kaikki poislähtijät puhkesivat yht'äkkiä hillitsemättömään itkuun, täysikasvuiset hiljaa nyyhkyttäen, mutta lapset parkuen ja valittaen kovasti.

Jäljestäpäin tätä lähtöään muistellessaan Jerusalemiin menijät eivät voineet ymmärtää, miksi he olivat enimmäkseen itkeneet juuri Kerjuu-Leenaa, joka viheliäisenä ja raihaana oli seisonut tiepuolella. Ja he saattavat itkeä vielä tänäkin päivänä, kun sattuu tulemaan puheeksi se, että hän oli sinä päivänä jättänyt ryyppyensä ottamatta ja tullut lasten kanssa kammattuna ja pestynä ulos kunnioittamaan heidän lähtönsä.

Heidän mentyään ohi Kerjuu-Leenakin herahti itkuun. "Nuo ovat menossa taivaaseen tapaamaan Jeesusta", hän sanoi lapsille. "Ne kaikki menivät taivaaseen, mutta meidän on jäätävä istumaan tiepuoleen."

Kun tuo pitkä rattaitten ja vankkurien jono oli ajanut läpi puolen pitäjää, tuli se pitkälle lauttasillalle, joka keinuu joen laineilla.

Siitä on hevosella vaikea kulkea. Ensin laskeudutaan jyrkkää mäkeä alas vedenpinnan tasalle, sitten

on kohottava pari kertaa korkealle kaarelle, jonka alitse veneet ja tukkilautat pääsevät kulkemaan, ja toisella rannalla on taas noustava sellainen äkkitörmä, että hevosia ja ihmisiä hirvittää ajatellessa miten siitä selviää.

Tuosta sillasta on usein paljon vastusta. Sen palkit lahoilevat ja niitä täytyy alinomaa korjailla. Jäänlähdön aikaan on yötä päivää vartioitava, ettei se menisi pirstaleiksi, ja kun sattuu olemaan kovat kevättulvat, tempaavat ne sillasta usein suuria kappaleita mukaansa, kuljettaen niitä Bergsån ruukin koskille saakka.

Mutta mistään eivät pitäjäläiset ole niin mielissään kuin sillastaan. Mitenkä voitaisiin tulla ilman sitä toimeen, kun jok'ikinen kerta joen yli mentäessä olisi käytettävä venettä tai lauttaa?

Silta natisi ja notkui Jerusalemin matkueen ajaessa sen yli, ja vesi purskui palkkien välistä hevosten jaloille.

Lähtijöistä oli haikeata erota rakkaasta sillastaan. Heistä se oli aivan kuin kaikkien yhteistä omaisuutta.

Taloilla, pelloilla ja metsillä oli kullakin eri omistajansa, mutta silta oli heidän kaikkien oma, ja sen jättäminen tuntui jokaisesta ikävältä.

Mutta eikö heillä sitten enää ollut muuta yhteistä? Eikö kirkko, joka kohosi tuolla sillan toisella puolen koivujen siimeksessä, ja eikö kaunis, valkoiseksi maalattu koulutalo ja pappila olleet heidän?

Ja kuinka paljon muuta yhteistä heillä vielä olikaan! Tuo ihana maisemakin, joka näkyi sillalta. Ja tuo kaunis näköala yli leveän, mahtavan joen, jonka he puunlatvojen välitse näkivät hiljakseen ja kesäisen kirkkaana virtailevan, tuo näköala koko laakson halki kaukana sinertäville kukkuloille saakka.

Se oli heidän, se oli kuin syöpyntä heidän silmiinsä. Ja sitä he eivät enää koskaan pääse näkemään!

Ehdittyään puoliväliin siltaa matkalaiset alkoivat laulaa erästä Sankeyn laulua.

"Kerran toisemme kohdatahan", he lauloivat, "loistoss' armahan Eedenin maan."

Sillalla ei ollut ainoatakaan ihmistä heitä kuulemassa. Kotimaan sinerville kukkuloille, joen harmaalle vedelle, huojuville rannan puille he lauloivat.

He tiesivät nyt näkevänsä ne viimeistä kertaa, ja heidän jäähyväislaulusensa värähteli kurkkua pusertavasta itkusta.

Kuule meitä, kaunis kotiseutu, sinä jonka lehviköjen varjossa piilevät punavalkoiset talot, jonka hyvät pellot, haat ja laidunmaat ja pitkä, solean joen kahtia jakama laakso ovat olleet mieluisana seuranamme! Suokoon Jumala, että kerran vielä kohtaisimme toisemme, että vielä taivaassa saisimme sinut nähdä!

* * * * *

Sillan toisella puolella tuo pitkä matkue ajoi hautausmaan ohitse.

Hautausmaalla oli suuri, laakea paasi, jota ajan hammas oli jo hyvin kuluttanut. Siinä ei ollut mitään vuosilukua eikä nimeä, mutta kansa muisti, että sen alla lepäsi eräs Ljungosukuun kuuluva talonpoika.

Ljungo Björn Olavinpoika, joka nyt matkusti Jerusalemiin, ja hänen veljensä Pekka olivat kerran lapsina ollessaan istuneet tuolla paadella juttelemassa.

Alussa he olivat istuneet hyvinä ystävinä, mutta lopuksi oli jostakin syystä syttynyt riita ja he olivat kiivastuneet ja alkaneet huutaa toinen toistansa kovemmin.

Kiistan aihe oli heiltä sittemmin unohtunut, mutta sen he muistivat vielä ikämiehinäkin, että he tulisimmin riidellessään olivat kuulleet alapuolelta selvästi ja harvakseen koputettavan heidän kiveensä.

He olivat heti vaienneet, tarttuneet toinen toisensa käteen ja hiipineet sieltä pois. Ja sen jälkeen tuo tapaus johtui heidän mieleensä jok'ainoa kerta kun he tuon kiven näkivät.

Ajaessaan nyt hautausmaan ohi Ljungo Björn näki Pekka veljensä istuvan tuolla paadella pää käsien varassa.

Ljungo Björn seisautti hevosensa ja antoi merkin toisille, että he pysähtyisivät odottamaan häntä. Hän astui alas rattailta, kiipesi hautausmaan aidan yli ja meni istumaan kivelle veljensä viereen.

Silloin Pekka Olavinpoika sanoi heti: "Sinä, Björn, myit talon." — "Niin myin", Björn vastasi, "olen antanut kaiken omaisuuteni Jumalalle." — "Niin, mutta se ei ollut sinun", veli sävyisästi huomautti. — "Eikö se ollut minun?" — "Ei, vaan suvun."

Ljungo Björn ei vastannut, odotti vain äänetönnä. Hän tiesi, että veli oli asettunut tälle kivelle sanoakseen rauhassa sanottavansa. Hän odotteli tyynesti, mitä Pekka hänelle sanoisi.

"Minä ostin talon takaisin", veli sitten sanoi.

Ljungo Björn vavahti. "Etkö voinut sietää, että se olisi joutunut vieraille?"

"En ole niin rikas, että vain sen vuoksi olisin näin tehnyt", veli vastasi.

Björn katsoi kysyvästi häneen. "Tein sen siksi, että sinulla olisi jotakin takaisin palataksesi." Björnin kohosi itku kurkkuun ja hän alkoi nyyhkiä. "Ja että sinun lapsillasi olisi jotakin palataksensa takaisin." Björn laski käsivartensa veljensä kaulalle ja hyväili häntä. "Ja rakkaan kälyni tähden", Pekka sanoi, "sillä hyvä hänen on tietää, että häntä on koti ja kontu odottamassa. Tuo vanha koti on avoinna kenelle tahansa teistä, joka palaa takaisin."

"Pekka", sanoi Björn, "käy sinä noille rattaille ja lähde Jerusalemiin, niin minä jään kotiin. Sinä ansaitset paremmin päästä luvattuun maahan kuin minä." — "Enpä niinkään", veli sanoi hymyillen, "käsitän kyllä tarkoituksesi, mutta minä soveltunen sentään paremmin tänne." — "Taivaaseen sinä soveltuisit", Björn sanoi. Hän nojasi päätään veljensä olkapäätä vasten. "Anna nyt minulle kaikki anteeksi", hän sanoi.

He nousivat ja puristivat toinen toisensa käsiä jäähyväisiksi. "Tällä kertaa ei meille sentään koputettu", Pekka sanoi. — "Kovin merkillistä oli, että sinä tulit istumaan tänne", Björn sanoi. — "Viime aikoina kohdatessamme me veljekset emme ole aina olleet oikein sovussa." — "Luulitko että minä tänään olisin ollut riittävä?" — "En, minä itse vain olen kiukutellut ajatellessani että menetän sinut."

He astuivat alas maantielle, ja Ljungo Pekka puristi lämpimästi Björnin vaimon kättä. "Minä olen ostanut Ljungolan", hän sanoi. "Sanon sen nyt sinulle, jotta tietäisit saavasi palata sinne milloin tahansa."

Samoin hän puristi myöskin vanhimman lapsen kättä. "Muistahan se, että sinulla on koti ja kontu asuaksesi, jos tahdot vast'edes palata kotimaahan."

Hän sanoi samat sanat vuorotellen kaikille lapsille, kunnes vihdoinkin tuli kaksivuotiaan Pikku-Erkin kohdalle, joka ei vielä voinut ymmärtää hänen tarkoitustaan. "Muistakaahan te kaikki lapset kertoa Pikku-Erkille, että hänellä on koti ja kontu asuaksensa, milloin tahansa tahtoo palata tänne."

Ja tuo pitkä jono jatkoi matkaansa edelleen.

* * * * *

Hautausmaa takana oli tätä pitkää matkuetta vastassa suuri joukko poislähtijöiden sukulaisia ja ystäviä, jotka olivat tulleet jäähyväisille.

Matkalaisten täytyi pitkäksi ajaksi pysähtyä, sillä kaikki tahtoivat puristaa heidän käsiään ja lausua pari sanaa jäähyväisiksi.

Kun he sitten ajoivat kirkonkylän läpi, olivat tienvieret täynnä väkeä, joka tahtoi nähdä heidän lähtönsä. Joka kuistilla seisoivat ihmisiä, muutamat kurottelivat ulos ikkunoista, toiset olivat kiivenneet aidoille istumaan, ja kauempana asuvat olivat nousseet kummuille ja mäille ja viittoivat hyvästiä heille.

Hiljakseen tuo pitkä matkue ajoi eteenpäin ohi ihmisjoukkojen, kunnes se saapui lautamies Lauri Klemetinpojan talolle. Sen kohdalla se pysähtyi, ja Gunhild meni sisälle jäähyväisiä sanomaan.

Gunhild oli asunut Ingmarilassa siitä lähtien, kun hän päätti lähteä Jerusalemiin toisten kanssa. Hän piti parempana asua poissa vanhempiansa luota kuin aina riidellä heidän kanssaan, sillä he eivät voineet leppyä ajatellessaan, että Gunhild jättäisi heidät.

Rattaille noustuaan Gunhild näki kotinsa olevan ihan autiona. Pihalla ei näkynyt ketään, eikä kukaan katsonut ikkunoistakaan.

Veräjälle tullessaan Gunhild huomasi sen suljetuksi, mutta hän astui porraspuuta myöten aidan yli. Eteisenkin ovi oli lukossa. Gunhild kiersi talon keittiönovelle, mutta se oli sisäpuolelta pantu säppiin.

Gunhild kolkutti pari kertaa, mutta kun ketään ei kuulunut avaamaan, hän veti ovea puoleensa, pisti

tikun sen raosta sisään ja nosti säpin paikoiltaan. Siten hän pääsi sisälle huoneisiin.

Keittiössä ei ollut yhtään ihmistä, väentupakin oli tyhjänä, eikä peräkammarissakaan ollut ketään.

Gunhild ei tahtonut lähteä antamatta vanhemmilleen merkkiä, että hän oli poikennut kotiin jäähyväisiä sanomaan. Hän meni nurkkakaapille ja aukaisi sen. Hän tiesi, että isä piti mustetta ja kynäänsä siellä.

Hän ei löytänyt mustetta heti, vaan haki sitä joka laatikosta. Silloin hänen silmänsä sattuivat vanhaan tuttuun lippaaseen. Se oli äidin, hän oli saanut sen morsiuslahjaksi mieheltään, ja Gunhildin lapsena ollessa äiti oli usein näytellyt lipasta hänelle.

Lipas oli valkoiseksi kiilloitettu, sen ulkoreunaan oli maalattu koristeeksi kukkasköynnös, ja kannen sisäpuolelle oli kuvattu paimen soittelemassa valkoiselle karitsalaumalle. Gunhild aukaisi kannen katsoakseen paimenen kuvaa vielä kerran.

Ennen aikaan äiti oli säilyttänyt lippaassa kaikki kalleutensa. Siellä oli ollut kätkössä hänen äitivainajansa ohut vihkimäsormus, isävainajan vanha kello ja hänen omat kultaiset korvarenkaansa.

Mutta nyt Gunhild näki, että lippaasta oli kaikki kalleudet otettu pois, ja niiden sijalla oli yksi ainoa kirje.

Se kirje oli hänen oma kirjoittamansa. Pari vuotta sitten hän oli tehnyt matkan Mooraan, ja hänen kulkiessaan Siljanjärven yli oli vene mennyt kumoon. Useat hänen matkatovereistaan olivat menettäneet henkensä, ja vanhemmille oli kerrottu, että Gunhildkin muka oli hukkunut.

Gunhild ymmärsi, että äiti oli niin ilostunut saadessaan kirjeestä nähdä tyttärensä vielä olevan hengissä, että hän oli tyhjentänyt morsiuslippaansa ja asettanut kirjeen siihen kalleimpana aarteenaan.

"Nyt tiedän, että minä murhaan äidin", hän sanoi.

Hän ei enää ajatellutkaan kirjoittaa mitään, vaan riensi ulos. Hän nousi istumaan rattaille eikä vastannut mitään toisten kyselyihin, oliko hän tavannut vanhempansa. Koko matkan hän istui liikkumattomana, kädet helmassa ja tuijotti eteensä. Minä murhaan äidin, hän ajatteli. Minä tiedän, että äiti kuolee.

Tästä lähtien minulla ei ole onnen päivää, hän ajatteli. Vaikka kohta pääsenkin tuonne pyhään maahan, niin minä kuitenkin murhaan oman äitini.

* * * * *

Kirkonkylän ja laakson halki ajettuaan tuo pitkä matkue viimein tuli pieneen metsikköön.

Täällä Jerusalemin matkalaiset ensi kerran huomasivat, että kaksi tuntematonta henkilöä ajoi heidän jäljessään.

Poislähtijöillä oli tähän asti pitkin matkaa ollut hyvästejä heitettävänä ja terveisiä lähetettävänä, niin etteivät he joutaneet huomaamaan noita vieraita rattaita ennen kuin nyt vasta lehdoissa.

Ne ajoivat milloin koko matkueen ohi ja kulkivat sen etunenässä, milloin taas hiljensivät vauhtiaan ja päästivät kaikki muut ajamaan ohitsensa.

Ne olivat vain tavalliset työrattaat, joita käytettiin jokapäiväisissä ajoissa. Mutta juuri siksi olikin mahdotonta tietää kenen ne olivat. Eikä kukaan tuntenut hevostakaan.

Ajajana oli vanha ryppykäsinen ja valkopartainen äijä, joka istui hyvin kyyryssä paikallaan. Varmaa oli, ettei kukaan tuntenut häntä.

Hänen vieressään istui nainen, joka ei näyttänyt ihan oudolta. Mutta kukaan ei erottanut hänen kasvojaan, sillä hän oli kietonut päänsä ympärille mustan saalin ja piti sitä niin tiukasti käsillään kiinni, ettei edes hänen silmiään sen alta vilahtanut.

Useat koettivat hänen ryhdistään ja koostaan arvata, kuka hän oli, mutta kukaan ei osannut arvata niin, että toiset olisivat olleet samaa mieltä.

Lautamiehen Gunhild sanoi heti: "Se on minun äitini", mutta Israel Tuomaanpojan vaimo vakuutti sitä sisarekseen.

Tuskin kukaan piti häntä tavallisena matkalaisena, vaan jokainen oli hänessä näkevinään jonkun tuttavan. Timmin Halvor luuli häntä vanhaksi

Eeva Gunnarintyttäreksi, joka ei ollut saanut lähteä heidän mukanaan Jerusalemiin.

Rattaat seurasivat heitä koko matkan, mutta nainen ei kertaakaan ottanut saalia kasvoiltaan.

Toisten kuvitteluissa hän muodostui joksikuksi, jota he rakastivat, toisten joksikuksi, jota he pelkäsivät, useimmat sentään aavistivat häntä joksikuksi ennen hylkäämäkseen.

Missä tie sattui olemaan kylliksi leveä, nuo oudot vieläkin useita kertoja ajoivat koko matkueen ohi ja pysähtyivät sitten antaakseen toisten ajaa ohitse.

Tuo vieras nainen istui silloin aina matkalaisia kohden kääntyneenä, katsellen heitä herkeämättä, mutta ei millään tavalla osoittanut ketään erittäin tuntevansa, eikä kukaan arvannut entistä varmemmin kuka hän oli.

Hän seurasi heitä rautatieasemalle saakka, missä he odottivat saavansa nähdä hänen kasvonsa. Mutta kun he siellä rattailta noustuaan etsivät katseillaan häntä, oli hän kadonnut.

* * * * *

Kun tuo pitkä ajoneuvojen jono ujui halki pitäjän, ei näkynyt ketään ihmistä vainioilla heinää niittämässä, eikä kukaan ollut tarttunut haravaansa mennäkseen kasaamaan heiniä laisteilta rukoihin.

Työt saivat sinä aamuna jäädä tekemättä ja kaikki ihmiset joko kerääntyivät tienvarsille seisomaan tai lähtivät pyhävaatteissaan saattamaan pois lähteviä matkalle. Toiset ajoivat peninkulman, toiset kaksi, muutamat rautatieasemalle saakka.

Yksi ainoa mies nähtiin työssä koko aikana, minkä matkue pitäjän kautta ajoi, ja se mies oli Höökin Matti Erkinpoika.

Hän ei ollut lähtenyt heinää niittämään, sillä se työ oli hänestä paljasta leikin tekoa, vaan raivaamaan kiviä maasta, niinkuin hän ennen nuoruutensa päivinä oli tehnyt alkaessaan uutisviljelystään raataa.

Ajaessaan tuossa pitkässä jonossa kotinsa ohi Gabriel Matinpoika näki isänsä. Höökin Matti puuhaili ulkona haassa, väänteli kangellaan kiviä maasta ja latoi niistä kiviaitaa. Hän ei nostanut silmiään työstä, kanneskeli vain sylissä kiviä, joista muutamat olivat niin raskaita, että Gabriel luuli ukon selän ihan katkeavan. Sitten hän heittää täräytti ne kiviaidalle niin voimakkaasti, että tulta iski ja kivien reunat lohkeilivat.

Gabriel käveli kuorman vieressä hevosta ajaen, mutta pitkän aikaa hevonen sai astella omin neuvoin, sillä Gabriel kulki silmät isään päin käännettyinä.

Vanha Höökin Matti ei herjennyt työstään. Hän ponnisteli yhtä hellittämättä kuin pojan pienenä ollessa, jolloin hän koetti raivata peltoansa laajemmaksi.

Suru yritteli väkivoimin häntä lannistaa, mutta Höökin Matti kiskoi vain yhä raskaampia kivenmöhkäleitä ja kantoi niitä kiviaitaan.

Kohta matkueen mentyä ohi puhkesi kova ukkosilma ja alkoi rankasti sataa. Kaikki ihmiset riensivät sisään, ja Höökin Mattikin aikoi etsiä suojaa, mutta malttoi mielensä ja jäi ulos. Hän ei rohjennut lähteä pois työstään.

Puolenpäivän aikaan hänen tyttärensä tuli tuvanovelle ja kutsui häntä aterialle.

Vaikk'ei Höökin Matin ollut varsin nälkä, ajatteli hän kuitenkin, että saattaisihan tuota syödäkin kirpaleen. Mutta hän ei mennyt sisälle, sillä hän ei tohtinut jättää työtään.

Höökin Matin vaimo oli saattanut poikaansa asemalle. Myöhään illalla hän palasi yksinään kotiin. Hän meni miehensä luokse puhelemaan siitä, että poika nyt oli poissa, mutta ukko väänteli vain rautakangellaan kiviä louhikosta ja kulki kiviaidan ja työpaikkansa väliä. Hän ei tahtonut keskeyttää työtään kuunnellakseen vaimonsa puheita.

Naapurit olivat huomanneet, että Höökin Matti sinä päivänä erikoisesti reuhtoi ja ponnisteli. He menivät aitovierelle katselemaan häntä, seisovat hetkisen hiljaa ja kertoivat sitten tupaan palattuaan: "Hän puuhaa siellä vielä, koko päivän hän on raatanut huokaisematta."

Ilta tuli, mutta ulkona oli vielä valoisaa, ja Höökin Matti raatoi yhä vain. Hänestä tuntui siltä, että jos hän jättäisi työnsä niin kauan kuin vain paikaltaankaan pääsi liikahtamaan, niin suru hänet kerrassaan lannistaisi.

Vaimo tuli taas häntä katsomaan. Haka oli raivattuna, kiviläjä suurentunut, mutta yhä vain mies puuhaili siellä jättiläiskiviä kanniskellen.

Muutamia naapureja oli maantiellä kävelemässä vain nähdäkseen, vieläkö Höökin Matti teki työtä, mutta kukaan ei puhutellut häntä.

Ilta hämärtyi yöksi, ja hän peittyi pimeään. Mutta yhä vain kuului haasta rautakangen väännähtelyä, ja kun hän paiskasi kiviä aidalle, lenteli kipinöitä hänen ympärillään.

Mutta kerran kun hän väänsi kiviä, solahti kanki hänen kädestään. Kumartuessaan sitä ylös ottamaan hän kaatui. Hän jäi maahan pitkäkseen, ja ennen kuin oli ajatellutkaan nousta hän oli nukahtanut.

Hetkestä myöhemmin hän astui tupaan. Hän ei puhunut mitään, ei välittänyt vuoteesta, heittäytyi vain puiselle rahille ja nukkui sikeään uneen.

* * * * *

Tuo pitkä matkue oli viimeinkin saapunut rautatieasemalle.

Rata oli hiljan rakennettu, ja asema oli ihan uusi. Keskelle sakeinta korpea oli sille raivattu suunnattoman suuri ala. Sen ympäristössä ei ollut kyliä eikä peltoja eikä puutarhoja, mutta asema oli kuitenkin tehty laajaksi ja komeaksi, sillä sen otaksuttiin tulevan koko sydänmaiden liikkeen keskuksiksi.

Itse asemahuoneen ympäristöt olivat tasaisiksi hiekoitetut, leveä asemasilta oli kivistä tehty, ja sitä paitsi siellä oli suuria tavarahan purkamispaikkoja ja aavoja, tyhjiä sorakenttiä.

Pari kauppapuotia ja työpajaa, valokuvaamo ja hotelli oli jo rakennettu noiden sorakenttien laiteille, mutta niiden taustat metsänrajaan asti olivat perkaamatonta kannokkoa.

Dal-joki virtasi täälläkin. Sydänmaiden rajuna poikana se syöksyi metsien povesta esiin ja ryöppysi pieninä koskina eteenpäin. Jerusalemiin lähtijöistä se tuollaisena oli aivan toista kuin se leveä, mahtava kymi, jonka yli he aamulla olivat kulkeneet.

Täällä ei ollut lempeää laaksomaisemaa silmiä ilahduttamassa, sillä tummat kuusimetsää kasvavat harjut sulkivat näköalan.

Kun pikku lapset, joiden piti seurata vanhempiaan Jerusalemiin, nostettiin asemalla rattailta, alkoivat niiden suupielet vetäytyä vääriin ja ne pyrskäsivät itkuun. Lapsista oli aina ennen ollut kovin hauskaa päästä matkalle, mutta kodista erotessaan ne jo olivat kovin itkeneet, ja täällä oudossa paikassa niistä tuntui haikeammalta kuin koskaan ennen.

Aikaihmiset nostelivat matkakapineita rattailta ja veivät niitä tavaravaunuun. Kaikki olivat siinä puuhassa, eikä kukaan joutanut pitämään lapsia silmällä.

Mutta lapset kerääntyivät tiheään piiriin jonkun neuvokkaimman ympärille keskustelemaan.

Kun oli siinä jonkin aikaa tuumittu, vanhemmat lapset tarttuivat nuorempien käsiin ja poistuivat parittain asemalta, aina suurempi ja pienempi rinnatusten. He astuivat samaa tietä takaisin, jota olivat tulleet, hiekkakentän ja raivaamattoman kannokon ja joen yli synkkään metsään.

Hetkisen päästä muuan matkueen naisista muisti lapset. Hän aukaisi eväsarkun antaaksensa niille ruokaa.

Hän kutsui niitä, mutta kukaan ei vastannut. Ne olivat teillä tietämättömillä, piti oikein laittaa pari miestä niitä hakemaan.

He seurasivat pienten jalkojen hiekkaan painamia jälkiä, ja metsään asti ehdittyään he näkivät lasten tallusteleavan kaukana maantiellä.

Ne kulkivat parittain pitkässä jonossa, suurempi ja pienempi aina rinnan. Miesten huudoista ne eivät välittäneet, vaan astuivat topakasti edelleen.

Silloin miesten täytyi pistää juoksuksi saadakseen lapset kiinni.

Lapset koettivat myös pistää juoksuksi päästäkseen pakoon, mutta pienimmät eivät pysyneet rinnalla, vaan kompastelivat.

Silloin lapset jäivät tielle seisomaan, vedet silmissä ja onnettoman näköisinä.

"No, mutta minne te lapset olette oikein menossa?" eräs mies kysyi.

Silloin pienimmät lapset puhkesivat parkumaan suureen ääneen, mutta isoin poika vastasi:

"Me emme tahdo tulla Jerusalemiin. Me menemme takaisin kotiin."

Ja metsästä palattuaankin lapset vielä kauan aikaa asemalla ja vaunuissakin itkivät ja valittelivat:

"Emme tahdo lähteä Jerusalemiin. Me tahdomme takaisin kotiin."

PYHÄSSÄ MAASSA

EDELLINEN OSA

PYHÄ KALLIO JA PYHÄ HAUTA

Palestiinassa oli kuuma elokuu. Auringon rata kävi joka päivä suoraan keskitaivaan yli. Pilviä ei ollut ensinkään, eikä sadetta ollut saatu huhtikuusta lähtien. Samanlaista oli tosin ollut kaikkina muinakin vuosina, mutta kuitenkin se taas tuntui melkein sietämättömältä. Ei oikein tiennyt, miten tässä helteessä toimeentulla tai minne päästä sitä pakoon.

Parasta oli ehkä meren rannikolla Jaffassa. Ei sentään itse kaupungissa, jonka jyrkälle kalliolle tiukkaan ahdetut talot näyttivät yhdeltä ainoalta linnaröykkiöltä ja jonka likaisilta kaduilta ja suurista suopatehtaista levisi tukahduttava löyhkä. Mutta aivan kaupungin ääressä oleva meri piti ilmaa edes hiukan viileänä. Ja verraten vilpoista oli myöskin Jaffan ympäristön monissa sadoissa puutarhoissa, joissa appelsiiniraakiloita pilkotti kovien, tumman vihreiden lehtien alla, suojassa auringon säteiltä.

Mutta näännyttävän kuuma oli sentään Jaffassakin. Korkeiden risiinipensasten suunnattoman suuret lehdet olivat nuutuneet kuivuudesta, eivätkä edes sitkeät pelargonit enää jaksaneet kukkia, vaan maata retkottivat kivikoissa ja kuopissa puolittain hiekkaan hautautuneina. Kun katseli kaktuspensasten punaisia kukkia, tuntui aivan kuin kaikki niiden turpeisiin runkoihin kesän kuluessa imeytynyt lämpö nyt olisi leimahtanut suuriksi, punaisiksi liekeiksi. Kuinka kuuma oikein oli, sen käsitti vasta kun näki lasten juostessaan rantahietikon yli uimapaikalle voihkien kipristelevän jalkojaan, sillä kaunis, valkoinen hiekka poltteli kuin hehkuva hiillos.

Mutta jos nyt Jaffassakin oli liian kuuma, minne sitten pääsi hellettä pakoon? Siellä oli ainakin suojaisempaa kuin peninkulman levyisessä Saaronin laaksossa, joka erottaa meren vuoristosta. Tällä tasangolla oli tosin siellä täällä pikkukaupunkeja ja kyliä, ja ihmisiä niissä vielä asui. Mutta kummalta tuntui, ettei päivän paahde ja kuivuus jo ollut heitä tyyten tuhonnut. Harvoin he uskalsivatkaan pistäytyä ulos ikkunattomista asunnoistaan eivätkä koskaan menneet kylää kauemmas, sillä siinä ainakin talojen seinät ja jotkut yksinäiset puut hiukan siimestivät auringolta.

Mutta aukealta tasangolta oli yhtä turha etsiä vihreätä ruohonkortta kuin ihmistä. Keväiset loistavat punavuokot ja unikat, pikkuiset arokaunokit ja neilikat, jotka olivat peittäneet maan aivan kuin tiivis, valkoisen punerva matto, kaikki ne olivat kuin kulon polttamat. Samoin oli vehnä, ruis- ja durralaihot jo korjattu pois kaupunkien läheisiltä pelloilta, ja leikkuuväki oli tanssinsa tanssittuaan ja laulunsa laulettuaan palannut kotikyliinsä härkineen ja aaseineen. Ainoana muistona kevään ihanuudesta olivat päivän korventamalla kentillä korkeat, kärventyneet liljanvarret, jotka olivat aikoinaan kantaneet

kauniita, tuoksuvia kukkia.

Monet ihmiset tosiaan väittivät tulevansa kesällä parhaiten toimeen Jerusalemissa. He sanoivat, että kaupunki kyllä oli ahdas ja täpötäynnä väkeä, mutta että sillä oli sellainen asema Palestiinan läpi kulkevalla vuorenselänteellä, johon vilvoittava tuulihenki aina sattui, puhalsipa mistä ilmansuunnasta tahansa.

Mutta noista ylistetyistä tuulista ja kevyestä vuoristoilmasta huolimatta oli kyllä kesähellettä Jerusalemissakin. Ihmiset makasivat yönsä katoilla ja sulkeutuivat päiviksi huoneisiinsa. Heidän oli tyydyttävä pahanhajukseen juomaveteen, jota talvisateilla oli koottu maanalaisiin vesisäiliöihin, olivatpa vielä huolissaan, kuinka kauaksi sitäkään riittäisi. Kevytkin tuulihenkeä pyöritteli ilmassa paksuja kalkkitomupilviä, ja valkoisilla teillä kaupungin ulkopuolella tallustaessa jalka painui nilkkaa myöten tiiviiseen, silkinpehmoiseen pölyyn.

Mutta pahinta oli, että kesän kuumuus esti ihmisten yöunta. Kaikkikin nukkuivat huonosti, mutta useimpain oli pakko valvoa monta yötä peräkkäin. Ja tämän unettomuuden vuoksi jerusalemilaiset olivat päivisin raukeita ja ärtyisiä, öisin heitä ahdistivat kamalat näyt ja tuskallinen toivottomuus.

Eräänä tuollaisena kuumana yönä muuan keski-ikäinen amerikkalainen rouva, joka jo useita vuosia oli asunut Jerusalemissa, kääntelevi ja heittelevi vuoteellaan saamatta unta. Hän siirsi vuoteensa avonaiselle parvekkeelle, joka kiersi rakennusta, ja koetti jäähdyttää päätään kylmillä kääreillä, mutta mikään ei auttanut.

Hän asui viiden minuutin matkan päässä Damaskoksenportin ulkopuolella isossa, palatsimaisessa talossa yksinäisellä paikalla. Siellä siis olisi pitänyt olla puhdas, raitis ilma, mutta tänä yönä tuntui koko kaupungin hiottava kuumuus asettuneen talon ympärille. Tuulta tosin hiukkasen tuntui, mutta se tuli erämaasta ja oli hirvittävän kuumaa, aivan kuin täynnä näkymätöntä tuhkaa. Lisäksi vielä parvi katukoiria juoksenteli talon ympärillä, herkeämättä haukkuen ja ulisten.

Useita tunteja valveilla maattuana amerikkalainen rouva tunsu itsensä sanomattoman alakuloiseksi. Hän muistutteli mieleensä, että sitten kun hän ilmestyksessä kuultuaan Jumalan äänen oli tullut Jerusalemiin, oli hänellä kaikessa ollut menestystä. Hän oli perustanut seurakunnan ja voittanut monet vainot ja ahdistukset. Mutta nyt ei mikään tuntunut rauhoittavan, hänen hätänsä vain kiihtymistään kiihtyi.

Hän kuvitteli siinä maatessaan, että hän ja hänen ystävänsä ovat hengenvaarassa, että heidän vihamiehensä ovat sulkemassa käytäviä ja sytyttävät talon tuleen. Hänestä tuntui äkkiä aivan varmalta, että Jerusalemin kaupunki lähetti hänen kimppuunsa kaikki kiihkoilijansa, kaiken ilkeyden ja hävityshimon, mitä sen muurien sisälle oli kasautunut.

Hän koetti tahdon ponnistuksella palauttaa tavallisen iloisen, turvallisen mielentilansa. Miksi hänen juuri nyt piti joutua toivottomuuteen, kun hänen asiansa juuri oli voimakkaasti edistymässä, kun Gordonin siirtokuntaan oli Amerikasta tullut lisäksi lähes viisikymmentä ruotsalaista talonpoikaa, kaikki kunnan väkeä, ja kun vielä useampia näiden luotettavien, kelpo ihmisten tovereita oli tulossa Ruotsista. Tosiaan hänen hankkeensa juuri nyt näytti toiveikkaammalta kuin koskaan ennen.

Vapautuakseen häden painajaisesta hän viimein nousi vuoteeltaan ja heitti yllensä pitkän, väljän kävelyviitan. Hän meni ulos pienestä takaovesta ja lähti astumaan Jerusalemiin päin. Vähän matkaa käytyään hän poikkesi tieltä ja kiipesi pienelle kummulle. Sen huipulta hän kuutamossa näki kaupungin särmäharjaiset muurit ja lukemattomien kirkkojen isot ja pienet kupukatot tummaa yötaivasta vasten.

Vaikk'ei hän siinä seisoessaankaan saanut mielensä hädältä rauhaa, huomasi hän kuitenkin yön juhlallisen ihanuuden. Palestiinan vaaleanvihreässä, väräjävässä kuutamossa näytti kaikki satumaisen ihmeelliseltä. Yht'äkkiä hänen mieleensä johtui, että samoin kuin jotkut vanhain linnojen huoneet ovat aaveiden tyyssijoja, kenties tämäkin ikivanha kaupunki ja sen ympäristön autiot kukkulat ovat vanhan maan kummitteluhuone. Täällä varmaankin saa nähdä menneiden suuruuksien leijailevan vuoren rinteillä ja entisajan vainajien rauhattomina kiertelevän yön pimeydessä.

Mrs Gordon ei kammoksunut näitä kuvittelujaan. Päinvastoin hänen mielensä nyt ilahtui odottamaan jotakin. Siitä yöstä lähtien, jolloin hän joutui L'Univers laivassa haaksirikkoon ja kuuli Jumalan äänen hänelle puhuvan, oli hänelle usein tullut sanomia toisesta maailmasta. Hän alkoi aavistaa, että jotakin samanlaista tapahtuu nytkin. Hänen aivonsa tuntuivat laajenevan, ajatukset kävivät tavattoman selviksi ja joustaviksi. Ja hänen aistinsa teroittuivat teroittumistaan, kunnes hän huomasi ettei yö ollutkaan hiljainen, vaan täynnä ääniä ja ihmeellistä puheensorinaa.

Ennen kuin hän oikein ehti tajuta sitä muutosta, mikä hänessä oli tapahtunut, kuuli hän mahtavasti kumisevan, ikään kuin ikivanhasta röysteisestä rinnasta lähtevän äänen lausahtavan nämä sanat: "Totisesti, minä tohdin uljaana kohottaa otsani maan tomusta, sillä ei ole ketään, joka olisi voittanut

minut vallassa, kunniaassa tai pyhydessä."

Tuskin oli nämä sanat lausuttu, kun tuima kellon kalahdus kuului pyhän haudan kirkosta. Siihen yhteen läppäykseen se loppui, mutta se kajahti ylpeästi ja jyrkästi kuin vastaväite.

Ensimmäinen ääni jatkoi: "Minä se olen nostanut tämän kaupungin erämaahan ja suojellut sitä tähän päivään asti. Minä olen koko maailman tehnyt jumalaapelkääväksi. Minä, minä olen asettunut padoksi maailmanvirtaan ja heittänyt sen uuteen uomaan."

Mrs Gordon tähysteli ympärilleen. Ääni tuli idästä päin, sieltä missä Salomon temppeli aikoinaan oli seisonut ja missä nyt Omarin moskeija kuvastui harmaanvihreältä taivaalta. Olikohan joku rukousten huutaja kiivennyt moskeijan minareetin huippuun tällä tavalla julistaakseen ylistystään yön hiljaisuuteen?

"Kuulkaa", jatkoi sama ääni vanhan temppelin paikalta, "minä muistan tämän seudunkin jo aikaa ennen kuin mitään kaupunkia oli vuorelle kohonnut. Hankalakulkuisena louhikkovuoristona sen muistan. Alkuaan se oli yhtämittaista selännettä, mutta kaikki ne vedet, mitä maailman luomisesta asti on sen kupeita myöten virrannut, ovat sitä murennelleet ja halkoneet lukemattomiksi vaaroiksi. Muutamat vaarat jäivät loivarinteisiksi, toisista tuli laajoja jyrkkäseinäisiä ylänköjä, jotkut taas lohkeilivat ja typistyivät ikään kuin siltapylväiksi eri kukkulain välille."

Kun järeä ääni lopetti kertomuksensa, kuului tiheitä kellonkalahduksia pyhän haudan temppelistä. Mrs Gordon, joka nyt oli tottunut yön salaperäisiin ääniin, alkoi huomata, että nekin olivat puhekieltä, kun sen sanoja vain ymmärsi. Ja hän oli kuulevinaan lyhyen huudahduksen: "Olen minäkin tuon nähnyt."

Edellinen ääni jatkoi taas: "Muistan, kuinka tämän vuoriston ylimmältä harjalta kohosi kukkula, jonka nimi oli Moorია. Se oli kolkonnäköinen ja pelottava noustessaan äkkijyrkin seinin, huippu poikkinaisena syvistä, pimeistä laaksoista, joiden pohjalla hurjia virtoja temmelsi. Idän, etelän ja lännen puolelta oli Moorian vuoren pystysuoria seiniä mahdoton kiivetä, ainoastaan pohjoisen puolelta sen yhdisti leveä kannas sillan tapaisena laaksoja ympäröivään vuoristoon."

Mrs Gordon istahti pienelle kivikasalle, painoi päänsä käsien varaan ja kuunteli.

Heti kun ensimmäinen ääni pysähtyi, ikään kuin huokaisemaan pitkästä puheesta, tuli toisaalta: "Muistan minäkin, miltä vuori alkuaan näytti."

"Sitten eräänä päivänä", kuului taas temppelistä päin, "muutamat paimenet, laumoineen vuoristoa kierrellessään, osuivat näkemään tämän ylängön. Se oli heistä niin erikoisen hyvässä suojassa sekä laaksojen että vuoriston puolelta, että varmaan siinä oli tallessa suuria aarteita tai ihmeellisiä salaisuuksia. He kiipesivät sen lakealle huipulle ja löysivät sieltä erinomaisen pyhän esineen."

Tässä kohden kellonääni äkkiä otti itselleen puheenvuoron. "Eivätkä löytäneet muuta kuin kalliomöhkälehen ylängön itäisen rinteiden läheltä. Se oli iso, pyöreä, vähän litistynyt paasi, jota kivipönkkä keskikohdalta piti maasta koholla; melkein sen näköinen kuin jättiläissieni."

"Mutta paimenet", jatkoi ensimmäinen ääni, "jotka tunsivat kaikki pyhät tarinat maailman luomisesta alkaen, ihastuivat suuresti sen nähdessään. Tämä on se suuri, heiluva kallio, josta vanhat ovat niin paljon kertoneet, he sanoivat. Tämä on se kivi, jonka Jumala ensiksi teki maailmaa luodessaan. Tältä kalliolta hän maanpinnan pani levenemään länteen, itään, pohjoiseen ja etelään, tältä hän vuoret rakensi ja laittoi meret vyörymään kauas taivaanrantoihin saakka."

Puhuja pysähtyi hetkeksi, ikään kuin odottaakseen vastaväitettä, mutta kellonääni oli vaiti.

Tämäpä kummallista, Mrs Gordon ajatteli. Ihmisiä nuo puhujat eivät voi olla. Mutta oikeastaan se ei hänestä ollut yhtään kummallista. Tukehduuttavassa tuulessa ja yön vihreän väreilevässä valossa tuntui ihmeellisinkin luonnolliselta.

"Paimenet riensivät nopeasti alas kukkulalta", jatkoi vanha ääni, "ilmoittaakseen koko seudun asukkaille, että he olivat löytäneet maailman peruskiven. Ja kohta minä näin ihmisten joukoittain vaeltavan Moorian vuorelle, ja minun, heiluvan kallion, päällä he polttivat Herralle kiitosuhreja hänen ihanasta luomistyöstään."

Tämän sanottuaan tuo matala ääni kohosi ikään kuin veisuuseen. Ja sitten se huusi, melkein samalla laulavalla äänellä kuin koraania lukeva erämaan dervishi.

"Siitä lähtien minulle alettiin uhrata ja pitää palvelusmenoja minun ääressäni. Maineeni kantautui yhä kauemmas. Melkein joka päivä näkyi pitkiä karavaanimatkueita kiemurtelevan valkoisenharmaiden vuorien rinteillä, Moorian vuorelle pyrkien. Tosiaankin minä saatan uljaasti kohottaa pääni. Minun

vuokseni tämä vuorentörmä pääsi olemasta yksinäisenä ja hylkiönä. Minun vuokseni Moorialle alkoi virrata niin paljon väkeä, että kauppiaatkin älyisivät tulla tänne tavaramarkkinoille. Minun vuokseni tämä kukkula sai vakinaisia asukkaita, jotka elivät kaupitseamalla uhraajille puita ja vettä, pyhää savua ja tulta, kyyhkysiä ja karitsoita."

Toinen ääni oli yhä vielä vaiti, mutta Mrs Gordon kohosi kummastuneena katsomaan. Se, jonka ääntä hän oli kuunnellut, oli varmaan pyhä kallio itse. Se oli se suuri paasi, jonka suojaksi Omarin moskeijan mosaiikkikoristeiset holvit oli rakennettu.

Nyt sen ääni taasen kuului: "Minä olen ensimmäinen, minä olen ainoa, minä olen se, jota ihmiset eivät koskaan lakkaa kunnioittamasta."

Näihin sanoihin tuli heti pyhän haudan kirkosta kumiseva, voimakas vastaus: "Etpä muistakaan kertoa, että noin keskikohdalla samaa vuoriylänköä, jolta sinäkin kohosit, oli pikkuinen mäentöyräs, täynnä pensastuneita öljypuita. Ja varmaan sinä mieluummin unohtaisit senkin, kuinka kerran vanha patriarkka Seem, joka oli ihmisten toisen kantaisän, Nooan poika, saapui Moorialle. Hän oli sangen vanha, melkein jo haudan partaalla, ja laahusti eteenpäin hyvin vitkalleen. Hänen seurassaan tuli kaksi palvelijaa, kantaen haudanhakkaajan työaseita."

Nyt tuo vanha, järeä ääni vuorostaan oli vaiti.

"Sinä et ole tietävinäsi, että Seemin isä Nooa oli huostassaan säilyttänyt Aatamin, ensimmäisen ihmisen, pääkalloa, kalliina muistona ihmissuvun esi-isästä. Kuollessaan Nooa jätti pääkallon perinnöksi Seemille eikä kenellekään muista pojistaan, sillä hän tiesi, että kansoista etevin oli Seemistä polveutuva. Ja Seem, tuntiessaan loppunsa lähestyvän, päätti haudata pyhän sukumuiston Moorian vuorelle. Mutta hänelläpä oli ennustuslahja, eikä hän siis haudannutkaan pääkalloa pyhän paaden alle, vaan siihen vähäpätöiseen mäentöyrääseen, joka kasvoi öljypuistoa ja joka siitä päivästä sai nimen Golgata eli pääkallonpaikka."

"Muistan tuon tapauksen vallan hyvin", järeä ääni taas vastasi, "ja muistan myöskin, että kallion palvelijoista se oli kummallista. He arvelivat, että patriarkka oli ylen vanha ja kuolemansairas oikein tietääkseen mitä teki."

Yksi ainoa helähdys kuului kirkolta päin. Mrs Gordonista se tuntui aivan ivanaaurun pyrskäykseltä.

"Mutta mitäpä sellaisista pikkuseikoista", kuului moskeijan taholta uudelleen. "Suuren paaden arvo ja pyhyys kasvoi kasvamistaan. Ruhtinaita ja kansoja vaelsi sen ääreen uhraamaan onnekseen ja menestyksekseen. Muistan myöskin, kuinka eräänä päivänä Seemiäkin suurempi patriarkka kävi vuorella. Minä olen nähnyt Aabrahamin valkopartaisena ja kunnianarvoisena vaeltavan tänne, Iisak poikansa mukanaan. Ja Aabraham ei huolinut sinusta, Golgata, vaan heiluvan kallion laelle hän rakensi uhrirovion ja satoi poikasensa."

Tässä hautakirkon ääni pahastuneena keskeytti toisen äänen. "Totta kai sitä alati pidetäänkin sinun kunnianasi, mutta muista sentään jakaa minullekin pikkuisen maineestasi. Etkö muista, että kun Jumalan enkeli oli temmannut veitsen patriarkan kädestä ja hän lähti etsimään uhrieläintä vuoren takaa, hän löysi Golgatalta oinaan, sarvistaan takertuneena öljypuun oksiin."

Mrs Gordon kuunteli yhä aivan jännityksissään pyhäkköjen kiistaa. Mutta samalla hän alkoi tuntea mielensä yhä alakuloisemmaksi, sillä kaiken aikaa hän ajatteli omaa kutsumustaan. "Voi, hyvä Jumala, miksi annoit minun tehtäväkseni julistaa yhteishengen käskyä? Riita ja eripuraisuushan on ollut maailman ainoa pysyväinen mahti luomispäivästä alkaen."

Yht'äkkiä vanha ääni alkoi uudelleen.

"Pysy maar minun muistissani, mikä muistamisen arvoista on. En ole unohtanut sitäkään, että jo Aabrahamin aikaan tämä ylänkö oli asuttuna. Täällä oli kaupunki ja siinä kuningas, joka oli pyhän kallion ylimmäinen pappi ja jonka kansana oli pyhän kallion pappeja ja muita sen palvelijoita. Tämä kuningas Melkisedek asetti ensimmäisenä säännölliset, määräaikaiset uhrit ja sääti kauniita palvelusmenoja, jotka toimitettiin pyhän kallion ääressä."

Toiselta taholta tuli heti vastaus. "Tunnustan minäkin Melkisedekin sekä pyhäksi mieheksi että profeetaksi. Ei mikään sen paremmin todista, että hän oli Jumalan valittuja, kuin että hänet omasta tahdostaan haudattiin Golgatan juurelle, samoihin kalliohautoihin, missä Aataminkin pääkallo lepäsi. Onko sinun mieleesi koskaan johtunut, mitä se sellainen ennustaa, kun ensimmäinen syntinen ja ensimmäinen ylimmäinen pappi haudattiin samalle paikalle?"

"Sinä kuulut tosin pitävän tuota suuriarvoisena", pyhä kallio vastasi, "mutta vielä minä tiedän tärkeämpääkin. Vuorella oleva kaupunki kasvoi ja laajeni. Nuo ympäröstön laaksot ja mäet saivat

asukkaansa ja kukin oman nimensä. Pian ruvettiin yksinään ylängön itäpuolta, missä pyhä kallio oli, sanomaan Mooriaksi. Eteläpuolella sen nimeksi tuli Siion, lännessä Gareb, pohjoisessa Beseta."

"Kaupunki tällä vuorella kyllä oli, mutta kovin pikkuinen", vastattiin heti kirkolta päin. "Joitakuita paimenia ja pappeja siinä asui. Ihmisten ei oikein tehnyt mieli muuttaa hedelmättömään kivikorpeen."

Siihen tuli niin tiukka ja kopea vastaus, että mrs Gordon melkein kavahti istualtaan sen kuullessaan.

"Minä olen nähnyt kuningas Daavidin, yllään punainen ihokas ja välkkyvä haarniska, katselevan tätä kaupunkia, ennen kuin hän siirsi tänne kuninkaanistuimensa. Miksei hän valinnut rikasta, hymyilevää Betlehemiä, miksei Jerikoa tuolta viljavasta laaksosta? Miksei hän tehnyt Gilgalia eikä Hebronia Israelin pääkaupungiksi? Minä sanon, että kuuluisan kallion takia hän valitsi tämän paikan. Hän valitsi sen sen vuoksi, että Israelin kuningasten piti asua sillä vuorella, joka jo vuosisatoja oli saanut osaa minun pyhyteni maineesta."

Ja nyt ääni alkoi uudelleen hitaasti lausua veisuun tapaista ylistystään.

"Minä muistan sen suuren kaupungin muureineen ja torneineen. Minä muistan kuninkaanlinnan Siionin kukkulalla tuhansine huoneineen. Minä muistan kauppakojut ja työpajat, ja suojelusmuurit ja korkeat portit ja tornit. Minä muistan väkirikkaat kadut, koko Daavidin kaupungin ihanuuden ja loiston.

"Ja tätä ajatellessani minä voin syystä sanoa: Oi kallio, suuri on mahtisi! Sinä olet tämän tyhjästä luonut. Pidä sinä vain otsaasi uljaasti koholla! Ei kenenkään pyhyys ja kunnia vedä sinulle vertoja!

"Mutta sinä, Golgata, olit paljas täplä maassa, kalju kukkula kaupungin takamailla. Kuka sinua palveli, kuka sinun pyhyttäsi kunnioitti, kuka sinun maineestasi mitään tiesi?"

Yht'aikaa tämän yöllisen ylistysveisuun kanssa kuului myöskin kellonääni puhuvan hyvin närkästyneenä, mutta kuitenkin hiljempää kuin ennen, ikään kuin kunnioituksesta hilliten itseään. "Näky, että olet käynyt vanhaksi; sinähän liioittelet kaikkea, mitä nuorena ollessasi näit, ihan kuin vanhat ukot. Daavidin kaupunkihan mahtui kokonaan Siionille, tuonne etelänurkkaan. Ei se ulottunut edes minuun asti, vuoren keskelle. Olihan silloin ihan luonnollista, että minun oli jäätävä sen muurien ulkopuolelle."

Mutta laulava ääni jatkoi, välittämättä keskeyttäjästä: "Suurimman kunniasi sinä, kallio, sait Salomon aikaan. Kivimäki allasi tasoitettiin sileäksi kuin lattia ja sen päälle laskettiin perustus laakeista paasista. Ja ylt'ympäri tämän lattian kierrätettiin pylväskäytävä, samanlainen kuin kuningasten juhlasaleissa. Temppele rakennettiin keskelle, ja siinä oli pyhäkkö sekä kaikkein pyhin. Ja sinun yllesi, kallio, tämä temppele kohotettiin, ja sinä, joka olet maailman perustuskivi, sait kannattaaksesi liiton arkin ja lain taulut kaikkein pyhimmässä."

Nyt ei kirkosta kuulunut vastausta, vaan ainoastaan kumajava ääni, joka tuntui valitukselta.

"Ja Salomon aikana johdettiin vettä laaksojen pohjasta Jerusalemin ylängölle, sillä Salomo oli viisain kuninkaista. Silloin versoi puita kuivilla, tuhkanharmailla vuorilla, ja ruusuja kukki kivien lomissa. Ja syksyllä poimittiin vuoriston ihanista yrttitarhoista viikunoita ja viinirypäleitä, kranaattiomenia ja oliiveja ilahduttamaan Salomon sydäntä. Mutta sinä, Golgata, olit yhä vielä kalju kukkula kaupungin takamailla. Sinä olit niin halpa ja niin hedelmätön, ettei yksikään Salomon aikaisista rikkaista ollut aidannut sinua yrttitarhansa sisään eikä yksikään köyhä ollut sinulle viiniköynnöstä istuttanut."

Tästä uudesta hyökkäyksestä vastustaja kuitenkin tuntui saavan rohkeutta puolustautumaan.

"Sinä sentään unohdat, että tähänkin aikaan muuan tapaus ennusti Golgatan vastaista loistoa. Sillä juuri silloin Saaban viisas kuningatar tuli Salomoa tervehtimään, ja kuningas otti hänet vastaan palatsissaan, jota sanottiin Libanonin metsän huoneeksi, se kun oli rakennettu Libanonilta asti tuoduista hirsistä.

"Salomon näytellessä tätä erinomaista rakennusta, jonka vertaista hän ei koskaan ollut nähnyt, arabialainen kuningatar tuli tarkastaneeksi yhtä seinään salveuttua hirttä. Se oli tavattoman paksu, ja tarkkaan katsoen huomasi, että siinä oli kolme puunrunkoa kasvanut yhteen.

"Viisas kuningatar kummastui nähdessään tämän puun kuninkaan palatsissa ja kertoi kiireesti Salomolle sen historian. Hän tiesi, että enkeli, joka ensimmäisten ihmisten lankeemuksen jälkeen vartioi paratiisin porttia kerran oli päästänyt Aatamin pojan Seetin siihen ihanaan yrttitarhaan. Hänen sallittiin kulkea sinne asti, mihin elämän puu näkyi. Seetin lähtiessä pois enkeli sitten antoi hänelle hyvästiksi kolme siementä tuosta ihmeellisestä puusta. Nämä siemenet Seet kylvi Libanoniin Aatamin haudalle, ja niistä kasvoi kolme runkoa, jotka yhtyivät yhdeksi puuksi.

"Se on tämä sama puu', kuningatar sanoi, 'jonka Hirammin hakkausmiehet ovat sinulle, kuningas,

kaataneet ja joka nyt on sinun palatsisi seinässä. Mutta tästä hirrestä on sanottu, että sillä kerran ihminen kuolee, ja kun se on tapahtunut, silloin Jerusalemin kukistuu ja kaikki Israelin suvut hajoitetaan maan ääriin.'

"Jottei näin paha ennustus toteutuisi, hän neuvoi kuningasta hävittämään puun, ja Salomo otti sen pois palatsinsa seinästä ja käski heittämään sen Betesdan lammikkoon."

Tätä pitkää puhetta seurasi hiljaisuus. Mrs Gordon melkein luuli molempien yön äänien kokonaan vaienneen.

Vihdoin kellonääni alkoi: "Muistelen kovia aikoja. Muistan temppelin sortuneena ja kansan vankeudessa. Missäs silloin sinun kunniasi ja loistosi oli, kallio?"

Vasta kotvasen kuluttua tuli kalliolta vastaus: "Olenko minä kaikkivaltias? — Mutta vaikka olenkin joskus langennut, aina minä olen jälleen noussut pystyyn. Muistelehan minun säteilevää loistoani Herodeksen aikana! Muistatko niitä kolmea esipihaa, jotka temppeliä ympäröivät, muistatko polttouhrialttarin tulta, jonka loimu öisin valaisi koko kaupungin! Muistatko Herodeksen kaunista pylväskäytävää, johon oli pystytetty toista sataa porfyryripilaria? Muistatko temppelin pyhänsavun tuoksua, joka länsituulella saattoi tuntua Jerikoon asti? Muistatko, miten komeasti vaskiovet avatessa ulvahtivat? Muistatko kaikkein pyhimmän esirippua, joka oli täpötäynnä ruusukkeita taotusta kullasta?"

Kirkosta kajahti lyhyt ja jyrkkä vastaus:

"Tuon kyllä muistan, mutta minä muistan myöskin, että siihen aikaan Herodes puhdistutti Betesdan lammikon. Muistan, että hänen työmiehensä sen pohjasta löysivät elämänpuun, joka oli ollut Salomon palatsin seinässä, ja he heittivät tuon paksun hirren rannalle."

"Mutta muistatko", jatkoi kalliotemppelin ääni ylvästellen, "muistatko tuota loistavaa kaupunkia, jossa Juudan ruhtinaat ja kansa asuivat Siionilla ja muukalaiset Besetan ympäristössä? Muistatko Mariamne- ja Antonia-linnoja? Muistatko kaupungin vankkoja portteja? Muistatko sen ympäräismuuria, jota lukuisat tornit vahvistivat?"

"Tuo kaikki on pysynyt muistossani", kuului kirkolta päin, "mutta myöskin se, että samaan aikaan raatimies Joosef Arimatialainen hakkautti haudan yrtytarhaansa, aivan Golgatan lähelle."

Moskeijan ääni hieman vavahteli, mutta jatkoi kuitenkin viipymättä:

"Muistatkos niitä suunnattomia kansanvaelluksia Jerusalemin juhlille? Kuinka kaikki Palestiinan tiet aivan kuhisivat väkeä ja mäenrinteet kaupungin vierellä olivat teltoja valkoisenaan. Kuinka muukalaisia Roomasta ja Ateenasta, Damaskoksesta ja Aleksandriasta tulvimalla tuli katsomaan temppelin ja kaupungin ihanuutta. Muistatko Jerusalemiä niin uljaana?"

Kellonsointu vastasi kiihottumatta ja vakavasti: "Tosin en tuota ole unohtanut, mutta en sitäkään, että siihen aikaan Pilatuksen pyövelit löysivät elämänpuun Betesdan lammikon partaalta ja siitä laittoivat ristin jotakin kuolemaantuomittua pahantekijää varten."

"Aina sinuun tosin on halveksien katsottu", kuului moskeijasta katkeran loukkaavasti. "Tähän asti sinä kumminkin olit ollut vain vähäpätöinen maan näppylä. Mutta silloin sinuun ikuinen häpeätahra tarttui, kun pyövelit käyttivät sinua mestauspaikkanaan. Eräänäkin päivänä he nostivat kolme ristiä Golgatan kukkulalle."

"Hylkypaikka minä olisin, jos sitä päivää koskaan unohtaisin", vastasi kirkko ylevin soinnuin, jotka kumpusivat ilmaan ikään kuin hymninlaulajain säestäminä. "Ja muistan myöskin, että samaan aikaan kun ristinpuu pystytettiin Golgatan kalliomäelle, toimitettiin Moorian vuorella suurta pääsiäisuhria. Israelilaiset astuivat juhlapukuisina pilarien ympäröimille esipihoille, kantaen parilailla uhrilampaita. Ja kun esipihat olivat niin täynnä väkeä, ettei enempää mahtunut, suljettiin portit ja annettiin torventoitotuksilla juhlamenojen alkamismerkki."

"Eläimet ripustettiin sinne koukkuihin pilarien väliin ja teurastettiin. Papit seisoivat pitkässä rivissä poikki pihan, ja kädestä käteen kulkivat hopea- ja kultamaljat täynnä uhrieläinten verta polttoaltarille. Ja niin paljon verta laskettiin, että sitä valui pitkin pihaa, ja papit seisoivat jakkarilla, jott'eivät heidän pitkäliepeiset, valkeat vaatteensa tahrautuisi vereen. Mutta samana hetkenä kun ristiinnaulittu Golgatalla kuoli, temppelin suuri uhrjuhla keskeytyi. Koko pyhäkkö peittyi pilkkopimeään, maa järjestytti rakennusta, ja temppelin esirippu repesi kahtia, merkiksi että mahti ja pyhyys ja kunnia sinä hetkenä siirtyi Moorialta Golgatalle."

"Vaikuttipa tuo maanjäristys Golgataankin", puhkesi vanha ääni puhumaan. "Koko kukkula halkesi."

"Niin, se halkesi", kirkko jatkoi samalla äänellä, joka sointui kuin hymni. "Syvä rako ilmestyi Golgatan

kukkulaan, ja sen kautta valui ristiltä tippunutta verta vuoren kalliohautoihin, julistaen ensimmäiselle syntiselle ja ensimmäiselle ylimmäiselle papille lunastuksen täyttymisen."

Samassa helähtivät kirkon kellot äkkiä kiivaasti soimaan samaan aikaan kun moskeijan minareetista kuului pitkäveteisiä, valittavia ääniä, kehoittaen uskovaisia rukoilemaan. Mrs Gordon arvasi, että jokin yön pyhiä tunteja oli kulumassa, mutta tuo tapahtui niin äkkiä sen jälkeen, kun oli ollut puhe ristiinnaulitsemisesta, että melkein näytti siltä kuin vanhukset olisivat kiirehtineet tällä tavalla purkamaan toinen mielensä kopeutta, toinen masennustaan.

Heti tuon ankaran metelin lakattua moskeija alkoi juhlallisella äänellä: "Minä olen se suuri kallio, joka ikuisesti pysyy, mutta mitä Golgata on? Minä olen se mikä olen, eikä kenenkään tarvitse minun paikkaani epäillä, mutta kukas Golgatan löytää? Missä on se kukkula, jolle risti pystytettiin? Ei kukaan sitä tiedä. Missä se hauta on, johon Kristus laskettiin? Ei kukaan ole sen paikasta selvillä."

Golgotalla oli vastaus valmiina: "Ja sinäkin kehtaat ladella mokomia soimauksia! Sinun ikäisesi pitäisi toki muistaa Golgatan paikka. Jo vuosituhansia sinä olet nähnyt kukkulan paikallaan oikeuden portin ulkopuolella."

"Niin on, niin on, vanha minä olen, hyvin vanha", moskeija vastasi. "Mutta sinäpä sen sanoit, että vanhoilla on huono muisti. Monta kaljua mäkeä oli Jerusalemin ulkopuolella. Kuinka minä muistaisin, mikä niistä oli Golgata? Ja sen kalliossa on lukemattomia hautoja. Kuinka minä voin tietää, mikä niistä on se oikea?"

Mrs Gordonia oli vähitellen alkanut tuskastuttaa. Totta tosiaan, melkein hänen teki mieli sekautua puheeseen. Mitä varten hänen piti noita ihmeellisiä ääniä kuulla, kun ne kuitenkin vain kertasivat hänelle vanhoja taruja, jotka hän oli kauan sitten kuullut! Hän olisi noilta vanhuksilta odottanut Jumalan valtakunnan syviä salaisuuksia, mutta sen sijaan ne turhanpäiväisesti kiistelivät etevämmydestään ja pyhyytensä maineesta.

Kellonäänikin tuntui käyvän kärsimättömäksi: "Eikö sitten koskaan pääse vastaamasta tuohon syytökseen, etten minä muka ole se, mikä sanon olevani. Ja kuitenkin sinä muistat, että jo ensimmäiset kristityt kävivät minun luonani uudistamassa niitä suurien tapausten muistoja, jotka Golgataan liittyivät."

"Taisivat kyllä käydäkin", moskeija vastasi, "mutta minä melkein luulen, etteivät kristityt löytäneet oikeata Golgataa, joka joutui uusien katujen ja rakennusten peittoon, kun Herodes Antipas rakennutti uuden muurin kaupungin ympärille."

"En koskaan ole unohduksissa ollut", kuului pyhän haudan vastaus, "Golgotalla käytiin lakkaamatta Jerusalemin piiritykseen asti, jonka edellä kristityt lähtivät pois kaupungista."

Pyhä kallio jäi aivan äänettömäksi. Noiden aikojen surulliset muistot tuntuivat kokonaan lamauttavan sen.

"Koko sinun temppelesi kukistettiin", kirkko huusi. "Pyhän temppelein alue oli kokonaan raunioina, ja Rooman keisari kielsi sen jäännöksiä pois siirtämästä. Kuusisataa vuotta sinä kallio sait olla tuhkan ja soran peitossa."

"Mitä minä kuudesta vuosisadasta?" vastasi kallio ylpeästi ja ärtyisenä. "Ei ainakaan kukaan voi epäillä, olenko minä oikealla paikallani, kun sinusta taas on loppumattomia riitoja."

"Minustako riidellään; vaikka minut Jumalan avulla uudelleen löydettiin", helähti kirkon ääni iloisen luottavasti. "Se tapahtui silloin, kun keisarinna Helena, hurskas kristitty ja pyhimys, unessa sai Jumalan käskyn mennä pyhään maahan, rakentamaan pyhäkköjä sen muistettaville paikoille."

"Niin, muistan vielä sen ajan, kun keisarinna tuli Jerusalemiin. Muistan hänen hurskaat ja oppineet seuralaisensa. Muistan kuinka hän alussa turhaan etsi pyhän haudan oikeata paikkaa."

"Mutta siihen aikaan oli melkein kaupungin keskellä Venuksen temppeleli, ja keisarinna sai kuulla, että Hadrianus oli sen rakennuttanut eräälle kristittyjen pyhälle paikalle. Hän purkautti temppelein, ja silloin huomattiin sen sijainneen Golgotalla. Temppelein perustusten alla olivat aivan ehjinä jälkimaailmalle säilyneet sekä pyhä hauta että Golgatan kalliohuippu, jossa oli Melkisedekin hauta ja jonka halkeamasta yhä vielä väitettiin kihoavan verta. Voitelukivikin löytyi ja — — —"

Tällä kertaa moskeija keskeytti rähähtämällä pitkään pilkkanauruun.

"Mutta kuule nyt viimeinen ja tärkein todistus", jatkoi kirkko hämmennyksiin joutumatta. "Keisarinnan hartain toivo oli löytää pyhä risti, mutta se oli ihan kadoksissa. Kun jo pitkän aikaa oli turhaan etsitty, saapui keisarinnan eteen vanha mies, joka kertoi ristin olevan syvällä maan sisässä."

Hän näytti miltä kohdalta sitä oli haettava. Kaivettiin hyvin syvälle, sillä sotamiehet olivat heittäneet ristin vallihautaan, joka oli luotu reunojaan myöten täyteen maata ja kiviä. Muistan vielä, kuinka hurskas keisarinna istui vallihaudan partaalla kehoittelemassa työmiehiä. Muistan myöskin sen päivän, jolloin pyhä risti löytyi vanhan kaivannon pohjalta."

Kirkko sai puhua ihan yksin. Se ei ollut kuulevinaan moskeijan puolipilkallisia huudahteluja eikä sen epäuskoista naurun hekotusta.

"Minä muistan vielä, kuinka paljon ihmeitä ristin löydyttyä tapahtui. Tokko edes sinäkään voinet niitä kieltää! Kuulithan sinäkin niiden sairasten riemuhuutoja, jotka tuon pyhän jäännöksen ääressä paranivat. Muistathan, miten monia pyhiinvaellusmatkueita tänne virtaili kaikista maista. Sinä muistat kyllä ne hurskaat miehet, jotka asettuivat asumaan Palestiinan kallioluoliin, ja ne kirkot ja luostarit, joita maa ihan kuin työntämällä työnsi ilmoille.

"Tai oletko, kallio, unohtanut, millä ihanilla temppeleillä Konstantinus ja hänen äitinsä kaunistivat pyhän haudan ympäristöä? Sille paikalle, mistä risti oli löydetty, rakennettiin basilika ja aivan pyhän haudan kohdalle kaunis pyörökirkko.

"Totta kai sinä, kallio, muistat ne kreikkalaiset mestarit, jotka rakensivat nämä temppelit komeiksi kuin keisarin linnan salit. Ja muistat, kuinka karavaaneja saapui vuorien takaa, kuormanaan kalliita rakennuskiviä ja kultaa kirkon koristuksiksi. Ja basilikassa oli porfyryripilarit, joiden kapiteelit olivat hopeasta. Sinä muistat kyllä hautakirkon mosaiikkikaaret, sen kapeat ikkunat, joiden alabasterilevyihin ja värilliseen lasiin valo taittui säkenöiden aivan kuin jalokiven särmistä. Muistat sen parvien leikkauksilla koristellut kaiteet, sen kahdet pilaririvit ja vankan kupukaton, joka kuitenkin näytti keveästi leijailevan rakennuksen päällä. Ja sinä muistat kallioon hakatun pyhän haudan, joka ihan koristeettomana sentään oli kaiken tämän loiston keskustana.

"Entäpä sitten näiden rakennusten valmistuttua! Muistathan, että kaikki itämaiden kristityt pitivät Jerusalemiä pyhänä paikkana ja että se nyt veti luoksensa muitakin kuin pian poislähteviä pyhiinvaeltajia. Etkö muista, kuinka piispoja pappisseuroineen tuli tänne, kuinka he rakensivat palatseja ja kirkkoja hautakirkon ympäristöön? Armenialaisten patriarkka asetti tänne istuimensa, ja samoin kreikkalaisten ja assyrialaisien. Vai etkö sinäkin nähnyt? Etkö nähnyt, kuinka kopteja tuli tänne vanhasta Egyptistä ja samoin abessinialaisia Sisä-Afrikasta? Näit Jerusalemin aivan uudestaan rakennettuna, täynnä kirkkoja ja luostareita, vierasmajoja ja hurskaita laitoksia. Tiedät, ettei sen loisto ollut koskaan silloisen vertainen.

"Mutta tämä kaikki oli minun työtäni, kallio. Sinä sait olla siellä Moorialla kenenkään sinusta välittämättä. Olit raunioiden alla, sorakummun peitossa. Ei kukaan huomannut sinua olevaksikaan."

Tähän haasteeseen kalliotemppelikin jo vastasi.

"Mitä minä vuosikausien alennuksesta? Enkö minä kuitenkin yhä vielä ole se mikä olen? Kului muutama vuosisata, niin eräänä yönä tuli luokseni kunnianarvoisa vanhus, yllään juovikas beduiiniviitta ja päässä kamelinkarvakääre. Se mies oli Muhammed, Jumalan profeetta. Hänet otettiin elävänä taivaaseen, ja minun laellani hän viimeksi seiso i ennen maan päältä kohoamistaan. Samana hetkenä minä omin voimin ylenin monta jalkaa maanpinnasta, kun en olisi tahtonut hänestä luopua. Minä nousin sorasta ja raunioista. Minä olen ikuinen, minä en koskaan voi joutua hukkaan."

"Hylkäsit oman kansasi, senkin petturi", valitti kirkko. "Sinä autoit vääräuskoisia valtaan."

"Ei minulla ole mitään kansaa, en ole kenenkään palveluksessa, olen ikuinen kallio. Suojelen sitä, joka minua kunnioittaa. Pian tuli se päivä, jolloin Omar sotajoukkoineen saapui Jerusalemiin ja suuri kalifi ryhtyi raivaamaan temppelialuetta, nostaen ensimmäisenä itse päällelleen korillisen soraa ja kantaen sen pois. Ja jonkin vuoden kuluttua Omarin uskolaiset saivat valmiiksi tähän minun ylleni ihanimman rakennuksen, mitä itämailla on nähty."

Tähän taas kellonääni kivahti: "Niin, kaunis tuo rakennuksesi on, mutta tiedätkö, mistä se on alkuisin? Etkö luule minun tuntevan noita mosaiikkiholveja, tuota kaunista kupukattoa, noita marmoriseiniä, joiden keskellä sinä itse lepää koristeettomana, samoin kuin muinoin pyhä hauta Helenan kirkossa. Koko tuossa sinun moskeijassasi on matkittu ensimmäisen hautakirkon rakennetta."

Mrs Gordon tuskaantui yhä enemmän. Noiden pyhäkköjen kiista tuntui molemmin puolin surkean pikkumaiselta. Itse uskonnot, joita ne edustivat, eivät edes johtuneet niiden ajatuksiin. Kumpikin vain kilvan kerskaili kehäksensä olevista rakennuksista.

Moskeija jatkoi: "Paljon minä muistan, mutta sitä kaunista hautakirkkoa, josta sinä puhut, en muista nähneeni."

"Varmasti se oli Golgatalla, vaikka viholliset sen pian hävittivät. Se rakennettiin uudelleen, mutta hävitettiin taas."

"Sen sijaan minä muistan", sanoi kalliotemppele, "että Golgatalla oli joukko pieniä ja suuria rakennuksia, joita pidettiin muka pyhinä. Ne olivat kehnossa kunnossa, niin hataroitakin, että sadevesi tippui katosta sisään."

"Niin olivat, totta se on", kirkko vastasi. "Silloin oli sinun aikasi ja pimeys vallalla. Mutta voin sanoa sinun tavallasi: Mitä minä vuosikausien alennuksesta! Minä olen nähnyt koko länsimaiden nousevan avukseni. Olen nähnyt rautapukuisten miesten minun vuokseni tulevan Euroopasta ja valloittavan Jerusalemin. Olen nähnyt, kuinka sinun moskeijasi muutettiin kristittyjen kirkoksi ja ristiritarit rakensivat alttarin sinun päällesi, kallio. Olen nähnyt ristiritarien pitävän hevosiään temppelein holveissa."

Vanha kallio korotti äänensä ja lauloi niinkuin dervishi laulaa erämaassa.

Mutta kirkko jatkoi siitä huolimatta puhetulvaansa: "Muistan, kuinka lännen ritarit riisuivat rautapukunsa ja tarttuivat kivikurikkaan ja muurauslastaan rakentaakseen pyhän hautatemppelein uudelleen. Ja he tekivät sen niin avaraksi, että kaikki pyhät paikat mahtuivat sen sisälle. Muistan, miten he peittivät harmaan kalliohaudan valkoisella marmorilla sekä sisältä että ulkoa."

Vanha ääni keskeytti: "Mitäs sinä siitä hyödyit, että ristiretkeläiset sinut rakensivat, kun sittenkin rappeudit?"

"Minä olen täynnä muistoja ja pyhiä paikkoja", huusi kirkko heläjävällä äänellä. "Minun seinieni sisällä on se öljypuu, josta Aabraham löysi oinaan, täällä on se kappeli, johon Aabrahamin pääkallio haudattiin. Täällä on Golgata ja hauta ja se kivi, jolla enkeli istui vaimojen tullessa itkemään ruumista. Täällä on se paikka, missä Helena keisarinna istui työmiehiä kehoitellessaan, ja se paikka, mistä risti löydettiin. Täällä on se pylvä, jolla ristiinnaulittu istui orjantappurakruunua väännettäessä, ja se kivi, jolla hänet käärittiin liinoihin, ja Melkisedekin hauta. Täällä on Gottfried Bouillonilaisen miekka. Minua kunnioittamaan vaeltavat tänne yhä vieläkin koptit ja abessinialaiset, armenialaiset ja jaakoppilaiset, kreikkalaiset ja roomalaiset. Minä olen täpötäynnä pyhiinvaeltajia — —"

Vanha kalliotemppele keskeytti: "Mitä sinä mäentöyräs tarkoitat, mokoma hauta, jonka paikkaa kukaan ei tiedä? Ikuiseen kallioonko rupeat itseäsi vertaamaan? Etkö tiedä, että minuun on Jehova kirjoittanut pyhän lausumattoman nimensä, jota ei kukaan muu kuin Jeesus ole voinut selittää? Etkö tiedä, että minun temppeleini pihalle on Muhammed laskeutuva viimeisenä päivänä?"

Kun kirkkojen väittely näin yhä vain kiihtyi, nousi mrs Gordon paikaltaan. Hän unohti, että hänen äänensä oli heikko kuin hyttysen surina noihin jättiläisiin verrattuna. "Voi teitä, voi teitä", hän huusi, "mitä pyhiä te olette? Te vain riitelette ja kinaatte, ja teidän riitänne täyttävät maailman vihalla ja vainolla. Mutta Jumalan viimeinen käsky vaatii yksimielisyyttä, kuulkaa se! Jumalan viimeinen käsky, jonka minä olen saanut, vaatii yksimielisyyttä."

Hänen lausuttuaan nämä sanat vaikenivat sekä pyhä hauta että pyhä kallio. Mrs Gordon ensin ihmetteli, hänen sanansako saivat ne lakkaamaan kiistastaan. Mutta sitten hän näki, että kaikki ristit ja puolikuut pyhän kaupungin suurien kupukattojen huipuilla alkoivat kimmeltää aamunkoitteesta. Auringon terä kohosi Öljymäen takaa, ja kaikkien yön äänien oli aika vaieta.

BOO INGMAR MAUNUNPOIKA

Niiden joukossa, jotka olivat kuuluneet Hellgumin seurakuntaan Amerikassa ja hänen kanssaan tulleet Jerusalemiin, oli kolme vanhan Ingmarin suvun jäsentä. Ne olivat kaksi Suur-Ingmarin tytärtä, jotka kohta isänsä kuoltua siirtyivät Chicagoon, sekä heidän serkkunsa Boo Ingmar Maununpoika, joka jo oli asunut pari kolme vuotta siirtolaisena Yhdysvalloissa.

Boo oli kookaskasvuinen nuori mies. Hänellä oli vaalea tukka, verevät kasvot ja hyvänsävyiset silmät. Vanhoja sukupuolierteitä ei hänessä juuri huomannutkaan muutoin kuin hänen raataessaan kovaa työtä tai kun hän oli äkeissään.

Kasvuaikanaan, käydessään Stormin koulua, Boo oli ollut saamattoman veltto. Koulumestari kummasteli useinkin, että niin viisaaseen sukuun saattoi tulla noin hidastajuisia lapsia. Tuo velttous oli kuitenkin Boon Amerikkaan muutettua kadonnut. Siellä häntä päinvastoin pidettiin älykkäänä ja vilkkaana, mutta hän oli lapsena niin monesti kuullut puhuttavan tyhmydestään, ettei koskaan tottunut oikein luottamaan kykyynsä.

Pitäjäläiset olivat aikalailta kummastelleet Boon Amerikkaan lähtöä. Hänen vanhempansa olivat varakasta väkeä, talollisia, ja olisivat mielellään pitäneet pojan kotona. Kerrottiin tosin, että Boo olisi ollut mieltynyt koulumestarin Gertrudiin ja hänet unohtaakseen lähtenyt matkalle, mutta sekin taisi olla vain luulopuhetta. Boo ei koskaan ollut uskonut salaisuuksiaan muille kuin äidilleen, ja se ainakin oli varma, ettei Suur-Ingmarin sisarelta hänen itse tahtomattaan saatu salaisuuksia urkituksi.

Samana päivänä, jona Boo lähti kotoaan matkalle, antoi hänen äitinsä hänelle vyön, jota hän pyysi hänen pitämään aivan ruumista vasten. Ottaessaan sen Boo tunsu siinä jotakin raskasta; äiti oli neulonut siihen rahoja. — "Lupaa minulle, ettet tarpeettomasti luovu tästä", äiti sanoi. "Ei se summa ole suuri, mutta pääset sillä kumminkin kotiisi, jos hätä tulee."

Boo lupasi olla ottamatta rahoja vyöstä muuten kuin pahimmassa puutteessa. Tämän lupauksen hän sitten oli tarkalleen pitänytkin. Kovia kiusauksia hänellä ei tosin ollutkaan, sillä Amerikassa hän enimmäkseen tuli hyvin toimeen, vaikka pari kertaa joutuikin niin tyhjäksi, ettei hänellä ollut ruokaa eikä asuntoa. Joka kerta hän kumminkin oli päässyt pulastaan muulla keinoin, tarvitsematta kajota äidin lahjaan.

Hellgumilaisiin liittyessään Boo hieman epäröi, mitä hän vyölle tekisi. Hänen uudet toverinsahan koettivat elää alkuajan kristittyjen tapaan. He jakoivat kaikki varansa keskenään ja panivat jokaisen ansiot yhteiseen rahastoon. Boo luopui myös muusta omaisuudestaan paitsi siitä, mitä vyössä oli. Ajatuksin hän ei päässyt selville, tekikö hän siinä oikein vai väärin, mutta sisässään hän tunsu, että hänen täytyi pitää nuo rahat. Aivan varmasti Herra tiesi, ettei hän ahneudesta niitä pitänyt kätöksä, vaan pysyäkseen äidille antamassaan lupauksessa.

Boo ei luopunut vyöstä silloinkaan, kun liittyi gordonilaisiin. Mutta siitä lähtien hänen tuntuksensa ei ollut oikein rauhallinen. Boo huomasi pian, että Gordon ja monet hänen seurakuntalaisensa olivat hyvin etevä ihmisiä. Hän tunsu halpuutensa heihin verrattuna, ja häntä pelotti, mitä niin nuhteettomat ihmiset hänestä ajattelisivat, jos kerran huomattaisiin hänellä olevan rahoja kätöksä, vaikka oli pyhästi vakuuttanut luopuneensa kaikesta.

Hellgum ja hänen seurakuntansa olivat tulleet Jerusalemiin juuri samaan aikaan, toukokuussa, jolloin kotipitäjän talonpojat huutokaupalla möivät tilojansa. Kesäkuussa saapui Jerusalemiin kirje, jossa kerrottiin, että Ingmarilla oli myyty ja että Ingmar Ingmarinpoika oli hylännyt Gertrudin saadakseen isänsä kartanon haltuunsa.

Boo oli siihen saakka viihtynyt hyvin Jerusalemissa ja usein sanonut olevansa iloinen sinne muutostaan. Mutta siitä päivästä asti, jona hän kuuli Gertrudin olevan vapaana, hän synkistyi ja kävi vähäpuheiseksi.

Ei kukaan hänen tovereistaan ymmärtänyt syytä Boon alakuloisuuteen. Monikin koetti saada häntä ilmaisemaan huolensa, mutta Boo ei tahtonut puhua heille sydänsuruistaan. Hän ei uskonut seurakuntalaisista saavansa myötätuntoista kuulijaa. He saarnasivat aina, etteivät yhteishengen lapset saaneet pitää yhdestä ihmisestä muita enemmän, ja he väittivät itse rakastavansa kaikkia ihmisiä samalla lailla. He olivat jokainen, Boo myöskin, valalla luvanneet, etteivät koskaan menisi naimisiin, vaan eläisivät siveästi munkkien ja nunnien tapaan.

Boo ei hetkeäkään muistanut tätä lupaustaan kuultuaan, että Gertrud oli vapaana. Hän tahtoi heti erota siirtokunnasta lähteäkseen kotiin, sillä nyt hän toivoi voittavansa Gertrudin. Hän oli hyvin iloissaan siitä, että oli pitänyt vyönsä tallessa, joten hän nyt saattoi päästä matkalle milloin halusi.

Ensi päivät hän oli aivan kuumeissaan ja tiedusteli vain laivakulkuja Jaffasta. Mutta mitään laivaa ei sattunut juuri silloin olemaan lähdössä, ja Boo huomasi piankin sopivammaksi lykätä matkansa vähän tuonnemmas. Jos hän juuri nyt palaisi kotiin, arvaisi koko pitäjä hänen tulleen Gertrudin vuoksi. Ja jos hän ei sitten tyttöä saisikaan, joutuisi hän kaikkien ihmisten pilkaksi.

Boo oli juuri vähää ennen ottanut tehtäväkseen erään työn siirtokuntaa varten. Vanhat gordonilaiset olivat näet tähän asti asuneet Jerusalemissa keskikaupungilla. Mutta nyt, kun siirtokuntaan oli tullut lisäksi niin paljon ruotsalaisia uskonveljiä, he olivat vuokranneet tuon ison talon Damaskoksen portin ulkopuolelta ja järjestivät sitä paraikaa asuttavaan kuntoon. Boon osalle oli joutunut leivinuunin rakentaminen uuteen taloon. Hän päätti malttaa mieltään ja lähteä vasta tämän työnsä valmistuttua.

Sillä aikaa hänen oli niin ikävä, että koko Jerusalem tuntui melkein vankilalta. Öisin hän joskus

vuoteella maatessaan otti vyönsä esille ja kopeloi siihen neulottuja rahoja. Hänen tuli oikein hyvä mieli noita pyöreitä esineitä tunnustellessaan, hän oli näkevinään edessään Gertrudin ja aivan unohti, ettei tyttö ollut koskaan hänestä välittänyt. Hän oli varma siitä, että kunhan hän vain ehtii kotiin, hän kyllä voittaa Gertrudin.

Aivan varmaan Gertrud nyt, huomattuaan Ingmarin uskottomuuden, oppisi pitämään arvossa Boota, joka ei ikäänään ollut rakastanut ketään muuta kuin häntä.

Leivinuunin rakentamiseen Boolta kumminkin kului tavattoman kauan aikaa. Kenties hän ei ollut taitava muurari taikka hänellä ei ollut sopivia tiiliä eikä saviruukkia. Häntä itseään jo epäilytti, tulisiko siitä koskaan valmista. Kerran se jo oli valmiiksi holvattuna, mutta sortui, ja toisen kerran hän oli murannut sen niin, että savu työntyi uunista sisään.

Siten Boo ei vielä elokuussa ollut päässyt lähtemään. Tällä aikaa hän näki niin monta piirrettä gordonilaisten elämästä, että hän yhä enemmän alkoi mieltyä siihen. Ei ikäänään Boo ollut nähnyt tällaisia ihmisiä, jotka elivät vain palvelukseen sairaita, köyhiä ja murheellisia. Eivätkä he ikävöineet maailmalle, vaikka jotkut olivat niin rikkaita, että olisivat voineet elää mielensä mukaan, ja toiset taas niin taitavia, että heillä oli selvillä kaikki, mitä suinkin taivaan ja maan välillä lienee. Joka päivä he pitivät kauniita hartaushetkiä, jolloin he selittivät vastatulleille oppiansa. Heidän puhuessaan tuntui Boosta joskus niin ihanalta olla mukana uudistamassa tätä oikeata Kristuksen oppia, joka oli lähes kaksituhatta vuotta ollut unohduksissa, että poislähteminen Jerusalemissa alkoi tuntua melkein vastahakoiselta.

Mutta kun hän yöllä otti vyönsä esille, tuli hänen taas niin ikävä Gertrudia, että kyynelet kohosivat silmiin. Ja jos hänen mieleensä johtuikin, että silloinhan hän ei saisi olla mukana oikean kristillisyyden uudistamisessa, vakuutteli hän itseään sillä, että olihan siihen niin paljon häntä arvokkaampia. Mitä vahinkoa siitä oikeastaan oli, jos hänenlaisensa tyhmä miespahainen siirtokunnasta luopui.

Mutta sitä hetkeä Boo pelkäsi, jolloin hänen olisi julkisesti noustava koko seurakunnan edessä selittämään, että hän aikoi lähteä kotiin. Häntä aivan vapisutti ajatellessaan, että mrs Gordon ja vanha miss Hoggs ja kaunis miss Young ja Hellgum ja hänen orpanansa, jotka kaikki pyrkivät yksinomaan Jumalan asiaa palvelemaan, siitä lähtien pitäisivät häntä kadotettuna raukkana.

Ja mitä Jumala taivaassa hänen paostaan sanoisi? Vieläköhän Boo menettäisi autuutensakin luopuessaan tästä suuresta asiasta!

Päivä päivältä Boo tunsu varmuutensa vähenevän. Nyt hän selvästi huomasi tehneensä väärin, kun ei jättänyt pois äitinsä rahoja. Ilman tuota vyötä hänellä ei olisi ollut matkarahoja. Siten hän ei olisi ollenkaan joutunut tähän kovaan kiusaukseen.

Siirtokunnan varat olivat tähän aikaan vähissä, sillä asunnon muutto oli tullut kalliiksi, ja sitä paitsi sen oli ajettava muuatta oikeusjuttua Amerikassa. Samalla se myöskin antoi lakkaamatta apua hyvin monelle Jerusalemin köyhälle. Kun he eivät koskaan ottaneet maksua muille tekemistään töistä, sen vuoksi että pitivät rahaa kaiken eripuraisuuden perussyyinä, oli heidän asemansa useinkin hyvin ahtaalla. Pari kertaa sattui niin pahasti, ettei Amerikasta odotettu rahalähetys saapunutkaan oikeaan aikaan, ja silloin heidän varansa tuskin riittivät jokapäiväiseen leipään. Koko seurakunta silloin monesti polvillaan rukoili Jumalalta apua.

Sellaisissa tapauksissa Boosta tuntui kuin vyö olisi aivan polttanut. Mutta eihän hän voinut luopua siitä juuri nyt, kun hänellä oli sellainen ikävä matkalle. Hän tunsu kyllä, että nyt oli aivan mahdotonta tunnustaa, että hänellä oli ollut rahoja tallella sill'aikaa kun toiset kärsivät puutetta.

Elokuussa Boo viimein sai uunin valmiiksi, ja nyt hän aikoi lähteä heti ensi laivassa. Eräänä päivänä hän meni istumaan aukealle mäelle Jerusalemin ulkopuolelle, ratkoi vyön auki ja otti rahat esille. Pidellessään noita pieniä kultakolikolta kädessään hän tunsu olevansa kuin pahantekijä. "Antakoon Herra tämän anteeksi", hän puhkesi sanomaan... "Enhän minä näihin ihmisiin liittyessäni tiennyt, että Gertrud tulisi vapaaksi. Ei mikään muu maailmassa olisi saanut minua eroamaan siirtokunnasta." Kaupunkiin päin palatessaan Boo hiiviskeli melkein horjuen, ja hänestä tuntui kuin joku olisi vakoillen kulkenut hänen takanaan. Hän poikkesi eräeseen kauppaan Daavidinkadulle vaihtaakseen pari kultarahaa, mutta näytti niin hämmentyneeltä, että armenialainen rahanvaihtaja luuli häntä varkaaksi ja petkutti häneltä ainakin puolet.

Seuraavana päivänä Boo jo aikaisin aamulla pujahti pois siirtokuntatalosta. Hän oli menevinään itään päin Öljymäelle, jottei kukaan voisi arvata, mihin hän aikoi, ja kiersi pitkiä mutkia tehden rautatieasemalle.

Hän tuli kuitenkin perille melkein tuntia liian aikaisin ja kärsi hirveitä tuskia odottaessaan. Hän säpsähti jokaista ohikulkijaa ja koetti turhaan rohkaista mieltään sillä, ettei hänellä mitään pahoja

aikeita ollut, vaan oli vapaa mies menemään minne halutti. Hän tunsikin, että olisi ollut parempi suoraan kertoa aikeensa seurakuntalaisille kuin salaa livahtaa tiehensä. Tuo pelko, että joku näkisi ja tuntisi, rupesi ahdistamaan häntä niin, että hän oli vähällä kääntyä takaisin.

Boo joutui kuitenkin junaan. Kaikki vaunut olivat täpötäynnä, mutta hän ei nähnyt yhtään tuttua ihmistä. Hän mietiskeli siinä istuessaan, miten hän kirjoittaisi teostaan Mrs Gordonille ja Hellgumille. Hän koetti kuvitella mielessään sitä hetkeä jonakin aamuna yhteisen rukouksen jälkeen, jolloin hänen kirjeensä luettaisiin julki, ja oli näkevinään ylenkatsetta kaikkien silmissä. Varmaan minä nyt menettelen kauhean kehnosti, hän ajatteli, ja hän pelkäsi tästä nyt saavansa tahran, joka ei lähtisi millään pesulla. Tuo salainen poislähtö alkoi inhottaa häntä itseään. Hän suuttui itseensä, tunsikin olevansa keho raukka.

Hän tuli Jaffaan ja nousi siellä junasta. Mennessään päivänpahteisen asema-alueen poikki hän näki siellä joukon köyhiä romanialaisia pyhiinvaeltajia. Boo seisautui heitä katsomaan ja kuuli eräältä syyrialaiselta kantajalta, että pyhiinvaeltajat olivat sairastuneet laivamatkalla Jaffaan. Täältä he aikoivat jalkaisin vaeltaa Jerusalemiin, mutta eivät jaksaneet. Tuossa he nyt olivat venyneet kaiken päivää. Kukaan ei heistä pitänyt huolta, eikä heillä ollut rahaa, niin että kyllä kai he siihen auringonpahteeseen nuutuvat.

Boon täytyi oikein rientää pois asemalta. Hän näki ympärillään noiden ihmisten kuumeenhohtavat kasvot. Pari oli aivan tajuttomana eivätkä kyenneet edes pyyhkäisemään karpäsiä pois silmistään. Hänestä oli aivan selvää, että Jumala oli lähettänyt nuo köyhät hänen tiellensä, jotta hänen täytyisi heitä auttaa. Boo ajatteli, ettei kukaan muu heidän siirtokunnastaan olisi voinut mennä tuollaisten hätäkärsivien ohi koettamatta auttaa heitä. Olisi hän itsekkin heistä huolta pitänyt, jollei olisi ollut niin huono ihminen. Mutta nyt hän itse tunsikin, ettei hän todella aikonutkaan auttaa lähimmäistään, tietysti vain sen vuoksi, että hän tahtoi säästää rahansa kotimatkaan.

Boo meni kaupungin portista sisään, käveli pari katua eteenpäin ja saapui meren rantaan pienelle torille. Koko ulkosatama ja aava merenselkä näkyi siihen. Vedenpinnalla ei ollut muuta liikettä kuin välkkyvän sinisiä, loivia maininkeja, jotka keinuivat mereltä sataman sisään mustain basalttikallioiden välitse. Kaunis lähtöpäivä Boolla oli. Iso saksalainen höyrylaiva näkyi olevan ankkurissa sataman edustalla. Boo oli aikonut lähteä eräässä ranskalaisessa laivassa, jota samana päivänä odotettiin Jaffaan, mutta sitä ei näkynyt. Oli kai myöhästynyt.

Tuo saksalainen laiva oli varmaankin saapunut vast'ikään. Joukko sotamiehiä hääräili sen ympärillä veneineen valmiina tuomaan matkustajia maihin. He kilpailivat keskenään, huutaa hoilasivat ja heristivät airoilla toisiaan. Sitten lähti veneitä kymmenkunta yht'aikaa liikkeelle. Voimakkaat venemiehet nousivat soutamaan seisoallaan, päästäkseen parempaan vauhtiin. Alussa he olivat hieman varovaisia, mutta kahden pahimman kivisärkän ohi ehdittyä alkoi mitä tuimin kilpasoutu. Boo kuuli rannalta heidän naurunsa ja huutonsa, kun he toisiaan hätistelivät.

Hänen teki tavattomasti mieli lähteä heti paikalla. Miksei hän voisi matkustaa tällä laivalla yhtä hyvin kuin toisellakin? Mitä hän muusta välitti, kunhan vain pääsi Eurooppaan?

Hän huomasi rannalla vielä pienen veneen. Siinä oli soutajana vanha äijä, joka kaiketi ei ollut ehtinyt lähteä yhtä nopeasti kuin toiset. Boosta tuntui aivan kuin mies olisi juuri hänen tähtensä myöhästynyt. Hän hyppäsi veneeseen, ja he työnsivät sen vesille.

Ensi hetkenä Boon oli hyvä mieli, kun nyt oli päätöksensä tehnyt, mutta ehdittyään pari aironvetoa merelle hän jo tunsikin kovaa katumusta. Mitähän hän äidilleen sanoisi tavatessaan hänet? Kertoisiko hänelle käyttäneensä hänen lahjansa niin, että oli joutunut häpeään ja ihmisten pilkaksi?

Boo oli näkevinään äitinsä kurtuiset kasvot ja tutun, jäykän juovan hänen suupielessään. Äiti oli hiukan likinäköinen, ja hänen oli tapana puhuessaan tulla hyvin likelle ihmisiä ja katsoa tarkasti kasvoihin. Kun hän nyt saapuu kotiinsa, tulee äiti tapansa mukaan aivan hänen eteensä ja kysyy: "Oletko sinä, Boo, luvannut liittyä noiden ihmisten joukkoon ja olla apuna heidän työssään?" — "Olen kylläkin, äiti", täytyisi Boon siihen vastata. — "Silloin kestäkin heidän parissaan", äiti silloin sanoo, "yksikin lupauksensa rikkoja jo meidän sukuumme riittää."

Boo huokasi alakuloisesti, mutta siitä hän nyt kuitenkin oli selvillä, että mahdotonta hänen oli näin itsensä häväistyään mennä kotiin äitinsä luo. Muuta hän ei voinut kuin palata takaisin siirtokuntaan.

Hän käski soutajan kääntää, mutta mies ei hänen merkkipuhettaan ymmärtänyt, vaan jatkoi soutuaan laivalle päin. Boo nousi seisoalleen ottaakseen häneltä aivot pois. Ukko piti puoliaan, ja siinä kahakoidessaan he olivat vähällä kaataa veneen. Boo huomasi parhaaksi istua paikallaan ja antaa soutajan tehdä tahtonsa mukaan. Mutta samalla hän pelkäsi jättää käyttämättä tätä hetkeä, jolloin hän

oli kyllin voimakas kääntymään. Kun kerran laivaan pääsen, silloin kenties matkahalu taas minut valtaa, hän ajatteli.

Mutta ei, niin ei saanut käydä, nyt hän tahtoi lopultakin päästä tästä kiusauksesta. Ja hän pisti kätensä taskuun, otti sieltä kultarahansa ja heitti ne mereen.

Heti sen tehtyään Boo tunsu sydäntä kirvelevää katumusta. No, nyt hän tosiaan oli heittänyt onnensa luotaan, nyt hän oli menettänyt Gertrudin ikipäiviksi. Hän väänteli käsiään niin että sormet natisivat.

Muutaman minuutin päästä tuli heitä vastaan laivalta pari venettä täynnä matkustavia, jotka aikoivat nousta maihin Jaffassa.

Boo pyyhkäisi kädellä silmiään, sillä totta tosiaan hän luuli näkevänsä näkyjä. Aivan oli kuin pari kotipitäjän tuttua kirkkovenettä olisi soutanut häntä vastaan kesähohteista merta pitkin.

Pitkissä veneissä istui ihmisiä, jotka näyttivät yhtä juhlallisen vakavilta kuin kotipitäjäläiset laskiessaan veneensä kirkkovalkamaan.

Ensi hetkenä Boo ei täysin käsittänyt mitä näki. Kaikki nuo kasvothan olivat tuttuja. "Eikös tuo ole Timmin Halvor?" hän ajatteli. "Ja tuo, sehän on Ingmarilan Katri. Ja tuo tuossa on Birger Laurinpoika, jonka minä monen monituiset kerrat olen nähnyt takovan nauvoja pajassaan maantien varrella!"

Boon mietteet olivat olleet niin vierailloilla, että hän vasta kotvasen perästä arvasi nuo vieraat Taalainmaasta tulleiksi siirtolaisiksi, jotka olivat saapuneet pari päivää ennen määräaikaansa.

Hän kohosi seisolleen, viitto kädellään ja huusi: "Päivää". Veneissä istujat katsahivat toinen toisensa jälkeen häneen ja nyökkäyttivät hiukkasen päätään, osoittaakseen tuntevansa hänet. Boo huomasi heti häirinneensä heitä sopimattomana hetkenä. Heidän ajatuksensa varmaankin olivat hyvin juhlallisia, kun he nyt juuri olivat nousemaisillaan Palestiinan maalle.

Mutta ei koskaan Boo ollut nähnyt kauniimpaa kuin nuo jäykät kasvot. Hän ilahdutti suuresti, mutta samassa hän jo kävi murheelliseksi. Niin, sellaista väkeä meillä kotona on, hän ajatteli, ja ikävä valtasi hänet niin, että melkein teki mieli heittäytyä mereen sukeltaakseen sieltä kultarahansa takaisin.

Toisen veneen perällä istui tyttö, joka piti huivia niin silmillään, ettei Boo nähnyt hänen kasvojaan. Mutta juuri veneen ohi mentyä tyttö työnsi huivin otsalleen ja katsoi häneen, ja Boo tunsu hänet Gertrudiksi.

Silloin Boo vavahti päästä jalkoihin asti. Hän painautui tunteensa valtaamana istualleen ja piteli tuhdosta kiinni. Hän pelkäsi, ettei voisi hillitä itseään, ettei malttaisi olla hyppäämättä mereen pikemmin ehtiäkseen Gertrudin luokse.

Kyöneleet tulvahtivat hänen silmiinsä, hän pani kätensä ristiin ja kiitti Jumalaa. Totta tosiaan, tämä oli paras palkinto, mitä hän koskaan oli saanut synnin karttamisesta. Ei koskaan hän ollut kokenut niin suurta Jumalan hyvyyttä.

RISTINKANTAJA

Kaikkina niinä vuosina, jotka Gordonin siirtokunta oli ollut Jerusalemissa, oli pyhän kaupungin kaduilla joka päivä kulkenut muuan mies kantaen paksuista puupölkkyistä tehtyä ristiä. Hän ei puhunut kenenkään kanssa, eikä kukaan puhutellut häntä. Ei kukaan tiennyt, oliko mies mielenvikainen, joka oli alkanut kuvitella olevansa Kristus, vai oliko hän vain katumustyötä tekevä köyhä pyhiinvaeltaja.

Ristinkantajaparka nukkui yönsä jossakin Öljymäen luolassa. Joka aamu auringon noustessa hän kiipesi vuorelle ja katseli sieltä Jerusalemiä, joka oli vastapäätä vähän matalammalla kukkulalla. Hän tarkasteli innokkaasti kaupunkia ikään kuin jotakin etsiäkseen, kuljetti katsettaan talosta taloon, tempelin kupukatosta toiseen, ikään kuin odottaen, että siellä olisi yön kuluessa tapahtunut jokin suuri muutos. Vihdoin, huomattuaan että kaikki oli entisellään, hän syvään huohtaen palasi luolaansa, nosti suuren ristinsä hartioilleen ja pani päähänsä piikkisistä orjantappuroista kierretyn seppeleen.

Sitten hän lähti raskasta taakkaansa kantaa retuuttaen astumaan vuoren rinnettä alas viinitarhojen ja öljyjuustojen välitse, kunnes saapui Getsemanen yrttitarhan korkean muurin luokse. Siinä hän tavallisesti pysähtyi pienen portin ulkopuolelle, laskeutui maahan ja seisahtui portinpieltä vasten

ikään kuin odottamaan. Vähän väliä hän kumartui ja kurkisti avaimenreiästä pieneen yrttitarhaan. Jos hän silloin näki jonkun harmaaveljen, joiden huostassa Getsemane oli, kävelevän vanhojen öljyputtien ja myrttipensasten keskellä, näytti hän tarkistavan huomiotaan ja hymyili iloisin silmin, mutta heti sitten hän pudisti päätään; se, mitä hän odotti, ei näyttänytkään tulevan. Hän nosti taasen ristin olalleen ja jatkoi matkaansa.

Sitten hän tavallisesti laskeutui vuoren matalimpia penkereitä Josafatin laaksoon, juutalaisten suurille hautausmaalle. Hän laahasi pitkää ristiä jäljessään, kolauttaen sitä hautapaasiin, niin että niiden päälle kasaantuneet pikku kivet rapisivat alas. Vähän väliä hän pysähtyi kuullessaan kivien kolinaa ja kääntyi katsomaan taakseen, selvästi luullen jonkun sieltä tulevan. Joka kerta, kun hän huomasi erehtyneensä, hän uudelleen huokasi syvään ja jatkoi matkaansa.

Nämä huokaukset muuttuivat syviksi voihkaisuiksi, kun hän ehti laakson pohjaan, josta hänen nyt oli raastettava ristitaakkansa sitä rinnettä ylös, jonka huipulla Jerusalem on. Tällä puolella ovat muhamettilaisen väestön haudat ja siellä hän usein näki jonkun surevan vaimon valkoiseen vaippaan kääriytyneenä istuvan matalalla, arkun muotoisella hautakivellä. Hän käydä kompuroi silloin sinnepäin, kunnes vaimo, säikähtyneenä ristin kolinasta hautakiveä vasten, käänsi häneen päin tiheään mustaan huntuun peitetyt kasvonsa. Näytti siltä, kuin siellä olisi ollutkin vain ammottavan musta kolo. Silloin hän pöyristyen kääntyi pois päin ja jatkoi matkaansa.

Hän kiipesi vaivalloisesti rinteeseen äyräälle asti, missä kaupungin muuri oli häntä vastassa. Sitten hänen tapansa oli kulkea kapeata polkua muurin ulkopuolitse ylängön eteläosaan Siionin kukkulalle päin, ja hän saapui pienen armenialaiskirkon eteen, jota sanotaan Kaifaan taloksi.

Siinä hän uudelleen laski ristin maahan ja kurkisti avaimenreiästä sisään. Mutta nyt hän sen lisäksi vielä tarttui kellonvetimeen ja soitti. Kuullessaan kohta sen jälkeen jonkun tohveleissa käydä sipsuttavan kivilattiata pitkin hän hymyili ja tarttui käsillään orjantappuraseppeleeseen nostaakseen sen päästään.

Mutta heti kun suntio oven avattuaan tuli ristinkantajan näkyviin, hän pudisti kieltävästi päätään.

Katumuksentekijä kumartui kurkistamaan sisään raollaan olevasta ovesta. Hän katsahti sille pienelle pihalle, jolla tarina kertoi Pietarin kieltäneen Vapahtajan, ja huomasi sen olevan aivan tyhjänä. Hän näytti siitä harmistuvan, vetäisi kärtyisästi portin kiinni ja jatkoi matkaansa.

Kömpelö risti harasi nyt kivien ja vanhojen rakennusten jätteiden peittämää maata. Kulku Siionin vuorta kohden kävi entistä nopeammin, ikään kuin ristinkantajan malttamattomuus olisi lisännyt hänen voimiaan. Hän astui Siionin portista kaupunkiin eikä laskenut ristiään maahan ennen kuin sen harmaakivisen rakennuksen ulkopuolella, jota toiset kunnioittavat Daavid kuninkaan hautana, mutta jossa toiset sanovat olevan sen salin, jossa Jeesus asetti Pyhän ehtoollisen.

Tähän vanhus tavallisesti jätti ristin siksi aikaa, kun hän itse kävi rakennuksen pihalla. Muhamettilainen portinvartija, joka muutoin äkäisin silmin katsoi kaikkia kristittyjä, kumarsi syvään nähdessään tämän miehen, jonka äly oli Jumalan tykönä, ja suuteli hänen kättään. Joka kerta saadessaan tämän kunnianosoituksen vanhus katsahti mieheen odottavin silmin. Mutta sitten hän tempasi kätensä pois, pyyhki sitä pitkään karkeaan viittaansa, palasi takaisin kadulle ja nosti ristin hartioilleen.

Sanomattoman hitaasti hän sitten laskeutui sieltä kaupungin pohjoisosaan päin synkkää Kristuksen kärsimystietä pitkin. Kulkiessaan taajaväkisillä kaduilla hän kaiken aikaa uteliaasti tarkasteli vastaantulijoita, pysähteli katsomaan taakseen ja kääntyi yhä uudelleen pois huomattuaan erehtyneensä. Hyväsydämiset vedenkantajat, jotka näkivät hänen hikoilevan kuormaansa laahatessaan, ojensivat hänelle usein tinavadillisen vettä, ja vihanneskauppiaat heittivät hänelle kourallisen papuja tahi vihreitä manteleita. Kun näitä lahjoja hänelle tarjottiin, otti hän ne ensin helossa silmin ja ystävällisesti vastaan, mutta kääntyi sitten pois päin, ikään kuin olisi odottanut jotakin toista ja parempaa.

Kun hän saapui Kärsimystielle, näytti hänen toivonsa elpyneemmältä kuin koko matkalla. Hän ei enää niin syvästi huokaillut taakkansa alla. Hän oikaisi selkensä suoraksi ja katseli ympärilleen niinkuin vanki, joka nyt varmasti tietää pääsevänsä vapaaksi.

Pitkin kärsimystietä on neljässätoista paikassa pienillä kivitauluilla merkitty Kristuksen pysähdyspaikat. Ristinkantaja lähti kulkemaan ensimmäisen kohdalta eikä seisahtunut ennen kuin Siionin sisarten luostarin kohdalla lähellä Ecce Homo kaarta, missä Pilatus näytti Kristusta kansalle. Siinä hän pauskasi ristin kadulle aivan kuin taakan, jota hänen ei enää tarvitsisi nostaa, ja kolkutti lujasti kolme kertaa luostarin porttiin. Ennen kuin kukaan ehti avaamaan, oli hän jo temmannut orjantappuraseppeleen päästään, ja välistä hän oli niin varma asiastaan, että heitti sen koirien

makuupaikkaan luostarin viereen.

Luostarissa hänen kolkutuksensa jo tunnettiin. Joku sen pyhistä sisarista avasi porttiluukun ja ojensi hänelle pienen leipäkakun.

Silloin hän suuttui kauheasti. Leivästä hän ei huolinut, vaan pudotti sen kadulle. Hän polki jalkaa ja huusi aivan mielettömänä epätoivosta. Pitkään aikaan hän ei liikahtanut portin takaa. Vihdoin hänen kasvojensa piirteet tyyntyivät ja muuttuivat entiselleen kärsivän näköisiksi. Hän kumartui ottamaan leivän maasta ja söi sen ahnaasti nälkensä sammuttamiseksi, etsi sitten uudelleen orjantappuraisen seppeleensä ja nosti taas ristin olalleen.

Parin sekunnin perästä hän jo, silmät odotuksesta loistaen, seiso i sen pienen kappelin ulkopuolella, jota sanotaan Pyhän Veronikan taloksi, ja alakuloisena uudesta pettymyksestä hän lähti sieltäkin. Hän kulki kadun päähän asti kaikkien pysähdyspaikkojen ohi, odottaen yhtä varmasti vapautustaan sen kappelin luona, joka on rakennettu Oikeudenportin kohdalle, jonka kautta Jeesus kuljetettiin kaupungista, ja sillä paikalla, missä Vapahtaja puhui Jerusalemin naisille.

Kuljettuaan siten Kristuksen kärsimystien päästä päähän hän lähti rauhattomana harhailemaan pitkin kaupunkia. Ahtaan Daavidinkadun väentungoksessa hän oli yhtä pahana haittana liikenteelle kuin risukimppukuormaa kantava kameli, mutta kukaan ei kumminkaan häntä häirinyt eikä sadatellut.

Näillä retkillään hän joskus osui joutumaan Pyhänhaudankirkon ahtaalle esipihalle. Mutta siellä ei ristinkantaja parka heittänyt taakkaansa maahan, siellä hän ei repäissyt orjantappurakruunua päästään. Huomattuaan kirkon synkänharmaat seinät hän heti kääntyi pakoon. Siellä häntä ei nähty loistavien juhla kulkueiden eikä edes suuren pääsiäisihmeen aikana. Vanha katumuksentekijä näytti olevan varmasti vakuuttunut, että siltä paikalta ainakaan hän ei voinut löytää etsittävänsä.

Mutta muuten hän aina piti varalla, milloin karavaaneja oli purkamassa tavaroitaan Jaffan tullin luona. Hän istui silloin majatalojen ulkopuolella ja katsoa tiirotti tutkivin silmin kaikkia matkustajia. Siitä asti kun Jaffan ja Jerusalemin välinen rautatie valmistui, hän kävi melkein joka päivä rautatieasemalla. Hän kävi patriarkkain ja piispojen puheilla heidän kotonaan, ja joka perjantai hän saapui Itkumuurin torille, missä juutalaiset painautuen kylmää kiveä vasten itkivät hävitettyä palatsia, kukistettua muuria, valittivat mennyttä valaansa, kuolleita suurmiehiään ja huusivat kosta harhaan joutuneille papeilleen ja kuninkaille, jotka olivat Kaikkivaltiaan hylänneet.

Eräänä hyvin lämpimänä ja kauniina elokuun päivänä ristinkantaja oli lähtenyt Damaskoksen portin ulkopuolelle ja kuljeksi niitä autoita kivikkokankaita, jotka ympäröivät Gordonin siirtokunnan taloa. Hoiperrellessaan tienviertä pitkin hän huomasi pitkän rivin vaunuja, jotka asemalta päin ajoivat siirtokuntaa kohti. Vaunuissa istui vakavia, hiukan tyllynäköisiä ihmisiä. Useimmat heistä olivat hyvin rumia, heillä oli vaalea, hieman punaiselta vivahtava tukka, raukeat silmäluomet ja alahuuli lerpallaan.

Kun nämä ihmiset ajoivat hänen ohitsensa, teki ristinkantaja niinkuin hänen tapansa oli tehdä uusien pyhiinvaeltajien saapuessa Jerusalemiin. Hän laski ristin olkapäänsä nojaan, hänen kasvonsa kirkastuivat, ja hän kohotti kätensä taivasta kohden.

Nähdessään hänet siinä tienvieressä risteineen ajajat säpsähtivät, mutta eivät sitä ihmetelleet. Oikeastaan he tuntuivat odottaneenkin juuri tällaiseksi ensi näkemäänsä Jerusalemissa.

Monet heistä kohottausivat sydämellisesti säälien katsomaan häntä. He kurottivat käsiänsä, ja selvästi näki, että heitä halutti laskeutua ajoneuvoista auttamaan vanhusta.

Jotkut siirtokuntalaiset, jotka jo olivat perehtyneet Jerusalemiin, sanoivat vastatulleille: — "Se on vähämielinen miespoloinen, tuolla lailla hän kulkee joka päivä. Hän luulee, että hän kantaa Kristuksen ristiä ja että hänen on sitä kuljetettava siksi, kunnes löytää sijaansa jonkun toisen."

Ajajat kääntyivät katsomaan jäljelleen päin tuota jalkaisin vaeltavaa miesparkaa. Koko ajan, kun he olivat näkyvissä, ristinkantaja seiso i paikallaan kädet koholla, sanomattoman ihastuneena.

Mutta tämän kerran jälkeen ei kukaan nähnyt ristinkantajavanhusta Jerusalemissa. Seuraavana päivänä porttien ulkopuolella majailevat spitaaliset turhaan odottivat hänen tuloaan. Hän ei häirinyt hautausmailla surevien rauhaa, ei vaivannut Kaifaan talon vartijaa, eivätkä Siionin hurskaat sisaret saaneet annetuksi hänelle sitä leipää, jonka hän muulloin joka päivä kävi noutamassa. Pyhänhaudankirkon turkkilainen portinvartija odotti tavallisuuden mukaan näkevänsä hänen tulevan ja rientävän pakoon, ja hyväsydämiset vedenkantajat ihmettelivät, kun häntä ei näkynyt kadulla väentungoksessa.

Ukkoraukkaa ei koskaan sen jälkeen nähty pyhässä kaupungissa. Lieneekö hän maannut kuolleena luolassaan Öllymäellä vai vaeltanut kaukaiseen kotiinsa.

Se vain varmasti tiedettiin, ettei hän enää kantaa raastanut raskasta kuormaansa. Sillä taalalaisten tulon jälkeisenä päivänä löysivät Gordonin siirtokuntalaiset hänen suuren ristinsä nojallaan heidän ulko-ovensuoraan korkeita portaita vasten.

"KULLASTA RAKETUT MUURIT JA PORTIT POLTETUSTA LASISTA"

Jerusalemiin vaeltajien joukossa oli muuan seppä, Birger Laurinpoika. Hän oli koko ajan ollut hyvin iloissaan tästä matkasta. Ei kukaan ollut niin kevein mielin kuin hän eronnut kodistaan, eikä kukaan ollut niin riemuissaan kuin hän odottanut Jerusalemin ihanuuden näkemistä.

Mutta Birger sairastui juuri noustessaan Jaffassa maihin. Istuessaan monta tuntia auringonpaasteessa asemalla junan lähtöä odottaen hän huononi huononemistaan. Kun hän tuli kuumaan vaunuun, alkoi hänen päätänsä pakottaa aivan kuin haljetakseen. Ja Jerusalemiin saavuttuaan hän oli niin pahoinvoipa, että Timmin Halvorin ja Ljungo Björnin täytyi kainaloista kannattaen viedä hänet asemasillalle.

Boo oli Jaffasta sähköttänyt siirtokunnalle taalalaisten tulosta. Useita Amerikan ruotsalaisia oli tullut junalle tervehtimään ystäviä ja sukulaisia. Birgerillä oli silloin niin kova kuume, ettei hän tuntenut vanhoja pitäjäläisiä, vaikka pari heistä oli ollut hänen läheisiä naapureitaan. Siitä hän kuitenkin oli selvillä, että nyt hän oli saapunut Jerusalemiin, ja koetti vain pysytellä voimissaan siksi, kunnes saisi nähdä pyhän kaupungin.

Asemalta, joka on melkoisen matkan päässä Jerusalemissa, Birger ei nähnyt kaupunkia laisinkaan.

Siellä odotellessaan hän makasi koko ajan ummessa silmin. Mutta vihoviimein kaikki saatiin sijoitetuiksi odottaviin vankkureihin. He ajoivat mäkeä alas Hinnominlaaksoon, jonka toisella puolen rinteiden huipulla Jerusalem näkyi.

Birger avasi raukeat silmäluomensa ja näki kaupungin, jota korkea, torneilla varustettu muuri ympäröi. Muurin takana kohosi monikerroksisia kivistä holvattuja rakennuksia, ja pari palmua huojui vuoristotuulella.

Mutta ilta oli tulossa ja aurinko painui jo likelle lännen kukkuloita. Se oli hyvin punainen ja suuri, ja sen hehkuva rusko levisi yli taivaan. Maa kimmelsi ja helotti myöskin punakeltaisena. Mutta Birgeristä tuntui, ettei tuo välkkyvä hohde tullutkaan auringosta, vaan tuolla mäen harjalla olevasta kaupungista. Se heijastui sen muureista, jotka kimaltelivat kuin helottava kulta, ja sen torneista, joiden katot olivat paanutetut poltetulla lasilla.

Birger Laurinpoika hymyili ajatellessaan, että hän nyt näki kaksi aurinkoa, toisen taivaalla ja maan päällä toisen, joka oli Jumalan kaupunki Jerusalem.

Hetken aikaa Birger tunsikin melkein tulleensa terveeksi suuresta ilostaan. Mutta pian hän uudelleen sai kuumekohtauksen ja heidän ajaessaan kaupungin läpi siirtokunnantalolle hän oli koko ajan tiedottomana.

Birger ei tiennyt edes heidän saapumisestaan siirtokuntaan. Hän ei saanut sitä iloa, että olisi nähnyt tuon kookkaan talon ja valkoiset marmoriporaat ja sen kauniin aitauksen, joka pihamaata ympäröi. Birger ei saanut nähdä kaunista, älykkään näköistä Mrs. Gordonia, kun hän tuli portaille heitä tervehtimään, eikä vanhaa pyöreäsilmaista Miss Hoggsia eikä muitakaan uusia veljiään ja sisariaan. Hän ei edes tiennyt sitäkään, kun hänet vietiin isoon valoisaan huoneeseen, jonka hän perheineen oli nyt saava asunnokseen ja jossa hänelle kiireesti laitettiin makuusija.

Seuraavana päivänä hän oli yhtä kipeä, mutta tointui kuitenkin joskus hetkiseksi. Silloin hän enimmäkseen murehti sitä, että hänen piti kuolla ennen kuin oli päässyt itse Jerusalemin sisälle, nähdäkseen läheltä sen ihanuutta.

"Ajatelkaahan, että näin likelle asti minä pääsin", hän sanoi, "ja nyt minun täytyy kuolla, sitä ennen näkemättä Jerusalemin kultapalatsia ja katuja, joilla pyhiä ihmisiä kävelee valkeissa pitkissä vaatteissa, palmut käsissään."

Näin valitellen hän makasi kaksi päivää. Kuume lisääntyi, ja huoneissaankin hän tuskitteli sitä samaa,

ettei päässyt näkemään Jumalan oman kaupungin kullalta hohtavaa muuria ja välkkyviä torneja.

Hänen toivottomuutensa ja hätänsä oli niin suuri, että Ljungo Björn ja Timmin Halvor alkoivat häntä sääliä ja päättivät täyttää hänen toiveensa. He luulivat hänen sairautensa paranevan, kun hän tästä ikävästään tyyntyisi. He laittoivat kantopaarit, ja eräänä iltana, kun ilma oli alkanut hiukan viiletä, he kantoivat hänet Jerusalemiin.

He kantoivat häntä suoraan kaupunkia kohti, ja Birger makasi paareilla täydessä tajussaan, katsellen kivikkokankaita ja kaljuja kukkuloita. Ehdittyään sinne asti, mihin jo Damaskoksen portti ja kaupunginmuuri näkyi, he laskivat paarit tienviereen, jotta sairas rauhassa saisi katsella, mitä hän niin kovin oli ikävöinyt.

Birger oli aivan ääneti, varjosti käsin silmiään ja katseli tarkasti eteensä.

Hän ei nähnyt siellä mitään muuta kuin harmaanruskean muurin, joka oli rakennettu kivistä ja savesta, niinkuin muurit ainakin. Nähdessään siinä suuren, monisakaraisen portin, jonka alitse tie kulki matalasta aukosta, häntä melkein kammotti.

Hänen väsyneissä aivoissaan syntyi sellainen ajatus, ettei häntä ollut vietykään oikeaan Jerusalemiin. Juuri pari iltaa sitten hän oli nähnyt toisen, joka hohti kuin aurinko.

Kuinka minun vanhat ystäväni ja sukulaiseni voivatkaan kiusata minua näin, hän sairaassa mielessään ajatteli, etteivät salli minun nähdä oikeaa Jerusalemiä!

Miehet kantoivat häntä jyrkkää rinnettä myöten portinaukkoa kohti. Birgeristä tuntui, kuin häntä olisi viety maan sisälle.

Porttiholvin läpi päästyään hän hiukan kohottausi makuultaan. Nyt hän tahtoi nähdä, oliko hänet kannettu pyhään kaupunkiin.

Birger ihmetteli kovin nähdessään joka puolella rumia harmaita kivitaloja, mutta vielä enemmän hän säpsähti nähdessään portilla istuvat rujot kerjäläiset ja laihat, likaiset kulkukoirat, joita makasi neljä viisi yhdessä suurilla roskatunkioilla.

Hän ei ollut missään tuntenut niin ihmeen tukehduttavaa hajua eikä niin tympäisevää hellettä kuin täällä. Olisikohan minkäänlainen myrsky jaksanut tätä ummehtunutta ilmaa hajoitaa!

Katsoessaan katukiveystä hän näki sen olevan kuivuneen lokakerroksen peitossa. Suunnattomia määriä likaa, kaalinlehtiä ja hedelmänkuoria oli hujan hajan viskattu kadulle.

"Mitähän varten Halvorkin iljennee tuoda minua katsomaan tätä siivotonta kylärähjää", hän mutisi itseksensä.

Miehet kantoivat Birgeriä nopeasti eteenpäin. He olivat jo käyneet kaupungissa monta kertaa ja osasivat jo kertoa sairaalle, minkä paikkojen ohi kuljettiin.

"Tuo on sen Raamatun rikkaan miehen talo", Halvor sanoi osoittaen rakennusta, joka Birgeristä näytti olevan aivan sortumaisillaan.

He poikkesivat toiselle kadulle, joka oli niin pimeä, kuin ei päivä olisi sille koskaan paistanut. Birger katseli pitkällään maaten holvattuja kaaria, joita oli rakennettu kadun poikki talosta taloon. Tarpeen ne kyllä ovatkin, hän ajatteli; ilman sellaisia tukia nuo hökkelit pian romahtaisivat nurin.

"Tämä on Kristuksen kärsimystie", Halvor sanoi Birgerille, "tätä pitkin Jeesus kulki ristiä kantaessaan."

Birger makasi äänetönnä ja kalpeana. Veri ei tuntunut enää hyökyvän ruumiissa, niinkuin aikaisemmin päivällä, se tuntui ihan seisautuneen. Hän oli jääkylmä.

Mihin tahansa tultiinkin, ei hän nähnyt muuta kuin rappeutuneita kiviseiniä ja siellä täällä matalan portin. Ikkunoita oli harvassa paikassa, ja niissäkin olivat lasit rikki ja tyhjät puitteet vaaterievuilla tukittuina.

Halvor pysähtyi paareineen. "Tässä oli Pilatuksen palatsi", hän sanoi, "ja tässä Jeesus tuotiin ulos ja hänestä sanottiin: 'Katso ihmistä'."

Birger Laurinpoika viittasi Halvorin luokseen ja tarttui juhlallisesti hänen käteensä. "Tahtoisin kysyä sinulta yhtä asiaa, sinä kun olet sukulaiseni", hän sanoi. "Oikeinko todella sinä sanot tätä oikeaksi Jerusalemiä?"

"Than varmaan, kyllä tämä on oikea Jerusalem", sanoi Halvor.

"Minä olen sairas ja voin jo huomenna kuolla", sanoi Birger.
"Ymmärräthän, ettei minulle käy laatuun valehdella."

"Kukas sinulle nyt tahtoisikaan valehdella!" Halvor sanoi.

Birger oli toivonut aivan varmasti saavansa Halvorin puhumaan totta. Kyynelet nousivat hänen silmiinsä, kun hän ajatteli, että Halvor ja muut toverit pitivät häntä pilkkanaan.

Äkkiä hänen päähänsä nousi hyvä ajatus. He vain tahallaan uskottelevat minulle tätä, jotta sitten sitä enemmän ihastuisin, kun minut korkeasta portista viedään kunnian ja kirkkauden kaupunkiin. Olkoot nyt vain olevinaan. Minun parastani he kuitenkin tarkoittavat. Olemmehan me hellgumilaiset luvanneet aina menetellä veljellisesti toisiamme kohtaan.

Miehet kantoivat häntä edelleen pimeitä katuja pitkin. Muutamissa paikoissa oli niiden ylitse ripustettu suunnattomia repaleisia kangasverhoja. Sellaisissa paikoissa vallitsi melkein pilkkopimeä ja tukehduttava löyhy ja kuumuus.

Seuraavan kerran pysähtyessään he olivat ison harmaan rakennuksen esipihalla. Se oli täpötäynnä kerjäläisiä ja nurkkakaupustelijoita, jotka tyrkyttivät kaupaksi helminauhoja, pajukeppejä, pikku kuvia ja muuta rihkamaa.

"Tässä nyt näet sen kirkon, joka on rakennettu Golgatalle Kristuksen haudan ympäri", Halvor sanoi.

Birger Laurinpoika kohotti raukeat silmänsä katsoakseen rakennusta. Siinä oli tosin isot portit ja leveät ikkunat, ja oli se välttävän korkeakin. Mutta ei ikänään Birger ollut nähnyt kirkkoa niin ahdettuna toisten rakennusten väliin. Eihän siinä näkynyt torneja, ei kuoria eikä ase-eteistä. Ei hän voinut sellaista uskoa Jumalan huoneeksi. Ei hän voinut uskoa, että sen esipihalla olisi ollut niin paljon kaupustelijoita, jos se olisi ollut Kristuksen hauta. Kyllä hän tiesi, kuka rahanvaihtajat oli karkottanut temppeleistä ja kuka oli heittänyt kyyhkyskauppiasten häkit.

"Kyllä näen, kyllä näen", Birger sanoi nyökkäyttäen päätään Halvorille. Mutta itsekseen hän ajatteli: Mitähän ihmettä he ensi kerralla keksivät!

"Tokko sinä enää jaksat kauemmas tällä kertaa?" sanoi Halvor.

"Miksen, kyllähän minä", sairas vakuutti, "miten vain te jaksanette."

Miehet nostivat taas parit maasta ja jatkoivat matkaansa. Nyt he tulivat kaupungin eteläosiin.

Kadut olivat täällä samanlaisia, mutta niillä oli väkeä tungokseen asti. Halvor pysähdytti parit erään poikkikadun päähän ja näytti Birgerille tummaihoisia beduiineja, joilla oli pyssy olalla ja tikari vyössä. Hän näytti hänelle puolialastomia vesimiehiä, joita kuljeksi kadulla kaupitellen vettä siannahkasäkeistä. Hän osoitti hänelle venäläisiä pappeja, jotka pitivät tukkansa niskassa sykeröllä, ja muhamettilaisia naisia, jotka näyttivät aavemaisilta kulkiessaan ihan valkoiseen kaapuun kääriytyneinä ja musta kangasverho kasvoilla.

Birgeristä näytti yhä varmemmalta, että hänen ystävänsä tekivät hänestä jotakin kummallista pilaa. Eiväthän nuo ihmiset vähääkään olleet niiden tyynien palmunlehvän kantajien tapaisia, joita oikean Jerusalemin kaduilla piti kulkea.

Mutta kun Birger tuli ihmisvilinään, alkoi hänen kuumeensa uudelleen. Halvor ja toiset paarienkantajat näkivät hänen käyvän yhä heikommaksi. Hänen kätensä hapuilivat levottomasti peitetä, joka oli levitetty hänen yllensä, ja hikipisaroita kohoili hänen otsallaan.

Mutta milloin he vain esittivät kotiin päin palaamista, hypähti hän istualleen ja sanoi, että se olisi hänen kuolemansa, jollei häntä vietäisi perille asti näkemään Jumalan kaupunkia.

Sillä tavalla hän ahdisti heitä, kunnes he saapuivat Siionin kukkuloille. Nähdessään Siionin portin hän tahtomalla tahtoi, että hänet kannettaisiin sen kautta. Hän nousi istualleen, toivoen muurin takana löytävänsä Jumalan kauniin kaupungin, jota hän niin hartaasti oli ikävöinyt.

Mutta portin ulkopuolella ei näkynyt muuta kuin keltaiseksi paahtunut kivikkokangas ja siellä täällä likatunkioita.

Portin pielessä istui muutamia köyhiä niskat kumarassa. Nämä konttasivat lähemmäksi ja ojensivat heitä kohti rujot kätensä, joiden sormet tauti oli runnellut. He huusivat melkein koiran tapaan äristen. Heidän kasvonsa olivat osaksi rikkisyöpyneet; millä ei ollut nenää, millä taas ei poskia.

Birger rupesi huutamaan kauhusta. Hänen voimansa olivat niin vähissä, että hän purskahti itkuun ja valitti, että hänet oli kannettu helvetin esikartanoon.

"Eivät ne ole muuta kuin spitaalisia", sanoi Halvor, "tiedäthän sinä Birger toki, että niitä on tässä maassa."

Miehet kantoivat hänet kuitenkin kiireesti edemmäs kukkulalle, jott'eivät nuo onnettomat raukat siellä portilla häntä kauemmin kiusaisi.

Siellä Halvor taas laski parit maahan, meni sairaan luokse ja nosti hänen päätään patjalta. "Koeta nyt katsella vähäisen, Birger. Tästä näet Kuolleelle merelle ja Moabin vuoristoon saakka." Birger avasi vielä kerran väsyneet silmänsä. Hän näki Jerusalemin itäpuolella niin kauas kuin silmä kantoi jyliä, asumattomia vuoristoja. Hyvin hyvin etäältä heijasti kirkas vedenpinta, ja sen takana sinersi vuoria, jotka hohtivat kirkkaina kuin kulta.

Se näky oli niin kaunista, kevyttä ja kuultavan heleätä, ettei olisi uskonut sitä maalliseksi.

Birger kohousi riemastuneena paareiltaan, ikään kuin rientääkseen tuota etäistä näkyä kohden. Hän kävi muutamia askeleita, mutta hervahti sitten uupuneena maahan.

Miehet luulivat ensin Birgerin kuolleen, mutta hän virkosi vielä ja eli sen jälkeen kaksi päivää. Kuolinhetkeensä asti hän vielä houreissaan puheli oikeasta Jerusalemissa. Hän vaikeroi sitä, että se siirtymistään siirtyi yhä kauemmaksi, kuta enemmän hän sitä tavoitteli, niin ettei hän eikä kukaan toisistakaan koskaan voinut päästä sinne sisälle.

JUMALAN PYHÄ KAUPUNKI JERUSALEM

Kokemuksesta on kyllä huomattu, että jotkut ihmiset ovat liian heikkoja asuakseen Jerusalemissa. Vaikka he kestäisivät ilmanalan eivätkä sairastuisi tarttuviin tauteihin, saattavat he silti menehtyä. Pyhä kaupunki tekee heidät synkkämielisiksi tahi hourupäisiksi, joskus suorastaan tappaakin heidät. Kun siellä on parikin viikkoa oleskellut, kuulee jo sanottavan siitä ja siitä äkistikuolleesta: "Senkin on Jerusalem tappanut."

Kun tuollaista kuulee, täytyy tietysti ihmetellä. Miten se sellainen voi olla mahdollista? Kuinka kaupunki voi ihmistä tappaa? Ajattelemta nuo varmaankin sellaista hokevat.

Ja kun Jerusalemissa kuljeksi katselemassa katuja, ei voi olla ajattelemta: Tahtoisin saada selville, mitä sillä oikein tarkoitetaan, että Jerusalem tappaa. Tahtoisin tietää, mikä Jerusalemissa on niin kamalaa, että se saa ihmisiä kuolemaan.

Ajatelkaamme esimerkiksi lähtevämme kävelemään Jerusalemin ympäri. Alamme Jaffan portilta, käännyimme siitä vasempaan uhkean neliskulmaisen Daavidintornin ohi ja astumme sitten kapeata polkua kaupunginmuurin ulkopuolitse Siionin portille päin. Aivan muurin sisäpuolella olevasta turkkilaisesta kasarmista kuuluu sotilasmusiikkia ja aseiden kalinaa. Siitä mennään suuren armenialaisluostarin ohi, jossa on paksut muurit kuin linnoituksessa ja teljetyt portit. Kappaleen matkan päässä näemme suuren harmaan rakennuksen, jota sanotaan Daavidin haudaksi, ja kun sen näkee, silloin äkkiä muistaa kulkevansa pyhällä Siionilla, kuningasten vuorella.

Silloin ehdottomasti johtuu mieleen, että tämä koko vuori on suuren suuri holvi, jonka sisällä Daavid kuningas istuu tuli-istuimella kultaisessa vaipassaan, yhä vielä halliten Jerusalemiä ja Palestiinaa. Johtuu mieleen, että nuo hajalleen sirottuneet rakennusten jäännökset ovat sortuneiden kuninkaanlinnojen jäännöksiä, että vastapäätä oleva kukkula on Pahennuksen vuori, jolla Salomo lankesi syntyin, että siinä vieressä oleva rotko, syvä Hinnomin laakso kerran oli reunojaan myöten täynnä ihmisruumiita, joita roomalaiset sinne viskoivat hävittäessään Jerusalemin.

Siinä kulkiessa käy mieli kummalliseksi. On kuulevinaan tappelun pauhua, suuret sotajoukot ryntäävät muuria kohti, kuninkaat ajavat jyrisevissä sotavaunuissaan. Tämä on voiman, väkivallan ja sodan Jerusalem, me silloin ajattelemta, ja meitä kauhistavat ne veriset hirmutyöt, joita muistimme johtuu.

Silloin voi hetkiseksi pysähtyä ajattelemaan, että tämä nyt lienee se Jerusalem, joka ihmisiä tappaa. Mutta heti sen jälkeen sanomme hartioita kohauttaen: "Sehän on mahdotonta, siitä on jo liian kauan,

kun täällä sodan hyrskyt pauhasivat ja punaista verta virtana valui."

Ja kuljemme edemmäs.

Mutta heti kierrettyämme muurin kulmauksen ympäri itäiseen kaupunginosaan joudumme aivan toiseen ympäristöön. Täällä on kaupungin pyhä puoli. Ainoastaan vanhoja ylimmäisiä pappeja ja temppelein palvelijoita täällä muistuu mieleen. Muurin sisäpuolella on juutalaisten valituspaikka, missä pitkiin punasinerviin samettikauhtanoihin pukeutuneet rabbiinit itkevät Jumalan rangaistustuomioita. Moorian vuori ihanine temppeelialueineen näkyy tänne. Muurin ulkopuolella laskeudumme Josafatin laaksoon, joka on täynnä hautoja, ja laakson tuolta puolen näkyy Getsemane ja Öljymäki, jolta Kristus nousi taivaaseen. Ja täällä näkyy se muurinpylväs, jolla Kristus on seisova tuomiopäivänä, pitäen kädesssä pitkää hienon hienoa nauhaa, jonka toisesta päästä Muhammed pitää kiinni Öljymäellä. Mutta kuolleet pakotetaan kulkemaan tätä lankaa myöten Josafatin laakson poikki, ja vanhurskaat pääsevät sen toiselle puolen, mutta jumalattomat syöksyvät alas Gehennan tuleen.

Silloin ei voi olla ajattelematta: Tämä on kuoleman ja tuomion Jerusalem; täällähän sekä taivas että helvetti aukenee. Mutta hetkisen päästä jo on varma siitä, ettei tämäkään ole sitä, mikä Jerusalemissa voi ihmisen surmata. Tuomion torvien raiuntaan on liian pitkä aika, ja Gehennan tuli on sammuksissa.

Kuljemme yhä edemmäs muurin ulkopuolta ja saavumme kaupungin pohjoisosaan. Täällä on koko seutu kuivaa, autiota, yksitoikkoista. Täällä on se kalju kukkula, jota otaksutaan oikeaksi Golgataksi, täällä on se luola, jossa Jeremias sepitti valitusvirtensä. Betesda on täällä muurien ulkopuolella, ja tällä puolella on synkkä Via Dolorosakin, joka ikään kuin piilottelee rappeutuneiden kaarien alla. Täällä Jerusalem on lohduttomuuden ja tuskan, kärsimyksen ja sovituksen kaupunki.

Pysähdymme hetkeksi ja katselemme mietiskellen tätä ankaran synkeää seutua. Mutta ei tämäkään Jerusalem saattaisi ihmistä surmata, ajattelemme ja jatkamme matkaa edelleen.

Mutta äkkiä kaikki muuttuu, kun kuljemme yhä edemmäs länsiluoteeseen. Täällä on muurien ulkopuolella uusi kaupunginosa, johon on kilvan kohonnut uljaita lähetyspalatseja ja suurenmoisia hotelleja. Täällä ovat venäläisten laajat rakennusryhmät, kirkko ja sairaala ja suunnattomat pyhiinvaelluskasarmit, joihin mahtuu kaksikymmentätuhatta henkeä. Tänne konsulit ja papit rakennuttavat kauniit huvilansa; lukemattomissa kaupoissa pyhiinvaeltajien teiden varsilla tyrkytellään pyhää rihkamaa. Täällä on puistoja ja valoisia, leveitä katuja, joilla ajelee vaunuja. Tämä osa on täynnä pikkupuistoja, pankkeja ja matkatoimistoja.

Tällä puolen ovat juutalaisten ja saksalaisten laajat maanviljelyssiirtolat, täällä on isoja luostareita ja monenmoisia armeliaisuuslaitoksia. Täällä tapaa joka askelella munkkeja ja nunnia, sairaanhoitajattaria ja diakonisseja, katolisia pappeja ja lähetyssaarnaajia. Täällä asuu tiedemiehiä, jotka tutkivat Jerusalemin muinaisuutta, ja vanhoja englantilaisia naisia, jotka eivät tule muualla toimeen.

Täällä ovat eri uskontokuntien komeat lähetyskoulut, jotka antavat oppilailleen opetuksen, ruoan, vaatteet ja asunnon ilmaiseksi, saadakseen siten tilaisuutta pelastaa heidän sielunsa; täällä on lähetyssairaaloita, joihin haalimalla haalitaan sairaita, jotta päästäisiin käännyttämään heidät. Täällä pidetään hartaushetkiä ja jumalanpalveluksia, joissa taistellaan sieluista.

Täällä kuulee katolilaisen parhaavan protestanttia, metodistin kveekaria, luterilaisen reformoitua, kreikanuskoisen armenialaista. Täällä on kateuden tyyssija, täällä intoilija väittää ihmeidentekijää petturiksi, täällä puhdasoppinen kiistelee kerettiläisten kanssa, täällä ei kukaan ole suvaitsevainen, vaan jokainen kunnioittaa Jumalaa vihaamalla kaikkia ihmisiä.

Ja täällä se löytyy mitä olemme etsineet. Tämä Jerusalem se laskee sielulle ansoja, on valheen, parjauksen ja häväistyksen pesäpaikka. Täällä ei vainoaminen koskaan lopu, täällä surmatahan ilman aseita. Täällä me näemme sen puolen Jerusalemiä, joka tappaa ihmisiä.

Siitä päivästä asti, kun ruotsalaiset talonpojat saapuivat pyhään kaupunkiin, Gordonin siirtokuntalaiset huomasivat ihmisten käytöstävän heitä kohtaan kokonaan muuttuvan.

Alussa ne olivat vain pikkuseikkoja, sellaisia kuin että englantilainen metodistipappi vältteli heidän tervehtimistään, tahi että hurskaat Siionin sisaret, jotka asuivat Ecce Homo kaaren viereisessä luostarissa, koettivat aina heitä vastaan sattuessaan pujahtaa toiselle puolen katuja, ikään kuin olisivat pelänneet heistä tarttuvan jotakin pahaa, jos olisivat lähelle tulleet.

Ei kukaan siirtokuntalaisista tullut tästä pahoilleen, eikä kukaan paljon välittänyt siitäkään, kun jotkut Amerikasta tulleet maanmiehet, jotka kerran olivat käyneet heillä vieraisilla ja koko illan istuneet

heidän kanssaan juttelemassa, sitten seuraavana päivänä eivät enää tulleetkaan takaisin, niinkuin olivat luvanneet, eivätkä kadulla vastaansattuessaan olleet tuntevinaan mrs Gordonia ja miss Youngia.

Mutta silloin he jo alkoivat epäillä pahempaa, kun kreikkalaiset kauppiat Jaffan portin lähellä olevissa suurimmissa kauppapuodeissa uskalsivat siirtokunnan nuorille naisille heittää pari sanaa, joita he tosin eivät ymmärtäneet, mutta joiden tahallisesti loukkaava äänensävy sai heidät punastumaan.

Siirtokuntalaiset yhä vieläkin koettivat uskoa näitä tällaisia enteitä satunnaisiksi. "Meistä on varmaankin joku pahansuopa levittänyt ilkeitä huhuja tuolla kristittyjen kaupunginosassa", he sanoivat, "mutta eivät suinkaan ne toki kauan kestä." Vanhat gordonilaiset muistivat monta kertaa ennenkin samalla tavalla olleensa ihmisten parjattavina. Heidän oli huhuilltu muka jättävän lapsensa ihan ilman kasvatusta, elävän vanhan leskirouvan kustannuksella, petkuttaen häntä niin paljon kuin taisivat. Oli oltu tietävinään, että he jättivät sairaansa hoitamatta, kun eivät tahtoneet sekaantua Jumalan töihin, ja viettivät muka ylellistä laiskurin elämää, vaikka teeskentelivät harrastavansa vain oikean kristillisyyden uudistamista.

"Joitakin samantapaisia juoruja meistä nytkin lienee levitetty", he sanoivat. "Mutta ei tämä panettelu tule olemaan pysyväisempi kuin entisetkään, sillä eihän siinä ole totta edes siteeksi."

Yhtenä päivänä sitten se betlehemiläinen eukko, joka oli aina käynyt myymässä heille hedelmiä ja vihanneksia, vastoin joka-aamuista tapaansa jäi tulematta. He koettivat kehoittaa häntä käymään heillä edelleenkin, mutta eukko kerrassaan kieltäytyi vastedes myymästä heille herneitä ja lanttuaan.

Se oli jo selvä todistus, että he olivat joutuneet kovinkin pahaan huutoon. Se koski nähtävästi heitä kaikkia ja oli jo levinnyt kaikkiin kansankerroksiin.

Pian he vakuutuivat siitä vielä varmemmin. Muutamia ruotsalaisia seisoi eräänä päivänä Pyhänhaudankirkossa, kun joukko venäläisiä pyhiinvaeltajia kulki sen läpi. Hyvänsävyiset venäläiset hymyilivät heille ja nyökkäilivät päätään nähdessään, että miehet olivat talonpoikia niinkuin he itsekin. Mutta muuan kreikkalainen pappi sattui juuri kulkemaan ohi ja kuiskasi pari sanaa pyhiinvaeltajille. Heti paikalla nämä ristivät silmänsä ja heristivät nyrkkiä ruotsalaisille. Heidän näytti tekevän mieli ajaa nämä koko kirkosta.

Aivan lähellä Jerusalemiä oli pieni lahkolaissiirtokunta, johon kuului saksalaisia talonpoikia. Nämä olivat muuttaneet pyhään maahan jo monta vuotta sitten. Sekä kotimaassaan että Palestiinassa he olivat kärsineet kovaa vainoa, heidät oli yritetty aivan perinjuurin hävittää. Siitä huolimatta he olivat menestyneet niin hyvin, että heillä nyt oli suuret, uhkeat siirtokunnat sekä Kaifassa että Jaffassa, paitsi sitä, jonka he olivat perustaneet Jerusalemiin.

Kerran muuan näistä saksalaisista tuli mrs Gordonin puheille ja kertoi hänelle aivan suoraan kuulleensa hänen seuralaisistaan pahaa. "Nuo tuon puolen lähetyssaarnaajat", hän sanoi viitaten läntiseen kaupunginosaan päin, "ne ne teitä solvaavat. Totta tosiaan, jollen itse olisi kokenut, kuinka ihan syyttömiä ihmisiä voidaan vainota, enpä tahtoisi myydä teille lihaa enkä leipää. Nyt minä heidät ymmärrän, he eivät voi kärsiä sitä, että te viime aikoina olette saaneet niin paljon liittolaisia."

Mrs Gordon kysyi heiltä, mistä heitä oikein syytettiin.

"Sanotaan, että täällä teidän siirtolassanne vietetään huonoa elämää. Kun te ette salli ihmisten mennä naimisiin Jumalan käskyn mukaan, on siitä alettu väittää, ettei täällä eletä oikein."

Siirtolaiset eivät ensin uskoneet häntä, mutta pian he huomasivat hänen puhuneen totta ja että kaikkialla Jerusalemissa uskottiin noita juoruja. Ei yksikään Jerusalemin kristityistä tahtonut puhutella heitä. Hotelleissa varoitettiin matkustajia käymästä heidän luonaan. Vastatulleet lähetyssaarnaajat joskus uskalsivat pistäytyä siirtolassa. Sieltä tullessaan he pudistivat arvelevasti päätään. He eivät tosin olleet mitään loukkaavaa huomanneet, mutta kyllä heistä sentään tuntui, että kaiketi siellä elettiin hyvin säädyttömästi, vaikk'ei sitä sivullinen nähnyt.

Mutta amerikkalaiset, konsulista vähäisimpään sairaanhoitajattareen asti, gordonilaisia pahimmin parjasivat. "Siitähän me kaikki muutkin amerikkalaiset saamme häpeätä", he sanoivat, "kun ei noita mokomia ajeta tiehensä Jerusalemiin!"

Siirtokuntalaiset olivat tietysti siksi viisaita, etteivät uskoneetkaan kykenevänsä tällaista puhetta torjumaan; he pitivät parhaana olla välittämättä parjaajista, sillä varmaan hekin aikaa myöten huomaavat olleensa väärässä. "Emmehän voi lähteä kiertämään talosta taloon", he sanoivat, "ja puhumaan syyttömyydestämme." He lohduttivat toinen toistaan sillä, että he omassa keskuudessaan olivat yksimielisiä ja onnellisia. "Eivät toki Jerusalemin köyhät ja sairast vielä ole alkaneet meitä kammota", he sanoivat. "Tämä on Jumalan lähettämä koettelemus, joka meidän on kestettävä loppuun asti."

Alusta alkaen ruotsalaiset aivan tyynesti olivat välittämättä tästä ilkeästä parjauksesta. "Jos tšekäläiset ovat niin vähämielisiä", he sanoivat, "että luulevat meidänlaisten köyhien talonpoikain varsin tahallaan valinneen Vapahtajan kuolinkaupungin viettäöksensä siinä syntistä elämää, niin ei heidän ajatuksellaan ole paljon virkaa ja jotenkin vähän väliä on sillä, mitä he sanovat."

Kun heitä yhä edelleen samalla lailla halveksittiin, alkoivat he mielessään iloita siitä, että Jumala piti heitä kyllin arvokkaina kärsimään vainoa ja häväistystä samassa kaupungissa, jossa Kristus oli tehty ihmisten pilkaksi ja ristiinnaulittu.

Mutta kun oli päästy elokuuhun asti, sai lautamiehen Gunhild eräänä päivänä kirjeen. Se oli hänen isältään, jolla oli ilmoitettavana, että Gunhildin äiti oli kuollut. Kirje ei ollut ollenkaan niin tyly kuin se tällaisessa tapauksessa olisi voinut olla. Isä ei syyttänyt Gunhildia mistään, kertoi vain vainajan viimeisestä taudista ja hautajaisista. Helposti huomasi, että vanha lautamies oli ajatellut: kirjoitanpahan hänelle sävyisästi, sillä onnettomaksi hän raukka tulee joka tapauksessa.

Hän oli kirjoittaessaan pysynyt koko ajan yhtä lempeänä, siksi kunnes sai nimikirjoituksensa siirretyksi. Mutta silloin hänen hillitty vihansa yht'äkkiä oli päässyt voitolle, hän oli työntäissyt kynänsä syvälle mustepulloon ja suurin, huolimattomin kirjaimin lisännyt kirjeen alareunaan:

"Äitisi oli parhaiksi alkanut tointua sinun lähdöstäsi, mutta siitä hän sitten sai kuoleman taudin, kun lähetyssanomista näki teidän viettävän keltotonta elämää siellä Jerusalemissa. Sellaista ei kukaan täällä osannut luulla sinusta eikä niistä, joiden seuraan sinä lyöttäisit."

Gunhild pani kirjeen taskuunsa ja kuljetti sitä mukanaan kaiken päivää, mutta ei maininnut siitä sanaakaan muille.

Hän ei hetkeäkään epäillyt, ettei isä olisi toden mukaan kertonut äidin kuoleman syytä. Hänen vanhempansa olivat aina olleet hyvin kunniastaan pitäviä ja maineestaan arkoja. Samoin hänkin oli, ja hän juuri oli ollut kaikkein enimmin tuskissaan ihmisten parjauksista. Vaikka hän kyllä itse tiesikin olevansa syytön, painoi kuitenkin tämä häpeä niin syvästi hänen mieltään, että hänestä tuntui mahdottomalta näyttää silmiään ihmisille. Joka aamu hänen noustessaan oli sama tuska asettunut hänen sieluunsa, johon pahat kielet tuntuivat lyövän kirveleviä haavoja. Ja nyt ne olivat ottaneet hänen äitinsä hengiltä.

Gertrud asui Gunhildin kanssa samassa huoneessa. He olivat aina olleet parhaita ystäviä. Mutta Gertrudillekaan Gunhild ei ilmaissut, mitä isä oli kirjoittanut. Hän ajatteli, että sääli olisi häiritä Gertrudin onnellisuutta. Sillä tämä oli aivan ihastunut oloonsa Jerusalemissa, jossa hän kaikkialla tapasi muistoja Vapahtajastaan.

Mutta itsekseen Gunhild monet kerrat päivässä otti kirjeen katseltavakseen. Lukea hän ei sitä rohjennut, sillä jo sen nähdessään hänen sydäntänsä kouristi ja hän tunsu kirvelevää surua. Kunpa saisin kuolla! hän ajatteli. En koskaan voi enää tulla iloiseksi, kunpa edes pääsisin kuolemaan!

Monta kertaa päivässä Gunhild istui katsellen kirjettä aivan samoin silmin kuin olisi siinä ollut myrkkyyä, josta hänen piti kuolla, ja toivoi, että se kävisi nopeasti ja pian olisi ohi.

Seuraavana päivänä Gunhild tuli Damaskoksen portin kautta kaupungista, paluumatkalla siirtokunnan talolle.

Oli tavattoman helteinen päivä. Semmoisia päiviä on Palestiinassa useinkin elokuun lopulla, juuri ennen syysateiden alkamista. Kun Gunhild juuri tuli pimeästä kaupungista, jossa talot ja holvikaaret suojasivat auringolta, tuntui huikaiseva auringonpaiste ihan kuin iskevän häneen, ja hänen teki mieli juoksujalkaa palata porttiholvin viileään katveeseen. Tuo päivänpaisteinen tie, jota hänen oli kuljettava, näytti hänestä vaaralliselta, aivan kuin olisi ollut mentävä ampumaradan poikki joukkojen paraikaa ampuessa maaliin.

Gunhild ei kuitenkaan niin vähästä syystä tahtonut palata. Olihan hän kuullut, että se oli vaarallista, mutta ei paljon uskonut sitä. Sen sijaan hän menetteli samalla tavoin kuin rankkasateen yllättäessä. Hän painoi päänsä hartiain väliin, kohotti kaulaliinaansa ylemmäs niskaan ja käveli täyttä vauhtia.

Siinä käydessään hänestä tuntui kuin olisi aurinko istunut säkenöivä jousi kädessään ja yhtä mittaa ammuskellut kipenöiviä nuolia, jotka kaikki olivat tähdätyt häntä kohti. Aurinko ampui minkä ennätti, kaiken aikaa tähdäten häneen. Pistelevää tulta satoi hänen päällensä, ja sitä tuli muualtakin kuin taivaasta. Kaikki hänen ympärillään kiilui kuin hehkuva hiili, tuikaten häntä silmiin. Pieniä teräviä nuolia sähähteli tien hiilikosta. Tienvarrella olevan luostarin ikkunalasit kimmelsivät niin välkkyvinä, ettei hän tohtinut katsoa niihin. Oven teräsavain singahdutti pikkuisen ilkeän säkenen ja samoin risiinipensaan kiiltävät lehdet; sekin näytti säilyneen kesän helteiltä vain sitä varten, että voisi olla häntä kiusaamassa.

Koko taivas ja maa, minne tahansa hän katsoi, loisti ja välähteli. Lämpö häntä tuskin ollenkaan kiusasi, vaikka se olikin suunnattoman voimakas, mutta hirveintä oli tuo valkoinen auringonpaiste, joka tunkeutui silmien taaksekin ja poltteli aivoja.

Gunhild oli niin kiukustunut aurinkoon kuin ajettu eläinraukka on siihen, joka sen henkeä vainoa. Hänen teki ihmeesti mielensä pysähtyä katsomaan ahdistamaansa silmästä silmään. Hetken aikaa hän vastusti, mutta kääntyi sitten ympäri ja katsoi kohti taivasta. Niin, siellä ylhäällä aurinko oli, leimuten suurena sinivalkoisena liekinä. Kun Gunhild katseli ylöspäin, musteni taivas tykkäänään, mutta aurinko kutistui pikku säkeneksi, jolla oli vaarallinen pistävä välke, ja hän oli näkevinään sen irtautuvan taivaan kannelta ja suhisten syöksyvän alas iskeäkseen häntä niskaan ja surmataksaan hänet.

Gunhild kirkaisi. Hän ojensi toisen kätensä ylöspäin ja koetti sillä suojella niskaansa. Samassa hän lähti juoksemaan.

Juostuaan kappaleen matkaa tietä pitkin, jolla valkoista kalkkitomua tuprusi tukehduuttavana pilvenä, hän huomasi tien vieressä suuren kiviröykkiön. Siinä oli raunioiksi sortuneen talon jäännökset. Hän riensi sinne ja löysi onnekseen kellarikuopan aukon.

Siellä sisällä oli viileä ilma ja hyväatekävä pimento. Gunhild ei nähnyt kahta askelta eteensä.

Hän asettui istumaan selkä oviaukkoon päin ja lepuutti silmiänsä pimeässä. Ei mikään loistanut eikä välkkynyt. Hän ymmärsi nyt, kuinka mieluisaa pikku ketun on päästä ryömimään pesäänsä, kun metsämiehet sitä vainoavat. Nytkin saivat lämpö ja helle ja valo ja päivänkilo pettyneiden metsämiesten lailla seisoa hänen turvapaikkansa aukon takana. Koko joukkue seiso ylöspäin peitsineen ulkona vaanien, mutta hän oli huolettomana suojassaan.

Saatuana silmänsä tottumaan pimeyteen Gunhild huomasi lattialla kiven ja istui sille odottamaan. Varmaankaan hän ei moneen tuntiin rohkene lähteä tästä luolasta. Ei ennen kuin aurinko on laskenut niin kauas länteen, ettei se enää jaksa taivaalla hallita.

Mutta kauan Gunhild ei ennättänyt istua siellä pimeässä, kun tuhat aurinkoa alkoi säkeninä välkkyä hänen silmissään ja hänen paahtuneissa aivoissaan kaikki tuntui pyörivän. Hän sai kovan pyörrytyskohtauksen; tuntui kuin kellarin seinät olisivat lakkaamatta kieppuneet hänen ympärillään. Päätä huimasi niin, että hänen täytyi nojata seinää vasten, jottei kaatuisi lattialle.

"Oi Jumala, vainoatko minua tänne sisäänkin asti!" Gunhild valitti.

"Jotakin pahaa minä varmaankin olen tehnyt, kosk'ei aurinko voi kärsiä minua näkyvissään", hän jatkoi.

Samassa isän kirje johtui hänen mieleensä, ja siihen liittyi taas äidin kuolema, hänen oma hirveä surunsa ja kuolemantoivomuksensa. Tätä kaikkea hän ei ollut ensinkään muistanut silloin kun oli todellisessa hengenvaarassa, jolloin hänellä oli vain pelastuminen mielessään.

Gunhild tempaisi kirjeen esille, levitti sen auki ja meni oviaukolle nähdäkseen lukea sitä. Sanat olivat siinä sellaisina kuin hän ne muistikin, ja syvä huokaus pääsi häneltä.

Silloin hän yht'äkkiä sai ajatuksen, joka oli kevyt ja mieluinen ja lohduttava.

Etkö ymmärrä, että Jumalan tarkoitus on näin päästää sinut pois elämästä?

Se tuntui hänestä kauniilta, se oli oikea Jumalan armo. Miten, sitä hän ei oikein ymmärtänyt, sillä hän ei ollut täydessä tajussaan. Alkoi uudelleen pyörryttää, koko kellari tuntui viippuvan ympäri, ja pikkuinen tulipiiru näytti hypähtelevän hänen toisen silmänsä kalvolla.

Mutta nyt hänestä tuntui mieluiselta ajatella, että Jumala näin sallii hänen päästä päiviltään, muuttaa taivaaseen äidin luo täältä surun alhosta.

Hän nousi seisoalleen, painoi ensin niskaansa suojaksi molemmat kätensä, mutta laski ne uudelleen alas ja lähti hyvin hiljalleen ulos auringonpahteeseen, ihan yhtä vakavana kuin olisi ollut kirkon keskikäytävää kulkemassa.

Hänen oli nyt vähän viileämpi olla. Ulos tullessaan hän ei ensin huomannut metsämiehiä eikä peitsiä eikä kiiluvakärkisiä nuolia.

Mutta kun hän oli pari askelta kulkenut, silloin kaikki taas olivat hänen kimpussaan, ikään kuin olisivat väijyksistä rynnänneet. Koko maanpinta loisti ja säkenöi, ja aurinko hyökkäsi pistävänä kipinästä takaapäin hänen päällensä ja tuikkasi häntä niskaan.

Hän käveli vielä muutamia askeleita. Sitten hän sortui maahan kuin salaman iskemänä.

Muutamat siirtokuntalaiset tapasivat hänet siinä pari tuntia myöhemmin. Hän makasi puristaen toisella kädellä sydäntään, toinen ojona ja rutistaen kirjettä, ikään kuin osoitukseksi, mikä hänet oli surmannut.

AAMURUSKON SIIVILLÄ

Samana päivänä, jona Gunhild kuoli auringonpistoon, oli Gertrud lähtenyt läntiseen esikaupunkiin ja käveli siellä leveätä katua pitkin. Hän oli ostamassa nappeja ja ompelutyöhönsä tarvittavia nauhoja, mutta oli vielä outo sielläpäin, niin että sai kauan kulkea, ennen kuin löysi, mitä oli etsimässä. Eikä hän erityisesti kiirehtinytkään, sillä hänestä oli hauskaa saada kuljeksia ulkoilmassa. Gertrud oli vasta hiukkasen katsellut Jerusalemia. Hän oli ottanut kotoa mukaansa niin vähän vaatteita, että enimmän aikaa hänen täytyi istua ompelemassa itselleen jotakin yllepantavaa.

Niinkuin aina muulloinkin Gertrud nytkin kulki katua pitkin onnellinen hymy huulillaan. Hän kyllä tunsikin tuon hirvittävän kuumuuden ja pistelevän auringonhelteen, mutta häntä se ei vaivannut niinkuin muita ihmisiä. Joka askelellaan hän ajatteli, että kenties Jeesuskin oli kulkenut tätä samaa maata, jota hän nyt vaelsi. Hän oli varma siitä, että Jeesus oli katsellut noita kukkuloita, jotka päivänsumussa kuultivat kadun toisesta päästä. Pöly ja helle oli rasittanut häntä niinkuin nyt Gertrudiakin. Tätä ajatellessaan hän tunsikin Jeesuksen olevan niin lähellä, että hänen mielensä aivan kumpuili valtavaa iloa.

Se Gertrudin oli tehnytkin sanomattoman onnelliseksi hänen Palestiinaan saavuttuaan, että hän oli päässyt Jeesusta paljon lähemmäs kuin ennen. Gertrudin mieleen ei täällä koskaan muistunut, että siitä oli jo pari tuhatta vuotta, kun Jeesus vaelsi täällä opetuslastensa kanssa, vaan hänen olikin mieluisinta kuvitella Jeesuksen eläneen siellä ihan äskettäin. Hänen askeltensa jäljet tuntuivat näkyvän vielä maassa ja hänen äänensä vielä helähtävän Jerusalemin kaduilla.

Juuri kun Gertrud laskeutui jyrkkää mäkeä Jaffan portille päin, tallusti pari sataa Venäjältä tullutta pyhiinvaeltajaa katua ylämäkeen. He olivat monta tuntia kuljeksineet katsomassa pyhiä paikkoja Jerusalemin ympäristössä ja olivat nyt niin väsyksissä kävelystä päivän helteessä, että tuskin näyttivät jaksavan nousta mäen päällä oleviin vierasmajoihin.

Gertrud pysähtyi heidän ohikulkiessaan katselemaan tuota talonpoikaisjoukkiota. Hänestä he olivat ihmeen samannäköisiä kuin hänen kotipitäjälaisensä; niilläkin oli tuollaiset sarkatakit ja kirjaillut mekot. Lieneeköhän sieltä koko pitäjän väki yht'aikaa lähtenyt Palestiinaan pyhiinvaeltamaan, hän ajatteli katsellessaan heitä. Tuo mies, jolla on silmälasit nenällä, on varmaan koulumestari, ja tuo ryhmysauvainen äijä on suuren talon isäntä ja koko pitäjän valtias. Ja tuo suoraryhtinen mies on vanha soturi, ja tuossa kulkee kapeahartiainen pitäjänräättäli, jonka pitkät kädet ilmaa viippovat.

Hän seisoikin siinä hyvillä mielin ja laati tapansa mukaan pikku tarinoita näkemistään. Tuo vanha eukko, jolla on silkkihiina päässään, on rikas, hän ajatteli, mutta ei ole päässyt lähtemään tänne ennen kuin nyt vanhoilla päivillään, sillä hän on ensin tahtonut toimittaa poikansa ja tyttärensä naimisiin ja kasvattaa lastenlapsensa aikaihmisiksi. Ja tuo hänen rinnallaan kulkeva eukko, jolla on pieni mytty kädessään, on hyvin köyhä. Hän on niitä, joiden on täytyntä koko ikänsä uurastaa säästääkseen rahoja Jerusalemin matkaa varten.

Noihin pyhiinvaeltajiin ei voinut olla mieltymättä, kun näki heidän tulevan vastaansa pölyisinä ja kuumuudesta hohtaen, mutta iloisina ja hyvällä tuulella, eikä yhdenkään kasvoissa nähnyt tyytymättömyyttä. Kuinka hurskaita ja kärsivällisiä he lienevätkään, Gertrud ajatteli, ja kuinka syvästi he rakastanevatkaan Jeesusta, kun he noin ilomielin vaeltavat hänen maatansa, ikään kuin eivät rasiuksia muistaisikaan.

Jälkijoukkona tuli muutamia, jotka olivat niin upouuvuksissa, että vain vaivoin jaksoivat käydä laahustaa. Liikuttavaa oli nähdä, kuinka heidän ystävänsä ja sukulaisensa kääntyivät kädestä pitäen auttamaan heitä mäkeä ylös. Mutta kaikkein kurjimman näköiset saivat kulkea yksin. He olivat kaiketi niin perin voimattomia, ettei kukaan tuntenut jaksavansa auttaa heitä.

Vihoviimeisenä tuli ehkä seitsentoistavuotias tyttö. Hän oli toisten joukossa melkein ainoa alaikäinen, muut olivat enimmäkseen vanhoja tai parhaassa iässänsä. Hänet nähdessään Gertrud päätteli itsekseen, että tyttö oli joutunut syvään onnettomuuteen, joka oli tehnyt kotona elämisen hänelle mahdottomaksi. Kenties hänkin oli nähnyt metsässä Jeesuksen tulevan vastaansa ja saanut häneltä neuvon lähteä Palestiinaan.

Nuori tyttö oli hyvin sairaan ja kärsivän näköinen. Hänellä oli hento ruumis, jota karheat, paksusta kankaasta tehdyt vaatteet ja varsinkin saapasruojut, jotka hänellä samoin kuin muillakin naisilla oli jalassaan, tuntuivat sietämättömästi vaivaavan. Aina pari askelta eteenpäin hoiputtuaan hänen täytyi seisahtua hengähtämään. Kovin vaarallista oli noin pysähtyä seisomaan keskelle katua, missä saattoi joutua kameelin jalkoihin tahi vaunujen alle.

Gertrudin teki vastustamattomasti mieli auttaa häntä. Hän ei kauan arvellut, vaan meni tytön luokse, kiersi kätensä hänen vyötäisilleen ja neuvoi sairasta nojaamaan hänen olkapäätään vasten. Tyttö katsahti häneen tylsin silmin. Puolitiedottomasti hän otti avun vastaan ja astui Gertrudin varassa pari askelta eteenpäin.

Muuan vanhahko naisihminen käännähti samassa ympäri. Hän katsoa tuijotti Gertrudiin ja huusi ankarasti pari sanaa sairaalle. Tämä näytti kovasti säikähtyvän, ojensihe pystyyn, tuuppasi Gertrudin pois luotaan ja koetti omin voimin jatkaa, mutta pysähtyi melkein heti.

Gertrud ei voinut käsittää, miksei tyttö huolinut hänen avustaan. Hän luuli syyksi sitä, että venäläiset kainoudesta välttivät turvautumista vieraan apuun. Hän riensi takaisin sairaan luo ja kiersi uudelleen kätensä hänen vyötäisilleen. Silloin muukalaisen kasvot aivan vääntyivät kauhusta ja inhosta. Hän riuhtautui Gertrudista erilleen, vieläpä rupesi huitomaan käsillään häneen päin ja läksi kaikin voimin juoksemaan pakoon.

Nyt Gertrud siis näki, että toinen tosiaan pelkäsi häntä. Hän arvasi, ettei siihen voinut olla syynä muu kuin ne hävyttömät juorut, joita gordonilaisista oli levitetty. Gertrud samalla kertaa vihastui ja kävi kovin pahoilleen. Tuolle raukalle hän ei voinut tehdä muuta kuin jättää hänet rauhaan, jottei hän vielä pahemmin säikähtäisi. Mutta siinä seisoessaan ja seuratessaan katseillaan pakenevaa hän huomasi, että tyttö säikähdyksestä hämmentyneenä juoksi suoraan vaunuja vastaan, jotka täyttä vauhtia ajoivat alamäkeen. Gertrudia kauhistutti, sillä hän ei nähnyt muuta mahdollisuutta kuin että tyttö joutuisi hevosten ja vaunujen alle surman suuhun.

Gertrud tahtoi sulkea silmänsä ollakseen näkemättä tuota hirveätä tapaturmaa, mutta hän oli niin kokonaan herpaantunut, etteivät edes hänen silmäluomensa ottaneet sulkeutuakseen. Hänen täytyi silmät selkiselällään katsoa, kuinka hevoset tulivat tyttöraiskaa kohti ja sysäsivät hänet kumoon. Mutta ihan samassa nuo viisaat, jalot eläimet itsestään pysähtyivät. Ne kavahtivat taaksepäin, tenäsivät jalkansa kovasti maahan hillitäkseen alamäkeen vierivien rattaiden vauhtia, sujauttivat sitten äkkiä vaunut sivulle ja jatkoivat matkaansa, eikä yksikään kavio eikä ratas hipaissutkaan kaatunutta.

Gertrud jo luuli vaarasta päästyn. Venäläinen tyttö makasi vielä hievahtamatta maassa, mutta ei suinkaan hänelle ollut muuta pahaa tapahtunut kuin että oli pyörtnyt säikähdyksestä.

Ihmisiä riensi joka taholta auttamaan loukkaantunutta. Gertrud ehti ensimmäisenä hänen luokseen. Hän kumartui nostamaan tyttöä maasta. Silloin hän näki hänen takaraivostaan tihkuvan verta sorakadulle ja hänen ylöspäin kääntyneissä kasvoissaan omituisen jähmettyneen ilmeen. Hän on kuollut, Gertrud ajatteli, ja minä olin hänen kuolemaansa syyppää.

Samassa muuan mies tarttui Gertrudiin ja paiskasi hänet rajusti syrjään. Hän karjaisi hänelle muutamia sanoja, joiden Gertrud ymmärsi merkitsevän sitä, ettei hänenlaisensa lunttu kelvannut koskemaan hurskaaseen, nuoreen pyhiinvaeltajaan. Pian hän kuuli saman joka taholta. Uhkaavia käsiä oli häntä vastaan koholla, häntä sykittiin ja tungettiin, kunnes hän joutui sen tiheän ihmisjoukon ulkopuolelle, joka oli kerääntynyt loukkaantuneen ympärille.

Hetkiseksi Gertrud niin suuttui tästä kohtelusta, että puristi kätensä nyrkkiin. Hän tahtoi puolustautua, tahtoi uudelleen päästä venäläisen tytön luokse nähdäkseen, oliko tämä tosiaan kuollut. "Te itse olette kelvottomia häneen kajoamaan enkä minä", hän huusi kovalla äänellä ruotsiksi. "Te kaikki olette hänen surmaajiansa. Teidän ilkeämielinen solvauksenne hänet saattoi kuolemaan."

Gertrudin puhetta ei ymmärretty, ja suuttumuksen sijaan hän äkkiä kalpeni kauhusta. Mitähän, jos joku oli nähnyt tämän tapahtuman ja nyt kertoi sitä pyhiinvaeltajille! Silloin nuo ihmiset säälimättä syöksyivät hänen kimppuunsa ja lyövät hänet hengiltä.

Hän pakeni kiireesti koko paikalta, juoksi niin nopeasti kuin suinkin jaksoi, vaikk'ei kukaan ajanut häntä takaa. Hän ei pysähtynyt ennen kuin saavuttuaan Jerusalemin pohjoispuolella oleville aukeille kangasmaille.

Siellä hän seisahtui, pyyhki otsaansa ja paineli kädet ristissä päätään.

"Oi hyvä Jumala! Olenko minä nyt murhaaja? Olenko minä nyt syyppää ihmisen kuolemaan?"

Samassa hän kääntyi kaupunkia kohti, jonka korkea muuri synkkänä kohosi aivan hänen vieressään.

"En minä ole syypää, vaan sinä", hän huusi. "En minä, vaan sinä olet!"

Hän kääntyi väristen pois päin kaupungista mennäkseen siirtokunnan talolle, jonka katto kohosi etäältä. Mutta monta kertaa hän seisahtui koettaen edes hiukkasen selvittää mieleensä tunkeutuvia ajatuksia.

Sillä Gertrud oli Palestiinaan tultuaan kaiken aikaa ajatellut: Täällä minä olen Herrani ja kuninkaani omassa maassa, nyt minä olen hänen itsensä suojeltavana, täällä minä olen kaikesta pahasta turvassa. Ja hän oli tuudittunut siihen uskoon, että Kristus oli sen vuoksi käskenyt hänen matkustaa pyhään maahan, kun hän jo oli kärsinyt niin raskasta surua, ettei hänen enää tarvitsisi elämässä enempää kokea, vaan saisi tästälähin olla hyvässä turvassa ja rauhassa.

Mutta nyt Gertrudista tuntui jotenkin samalta kuin siitä tuntunee, joka asuu lujasti varustetussa kaupungissa ja äkisti näkee sen vankkojen tornien ja muurien sortuvan. Hän näki olevansa aivan suojaton. Nyt ei tuntunut olevan mitään turvapaikkaa pahan hyökkäyksiltä. Päinvastoin, juuri täällähän onnettomuus näytti kohtaavan pahemmin kuin missään muualla.

Hän hylkäsi kerrassaan ajatuksen, että hän olisi ollut syyllinen venäläistytön kuolemaan; siitä hän ei tahtonut kärsiä omantunnon vaivoja. Mutta hän aavisti ja pelkäsi sitä vahinkoa, jonka tämä tapahtuma saattoi hänelle tuottaa. "Tokko päässen tästälähin koskaan siitä näystä, kuinka hevoset tulivat", hän vaikeröi. "En suinkaan minä enää koskaan saa ilon päivää."

Hänen mieleensä nousi, mistä lienee noussutkin kysymys, jota hän heti yritti tukehduuttaa, mutta joka yhä uudelleen palasi. Hän alkoi epäillä, oliko Kristus ollenkaan lähettänyt häntä tähän maahan. Sellainen kysymyshän oli suuri synty, mutta hän ei vain siitä päässyt. Mitä Kristus oikein tarkoitti lähettäessään hänet tähän maahan?

"Oi hyvä Jumala", hän epätoivoissaan huokasi, "luulinhan, että sinä rakastit minua ja tahdoit ohjata kaikki parhain päin. Oi Jumala, olinhan niin onnellinen, kun luulin sinun minua suojelevan."

Kun Gertrud saapui siirtokunnan talolle, oli siellä eriskummallisen hiljaista ja juhlallista. Porttia avaava poika näytti tavattoman totiselta, ja pihaan tultuaan Gertrud huomasi, että kaikki siellä liikkuvat hiiviskelivät ihan hiljaa ja ettei kukaan ääneen puhunut. Täällä on kuolema käynyt vieraana, hän ajatteli jo ennen kuin oli kuullut keneltäkään mitään.

Pian hän sai tietää, että Gunhild oli löydetty kuolleena tieltä. Hänet oli jo kannettu kotiin, ja hän makasi paareilla alakerran pesutuvassa. Gertrud tiesi, että itämailla täytyi haudata kuolleet hyvin kiireesti, mutta sittenkin häntä kammotti, kun hautajaisia jo nyt parhaillaan valmistettiin. Timmin Halvor ja Ljungo Björn veistivät arkkua, ja pari vanhempaa naista kääri ruumista liinoihin. Mrs Gordon oli lähtenyt amerikkalaisen lähetyslaitoksen johtajalta pyytämään, että Gunhild saataisiin haudata amerikkalaisten hautausmaahan. Boo ja Gabriel seisovat pihalla lapiot käsissä ja odottivat vain Mrs Gordonin tuloa lähteäkseen hautaa kaivamaan.

Gertrud meni pesutupaan. Hän seiso siellä kauan katsellen Gunhildia ja purskahti rajusti itkemään. Hän oli aina kovin pitänyt vainajasta, mutta nyt seisossaan siinä Gunhildia katsellen hän tuns i aivan selvästi, ettei hän itse eikä kukaan muukaan ihminen ollut osoittanut Gunhildille niin paljon rakkautta kuin hän olisi ansainnut. Kaikki kyllä olivat tunnustaneet, että hän oli rehellinen ja hyvä ja rakasti totuutta, mutta hän oli pikkuseikoista tarkkaan huolehtimalla tehnyt omansa ja muiden elämän liian raskaaksi, ja se oli vieroittanut ihmisiä hänestä. Joka kerta tätä ajatellessaan Gertrud tuns i, että oli sääli Gunhild parkaa, ja hänen kyynelensä alkoivat uudelleen vuotaa.

Mutta äkkiä Gertrud herkesi itkemästä ja katseli Gunhildia levottomana, melkein peloissaan. Hän oli nähnyt Gunhildin kasvoissa nyt kuolleena saman ilmeen, joka hänellä oli eläessään, kun hän mietiskeli jotakin vaikeatajuista tai monimutkaista seikkaa. Ihmeellistä oli nähdä hänen vainajanakin ikään kuin tuumivan jotakin, silmäkulmien välissä syvä ryppy ja huulet hiukkasen pitkällä.

Gertrud lähti hiljaa pois vainajan luota. Tuo mietiskelevä piirre Gunhildin kasvoissa oli nostanut hereille hänen omat huolensa. Hänestä tuntui kuin Gunhildkin olisi jäänyt miettimään sitä kysymystä, mitä varten Jeesus oli lähettänyt hänet tähän maahan. Miksi minun piti tänne tulla, kun täälläkin vain kuolema oli edessäni, sitä hän näytti itsekseen aprikoivan.

Kun Gertrud tuli takaisin pihalle, kiirehti Boo häntä vastaan. Hän pyysi, että Gertrud tulisi puhumaan pari sanaa Höökin Gabriel Matinpojalle. Gertrud jäi aivan hämmästyneenä seisomaan ja katselemaan Boota; hän oli niin omissa ajatuksissaan, ettei edes voinut käsittää, mitä toinen sanoi. — "Gabriel se näet löysi Gunhildin tieltä", sanoi Boo selitykseksi. Gertrud ei kuullut hänen sanojaan seisossaan siinä mietiskellen, mitä tuo ilme Gunhildin kasvoissa merkitsi. — "Hirveätä varmaan Gabrielin oli tavata hänet kuolleena tiellä, kulkiessaan ihan rauhallisena, edes aavistamatta mitään onnettomuutta", sanoi Boo, ja kun Gertrud ei vielääkään ymmärtänyt, lisäsi hän hety myksestä värisävällä äänellä: "Jos minulla

täällä siirtokunnassa olisi joku, josta oikein pitäisin, ja minä tapaisin hänet kuolleena maasta, enpä tiedä, miten minun kävisi."

Gertrudin silmät selkenivät ikään kuin unesta. Niin tosiaan, tiesihän hänkin sen ennestään, että Gunhild oli Gabrielin mielitetty. Hehän olisivat menneet naimisiin, jollei tämä Jerusalemin retki olisi tullut esteeksi. Mutta he olivat yhdessä päättäneet lähteä Palestiinaan, vaikkeivät sitten koskaan pääsisi mieheksi ja vaimoksi. Ja nyt Gabrielin piti tavata Gunhild vainajana tiellä!

Gertrud meni portille, missä Gabriel seiso i liikahamama askeltakaan häntä kohden. Hän puristi huuliansa yhteen, tuijotti jäykin silmin eteensä ja työnteli lapiota kahden kiven väliin. Gertrudin pysähtyessä hänen eteensä hänen huulensa hiukan liikahamivat, mutta mitään ääntä ei päässyt kuuluville.

"Gabriel on siinä tilassa, että itku tekisi hänelle kovin hyvää", kuiskasi Boo Gertrudille.

Gertrud ojensi Gabrielille ääneti kätensä, niinkuin hautajaisissa tehdään lähimmille sukulaisille. Gabrielin käsi oli hervoton ja kylmä.

"Boo sanoo, että sinä hänet löysit", sanoi Gertrud. Gabriel seiso i yhtä liikahamamama. — "Varmaan se oli sinusta katkera kohtaama", Gertrud jatkoi, mutta Gabriel seiso i kuin kivikuva. Gertrud oli nyt ennättänyt paremmin ajatella hänen suruaan. Hän ymmärsi, aivan kuin se olisi hänelle itselleen tapahtunut, miten kauheata se oli ollut. — "Mutta minä luulen, että se oli Gunhildin oman mielen mukaista, kun juuri sinä hänet löysit", hän sanoi.

Gabriel säpsähti ja katsoi suurin silmin Gertrudiin. — "Luuletka, että se oli hänen mieleistään?" — "Oli kyllä", Gertrud sanoi, "minä ymmärrän, että se oli sinusta vaikeata, mutta luulen, että hän olisi tahtonut juuri sinut löytäjäkseen." — "En lähtenyt hetkeksikään hänen luotaan", sanoi Gabriel hiljaisesti, "ennen kuin sain muita ihmisiä avukseni, ja minä kannoin häntä niin kauniisti kuin suinkin voin." — "Niin, sen sinä kyllä teit", Gertrud sanoi.

Gabrielin huulet alkoivat värähdellä, ja yht'äkkiä kynelet alkoivat virtana valua hänen silmistään. Boo ja Gertrud seisoivat äänettöminä hänen vieressään ja antoivat hänen itkeä. Gabriel painoi kasvojaan ovenpieleen ja itkeä nyhkytti aivan valtoimena.

Hetkisen päästä hän alkoi tyyntyä. Hän tuli Gertrudin luokse ja tarttui tämän käteen. "Kiitos sinulle siitä, että sait minut itkemään", hän sanoi. Hänen äänensä oli nyt lauhkea ja nöyrä; melkeinpä olisi luullut hänen isänsä, vanhan Höökin Matin puhuvan. "Nyt minä näytän sinulle sellaista, jota en aikunut antaa kenenkään muun ihmisen nähtäväksi", hän jatkoi. "Kun löysin Gunhildin, oli hänellä kädessään tämä isältään saamansa kirje, ja minä otin sen, kun pidin itseäni läheisimpänä sitä lukemaan. Mutta nyt ajattelen, että onhan sinullakin iäkkäät vanhemmat kotonasi, ja saat nyt nähdä tämän, koska kerran sait minut itkemään."

Gertrud otti hänen kädestään kirjeen ja luki sen. Sitten hän katsahti Gabrieliin. — "Vai tämän vuoksi hän siis kuoli", hän sanoi. Gabriel nyökkäsi päätään. — "Niin minäkin luulen", hän sanoi. Gertrud huudahti melkein parkaisemalla: — "Voi Jerusalem, Jerusalem, sinä surmaat meidät kaikki! Aivanhan Jumala on meidät hylännyt!"

Mrs Gordon tuli samassa portista sisään. Hän lähetti heti Gabrielin ja Boon hautausmaalle, Gertrud meni pieneen huoneeseensa, jossa hän oli asunut yhdessä Gunhildin kanssa. Siellä hän pysyi koko illan.

Siellä istuessa hänet valtasi kauhu, yhtä voimakas ja hillitsemätön kuin aaveenpelko. Hän uskoi vielä samana päivänä tapahtuvan jotakin pahaa, ikään kuin olisi pelännyt sen jossakin nurkassa väijyvän. Samalla aikaa epäilyskin häntä ahdisti. En ymmärrä, minkä vuoksi Kristus meidät tänne lähetti, hän ajatteli. Täällähän me itse joudumme turmioon ja saatamme siihen muutkin.

Vähäksi aikaa hän sai epäilyksensä haihtumaan, mutta heti sen jälkeen hän hämmästykseseen huomasi ajattelevansa, ketkä kaikki olivat Jerusalemiin lähdön johdosta joutuneet onnettomuuteen. Ei mikään heistä ollut sen varmempaa kuin että Jumala itse tahtoi tätä heidän lähtöänsä; kuinka sitten saattoi olla mahdollista, että se ei tuottanut muuta kuin kurjuutta?

Hän oli ottanut esille kynän ja paperia kirjoittaakseen vanhemmillensa, mutta ei siihen kyennytkään. "Mitä minä kirjoittaisin, jotta he minua uskoisivat?" pääsi häneltä toivoton huokaus. "Jos minä jättäytyisin kuolemaan niinkuin Gunhild, silloin he kenties uskoisivat meidän syyttömyytemme."

Päivä kului, vaikka hitaastikin, ja yö tuli. Gertrud oli niin onneton, ettei hän voinut saada unta. Gunhildin kasvot väikkyivät hänen silmissään, ja lakkaamatta hän kyseli itseltään, mitä vainaja oikein mietiskeli. Lopulta hän oli siitä aivan varma, että Gunhildin viimeinen ajatus hänen kuollessaan oli ollut sama, josta hän itse koetti päästä selville.

Jo ennen päivänkoittoa Gertrud nousi ja pukeutui lähteäkseen ulos.

Tänä viime päivänä ja yönä hän oli vieraantunut niin kauas Kristuksesta, että tuskin enää uskoi löytävänsä tietä takaisin hänen luokseen. Nyt aamulla hän yht'äkkiä alkoi ikävöidä yhteen paikkaan, jossa hän aivan varmasti tiesi Jeesuksen käyneen. Ja tämä paikka, ainoa jonka asemasta kaikki ovat olleet yksimielisiä, oli Öljymäki. Hän ajatteli, että sille noustessaan hän uudelleen pääsisi hänen läheisyyteensä, tuntisi olevansa hänen rakkautensa suojassa ja ymmärtäisi hänen aikomuksensa.

Ensi alussa yön pimeyteen tultuaan hän tunsi kaksinkertaista tuskaa. Hän ajatteli yhä uudelleen kaikkea sitä ansaitsematonta onnettomuutta, jota hän tänä ainoana päivänä oli kokenut.

Mutta kuta korkeammalle hän kohosi vuoren rinnettä, sitä valoisammalta hänen mielessään tuntui. Oli kuin olisi raskas taakka nostettu hänen hartioiltaan. Selvyys alkoi jo hänelle hämmöttää.

Niin niin, juuri sillä tavalla se on selitettävä, hän ajatteli. Kun sellaisia vääryyksiä estämättä tapahtuu, silloinhan maailman täytyy olla viimeisillään. Mitenkään muuten hän ei saattanut käsittää sitä, että oikea tuli vääräksi, ettei Jumala kyennyt pahaa estämään, että pyhät kärsivät vainoa, että valhe sai kieltämättä vallita.

Hän pysähtyi mietiskelemään. Niin, aivan varmaan Herran tulemisen aika oli lähellä, eikä enää kauan tarvinnut odottaa hänen laskeutumistaan taivaan pilvistä.

Jos niin oli, silloin hän kyllä ymmärsi, minkä vuoksi heidät kaikki oli kutsuttu Jerusalemiin. Jumala oli suuressa armossaan lähettänyt hänet ja hänen ystävänsä sinne tapaamaan Jeesusta. Hän löi ihmettelystä ja ilosta käsiänsä yhteen ajatellessaan tämän armon äärettömyyttä.

Hän riensi nopein askelin mäen rinnettä ylöspäin, kunnes saapui sen huipulle, josta Jeesus kohosi taivaaseen.

Itse se paikka oli aitauksen sisässä, niin että sinne hän ei päässyt, mutta hän seisoj ulkopuolella ja katseli pilviä, jotka nyt aamunkoitossa nopeasti kirkastuivat.

Mitähän, jos hän saapuikin jo tänään, hän ajatteli. Hän pani kätensä ristiin ja katseli aamutaivasta, jota keveät utupilvet peittivät.

Samassa se muuttui heleän punertavaksi ja sen kajastus näytti kuultavan hänen kasvoissaan. "Hän tulee", Gertrud sanoi, "ihan varmaan hän jo tulee."

Hän tuijotti aamuruskoon, ikään kuin olisi nähnyt sen ensi kerran. Hän luuli näkevänsä kauas taivaan sisälle. Idänpuolella näkyi syvän holvikaaren alla korkea, leveä portti, ja hän odotti vain sen aukenemista, jotta Kristus kaikkine enkeleineen astuisi siitä ulos.

Hetkisen päästä tosiaankin idän portti aukeni ja aurinko ilmaantui taivaalle. Gertrud odotti paikaltaan liikauttamatta koko ajan, kun sen rusko valaisi Jerusalemin lännenpuoleista vuoristoa, jossa kukkuloita nousi ja laski meren laineiden tapaisina. Hän odotti yhä samassa asennossa, kunnes aurinko oli noussut niin korkealle, että sen säteet jo kimmelsivät hautakirkon kupukatolta kohoavasta rististä.

Gertrud muisteli kuulleensa, että Kristus oli tuleva päivänkoitteessa aamuruskon siivillä. Hän tiesi nyt, ettei se enää tänään voinut tapahtua. Mutta hänen mielensä ei sentään siitä masentunut. "Hän tulee kyllä sen sijaan huomenna", hän sanoi täydellisen luottavasti.

Hän laskeutui alas vuorelta ja palasi siirtokunnan taloon kasvot onnesta loistavina. Mutta hän ei kenellekään ilmaissut tuota iloista varmuuttansa. Hän istui, kuten tavallisesti, koko päivän työssään ja puhui arkiasioista.

Seuraavana aamuna hän seisoj uudelleen öljymäellä odottamassa päivänkoittoa.

Ja jok'ainoa aamu hän sitten palasi sinne, sillä hän tahtoi olla ensimmäisenä ihmisistä näkemässä Kristuksen tuloa ihanassa huomenen koitteessa.

Hänen käyntinsä herättivät piankin muiden siirtokuntalaisten huomiota, ja he pysyivät Gertrudia pysymään kotona. Siirtokuntalaiset vakuuttivat hänelle, että se vahingoittaisi heidän tilaansa, jos ihmiset näkisivät hänen joka aamu olevan polvillaan Öljymäellä odottamassa Kristuksen tulemistä. Jos hän tällä tavalla jatkaa, ruvetaan heitä sanomaan vähämielisiksi.

Gertrud koetti totella ja pysyä kotona. Mutta kun hän taas aamuyöstä heräsi, silloin hänestä yht'äkkiä tuntui ihan selvältä, että juuri tänään Jeesus tuleeekin. Ja silloin ei mikään voinut häntä pidättää nousemasta ylös ja rientämästä vastaanottamaan kuningas-vapahtajaansa.

Tämä odotus oli tullut hänen toiseksi luonnokseen. Hän ei voinut vastustaa sitä eikä vapautua siitä.

Kaikessa muussa hän pysyi aivan entisellään. Hänen aivonsa eivät olleet mitenkään hämmennyksissä, eikä hänessä voinut huomata muuta muutosta kun sen, että hän oli entistä iloisempi ja miellyttävämpi.

Jonkin ajan perästä totuttiin hänen aamuvaelluksiinsa eikä kukaan enää erityisesti pitänyt niitä silmällä. Mutta aamulla uloslähtiessään hän näki tumman varjon odottavan häntä portilla. Ja rientäessään vuorenrintettä ylöspäin hän kuuli jäljessään raudoitettujen kengänkorkojen kopinaa. Hän ei koskaan puhunut tälle varjolle, mutta tunsikin olevansa turvattu, kun tuo askelten kopse häntä seurasi.

Joskus mäeltä alas tullessaan hän tapasi tienvieressä Boon, joka odotti häntä jotakin aitaa vasten nojallaan ja katsoen häneen uskollisin silmin. Boo punastui ja kääntyi katsomaan muuanne, ja Gertrud kulki edelleen, ikään kuin ei olisi häntä huomannut.

BARAM PASHA

Siirtokuntalaiset olivat hyvin mielissään siitä, että olivat saaneet vuokrata tuon uuden, komean talon Damaskoksen portin ulkopuolelta. Se oli niin iso, että he mahtuivat siihen melkein kaikki, ja ainoastaan pari perhekuntaa oli sijoitettava muualle. Siinä oli vielä sellaisia mukavuuksia kuin kattopengermät ja avonaiset pylväskäytävät, joissa kesäkuumalla oli ihana oleksia. He pitivät sitä tietenkin erityisenä Jumalan armona, että sellainen talo oli sattunut olemaan vuokrattavana.

He sanoivat usein, että tuskin he mitenkään olisivat saaneet siirtokunnassa aikaan miellyttävää yhteiselämää, jolleivät olisi saaneet tällaista erityistä taloa, vaan heidän olisi täytynyt asua eri paikoissa kaupungilla.

Talo oli Baram pashan, Jerusalemin silloisen kuvernöörin oma. Hän oli noin kolme vuotta sitten rakennuttanut tämän talon vaimolleen, jota hän rakasti enemmän kuin mitään muuta maailmassa. Hän tiesi, ettei hän voinut ilahduttaa sen paremmin häntä kuin rakennuttamalla talon, johon mahtuisi koko hänen suuri taloutensa, hänen poikansa ja miniänsä, tyttärensä ja vävynsä, kaikki lapsineen ja palvelijoineen.

Mutta kun talo oli valmistunut ja Baram pasha muuttanut siihen, oli hirveä onnettomuus kohdannut häntä. Ensi viikolla hänen asuessaan siinä kuoli yksi hänen tyttäristään, seuraavana vielä toinen ja kolmantena hänen rakas vaimonsa. Silloin Baram pasha synkistyi surusta, muutti heti uudesta palatsistaan, sulki sen ovet ja vannoi, ettei hän koskaan siihen jalkaansa astu.

Siitä asti oli hänen palatsinsa ollut autiona, kunnes gordonilaiset viime keväänä olivat tulleet Baram pashan luo pyytämään sitä vuokratakseensa. Kaikista oli ollut hyvin ihmeellistä, kun hän siihen suostui, sillä aivan varmasti oli odotettu, ettei Baram pasha ikäänään laskisi ketään ihmistä sen kynnyksen yli.

Mutta kun sitten syksymmällä tuo ilkeä juorupuhe gordonilaisista oli syntynyt, rupesivat amerikkalaiset lähetyssaarnaajat neuvottelemaan, millä tavoin voisivat pakottaa nuo maanmiehensä poistumaan Jerusalemistä. Ja he päättivät käydä Baram pashalle puhumassa hänen vuokralaisistaan. He kertoivat hänelle niin paljon pahaa kuin heistä tiesivät ja kysyivät häneltä, kuinka hän saattoi suvaita sellaisia ihmisheittiöitä siinä talossa, jonka hän oli vaimonsa mieliksi rakennuttanut.

* * * * *

Nyt oli kaunis marraskuun aamu kello kahdeksan tienoilla.

Palestiinan synkeän pimeä yö oli jo alkanut haihtua, ja Jerusalem oli paraikaa muuttumaisillaan jokapäiväiseen asuunsa. Damaskoksen portin edustalle olivat kerjäläiset asettuneet kukin nimikkopaikalleen, ja katukoirat palasivat öisiltä retkeilyiltään asettuen päivälevolleen maakuoppiin ja roskaläjille. Edellisenä iltana oli pieni karavaani asettunut leiriin portin sisäpuolelle. Se laittautui nyt lähtökuntoon, ohjaajat köyttivät tavarakääröjä makaavien kameelien selkään, ja elukat mylvivät tuntiessaan raskaan kuorman selkäänsä painavan. Maalaisia riensi tietä pitkin kaupunkiin, kullakin taakkanaan suuret korilliset vihanneksia. Juhlallisesti astuvia paimenia tuli vuoristoista päin, ohjaten porttiholvin kautta suuria, teurastettavaksi vietäviä lammaslaumoja tai vuohikarjoja, joita tuotiin lypsylle.

Juuri pahimman aamutungoksen aikana saapui sinne vanha mies ratsastaen kauniilla, valkoisella aasilla. Hän oli loistavassa puvussa: alla pehmeätä, juovikkaasta silkistä tehty pitopuku ja sen yllä

pitkä, turkispäärmeinen, valkosinisellä kirjailtu levätti. Hänen turbaanissaan ja vyössään oli yltäkyllin kalliita koruompeleita kullanvärisestä silkistä. Hänen kasvonsa olivat varmaan kerran olleet kauniit ja arvokkaan näköiset. Nyt ne olivat vanhuuden riuduttamat, silmät vuotivat vettä, suu oli kuopalla, valkoinen parta vanukkeissa ja päästä kellastunut.

Portilla tunkeilevassa ihmisjoukossa kummastuttiin ja udeltiin: "Mitähän varten Baram pasha nyt ratsastaa Damaskoksen portista tätä tietä, jota hän ei kolmeen vuoteen ole tahtonut nähdä?"

Toiset kyselivät: "Ratsastaakohan Baram pasha nyt katsomaan taloansa, jossa hän valan vannaen uhkasi olla ikipäivänään käymättä?"

Ratsastaessaan portista väentungoksen läpi Baram pasha sanoi palvelijalleen Mahmudille, joka ratsasti hänen jäljessään:

"Kuuletko, Mahmud, kuinka kaikki vastaantulijamme ihmettelevät ja utelevat toisiltaan: 'Mikä nyt on, kun Baram pasha ratsastaa talolleen, jota hän ei kolmeen vuoteen ole käynyt katsomassa?'"

Ja palvelija vastasi kuulevansa ihmisten kummastelun.

Silloin Baram pashan kiihkeä närkästys puhkesi sanoiksi: "Pitävätkö he siis minua niin vanhana, että minulle kuka tahansa saattaa tehdä mitä ilkeää? Luulevatko he, että minä sallin riettaiden muukalaisten häväistä sitä taloa, jonka minä rakensin hyvälle ja siveälle vaimolleni?"

Baram pashan palvelija koetti hillitä hänen vihaansa ja sanoi hänelle: "Sinä unohdat, herra, kuinka monet monituiset kerrat me ennenkin olemme kuulleet kristittyjen solvaavan toisiaan."

Baram pasha nosti suutuksissaan käsivartensa ilmaan ja huudahti: "Huilunpuhaltajia ja ilotyttöjä nyt oleksii niissä huoneissa, joissa minun rakkaani kuolivat. Ennen kuin tämä päivä on lopussa, minä ajatan nuo heittiöt ulos talostani."

Samalla kuin pasha tätä puhui, hän kohtasi pienen joukon koululapsia, jotka reippaasti astuivat tietä pitkin, kaksi aina rinnan. Ja katsellessaan näitä lapsia hän huomasi ne aivan toisennäköisiksi kuin ne, joita Jerusalemin kaduilla tepasteli, sillä nämä olivat puhtaiksi pestyt, niillä oli ehyet vaatteet ja lujat kengät ja vaalea, sileäksi kammattu tukka.

Baram pasha seisautti aasinsa ja sanoi palvelijoilleen: "Mene kysymään heitä, keitä he ovat!"

"Kyllä tiedän kysymättäkin, keitä he ovat", palvelija vastasi, "olen nähnyt heitä täällä joka päivä. Ne ovat gordonilaisten lapsia ja menossa kouluun, jonka nämä muukalaiset ovat laittaneet entiseen taloonsa keskikaupungille, sitten kun he itse muuttivat sinun suureen taloosi."

Kun pasha vielä istui hiljaa katsellen lapsia, kulki hänen ohitsensa kaksi siirtokuntaan kuuluvaa miestä vetäen rattailla pienempiä koululapsia, jotka eivät vielä jaksaneet omin voimin kävellä kaupunkiin. Ja pasha näki, että pienokaiset taputtelivat ilosta käsiään saadessaan ajaa ja vetäjät naurahtelivat heille ja juoksivat vielä nopeammin ollakseen heille mieliksi.

Silloin hänen palvelijansa rohkaisi he ja kysyi häneltä: "Eikö sinustakin, herra, näytä siltä, että näillä lapsilla on hyvät vanhemmat?"

Mutta Baram pasha oli vanha mies ja hänen vihansa taipumaton, niinkuin vanhusten usein on. "Minä olen kuullut heidän omien maanmiestensä heistä puhuvan", hän vastasi, "ja sen sinulle sanon, että ennen iltaa he kaikkoavat minun talostani."

Ratsastettuaan vielä jonkin matkaa Baram pasha kohtasi joukon eurooppalaiseen tapaan pukeutuneita naisia matkalla kaupunkiin. He kulkivat hyvin siivosti ja hiljaisesti, heidän vaatteensa olivat aivan koruttomat, ja käsissään he kantoivat raskaita, kukkurapäitä vasuja.

Pasha kääntyi palvelijaansa päin ja sanoi tälle: "Käypä kysymässä, keitä nuo ovat."

Ja palvelija vastasi: "Tiedän sen kysymättäkin, herra, olen tavannut heitä joka päivä. He ovat Gordonin seurueen naisia ja ovat menossa Jerusalemiin, mukanaan ruokatavaroita ja lääkkeitä niille sairaille, jotka eivät omin voimin jaksakaan mennä noutamaan apua."

Baram pasha vastasi: "Vaikka he peittäisivät herjuutensa enkelinsiivillä, niin minä kuitenkin karkotan heidät talostani."

Hän ratsasti edelleen suurta taloa kohti. Jo hänen lähestyessään kuului sieltä monien äänten sorinaa ja välistä kirkaisuja.

Hän kääntyi palvelijaansa päin ja sanoi: "Kuulehan, kuinka huilunpuhaltajat ja tanssityöt hălisevät

minun talossani."

Mutta nurkasta käännettyään hän näki kaikenlaisia sairaita ja haavoittuneita istua kyyköttävän talon ulko-oven edessä. He puhelivat keskenään kärsimyksistään, ja pari heistä parahteli tuskissaan.

Ja Mahmud, hänen palvelijansa, rohkaisihe sanomaan: "Tässä ne nyt ovat ne huilunpuhaltajat ja tanssitytöt, joiden hälinää kuulit talostasi. Nämä käyvät täällä joka aamu gordonilaisten lääkärin tutkittavana ja heidän hoitajattariensa sidottavana."

Baram pasha vastasi: "Näen, että nuo gordonilaiset ovat sinut lumonneet, mutta minä olen liian vanha heidän valheittensa petettäväksi. Sen sinulle sanon, että olisipa minulla valta, niin hirtättäisin heidät kaikki taloni räystäspuuhun."

Ja Baram pasha oli yhä vielä vihan vimmoissaan, kun hän astui alas aasinsa selästä ja nousi talon portaita ylös.

Kun vanhus saapui pihamaalle, tuli pitkä, uljasryhtinen nainen häntä vastaanottamaan. Hän oli valkoihiuksinen, vaikk'ei vielä näyttänyt olevan yli neljänkymmenen vuotias. Hänen kasvonsa olivat pontevat ja älykkäät, ja vaikka hän oli vain yksinkertaisessa mustassa puvussa, näkyi kyllä, että hän oli tottunut olemaan monen ihmisen käskijänä.

Baram pasha kääntyi Mahmudiin päin ja kysyi:

"Tämä nainen on yhtä hyvän ja viisaan näköinen kuin profeetan vaimo Kalitsh. Mitä hänellä on tekemistä tässä talossa?"

Ja Mahmud, hänen palvelijansa, vastasi hänelle: "Tämä on mrs Gordon, joka nyt johtaa siirtokuntaa, kun hänen miehensä viime keväänä kuoli."

Silloin vanha mies uudestaan vihastui ja sanoi Mahmudille äreästi: "Sano hänelle, että minä olen tullut karkottamaan hänet ja hänen väkensä pois talostani."

Ja hänen palvelijansa sanoi hänelle: "Kuinka hurskas Baram pasha voi karkottaa pois nämä kristityt, ennen kuin on itse nähnyt heidän rikoksensa? Eikö olisi parempi, herra, sinun sanoa tälle naiselle: Olen tullut tänne katsomaan taloani. Ja jos huomaat heidän eläneen niinkuin lähetyssaarnaajat ovat sinulle sanoneet, sano silloin hänelle: Lähde pois tästä paikasta, sillä ei mitään ilkitöitä saa harjoittaa siellä, missä minun rakkaimpani kuolivat."

Silloin Baram pasha vastasi: "Sano sitten hänelle, että minä tahdon nähdä taloni!"

Mahmud sanoi sen mrs Gordonille, ja tämä vastasi: "Mielihyvin me näytämme Baram pashalle, miten olemme järjestäneet asuntonne hänen palatsissaan."

Sitten mrs Gordon lähetti hakemaan miss Youngia, joka oli asunut Jerusalemissa lapsuudestaan saakka ja puhui arabiaa niinkuin synnyinään, ja pyysi häntä saattelemaan Baram pashaa.

Baram pasha lähti kulkemaan nojaten palvelijansa Mahmudin käsivarteen. Ja koska hän tahtoi katsoa koko talon, vei miss Young hänet ensin maakerrokseen, joka oli laitettu pesutuvaksi. Ja hyvin ylpeänä hän näytti Baram pashalle vasta pestyjä suuria vaatekasoja, erinomaisia pesuammeita ja kattiloita sekä ahkeria, tyynen näköisiä pesijättäriä, jotka puuhasivat pesusoikkojen ja silityslautojen ääressä.

Viereisessä huoneessa oli leivintupa. Ja miss Young sanoi Baram pashalle: "Katsohan, kuinka erinomaisen uunin veljet ovat muuranneet! Ja katsohan, miten kaunista leipää me itse olemme valmistaneet!"

Leipomosta hän vei hänet puusepän työpajaan, jossa pari miestä työskenteli. Ja miss Young näytti Baram pashalle yksinkertaisia istuimia ja pöytiä, joita oli siirtokunnassa valmistettu.

"Kas vain, Mahmud, kuinka taitavasti nämä ihmiset meitä pettävät", sanoi vanha pasha turkinkielellä, jota hän ei otaksunut miss Youngin ymmärtävän. "He ovat aavistaneet vaaraa, he ovat jostakin kuulleet, että minä olen tulossa. Minä luulin tapaavani heidät viiniä juomassa tahi noppaa pelaamassa. Ja minä tapaankin heidät kaikki työssä."

Baram pasha saatettiin keittiön ja leipomon kautta huoneeseen, jonka ovi hänelle avattiin hiukan tavallista juhlallisemmin. Se oli kankurien huone, jossa kangaspuut helskyivät, rukit hyrräsivät ja raasimet sukkelasti liikkuvat.

Silloin Baram pashan palvelija rohkaisihe pyytämään herraansa katsomaan, kuinka kovaa ja kestäväää kangasta täällä kudottiin. "Herra", hän sanoi, "eivät nämä ole tanssityttöjen eivätkä irstasten naisten keposia pukuja."

Mutta Baram pasha oli vaiti ja kulki edemmäs.

Kaikkialla, minne hän tuli, hän näki rehellisiä, viisaskasvoisia ihmisiä.

Kaikki istuivat ääneti ja vakavina työssään, mutta hänen sisään tullessaan he kääntyivät katsomaan ystävällisesti hymyillen.

"Minä kerroin heille", miss Young sanoi Baram pashalle, "että te olette se hyvä maaherra, joka on vuokrannut meille tämän muhkean talon, ja he pyytävät minua kiittämään teitä hyvydestänne meitä kohtaan."

Mutta Baram pashan kasvot pysyivät yhä tuimina ja ankarina, eikä hän vastannut miss Youngille sanaakaan. Ja miss Youngia alkoi pelottaa, ja hän ajatteli itsekseen: "Miksei hän tahdo puhua minulle? Onkohan hänellä pahaa mielessä meitä kohtaan?"

Hän vei pashan pitkiin kapeihin ruokahuoneisiin, joissa juuri pöytäliinoja korjattiin pois ja lautasia pestiin aamiaisen jälkeen. Täälläkään Baram pasha ei nähnyt muuta kuin tarkkaa järjestystä ja aivan yksinkertaisia laitoksia.

Mutta hänen palvelijansa Mahmud rohkaisi vielä kerran sanomaan hänelle: "Herra, kuinka voi olla mahdollista, että nämä ihmiset, jotka itse leipovat leipänsä ja ompelevat vaatteensa, öisin voisivat muuttua huilunpuhaltajiksi ja tanssityöiksi?"

Baram pasha ei kyennyt hänelle vastaamaan.

Ja Baram pasha kulki hellittämättä talonsa kaikkien huoneitten läpi. Hän tuli naimattomien miesten suureen makuuhuoneeseen, jossa oli yksinkertaiset, koholleen korjatut vuoteet. Hän kävi eri perheiden huoneissa, joissa vanhemmat asuivat lapsineen. Näissä huoneissa hän näki kaikkialla puhtaaksi pestyt lattiat, valkoiset vuodeverhot, siistit valkoisiksi kiilloitetut huonekalut, kotikutoiset lattiamatot ja ruudukkaat puuvillapäälliset.

Silloin Baram pasha tuntui yhä enemmän vihastuvan ja sanoi Mahmudille: "Kylläpä nämä kristityt ovat viekkaita. Kylläpä he osaavat peitellä syntistä elämäänsä. Minä olin odottanut näkeväni lattiat täynnä hedelmänkuoria ja sikarintuhkaa. Minä luulin tapaavani naiset istumassa ja loruillemassa poltellen vesipiippua tai maalaillen kynsiään."

Viimeksi hän nousi hohtavan valkoisia portaita suureen kokoussaliin. Tämä huone, joka oli ollut pashan suurena vastaanottosalina, oli nyt järjestetty amerikkalaiseen tapaan, siinä oli mukavia tuoleja ryhmissä pöytien ympärillä, joilla oli kirjoja ja aikakauslehtiä, nurkassa oli piano ja urut ja vaaleaksi maalatuilla seinillä joitakuuta valokuvia.

Täällä oli mrs Gordon taas heitä vastaanottamassa, ja Baram pasha sanoi palvelijalleen: "Sano hänelle, että hänen ja hänen väkensä ennen iltaa täytyy lähteä tästä talosta."

Mutta Mahmud, Baram pashan palvelija, sanoi hänelle: "Herra, toinen näistä naisista osaa sinun kieltäsi. Ilmoita sinä hänelle tahtosi omalla suullasi."

Silloin Baram pasha nosti silmänsä ja katsoi miss Youngiin, joka hänen silmäyksensä kohdatessaan vienosti hymyili. Ja Baram pasha kääntyi hänestä pois päin ja sanoi palvelijalleen: "En ole koskaan nähnyt kasvoja, joihin Kaikkivaltias olisi antanut enemmän kauneutta ja puhtautta. En minä rohkene sanoa hänelle, että olen kuullut hänen toveriensa langenneen syntiin ja irstauteen."

Ja Baram pasha vaipui istumaan tuolille ja peitti kasvonsa käsillään koettaessaan päästä selville, kumpi oli totta, sekö mitä hän oli kuullut, vai sekö mitä hän näki.

Silloin ovi aivan hiljaa aukeni, ja vanha köyhä matkamies astui huoneeseen. Hänellä oli pukunaan kulunut, harmaa vaippa ja jalassa ryysyistä kiedotut kääreet. Päässä hänellä oli likainen turbaani, jonka vihreästä väristä hänet tunsivat Muhammedin jälkeläiseksi.

Pashan sielläolosta huolimatta mies tuli huoneeseen ja istahti tuolille hiukan syrjään muista. Hänen annettiin jäädä paikalleen kysymättä hänen asiaansa.

"Kuka tuo mies on, ja mitä hän haluaa?" kysyi Baram pasha kääntyen miss Youngiin päin.

"Emme tunne häntä", miss Young vastasi, "hän ei ole koskaan ennen käynyt täällä. Ei teidän pidä pahastua siitä, että hän tänne tuli. Meidän talossamme otetaan mielellään vastaan kaikki, jotka täältä suojaa hakevat."

"Mahmud", sanoi pasha palvelijalleen, "käy kysymässä tuolta vaeltajalta, joka on profeetan jälkeläinen, mitä asiaa hänellä on näille kristityille."

Mahmud toimitti tehtävänsä ja palasi jälleen pashan luokse.

"Hän vastaa minulle, ettei hänellä ole tänne mitään asiaa, mutta hän ei tahtonut mennä ohi poikkeamatta sisään, sillä kirjoitettu on: 'Älä anna jalkaisi tehdä sitä syntiä, että kuljet vanhurskaan asunnon ohi'."

Baram pasha istui ääneti pitkän aikaa.

"Olet varmaankin kuullut väärin", hän sanoi kääntyen Mahmudiin päin.
"Kysy häneltä vielä kerran, mitä asiaa hänellä on tähän taloon!"

Mahmud kävi kysymässä ja palasi takaisin. Hän toisti sanasta sanaan äskeisen vastauksen.

"Kiittäkäämme sitten Jumalaa, Mahmud ystäväni", sanoi Baram pasha yksinkertaisesti. "Hän on tämän miehen lähettänyt meille tahtonsa ilmoittamaan. Hän on antanut tämän miehen poiketa tänne, jotta minun silmäni aukenisivat näkemään totuuden. Nyt me ratsastamme kotiin, Mahmud ystäväni, enkä minä karkota kristittyjä heidän asunnostaan."

Baram pasha ratsasti kohta sen jälkeen pois siirtokunnan talosta, mutta tunnin päästä Mahmud tuli sinne uudelleen, taluttaen pashan kaunista valkoista aasia. Hän jätti sen siirtokuntalaisille kertoen heille Baram pashan terveiset ja hänen toivomuksensa, että se tulisi vetämään pikkulapsia aamuisin kouluun.

PALESTIINAN KUKKIA

Helmikuu on loppumaisillaan, talvisateet ovat kostuttaneet maan ja kevät on tullut. Se ei kuitenkaan ole vielä pitkälle edistynyt. Viikunapuiden silmukat eivät ole alkaneet pullistua, köynnöksiä ja lehtiä ei vielä ole alkanut työntyä mustanruskeiden viinipuiden kannoista, ja appelsiinipuun suuret kukkatertut ovat vielä aukeamatta.

Mutta maan pienet uskalikot kukkaset ne jo ovat näkyvissä tänä varhaisena vuodenaikana.

Kukkia kasvaa kaikkialla, minne vain katsoo. Suuret, hohtavan punaiset vuokot peittävät kaikkia kivikkorinteitä, ja kaikilla kalliopenkereillä kukkii sinipunerva alppiorvokki, kaikilla kentillä kasvaa niittyneilikoita ja kaunokkeja, jok'ainoa kostea pensaikko on täynnä sahrameja ja mäkikäekköjä.

Ja samoin kuin muissa maissa kootaan marjoja, mennään Palestiinassa kukkia poimimaan. Kaikki luostarit, kaikki armeliaisuuslaitokset toimeenpaneavat kukankeruuretkiä. Köyhiä seurakunta-juutalaisia, ulkomaisia matkailijoita ja syyrialaista työväkeä tapaa silloin autioissa vuorennotkoissa kukkakorit käsissään. Ja iltaisin koko tämä korjuuväki palaa kaupunkiin kantaen korintäydet vuokkoja ja helmihyasintteja, orvokkeja ja tulppaaneja, narsisseja ja kämmekkäitä.

Pyhän kaupungin monen monien luostarien ja majatalojen piholla on suunnattomia kivivateja, joihin kevätkukat pannaan veteen, ja kammioissa ja huoneissa levitellään uutterasti kukkia suurille paperiarkeille ja puristetaan niitä.

Mutta sitten kun pikkuiset niittyneilikat ja hyasintit on paperien välissä likistetty kuiviksi, sommitellaan niistä pieniä ja suuria kukkakimppuja, rumia ja kauniita laitteita, ja ne liimataan kortille tahi pieniin lehtiöihin, joiden öljyvuoliuskoista tehtyihin kansiin on piirretty: Palestiinan kukkia.

Ja sitten piankin kaikki nämä Siionin kukat, Hebronin, Öljymäen, Jerikon kukat pannaan menemään vieraisiin maihin.

Niitä myydään pikkupuodeissa, niitä lähetellään kirjeissä, niitä lahjoitellaan muistoiksi, niitä annetaan kiitokseksi hurskaista lahjoista. Kauemmas kuin Intian helmet ja Brussan silkki leviävät nämä pikkuiset niittykukat, köyhän pyhän maan ainoa rikkaus.

* * * * *

Eräänä kauniina kevätaamuna oli Gordonin siirtokunnassa kova kiire. Kaikki ihmiset varustautuivat lähtemään kukankeruulle. Lapset, jotka koko siksi päiväksi saivat koulusta luvan, juoksentelivat

ylt'ympäri vallattomasti leikkien ja pyytelivät kaikilta lainaksi pikku vasuja kukanpoimintaretkelle. Naiset olivat olleet valveilla kello neljästä aamulla eväitä valmistamassa, ja vielä nytkin he keittiössä paistelivat ohukaisia ja täyttelivät marjahilloastioita. Muutamat miehet panivat laukkunsa täyteen voileipiä, maitopulloja, lihaviipaleita ja leipiä. Toiset ottivat käteensä vesipulloja tai vasuja, joissa kuljetettiin tekehtiöitä ja kuppeja. Vihdoin portti aukeni, lapset ryntäsivät ensiksi ulos, heidän jäljessään muut suurissa tai pienissä ryhmissä, kuinka itse parhaiten halusivat. Ei ketään jäänyt kotiin. Suuri talo oli pian työpöyhjänä.

Boo Ingmar Maununpoika oli hyvin onnellinen kaiken päivää. Hän oli liittynyt Gertrudin kanssa samaan seurueeseen saadakseen kulkea hänen rinnallaan ja auttoi häntä aina ylämäissä kantamalla eväsastioita. Gertrud piti huiviansa hyvin silmillä, niin ettei Boo nähnyt muuta kuin leuan ja untuvanpehmeän posken. Boo kulki tyytyväisenä ja hymähteli välistä itsekseen, kuinka hän saattoi olla niin hyvillä mielin siitä, että sai kulkea Gertrudin rinnalla, vaikk'ei hän edes nähnyt hänen silmiään eikä rohjennut häntä puhutella. Katri Ingmarintytär käveli sisarineen heidän takanaan. He virittivät aamuvirren, jota he olivat äitinsä kanssa laulaneet kotona Ingmarilassa, istuessaan aamupuhteella rukiin ääressä. Boo tunsu tämän vanhan laulun:

Taas siunattu päivä nyt nouseepi, jo näemme kirkkautensa.

Boon edellä kulki vanha Fält korpraali. Kaikki lapset olivat liittyneet hänen seuraansa, niinkuin ne aina tekivät; ne takertuivat kiinni hänen helmaansa ja vetivät häntä takinliepeestä. Boo, joka muisti hänet niiltä ajoilta, jolloin kaikki lapset kaikkosivat matkojen päähän kun vain hänet näkivät, ajatteli itsekseen: Enpä koskaan ole nähnyt häntä niin jäykkäniskaisena ja äkeänä kuin nyt. Hän on niin ylpeä lasten suosioon pääsemisestään, että viikset töröttävät pystyssä, ja hänen nenänsä on varmaan köykistynyt vielä entistä enemmän kyömyyn.

Kulkijain keskellä Boo näki Hellgumin, joka toisella kädellään talutti vaimoansa ja toisella pientä kaunista tyttärtään. Hellgumin asema on nyt omituinen, ajatteli Boo, hän on melkein kokonaan syrjäytynyt sitten kun me liityimme amerikkalaisiin, ja luonnollista se onkin, kun nämä ovat niin etevä ihmisiä ja niin lahjakkaita Jumalan sanan selittäjiä. Olisipa hauska tietää, mitä hän itse siitä ajattelee, ettei tällaisella matkalla ketään keräänny hänen ympärilleen. Mutta ainakin vaimo on iloinen siitä, että saa pitää hänet omassa seurassaan. Se näkyy koko hänen olennostaan ja käytöksestään. Hän ei koko elämässään ole ollut niin ylpeä ja onnellinen.

Ensimmäisenä koko saatossa kulki kaunis miss Young. Hänen rinnallaan käveli muuan nuori englantilainen, joka pari vuotta sitten oli liittynyt siirtokuntaan. Boo tiesi niinkuin muutkin tästä nuoresta miehestä, että hän rakasti miss Youngia ja että hän oli yhtynyt seurakuntaan siinä toivossa, että he joskus pääsisivät naimisiin. Nuori tyttökin puolestaan piti varmaan hänestä, mutta gordonilaiset eivät hänen tähtensä suostuneet hellittämään ankaria sääntöjään, ja niinpä nuorten oli täytynyt pari vuotta toivottomasti odottaa. Tänään he kulkivat rinnakkain, puhelivat ainoastaan keskenään eivätkä näyttäneet huomaavan mitään muuta. Kun he riensivät siinä saaton etunenässä kevein ja joustavin askelin, tuntui siltä, kuin he olisivat tahtoneet kiirehtää pois, jättää koko joukon taaksensa ja paeta ulos maailmaan, kerran päästäkseen elämään omaa elämäänsä.

Mutta saaton viimeisenä Boo näki Gabrielin. Siirtokunnassa oli muuan ranskalainen merimies, joka oli kuulunut siihen sen perustamisesta alkaen, mutta nyt oli vanhuuttaan raihnas. Gabriel talutti häntä käsivarresta ja auttoi häntä nousemaan monia jyrkkiä mäenahteita. Tuota tehdessään Gabriel varmaankin muistelee vanhaa isäänsä, Boo ajatteli.

Aluksi kuljettiin suoraan itään päin jylhään ja autioon vuoristoon. Siellä ei vielä ollut ensinkään kukkia, multa oli huuhtoutunut pois kukkulain jyrkiltä rinteiltä, ja kaikki oli kaljua keltaisenharmaata vuorta.

Mutta tämäpä on kummallista, Boo ajatteli. En missään ole nähnyt taivasta niin sinisenä kuin näiden keltaisten mäkien päällä. Eivätkä nämä vuoret ole rumia, vaikka ovatkin niin paljaita. Kun näen niiden kauniit, pyöreät muodot, muistuttavat ne minusta suuria kupukattoja, jommoisia tämän maan kirkoissa ja taloissa käytetään.

Noin tunnin verran käveltyään matkamiehet näkivät ensimmäisen kalliolaakson, jonka pohja oli aivan punaisenaan vuokkoja. Siitäpä tuli kiire ja riemastus, kaikki ehättivät huutaen ja nauraen vuorenrintettä alas ja alkoivat kerätä kukkia. Ja niitä poimittiin suurella innolla, kunnes kotvasen päästä löydettiin toinen laakso, joka oli täpötäynnä orvokkeja, ja sen jäljestä kolmas, jossa kaikenlaisia kevätkukkia kasvoi sikin sokin.

Alussa ruotsalaiset poimivat ihan liian kiihkeästi, haalivat vain mitä kukkasia sattui, kunnes amerikkalaiset tulivat näyttämään, miten heidän oli meneteltävä. Heidän täytyi huolellisesti valikoida, ottaa vain sellaisia kukkia, jotka puristettuina näyttäisivät hyviltä. Se oli tarkkaa työtä.

Boo kulki Gertrudin rinnalla poimimassa. Kerran hän nousi pystyyn oikaistakseen selkäänsä. Silloin hän näki likellään pari suurtilan isäntää, jotka tuskin lienevät vuosikausiin kukkasia katselleet, mutta nyt poimivat niitä yhtä innokkaasti kuin kuka muu tahansa. Boota tahtoi melkein väkisin naurattaa.

Äkkiä hän kääntyi suoraan Gertrudiin päin ja sanoi tälle: "Minä tässä mietiskelen, mitä Kristus tarkoitti sanoillaan: 'Ellette käänny ja tule lasten kaltaisiksi, ette pääse taivasten valtakuntaan!'"

Gertrud nosti päätänsä ja katsoi häneen. Oli niin outoa, kun Boo suoraan puhutteli häntä. "Kyllä se onkin ihmeellinen sana", hän vastasi.

"Niin", sanoi Boo hyvin miettivästi ja harvakseen, "olen usein havainnut, etteivät lapset koskaan ole niin kilttejä kuin leikkiessään aikaihmissen toimia. Ei koskaan niiden suhteen ole niin huolettomana kuin niiden kyntäessä keskelle maantietä aidattua peltoaan, maiskuttaen ruunaa parempaan vauhtiin, läjäytellen nuorapiiskallaan ja vetäen kuusenoksalla vakoja maantien soraan. Niitä on kovin hauska katsella, kun ne totisen näköisinä käyvät katsomassa, ehtivätkö he kylvölle ennen kuin naapurinsa, ja kun ne valittelevat, että tämäpä sattui olemaan karu kynnettävä."

Gertrud kulki ja poimi pää kumarassa, vastaamatta juuri mitään. Hän ei ymmärtänyt, mihin Boo oikeastaan tähtäsi.

"Muistan itsestäni", sanoi Boo yhtä totisesti, "kuinka hauskaa oli rakennella puupalikoista navettaa ja panna sinne kuusenkäpyjä lehmiksi. Joka ilta ja aamu minä pidin tarkkaa huolta, että lehmät saivat vastaniitettyä heinää, ja välistä taas, kun oli olevinaan kevät, ajoin lehmäni karjamajalle. Minä toittottelin tuohitorveeni ja huhuilin Tähdikkiä ja Mansikkia, niin että piha raikui. Ja minä juttelin äitini kanssa, kuinka paljon lehmäni lypsivät ja kuinka paljon meijerissä maksettaisiin minun voistani. Siitä minä myös pidin huolta, että härällä oli lauta sarvissa, ja kaikille ohi ajaville minä huusin, että olkaa varuillanne, tuo härkä on valloillansa ja se on paha puskemaan."

Gertrud ei nyt enää poiminut yhtä utterasti. Hän kuunteli tarkkaavasti Boon juttelua ja alkoi ihmetellä, kuinka heillä kummallakin oli ollut samanlaisia ajatuksia ja mielikuvitteluja.

"Mutta kaikkein hauskinta taisi olla, kun me pojat leikimme olevamme aikamiehiä ja istuimme pitämässä kunnankokousta", Boo jatkoi. "Muistan, kuinka minä veljeni ja parin muun pojan kanssa kiipesin istumaan lautapinolle, joka monta vuotta oli siellä kotipihallamme. Puheenjohtaja naputti puulusikalla lautaan, ja me istuimme hyvin hartaina hänen ympärillään päättämässä, kuka meistä saisi köyhänapua ja kuinka paljosta sitä ja sitä verotettaisiin. Istuimme selkä suorana ja peukalot liivin kainalossa ja puhuimme paksulla äänellä, ihan kuin olisi ollut puuroa suussa, emmekä koskaan sanoneet toisiamme muuksi kuin lautamieheksi ja lukkariksi, kirkonisännäksi ja herastuomariksi."

Boo taukosi vähäksi aikaa ja hiveli otsaansa, ikään kuin nyt vihdoinkin olisi ollut sanottava se, mikä hänellä oli ollut aikomuksena. Gertrud oli kokonaan lakannut poimimasta. Hän istui maahan, työnsi huivinsa ylemmä otsalle, ja nyt hän katsoi Boohon avosilmin, odottaen saavansa kuulla jotakin uutta ja eriskummallista.

Ja Boo sanoi: "Mutta niinkuin lasten on hyvä leikkiä olevansa aikaihmissä, kenties myöskin aikaihmissen on hyvä joskus muuttua lapsiksi. Kun näen noiden aikuisten, jotka ovat tottuneet tähän vuodenaikaan raatamaan suurilla saloilla tukinhakkuussa ja halonvedossa, tuossa nyt tekevän sellaista lastentyötä kuin poimivan kukkia, niin minä ajattelen, että tällä tavalla me pian tottelemme Jeesusta, käännyimme ja tulemme lasten kaltaisiksi."

Boo näki, että Gertrudin silmät välähtivät loistaviksi. Nyt Gertrud ymmärsi hänen aikeensa ja ihastui kovin tuohon ajatukseen. "Minun mielestäni me kaikki olemme muuttuneet lasten kaltaisiksi siitä asti, kun tänne tulimme", hän sanoi.

"Niin", sanoi Boo, "ainakin siinä me olemme olleet lapsia, että meille on täytynyt opettaa kaikenlaista uutta. Meitä on totutettu käyttämään haarukkaa ja lusikkaa ja pitämään monesta ruokalajista, jota emme ikinä ole maistaneet. Ja olihan sekin lapsimaista, kun meillä ensi alussa täytyi ulos mennessä olla oppaat mukana, jott'emme eksyisi, ja kun meitä varoitettiin välttämään vaarallisia ihmisiä ja menemästä sellaisiin paikkoihin, joissa ei ollut lupa käydä."

"Mutta me, jotka tulimme Ruotsista, me vasta olimme oikein pikkulapsia, meitä kun piti ensinnä opettaa puhumaankin", sanoi Gertrud. "Meidän täytyi kysellä pöydistä ja tuoleista, vuoteista ja kaapista, mikä niiden nimi on. Ja kai meidät vielä istutetaan uudestaan koulunpenkille, oppiaksemme lukemaan tätä uutta kieltä."

He innostuivat nyt kumpikin hakemaan kaikkia mahdollisia vertauskohtia. "Täällä on pitänyt oppia tuntemaan maan kasvit ja puut, ihan samalla lailla kuin äiti niitä neuvoi pienenä ollessani", sanoi Boo, "on pitänyt oppia erottamaan persikat aprikooseista ja nystyrärunkoinen viikunapuu käppyräisestä

öljyjuusta. Minun on täytynyt oppia tuntemaan turkkilainen lyhyestä röijystä ja beduiini juovikkaasta vaipastaan, dervishi huopamyssystään ja juutalainen siitä, että hänellä on pienet kiharat korvan juuressa."

"Niin", sanoi Gertrud, "ihan samalla lailla kuin meitä lapsina opetettiin erottamaan Flodan ja Gagnevin talonpojat takkien ja hattujen eri kuosista."

"Mutta enemmän lapsenmoista lienee se, että me olemme tykkänään toisten holhottavina", sanoi Boo, "ja ettei meillä ole ensinkään omaa rahaa, vaan pitää pyytää joka penni muilta. Joka kerta kun hedelmäkauppias tyrkyttää minulle appelsiinia tai viinirypälettä, muistuu mieleeni, miltä lapsena tuntui markkinoilla mennä makeiskojun ohi, kun ei ollut penninpyöreätä taskussa."

"Siltä minustakin tuntuu, että me olemme aivan toiseksi muuttuneet", Gertrud sanoi. "Jos me nyt tulisimme takaisin Ruotsiin, niin tuskinpa meitä enää kotona tunnettaisiin."

"Eihän sitä voi selittää muuten, kuin että me olemme uudestaan lapsia, kun meidät pannaan kuokkimaan perunamaata, joka ei ole ladon permanttoa isompi", innostui Boo sanomaan, "ja kun me sitten kynnämme sitä puunhaarukasta tehdyllä auralla, ja kun hevosena on tuommoinen pikkuinen aasi, ja kun ei ole edes kunnollista peltoviljelystä, ei muuta kuin hiukkasen viinitarhassa nypästelyä."

Boo sulki silmänsä voidakseen paremmin ajatella. Samassa Gertrud huomasi, että hän muuttui ihmehen samannäköiseksi kuin Ingmar Ingmarinpoika, pelkkää älykkyyttä jok'ikinen kasvojenpiirre.

"Niin, katsos, ei tämä kuitenkaan ole pääasia", sanoi Boo hetkisen perästä. "Tärkeintä on se, että olemme alkaneet ajatella ihmisistä lasten tavalla, alamme uskoa, että kaikki tahtovat meidän parastamme, vaikka jotkut ovatkin meitä kohtaan ankaria."

"Niin, eiköhän Kristus lienekin oikeastaan enemmän ajatellut mielentilaa noilla sanoillaan", arveli Gertrud.

"Mutta onhan meissä mielenkin muutos tapahtunut", jatkoi Boo hänen ajatustaan, "niin tosiaan onkin. Etkö ole huomannut, että kun meillä nyt on raskaita suruja, emme me nyt niistä huolehdi päivä- ja viikkokausia, vaan heitämme ne unohtumaan jo parissa tunnissa."

Juuri kun Boo tätä sanoi, huudettiin heitä tulemaan aamiaiselle. Boo aivan tuli pahalle tuulelle tästä keskeytyksestä, sillä kyllä hän olisi Gertrudin kanssa kulkiessaan voinut jutella vaikka kaiken päivää nälkää tuntematta.

Hän tunsikin sentään koko sen päivän sellaista rauhaa ja mielihyvää, että hän ajatteli: Kyllä siirtokuntalaiset tosiaan ovat oikeassa: ei ihmisen tarvitse muuta kuin elää rauhassa ja sovussa, niinkuin me elämme, ollakseen onnellinen. Minäkin olen nyt aivan tyytyväinen kaikkeen sellaisena kuin se on. En huolehdi enää siitä, etten saa Gertrudia vaimokseni, enkä enää tunne sitä tuskallista rakkauden kaihoa, joka minua ennen vaivasi. Olen nyt ihan tyytyväinen, kunhan vain saan hiukan nähdäkin häntä joka päivä ja tehdä hänelle palveluksia ja suojella häntä.

Hän olisi tahtonut sanoa Gertrudille, että hän oli muuttunut aivan toiseksi, että hän siinäkin kohden tunsikin itsensä lapseksi, mutta hän oli liian ujo eikä voinut löytää sopivia sanoja.

Boo mietiskeli tätä koko ajan kotimatalla. Hänestä tuntui välttämättömältä parilla sanalla ilmaista Gertrudille, kuinka toisenluontoinen hän nyt oli, jotta Gertrud tuntisi olevansa turvassa hänen seurassaan ja luottaisi häneen niinkuin veljeensä.

He saapuivat kotiin juuri auringon laskiessa. Boo istahti portin ulkopuolelle vanhan sykomoripuun alle. Hän tahtoi olla ulkoilmassa vielä niin kauan kuin suinkin. Kun kaikki muut olivat menneet huoneisiinsa, tuli Gertrud hänen luokseen ja kysyi, eikö hänkin jo tule sisään.

"Olen tässä istunut ajattelemassa sitä samaa, josta aiemmin päivällä puhuttiin", sanoi Boo. "Ajattelen, että mitähän jos nyt Kristus sattuisi kulkemaan tätä tietä, niinkuin hän varmaankin monet kerrat elonsa päivinä teki, ja istuisi tähän puun juurelle ja sanoisi minulle: 'Ellette käänny ja tule lasten kaltaisiksi, ette pääse taivasten valtakuntaan'."

Boon sanoissa oli uneksiva sointu, ikään kuin hän olisi ääneensä ajatellut. Gertrud seisoi ääneti hänen vieressään ja kuunteli.

"Silloin minä hänelle sanoisin: 'Herra, me autamme ja tuemme toinen toistamme, pyytämättä siitä palkkaa, samalla tavoin kuin lapset tekevät, ja jos kaksi keskenänsä suuttuu, ei siitä tule elinkautista vihaa, vaan ennen päivän loppua me jälleen olemme hyvät ystävät. Etkö näe, Herra, että me olemme aivan lasten kaltaisia?'"

"Mitäs luulisit Kristuksen sinulle vastaavan?" Gertrud kysyi vienolla äänellä.

"Hän ei vastaa siihen mitään", sanoi Boo. "Hän istuu vain ihan liikahtamatta paikallaan ja sanoo vielä kerran: 'Teidän tulee olla lasten kaltaiset, jos tahdotte päästä minun valtakuntaani!' Ja minä melkein toistan hänelle äskeiset sanani: 'Herra, me rakastamme kaikkia ihmisiä, aivan niinkuin lapset tekevät. Me emme tahdo erottaa juutalaista armenialaisesta, beduiinia turkkilaisesta, valkoihoista mustasta. Me rakastamme oppinutta ja oppimatonta, ylhäistä ja alhaista ja annamme apua tasan kristitylle ja muhamettilaiselle. Emmekö me siis, Herra, ole lasten kaltaisia ja voi päästä sinun valtakuntaasi?'"

"Mitäs Kristus sitten vastaa?" kysyi Gertrud vielä kerran.

"Hän ei vastaa mitään", Boo sanoi. "Hän istuu yhä edelleen puun juurella ja sanoo ihan hiljaa: 'Jollette tule lasten kaltaisiksi, ette voi päästä minun valtakuntaani!' Ja silloin minä ymmärrän, mitä hän tarkoittaa, ja sanon hänelle: 'Herra, siinäkin minä olen tullut lapsen kaltaiseksi, etten enää tunne samanlaista rakkautta kuin ennen aikaan, vaan minun armaani on nyt minulle aivan kuin leikkiveri ja rakas sisar, jonka kanssa minä käyn kukkia poimimassa vihreillä kentillä. Herra, enkö minä siis ole — — —'"

Boon puhe katkesi yht'äkkiä, sillä heti nämä sanat sanottuaan hän tunsu valehtelevansa. Oli kuin Kristus todella olisi seisonut tuossa hänen edessään ja nähnyt hänen sielunsa sisälle. Ja hänestä tuntui kuin Jeesus olisi selvästi nähnyt rakkauden nousevan hereille hänen sydämeensä ja raastavan sitä petoeläimen lailla, kun hän tahtoi rakastettunsa läsnäollessa sen kieltää.

Ja kiivaasta mielenliikutuksesta Boo peitti käsin kasvonsa ja huudahtaen puhkesi sanomaan: "En, Herra, en minä ole lapsen kaltainen enkä voi päästä sinun valtakuntaasi. Ehkä toiset voivat päästä, mutta minä en voi sammuttaa tulta sielustani enkä elämää sydämestäni. Sillä minä rakastan, ja minun mieleni hehkuu, niinkuin lapsen ei koskaan hehku. Mutta jos se on sinun tahtosi, Herra, niin kuluttakoon tämä tuli minua elämäni loppuun asti, enkä minä koeta saada tälle kaiholle lohdutusta."

Boo istui vielä pitkän aikaa paikallansa ja itki rakkautensa valtaamana. Kun hän jälleen kohotti silmänsä, oli Gertrud poistunut hänen luotaan. Hän oli livahtanut pois niin hiljaa, ettei Boo kuullut hänen lähtöään.

GEHENNASSA

Jerusalemin muurin ulkopuolella, Siionin vuoren etelärinteellä oli se amerikkalaisen lähetyslaitoksen kalmisto, johon Gordonin siirtokuntalaiset olivat saaneet luvan haudata kuolleensa. Useita heistä oli jo sinne viety, ensimmäisenä pikku Jacques Garnier, joka oli ollut tarjoojapoikana suuressa L'Univers laivassa, ja viimeisenä itse Edward Gordon, joka oli kuollut kuumetautiin tänä vuonna heti Amerikasta palattuaan.

Tämä hautausmaa oli mahdollisimman yksinkertainen ja koristeeton. Se oli ainoastaan pieni, nelikulmainen maapalsta, jota ympäröi niin korkea ja leveä kiviaita kuin tavallisen linnoituksen muuri. Siinä ei ollut puuta eikä ruohoa, ainoastaan kivet ja rauniot oli korjattu pois, niin että maa oli tasainen ja puhdas. Hautakumpujen peittona oli laakeat kalkkikivipaadet, joita Jerusalemissa on yltäkyllin, ja muutamien hautojen vieressä jokin vihreä istumapenkki.

Itänurkassa, mistä olisi ollut ihmeen kaunis näköala Kuolleelle merelle ja kullanhohtaville Moabin vuorille, jollei aita olisi ollut tiellä, olivat ruotsalaisten haudat. Siellä heitä jo oli niin monta, kuin olisi Herra katsonut sen jo riittävän heidän työkseen, että olivat luopuneet kodeistansa, eikä olisi vaatinutkaan enempiä ehtoja päästääkseen heidät valtakuntaansa. Siellä lepäsi seppä Birger Laurinpoika ja Ljungo Björnin pieni Erkki ja lautamiehen Gunhild ja Briitta Ingmarintytär, joka oli kuollut rokkoon kohta sen hauskan päivän jälkeen, jolloin siirtokuntalaiset olivat olleet kukankeruussa. Siellä lepäsivät myöskin Petter Gunnarinpoika ja Martta Eskilintytär, jotka olivat Amerikassa kuuluneet Hellgumin seurakuntaan. Kuoleman sato heidän joukossaan oli ollut niin runsas, että siirtokuntalaiset jo pahoittelivat valtaavansa liian ison alan ahtaasta kalmistosta.

Yksi Timmin Halvor Halvorinpojankin omaisista oli tässä hautatarhassa. Se oli hänen nuorin tyttärensä, pieni vielä, vasta kolmevuotias. Tähän lapseensa Halvor oli ollut koko sydämeästään kiintynyt, se oli heistä kaikista ollut enimmänsä hänen näköisensä. Hän ei ollut koskaan tuntenut niin suurta hellyyttä ketään muuta kuin sitä tyttärtään kohtaan. Lapsen kuoltua hän ei voinut mitenkään sitä unohtaa. Yrittäpä hän mitä tahansa, aina hänen ajatuksensa olivat tyttävainajassaan.

Jos hän olisi kuollut Taalaissa ja ollut haudattuna kotipitäjän kalmistoon, olisi Halvor ehkä voinut vapautua häntä alati muistelemasta, mutta hänestä tuntui, että tyttösen varmaan oli kovin ikävä olla ypyöksinään kolkolla hautausmaalla. Yöllä hän näki hänet istumassa pienellä hautakivellään itkusuin ja vilusta väristen ja valittaen pelkäävänsä pimeätä ja koko tätä outoa ympäristöä.

Eräänä iltana Halvor meni Josafatin laaksoon ja poimi kätensä täyteen punaisia vuokkoja, somimpia ja iloisimpia mitä löytää voi, viedäkseen niitä haudalle. Kävellessään laakson pohjalla vihreässä nurmikossa hän ajatteli: Voi voi, kun olisin saanut tyttöseni edes tänne vapaaseen luontoon vihreän ruohomättään alle, jottei hän ainakaan olisi tuon kamalan muurin aitauksessa.

Hän oli aina vihannut tuota hautausmaan korkeata kiviaitaa. Joka kerta kun hän vainajaa ajatteli, hän tunsu ikään kuin sulkeneensa tyttöraiskan pimeään ja kylmään huoneeseen ja jättäneensä hänet sinne käymättä edes katsomassa. "Minua paleltaa ja on niin paha olla", oli hän kuulevinaan tytön valittavan, "minua paleltaa ja on niin paha olla."

Halvor nousi pois laaksosta ja käveli kapeata muurinympäryspolkua Siionin kukkulalle. Hautausmaa oli vähän matkaa länteen päin Siionin portista, armenialaisten suuren puutarhan kohdalla. Kulkiessaan Halvor kaiken aikaa ajatteli lastaan. Hän asteli eteenpäin tuttua tietä kohottamatta silmiään maasta. Mutta yht'äkkiä hän alkoi aavistaa, ettei kaikki täällä ollut ennallaan. Hän alkoi katsella ja huomasi muutamia miehiä vähän matkan päässä tiellä purkamassa muuria. Halvor seisahtui heitä katselemaan. Mikähän muuri siellä olikaan ollut? Oliko se ollut rakennus vai tavallinen kiviaita? Juuri sielläpäinhän hautausmaankin olisi pitänyt olla, vai oliko hän eksynyt väärään suuntaan?

Vasta pari minuuttia arveltuaan hän pääsi tästä selville, mutta silloin hän käsittikin, mitä oli tapahtunut. Miehethän olivat purkaneet juuri hautausmaan korkean kiviaidan.

Halvor koetti uskotella itselleen repimisen syyksi sitä, että aiottiin laajentaa kalmiston alaa taikka että muurin sijaan pantaisiin rauta-aita. Hän ajatteli, kuinka hauskaksi se nyt tulee, kun kylmää ja kosteutta pitävä muuri joutuu pois. Mutta sillä hän ei saanut poistetuksi rauhattomuuttaan, joka kiihdytti hänen askelensa juoksuun. Kun eivät vain olisi haudalle mitään tehneet, hän ajatteli. Greettahan lepää ihan muurin alla; kun eivät vain hänelle liene mitä tehneet!

Hän kiipesi hädästä huohottaen muurinraunioiden yli ja tuli hautausmaalle. Vihdoin hän oli niin lähellä, että näki mitä siellä oli tehty. Samassa hän tunsu sydämellensä käyvän pahoin. Se pysähtyi yht'äkkiä, löi sitten kovasti pari kertaa ja pysähtyi taas. Se teki samoin kuin rikkimenevä kello.

Halvorin täytyi istua kivelle siksi aikaa, kun hänen sydämensä pahimmin reutoi. Vähitellen se sitten alkoi lyödä tavallisuuden mukaan, vaikka raskaasti ja kovalla vaivalla. "Oi, minä elän sentään", hän hiljaa sanoi. "Saanhän minä toki elää."

Hän rohkaisi mieltään ja katsoi hautausmaalle vielä kerran. Kaikki haudat olivat avoinna, ja niihin lasketut arkut oli korjattu pois. Maassa oli siellä täällä pääkalloja ja luunikamia, jotka varmaankin olivat tippuneet lahoimmista arkuista. Kaikki hautapaadet oli kerätty yhteen kasaan hautausmaan nurkkaan.

"Herra Jumala, mitä he ovat kuolleille tehneet!" huudahti Halvor.

Halvor meni työmiesten luokse. "Mihin te olette pikku Greetan hukanneet?" kysyi hän ruotsiksi. Hän ei ollut oikein tajuissaan eikä oikein tarkalleen tiennyt, mitä sanoi. Sitten hän huomasi puhuneensa vanhaa kieltään, pyyhkäisi kädellään otsaansa ja joutui hämilleen.

Hän koetti ajatella, mikä mies hän oli, ei suinkaan mikään säikkyväinen lapsi, vaan vanha, älykäs suurtilallinen, jota koko pitäjä Ruotsissa oli kunnioituksella katsonut. Ei hänenlaisensa miehen sopinut tajuntaansa menettää.

Halvor kohottausi ryhdikkääseen asentoon ja kysyi työmiehiltä englanniksi, tiesivätkö he, minkä tähden hautatarha oli näin raikattu.

Työmiehet olivat Palestiinan arabialaisia, mutta yksi heistä osasi hiukan englantia.

Hän kertoi Halvorille, että amerikkalaiset olivat myyneet hautausmaan saksalaisille ja että nämä aikoivat rakentaa paikalle sairaalan. Siitä syystä kuolleet täytyi siirtää pois haudoistaan.

Halvor seisoi kotvan aikaa ääneti ja mietiskeli tuota vastausta. Vai niin, vai sairaala tähän tulee, tähän juuri! Sepä kummaa, ettei sille löytynyt sopivaa paikkaa yhdeltäkään autiolta kukkulalta, vaan se oli juuri tähän pantava. Kun eivät vain karkotetut vainajat tulisi jonakin pimeänä iltana soittamaan sairaalan ovelle ja pyrkimään sisään. "Me tahdomme myös täältä vuodesijan", he silloin sanoisivat. Ja heitä olisi pitkä jono, Birger Laurinpoika ja Pikku-Erkki ja Gunhild ja hänen oma tyttönsä kaikkein viimeisenä.

Halvor seiso siinä ponnistellen itkua vastaan, mutta hän koetti yhä näyttää siltä kuin ei asia häneen koskisi. Hän piti kasvonsa välinpitämättöminä, seiso huolimattomassa asennossa ja heilutteli punavuokkoviikkoa.

"Mutta mihin te olette kuolleet hukanneet?"

"Amerikkalaiset ovat olleet viemässä arkkunsa täältä pois", vastasi työmies. "Kaikki, joilla oli omaisia täällä, ovat saaneet käskyn tulla niitä poiskorjaamaan."

Tässä puhuja vaikenä ja katseli Halvoria. "Taidat olla sinä siitä suuresta talosta, joka on Damaskoksen portin lähellä", hän sanoi. "Sen asujaimet eivät ole noutaneet kuolleitaan pois."

"Meille ei ole tuotu mitään sanaa", sanoi Halvor. Hän seiso vielä paikallaan heilutellen kukkaviikkoa. Hänen kasvonsa näyttivät muuttuvan kiveksi, hänen kaikin voimin koettaessaan peitellä tuskiansa noilta vierailta miehiltä.

"Tuolla ovat ne, joita ei ole noudettu", sanoi työmies viitaten mäen alle. "Näytän sinulle niiden paikan, jotta voitte tulla niitä haudamaan."

Mies kulki edellä, ja Halvor seurasi häntä. Kiivetessään hajoitetun muurin ylitse Halvor otti maasta kiven. Mies kulki tyynenä ja huolettomana, mutta Halvor tuli jäljestä kivi kourassa. "Merkkillistä ettei hän minua pelkää", sanoi Halvor ääneen ruotsiksi, "kun hän tohtii käydä noin lähellä minua. Ja oli kumminkin mukana raastamassa häntä haudastaan. Hän juuri on heittänyt pikku Greetan likatunkiolle."

"Minun oma pikku Greetani", hän jatkoi, "hän, joka oli niin siro, että olisi kelvannut vaikka marmoriarokkaan. Ja hän ei nyt saanut jäädä edes tähän viheliäiseen hautaan."

"Ehkäpä juuri tämä sama mies hänet otti haudastaan", sanoi Halvor puoliääneen ja tähtäili kiveä. "Enpä olisi ikinä mitään niin mielelläni lyönyt rikki kuin tuon tupsulakkisen, sileäksi ajetun kallon."

"Saat nyt kerta kaikkiaan tietää, että se oli Ingmarilan Pikku-Greetta", hän sanoi raivostuen yhä enemmän kuta kauemmas kulki, "ja nyt hän oikeastaan olisi saanut levätä Suur-Ingmarin vierellä. Sillä sellaista sukua hän oli, että hänen oli oikeus nukkua omassa haudassaan maailman loppuun asti. Täällä hänelle ei vietetty edes kunnon hautajaisia, ei häntä viety kellonsoitolla kirkkomaahan, eikä edes oikea pappi ollut häntä siunaamassa. Mutta ei sinulla silti ollut oikeutta kiskoa häntä haudastaan. Jollen minä tässä kohden menetellytkään niinkuin oikean isän pitää, niin en totta maar minä niin paha ole, että sallin sinun syyttää hänet pois haudastaan."

Halvor heristi kiveä ja olisi aivan varmasti heittänyt, jollei mies juuri samassa olisi seisahtunut ja kääntynyt häntä kohti.

"Tuossa ne nyt näet", hän sanoi. Likatunkoiden ja rakennusjätteiden välissä oli syvä kuoppa, johon siirtokuntalaisten koruttomat mustat arkut oli heitetty. Ne oli heitetty siihen miten sattui, vanhat arkut olivat menneet hajalleen, niin että niissä maanneet ruumiit olivat näkyvissä. Muutamat arkut olivat pudonneet ylösalaisin, ja niiden lahoista kansista pisti esiin pitkiä kuivuneita käsiä, jotka näyttivät kaikin voimin koettavan kääntää arkkua kohdalleen.

Kun Halvor seiso kuopan partaalla katsoen alas, sattui työmies näkemään hänen kätensä, joka pusersi kiveä niin lujasti että sormenpäät olivat valkoisina. Miehen katse siirtyi siitä hänen kasvoihinsa, joista varmaan näkyi jotakin hirveätä. Hän parahti ja lähti juoksemaan pakoon.

Mutta Halvor ei nyt enää ajatellut häntä. Hän oli aivan typerytynyt siitä, mitä näki. Kammottavinta oli, kun äikeä ruumiinhaju oli noussut yläilmaan ja laajalle levittänyt tiedon tapahtumasta. Pari korppikotkaa jo leijaili siintävän korkealla, odotellen vain pimeän tuloa iskeäkseen alas. Pitkän matkan päähän kuului arkkujen päällä parveilevien syöpäläisten pöriä. Pari katukoiraa juoksi kaupungista päin ja asettui kielet pitkällä suuren kuopan partaalle vahtimaan tilaisuutta hypätäkseen alas.

Halvor muisti hirmukseen olevansa nyt Hinnomin laakson rinteellä, ihan sen paikan likellä, missä Gehennan tuli muinoin oli palanut. "Totisesti tämä onkin Gehenna, tämä on kauhistuksen asunto", hän puhkesi sanomaan.

Mutta Halvor ei kauan seisonut tätä katselemassa. Hän hyppäsi kuoppaan, työnsi raskaat arkut syrjään ja ryömi ruumiiden keskelle. Hän etsi etsimistään, kunnes löysi Pikku-Greetan arkun. Ja löydettyään hän nosti sen olalleen ja nousi pois haudasta.

"Ei hänen ainakaan tarvitse syyttää isäänsä siitä, että olisi saanut tässä paikassa maata koko yön", hän huudahti.

"Rakas lapseni", sanoi hän totisella ja vakuuttavalla äänellä, ikään kuin puolustaakseen itseään

vainajalle. "Oma rakas Pikku-Greettani, emme me tätä tienneet. Ei kukaan tiennyt, että sinut raastettaisiin ylös maan mullasta. Kaikki muut saivat tietää, mitä aiottiin tehdä, paitsi me. He eivät pidä meitä ihmisinä, siksi eivät viitsineet meille ilmoittaa."

Noustuaan arkkuiheen ylös kuopasta hän uudelleen tunsyi sydäntään pakottavan. Hänen täytyi istuutua, kunnes kovin tuska asettui.

"Älä yhtään pelkää, oma tyttöseni", hän sanoi. "Kyllä tämä pian lakkaa. Älä suotta luule, etten minä jaksaisi sinua täältä pois kantaa."

Vähitellen sitten hänen voimansa palautuivat, ja hän lähti arkku olallaan käymään Jerusalemiin päin.

Kun hän astui kapeata polkua muurin ulkoviertä pitkin, tuntui hänestä kaikki, mitä hän näki, muuttuneen toisennäköiseksi. Muurit ja rauniokummut säikäyttivät häntä. Kaikki oli tullut ihmeen uhkaavaksi ja vihamieliseksi. Vieras maa ja outo kaupunki olivat hyvillä mielin hänen surustaan.

"Älä toki, lapsi kulta, ole pahoillasi, vaikka isäsi veikin sinut tähän onnettomaan maahan", hän sanoi.

"Jos tämä olisi meillä kotona tapahtunut", hän jatkoi, "niin metsä olisi itkenyt ja vuoret olisivat vaikeroineet, mutta tämä on armoton maa."

Hän hiljensi yhä kulkuaan säästääkseen sydäntänsä, joka ei tuntunut jaksavan pitää verta ruumiissa liikkeellä. Hän tunsyi itsensä raukeaksi ja toivottomaksi, ja kaikkein enimmän hän oli huolissaan siitä, että oli niin kaukana oudossa maassa, jossa ei kenenkään tarvinnut sääliä hänen tuskaansa.

Muurin kulmauksesta hän sitten kääntyi ja kulki sen itäpuolta. Hautoja täynnä oleva Josafatin laakso aukeni hänen eteensä.

"Ja tässä paikassa tulee tuomio pidettäväksi ja kuolleet herätettäväksi henkiin", hän ajatteli.

"Mitä Jumala minusta sanookaan tuomiopäivänä, kun minä vein omaiseni tähän kuoleman Jerusalemiin?" hän itseltään kysyi.

"Ja minähän yllytin naapurini ja omaiseni matkustamaan tähän kauhistuksen kaupunkiin. Jumalan edessä he siitä minua syyttävät."

Hän oli kuulevinaan maanmiestensä nousevan puhumaan häntä vastaan: "Me luotimme häneen ja hän vei meidät maahan, jossa meitä halveksittiin koiran vertaisina, ja kaupunkiin, jonka julmuus meidät surmasi."

Hän koetti irtautua näistä ajatuksista, kaikin mokomin miettiä jotakin muuta. Mutta se oli mahdotonta. Nyt hän näki yhdellä kertaa vastukset ja kaikki vaarat, joita hänen tovereillaan oli tarjona. Hän ajatteli sitä köyhyyttä, johon he väistämättä joutuvat, kun eivät ota työstään mitään palkkaa. Hän ajatteli ilmanalan vierautta ja tauteja, jotka heidät tuhoavat. Hän ajatteli heidän ankaria säännöksiään, joista täytyy lopulta tulla eripuraisuus ja perikato. Hän tunsyi kuolemaa ennustavaa väsymystä.

"Yhtä vähän kuin me saatamme viljellä tätä maata ja juoda tämän maan vettä, yhtä vähän me sovellumme täällä elämään", hän huudahti.

Yhä hitaammin hän käydä laahusti eteenpäin. Hän oli lopen uupunut ja voimaton.

Siirtokuntalaiset istuivat jo illallisella, kun portilta kuului hyvin heikko kellonsoitto.

Porttia avattaessa istui Timmin Halvor sen takana maassa. Hän oli melkein viimeisillään. Pikku tyttären ruumisarkku oli hänen vieressään. Hän istui taitellen kuihtuneita vuokkoja suuresta kukkavihosta ja sirotellen niitä arkulle.

Ljungo Björn oli tullut porttia avaamaan. Hän luuli huomaavansa, että Halvor sanoi jotakin, ja kumartui kuullakseen paremmin.

Halvor änkytti yhtä sanaa pitkän aikaa, ennen kuin sai mitään kuuluviin.

"Meidän kuolleemme on viskattu pois", hän sanoi, "ne makaavat Gehennassa paljaan taivaan alla. Teidän pitää mennä tänä yönä ne noutamaan."

"Mitä sinä puhut?" kysyi Björn, joka ei ensinkään ymmärtänyt, mitä hän tarkoitti.

Kuolemansairas ponnisti viimeiset voimansa noustakseen ylös. "Meidän kuolleemme on viskattu pois haudoistaan, kuuletko Björn. Teidän pitää tänä yönä joka miehen mennä Gehennaan noutamaan ne sieltä pois."

Tämän sanottuaan hän vaipui uupuneena maahan ja jäi ohkuen istumaan.

"Minä voin hyvin huonosti, Björn; taisi tulla sydämeeni jokin vika", sai hän vaivalloisesti sanotuksi. "Pelkäsin kuolevani, ennen kuin olisin voinut tätä kertoa. Kannoin Pikku-Greetan kotiin, mutta muita en jaksanut."

Björn laskeutui polvilleen hänen viereensä. "Etkö lähde sisälle, Halvor?" hän kysyi, mutta Halvor ei kuullut mitään.

"Björn, lupaa minulle, että Pikku-Greetta pääsee hautaan oikeiden ihmisten lailla. En tahtoisi, että hän saa syytä valittaa isänsä huolimattomuutta."

"Lupaan, lupaan", sanoi Björn, "mutta etkö sinä, Halvor koettaisi tulla sisälle?"

Halvorin pää painui yhä alemma. "Hanki hänelle lepopaikka vihreän turpeen alla", hän kuiskasi. "Ja hanki minullekin lepopaikka vihreän turpeen alla", hän hetkisen päästä lisäsi.

Björn näki, että hän oli kovasti sairaana, ja riensi noutamaan apua saadakseen hänet sisään kannetuksi. Hänen palatessaan Halvor oli jo kuollut.

PARATIISIN KAIVO

Seuraava kesä tuli Jerusalemissa kovin tukalaksi vedenpuutteen ja sairauksien vuoksi. Talvella oli tullut sadetta hyvin vähäisen, ja pyhä kaupunki, jossa ei ollut paljon muuta vettä saatavissa kuin mitä talvisateilla kokoontui joka pihassa oleviin maanalaisiin säiliöihin, joutui pian vedenpuutteeseen. Ja samalla kun väestön oli tyydyttävä juomaan sitä ummehtunutta huonoa vettä, mitä säiliöiden pohjassa vielä oli jäljellä, lisääntyivät taudit pelottavassa määrässä. Harva se talo, jossa ei kohta joku potnut rokkoa tai punatautia taikka ilmastokuumetta.

Gordonin siirtokuntalaisille tuli paljotoinen aika, jolloin tuskin kukaan jouti muuhun kuin sairaanhoitoon. Niihin heistä, jotka olivat kauan asuneet Jerusalemissa, tauti ei näyttänyt tarttuvan; he kulkivat ilman mitään haittaa sairaan luota sairaan luokse. Amerikan ruotsalaiset, jotka olivat kokeneet kuumia kesiä Chicagossa ja olivat tottuneet hengittämään kaupunki-ilmaa, olivat myöskin varsin kestäviä sairautta ja räsitusta vastaan. Mutta taalalaisraukat sitä vastoin sairastuivat melkein jok'ikinen.

Mutta se ei näyttänyt vaaralliselta. Useimmat olivat jalkeilla, vaikka eivät jaksaneet tehdä työtä. Vaikka he kuihtuivat ja olivat lakkaamatta kuumeessa, ei kukaan pitänyt sitä muuna kuin satunnaisena pahoinvointina. Mutta viikon päästä kuoli Birger Petterinpojan leski ja kohta sen jälkeen yksi hänen pojistaan. Samalla kertaa sattui useita taudinkohtauksia. Näytti siltä kuin koko taalalaisväki olisi ollut kerrassaan menehtyä.

Kaikilla sairailta oli sama kiihkeä mieliteko. He pyytämällä pyysivät vettä juodakseen, edes yhtä siemausta puhdasta, raitista vettä. He halusivat sitä niin hartaasti, kuin eivät olisi mitään muuta tarvinneetkaan terveeksi tullakseen.

Mutta kun heille tarjottiin säiliön vettä, käänsivät he päänsä pois eivätkä edes huolineet sitä näkyviinsä. Sitä kyllä koetettiin siivilöidä ja jäähdyttää, mutta he olivat tuntevinaan siinä ummehtuneen hajun ja iljettävää makua. Ne pari sairasta, jotka olivat koettaneet juoda sitä, joutuivat koviin poltteisiin ja valittivat olevansa myrkytettyjä.

Eräänä aamupäivänä, keskellä kaikkein tautisinta aikaa, istui pieni joukko näitä talonpoikia talon räystäään kapeassa varjossa. Heillä kaikilla oli kuume, sen näki heidän riutuneista kasvoistaan ja raukeista, verestävistä silmistään. Kukaan heistä ei yrittänyt ryhtyä mihinkään työhön, eivätkä he edes poltelleet lyhyitä savipiippujaan.

Oikeastaan heidän toimensa oli katsella taivaalle, joka kirkkaan sinisenä holvina kaartui heidän yllään. Heidän katseensa olivat niin suunnatut taivaan tarhaan, ettei pienen pienoisiskaan pilvi voinut heidän huomaamattaan pujahtaa sen poikki. He tiesivät kyllä ihan varmasti, että sadetta oli turha odottaa ennen kuin parin kuukauden päästä, mutta joka kerta, kun jokin valkoinen kesähattara kohosi taivaanrannalta, he koettivat uskotella itselleen, että ehkä nyt kumminkin ihme tapahtuu ja pian vielä sade puhkeaa. "Usko pois, kukaties Jumala nyt viimein tahtoo meitä auttaa", he haaveilivat.

Samalla kun he mahdollisimmin tarkoin silmin seurasivat pilvien kasvamista ja nousua taivaalle, alkoivat he keskenään puhella siitä, miltähän oikein tuntuisi, kun suuria sadepisaroihin rapisiksi seiniin ja ikkunoihin, kun vesi solisisi räystäältä ja tulvisi tiellä ristiinrastiin, vieden soran ja tomun mukanaan. He sopivat siitä, että jos sade tulee, he eivät menekään katon alle, vaan istuvat samalla paikallaan ja antavat veden valua. Sillä kyllä heidän yhtä hyvin kuin rutikuivan maankin on ihan päästävä vesilikoon.

Mutta kun pilvi oli kappaleen matkaa taivaalle kohonnut, näkivät he sen aivan silmissä hupenevan tyhjiin. Ensin sen utumaiset reunat kulumistaan kuluivat, sitten hävitys alkoi keskustasta, ja se hajosi ohuihin kaistaleihin. Ja muutaman silmänräpäyksen perästä se oli ihan häipynyt näkyvistä.

Kun pilveä ei enää näkynyt, joutuivat talonpojat epätoivoon. Aikamiehet oli tauti kuluttanut niin, että he jo varalta pitivät käsiänsä silmillä salatakseen kyynelensä, jos itku tulisi.

Ljungo Björn Ollinpoika, joka Timmin Halvorin kuoltua tunsikin olevansa ruotsalaisten johtomies, koetti silloin rohkaista toisten mieltä. Hän alkoi puhua heille Kidronin purosta, joka muinoin oli virrannut Josafatin laakson kautta ja josta Jerusalem oli saanut yllykkyllin vettä. Hänellä oli Raamattu taskussa, hän avasi sen ja luki heille kaikki ne kohdat, joissa Kidron oli mainittuna. Hän selitti heille, kuinka suuri ja valtava kymi Kidron oli ollut. Se oli käyttänyt myllyjä ja talvisaikaan se oli ollut niin voimakas, että oli paisunut äyräistään ja tulvinut koko paikkakunnan yli.

Ljungo Björnistä näki selvästi, että hänen oikein teki hyvää kertoa suuresta vedestä, joka aikoinaan oli virrannut Jerusalemin ohi. Varmaankin hän aina mielessään muisteli tätä jokea. Kaikkein enemmän hän oli kiintynyt siihen kohtaan, jossa kerrotaan Daavidin kahlaamisesta Kidronin poikki, kun hän oli Absalomia paossa. Ljungo Björn kuvaili toisille, miltä tuntuisi paljain jaloin kulkea kylmässä juoksevassa vedessä. "Siitä minä pitäisin enemmän kuin sen juomisesta", hän sanoi.

Ljungo Björnillä oli vielä paljon puheenaihetta Kidronista, mutta hänen lankonsa, Kolåsan Gunnar, keskeytti hänet. Gunnar sanoi vähät välittävänsä Kidronista, joka oli etäällä ja kuivettunut. Mutta hän sanoi aina tämän tukalan ajan alusta saakka mietiskelleensä erästä Hesekielin neljännessäkymmenessä seitsemännessä kappaleessa olevaa ennustusta, ensi värssystä alkaen. Se kertoi erästä virrasta, joka sai alkunsa temppelin kynnykseltä ja vyöryi sitten kuivan kankaan poikki Kuolleeseen mereen saakka. Puhuessaan pudisti Kolåsan Gunnar mustan tukkansa otsaltaan, hänen silmänsä loistivat, ja hän kuvaili niin tarkasti, että talonpojat olivat omin silmin näkevinään vesijohdon, joka tuli Jerusalemissa. Hiljaa solisten vesi juoksi kivisessä uomassa. Siitä se haarautui moniin pieniin puroihin, jotka virtasivat vihreiden ruohokenttien halki. Niiden rannoilla kasvoi pajuja ja poppeleja, ja suuria paksulehtisiä vesikasveja riippui vedenpinnan yli. Purojen pohjalla oli pieniä, valkoisia kiviä, ja vesi kimalteli ja poreili hypellessään niiden yli.

"Ja tämän täytyy vielä tapahtua", Kolåsan Gunnar huudahti. "Se on Jumalan ennustus, joka tähän asti ei ole täytynyt. Mutta minä aavistan, että se saattaa toteutua vaikka tänään tai huomenna."

Mutta kun Höökin Gabriel Matinpoika, joka myöskin oli joukossa, kuuli tämän, innostui hän kovin, lainasi Ljungo Björniltä Raamatun ja luki ääneen muutamia värssyjä Aikakirjasta. "Ottakaa varteen tämä", hän sanoi, "en ole kuullut koskaan ihmeellisempää." Ja hän luki heille, kuinka Hiskia kuninkaan aikana oli tullut tietoon, että Sanherib oli tullut Jerusalemiin piirittämään. Silloin Hiskia oli neuvotellut päällikköjensä ja urhoollisimpain miestensä kanssa, ja kaikki olivat lausuneet: "Ei ole hyvä, että assyrialaiset löytävät niin paljon vettä, kun tulevat kaupunkia piirittämään." Sen jälkeen Hiskia oli lähtenyt suuri sotajoukko mukanaan ja padonnut vedet Jerusalemin ulkopuolelle, sekä sen suuren joen, joka virtasi halki maan että kaikki lähteet.

Tämän kohdan luettuaan Gabriel katsahti alastomien maiden yli, jotka ympäröivät siirtokunnan taloa. "Olen miettinyt paljon tätä kertomusta", hän sanoi, "ja olen kysellyt amerikkalaisilta sen merkitystä. Ja nyt minä sanon teille mitä olen saanut tietää."

Gabriel puhui sujuvasti kuten isänsä, Höökin Matti, kun hän sai hengen ja alkoi saarnata. Muuten hänellä ei ollut saarnalahjaa, mutta nyt, kuumeen polttaessa hänen ruumistaan, tulvi sanoja tulvimalla hänen huuliltaan.

"Niin, amerikkalaiset kertoivat minulle", jatkoi Gabriel, "että kuningas Hiskian aikana tällä ylängöllä kasvoi lukemattomia puita ja pensaita. Vilja ei itänyt sen kivisessä maassa, mutta joukko puutarhoja siellä oli, täynnä granaatti- ja aprikoosipuita, sauriamia ja kalmojuuria ja kaneelia, kooferpensaita ja narduksen taimia, kaikenlaisia tuoksupuita ja kaikenlaisia kalliita hedelmiä. Näillä puilla oli kaikilla tarpeeksi kosteutta; virroista ja puroista juoksi jokaiseen yrttitarhaan vettä, ja jokaisella puutarhanomistajalla oli oikeus laskea maapalstansa joka päivä määrättyksi ajaksi veden alle.

"Mutta eräänä aamuna kuningas Hiskia lähti sotajoukkoineen liikkeelle kaupungista, eräänä aamuna, kun kaikki nämä puut olivat ihanimmillaan. Hiskian kulkiessa puutarhojen kautta varistelivat manteli- ja

aprikoosipuut kukkalehtiään hänen ylleen. Ilma oli sakeana palsamintuoksua, kun Hiskia vaelsi pois. Ja päivän mailleen mennessä, kun Hiskia palasi kotiin joukkoineen, seisoivat puut entisellään ja tervehtivät häntä vienolla lemullaan.

"Mutta sinä päivänä kuningas Hiskia oli käynyt sulkemassa kaikki Jerusalemin lähteet ja sen suuren joen, joka virtasi halki maan. Eikä seuraavana päivänä vesi enää lorissut pienissä puroissa, jotka juoksivat puiden juurille.

"Kun puiden muutaman viikon kuluttua piti alkaa tehdä hedelmiä, olivat ne voimattomia ja tuottivat vähän hedelmiä; ja niiden lehdet olivat ummuista soluessaan pieniä ja kutistuneita.

"Mutta sitten koitti sotainen ja onneton aika Jerusalemlle. Kukaan ei joutanut aukaisemaan lähteitä eikä johtamaan suurta virtaa uomaansa takaisin. Ja niin kuolivat hedelmäpuut kaupunkia ympäröiviltä yltasangoilta, muutamat ensimmäisenä kesäkuivana, muutamat toisena, loput kolmantena. Ja maat Jerusalemin ympärillä kävivät autioiksi, jommoisina ne ovat tähän päivään saakka pysyneet."

Gabriel otti maasta kiviliuskan ja alkoi kaivaa sillä hiekkaa jalkainsa juuresta. "Mutta sitten kävi niin", hän jatkoi, "että kun juutalaiset palasivat Babylonista, eivät he löytäneet paikkaa, missä virta oli johdettu uomastaan, eivätkä myöskään kuiviin juoksetuttujen lähteiden sijaa. Eikä niitä tähän saakka yksikään ihminen ole löytänyt."

"Mutta miks'emme me, jotka kärsimme nyt täällä janoa", hän jatkoi, "käy etsimään kuningas Hiskian lähteitä? Miks'emme käy hakemaan sitä suurta Kidronin jokea ja sen monia lähteitä? Jos ne löytäisimme, silloin puut jälleen alkaisivat kasvaa yltasangoilla ja koko maa kävisi rikkaaksi ja hedelmälliseksi. Sitä sen löydön arvoa ei voi kullassa mainita."

Kun Gabriel oli lopettanut puheensa, alkoivat toiset punnita hänen sanojaan. Kaikki myönsivät, että saattoi kyllä olla niinkuin hän sanoi, eikä kenties niin mahdotonta olisikaan löytää sitä suurta jokea. Mutta kukaan heistä ei lähtenyt kuitenkaan hakemaan, ei edes Gabriel. Selvästi saattoi huomata, että hänen sanansa olivat vain tyhjästä temmattuja tuulentupia, joilla hän koetti tynnyttää kaipuutaan.

Silloin ryhtyi puheeseen Boo Ingmar Maununpoika, joka tähän saakka oli vaiti kuunnellut toisia. Hänessä itsessään ei ollut kuumetta, mutta hän kaipasi kuitenkin raitista vettä enemmän kuin kukaan muu, sillä Gertrudkin oli sairastunut hirveään janotautiin. Gertrudin takia hän kaipasi vettä niin, että hänen huuliansa kuivi ja hänen, niinkuin toistenkin, mielessä väikkyivät vain lähteet ja virrat.

"En minä ajattele niin pyhiä ja ihmeellisiä vesiä kuin te toiset", sanoi Boo harvaksen, "mutta aamusta iltaan minä muistelen erästä jokea, jossa on raitis ja kirkas, vaaleanvälikkyvä vesi."

Talonpojat kohottivat uteliaina ja jännityksissään katseensa.

"Ajattelen oikeata kymiä, johon monen monia puroja ja jokia laskee ja joka leveänä ja vesirikkaana virtaa synkiltä saloilta ja on niin kirkas, että kimaltelevat piikivet selvästi kuultavat sen pohjasta. Eikä se ole kuivettunut joki kuten Kidron eikä pelkkä unelma kuten Hesekielin kymi, eikä sitä ole mahdoton löytää kuten Hiskian lähteitä, vaan se kuohuu ja ryöppyää vielä tänä päivänäkin. Dal jokea minä ajattelen."

Tähän eivät muut kolme vastanneet sanaakaan. He istuivat arkoina, silmät ummessa. Kun kerran Dal joki oli ollut puheena, ei kukaan enää voinut Palestiinan lähteitä ja jokia muistella.

* * * * *

Saman päivän mennessä puoleen sattui uusi kuolemantapaus. Yksi Kolásan Gunnarin lapsista silloin kuoli, pieni iloinen poika, josta kaikki olivat pitäneet.

Ihmeellistä kyllä, nyt ei kukaan näyttänyt lasta surevan. Taalain talonpojat valtasi sen sijaan melkein hillitsemätön kammo. Pieni poikavainaja näytti olevan enteenä siitä, ettei kukaan heistä voinut taudilta pelastua.

Tavanmukaisiin kiireellisiin hautajaisvalmistuksiin ryhdyttiin heti, mutta arkkua veistäessään miehet ajattelivat sitä, kukahan heille itselleen tekee saman työn, ja ne, jotka ruumista käärivät, puhelivat samalla siitä, millä lailla heidät kuoltuaan olisi ruumiiksi puettava. "Pane mieleesi, jos minun jälkeeni elät", sanoi toinen vaimo toiselle, "että minä tahdon päästä hautaan omissa vaatteissani." — "Pane mieleesi", sanoi hänen toverinsa, "että minä tahdon mustan suruharson arkun ympärille."

Kesken tätä kaikkea alettiin siirtokunnassa salaisesti puhua ihmeellisiä asioita. Ei tiedetty, kuka ne sanat ensinnä lausui, mutta kun ne kerran oli sanottu, alkoivat kaikki tarkkaavaisesti mietiskellä asiaa. Kuten tavallista, pitivät kaikki ensi alussa koko ajatusta mielettömänä ja mahdottomana toteuttaa, mutta hetkisen perästä se tuntui heistä vallan järkevältä ja ainoalta, mitä niissä oloissa saattoi tehdä.

Piankin tämä ehdotus oli kaikkien siirtokuntalaisten huulilla, sekä sairaat että terveet, sekä amerikkalaiset että ruotsalaiset siitä puhuivat.

"Eiköhän olisi kaikkein parasta, että taalalaiset palaisivat kotimaahansa", sanottiin.

Ei yksikään amerikkalaisista voinut salata pelkoansa, että kaikki talonpojat kuolisivat Jerusalemissa. Vaikka olikin kovin ikävää, että siirtokunta menettäisi niin monta hyvää ja toimekasta jäsentänsä, eivät he nähneet muuta keinoa. Parempihan toki oli heidän lähteä omaan maahansa ja siellä palvella Jumalaa kykynsä mukaan kuin jäädä tänne pyhään kaupunkiin kuolemaan.

Ruotsalaisista tuntui ensin ihan mahdottomalta irtautua tästä maasta, sen pyhistä paikoista ja muistoista, ja heitä kammotti lähteä jälleen kokemaan maailman rauhattomuutta ja taisteluja, totuttuaan täällä siirtokunnassa herttaiseen, turvalliseen yhteiselämään. Muutamat heistä pitivät melkein parempana kuolla kuin matkustaa kotiin. Mutta silloin kangasti kodin kuva kutsuvana ja houkuttelevana heidän mieleensä. "Ehkei meillä todellakaan ole muuta neuvoa kuin matkustaa kotiin", he sanoivat.

Äkkiä kuului kellon soitto, jolla siirtokuntalaiset tavallisesti kutsuttiin kokoushuoneeseen ottamaan osaa jumalanpalvelukseen ja yhteisiin keskusteluihin. Kaikki joutuivat hyvin hämilleen, melkein pä säikähtyivät, sillä he arvasivat, että mrs Gordon kutsui heitä kokoon neuvottelemaan kotiinlähdestä. He eivät itsekään vielä olleet oikein selvillä asiasta, mutta se ajatus, että he saattoivat pelastua kuolemasta ja taudeista, tuntui kuitenkin mieluisalta. Parhaiten sen huomasi siitä, kun useat vuoteenomana makaavat sairaatkin nousivat ja pukeutuivat lähteäkseen ottamaan osaa neuvotteluun.

Tällä kertaa ei suuressa salissa vallinnut niin täsmällinen järjestys kuin tavallisissa kokouksissa. Kukaan ei ollut käynyt istumaan, vaan seisottiin hajanaisissa ryhmissä siellä täällä keskustelemassa. Kaikkien mielet olivat hyvin kuohuksissa, mutta innokkain selittelemään oli Hellgum. Selvästi huomasi, että häntä painoi raskas syyllisyytensä siitä, kun oli yllyttänyt taalalaisia lähtemään Jerusalemiin. Hän kävi ryhmästä toiseen ja vaatimalla vaati ruotsalaisia lähtemään kotimatalle.

Mrs Gordon oli hyvin kalpea, ja hänen kasvoissaan oli väsynyt ja kärsivä ilme. Hän näytti niin empivän, mihin toimeen oli ryhdyttävä, että tuskin rohkeni aloittaa keskustelua. Häntä ei ollut koskaan nähty niin neuvottomana.

Taalalaiset eivät puhuneet juuri mitään. He näyttivät olevan liian sairaita ja tylsiä, seisoivat vain odottaen, mitä muut käskisivät heitä tekemään.

Jotkut nuoret amerikkalaiset tytöt olivat säälistä ihan suunniltaan. He itkivät ja rukoilivat lähettämään kotiin nuo sairaat ihmiset, jotteivät he jäisi tänne kuolemaan.

Kesken innokkaita neuvotteluja, joista ei oikein uskallettu varmaa päätöstä tehdä, aukeni ovi melkein narahtamatta ja Katri Ingmarintytär tuli sisään.

Katri Ingmarintytär kulki nyt hyvin kumarassa. Hän oli hirveästi vanhettunut, kasvot olivat kutistuneet kääpiömäisiksi, ja tukka oli ihan harmaana.

Halvor Halvorinpojan kuoleman jälkeen Katri tuskin koskaan kävi huoneestaan poissa. Hän istui siellä yksinään suuressa tuolissa, jonka Halvor oli hänelle tehnyt. Silloin tällöin hän paikkaili ja laitteli vaatteita kahdelle vielä elossa olevalle lapselleen, mutta enimmäkseen hän istui ristissä käsin eteensä tuijottaen.

Katri koetti tapansa mukaan astua sisään ihan huomiota herättämättä, mutta tällä kertaa hänen tullessaan kuitenkin kaikki vaikenivat ja kääntyivät katsomaan.

Katri käveli hiipien ja nöyrästi lattian yli. Hän ei kulkenut keskeltä huonetta, vaan pitkin seinäviertä, kunnes saapui mrs Gordonin luokse.

Mrs Gordon tuli muutamia askeleita häntä vastaan ja ojensi hänelle kätensä.

"Olemme kokoontuneet tänne neuvottelemaan teidän kotimatkastanne", sanoi mrs Gordon hänelle. "Mitä sinä, Katri, siitä ajattelet?"

Katri ihan vajosi hetkiseksi kokoon, aivan kuin iskun saaneena. Hänen raukeista silmistään näytti kuvastuvan pohjaton kaipuu. Varmaan hän näki vanhan kartanonsa edessään ja ajatteli sitä mahdollisuutta, että hän vielä kerran saisi istua väenpirtissä pystyvalkean ääressä tahi seisoa veräjällä katsellen, kun karjaa kevätaamuna ajettiin laiturille.

Mutta tätä kesti vain hetkisen. Katri oikaisi suoraksi, ja entinen sitkeä malttavainen ilme palasi hänen kasvoilleen.

"Tahtoisin kysyä yhtä asiaa", Katri sanoi englanniksi ja niin lujalla äänellä, että sen kaikki kuulivat. "Jumalan äänen kutsumuksesta me kaikki tulimme tänne Jerusalemiin. Onko nyt kukaan kuullut Jumalan äänen käskevän meitä lähtemään täältä?"

Katrin kysymyksen jälkeen oli huoneessa ihan hiljaista. Kukaan ei rohjennut vastata hänelle sanaakaan.

Mutta Katrissa oli kuume niinkuin kaikissa muissakin, ja tuskin ehdittyään sanoa sanottavansa hän jo alkoi hoiperrella ja oli kaatumaisillaan. Mrs Gordon kiersi käsivartensa hänen vyötäisilleen ja talutti hänet ulos.

Kun Katria vietiin entisten pitäjäläistensä ohi, nyökkäsi heistä pari hänelle päätään. "Kiitos, Katri", he sanoivat.

Heti kun Katri oli poissa, alkoivat amerikkalaiset uudelleen puhua kotimatkasta, niinkuin ei mitään olisi tapahtunut. Taalalaiset eivät vastanneet sanaakaan, mutta sitten alkoi yksi toisensa jälkeen pujahtaa pois kokouksesta.

"Miksi te lähdette?" kysyi eräs amerikkalainen. "Keskustelu alkaa tuossa tuokiossa, kunhan mrs Gordon palaa takaisin."

"Ettekö huomaa, että kaikki on jo päätetty", Ljungo Björn sanoi, "ei teidän tarvitse pitää kokousta meidän tähtemme. Olimme sen unohtaa, mutta nyt muistamme jälleen, että Jumalalla yksin on valta päättää meidän kotimatkastamme."

Ja ihmeekseen amerikkalaiset näkivät; että Ljungo Björn ja hänen pitäjäläisensä kohottivat pänsä pystympään eivätkä enää näyttäneet niin alakuloisilta ja riutuneilta kuin äsken juuri kokoukseen saapuessaan. Voima ja kestävyys palasivat takaisin, kun he näkivät päämääränsä selkeänä edessään eivätkä enää ajatelleet paeta vaaraa.

* * * * *

Gertrud makasi sairaana siinä pienessä kamarissa, jossa hän oli asunut Gunhildin kanssa. Siellä oli hyvin hauskaa ja somaa. Boo ja Gabriel olivat tehneet heille kaikki huonekalut, ja ne olivatkin siistimmin valmistetut ja somistetut kuin missään muussa huoneessa. Valkoiset ikkunaverhot ja vuodeuttimet oli Gertrud itse kutonut, koristellen ne kirjo-ompeluilla ja pitseillä.

Gunhildin kuoltua oli Betsy Nelson, muuan Amerikan ruotsalainen tyttö, muuttanut Gertrudin huonetoveriksi. Heistä oli tullut hyvät ystävät, ja nyt Gertrudin sairastaessa Betsy hoiti häntä hyvin hellästi.

Saman päivän iltana, jolloin suuressa kokouksessa päätettiin, että taalalaiset jäisivät Jerusalemiin, oli Gertrudissa kovin ankara kuume ja hän puhui taukoamatta. Betsy istui vuoteen vieressä ja virkkoi silloin tällöin jonkin sanan rauhoittaakseen häntä.

Äkkiä Betsy näki, että ovi hiljaa aukeni ja Boo astui sisään. Hän kulki niin kevyin askelin kuin suinkin saattoi, ei käynyt huoneen perälle, vaan painautui seinävierelle jääden siihen seisomaan. Gertrud tuskin näytti huomaavankaan hänen tuloaan, mutta Betsy kääntyi kiivaasti häntä kohti ajaakseen hänet ulos sairaan huoneesta.

Mutta kun hän katsoi Boon kasvoihin, alkoi hänen sydäntään vihloa ja hänen tuli kovin Boota sääli. Hyvä Jumala, hän luulee varmaankin Gertrudin kuolevan, Betsy ajatteli. Tietysti hän nyt ajattelee, ettei Gertrudia enää mikään voi pelastaa, kun taalalaiset ovat päättäneet jäädä Jerusalemiin.

Samassa hänelle selvisi, miten rakas Gertrud Boolle oli, ja hän mietti itsekseen: Parasta on antaa poika poloisen jäädä huoneeseen. En henno kieltää häntä näkemästä Gertrudia niin kauan kuin enää mahdollista on.

Boo sai siis jäädä huoneeseen seisomaan ja kuuli nyt Gertrudin joka sanan. Gertrudin kuume ei nyt ollut niin ankara, että hän olisi hourailnut, mutta hän puhui alituisen kaivoista ja virroista, niinkuin kaikki muutkin sairaat. Lakkaamatta hän myöskin valitti kärsivänsä hirveätä, polttavaa janoa.

Kerran Betsy kaatoi vettä lasiin ja tarjosi sitä sairaalle. "Juo tätä vettä, Gertrud", hän sanoi. "Ei se ole vaarallista."

Gertrud kohosi hiukan päänalaiseltaan, tarttui lasiin ja nosti sen huulilleen. Mutta ennen kuin hän oli sitä maistanutkaan, painoi hän jälleen pänsä alas. "Etkö sinäkin tunne, miten hirveän pahalta se haisee", hän vaikeroi. "Ihanko sinä tahdot hengen minulta riistää!"

"Ei tässä vedessä ole mitään lisämakua eikä hajua", sanoi Betsy tyynesti. "Se on ihan varta vasten puhdistettu, jotta sairaat voisivat sitä vaaratta juoda."

Hän tyrkytteli vettä yhä vielä, mutta Gertrud työnsi niin kiivaasti lasin luotaan, että vettä läikähti peitteelle.

"Pitäisi sinun huomata minut kyllin sairaaksi muutenkin. Ei minun enää kannata myrkkyvettä juoda", hän sanoi.

"Sinä rupeaisit heti paranemaan, kun edes hiukan uskaltaisit maistaa vettä", intti Betsy yhä.

Gertrud ei vastannut, mutta hetken kuluttua hän alkoi nyyhkiä ja itkeä.

"Oi rakkahin lapsi kulta, mitä sinä itket?" Betsy kysyi.

"Kun tämä maailma on niin julma, ettei kukaan hanki minulle kelvollista vettä", sanoi Gertrud, "kun minun täytyy täällä janoon nääntyä eikä yksikään ihminen minua armahda."

"Älä nyt suotta, auttaisimmehan me sinua, jos vain voisimme", sanoi Betsy hyväillen hänen kättään.

"Miksi sitten ette tuo minulle vettä?" Gertrud nyyhkytti. "En minä ole kipeä muusta kuin janosta. Paranisin ihan sinä hetkenä, jona vain saisin hyvää vettä."

"Tämä nyt on parasta vettä, mitä Jerusalemissa saa", sanoi Betsy surullisena.

Gertrud ei häntä kuunnellut.

"Ei minun olisi niin paha olla, jollen tietäisi, että täällä on hyvää vettä", hän sanoi käsiään väänneen. "Ihme, kun minun täytyy nääntyä janoon, vaikka Jerusalemissa on kokonainen kaivo täynnä raikasta, puhdasta vettä."

Boo säpsähti tämän kuullessaan ja katsoi kysyvin silmin Betsyyn. Tyttö kohautti hiukan hartioitaan ja pudisti päätään, ikään kuin sanoakseen: Ei se ole muuta kuin kuumeisen houretta.

Mutta kun Boo yhä näytti halukkaalta kuulemaan enemmän, koetti Betsy saada Gertrudia selittämään, mitä hän tarkoitti. "Tökkopa koko Jerusalemissa nyt missään lienee oikein hyvää vettä", hän sanoi.

"Mihin kummalle sinun muistisi on joutunut", sanoi Gertrud, "vai etkö sinä ollutkaan mukana, kun me eräänä päivänä kävimme katsomassa entistä juutalaisten temppeleinpaikkaa?"

"Olinhan minä mukana."

"Se ei ollut Omarin moskeijassa", sanoi Gertrud muistellen, "ei siinä kauniissa moskeijassa temppeelialueen keskellä, vaan ihan sen perällä, vanhan ruman moskeijan sisässä. Etkö muista, että siellä oli kaivo?"

"Sen kyllä muistan", Betsy sanoi, "mutta en ymmärrä, mistä sinä siihen uskoon olet tullut, että sen kaivon vesi muka on parempaa kuin muualla koko kaupungissa."

"Täytyykö minun tosiaan puhua näin pitkältä, vaikka on niin kirvelevä jano", Gertrud vaikeroi. "Olisit voinut samalla kertaa kuunnella miss Youngin kertomusta kaivosta."

Puhuminen vaivasikin häntä todella äärettömästi, kun huulet olivat ihan kuivat ja kurkku polttavan kuuma, mutta ennen kuin Betsy ennätti vastatakaan, kertoi hän jo kuitenkin innokkaasti, mitä tiesi kaivosta.

"Tuo kaivo on ainoa Jerusalemissa, jossa aina on hyvää vettä", hän sanoi. "Ja syynä siihen on se, että sen lähteet ovat paratiisissa."

"Olisipa hauska tietää, kuka teistä oikein on käynyt sitä tutkimassa", sanoi Betsy hiukan hymyillen.

"Tiedän sen muuten", Gertrud jatkoi totisena. "Miss Young kertoi. Muuan köyhä vedenkantaja näet meni kerran ankarana kesäkuivana noutamaan vettä vanhasta moskeijasta. Hän kiinnitti sankonsa vipuköyden päässä olevaan koukkuun ja laski sen alas. Mutta vedenpintaan sattuessaan sanko putosi koukusta ja painui kaivon pohjaan. Tietysti mies ei olisi tahtonut menettää sankoansa." — "Ei tietenkään", myönsi Betsy. — "Hän riensikin heti noutamaan pari muuta vedenkantajaa ja laskeutui heidän avullaan alas pimeään kaivoon."

Kertoessaan tätä Gertrud kohosi kyynärpäänsä varaan katsellen Betsyä kuumeesta helottavin silmin.

"Hän painui painumistaan yhä alemmas, ymmärrätkös, ja kuta syvemmälle hän joutui, sitä enemmän hän alkoi ihmetellä, sillä alhaalta kaivon pohjasta virtaili lempeä valo häntä vastaan. Ja kun hän viimein tunki maata allaan, oli vesi tyyten hävinnyt, ja sen sijaan hän huomasiikin joutuneensa keskelle ihanaa puutarhaa. Aurinko ja kuu eivät siellä loistaneet, vaan heikko, tasainen valo läikehti siellä, niin että hän näki kaikki tyynti ihan selvästi. Ihmeellisintä oli, että siellä alhaalla kaikki näytti nukkuvan syvää unta. Kukkasot seisoivat latvat ummessa, puiden lehdet riippuivat kokoon kääriytyneinä, ja ruoho oli kallistunut maahan. Toinen toisiaan vastaan olivat ihanat puut uneen painuneet, ja linnut istuivat liikkumatta niiden latvoissa. Ja siellä alhaalla ei mikään punertanut eikä viheriöinyt, vaan kaikki oli tuhkanharmaata, vaikka ymmärtänethän kuitenkin, että siellä oli hyvin kaunista."

Gertrud kertoi ihan juurta jaksain saadakseen muka Betsyn siten paremmin uskomaan. "Mitenkäs sen miehen sitten kävi?" Betsy kysyi. — "Niin, hän seiso hetkisen mietiskellen, mihin oli joutunut, mutta sitten häntä alkoi pelottaa, että kaivon partaalla odottavat miehet menettäisivät malttinsa, jos hän viipyisi liian kauan. Mutta ennen kuin hän nostatti itsensä maan pinnalle, kävi hän puiston suurimmasta ja ihanimmasta puusta taivattamassa oksan, jonka hän otti myötänsä."

"Minusta hänen olisi ollut parempi jäädä kauemmaksikin aikaa sinne puistoon", sanoi Betsy, hymyillen, mutta Gertrud ei välittänyt hänen puheistaan. "Kun hän oli jälleen ylhäällä ystäviensä luona", hän jatkoi, "kertoi hän heille, mitä oli nähnyt, ja näytti heille taivattamansa oksan. Ja tiedäpä, että heti ilmaan ja valoon päästyään se heräsi eloon. Lehdet puhkesivat, ne kadottivat tuhkanharmaan värinsä ja kävivät heleän, loistavan vihreiksi. Ja tämän nähtyään vedenkantaja ja hänen ystävänsä arvasivat, että hän oli ollut paratiisissa yrttitarhassa, joka uinaillen lepää Jerusalemin alla, kunnes se tuomiopäivänä nousee maanpinnalle uuteen eloon ja uuteen ihanuuteen."

Gertrud hengähti syvään ja vaipui päänalaiselle. "Voi rakkaani, sinä väsyit liiaksi, kun puhut niin paljon", Betsy sanoi. — "Pitäähän minun puhua niin että ymmärrät, miksi siinä kaivossa vesi on hyvää", Gertrud huokasi, "eikä kertomukseen ole enää kovin pitkä. Käsitähän sinä, ettei kukaan olisi miehen paratiisissa käyntiä uskonut, jollei hän olisi tuonut tuota oksaa mukanaan. Mutta se oli ihan toista lajia kuin ne puut, joita siihen asti oli tunnettu, ja sen vuoksi hänen ystävänsä tahtoivatkin heti laskeutua kaivon katsomaan paratiisia. Mutta kas, vesi oli juossut takaisin kaivon, ja vaikka he olisivat sukeltaneet miten syvälle tahansa, eivät he tavanneet pohjaa."

"Vai ei sitten kukaan muu päässyt paratiisia näkemään", Betsy sanoi. — "Ei, ei kukaan muu, ja siitä ajasta saakka ei vesi ole koskaan kaivosta hävinnyt, niin että vaikka lukemattoman monet ovat sitä yrittäneet, ei kukaan ole voinut päästä kaivon pohjaan."

Gertrud huokasi syvään ja alkoi sitten uudelleen: "Syynä siihen on, näetkös, se, ettei meidän ole lupa nähdä paratiisia jo tässä elämässä." — "Ei, ei kai olekaan", myönsi Betsy. — "Mutta tärkeintä meidän on tietää, että se kumminkin on siellä alhaalla meitä odottamassa." — "Niinhän on." — "Ja nyt sinä, Betsy, varmaankin ymmärrät, että onhan vesi aina puhdasta ja raikasta siinä kaivossa, jonka lähteet ovat paratiisissa." — "Voi rakkaani, kunpa minä kykenisin sinulle hankkimaan tuota vettä, jota sinä niin kovin kaipaat", sanoi Betsy surumielisesti hänelle hymyillen.

Juuri kun Betsy tätä sanoi, avasi eräs hänen pikku sisaristaan ovea ja viittasi häntä luokseen. "Betsy, äiti kääntyi kipeäksi", sanoi tyttö, "hän on makuulla ja kutsuu sinua." Betsy näytti neuvottomalta, kuinka hän oikein saattoi lähteä Gertrudin luota. Mutta hetken epäroityään hän teki päätöksensä ja kääntyi Boon puoleen, joka yhä vielä seiso ovenpielessä. "Sinähän voit vielä jäädä tänne Gertrudin luokse ja pitää häntä silmällä sen aikaa, kun minä olen poissa." — "Kyllä", Boo vastasi, "kyllä minä pidän häntä silmällä niin hyvin kuin voin." — "Koettaisit vain saada häntä juomaan, jotta hän irtautuisi siitä ajatuksesta, että hän kuolee janoon", kuiskasi Betsy pois menessään.

Boo istahti Betsyn paikalle vuoteen viereen. Gertrudille ei näyttänyt olevan mitään eroa sillä, hänkö siinä istui vai Betsy. Hän puheli yhä edelleen paratiisissa kaivosta, katseli silmät suurina ja kuvitteli, kuinka virkistävää ja raitista ja puhdasta sen vesi oikein lieneekään.

"Kuulehan Boo, kun minä en saa Betsyä uskomaan, että vesi siinä kaivossa on parempaa kuin missään muualla tässä kaupungissa", hän valitti. "Sen vuoksi hän ei yritäkään sitä minulle hankkia."

Boo oli hänen puhuessaan tullut hyvin mieltäväiseksi. "Sitä minä tässä ajattelen, että eiköhän minun pitäisi käydä noutamassa sinulle sitä vettä", hän sanoi.

Gertrud ihan säikähti ja tarttui häntä takin hihaan, jottei hän pääsisi lähtemään. "Voi, älä toki sellaista ajattelekaan, minähän muuten vain valittelen Betsylle, kun minun on niin kova jano. Kyllä minä vallon hyvin tiedän, ettei hän voi hankkia vettä paratiisissa kaivosta. Miss Younghan sanoi, että muhamettilaiset pitävät sitä niin pyhänä, etteivät salli kenenkään kristityn siitä vettä noutaa."

Boo istui kotvan aikaa ääneti, mutta mietiskeli yhä vielä samaa asiaa.

"Voisinhan minä pukeutua muhamettilaisen näköiseksi", hän esitti.

"Älä millään muotoa sellaista ajattele", Gertrud sanoi, "se on ihan mielettömyyttä." Mutta Boo ei tahtonut luopua aiheestaan. — "Jos minä selittäisin asian sille suutariukolle, joka on täällä meillä kenkiä paikkaamassa, niin kyllä minä uskoisin saavani hänen vaatteensa lainaksi", hän sanoi.

Gertrud lepäsi ääneti miettien hänen ehdotustaan. "Onko suutari tänään täällä?" hän kysyi. — "Kyllä hän on", sanoi Boo. — "Niin, mutta eihän siitä sittenkään voi mitään tulla", Gertrud huoautti.

"Ajattelin, että minun olisi parasta lähteä nyt päivällisen jälkeen, kun ei enää tarvitse pelätä auringonpistoa", Boo sanoi. — "Mutta eikö sinua hirveästi pelota? Ihan varmasti he surmaavat sinut, jos saavat tietää, että olet kristitty." — "Mitäs minä pelkäisin, kun vain puen itseni oikein heidän näköisekseen, panen punaisen fetsin ja valkoisen turbaanin päähäni ja jalkaani repaleiset keltaiset tohvelit ja kiinnitän vaatteeni vyötäisistä, niinkuin olet nähnyt vedenkantajilla." — "Mutta missä sinä aikoisit vettä kuljettaa?" — "Otan pari meidän suurta vaskisankoamme ja kannan niitä olkakorennolla", sanoi Boo.

Hänestä näytti kuin Gertrud elpyisi siitä toiveesta, että hän lähtee noutamaan vettä, vaikka hän vieläkin koetti estellä. Mutta samassa hän itse havahtui käsittämään, kuinka mahdoton koko aie oli. Voi hyvä Jumala, enhän minä voi mennä noutamaan vettä temppeleitarhasta, jota muhamettilaiset pitävät niin pyhänä, että kristitty siihen tuskin voi jalallaan astua, hän ajatteli. En minä saisi siirtokunnan veljiltä lupaakaan sellaiseen yritykseen, vaikka mieleni kuinka tekisi. Eikä siitä olisi mitään hyötyäkään, sillä kyllä paratiisinkaivon vesi on yhtä huonoa kun joka paikassa muuallakin.

Ajateltuaan sitä vähän aikaa hän säpsähti, kun Gertrud sanoi: "Tähän aikaanhan ei taida olla paljon väkeä ulkona liikkeellä." Nyt hän varmaankin odottaa, että minä tosiaan lähden, Boo ajatteli, nytpä minä pulaan jouduin. Ja Gertrud näyttää niin virkistyneeltä, etten minä uskalla hänelle sanoa, miten mahdotonta se kaikki on.

"Niin, se on totta", sanoi Boo hiukan arkaillen, "helppo minun olisi päästä täältä Damaskoksen portille asti, jollen vain tapaa ketään siirtokuntalaisia." — "Kieltäisivätkö he sinua menemästä?" sanoi Gertrud ihan hätäisen näköisenä. Boo oli juuri aikonut sanoa jotakin sellaista päästäkseen koko hankkeesta, mutta ei hennonutkaan, kun näki hänet niin huolissaan. — "Eivät he kiellä minua menemästä", hän reippaasti sanoi, "eivät edes tunnekaan minua, kun minä kuljen vedenkantajan puvussa, jotta suuret vaskisangot heilahtelevat." Gertrud näytti tyyntyvän. Hänen ajatuksensa kääntyivät heti uuteen suuntaan. "Vai niin suuria ne sinun sankosi ovat." — "Niin, ole vain huoleti, kyllä ne ovat niin suuria, että kun minä niissä tuon vettä kotiin, niin riittää sitä sinulle moneksi päiväksi."

Sen jälkeen Gertrud lepäsi mitään puhumatta, mutta hänen silmänsä, kun hän Boohon katsoi, näyttivät ihan pyytämällä pyytävän häntä jatkamaan, eikä Boo hennonut vastustaa. "Damaskoksen portin sisäpuolella minun on hankalampi liikkua", hän sanoi, "en tiedä miten siellä väentungoksessa oikein päässen eteenpäin." — "Mutta kulkeehan siellä sentään muitakin vedenkantajia", Gertrud innostui sanomaan. — "Niin, mutta siellä on kameelejakin eikä yksin ihmisiä", sanoi Boo. Hän koetti esittää kaikki mahdolliset esteensä. — "Luuletko sitten kauankin viipyväsi siellä?" kysyi sairas huolestuneena. Boon kävi nyt niinkuin ennenkin, hän ei rohjennut sanoa Gertrudille, että koko kulku oli mahdotonta. "Jos sangoissani olisi ollut vettä, olisi minun kyllä ollut pakko vartoa, mutta nyt, kun ne ovat tyhjä, pujottelen kyllä kameelien lomitse."

Boon sitten uudelleen vaiettua Gertrud ojensi laihtuneen kätensä ja hiveli pari kertaa hänen kättään. "Sinä olet kovin hyvä, kun noudat minulle vettä", sanoi hän vienosti.

Autas armias Jumala minua, joka tässä uskottelen hänelle, että se muka on mahdollista, Boo ajatteli. Mutta kun Gertrud yhä vielä hiveli hänen kättään, ei hän voinut olla edelleenkin kertomatta, kuinka hän sitten kulkisi. "Sieltä minä jatkan suoraan eteenpäin, kunnes saavun Via Dolorosalle", hän sanoi. — "Sepä hyvä, siellähän ei koskaan ole paljon väkeä", huudahti Gertrud iloisesti. — "Siellä minä en tapaakaan muuta kuin pari vanhaa nunnaa", Boo reippaasti lisäsi. "Minä kuljenkin sitten ihan esteettömästi seraljiin ja vankiloihin saakka."

Tässä Boo vaikenä uudelleen, mutta Gertrud hiveli yhä hiljakseen hänen kättään. Siten hän ikään kuin äänettömästi pyysi häntä jatkamaan eteenpäin. Näyttäepä kuin hän tuntisi vähemmän janon vaivoja, kun minä edes kerronkaan hänelle olevani vettä noutamassa. Vielä minun täytyy kuvaila hänelle, kuinka minä siinä onnistun.

"Siellä vankilain lähellä minä uudelleen joudun meteliin ja väentungokseen", hän sanoi, "sillä kaiketi poliisi tapansa mukaan siellä raastaa mukanaan jotakin vankilaan vietävää varasta, ja silloin aina koko joukko kerääntyy ympärille asiasta juttelemaan." — "Sinä tietysti menet ohitse niin pian kuin voit", innostui Gertrud sanomaan. — "En minä ohitse mene, sillä silloin kaikki näkisivät, etten minä ole

tämänmaalaisia, päinvastoin minä seisahdun kuuntelemaan, ikään kuin jotakin heidän pakinastaan ymmärtäisin." — "Mitä hyötyä siitä on, kun et mitään ymmärrä?" — "Ymmärtäisin kumminkin sen verran, että siitä varkaasta se puhe on."

"Kun sitten kaikki ovat siitä päässeet selville, ettei heillä muuta näkemistä ole kuin tuo rosvo, silloin joukko hajaantuu ja minä jatkan matkaani. Täältä kun vain käyn pimeän holviportin läpi, niin olen tempelitarhassa. Mutta se on varmaa, että juuri kun minä olen astumaisillani jonkun lapsinulikan yli, joka makaa sikeässä unessa keskellä katua, silloin joku poika ojentaa säärensä eteeni, niin että kompastun ja alan noitua ruotsiksi aika lailla. Minä tietenkin säikähdän hirveästi ja vilkuilen poikavekaroihin nähdäkseni, huomasivatko he mitään. Mutta ne eivät ole tietääkseenkään, maata kellettävät vain laiskoina katuliassa."

Gertrud piti yhä vielä kättään Boon kädenselällä, ja Boo tuli siitä aivan vallattomalle tuulelle, vilkastui niin, että saattoi sanoa ja tehdä mitä tahansa ollakseen hänelle mieliksi. Tämähän alkoi tuntua ihan siltä kuin hän juttelisi satua lapsille, ja hän alkoi omaksi huvikseen kuvittaa kertomustaan monilla seikkailuilla. Nyt minun on parasta tehdä tästä matkasta niin vaikuttava kuin suinkin, kun se kerran häntä huvittaa, hän ajatteli, sitten kai täytyy jollakin tavalla peruuttaa kaikki.

"Niin, sitten minä tulen päivänpaisteiselle, suurelle, avoimelle tempelipihalle, ja totta puhuen minä ensi hetkellä unohdan sekä sinut että kaivon ja veden, jota lähdin noutamaan." — "Mitäs ihmeen kummaa sinulle silloin tapahtuu?" kysyi Gertrud ja hymyili hänelle. — "Ei minulle tapahdu niin mitään", sanoi Boo aivan varmasti, "mutta kun siellä on niin kovin valoisata ja kaunista ja rauhallista juuri tultuani kaupungin hämärästä, en minä voi muuta kuin seisoa ja katsella ympärilläni. Ja siellähän onkin paljon katselemista, Omarin moskeija, joka seisoo korkeimmalla kummalla keskellä tempelialuetta, ja lukuisia pylväskatoksia ja kaariportteja ja porraskäytäviä ja kaivoja. Ja niin paljon muistoja johtuu mieleeni, kun ajattelen nyt seisovani juutalaisten vanhan tempelin paikalla, että kovin olisin iloinen, jos nuo maassa makaavat suuret kivilohkareet nousisivat puhumaan ja kertoisivat, mitä kaikkea siellä on tapahtunut."

"Mutta eiköhän sinun liene vaarallista seisoa paikallasi, kun näytät siellä niin oudolta", sanoi sairas. Gertrud kaiketi tahtoo, että minä pian tulisin vettä noutamasta, Boo ajatteli, hän on niin ihmeellisen innostunut, kuin ihan tosiaan kuvittelisi minun olevan menossa paratiisinkaivolle.

Mutta oikeastaan Boon oli käynyt samalla lailla hän oli niin viehättynyt kertomukseensa, että näki koko tempelitarhan edessään ja kuvaili seikkailujansa aivan kuin tositapahtumia.

"Niin on, mutta en minä enää seisokaan", hän sanoi, "kuljen jo Omarin moskeijan ohi ja sen eteläpuolella seisovien suurten mustain sypressien välitse ja sen ison vaskisen vesialtaan sivuitse, jonka sanotaan aikoinaan olleen Salomon tempelissä. Ja kaikkialla, minne menen, lojuu ihmisiä kivilaatoilla kuumimmassa päivänpaahteessa. Tuolla on lapsia leikkimässä, ja tuolla nukkuu laiskureita, ja dervishisheikki istuu maassa opetuslastensa keskellä. Hän huojuttelee ruumistaan edestakaisin puhuessaan heille, ja kun minä näen hänet, en voi olla ajattelematta: Tuolla lailla Jeesuskin muinoin istui tässä samassa tempelitarhassa selittäen opetuslapsille viisauttaan. Juuri kun minä siinä seison ja ajattelen tätä, nostaa dervishisheikki silmänsä maasta ja katsoo minuun. Arvaathan, että minä kovasti säikähdän hänen suuria, mustia silmiään, joilla hän näkee ihan ihmisen läpi." — "Kun ei hän vain näkisi, ettet sinä ole oikea vedenkantaja", Gertrud sanoi. — "Ei ole hätää, hän ei näytä ollenkaan kummastelevan nähdessään minut, mutta heti sen jälkeen minun täytyy kulkea parin oikean vedenkantajan ohi, jotka seisovat nostamassa vettä kaivosta. Ne huutavat minulle, ja minä käännyin ja viittaamalla näytän heille, että olen menossa moskeijaan. Ja sitten on takanani ihan äänetöntä." — "Mutta mitenäs, jos he nyt huomaavat, ettet ole musleemi?" — "Minä käännyin vielä kerran ympäri katsomaan heitä, mutta he seisovat selin minuun ja haastelevat keskenään." — "Ovat tainneet huomata jotakin muuta, joka on merkillisempää kuin sinä." — "Niin taisivat tehdä."

"Sitten minä vihoviimein ehdin vanhan El Aksan moskeijan luokse, jonka sisässä kaivo on", Boo sanoi, "ja kuljen juuri niiden kahden lähekkäin seisovan portinpylvään ohi, joista sinäkin kyllä olet kuullut, ettei niiden välitse kukaan muu pääse tunkeutumaan kuin vanhurskas mies. Niin, minä silloin itsekseni sanon, enpä koetakaan nyt tänään tunkeutua noiden pylväiden välitse, kun olen menossa vettä varastamaan." — "Kuinka sinä sellaista voit ajatella", virkahti Gertrud, "ethän ikipäivinäsi ole tehnyt sen parempaa työtä."

Gertrud makasi nyt vallan iloisen näköisenä ja kuunteli hartaasti. Hänellä oli niin kova kuume, ettei hän kyennyt erottamaan tositapahtumaa keksitystä jutusta, vaan oli tykkänään siinä käsityksessä, että Boo parhaillaan kulki noutamaan vettä paratiisinkaivosta.

"Sitten minä heitän tohvelit jalastani ja käyn sisään El Aksan moskeijaan", Boo jatkoi. Tämän kertomuksen sommitteleminen oli hänestä nyt ihmeellisen helppoa, mutta hän oli oikein tuskissaan siitä, miten saisi Gertrudille sanotuksi, että hänen todella oli aivan mahdotonta hankkia vettä. "Ja

päästyäni sitten esteettömästi temppeleihin sisään minä heti näen kaivon vasemmalla, keskellä moninkertaisia pylväsrivejä. Sen päällä ovat vipuvehkeet ja nuorat ja koukut, niin että helppo sinne on laskea sankonsa ja täyttää ne. Ja totta totisesti minä nostankin kaivosta puhdasta ja kirkasta vettä. Kunhan Gertrud saa tätä vettä maistaakseen, silloin hän varmaan paranee, minä itsekseni ajattelen sankoja täyttäessäni."

"Niin, kun sinä vain pian saisit sen tuoduksi kotiin", Gertrud sanoi. — "Kyllähän käsität", Boo vastasi, "etten minä nyt voi kulkea niin huolettomana kuin tullessani. Nyt, kun olen saanut vettä, minua pelottaa, että sen menetän. Ja kuta lähemmäs porttia tulen, sitä enemmän minua huolettaa, sillä sieltä tuntuu kuuluvan meteliä ja huutoa." — "Voi voi, mitenhän nyt käy?" kysyi Gertrud, ja Boo näki hänen aivan kalpenevan tuskasta. Mutta kun Boo näki Gertrudin niin kiintyneen hänen kertomukseensa, silloin hänen mielikuvituksensa oikein yltyi ja hän puhkesi sanomaan: "Mitenkähkö nyt käy! Niin, tiedäpä. Koko Jerusalem siellä on tulossa minua vastaan."

Hän pidätti hetkisen henkeään oikein kuvaavasti osoittaakseen, kuinka hän säikähdyksestä tyrmistyi. "Niin, ne kivilaatoilla vetelehtijät ovat miehissä nousseet hereille, ja nyt ne seisovat El Aksan ulkopuolella hälisemässä. Ja niiden kirkuna kokoaa väkeä joka taholta. Ylimmäinen temppeleinhoitaja rientää Omarin moskeijasta, yllään iso turbaani ja ketunnahkaturkit, ja lapsinulikkoja ilmaantuu kaikista käytävistä, ja unestaan heränneitä tyhjäntoimittajia tulee kaikista temppeleitarhan nurkista. Eikä minun edessäni näy muuta kuin puristettuja nyrkkejä ja kirkuvia kitoja ja ilmaa haparoivia käsiä. Ja silmissäni vilisee ruskeanjuovikkaita kaapuja ja liehuvia vaatteita ja punaisia vöitä ja keltaisia tohveleita, jotka polkea jytistävät maata."

Boo vilkaisi Gertrudiin tätä kertoessaan. Gertrud ei keskeyttänyt hänen puhettaan kysymyksillä, vaan kuunteli mahdollisimman tarkkaavaisesti ja oli hädissään hiukan kohonnut kyynärpäittänsä varaan.

"Minä en tietysti ymmärrä sanaakaan, mitä he minulle sanovat", Boo jatkoi, "mutta sen verran siitä kuitenkin arvaan, että he ovat kiukuissaan, kun kristitty on uskaltanut noutaa vettä paratiisinkaivosta." Gertrud vaipui kalmankalpeana takaisin patjalle. — "Niin, kyllä minä jo käsitan, että sinun on mahdotonta tuoda minulle sitä vettä", hän sanoi melkein soinnuttomasti.

Niin, totta totisesti se onkin mahdotonta, Boo ajatteli itsekseen. Mutta nähdessään Gertrudin niin huolestuneena hän uudelleen heltyi. Täytyy minun sittenkin toimittaa niin, että tuo paratiisin vesi joka tapauksessa saadaan tänne Gertrudille, hän ajatteli.

"Otetaanko sitten vesi sinulta pois?" kysyi Gertrud. — "Ei, aluksi he vain puivat nyrkkiä ja kirkuvat, mutta eivät oikein tiedä mitä tehdä." Boo vaikenä hetkiseksi, itsekään hän ei ollut vallan varmana, miten tämän vyyhden selvittäisi. Silloin hän sai Gertrudilta apua. — "Toivoin, että se sheikki, joka istui ja puhui oppilastensa kanssa, tulisi pelastamaan sinua."

Boo veti syvään henkeä. "Miten ihmeessä sinä sen arvasit!" hän huudahti.

"Minä näen nyt, kuinka se moskeijanhoitaja, jolla oli se kaunis ketunnahkaturkki, antaa käskyjä väelle", hän jatkoi. "Jotkut silloin tempaavat tikarinsa vyöstään ja syöksyvät kimppuuni. He aikovat kai heti paikalla nutistaa minut hengiltä. Mutta se on ihmeellistä, etten minä pelkää omasta puolestani, sitä vain varoitellen, etteivät vettä läikyttäisi. Ja noiden miesten hyökätessä kimppuuni minä tietenkin lasken vesisangot maahan ja asetun itse niiden eteen. Ja kun he ovat ihan likelläni, minä paiskaan käsivarsin sivaltamalla heidät kumoon. He näyttävät aika ällistyneiltä kellahtaessaan maahan; eivätpä ennalta tienneet, miten taalalaisen kanssa on tapeltava."

"Mutta pian he ovat uudelleen pystyssä, ja toisia tulee lisää. Ja nyt heitä on niin monta, että minä selvästi näen joutuvani alakynteen." — "Mutta silloin se dervishisheikki varmaankin astuu esiin", virkkoi Gertrud. Tätä ajatusheittoa Boo heti käytti. — "Niin, hän astuu esiin hyvin hiljaa ja arvokkaasti ja sanoo muutaman sanan väkijoukolle, joka heti lakkaa minua uhkailemasta ja ahdistamasta." — "Minäpä tiedän vallan hyvin, mitä hän sitten tekee", Gertrud sanoi. — "Hän katselee sitten minuun kirkkain, tyynin silmin", sanoi Boo. — "Ja entäs sitten?" — Boo koetti keksiä jotakin, mutta oli aivan neuvoton. "Niin, sinähän sen olet jo arvannut", hän sanoi houkutellessaan Gertrudia puhumaan.

Gertrud näki koko tapahtuman ihan selvästi edessään. Hän ei hetkistäkään epäröinyt. "Sitten hän työntää sinut syrjään", hän sanoi, "ja katsoo vesisankoon." — "Ihan niin, juuri niin hän tekee", sanoi Boo. — "Hän katselee paratiisinkaivosta otettua vettä", sanoi Gertrud vielä varmuudeksi. Mutta ennen kuin hän ennätti mitään lisätä, oli Boo itse sitä tietämättään siirtynyt hänen ajatusjuoksuunsa, niin että hän yht'äkkiä selvästi tiesi, miten Gertrud oli mielessään kuvitellut hänen selviämisensä seikkailusta. Hän alkoi itse hyvin innokkaasti kertoa.

"Ymmärräthän, Gertrud, ettei sangoissa ollut mitään muuta kuin silkkaa vettä, kun minä niitä kannoin

El Aksan kaivolta, ei muuta kuin silkkaa vettä." — "Mutta entäs nyt?" — "Kas, kun tuo mies kumartuu niihin katsomaan, näkee hän vedessä pari puunoksa." — "Tietysti", Gertrud sanoi, "ihan niin minäkin uskoin käyvän. Ja niissä oksissa on harmahtavia lehtisilmuja, etkös näekin?" — "Kyllä minä näen." — "Tuo dervishi on kaiketi jonkinlainen ihmeentekijä." — "Niin kai hän on", Boo vakuutti, "ja hyvä ja armelias hän on myöskin."

"Kun hän nyt kumartuu alas ja ottaa oksat vedestä ja nostaa niitä ilmaan", sanoi Gertrud, "puhkeavat lehdet silmuistaan ja muuttuvat ihmeen kauniin vihreän värisiksi." — "Ja sitten väkijoukosta kajahtaa riemastunut huuto", kiiruhti Boo jatkamaan, "ja nuo kauniit lehdet kädessään dervishi menee moskeijan hoitajan luokse. Hän viittaa lehviin ja viittaa minuun. Siitä on helppo käsittää mitä hän sanoo: 'Tuo kristitty mieshän on nostanut lehtiä ja oksia paratiisista. Ettekö jo huomaa, että hän on Jumalan turvissa ja ettei häntä ole lupa surmata!' Sitten hän tulee minun luokseni, yhä vielä pitäen välkkyviä lehtiä kädessään. Minä näen niiden loistavan päivänpaisteessa, niiden väri vaihtuu milloin vaskenpunaiseksi, milloin siniseksi kuin teräs. Hän auttaa korentoa olalleni ja viittaa minulle luvan lähteä. Ja minä menen niin nopeasti kuin voin, mutta en malta olla monet kerrat katsomatta taakseni. Ja yhä vielä hän seisoo väkijoukon keskellä pitäen välähteleviä lehviä koholla ilmassa, ja väki katselee niitä liikahtamatta paikaltaan. Ja siinä hän seisoo vielä minun ehdittyäni pois tempelintarhasta."

"Oi, Jumala häntä siunatkoon", sanoi Gertrud hymyillen Boolle. "Nyt sinä varmaankin saat esteettä tuoduksi kotiin paratiisinkaivon veden."

"Niin", Boo vastasi, "nyt ei enää mitään pysähdyksiä tapahdu, vaan minä pääsen onnellisesti kotiin."

Samassa Gertrud kohotti odottavasti päätään ja hymyili uudelleen. Voi hyvä isä, nyt hän varmaan uskoo, että vesi on jo täällä! ajatteli Boo. Kuinka hirveän pahasti minä teinkään, kun häntä uskottelin. Varmasti hän nyt kuolee, kun minä hänelle sanon, ettei täällä olekaan sellaista vettä kuin hän kaipaa.

Hän sieppasi hädissään pöydällä seisovan vesilasin, saman, jota Betsy oli tarjonnut Gertrudille, ja ojensi sen hänelle. "Tahtotko nyt, Gertrud, maistaa paratiisin vettä?" hän sanoi tuskasta vapisevalla äänellä. Melkein hän säikähti, kun Gertrud nousi istumaan ja tarttui molemmin käsin lasiin. Hän joi halukkaasti puoli lasillista. — "Siunatkoon Jumala sinua", hän sanoi, "nyt minä saan elää." — "Vähän ajan perästä saat juoda lisää", sanoi Boo. — "Mutta sinun täytyy antaa tätä vettä toisillekin sairaille, jotta hekin paranisivat", sanoi Gertrud. — "Ei", sanoi Boo, "paratiisinkaivon vesi on vain sinua varten. Sitä ei kukaan muu saa juoda." — "Mutta maista nyt ainakin sinä itse, kuinka hyvää se on", sanoi Gertrud. — "Kyllä minä maistankin", sanoi Boo. Hän otti Gertrudilta lasin, käänsi sitä niin, että hänen huulensa sattuivat samaan kohtaan, jota Gertrudin huulet juuri olivat koskettaneet, ja katseli Gertrudia onnesta loistavin silmin.

Mutta ennen kuin hän ehti lasin tyhjentää, oli Gertrud vaipunut takaisin päänalaiselleen ja nukahtanut kevyesti ja silmänräpäyksessä niinkuin lapsi.

INGMAR INGMARINPOIKA

Eräänä sunnuntai-iltana, kun taalalaiset olivat asuneet puolitoista vuotta Jerusalemissa, olivat he muiden siirtokuntalaisten kanssa kokoontuneet jumalanpalvelukseen. Jouluaika lähestyi ja talvi oli tullut, mutta päivä oli hyvin lämmin ja lauha, niin että suuren kokoussalin ikkunoita voitiin pitää auki.

Veisattiin paraikaa erästä Sankeyn laulua, kun portilta kuului ovikellon soitto. Se kilahti yhden ainoan kerran, niin heikosti ja vaatimattomasti, ettei sitä kukaan olisi kuullut, jolleivät ikkunat olisi olleet auki. Muuan oven likellä istuva nuori mies meni avaamaan, ja sen jälkeen ei enää ajateltu, kuka sieltä oli tullut.

Vähän ajan päästä kuului joku hyvin hitaasti ja varovaisesti raskain askelin nousevan marmoriportaita. Ehdittyään ylimmälle portaalle tulija kuului pysähtyvän pitkäksi aikaa. Hän tuntui seisovan siellä epäröivänä, ennen kuin vielä epäilevämmiin lähti käymään leveän marmorilattian poikki kokoussalin ovelle. Vihoviimein hän tarttui oven kädensijaan ja painoi sitä alas. Silloin ovi aukeni noin neljännestuuman verran, eikä se näyttänyt tahtovankaan sen edemmäs siirtä.

Askeleitten alkaessa kuulua olivat taalalaiset alentaneet ääniänsä kuullakseen paremmin, ja nyt he kaikki käänsivät kasvonsa oveen päin. Heistä oli niin tuttua tuo varovainen ovenavaamistapa. Heiltä vallan unohtui, missä olivat, tuntui siltä kuin olisivat istuneet kotona Taalainmaassa jonkun samanuskaisen tuvassa, mutta heti sen jälkeen heidän ajatuksensa palautuivat entiselleen ja he

kääntyivät katsomaan laulukirjoihinsa.

Ovi työntyi nyt auki hiljaa ja narahtamatta, mutta sen ulkopuolella seisoja ei vielä tullut näkyviin. Katri Ingmarintyttären ja parin muun kasvoille lehahti punastus, mutta he koettivat kumminkin pitää ajatuksiaan koossa ja laulaa muiden mukana. Miehet taas alkoivat laulaa voimakkaammin ja järeämmällä bassolla kuin ennen, mutta eivät koettaneetkaan pysyä äänessä.

Kun ovi viimein oli avautunut noin jalan verran, näkyi siitä pitkä, ruma mies, joka alkoi työntäytyä sisään tuosta kapeasta välistä. Hän tuli sisään hyvin nöyränä ja ryhdittömänä, ja ollakseen kaikin mokomin häiritsemättä jumalanpalvelusta hän ei uskaltanut käydä peremmäs, vaan jäi ihan kynnyksen viereen seisomaan pää kumarassa ja ristissä käsin.

Hänellä oli yllään musta hieno verkkapuku, joka oli pussillaan ja syvissä poimuissa. Ruttuisten kalvosimien alta pistivät esiin suuret ja känsäiset kädet, joissa suonet pullottivat korkealla pinnasta. Hänen isoissa teerenpilkkuisissa kasvoissaan pistivät heti silmään valkeat kulmakarvat, lerpallaan ulkoneva alahuuli ja kireälle puristunut suun ympärys.

Samassa kun vastatullut astui ovesta sisään nousi Ljungo Björn ylös ja veisasi sitten seisoallaan. Sekunnin päästä nousivat vanhat ja nuoret taalalaiset ja veisasivat seisoallaan samoin kuin Ljungo Björn. He pitivät värähtämättä kasvojansa aivan likellä kirjaa, eikä pieninkään hymynpiirre niitä kirkastanut. Silloin tällöin vain joku vilkaisi ovenpielessä seisovaan vastatulleeseen.

Mutta veisuu kohosi äkkiä voimakkaaksi, samoin kuin tulenliekki viriää tuulenpuuskassa. Neljä Ingmarintytärtä, joilla jokaisella oli kaunis ääni, lauloivat ylinnä, ja veisuussa oli ennen kuulumaton riemastus ja into.

Ja amerikkalaiset katsoivat kummissaan taalalaisiin, sillä kenties itse sitä tietämättään nämä olivat kaikki yht'aikaa muuttaneet laulunsa ruotsiksi.

JÄLKIMMÄINEN OSA

BARBROO SVENINTYTÄR

Seuraavana päivänä Ingmarin tultua Jerusalemiin istui Katri Ingmarintytär tapansa mukaan yksin huoneessa. Koko eilisillan hän oli iloissaan Ingmarin jälleennäkemisestä istunut muiden mukana kokoushuoneessa ja ottanut osaa keskusteluun. Mutta nyt hän oli uudelleen saanut kivettymiskohtauksensa ja istui jäykkänä ja suorana Halvorin nojatuolissa, tuijottaen suoraan eteensä ja mihinkään askareeseen ryhtymättä.

Silloin ovi aukeni ja Ingmar astui sisään. Katri ei huomannut häntä, ennen kuin hän seiso ihan vieressä. Hän tuli hämilleen siitä, että veli oli nähnyt hänet aivan joutilaana. Puna nousi hänen kasvoilleen, ja hän hapuili innokkaasti sukankudinta.

Ingmar otti itselleen tuolin ja istui sille ääneti, Katriin katsomatta. Nyt Katrin mieleen johtui, että he eilisiltana olivat puhelleet Ingmarille vain omista oloistaan Jerusalemissa, eikä kukaan tullut kyselleeksi mitään Ingmarista itsestään eikä siitä, miksi hän oli lähtenyt heitä tapaamaan. Varmaankin hän nyt siitä aikoo puhua minulle, ajatteli Katri.

Ingmar liikutti huuliaan pari kertaa, ikään kuin alkaakseen keskustelun, mutta mitään ääntä ei tullut kuuluviin. Katri sillä aikaa istui ja katseli häntä. Hirveästäpä hän on vanhentunut, hän ajatteli. Tuskin isänsä otsassa oli syvempiä ryppyjä, vaikka hän kyllä oli vanha. Joko on Ingmar ollut sairaana taikka on elämä häntä hyvin kovasti kohdellut sitten, kun minä hänet viimeksi näin.

Katrin rupesi tekemään mieli tietää, mitä ihmettä Ingmarille oli tapahtunut. Hän oli muistavinaan, että sisaret kerran olivat jostakin kirjeestä lukeneet jotakin Ingmaria koskevaa, mutta hän oli ollut niin

omiin suruihinsa painunut, että kaikki, mitä maailmassa oli tapahtunut, oli mennyt hänen huomionsa ohi, ikään kuin mikään sellainen ei häneen kuuluisi.

Katri koetti nyt varovaisella tavallaan johtaa Ingmaria puhumaan omista oloistaan ja miksi hän oli matkustanut Jerusalemiin. "Olipa hyvä, kun tulit luokseni, jotta saan hiukan tietää kuinka kotiseudulla voidaan", hän sanoi. — "Niin", Ingmar vastasi, "minäkin luulen, että sinulla voi olla koko joukko asioita tiedusteltavana." — "Meidän paikkakunnan kansa", alkoi Katri, puhuen hitaasti, ikään kuin koettaen uudelleen ruveta tutustumaan kauan vieraina olleisiin asioihin, "on aina tottunut pitämään jotakuta henkilöä esikuvanaan, milloin isää, milloin Halvoria, ja kauan aikaa pidettiin koulumestaria sellaisena. Olisi hauska tietää, ketä he nyt noudattavat." Tuskin hän oli saanut tätä Ingmarilta kysyneeksi, kun Ingmar painoi silmäluomensa umpeen ja jäi istumaan ääneti, kasvopiiirrettäkään muuttamatta. "Onkohan nyt tullut kirkkoherran vuoro olla pitäjän valtiaana?" sanoi Katri arviolta. Ingmar istui kankeana ja suorana eikä yhä vieläkään vastannut mitään. "Itsekseni olen joskus ajatellut, että kenties Ljungo Björnin veljeä Petteriä nyt pidetään siellä etevimpänä", koetti Katri itsepäisesti jatkaa, mutta hänen arvailuihinsa ei tälläkään kertaa tullut vastausta. "Kyllähän tiedän", hän uudelleen alkoi, "että kansa ammoisista ajoista asti on menetellyt Ingmarilan isännän mukaan, mutta eihän heitä voi vaatiakaan noudattamaan sinun ikäisesi nuorukaisen mieltä." Hän jäi taas odottamaan, ja nyt vihoviimein Ingmar vastasi. — "Tiedäthän, etten minä ole siinä iässä, jotta minua voitaisiin valita kunnanneuvostoon tahi lautakuntaan." — "Voihan olla kansan johtajana niin moniin virkoihin kuulumattakin", sanoi Katri. — "Niin", Ingmar vastasi, "kyllä voi."

Kun Ingmar tämän lausui, tunsu Katri vavahtavansa ilosta. Voi, enhän minä nyt enää tästä tällaisesta välitä, hän ajatteli, mutta ei kumminkaan voinut olla iloitsematta, kun suvun vanha vaikutusvalta ja arvo oli siirtynyt Ingmarille. Hän kohottautui paremmin istumaan ja alkoi puhua pontevammalla äänellä kuin tähän asti. "Kyllähän minä pidinkin ihmisiä siksi älykkäinä, että he käsittivät sinun menettelevän oikein, kun otit talon haltuusi." Ingmar katsoi häneen hyvin pitkään. Hän ymmärsi Katrin sanojen tarkoituksen. Katri oli varmaan pelännyt, että pitäjäläiset rupeaisivat ylenkatsomaan häntä siitä, kun hän hylkäsi Gertrudin. — "Ei Jumala ole sillä lailla minua rangaissut", hän sanoi.

Jollei tämä ollut hänen suurten huoliensa syynä, niin sitten siinä oli jokin muu, ajatteli Katri. Hänen täytyi istua ja mietiskellä ääneti kauan aikaa ja vaivalloisesti koettaa tottua niihin tunteisiin, jotka kotimaassa olivat olleet hänelle kaikki kaikessa.

"Minua haluttaisi tietää, onkohan kukaan siellä pitäjässä enää pysynyt meidän opissamme", Katri kysyi. — "Kenties yksi tai toinen on, mutta ei sen useammat." — "Ja minä kun aina ajattelin, että vielä jotkut muutkin saisivat Jumalan kutsumuksen seurata meitä", sanoi Katri katsoen tutkivasti Ingmariin. — "Ei", Ingmar sanoi, "ei minun tietääkseni kukaan muu ole saanut kutsumusta." — "Eilen minä sinut nähdessäni ajattelin, että sinä olit saanut kokea Jumalan armoa", sanoi Katri. — "Enkä ole, en minä ole siitä syystä tänne tullut."

Katri herkesi vähäksi aikaa kyselemästä. Alkaessaan sitten uudelleen hän puhui hillitymmin, ikään kuin arastellen sitä vastausta, jonka voisi saada. "Tökkohan siellä kotiseudulla nyt enää kukaan muistanee meitä, jotka sieltä lähdimme?" Tähän taas Ingmar vastasi hiukan hämillään. — "Eihän se suru enää ole niin katkera kuin alkuaikoina." — "Vai oli siis siellä suruakin", Katri sanoi, "ja minä kun luulin, että meistä pääseminen tuntuisi siellä vain huojennukselta." — "Kyllä tosiaan teitä surtiin ja kaivattiin", vastasi Ingmar kiihkeämmin, "kuluipa pitkät ajat, ennen kuin teidän entiset naapurinne tottuivat niihin, jotka sijallenne muuttivat. Minä tiedän, että Börs Pirjo Petterintytär, joka oli Ljungo Björnilläisten naapurivaimo, viime talvena joka ilta kävi salaa kiertämässä heidän talonsa ympärillä." — Katri sanoi hyvin hiljaa seuraavan kysymyksensä. "Börs Pirjo sitten taisi olla se, joka suri kaikkein enimmänsä." — "Eikä ollut", Ingmar sanoi tuimalla äänellä, "se oli muuan toinen, joka jok'ikisenä pilkkopimeänä syksyiltana souti jokea myöten koulutalon kohdalle ja istahti kivelle joenrantaan, samalle paikalle, missä Gertrudin oli tapana istua ja katsella auringonlaskua."

Nyt Katri oli selvillä siitä, mistä syystä Ingmar oli vanhentunut, ja hän muutti nopeasti puheenaihetta. "Sinun vaimosiko nyt hoitaa taloa, kun sinä olet poissa?" hän kysyi. — "Niin tekee", Ingmar vastasi. — "Hän on kai hyvä emäntä", Katri jatkoi. — "Niin on", vastasi Ingmar vielä kerran. Katri silitti kädellään esiliinaansa ennen kuin mitään enempää sanoi. Hän oli nyt muistavinaan sisariltaan kuulleensa, ettei Ingmar ollut hyvissä väleissä vaimonsa kanssa. — "Onko teillä lapsia?" hän viimein kysyi. — "Ei ole", sanoi Ingmar, "ei meillä ole lapsia."

Katri istui nyt neuvottomana ja silitti vain silittämistään kädellään esiliinaansa. Hänestä oli vastenmielistä suoraan kysyä Ingmarilta, minkä tähden hän oli tänne tullut. Sellainen oli aina ollut vastoin Ingmarien tapaa. Silloin Ingmar itse rupesi auttamaan häntä pulasta.

"Barbroo ja minä otamme eron", hän sanoi jyrkällä äänellä. Katri kavahti pystyyn, hän oli yht'äkkiä muuttunut ihan samanlaiseksi kuin ennen ollessaan emäntänä Ingmarilassa. Hän oli unohtanut kaiken maun paitsi entiset mielipiteensä ja tunteensa. — "Varjelkoon siitä, mitä nyt sanot", hän leimahtaen

sanoi, "ei kuuna päivänä ole meidän suvussamme eroja tehty!" — "Se on jo päätetty", Ingmar sanoi, "meidät jo tuomittiin vuode- ja asuntoeroon syyskäräjissä. Vuoden päästä meidän on haettava oikeata avioeroa." — "Mitä sinä hänelle vihoittelet?" kysyi Katri, "ethän koskaan voi saada toista joka olisi varakkaampi ja enemmän arvossa pidetty." — "En minä hänelle vihoittele", sanoi Ingmar vältellen. — "Häinkö se sitten tahtoo eroa?" — "Niin", sanoi Ingmar, "hän se tahtoo eroa." — "Jos sinä olisit häntä kohdellut niinkuin sinun piti, niin ei hän olisi eroamista ajatellutkaan", sanoi Katri ankarasti.

Katri tarttui kovin kourin tuolin kädennojaan. Hän oli kovin kuohuksissaan, se näkyi parhaiten siitä, että hän nyt alkoi puhua Halvorista. "Hyvä on, että isä ja Halvor ovat kuolleet, jottei heidän tarvinnut tätä kokea", hän sanoi. — "Niin, hyvähän kaikkien kuolleiden on olla", sanoi Ingmar.

"Ja nyt sinä olet täällä Gertrudin tähden", puhkesi Katri sanomaan. Ingmar ei vastannut, painoi vain päänsä alas. "Eipä ole kumma ettäs häpeät", sanoi sisar. — "Enemmän minä häpesin sinä päivänä, jona Ingmarilaa myytiin." — "Mitäs nyt luulet siitä sanottavan, kun sinä lähdet kosimaan uutta, ennen kuin saat oikeata eroa entisestä." — "Ei minun käynyt viivytellä", sanoi Ingmar sävyisesti, "pakko minun oli lähteä tänne pitämään Gertrudista huolta. Sinne kotiin kirjoitettiin, että hän oli tulemassa hulluksi." — "Ei sinun tarvinnut siitä nähdä vaivaa", sanoi Katri kiivaasti, "täällä on Gertrudilla toiset ja paremmat huolenpitäjät."

Oltiin hetkinen ääneti, ja sitten Ingmar nousi. "Olin tästä puhelusta odottanut toisenlaista päätöstä", hän sanoi, ja hänen käytöksessään oli nyt niin paljon arvokkuutta, että Katri tunsu häntä kohtaan samaa kunnioitusta kuin ennen oli isäänsä kohtaan tuntenut. "Minä olen kohdellut kovin väärin Gertrudia ja Stormia sekä hänen vaimoiaan, jotka olivat minulle kuin isä ja äiti. Nyt minä luulin saavani sinulta apua, jotta tehty paha tulisi korjatuksi." — "Sinä tahdot pahan pahalla korjata, kun hylkää laillisesti vihityn vaimosi", sanoi Katri ankarana. Hän koetti pahoilla sanoilla pitää vihaansa vireillä, sillä hän alkoi pelätä, että Ingmar saisi hänen käsityksensä kääntymään omalle puolelleen. Ingmar ei vastannut siihen, mitä hänen vaimostaan sanottiin, jatkoi vain: "Luulin olevan sinunkin mieleesi, kun minä koetin käydä Jumalan teitä." — "Sitäkö sinä minulle uskottelisit Jumalan teillä käymiseksi, kun hylkää kodin ja vaimon, juostaksesi mielitietysi jäljestä?"

Ingmar astui hiljakseen ovelle päin. Hän oli väsyneen ja kärsivän näköinen, mutta ei ollenkaan kiivastunut, eikä näyttänyt juuri sellaiselta joka on suuren ja hillitsemättömän rakkauden vallassa. "Jos Halvor nyt eläisi, niin tiedän, että hän neuvoisi sinua palaamaan kotiin ja sopimaan vaimosi kanssa", Katri sanoi. — "Olen jo kerrassaan lakannut tekemästä ihmisten neuvojen mukaan", sanoi Ingmar. Katrikin nousi nyt seisoaalleen; hän katkeroitui uudelleen Ingmarin viittauksesta, että hän oli muka noudattanut Jumalan käskyä. — "Eipä Gertrud enää taida ajatella sinua samalla tapaa kuin ennen", hän sanoi yhä yltyen. — "Tiedän kyllä, ettei täällä siirtokunnassa kukaan ajattele avioliittoa", sanoi Ingmar, "mutta minä aion kumminkin yrittää." — "Älä huoli siitä", Katri keskeytti, "mitä me siirtokuntalaiset olemme keskenämme luvanneet, mutta luulisin sinun siitä jo jotakin huomaavan, kun sanon, että kyllä Gertrudin mieli nyt on kääntynyt toiseen."

Ingmar seiso ihan oven ääressä. Nuo sanat kuultuaan hän jäi seisomaan ja hapuilemaan eteensä, ikään kuin ei näkisi lukkoa ovesa, mutta ei kääntänyt kasvojaan Katriin päin. Katri ei voinut odottaa sekuntiakaan, kun jo kiirehti peruuttamaan sanansa. "Jumala varjelkoon minua sanomasta, että joku meistä olisi lihallisella tavalla rakastunut häneen", hän sanoi, "mutta minä uskon, että Gertrud nyt rakastaa vähäisintäkin siirtokuntaan kuuluvaa veljeä enemmän kuin sinua, joka et meihin kuulu." Ingmar veti syvään henkeä, sai tuossa tuokiossa oven auki ja pääsi ulos.

Katri Ingmarintytär istui kotvan aikaa tukalissa mietteissä, nousi sitten, silitti hiuksiansa, sitoi huivin päähänsä ja läksi puhumaan asiasta mrs Gordonille.

Katri kertoi hänelle avoimesti, mistä syystä Ingmar oli tullut. Hän neuvoi johtajatarta estämään Ingmaria jäämästä siirtokuntaan, jollei hän tahtonut menettää yhtä sisarta. Mutta Katrin puhuessa mrs Gordon sattui istumaan ikkunan ääressä ja katselemaan pihalle, missä Ingmar seisoi nojallaan aitaa vasten, neuvottomana ja kömpelömmän näköisenä kuin koskaan ennen. Hiukkasen hymyn tapaista levisi mrs Gordonin kasvoille.

Hän vastasi Katrille, että hänestä oli vastenmielistä karkottaa ketään siirtokunnasta, ainakaan niin kaukaista vierasta, jolla sitä paitsi oli täällä niin paljon lähisukulaisia. Jos nyt Jumala oli päättänyt koetella Gertrudia, hän sanoi, niin ei heidän asiansa ollut tehdä hänen aiettaan tyhjäksi.

Katri hämmästy i tätä vastausta. Innoissaan hän astui lähemmäs mrs Gordonia ja tuli niin lähelle, että näki ketä tämä siinä seistessään nauroi. Mutta Katri puolestaan näki vain, kuinka isänsä näköiseksi Ingmar oli tullut, ja vaikka hän olikin Ingmariin suutuksissaan, harmitti häntä kuitenkin, kun mrs Gordon ei ymmärtänyt, että sennäköinen mies oli kaikkia muita miehekkäämpi sekä älykkäämpi ja rehdimpi kuin mitkä muut ihmiset tahansa.

"No niin", hän sanoi, "jos tahdotte, niin antakaa hänen jäädä, sillä joka tapauksessa hän kuitenkin saa käymään omaa mieltänsä myöten."

* * * * *

Saman päivän iltana olivat useimmat siirtokuntalaiset koolla suuressa salissa. Sellaiset kokoukset olivat aina hyvin hauskoja ja miellyttäviä. Jotkut istuivat katselemassa lasten hupaisia leikkejä, toiset juttelivat päivän tapahtumista, osa oli asettunut yhteen nurkkaan lukemaan ääneen amerikkalaisia aikakauslehtiä. Kun Ingmar Ingmarinpoika katseli tätä suurta, hyvin valaistua huonetta ja iloisia ja tyytyväisiä ihmisryhmiä, ei hän voinut olla ajattelematta: Varmaankin meidän talonpoikamme ovat täällä onnellisia eivätkä ikävöi kotiansa. Nämä amerikkalaiset osaavat paljon paremmin kuin me laittaa olonsa hauskaksi sekä itselleen että muille. Ymmärtäähän sen, että tällaisen hyvän kotielämän vuoksi siirtokuntalaiset voivat kestää miten suuria kieltäyksiä tahansa. Tosin niiden, jotka ennen olivat koko kartanon isäntiä, nyt täytyy tyytyä yhteen huoneeseen, mutta nyt he sen sijaan saavat paljon enemmän iloa ja rattoisaa seuraa kuin ennen. Ja sitten he ovat nähneet ja oppineet niin uskomattoman paljon uutta. Aikaihmisistä en puhukaan, mutta minusta suoraan sanoen tuntuu, että tuskin täällä on niin pikkuista lasta, joka ei tietäisi paljon enemmän kuin minä.

Useita talonpoikia tuli Ingmaria puhuttelemaan ja kysymään, eikö hänenkin mielestään heidän ollut hyvä olla. On kylläkin, sanoi Ingmar, eipä juuri muuta voi sanoa. "Taisit luulla, että me asumme maakuopissa", sanoi Ljungo Björn. — "En niinkään, tiesin minä toki sen verran", Ingmar vastasi. — "Sellaistahan siellä kotona on kuulemma levitelty."

Tänä iltana Ingmarilta ahkeraan kyseltiin kaikenlaista kotipitäjän oloista. Vuoron perään aina joku tuli hänen luokseen, istahti viereen ja tiedusteli omaisistaan. Melkein kaikki kyselivät, miten vanha Eeva Gunnarintytär jaksoi. "Hän on vielä kevyt ja reipas eukko", Ingmar sanoi, "ja tapasipa kenen tahansa, niin kaikille hän puhuu pahaa hellgumilaisista."

Ingmar oli huomannut erään nuoren miehen, joka kaiken iltaa kierteli hänen ympärillään, mutta ei tullut puhumaan. Olisi hauska tietää, kuka tuo on, joka on niin minun näköiseni, ajatteli Ingmar, ja mistä hän on niin äkäisen näköinen, ihan kuin mieli tekisi ajaa minut ulos tästä huoneesta. Viimein hänen mieleensä johtui, että mies varmaan oli hänen serkkunsa Boo, joka oli monta vuotta asunut Amerikassa.

Ingmar meni Boon luokse ja kertoi terveisiä hänen vanhemmiltaan. Boo kyseli ensin hiukkasen kodistaan, ja sitten hän halusi tietää, miten koulumestari voi. Ingmarin ympärillä olijat tuskin tohtivat huoahata. Ei kukaan ollut vielä rohjennut puhua hänen kuullensa Stormista. Ingmar näki parin heistä nykäusevän Boota, jotta hän puhuisi jostakin muusta. Ingmar vastasi sävyisästi, että koulumestari voi hyvin ja että hän ensi vuonna luopuu koulutoimestaan, ja jatkoi sitten: "Hauska on kuulla, että sinä vielä muistelet Stormia, vaikka hän koulussa oli sinulle niin kova." Kaikkia alkoi naurattaa, sillä he muistivat, kuinka usein Storm oli päivitellyt Boon tuhmuetta. Boo pyörähti ympäri ja meni tiehensä enempää kysymättä.

Vanha Fält korpraali istui tapansa mukaan lasten parissa ja kertoi näille tarinoita. Ingmar ei ollut kertaakaan tavannut Fältiä sen jälkeen kun hänestä oli tullut lasten mielikki; se oli hänestä kummua nähdä, ja hän meni likemmäs kuullakseen, mitä Fält pienokaisille puheli. Ukko istui ja kertoi parhaillaan, kuinka hän kerran nuorena ollessaan oli mennyt torstaiyönä kirkonportille koputtamaan vainajia ulos.

Martta Ingmarintyttären silmään pisti silloin, että lapset, jotka istuivat Fältin ympärillä, olivat käyneet kauhusta ihan kalpeiksi. "Fält ei saa kertoa tuollaisia kummitusjuttuja", hän sanoi ankarasti. "Kertokoon hän jotakin sellaista, josta lapsille voi olla hyötyä ja oppia." Ukko mietiskeli kotvan aikaa ja sanoi sitten: "Kerronpa sitten heille, mitä äitini minulle jutteli, kun hän tahtoi neuvoa minua kohtelemaan eläimiä lempeästi."

"Niin, tehkää se", sanoi Martta Ingmarintytär ja siirtyi muualle, mutta Ingmar jäi vielä kuuntelemaan.

"Siellä kotiseudulla Taalainmaassa", Fält sanoi, "on Surumäen torppa, ja se on saanut siitä nimensä, että siinä kerran asui ylen häijy ja kelvoton mies."

Tuskin Fält oli nämä sanat sanonut, kun Ingmar yht'äkkiä säpsähti. Hän lähenei pari askelta kuullakseen tarkemmin.

"Hän oli niitä, joiden intona on hevoshuijaus", kertoi Fält, "hän ajeli yhtä mittaa markkinoilta markkinoille vaihtamassa hevosia ja rääkkäsi kovasti eläimiä. Hän oli oppinut tekemään niillä oikeita konnankoukkuja. Milloin hän maalasi valkoisia piirtoja sellaisten hevosten otsaan, jotka tiedettiin vauhkoiksi, jottei niitä tunnettaisi, ja toisinaan hän syötti vanhoille hevoskuiluille sellaista ruokaa, että

ne näyttivät pulleilta ja kiiltäviltä juuri sen aikaa, kun hän tarvitsi niitä vaihtaakseen. Kaikkein hurjimpana hän oli koetellessaan hevosia. Silloin hän intosi aivan kuin hullu, löi ja ruoski niin, että eläinten selät olivat kuin nylkemisen jäljeltä ja että veresliha joka sivallukselta punoitti.

"Kerran tuo mies oli koko päivän kuljeksanut markkinoilla saamatta yhtään vaihtokauppaa aikaan. Se johtui osaksi siitä, että hän oli pettänyt ihmisiä niin usein, että heitä pelotti olla missään tekemisissä hänen kanssaan, ja sitten oli hänen tämänpäiväinen hevosensa niin vanha ja huono, ettei kukaan huolinut siitä. Hän ajoi täyttä laukkaa edestakaisin väkijoukossa ja ruoski hevoskoniaan niin, että verta tihkui aisoille, mutta mitä enemmän hän sitä näytteli, sitä enemmän ihmiset varoivat ryhtymästä hänen kanssaan kaupantekoon.

"Tuli jo hämärä, ja hän käsitti, ettei tänään enää mitään kauppvoja synny. Ennen kotiinlähtöään hän tahtoi vielä viimeisen kerran yrittää ja ajoi niin hurjaa vauhtia markkinakentän poikki, että ihmiset luulivat hänen kaatuvan. Kesken huiminta vauhtia hänen silmänsä sattuivat mieheen, joka oli kauniin, mustan varsahevosen ohjissa ja ajoi yhtä nopeasti kuin hän, vaikk'ei hevonen näyttänyt siitä vähääkään vaivaantuvan.

"Hevoshuujari ei ollut vielä ennättänyt pysähtyä ja nousta rattailta, kun sen hyvän hevosen ajaja tuli hänen luokseen. Hän oli lyhytkasvuinen ja solakka, hänellä oli kapeat kasvat ja suippo leukaparta. Hän oli ihan mustissa, eikä mies voinut kankaasta eikä kuosista päättää mistä pitäjistä hän oli kotoisin.

"Hevoshuujari huomasi heti miehestä, että hän oli hyvin yksinkertainen. Hän kertoi, että hänellä oli kotona ruskea hevonen ja että hän tahtoi vaihtaa tämän mustan saadakseen kaksi samanväristä. 'Tuo sinun hevosesi olisi väriltään ihan kuin luotu sen pariksi', hän sanoi, 'tahtoisin saada sen, jos se muuten on kelvollinen. Mutta älä veikkonen vain petkuta minua huonolla hevosella, sillä mitään maailmassa minä en ymmärrä niin vähän kuin hevoskauppoja.'"

"Asia päättyi tietenkin siten, että hevosenvaihtaja antoi hänelle koninsa ja otti sen hyvän varsahevosen sijaan. Se oli kaunein hevonen, mitä hänen valjaissaan ikipäivinä oli ollut. 'Enpä ole kertaakaan päivääni niin kehnosti alkanut ja niin hyvin päättänyt', hän sanoi istuutuessaan rattaille kotiin ajaakseen.

"Markkinapaikalta ei ollut pitkältä hänen kotiinsa. Hänen saapuessaan perille hämärsi vielä. Kun hän ajoi sisään veräjistä, näki hän joukon vanhoja ystäviään, hevoshuujareita monesta pitäjistä, seisovan tuvan edustalla odottaen häntä. He olivat kovin hyvällä tuulella, ja hänen tullessaan he alkoivat kirkua ja hurrata ja nauroivat ihan katketakseen.

"Mikäs teitä, miehet, niin huvittaa?' hevosenvaihtaja kysyi ohjaksia kiinnittäen.

"Olemme tässä odottaneet sinua nähdäksemme, onnistuiko tuon miehen puijata sulle sokea varsansa', he sanoivat. 'Tapasimme hänet markkinoille ajamassa, ja silloin hän löi meidän kanssamme vetoa, että pettäisi sinut.'

"Hevosenvaihtaja hyppäsi rattailta, asettui hevosen eteen ja löi sitä ruoskanvarrella ihan silmien väliin. Eläin ei lainkaan koettanut väistää iskua. Miehet olivat oikeassa. Se oli umpisokea.

"Silloin hevoshuujari vimmastui niin, että ihan menetti järkensä. Kun toverit yhä vain jatkoivat pilantekoaan ja nauruaan, riisui hän hevosen, kävi ohjaksiin ja ajoi sen äkkijyrkälle kukkulalle, joka kohosi tuvan takana. Hän maiskautti suutaan ja ruoski, ja hevonen kulki ripeästi eteenpäin, mutta päästyään ylös töyräälle se pysähtyi eikä tahtonut käydä pitemmälle. Sen edessä aukeni äärettömän syvä ja avara kuoppa, josta koko paikkakunta oli vuosikausia vedettänyt soraa. Hevonen taisi tuntea, että maa loppui sen jalkain alta, koska se ei tahtonut mennä eteenpäin. Mies vain löi ja hoputti, hevonen kävi yhä aremmaksi, nousi takajaloilleen, mutta eteenpäin se ei tahtonut. Viimein, kun ei mitään muuta keinoa tiennyt, se otti pitkän loikkauksen, ikään kuin luullen, että edessä oli vain oja, jonka yli hyppäämällä pääsisi. Mutta toista puolta ei ollut saavutettavissa, ja kun hevonen ei saanut maata jalkain alle, parahti se kamalasti ja makasi hetken perästä niskat nurin kuopan pohjalla. Mies ei edes huolinut jäädä sitä katsomaan, meni vain takaisin ystäviensä luokse. 'Vai jo se teidän kikatukseenne loppui', hän sanoi. 'Menkää matkoihinne nyt ja kertokaa sille vedonlyöjälle, miten hänen varsansa kävi!'

"Mutta kertomus ei tähän vielä lopu", Fält jatkoi, "vaan vartokaas, lapset, niin näette mitä sitten seurasi. Niin, kohta sen jälkeen sai tuon miehen vaimo pojan, ja se oli sellainen raukka, jolla ei ollut järkeä, ja sen lisäksi se oli sokea. Eikä siinäkään kyllin, vaan kaikki pojat, jotka vaimo sen jälkeen synnytti, olivat sokeita ja tylsämielisiä. Mutta tyttäret olivat kauniita ja viisaita ja joutuivat hyviin naimisiin."

Ingmar oli seisonut koko ajan ja kuunnellut kuin tenhottuna. Nyt hän koetti liikahtaa päästäkseen irti, mutta ukon jatkaessa hän yhä jäi seisomaan.

"Mutta tämäkään ei vielä riittänyt", virkkoi ukko vielä, "vaan kun ne naineet tyttäret saivat lapsia, olivat kaikki heidän poikansa sokeita ja tylsämielisiä, mutta tyttäret olivat kauniita ja sirokasvuisia ja erinomaisen älykkäitä.

"Ja niin on käynyt tähän päivään asti", ukko jatkoi, "että kaikki, jotka ovat ottaneet vaimokseen sen suvun tyttäriä, ovat saaneet tylsämielisiä poikia. Ja siitä syystä kansa rupesi kutsumaan sitä torppaa Surumäeksi, ja toista nimeä se tuskin koskaan saa."

* * * * *

Kun Fält oli lopettanut kertomuksensa, tuli Ingmar hieman hätäisenä Ljungo Björnin luokse ja kysyi, voisiko saada häneltä paperia ja kynää. Björn näkyi hiukan hämmästyvän. Ingmar hiveli otsaansa ja sanoi, että hänellä oli tärkeä kirje kirjoitettavana. Hän oli päivällä sen unohtanut, mutta jos voisi kirjoittaa sen vielä tänä iltana, lähettäisi hän sen ensimmäisessä aamuunassa.

Ljungo Björn nouti hänelle kirjoitusneuvot ja vei Ingmarin puusepänverstaaseen, jotta hän saisi olla häiritsemättä. Siellä hän sytytti lampun ja asetti tuolin höyläpenkin ääreen. "Täällä saat istua ja kirjoittaa vaikka koko yön", hän sanoi lähtiessään.

Heti yksin jäätyään Ingmar ojenteli käsiään ikään kuin olisi kaiho hänen rintaansa rusementanut, ja itkun — nyyhkytys alkoi kohota hänen kurkkuunsa. "Voi, en usko jaksavani tätä kestää", hän sanoi. "Ei minussa ole miestä tekemään sitä, mitä otin tehdäkseni."

"En kykene muuta ajattelemaan kuin sitä, jonka hylkäsin, en päivin enkä öin", Ingmar jatkoi. "Ja pahinta on, etten edes usko voivani lainkaan hyödyttää Gertrudia." Hän istui hetkisen mietteissään, sitten hän hieman hymähti itsekseen. "Niinhän se on, että kun epäröi ja on huolissaan, silloin on kaikessa näkevinään merkkejä ja viittauksia. Mutta kuinka ihmeessä Fält sattui kertomaan juuri tuon tarinan? Tosiaan tuntui siltä kuin Jumala olisi sen avulla tahtonut osoittaa minulle, miten olisi paras menetellä."

Ingmar istui vielä vähän aikaa mietiskellen, ennen kuin tarttui kynään. "Jumalan nimeen siis", hän sanoi laskien sen paperille.

Sitä kirjettä, jota hän nyt alkoi kirjoittaa, oli hän miettinyt joka päivä kotoa lähdettyään. Se oli osoitettu kotipitäjän vanhalle kirkkoherralle, ja mitä hän siihen kirjoitti, se oli moneen kertaan punnittua ja harkittua.

Mutta vaikkakin kirje oli osoitettu kirkkoherralle, oli se kyllä aiottu erään toisenkin nähtäväksi. Koko matkan oli Ingmarista tuntunut siltä kuin hän ei milloinkaan olisi puhunut asiata puhtaaksi vaimonsa kanssa, ei koskaan kyennyt oikein selittämään hänelle ajatuksiaan ja tunteitaan, ja että vaimon ehdottomasti pitäisi saada tietää hänen todellinen tilansa. Hän oli tuuminut, että parasta olisi kirjoittaa kirkkoherralle. Mutta kirjoittaminen oli hänestä ylen vaikeata, hän ei ollut onnistunut vapautumaan kainoudesta, joka esti häntä itsestään puhumasta. Tänä iltana hänelle oli kuitenkin äkkiä selvinnyt, miten hänen olisi kirjoitettava, ja hän oli iloisesti ajatellut: Kas niin, siten se ei olekaan vaikeata, niinpä voin sen tehdä, nyt tiedän, miten kerron kirkkoherralle kaikki, mitä hänen tulee tietää voidakseen puhua asian Barbroolle.

Ingmarin kirje kuului näin:

"Kun nyt istun ja kirjoitan keskellä yösydäntä, en muuta niin toivoisi, kuin että nyt voisni tulla pappilaan puhumaan kanssanne, herra kirkkoherra. Toivoisin saavani tulla luoksenne myöhään illalla, kun istutte huoneessanne ihan hiljaa ja rauhassa mietitte saarnaa.

"Nyt minä kuvittelen, että minut huomattessanne te, herra kirkkoherra, kavahdatte pystyyn ja säikähdätte ikäänkuin aavetta. 'Mitä sinä täällä teet? Luulin sinun lähteneen Jerusalemiin', te, herra kirkkoherra, varmaan sanoisitte. — 'Niin kylläkin', minä vastaisin, 'olisihan minun pitänyt näihin aikoihin jo olla perillä; mutta minä olen kääntynyt kotiin, kun satuin matkalla kuulemaan tarinan, jonka tahtoisin kertoa herra kirkkoherralle.'

"Ja sitten pyytäisin kauniisti teitä, herra kirkkoherra, olemaan tunnin tai pari kärsivällinen minua kohta, sillä minulla on pitkä kertomus, joka minun täytyy teille kertoa saadakseni sydämeni lievitettyksi. Ja saatuani teiltä luvan minä alkaisin näin: Tässä pitäjässä oli kerran mies, minä sanoisin, joka ei välittänyt vaimostaan. Se johtui siitä, että hänen oli täytynyt luopua oikeasta rakastetustaan ja ottaa tämä toinen saadakseen pitää isänsä talon. Mutta sitä kauppaa tehdessään hän oli ajatellut ainoastaan taloa, hän oli aivan unohtanut, että hän siten saisi vaimon kaupan päälle. Ja kun he olivat viettäneet hänsä ja muuttaneet yhteen, ei hän vielä senkään jälkeen voinut käsittää, että vaimo kuului hänelle. Hän ei koskaan miettinyt, miltä olo vaimosta tuntui, viihtyikö hän vai kaipasi. Ei hän myöskään tarkastanut, miten vaimo askareita hoiti, oliko talous hyvällä vai huonolla kannalla. Hänen aatoksensa

olivat niin siinä yhdessä, ettei hän lainkaan muistanut tätä toista olevan olemassakaan. Vaimo oli kuin mikä arvoton kapine tahansa, joka oli taloa seurannut. Hän sai olla ja mennä miten parhaaksi näki, mies ei tahtonut nähdä mitään vaivaa hänen takiaan.

"Mutta vielä muuan erityinen seikka vaikutti, ettei mies pitänyt vaimoan missään arvossa. Hän halveksi häntä siksi, että vaimo oli tahtonut saada hänet, vaikka tiesi hänen pitävän toisesta. Hänessä täytyy olla jokin vika, mies ajatteli, koska hänen isänsä hoin tyrkyttämällä tyrkyttää häntä miehelään.

"Jos mies milloin sattumalta vaimoonsa katsahti, niin sen hän teki uudistaakseen sen toisen muistoa, jonka oli menettänyt. Hänen täytyi tunnustaa, että vaimokin oli sievän näköinen, mutta ei hän ollut niin kaunis kuin se kadotettu morsian. Ei hän käynyt niin kevyesti eikä osannut käytellä käsiään niin kauniisti, eikä hänellä riittänyt niin paljon hienoa ja hupaisaa puhetta. Hän kulki ääneti ja kärsivällisenä ja hoiti tointaan, eikä hänestä muuhun ollutkaan.

"Miehen puolesta minun sentään on tunnustettava, ettei hän voinutkaan puhua vaimolleen sitä, mitä tavallisimmin ajatteli. Ei hänen käynyt vaimolle uskominen, että hän yhä vielä vain ajatteli armastaan, joka oli sinne vieraalle maalle lähtenyt. Sitä hän ei tietenkään voinut. Eikä hän myöskään voinut kertoa vaimolle sitä toista ajatustaan, että hän yhä odotti Jumalan rangaistusta siitä, että oli rikkonut sanansa, ja että hän pelkäsi ajatella taivaassa olevaa isäänsä ja kuvitteli joutuneensa kaikkien ihmisten soimattavaksi. Kaikki tosin, joiden kanssa hän joutui tekemisiin, osoittivat hänelle suurta kunnioitusta, mutta synkkämielisyydessään hän epäili kaikkien pitävän häntä pilkkanaan, kun hän vain selkänsä käänsi, ja sanoi turmelleensa nimensä hyvän maineen ja jos jotakin samantapaista.

"Kerron nyt, millä tavalla tuo mies ensi kerran tuli huomaamaan, että hänellä oli vaimo.

"He olivat olleet pari kuukautta naimisissa, kun mies kerran kutsuttiin vaimonsa kanssa häihin erääseen sukulaistaloon vaimon kotipitäjään. Sinne oli pitkä matka, ja heidän täytyi välillä poiketa majataloon hevosta syöttämään. Oli ruma ilma, ja vaimo meni yläkertaan matkustajahuoneeseen istumaan. Mies sillä aikaa juotti hevosen ja antoi sille kuroja ja tuli sitten ylös samaan huoneeseen, johon vaimo oli mennyt. He eivät puhuneet keskenään yhtään sanaa, mies vain istui ja ajatteli, kuinka ikävään asemaan hän joutuu häätalossa; kukaties muut vieraat vielä jollakin tavalla näyttävät, mitä he hänestä ajattelevat. Siinä istuessaan ja näin itseään kiusatessaan hän tuli ajatelleeksi, että oikeastaan vaimo oli kaikkeen tähän syyllinen. Jollei hän väenväkisin olisi halunnut minun kanssani naimisiin, hän ajatteli, olisin minä nyt moitteeton mies. Silloin en olisi mihinkään kiusaukseen joutunut, eikä minun tarvitsisi kaihtaa rehellisten ihmisten silmiä.

"Ennen ei hänen mieleensä ollut juolahtanutkaan, että hän voisi ruveta oikein vihaamaan vaimoansa, mutta sinä hetkenä hän tunsu vihaavansa. Kohta hän kuitenkin sai muuta mietittävää. Muutamia miehiä oli tullut matkustajahuoneen edessä olevaan saliin. He olivat nähneet miehen ja vaimon, kun he maantiellä olivat ajaneet heidän ohitsensa, ja alkoivat nyt puhella heistä. Ja siinä talossa oli niin hatarat seinät, että sisällä istujat kuulivat miesten joka sanan.

"'Olisi hauska tietää, miten he tulevat yhdessä toimeen', sanoi muuan miehistä.

"'Minä en olisi luullut Barbroon koskaan joutuvan naimisiin', toinen virkkoi.

"'Muistuu mieleeni, miten rakastunut hän oli Stigge Börjenpoikaan, joka oli kesärenkinä Bergereillä kolme neljä vuotta sitten.'

"'Kuullessaan miesten rupeavan hänestä puhumaan vaimo sanoi hätäisesti: 'Eiköhän jo olisikin aika lähteä matkaan.' Mutta miehestä olisi ollut harmillista, jos nuo vieraat saisivat tietää, että hän vaimoineen oli istunut sisähuoneessa heitä kuulemassa. Hän tahtoi mieluummin istua sisällä, kunnes he lähtisivät.

"'Mutta ulommassa huoneessa istuvat miehet yltyivät vielä jatkamaan puhetta vaimosta. 'Tuo Stigge Börjenpoika oli rutiköyhä mies, ja Birger Sven Petterinpoika ajoi hänet maantielle talostaan, huomattuaan tyttärensä mokomaan ihastuneen', sanoi toinen mies, joka näytti hyvin tuntevan jutun. 'Mutta silloin Barbro kävi surusta niin sairaaksi, että ukon täytyi myöntyä ja lähteä Stiggen kera pappilaan kuulutuksen hakuun. Mutta sitten tapahtui se ihme, että heti ensi kuulutuksilta Stigge muutti mieltään ja sanoi, ettei häntä haluttanutkaan naimisiin. Nyt Sven Petterinpoika vuorostaan sai pyydellä ja rukoilla, ettei Stig hylkäisi hänen tytärtään. Mutta Stig oli ihan armoton, hän sanoi vihaavansa Barbroota niin, ettei tahtonut enää nähdä häntä silmissään. Hän levitteli huhua, ettei hän ollut koskaan pitänyt Barbroosta, tyttö muka vain oli hänen jäljessään juussut.'

"'Te, kirkkoherra, kyllä käsitätte, kuinka ilkeässä asemassa mies oli, kun toiset yhä jatkoivat jutteluun samaan suuntaan. Hän ei rohjennut katsoakaan vaimoonsa. Mutta samassa hän tunsu, että tähän asti kuunneltuaan heidän oli vallon mahdotonta mennä toisen huoneen kautta ulos.

"Kyllähän Stigge pahoin teki', virkkoi joku ulkona istujista, 'mutta saipa hän siitä katumistakin.'

"Saipa sai', lisäsi muuan, joka siihen asti oli ollut vaiti. 'Hän nai sitten ensimmäisen, joka vain suostui hänelle tulemaan. Sen hän varmaankin teki näyttääkseen ihmisille, ettei hän välittänyt Barbroosta. Vaimo sattui olemaan ihan kelvoton, he joutuivat köyhyyteen ja kurjuuteen, ja nyt Stigge on yltenyt ryyppäämään. Vaivaistaloon hän olisi perheineen aikoja päiviä joutunut, jollei Barbroo häntä auttaisi. Sillä hän se varmaankin hommaa hänelle ja vaimollekin sekä ruoan että vaatteet.'

"Näihin sanoihin heidän puheensa Barbroosta loppui, ja hetken päästä he olivat jo poissa. Mies lähti silloin valjastamaan, ja vaimon tultua pihamaalle rattaille noustakseen hän otti ja nosti hänet ajoneuvoihin. Vaimo varmaankin luuli hänen tehneen sen sitä varten, ettei hänen hameensa likaantuisi pyörässä, mutta oikeastaan mies teki sen osoittaakseen edes sillä lailla, että hänen mielestään vaimoa oli sääli. Ja myöhemminkin matkalla hän toisinaan käänsi päätään ja katseli syrjästä vaimoa. Vai niin, oliko tämä Barbroo tosiaan niin lempeäluonteinen, että hän saattoi auttaa miestä, joka oli hänet hylännyt! Ja sehän on ihmeellistä, että hän oli joutunut samalla lailla petetyksi kuin Gertrudkin.

"He ajoivat sitten ääneti jonkin aikaa, kunnes mies huomasi, että vaimo itki. 'Älä nyt sitä itke', mies sanoi silloin, 'eihän tuo niin ihmeellistä ole, että sinä pidät toisesta, niinkuin minäkin.' Sitten hän taas harmitteli, kun ei ollut voinut sanoa hänelle ystävällistä sanaa.

"Tämän jälkeen ei olisi ollut kummakaan, jos mies olisi toisinaan ajatellut, vieläköhän vaimo yhä piti Stiggestä. Mutta mitään sellaista ei juolahtanut hänen mieleensä, hän ei välittänyt vaimosta niin paljon, että olisi viitsinyt arvailla, kenestä hän piti tai kenestä ei. Hän ajatteli yhä vain omia surujaan ja unohti usein koko vaimon olemassaolon. Ei hän myöskään ihmetellyt sitä, että vaimo aina pysyi niin rauhallisena eikä kertaakaan kiivastunut hänelle, vaikk'ei hän koskaan kohdellut häntä niinkuin olisi pitänyt.

"Tässä kohden, herra kirkkoherra, minun on sanottava, että vaimon ainainen rauhallisuus lopulta niin sekoitti miehen ajatukset hänestä, ettei hän enää voinut aavistaakaan vaimon mielentilaa. Mutta sitten syksyllä, noin puoli vuotta häiden jälkeen, oli kerran kolea ja sateinen ilta. Mies oli hämäristä asti ollut ulkona ja tuli myöhään kotiin. Pirtti, jossa väki makasi, oli pilkkopimeänä, mutta peräkamarin takassa roihusi iso pystyvalkea. Vaimo oli jalkeilla ja oli asettanut pöydälle ruokaa, joka oli hiukan heidän jokapäiväistään parempaa. Miehen astuessa sisään vaimo sanoi hänelle: 'Annas kun minä otan tuon takin yltäsi, se on ihan märkä.' Hän veti sen miehen päältä ja piteli sitä takkavalkean hohteessa. 'Herran tähden, miten märkä se on', hän sanoi, 'saaneeko sitä nyt mitenkään kuivumaan huomiseksi!'

"Missä ihmeessä sinä olet ollut tällaisessa ilmassa?' hän sanoi hetkisen kuluttua. Vaimo ei ollut koskaan ennen kysynyt häneltä sellaista, eikä mies tohtinut vastata, kun ei tiennyt, mikä hänellä oli mielessä.

"Ihmiset juttelevat, että sinä joka ilta soudat koulutalolle ja istut siellä joenrannassa kivellä, liikahtamatta siitä tuntikausiin.' — 'Antaa ihmisten puhua', mies sanoi näyttäen yhtä tyytyväiseltä kuin ennenkin, mutta kuitenkin hiukan harmissaan, kun oli tullut huomatuksi. — 'Niin, mutta ei vaimon ole niinkään hauska kuulla sellaista.' — 'Joutavia', mies vastasi, 'se, joka on ostamalla itselleen miehen hankkinut, se ei voi parempaa odottaa.'

"Vaimo seiso i uunin ääressä koettaen kääntää nurin takinhihaa, jossa oli niin paksu vuori ja jäykkä kangas, että siinä oli reistaamista. Mies katsahti häneen nähdäkseen, miten sanat häneen vaikuttivat. Hän huomasi, että vaimon huulet olivat hiukan hymyssä. Saatuaan viho viimein hihan käännetyksi vaimo sanoi: 'No, en minäkään niin kovin halukas naimisiin ollut; kyllä se oli isän hommaa alusta loppuun.'

"Mies katsahti kerran vielä vaimoonsa, ja kun hän nyt kohtasi hänen katseensa, ajatteli hän: Eipä hän näytä niinkään kenen tahansa talutettavalta. 'Kyllä sinä sentään pikemminkin olet niitä, jotka osaavat pitää oman päänsä', hän sanoi.

"Osaan minkä osaan', vaimo sanoi, 'mutta ei isäkään ole leikin käsiteltävä. Mitä kettua hän ei koiralla saa, sille hän panee ansan.' Mies ei vastannut, hän oli jo vaipunut omiin mietteisiinsä ja tuskin kuulikaan, mitä vaimo sanoi. Mutta vaimo kaiketi ajatteli, että paras on puhua loppuun asti, koska niinkin paljon jo oli sanottu.

"Et ole tainnut tietääkään', vaimo sanoi, 'että Ingmarila on aina ollut kuin isän silmäterä, siitä asti kun hän oli siellä lapsuutensa elänyt. Aina hän kehui sitä ja Ingmarien sukua. En mistään paikasta maailmassa ole kuullut niin paljon puhuttavan; melkeinpä minä tiedän enemmän sen talon kaikista entisistä eläjistä kuin sinä.'

"Kun vaimo oli ennättänyt kertoa tämän verran, nousi mies pöydästä, jonka ääressä hän oli aterioinut, ja kävi istumaan liedelle, selkä tuleen päin, niin että saattoi nähdä vaimonsa kasvot.

"Sitten minulle kävi niinkuin jo itsekin tiedät', sanoi vaimo. — 'Älä nyt siihen enää koske', mies sanoi hätäisesti. Häntä hävetti ajatellessaan, miten oli kievaritalossa antanut vaimon istua kiusaantumassa. — 'Mutta sinun on se tiedettävä, että siitä saakka kun Stigge hylkäsi minut, alkoi isä hätäillä, ettei muka kukaan enää minusta huoli, ja hän tarjoili minua melkein kenelle tahansa. Pian minä siihen harmistuin, enhän toki niin huono ollut, että hänen olisi tarvinnut varsin tyrkytellä minua ihmisille.'

"Tätä sanoessaan hän kohottautui pystympään, niin että mieskin sen huomasi. Hän viskasi takin tuolille ja katseli miestä terävästi silmiin. 'En tiennyt, miten siitä olisin tehnyt lopun', hän jatkoi, 'kunnes sitten eräänä päivänä pisti päähäni sanoa isälle: 'En mene naimisiin ollenkaan, jollen saa Ingmar Ingmarinpoikaa ja Ingmarilaa!' Tiesin sen sanoessani yhtä hyvin kuin muutkin, että Ingmarila oli Timmin Halvorin omana ja että sinunhan piti naida koulumestarin Gertrud. Niin mahdottoman vaatimuksen minä paninkin juuri saadakseni olla rauhassa. Isäkin säikähti alussa ihan pahasti. 'Sitten et joudu ikänä naimisiin', hän sanoi. — 'Niin, sitten saan tyytyä siihen', minä sanoin. Mutta huomasi isän kuitenkin siitä ajatuksesta pitävän. — 'Annatko kunniasanasi siitä?' hän sanoi hetken kuluttua. — 'Annan kuin annankin, isä', minä sanoin. En tietysti voinut unissanikaan ajatella, että hän saisi sellaista aikaan. Yhtä mahdollista olisi ollut päästä kuninkaan kanssa naimisiin.'

"Joka tapauksessa pääsin kahdeksi vuodeksi naimaehdotuksista, ja iloinen olin, kun vain sain olla rauhassa. Oloni oli niin hyvä kuin suinkin saatoin ajatella; hoidin isän suurta taloa ja sain siinä mieleni mukaan emännöidä, niin kauan kuin hän oli leskenä. Mutta nyt viime toukokuussa isä kerran tuli kotiin myöhään illalla ja haetutti heti minut luokseen. 'Nyt saat Ingmar Ingmarinpojan ja Ingmarilan', hän sanoi. Kahteen vuoteen isä ei ollut sanaakaan hiiskahtanut koko asiasta. 'Toivon, että pysyt sanassasi', hän sanoi minulle. 'Olen ostanut talon neljästäkymmenestä tuhannesta kruunusta.' — 'Mutta Ingmarillahan on jo morsian', minä sanoin. — 'Ei se tainnut olla kovin hänen mieleisensä, koska hän nyt sinua kosii.'

"Käsitättehän, kirkkoherra, kuinka katkeraksi miehen mieli kävi, kun kuuli vaimon tätä kertovan. Tämähän on vallon ihmeellistä, hän ajatteli, kaikki tyynni on pohjaltaan paljasta leikkiä. Ajatelkaahan, kun minun täytyi luopua Gertrudista vain siksi, että Barbroo kerran oli isälleen laskenut minusta leikkiä!

"Minä en ensinkään tiennyt, miten tehdä', jatkoi vaimo, 'sekin, kun isä oli ruvennut niin suuriin raha-asioihin minun tähteni, koski mieleeni niin, etten voinut heti vastata kieltävästi. Enkä minä myöskään tiennyt, miten sinun laitasi oli, en voinut aavistaa, että tuo talo oli sinusta kaikkea muuta rakkaampi. Ja isä manaili, että jollen minä myönny, niin hän myy tilan sahayhtiölle. Juuri siihen aikaan kävi kotonakin olo minulle tukalaksi. Isä oli mennyt kolmansiin naimisiin, eikä minua haluttanut alistua emintimän käskettäväksi, oltuani itse yksinvaltiaana. Ja kun minä en heti paikalla kyennyt suoriin sanoin kieltämään enkä myöntämään, pääsi tietysti isän tahto voitolle. Vakaasti punnittua minun tekoni siis ei ollut — eihän sinustakaan?'

"'Ei ollut', sanoi mies, 'nyt näen, että sinusta koko asia oli paljasta leikkiä.'

"Oikeastaan minä aloin käsittää tekoni oikein vasta sitten kun kuulin, että Gertrud oli salaa vanhemmiltaan lähtenyt Jerusalemiin. Mutta siitä lähtien minä en päässyt rauhaan. Eihän minulla ollut halua tehdä toista niin onnettomaksi.'

"Nyt minä olen alkanut huomata sinunkin tuskasi', vaimo jatkoi, 'ja alati mietin sitä että minä olen kaikkeen syyllinen.' — 'Älähän', sanoi mies, 'omaa syytäni tämä minulle on, ei minulle ole pahemmin käynyt kuin ansaitsin.' — 'En ymmärrä, miten kestänen sen ajatuksen, että tämä surkeus on minun syytäni', sanoi vaimo. 'Joka ilta minä istun ja odotan, ettet sinä enää tulekaan. Kyllä hän vielä kerran jää sinne joelle, minä ajattelen. Ja sitten minä olen kuulevinani väen liikettä pihalla ja aavistan, että he ovat kantamassa sinua kotiin. Ja sitten minä ajattelen, miten minulle sen jälkeen käy. Voisinko koskaan elämässäni unohtaa, että olin kuolemaasi syyllinen?'

"Hän puhui saadakseen viimeinkin huolensa ilmaistuksi, mutta sill'aikaa miehen päässä pyöri omituisia ajatuksia. Nyt tuokin tahtoo saada lohdutusta ja apua, hän ajatteli. Hänestä tuntui vastenmieliseltä, kun vaimo oli hänestä huolissaan, mieluumminkin vaimon olisi pitänyt pysyä levollisena, jottei olisi muistuttanutkaan häntä olemisestaan. Ei minun käy ottaminen hänenkin huoliaan vaivakseni, hän ajatteli.

"Mutta hän käsitti, että tähän oli pakko jollakin tavalla vastata. 'Älä sinä suotta ole minusta huolissasi', hän sanoi. 'Kyllä minä jo viimekertaisen jälkeen vältän uutta pahantekoa.' Ja jo niistä sanoista vaimon kasvot ikäänkuin kirkastuivat."

Tämän kirjoitettuaan Ingmar nosti kynän paperilta ja katsoi ylös. Tästä tulee kamalan pitkä kirje, hän ajatteli. Koko yö minulta menee sen kirjoittamiseen. Mutta oikeastaan hän tunsii olevansa iloissaan, kun täten sai uudestaan elää kaiken sen, mitä hän Barbroon kanssa oli kokenut. Hän ei voinut olla

toivomatta, että kirkkoherra antaisi tämän kirjeen Barbroonkin luettavaksi ja että tämä tulee liikuttuneeksi nähdessään, kuinka hyvässä muistissa miehellä kaikki on.

"Mutta vaikka mies itse uskoi olevansa ihan välinpitämätön vaimostaan", Ingmar edelleen kirjoitti, "jäi hän kuitenkin parina iltana kotiin, kun Barbro oli sanonut olevansa hänestä niin huolissaan. Vaimo ei ollut ymmärtävinään, että mies hänen tähtensä pysyi kotona, vaan oli rauhallinen ja äänetön kuten ennenkin. Mutta Barbro oli, kuten te, kirkkoherra, tiedätte, ollut kovin hyvä kaikkia Ingmarilassa eläviä vanhuksia kohtaan. He olivat häneen vallan ihastuneet. Kun nyt mies pysyi kotona ja istui muiden kanssa väentuvassa puhdetta pitämässä, oli Vanhalla-Liisalla ja Korppi-Pentillä suu hienossa hymyssä.

"Kaksi iltaa mies onnistui viihtymään kotona, mutta sitten seurasi sunnuntai-ilta, ja silloin vaimon päähän pisti ottaa kitaransa esille ja laulaa ajan kuluksi. Kotvan aikaa se onnistui, mutta sitten hän sattumalta aloitti laulun, jota Gertrud oli hyvin mielellään hyräillyt. Silloin mies ei enää kauempaa sietänyt kotonaoloa, vaan pani hatun päähänsä ja lähti.

"Ulkona oli pimeä kuin säkissä ja sataa tuhutti hienoa kylmää sadetta, mutta sellainen ilma oli juuri hänen mieleisensä. Hän soui jokea alas koulutalon kohdalle, istui rantakivelle ja ajatteli Gertrudia ja sitä aikaa, jolloin hän ei ollut lupauksiaan rikkonut, vaan oli vielä rehellinen, kunnian mies. Hän ei kääntynyt kotiin päin ennen kuin kellon kahtatoista käydessä. Silloin vaimo istui rantapenkerellä häntä odottamassa.

"Siitä mies ei pitänyt. Te, herra kirkkoherra, kyllä tiedätte, että miehistä on vastenmielistä, kun vaimoväki on heidän tähtensä huolissaan. Hän ei virkkanut vaimollensa sanaakaan, ennen kuin peräkamariin tultuaan. 'Kyllä sinun on parasta antaa minun tulla ja mennä miten itse tahdon', hän silloin sanoi, ja äänestä kyllä kuului, että hän oli tyytymätön. Vaimo ei vastannut mitään, raapaisi vain kiireesti tulta tikkuun ja sytytti kynttilän. Mies näki silloin, että hän oli läpimärkä, vaatteet olivat kuin valettuina ruumista myöten. Vaimo laittoi hänelle illallisen, teki tulen takkaan ja levitti vuoteen, ja koko ajan kuuluivat märät vaatteet kahisevan hänen päällään. Mutta vähintäkään suuttumuksen tai mielipahan ilmettä hänessä ei voinut huomata. Onkohan hän todella niin hurskasmielinen, ettei hän mistään kiusasta pahastu? mies ajatteli.

"Hän kääntyi äkisti vaimoonsa päin ja kysyi: 'Jos minä olisin samalla lailla menetellyt sinua kuin Gertrudia kohtaan, antaisitko sinä silloin minulle anteeksi?' Vaimo vilkaisi häneen silmänräpäyksen. — 'En', hän vain sanoi, ja samassa hänen silmänsä välähtivät. Mies jäi äänettömänä istumaan. Sepä kumma, ettei hän sitä minulle tekisi, vaikka hän antoi anteeksi tuolla Stiggelle, hän ajatteli, mutta arvatenkin minä hänen mielestään tein pahemmin, minä, sillä petinhän Gertrudin voitonhimosta.

"Pari päivää myöhemmin mies oli hukannut veistimensä. Hän haki sitä kaikkialta ja joutui siten kulkiessaan pesutuvan pieneen kamariin. Vanha-Liisa makasi siellä sairaana, ja Barbro istui vuoteen vieressä lukemassa hänelle Raamattua. Se oli suunnattoman iso nahkakantinen, messinkihelainen Raamattu. Mies seisahtui sitä katsomaan. Kai se on Barbroon myötäjäisinä tänne tullut, hän ajatteli ja lähti tiehensä. Mutta heti paikalla hän kääntyi takaisin, otti Raamatun vaimonsa käsistä ja aukaisi sen ensimmäisen sivun. Nyt hän näki, että se todellakin oli niitä vanhoja Raamattuja, joita talossa oli ammoisista ajoista säilytetty ja jotka Katri oli myytännyt huutokaupassa. 'Mistä tämä on tänne joutunut?' mies kysyi. Vaimo istui ääneti, mutta Vanha-Liisa vastasi: 'Eikö Barbro ole sinulle kertonut, että hän on ostanut Raamatun takaisin?' — 'Ei, vai on Barbro sen ostanut!' sanoi mies. — 'Enemmänkin hän on tehnyt', sanoi eukko innoissaan, 'kävisitpä kerran katsahtamassa väentuvan kaappiin.' Mies lähti heti pois huoneesta ja riensi väentupaan. Avatessaan siellä olevan kaapin hän näki hyllyllä kaksi talon vanhaa hopeapikaria. Hän otti ne esille, käänsi ne ylösalaisin nähdäkseen pohjissa olevat leimat ja huomasi ne oikeiksi. Barbro astui sisään hänen siinä seisoessaan; hän näytti olevan hämillään. — 'Minulla oli hiukan rahaa säästöpankissa', sanoi hän hiljaa. Mies oli niin iloissaan, ettei häntä ollut sellaisena nähty pitkään aikaan. Hän meni vaimonsa luokse ja puristi tämän kättä. 'Tästä minä kiitän sinua oikein todenperään', hän sanoi. Heti sen jälkeen hän kohottausi suoraksi ja meni ulos. Hänestä tuntui siltä kuin hänen olisi väärin olla ystävällinen vaimolleen. Syyllisyys Gertrudia kohtaan sitoi hänet muka niin, ettei hänen sopinut Gertrudin sijan anastajalle osoittaa rakkautta eikä hyväntahtoisuutta.

"Tästä oli kulunut viikon verran. Mies astui ulos aitasta ja meni asuinrakennukseen päin; samassa muuan vieras mies avasi veräjää ja tuli pihalle. Saavuttuaan portaiden eteen vieras sanoi hyvänpäivän ja kysyi, oliko Barbro Svenintytär kotona. 'Olemme vanhoja tuttavita, hän ja minä', hän sanoi. Silloin mies, vaikka se on kyllä ihmeellistä, heti luuli tuntevansa vieraan. — 'Taidat sitten olla Stigge Börjenpoika', hän sanoi. — 'En olisi luullut kenenkään täällä minua tuntevan', sanoi mies, 'poikkesinkin vain pikimmältään puhumaan pari sanaa Barbroon kanssa. Mutta älä hyvä mies vain kerro Ingmar Ingmarinpojalle, että minä täällä kävin. Hän ei oikein taitaisi pitää minun tulostani.' — 'Mitäs hassuttelet, minä luulen että Ingmar mielelläänkin näkisi sinut', mies sanoi, 'sellaista aito lurjusta hän on kyllä halunnutkin kerran nähdä.' Hän oli aivan silmittömästi raivostunut tuohon miesheittiöön, joka kaiken maailman ihmisille koetti uskotella, että Barbro Svenintytär piti hänestä. — 'Ei ole minua

ennen kukaan lurjukseksi haukkunut', Stigge sanoi. — 'Minä sanon sitten ensi kerran, jollei ole ennen tehty', sanoi mies, ja heti sen jälkeen hän nosti kätensä ja lyöä sivalsi häntä poskelle.

"Vieras hypähti taaksepäin kalmankalpeana ja kiukusta rumentuen. 'Mutta olkoon', hän sanoi, 'teethän mielettömän töitä. Tulin vain lainaamaan rahaa Barbroota, ei minulla hänelle muuta asiata ollut.' Miestä alkoi nyt pikaisuutensa hieman hävettää. Hän ei voinut käsittää, mistä syystä hän oli menetellyt tuolla lailla. Mutta tuon raukan kuullen hän ei tahtonut ilmaista katumustaan, vaan ärjäisi vielä: 'Älä usko minun sitä pelkäävän, että Barbroota sinusta pitää. Mutta korvapuustin sinä olet ansainnut siitä, kun petit hänet.' Stigge Börjenpoika astui nyt ihan miehen eteen. — 'Koska nyt minua löit, kerron minä sinulle yhden seikan', hän sanoi, ja ääni tuli terävänä ja sähisten hänen kurkustaan. 'Luulen, että se, mitä saat kuulla, kirvelee mieltäsi pahemmin kuin jos sinut ruoskisin. Olet varmaan kovinkin rakastunut tuohon Barbroota, ja juuri sen vuoksi minä sinulle kerron, että hän on sen Surumäen hevoshuijarin jälkeläisiä.'

"Hän seiso ja katseli uteliaana, miten miehen kasvot muuttuisivat, mutta tämä ei näyttänyt kuin hiukan kummastuvan. Ensi alussa hän ei ollenkaan muistanut koko Surumäen ihmeellistä tarua. Mutta sitten hänen mieleensä alkoi johtua lapsena kuulemansa juttu, jonka te kirkkoherrakin varmaan tiedätte, että kaikki Surumäen suvusta syntyvät poikalapset tulivat sokeiksi ja tylsämieliseksi, mutta tyttäret olivat viisaampia ja parempia kuin muut ihmiset. Mutta koskaan hän ei ollut uskonut koko puheessa olevan vähintäkään perää. Stiggen peloittelu alkoi häntä naurattaa.

"Taidat pitää puhettani paljaana loruna', sanoi Stigge ja astui vielä lähemmäs miestä, 'mutta minäpä sanon, että Sven Petterinpojan toinen vaimo oli sitä sukua. Koko Surumäen mökin väki oli muuttanut toiselle paikkakunnalle, missä kukaan ei heidän mainettansa tietänyt, mutta minun äitini tunsivat heidät. Hän piti sen omana salaisuutenaan eikä virkkanut kenellekään, millainen vaimo Sven Petterinpojalla oli, ennen kuin minä mielittelin ottaa Barbroota vaimokseni. Ja saatua kuulla sen minä en voinut häntä ottaa, mutta olin kuitenkin kunnan mies enkä ilmaissut oikeata syytä. Jos olisin ollut sellainen lurjus kuin haukut, olisin sen kyllä kertonut. Olen siitä kyllä saanut kuulla kunniani, mutta pysyin kuitenkin vaiti, kunnes sinä nyt minua löit. Tuskin Sven Petterinpoika itsekään tiesi, minkälaisesta epattosuvusta nai, sillä hänen vaimonsa kuoli synnyttyään tämän ainoan tyttären. Ja surumäkeläisten tyttäret kyllä ovat siroja ja somia, heidän pojistaan vain tulee sokeita ja älyttömiä. Ja nyt elä oman otsasi mukaan, tiedät miten käy. Et usko, kuinka minä sinua nauroin, kun ajattelin, miten sinä mielitietysti hylkäsit, ja kun ajattelin sitä Ingmar Ingmarinpoikaa, joka sinulta tämän talon perii. Ja onneksi olkoon sulle tämän jälkeen elämä vaimosi kanssa.'

"Mutta Stiggen tunkeutuessa aivan hänen eteensä ja vihasta puhisten kertoessa tätä sattui mies katsomaan asuinhuoneisiin päin. Ja hän näki hameenhelman vilahtavan ovenraosta. Siitä hän arvasi, että Barbroota oli mennyt eteiseen nähdessään hänen seisovan Stiggen kanssa pihalla, ja siellä hän nyt seiso ja kuuli tämän kaiken. Silloin vasta miehen tuli häntä, ja hänen päähänsä lensi ajatus: Olipa onnetonta, kun Barbroota sai tuon kuulla. Voiko olla mahdollista, että se nyt tapahtui, mitä minä kauan olen varonut? Voiko tämä nyt olla se Jumalan rangaistus, jota olen odottanut?

"Samana hetkenä mies vihdoinkin täydellä todella tunsivat, että hänellä oli vaimo ja että hänen luonnollinen velvollisuutensa oli pitää hänestä huolta. Siitä syystä hän vielä kerran varsin päätti naurahtaa ja olla olevinaan vallan huolettomana. 'Olipa hyvä, kun tuon sanoit, jottei minun enää vastedes tarvitse sinulle kiukutella.' — 'Vai niin', sanoi Stigge, 'senkö sinä siitä päätit?' — 'Sen, vai luulitko minua yhtä tyhmäksi kuin itse olet, jotta mokoman vanhan lorun ja taikauskon takia jättäisin koko onneni piloilta.' — 'No niin, jääkööt sitten minun puolestani muut toiseen kertaan', sanoi Stigge. 'Vuoden kuluttua käyn kuulemassa, vieläkö silloin olet yhtä varmana.' — 'Käy pois sisään, jos sulla kerran on asiata Barbroota', sanoi mies nähdessään, että toinen oli lähtöaikeissa. — 'Enkä huoli, olkoot ne asiat', Stigge siihen sanoi.

"Hänen poislähdettyään mies heti meni tupaan puhuakseen vaimonsa kanssa. Vaimo istui siellä häntä odottamassa ja sanoi aivan tyynesti, ennen kuin mies oli ehtinyt sanaakaan virkkaa: 'Ingmar, emme suinkaan me usko mokomia lastensatuja. Mitä minuun sellainen kuuluu, joka tapahtui jo sata vuotta sitten, jos sitä milloinkaan onkaan tapahtunut!' — 'Kuulitkos sinä sen sitten?' mies sanoi. Hän ei tahtonut olla tietävinään, että oli nähnyt hänet kuuntelemassa. — 'Olenhan minäkin tietysti kuullut tuon vanhan lorun, vaikka vasta tänään sain tietää, että sitä on minuunkin sovitettu.' — 'Olipa sääli että sinunkin se piti kuulla', sanoi mies, 'mutta vähät siitä, kun et vain sitä usko.'

"Vaimo naurahti. 'En minä tunne olevani kenenkään kiroissa', hän sanoi. Mies ajatteli häntä katsoessaan, että todellakin hän oli harvinaisen miellyttävän näköinen. — 'Tosiaankin sinusta täytyy sanoa, että olet terve ruumiin sekä sielun puolesta', hän sanoi.

"Kevätpuolella sitten vaimo sai lapsen. Hän oli koko ajan kestänyt horjumatta, eikä häntä kertaakaan nähty levottomana. Mies luuli monestikin hänen tykkänään unohtaneen tuon Stiggen kertomuksen. Hän itse oli sen keskustelun jälkeen tahtonut kaikin mokomin välttää omiin entisiin suruihinsa vaipumista.

Hän ajatteli aina, ettei hän saanut näyttää huolestuneelta, sillä silloin vaimo luulisi hänen uskovan niitä kiroja, joiden alainen hän muka oli. Hän koetti kotona ollessaan pysyä iloisella mielellä eikä olla sen näköinen kuin odottaisi Jumalan rangaistusta. Hän alkoi harrastaa talonsa asioita ja kaikin tavoin pitää huolta alustalaisistaan, niin kuin isä oli aikanaan tehnyt. Tästä lähtien minun ei enää sovi olla onnettoman näköisenä, mies ajatteli. Silloin Barbro sen käsittää siksi, että minä uskon tuohon sukukiroukseen ja olen siitä niin suruissani."

"Vaimo oli sanomattoman ihastunut lapseen. Se oli poika, somasuhtainen ja kaunis, sillä oli korkea pystyotsa ja suuret, kirkkaat silmät. Hän kutsui miehensä vähän väliä sisään poikaa katsomaan. 'Kyllä hän on terve, eikös olekin, ei hänessä mitään vikaa ole', sanoi vaimo. Mies seiso i ääressä ihan hämillään, piti käsiään selän takana eikä tohtinut koskettaa lapseen. — 'Tietysti hän on terve', hän myöntäen sanoi. — 'Nyt minä sinulle näytän, että se näkee', sanoi vaimo. Hän sytytti kynttilän ja heilutti sitä lapsen silmien edessä. — 'Etkö näe, että se kääntää silmiään valon mukana?' hän sanoi. — 'Näen minä', sanoi mies.

"Muutamia päiviä oli kulunut. Vaimo oli jo jalkeilla, hänen isänsä ja äitipuolensa olivat tulleet lasta katsomaan. Äitipuoli otti pojan heijasta ja punnitsi sitä käsivarsillaan. 'Se on iso lapsi', hän sanoi tyytyväisen näköisenä. Mutta heti sen jälkeen hän rupesi katsomaan lapsen päätä. 'Eikös tällä lapsella ole liian iso pää?' hän sanoi.

"'Meidän suvun lapset ovat aina isopäisiä', sanoi mies. — 'Onko lapsesi terve?' kysyi äitipuoli hetkisen päästä laskiessaan sen takaisin heijaan. — 'On', vaimo sanoi, 'se kasvaa päivä päivältä.' — 'Mutta oletko vallan varma siitä, että se näkee?' sanoi äitipuoli vähän aikaa vaiti oltuaan, 'sen silmäterä kääntyy aina nurin.' Vaimossa alkoivat käydä vilunväreet hänen siinä istuessaan. Huulet vavahtelivat. — 'Jos tahdotte kynttilän kanssa koettaa', sanoi mies, 'niin näette, että kyllä sen näkö on vallan hyvä.' Vaimo sytytti heti paikalla kynttilän ja heilutti sitä lapsen silmien edessä. 'Tietysti se näkee', hän sanoi iloisella äänellä koettaen pitää toivoaan yllä. Lapsi makasi hiljaa heijassaan, ja silmänvalkuainen kääntyi taas näkyviin. — 'Kas kuinka se siristelee silmiään valon mukaan', sanoi vaimo. Kukaan muu ei virkkanut mitään. 'Ettekö näe, että se liikuttelee silmiään?' hän sanoi äitipuolelleen. Tämä ei vastannut sanaakaan. 'Se on nyt niin uninen', sanoi Barbro. 'Silmät vallan menevät umpeen.'

"'Mikä sille pannaan nimeksi?' kysyi äitipuoli vähän ajan päästä. — 'Meidän talossamme on aina vanhin poika ristitty Ingmariksi', sanoi mies. — Vaimo ehätti sanomaan: 'Olin ajatellut sinulta pyytää, että hän saisi isäni mukaan nimekseen Sven.' Nyt kesti kotvan aikaa kamalaa hiljaisuutta. Mies huomasi, että vaimo kulmainsa alta tarkasti tuijotti häneen, vaikka oli katsovinaan lattiaan. — 'Ei', sanoi mies, 'tosin sinun isäsi Sven Petterinpoika on erinomainen mies, mutta kyllä vanhimman nimeksi on pantava Ingmar.'

"Niin, ja kahdeksan päivän vanhana poika sitten eräänä yönä sai kovan vetotaudin, ja muutaman kovan kohtauksen jälkeen se aamupuolella kuoli."

Tässä Ingmar vielä kerran keskeytti kirjoittamisen. Hän katsoi kelloa; oli jo hyvän matkaa keskiyön sivu. "Voi hyvä Isä, tuskin minä kykenen tätä kirjoittamaan", hän sanoi. "Tökkopa kirkkoherra edes voinee käsittää, kuinka kauhea se isku oli. Ja että se oli kahta kauheampi, kun emme koskaan päässeet selville lapsen oikeasta tilasta. Emme tänä päivänäkään vielä tiedä, oliko se terve vai oliko siinä jotakin vikaa."

Nyt minun täytyy ruveta kirjoittamaan lyhyemmin, hän ajatteli, muuten en saa tätä aamuun valmiiksi.

"Nyt minun on sanottava kirkkoherralle", Ingmar kirjoitti, otettuaan uudelleen kynän käteensä, "että viime aikoina mies oli aina ollut hyvä Barbroota kohtaan, välistä niinkin hyvä kuin vastanaineiden kesken on tavallista. Mutta kaiken rakkautensa hän luuli kuuluvan Gertrudille, ja hän sanoi itsekseen: En minä pidä Barbroosta, mutta täytyyhän minun olla hyvä häntä kohtaan, kun hän on niin kovan kohtalon alainen. Täytyyhän hänen toki tietää, ettei ole yksin maailmassa, että hänellä on mies, joka tahtoo hänestä huolta pitää."

"Lapsen kuoltua Barbro ei sitä paljon itkenyt. Enemmänkin hän näytti olevan iloissaan, kun se oli poissa. Parissa viikossa hän oli täydellisesti rauhoittunut. Ei kukaan voinut hänestä nähdä, pitikö hän elämänsä onnettomana, vai oliko hän nyt taas heittänyt tukalat ajatukset mielestään.

"Kesän tultua Barbro lähti yksinään karjamökille, ja mies jäi kotiin taloa hoitamaan.

"Mutta nyt hänessä alkoi tapahtua ihmeellinen muutos. Kun hän meni tupaan, hänen katseensa vaistomaisesti etsi Barbroota. Välistä hän kesken työnsä nosti päätään ja koetti kuulostaa vaimonsa ääntä. Hänestä tuntui kuin kaikki rattoisuus olisi talosta kadonnut. Ei se enää ollut sama paikkakaan.

"Lauantai-iltana hän meni metsämökille Barbroon luo. Tämä oli istumassa kivellä oven edessä pitäen käsiään polvilla, ja vaikka hän näki miehensä tulevan, ei hän lähtenyt tätä vastaan. Silloin mies istui

hänen viereensä. 'Kuulehan, minussa on nyt syntynyt niin omituinen tunne', hän sanoi. — 'Niinkö on', sanoi vaimo sen enempää kysymättä. — 'Nyt minä nimittäin olen alkanut pitää sinusta.' Vaimo katsahti häneen, ja mies huomasi hänen olevan niin raukeana, että tuskin jaksoi nostaa silmiään maasta. — 'Se on nyt liian myöhäistä', hän sanoi.

"Mies vallan säikähti nähdessään, missä tilassa hän oli. 'Sinun ei ole hyvä oleksia täällä salolla näin yksin', hän sanoi. — 'Kyllä minun hyvä on olla, tänne minä tahtoisin jäädä koko iäkseni.'

"Mies yritti vielä kerran jatkaa puhetta siitä, että hän nyt oli rakastunut häneen ja ettei hän enää ollenkaan ajatellut muuta kuin häntä. Hän ei ollut itsekään ollut siitä selvillä ennen kuin vaimon kotoa lähdettyä. Barbroo vastasi vain harvasanaisesti. 'Olisit sanonut tuon minulle mennä syksynä', hän virkkoi. — 'Herra Jumala, miten sinun laitasi oikein onkaan?' sanoi mies varmaankin ihan toivottoman näköisenä. — 'Ei, ei se mitään vaarallista ole', sanoi vaimo koettaen näyttää niin iloiselta kuin suinkin voi. Elokuussa mies taas eräänä päivänä tuli hänen luokseen. 'Minulla on nyt surullisia uutisia', hän sanoi tavatessaan Barbroon. — 'Mitä niin?' hän kysyi. — 'Sinun isäsi on kuollut.' — 'Niin, se on todella meille molemmille tärkeä tapaus', sanoi vaimo.

"Barbroo istahti tienviereen kivelle ja pyysi miestä istumaan viereensä. — 'Nyt meillä on vapaus menetellä oman tahtomme mukaan', hän sanoi, 'ja nyt me otamme eron.' Mies yritti keskeyttää häntä, mutta vaimo ei antanut hänelle suunvuoroa. — 'Niin kauan kuin isä eli, se oli mahdotonta, mutta nyt meidän täytyy heti hakea ero', hän sanoi, 'ymmärräthän sen itsekin.' — 'Ei', sanoi mies, 'en minä sitä sellaista ymmärrä.' — 'Näithän, minkälaisen lapsen minä sinulle synnytin.' — 'Kaunis lapsi se oli', sanoi mies. — 'Se oli sokea, ja siitä olisi tullut epatto', sanoi vaimo. — 'En minä välitä siitä, sittenkin tahdon saada sinut.'

"Vaimo pani kätensä ristiin, ja mies näki hänen huultensa liikkuvan. 'Kiitätkö sinä Jumalaa tästä?' hän kysyi. — 'Koko kesän minä olen rukoillut vapautusta', sanoi vaimo. — 'Hyvä Isä sentään, pitääkö minun nyt menettää onneni vanhan harhauskon takia!' mies sanoi. — 'Ei se ole harhauskoa', Barbroo sanoi, 'lapsi oli sokea.' — 'Kuka sen tiesi', sanoi mies. 'Jos se olisi jäänyt eloon, olisit nähnyt, että sen näkö oli terve.' — 'Mutta ainakin ensi kerralla minun lapsestani tulisi tylsämielinen', sanoi vaimo, 'sillä nyt minä sen uskon.'

"Mies kiisteli yhä vielä häntä vastaan. 'Ei se lapsi olekaan ainoa syy meidän eroomme.' Mies kysyi, oliko vielä jotakin muuta estettä. — 'Minä tahdon, että sinun pitää mennä Jerusalemiin noutamaan Gertrud kotiin.' — 'En ikänä minä sellaista tee', sanoi mies. — 'Tee se minun tähteni', vaimo sanoi, 'jotta minä saisin mielenrauhani takaisin.'

"Mies yhä vastusti ja sanoi, että tuollainen vaatimus oli tuiki mahdoton. 'Sittenkin sinun pitää se tehdä, sillä se on oikein. Tottahan sinä näet, että jos me vastakin elämme täällä miehenä ja vaimona, ei Jumala koskaan lakkaa meitä rankaisemasta.'

"Vaimo tiesi ensi hetkestä asti, että mies lopulta taipuu siitä syystä, että hänellä oli huono omatunto. 'Sinun pitäisi olla iloinen, kun nyt voit sovittaa kaikki viimevuotiset huonot tekosi', hän sanoi. 'Muuten ne olisivat iänkaiken mieltäsi kalvaneet.' Ja viimeisenä keinona miehen väitteitä vastaan hän sanoi: 'Älä ole talon takia huolissasi, saat sen ostaa tultuasi minulta takaisin. Mutta sen aikaa kuin sinä olet Jerusalemissa, pysyn minä täällä ja hoidan sitä sinua varten.'

"Sitten he asettuivat Ingmarilaan ja alkoivat puuhata eronhakemusta. Tähän aikaan miehen elämä oli tukalampaa kuin koskaan ennen. Hän näki Barbroon iloitsevan ja olevan onnellisen päästessään hänestä eroon. Vaimon mieluisinta työtä oli puhua siitä, minkälaiseksi vastedes miehen ja Gertrudin elämä tulee. Enimmän häntä ihastutti kuvailla Gertrudin iloa, kun häntä tullaan noutamaan Jerusalemissa. Kerran, kun hän oli kauan aikaa jatkanut tähän tapaan, tunsu mies ikäänkuin ilmestyksenä käsittävänsä, ettei Barbroo pidäkään hänestä; muuten hän ei olisi voinut lakkaamatta sovittaa häntä yhteen Gertrudin kanssa. Silloin hän hypähti pystyyn ja iski kädellä pöytään. 'Minä lähden', hän huusi, 'mutta älä nyt enää puhu tästä!' — 'Silloin kaikki käy hyvin', sanoi vaimo iloisen näköisenä. 'Muista vain, Ingmar, etten minä koskaan saa ilonhetkeä ennen kuin Gertrud ja sinä olette sopineet.'

"Ja sitten heille tehtiin yleisen tavan mukaan. He saivat varoituksia kirkkoherralta, saivat varoituksia kirkonkokoukselta, ja syyskäräjillä he saivat eron."

Tähän Ingmar lopetti ja laski kynän kädestään. Nyhän kirkkoherra tiesi kaikki, ei muuta enää ollut jäljellä kuin pyytää häntä puhumaan Barbroon kanssa ja kaikin mokomin kehoittamaan häntä luopumaan siitä vaatimuksesta, että hänen pitäisi naida Gertrud. Ymmärsihän kirkkoherra, että se oli hänelle mahdotonta. Jos hän nyt rakkautta teeskennellen lähentelisi Gertrudia, silloinhan hän pettäisi hänet toistamiseen.

Kun Ingmar tätä ajatteli, osuivat hänen silmiinsä äsken kirjoittamansa sanat: "Tee se minun tähteni, jotta minä saan mielenrauhani takaisin."

Lukiessaan läpi mitä oli kirjoittanut tuntui hänestä, kuin olisi uudelleen ollut istumassa tuolla metsämäellä ja kuullut Barbroon puhuvan. "Sinun pitäisi olla iloinen, kun saat entiset huonot tekosi sovitetuiksi." Hän kuuli tämän ja kaikki muut vaimonsa puheet.

Ja onko tuo hänen vaatimuksensa sitten mitään sen onnettomuuden rinnalla, jota hän itse kärsii! hän ajatteli.

Äkkiä hän huomasi itsekkin juuri kaikkein vähimmän sitä toivovansa, että tämä kirje joutuisi vaimon nähtäväksi. Ei millään muotoa, sillä siitähän Barbroo saisi tietää, ettei hän itsekään usko kykenevänsä lupausta täyttämään. Näinkö kehnosti hän vaimoltaan pyytäisi päästä pahaa työtään sovittamasta!

Ingmar keräsi kirjoitetut lehdet kokoon ja pisti ne taskuunsa. "Tarpeetonta minun taitaa olla tätä kirjettä valmiiksi kirjoittaa", hän sanoi.

Hän puhalsi lampun sammuksiin ja lähti pois puusepän työpajasta. Yhä vielä hän oli alakuloisen ja onnettoman näköinen, mutta nyt hän oli lujasti päättänyt noudattaa vaimonsa tahtoa.

Hän tuli pihalle ja näki aivan vieressään pienen takaportin, joka oli avoinna. Oli jo helottavan kirkas aamu. Hän asettui portille seisomaan ja hengitti raitista ilmaa. Eipä nyt enää taida olla makuuaikaa, hän ajatteli. Päivänvalo hiipi pujottelevina säteinä mäkien rinteitä alas. Ne peittyivät peittymistään ruskeanpunertavaan kimmellykseen, ja muuten kaikki, mitä hän näki, vivahteli joka minuutti uusissa väreissä.

Ingmar näki silloin Gertrudin laskeutuvan Öljymäen tällä puolella olevilta kukkuloilta. Auringonsäteet seurasivat häntä ja kietoutuivat hänenkin ympärilleen. Hän käveli kevein askelin, ikäänkuin sisällisen onnen kannattamana, ja tuo loistava hohde seurasi häntä ikään kuin se olisi hänestä lähtenytkin.

Ja Gertrudin jäljestä Ingmar näki tulevan pitkän miehen hiipivin askelin. Mies pysytteli vähän matkan päässä, seisautui väliin ja katsoi muualle, mutta selvästi hän näkyi vartioivan Gertrudia.

Ingmar näki piankin, kuka mies oli, ja samassa hän käänsi silmänsä maahan ja alkoi mietiskellä.

Silloin hänelle selvisi monta seikkaa, joita hän eilen oli kummastellut, ja suuri ilo valtasi hänen sydämensä.

"Nyt minä alan ymmärtää, että Jumala tahtoo auttaa minua", hän sanoi.

DERVISHI

Eräänä iltana vähää ennen pimeän tuloa Gertrud kulki katua pitkin Jerusalemin sisäosissa. Silloin hänen huomionsa kiintyi pitkään, solakkaan mieheen, joka käveli hänen edellään, yllään pitkäliepeinen musta viitta. Gertrud luuli huomaavansa hänessä jotakin omituista, vaikk'ei oikein tiennyt missä suhteessa. Eihän ainakaan siinä, että hänellä oli vihreä turbaani, josta päättäen hän oli profeetan jälkeläisiä; sellaisia päähineitä kyllä vähän väliä näki Jerusalemin kaduilla. Enemmänkin huomattavaa hänessä oli, ettei hän pitänyt tukkaansa ajeltuna eikä sykerölläkään turbaanin sisässä, niinkuin itämailla muuten on tapana, vaan antoi sen riippua vapaasti hartioilla tasapitkinä suortuvina.

Gertrud kulki yhä ja seurasi miestä silmillään eikä voinut olla toivomatta, että hän kääntyisi ympäri, jotta hänen kasvonsa näkyisivät. Silloin muuan nuorukainen tuli miestä vastaan, kumarsi syvään, suuteli hänen kättään ja jatkoi matkaansa. Mustapukuinen seisautui hetkiseksi ja kääntyi katsomaan tuota miestä, joka oli niin nöyrästi häntä tervehtinyt, ja sillä tavalla Gertrudin toive täyttyi.

Gertrudin hengitys melkein salpautui iloisesta hämmästyksestä. Hän jäi liikahtamatta seisomaan ja painoi kättä sydämelleen. "Sehän on Kristus!" hän sanoi. "Sehän on Jeesus Kristus, jonka minä kohtasin metsäpuron rannalla!"

Mies jatkoi heti matkaansa. Gertrud yritti seurata häntä, mutta hän poikkesi nyt väkirikkaalle kadulle, jolla hän kohta hävisi jäljettömiin. Silloin Gertrudkin kääntyi uudelleen siirtokunnan talolle päin. Hän kulki hyvin hitaasti ja seisautui vähän väliä, jääden nojaamaan jotakin seinää vasten ja sulkien silmänsä.

"Kun minä nyt vain voisoin säilyttää sen muistissani", hän sanoi itsekseen hymisten, "kunpa minä aina

näkisin edessäni hänen kasvonsa!"

Hän koetti painaa silmiinsä, minkä oli nähnyt, niin että se pysyisi niissä kuin poltettuna. "Hänellä oli hieman harmahtava parta", hän kertasi itsekseen, "se oli vallan lyhyt ja kaksijakoinen. Hänellä oli soikeat kasvot, nenä oli pitkä ja otsa leveä, mutta ei varsin korkea. Ja hän oli ihan ilmeinen Kristuksen kuva, sellainen kuin olen nähnyt hänet maalattuna ja kuin hän oli tullessaan metsätiellä vastaan, paitsi että hän nyt oli vieläkin kauniimpi ja jalomman näköinen. Hänen silmissään leimusi kuin tuli ja valtava voima, ja niiden ympärillä oli paljon pimeyttä ja myöskin paljon ryppejä. Niin, hänen silmiensä ympärillä oli kaikkea, sekä viisautta että rakkautta, surua ja sääliä, ja vielä jotakin enempääkin, ikään kuin niiden silmien näkövoima joskus voisi kantaa kauas taivasten halki Jumalaan ja hänen enkeleihinsä saakka."

Gertrud oli koko kotimatkan vallan hurmaantuneena. Sellaista mielenvaltaavaa onnea hän ei ollut tuntenut siitä päivästä lähtien, jolloin oli kohdannut Kristuksen metsäniityllä. Hän käveli eteenpäin kädet ristissä ja katse kohotettuna ja näytti kuin ei olisikaan enää kulkenut maassa, vaan pilvien päällä ja sinisessä ilmassa. Kristuksen kohtaaminen täällä Jerusalemissa, se merkitsi vielä paljota enempää kuin hänen ilmestyksensä Taalain sydänmaalla. Siellä hän oli näkynä liitänyt Gertrudin ohi, mutta tämä hänen esiintymisensä nyt osoitti, että hän oli palannut vaikuttamaan ihmisten joukossa.

Niin, tämä Kristuksen tuleminen, se oli niin suuren suuri tapahtuma, ettei hän kyennyt sen koko merkitystä yhdellä kertaa käsittämään, mutta rauhaa ja riemua ja autuutta se tieto hänelle ensinnä tuotti.

Kaupungista tullessaan ja lähestyessään siirtokunnan taloa Gertrud tapasi Ingmar Ingmarinpojan. Ingmar käytti yhä vielä hienoa mustaa pukuaan, joka niin huonosti sopi yhteen hänen känsäisten käsiensä ja luisevien piirteittensä kanssa, ja kulki raskaasti ja haluttoman näköisenä.

Heti ensi hetkestä, jolloin Gertrud näki Ingmarin Jerusalemissa, hän oli alkanut ihmetellä, miten hän kerran oli ollut niin Ingmariin kiintynyt. Samoin oli hänestä tuntunut kummalta, miten hän kotona ollessaan oli voinut pitää Ingmaria sellaisena suurmiehenä. Silloinkin kun Ingmar oli ihan köyhänä, oli Gertrud kaikkien muiden tavoin ollut sitä mieltä, ettei koskaan voisi päästä hienompiin naimisiin. Mutta täällä Jerusalemissa Ingmar näytti vain melkein moukkamaiselta. Gertrud ei enää ymmärtänyt, mikä puoli Ingmarissa hänestä kotipitäjässä oli näyttänyt niin merkilliseltä.

Samalla oli Gertrudin mieliharmi Ingmaria kohtaan kokonaan hävinnyt, ja hän olisi mielellään tahtonut kohdella häntä ystävällisesti. Mutta silloin oli joku hänelle sanonut, että Ingmar nyt oli erotettu vaimostaan ja oli tullut Jerusalemiin vain saadakseen hänet takaisin. Silloin hän oli säikähtänyt ja ajatellut: nyt en tohdi edes puhuaakaan hänen kanssaan, minun täytyy kohdella häntä niinkuin en hänestä välittäisi. Ei minun sovi hetkeksikään jättää häntä siihen uskoon, että hän muka vielä saa minut. Hän on kai tullut tänne sovittaakseen sitä suurta vääryyttä tekoansa, mutta nähdessään, etten minä enää välitä hänestä, hän kyllä pian tulee järkiinsä ja palaa kotiin.

Mutta kun Gertrud tapasi Ingmarin siirtolaistalon ulkopuolella, ei hän ajatellut mitään muuta kuin että hän vihdoinkin kohtasi ihmisen, jolle voi uskoa suuren, ihmeellisen löytönsä. Hän riensi Ingmaria vastaan ja huudahti: "Minä olen nähnyt Kristuksen!"

Niin riemastunutta huutoa tuskin oli kajahtanut Jerusalemin ympäristön aukeilla kangasmailla ja kukkuloilla sen päivän jälkeen, jona hurskaat vaimot palasivat tyhjän haudan luota ja huusivat apostoleille: "Herra on ylösnoussut!"

Ingmar seisahtui ja painoi silmäluomensa alas, niinkuin hän aina teki, kun tahtoi ajatuksiaan salata. "Vai niin", hän sanoi Gertrudille, "oletko nähnyt Kristuksen?"

Gertrud menetti malttinsa aivan samoin kuin ennen aikaan, kun Ingmar ei ollut kyllin nopeasti havainnut hänen unelmiaan ja aatoksiaan. Hän olisi toivonut sen sijaan tapaavansa Boon, joka olisi häntä paljon paremmin ymmärtänyt. Mutta siitä huolimatta hän alkoi kertoa, mitä oli nähnyt.

Ingmar ei sanallakaan ilmaissut epäilevänsä hänen kertomustaan, mutta sittenkin Gertrudista tuntui, kun hänen piti sitä ruveta juttelemaan, että se hupenikin vallan tyhjiin. Hän oli kadulla tavannut jonkun miehen, joka oli Kristuksen näköinen, siinä kaikki. Tämän hänen asiansa kävi aivan kuin unikuvan. Nähdessä se oli hänestä tuntunut niin ylen merkilliseltä, mutta kun siitä piti kertoa, olikin siitä tyhjä jäljellä.

Mutta Ingmar näytti ilahtuvan ainakin siitä, että Gertrud häntä puhutteli. Hän rupesi hyvin tarkkaan kyselemään Gertrudilta, milloin ja missä hän oli tuon miehen tavannut. Ja hän otti hyvin tarkasti selvän hänen puustaan ja ulkonäöstään.

Mutta kun he olivat ehtineet siirtokunnan taloon, erosi Gertrud hyvin pian Ingmarista. Hän oli hyvin alakuloinen ja sanomattoman väsynyt. Nyt minä ymmärrän: Kaiketi on tarkoituksena, ettei minun ole

kerrottava tätä muille ihmisille. Voi, kuinka onnellinen minä olinkaan, kun se oli yksin minun tietonani!

Hän päätti olla vastedes puhumatta siitä kenellekään. Hänen pitäisi pyytää Ingmariakin vaikenemaan. "Onhan se totta, onhan se totta", hän yhä kertasi itsekseen, "että minä kohtasin hänet, saman, jonka näin metsätielläkin. Mutta kenties olisi liikaa vaatia, että kukaan minua uskoisi."

Pari päivää sen jälkeen Gertrud hämmästyti kovin. Ingmar tuli hänen luokseen heti illalliselta päästyä ja kertoi, että hänkin oli nähnyt sen saman mustapukuisen miehen.

"Siitä saakka kun sinä hänestä kerroit, olen kävellyt edestakaisin tuota samaa katuä odottamassa häntä", Ingmar sanoi. — "Mutta sittenhän sinäkin, ystäväni, uskoit minua", sanoi Gertrud ja tuli hyvälle mielin. Entinen usko leimahti hänessä uudestaan vallan varmaksi. — "Enhän minä tosiaan ole niitä, joiden on kovin helppo uskoa", sanoi Ingmar.

"Oletko ikipäivinä nähnyt sellaisia kasvoja?" Gertrud kysyi. — "En", vastasi Ingmar, "en koskaan ole sellaisia kasvoja nähnyt." — "Eikö sinunkin käynyt niin, että nyt näet ne, menitpä minne tahansa?" — "Niin näenkin, se on kyllä totta." — "Etkö sinäkin nyt usko, että hän on Kristus?" Ingmar vältteli antamasta siihen suoraa vastausta. — "Oma asiainsahan on näyttää, kuka hän on."

"Voi voi, kun vielä kerran voisi hänet nähdä!" sanoi Gertrud. Ingmar seisoj vähän aikaa epäröivän näköisenä. — "Kyllähän minä tietäisin, missä hän tänä iltana oleksii", hän sanoi vaatimattomasti. Heti paikalla Gertrud leimahti kuin liekkiin. — "Mitä ihmettä sinä sanotkaan, ettäkö tiedät, missä hän on? Sittenhän sinä saatatkin minut sinne, jotta saan nähdä hänet uudelleen." — "Mutta nyt on pilkkopimeä yö", sanoi Ingmar, "on vähän vaarallista mennä Jerusalemiin näin myöhällä." — "Ei se mitään tee", Gertrud sanoi, "olen minä käynyt sairasten luona myöhempäänkin."

Gertrudin oli hyvin vaikeata saada Ingmar suostumaan. "Pidätkö sinäkin minua hulluna, vai minkä vuoksi et tahdo lähteä kanssani", hän sanoi, ja hänen silmänsä muuttuivat hyvin tummiksi ja vaarallisen pistäviksi. — "Olin tyhmä kun sanoinkaan sinulle, että olin hänet löytänyt", sanoi Ingmar, "mutta nyt minä luulen olevan parasta lähteä mukaasi." Gertrud ihastui siitä niin, että kyönelet nousivat hänen silmiinsä. — "Mutta meidän täytyy koettaa päästä täältä muiden huomaamatta ulos", hän sanoi. "En tahdo kertoa tästä kenellekään, ennen kuin näen hänet kerran vielä."

Hyväksi onneksi hän löysi lyhdyn, ja vihoviimein he pääsivät matkalle. Ulkona kävi kova myrsky ja satoi rankasti, mutta siitä Gertrud ei välittänyt. "Onko sitten ihan varmaa, että minä tänä iltana saan nähdä hänet?" hän sanoi vähän väliä. "Oletko vallan varma, että minä saan hänet nähdä?"

Gertrud puheli yhtä mittaa. Nyt hänen ja Ingmarin välit taasen näyttivät olevan vallan eheinä, taas hän luotti Ingmariin yhtä täydellisesti kuin ennen aikaan. Hän kertoi hänelle kaikista niistä aamuista, joina hän oli käynyt Öljymäellä odottamassa. Hän kertoi myöskin, kuinka tuskallista oli, kun välistä uteliaita ihmisiä tuli sinne hänen ollessaan polvillaan ja katsoessaan taivasta kohti. "Ei minusta ole ollut hauskaa, kun kaikki ovat niin omituisesti katsoneet minuun aivan kuin minä olisin mielipuoli. Mutta minähän tiesin niin vallan varmaan, että Kristus tulee, ja enhän minä silloin voinut olla menemättä sinne häntä odottamaan."

"Olisi minusta tosin ollut mieluisampaa, että hän olisi suurivaltaisena ja loistavana astunut esiin aamun pilvestä", hän sanoi, "mutta mitä minä siitä välitän, kun kerran Hän on tullut. Mitä se tekeekään, vaikka Hän tulee pimeänä talviyönä, tuleeahan kuitenkin päivä ja kirkas aamu heti kun Hän näyttäytyy."

"Ja sinä miekkoinen, Ingmar, osuit tulemaan tänne juuri kun hän alkoi esiintyä ja vaikuttaa! Sinä olet onnellinen, sinun ei tarvinnut odottaa. Sinä tulet juuri parhaaseen aikaan."

Gertrud seisahtui äkkiä ja kohotti lyhtyä, niin että sen valo sattui Ingmarin kasvoihin. Ingmar kulki raskaasti synkkämielisen näköisenä. "Kovin sinä, Ingmar, olet käynyt vanhaksi tänä vuonna", hän sanoi. "Kyllä ymmärrän, että olet itseäsi kiusannut tunnonvaivoilla minun tähteni. Mutta unohda sinä ihan tykkänään se, että olet minulle pahaa tehnyt. Se kaikki kävi Jumalan tahdon mukaan. Se oli Jumalan suuri armo meitä molempia kohtaan. Hän tahtoi viedä meidät Palestiinaan juuri oikeaan suureen aikaan."

"Kyllä isä ja äitikin nyt tulevat hyvillensä, kun he oikein pääsevät Jumalan tarkoituksesta selville", Gertrud jatkoi. "Niin, eivät he minulle ole kirjoittaneet yhtään pahaa sanaa minun karkuunlähtöni johdosta, he ymmärsivät kyllä, etten minä voinut tulla kotona toimeen, mutta sinulle tiedän heidän olleen hyvin katkeria. Mutta kyllä he nyt leppyvät molempiin lapsiin, jotka heidän tuvassaan kasvoivat. Uskotko, mitä minä luulen, että he ovat enemmän surreet sinua kuin minua?"

Ingmar jatkoi äänettömänä kulkuaan rankkasateessa eikä vastannut tähän enempää kuin muihinkaan Gertrudin puheisiin. Kaiketi se on niin, ettei hän usko minun löytäneen Kristusta, ajatteli Gertrud, mutta mitäpä siitä, koska hän kerran saattaa minut hänen luokseen. Hiukkasan vain vielä malttia, niin

minä kohta näen maailman kaikkien kansojen ja ruhtinasten polvistuvan hänen, Vapahtajan, eteen.

Ingmar vei Gertrudin kaupungin muhamettalaisosaan, ja he kulkivat siellä monta pimeää ja mutkikasta katua. Vihdoin hän pysähtyi ja työnsi auki korkeassa, ikkunattomassa seinässä olevan matalan portin. He kulkivat pitkän käytävän läpi ja joutuivat valaistuun pihaan.

Muutamia palvelijoita hääri yhdessä nurkassa, ja pari vanhaa äijää istui kyyryssäselin kivipenkillä seinän vieressä, mutta kukaan ei edes katsahthanut Ingmariin ja Gertrudiin. He istahtivat toiselle penkille, ja Gertrud alkoi tarkastella ympäristöä. Tällaisia pihoja hän oli monta kertaa nähnyt Jerusalemissa. Katettu pilarikäytävä kiersi sitä joka puolelta, ja avoimen keskikohdan yli oli pingotettu suuri, likainen vaatekappale, joka oli monesta kohden repeillyt siekaleiksi.

Koko talo näytti aikanaan olleen rikkaan ja arvokkaan miehen asuntona, vaikka se nyt oli rappiolla. Pilarit olivat sen näköisiä, kuin ne olisivat otetut jostakin kirkosta. Alkuaan niiden päädyt varmaankin olivat olleet kauniisti koristeltuja, mutta nyt ne kaikki olivat rikkoutuneet pahanpäiväisiksi. Seinien kalkitus oli pilalla, ja likaisia vaateresuja törötti ikkuna-aukoista. Seinävierelle oli yhteen kohtaan kasattu joukko vanhoja laatikoita ja kanahäkkejä.

Gertrud kysyi kuiskaten Ingmarilta: "Oletko varma, että minä tässä paikassa saan nähdä hänet?"

Ingmar nyökäytti päätään. Hän viittasi Gertrudille pariakymmentä karitsantaljamattoa, jotka oli levitetty piiriin keskelle pihaa. "Tuolla minä hänet eilen näin oppilastensa kanssa", hän sanoi.

Gertrud näytti hieman tyytymättömältä, mutta kohta hän uudestaan hymyili. "Onpa omituista", hän sanoi, "kun aina tekisi mieli odottaa häntä kunniassa ja loistossa. Mutta sellaisesta hän ei huolikaan, vaan tulee alhaisena ja köyhänä köyhien pariin. Mutta ymmärräthän sinä, etten minä ole juutalaisten kaltainen siinä, etten tunnustaisi häntä, kun hän ei tahdo esiintyä maailman ruhtinaana ja herrana."

Vähän ajan kuluttua tuli muutamia miehiä kadulta. He kävelivät hitaasti keskipihalle ja jäivät karitsantaljoille istumaan. Kaikki pihalle tulijat olivat pukeutuneina itämaiseen tapaan, mutta kaikessa muussa he olivat hyvin erilaisia. Toiset olivat nuoria, toiset vanhoja, muutamilla oli kalliit turkiskaulukset ja silkkiviitat, toiset taas kävivät köyhän vesimiehen tai maatyöläisen puvussa. Sitä mukaa kuin he saapuivat, alkoi Gertrud puhua vuoron perään jokaisesta ja antaa heille nimet.

"Katsohan, tuo on Nikodeemus, joka tuli yöllä Jeesuksen luo", hän sanoi vanhasta ylhäisestä miehestä, "ja tuo isopartainen mies on Pietari, ja tuolla näet Arimatian Joosefin. Kas, nytpä minä vasta alan ymmärtää, mihin tapaan Jeesuksen opetuslapset oikein olivat koossa hänen ympärillään. Tuo, joka istuu kauempana, silmät maahan luotuina, on Johannes, ja tuossa on Juudas, tuo mies, jonka punainen tukka leuhottaa huopahatun alta. Mutta katsopa noita kahta kirjanoppinutta, jotka istuvat kyyryssäselin kivipenkillä ja polttelevat vesipiippuaan eivätkä näytä välittävän siitä, mitä saavat kuulla. Ne eivät usko häneen, ne ovat tulleet tänne vain uteliaisuudesta tai väitelläkseen hänen kanssaan."

Gertrudin vielä jatkaessa tällaista puheluaan oli piiri tullut täyteen. Kohta sitten saapui sekin, jota he odottivat, ja asettui piirin keskeen.

Gertrud ei ollut huomannut, mistä hän tuli. Hän melkein kirkaisi, kun mies äkkiä ilmaantui hänen näkyviinsä. "Niin niin, hän se on!" hän huudahti painaen kätensä ristiin.

Hän katsoa tuijotti hetken aikaa tuohon mieheen, joka seisoi liikahtamatta silmät maahan luotuina ikään kuin rukoileva. Ja kuta kauemmin hän katsoi, sitä varmemmaksi hänen uskonsa kävi.

"Etkö sinäkin, Ingmar, näe, ettei hän ole tavallinen ihminen?" hän kuiskasi, ja Ingmar vastasi samalla lailla kuiskaten: "Eilen ensi näkemällä minäkin luulin häntä tavallista ihmistä suuremmaksi."

"Minä tunnen autuutta jo häntä katsellessani", Gertrud sanoi. "Niin paljon hän ei voisi minulta pyytää, kuin minä olisin valmis hänen puolestaan tekemään."

"Se kaiketi sen tekee, kun me olemme tottuneet ajattelemaan Vapahtajaa juuri tämän näköiseksi", sanoi Ingmar.

Mies, jota Gertrud luuli Kristukseksi, seisoi nyt ryhdikkäänä ja käskävänä seuralaistensa keskuksessa. Sitten hän teki kädellään pienen liikkeen, ja yht'äkkiä alkoivat kaikki ne, jotka istuivat piirissä hänen ympärillään, kovalla äänellä huutaa: Allah, Allah! Samalla he kaikki alkoivat heiluttaa päätään, heittivät sitä nopealla nykäyksellä oikeaan ja vasempaan, oikeaan ja vasempaan. Kaikki tekivät liikkeensä tahdissa ja huusivat joka heilauksella: Allah, Allah! Keskuksessa seisova mies pysyi aivan hiljaa, osoittaen vain tahtia hiukan päätään kumartamalla.

"Mitä tämä on?" Gertrud sanoi, "mitä tämä on?"

"Olethan sinä, Gertrud, ollut Jerusalemissa kauemmin kuin minä", Ingmar sanoi, "itse kai sinä tämän paremmin tiedät."

"Olen kuullut puhuttavan muutamista, joita sanotaan tanssijadervisheiksi", Gertrud sanoi, "tämä on varmaan heidän jumalanpalvelustaan."

Hän istui ääneti ajatellen ja sanoi sitten: "Tämä on vain alkua, kenties se on tässä maassa tapana, niinkuin meillä on tapana alkaa jumalanpalvelus virrellä. Tämän loputtua hän kyllä alkaa selittää oppiansa. Voi voi, miten iloiseksi minä tulen, kun saan kuulla hänen ääntään!"

Keskpihalla istuvat miehet huusivat yhä edelleen: Allah, Allah, samalla heitellen päätään edestakaisin. He liikkuvat yhä nopeampaan tahtiin, heidän otsansa olivat kihonneet täyteen hikipisaroita, ja allah-huudot tulivat korahtaen heidän rinnoistaan.

He jatkoivat tätä yhtä mittaa useita minuutteja, kunnes heidän johtajansa teki kädellään pienen liikkeen, joka pysäytti heidät yht'äkkiä.

Gertrud oli painanut silmänsä maahan, jottei hänen tarvitsisi nähdä heidän itsekidutustaan. Kun se oli loppunut, nosti hän silmänsä ja sanoi Ingmarille: "Nyt hän kaiketi alkaa puhua. Oi, kun olisin niin onnellinen, että ymmärtäisin hänen saarnansa! Mutta minun täytyy tyytyä siihen, että saan kuulla hänen ääntään."

Hiljaisuutta kesti vain hetken, sillä johtaja antoi kohta merkin ja hänen seurueensa alkoi uudestaan huutaa: Allah, Allah! Tällä kertaa heidät määrättiin heiluttamaan koko yläruumistaan eikä vain päätä. Pian se taas kävi täyttä vauhtia. Tuo mies, jolla oli niin tenhoavat kasvot ja kauniit Kristuksen-silmät, ei välittänyt mistään muusta kuin saisi seurueensa tekemään yhä kiihkeämpiä liikkeitä. Hän antoi heidän jatkaa monta minuuttia yhtä mittaa. He kestivätkin ikään kuin ihmevoiman avulla paljoa kauemmin kuin mihin ihmistarmon luulisi riittävän. Kamalaa oli katsoa noita puolikuolleita miehiä, jotka olivat riehuneet yli voimainsa, ja kuulla heidän läkähdyvistä kurkuistaan ähkyen pusertuvia huutoja.

Pysähdyttiin vähäksi aikaa, sitten reutovat liikkeet alkoivat uudestaan, ja sitten taas pysähdyttiin.

"Kai nuo miehet ovat kauan harjoitelleet, ennen kuin ovat tottuneet tuollaiseen reistailuun."

Gertrud katsahti Ingmariin avuttomana ja hiukan hädissään. Hänen huulensa vähän vavahtelivat. "Mitä sinä luulet, milloinkahan tämä loppuu?" hän kysyi. Sitten hän kääntyi katsomaan tuota ryhdikästä olentoa, joka käskevästi seiso i seuralaistensa keskessä, ja toivo elpyi hänessä uudelleen. "Kohta nyt sairaita ja onnettomia saapuu tänne häneltä apua hakemaan", sanoi hän hartaasti. "Ja minäkin saan nähdä hänen parantavan spitaalisten haavoja ja antavan sokeille näön takaisin."

Mutta dervishi jatkoi aloittamaansa tapaan. Hän viittasi kaikkia nousemaan seisoalleen, ja nyt alkoi vielä rajumpia liikkeitä. Kaikki seisoivat samalla paikallaan, mutta tempoilivat ruumisraukkojaan aivan vimmattuina. Silmät tuijottivat verestävinä päässä, useat miehistä eivät enää näyttäneet tietävän missä olivat, ruumiit heiluivat rentoina edes ja taas, ylös ja alas yhä nopeammin ja nopeammin.

Vihdoin, kun he olivat istuneet jo pari tuntia, Gertrud tuskissaan tarttui Ingmarin käsivarteen. "Eikö hänellä sitten ole mitään muuta heille opetettavaa?" hän kuiskasi.

Sillä nyt hän alkoi huomata, ettei tuolla miehellä, jota hän oli luullut Kristukseksi, ollut muuta opetettavaa kuin nuo mielettömät ruumiinliikkeet. Hän ei muuta ajatellutkaan kuin kiihottaa ja yllyttää noita puolihulluja. Kun joku heistä osasi väänellä ruumistaan kiihkeämmin ja kestävämmiin kuin toiset, sen hän muutti piirin etumaiseksi ja antoi siinä ähkiä ja kumarrella esinäyttäjänä muille. Itsekin hän alkoi kiihkoutua. Hänenkin ruumiinsa alkoi rimpuilla ja kiemuroida ikään kuin hän ei olisi kyennyt sitä hillitsemään.

Gertrud istui pidätellen tuskan kyyneliä. Kaikki hänen toiveensa ja unelmansa olivat menneet mureniksi.

"Eikö hänellä ole heille mitään opetettavaa?" hän kyseli vähän väliä.

Ikään kuin vastaukseksi dervishi antoi merkin muutamille palvelijoille, jotka eivät olleet harjoituksissa mukana. Nämä ottivat käsiinsä pari pylväissä riippuvaa soittokonetta, pari rumpua ja tamburiinia. Samalla kertaa kun soittokoneet alkoivat helistä, muuttuivat huudot räikeäksi kirkunaksi, ja ihmiset reutoivat itseään yhä hurjemmin. Useat heistä viskasivat pois fetsinsä ja turbaaninsa ja päästivät melkein kyynärän pitkän tukkansa hajalle. He olivat kamalan näköisiä väännellessään itseään niin, että pitkä tukka milloin peitti heidän kasvonsa, milloin taas häilyi hartioilla. Heidän silmänsä kangistuivat yhä jäykemmiksi, heidän kasvonsa kävivät kalpeiksi kuin kuolleilla, heidän liikkeensä muuttuivat tempoviksi kuin suonenedossa, ja valkoista vaahtoa kuohui suupielissä.

Gertrud nousi ylös. Kaikki ilo ja innoitus oli lopussa. Viimeinenkin toivo oli lopussa. Jäljellä ei ollut mitään muuta kuin ääretön inho. Käytävää kohti mennessään hän ei edes katsahtanut tuohon mieheen, jota juuri äsken oli luullut ilmestyneeksi Vapahtajaksi.

"Kyllä minua alkaa säälittää tämä maa", sanoi Ingmar heidän tultuaan kadulle. "Ajattelehan, minkälaisia opettajia täällä oli ennen aikaan, ja nyt koko tuon miehen viisautena on saada tolkuttomia ihmisiä reutomaan ruumistaan."

Gertrud ei vastannut mitään, kulki vain nopeasti kotiin päin.

Kun he seisoivat talon ulkopuolella, nosti hän lyhtyään. "Tuollaisenako sinä näit hänet eilenkin?" hän kysyi ja katsoi vihasta hehkuen Ingmaria silmästä silmään.

"Niin", Ingmar vastasi empimättä.

"Kiusasiko minun onnellisuuteni sinua niin, että sinun piti näyttää hänet minulle?" sanoi Gertrud. "Tätä minä en koskaan anna sinulle anteeksi", hän hetken perästä lisäsi.

"Sen minä kyllä ymmärrän", sanoi Ingmar, "mutta sittenkin minun oli tehtävä niinkuin on oikein."

He hiipivät takaportin kautta sisään. Ingmarista erotessaan Gertrud naurahti katkerasti. "Nuku sinä nyt huoleti vain", hän sanoi, "hyvin sinä teitväsi teit, sillä en minä nyt enää usko tuota miestä Kristukseksi. Nyt minä en enää ole hullu, niin hyvin sinä teitväsi teit."

Ingmar meni ääneti niille portaille, jotka veivät miesten makuuhuoneeseen. Gertrud kulki hänen jäljessään. "Muista se vain, etten minä koskaan anna tätä sinulle anteeksi", hän vielä kertasi.

Sitten Gertrud meni omaan huoneeseensa, laskeutui levolle ja itki itsensä nukuksiin. Hän heräsi varhain seuraavana aamuna, mutta jäi venymään vuoteelleen. Ja maatessaan hän ihmetteli itseään. Mitä tämä on, miksen minä nouse? Mistä syystä minun ei nyt tee mieleni Öljymäelle?

Ja hän peitti käsillään silmänsä ja itki uudestaan. Minä en odota häntä enää. Minulla ei enää ole mitään toivoa. Eilen oli niin kovin katkeraa nähdä, että olin pettynyt. Minä en tohdi odottaa häntä. Minä en usko, että hän tuleekaan.

Gertrud oli todellakin melkein viikon ajan käymättä Öljymäellä. Mutta sitten hänen entinen ikävänsä ja uskonsa uudestaan heräsi. Eräänä aamuna hän uudelleen hiipi sinne, ja siitä asti kaikki oli entisellään.

Eräänä iltana, kun siirtokuntalaiset tapansa mukaan olivat koolla suuressa salissa, näki Ingmar Gertrudin istahtavan Boon rinnalle ja kauan aikaa innokkaasti puhelevan hänen kanssaan.

Hetken päästä Boo nousi ja tuli Ingmarin luokse.

"Gertrud on tässä kertonut minulle, miten sinä tuona iltana yritit hänelle tehdä", Boo sanoi. — "Vai niin", sanoi Ingmar lyhyesti, kun ei tiennyt, mille kannalle asettua. — "Kyllä minä vallan hyvin ymmärrän sinun tarkoituksesi, sinä tahdoit pelastaa hänen järkensä", Boo sanoi. — "Ei suinkaan siitä ollut erityistä vaaraa", sanoi Ingmar. — "Olipa", Boo sanoi; "kun on saanut tätä surua kärsiä vuoden umpeensa, niin kyllä tietää, että vaara oli tarjolla."

Hän kääntyi lähteäkseen pois, mutta silloin Ingmar ojensi hänelle kätensä. "Kuulehan vielä kun sanon", hän sanoi, "en ketään muuta täälläolijaa niin hevin tahtoisin ystäväkseni kuin sinua." — Boo hymyili.

"Tokkopa kovin kauan kestänee, ennen kuin ollaan taas vihamiehiä", hän sanoi. Mutta hän tarttui kuitenkin Ingmarin käteen ja puristi sitä.

KÖYHYDEN PÄIVINÄ

Kun Ingmar Ingmarinpoika oli pari kuukautta oleskellut Jerusalemissa, sattui hän eräänä päivänä seisomaan Jaffan portin läheisyydessä. Ilma oli harvinaisen kaunis, väkeä oli paljon liikkeellä, ja Ingmar oli seisautunut huvikseen katselemaan kirjavaa ihmisvirtaa, joka työntäytyi portista sisään ja ulos.

Mutta hänen seisottuaan siinä hetken aikaa alkoi kaikki tämä vallan unohtua häneltä. Hän rupesi

ajatuksissaan tutkimaan kysymystä, joka ei yhtenäkin päivänä jättänyt häntä rauhaan. Jokin keino minun olisi keksittävä, miten saisin Gertrudin lähtemään pois siirtokunnasta, mutta se näyttää melkein mahdottomalta.

Sen verran Ingmar jo oli selvillä, ettei hän voinut jättää Gertrudia Jerusalemiin, vaan että hänen täytyi viedä hänet kotiin, jos joskus tahtoi saada sielulleen rauhan. Voi, kunpa hänet saisin kotiinsa vanhaan koulutaloon, hän ajatteli, kunpa saisin hänet pois tästä katalasta maasta, jossa on niin paljon julmia ihmisiä ja niin paljon vaarallisia tauteja ja niin paljon mielettömiä päänäpistöjä ja haaveiluja. Gertrud on tosiaankin vietävä Taalainmaahan, ja siihen minun on miten tahansa keino keksittävä. Se asia ei nyt ollenkaan minuun kuulu, pidäkö minä hänestä tai pitääkö hän minusta; minä en saa nyt huolia muusta kuin koettaa viedä hänet kotiin iäkästen vanhempiensa luo.

Eivät siirtokunnan olotkaan ole niin hyvällä kannalla kuin tullessani, Ingmar ajatteli. Siellä on kovat ajat, ja jo senkin takia minun täytyy saada Gertrud sieltä pois. En ymmärrä, mitenkä siirtokuntalaiset ovat niin köyhtyneet, he näyttävät olevan vallan rahattomia. Kukaan heistä ei enää tohdi hankkia itselleen uutta takkia tai hametta, ei kukaan tohdi ostaa appelsiinia hedelmäkojusta, ja minä luulen, että tuskin heillä mielestään on varaa syödä aterialla kylläksensä.

Viime aikoina Ingmarista oli alkanut näyttää, että Gertrud oli ruvennut pitämään Boosta, ja hän otaksui, että he ehkä tahtoisivat mennä naimisiin toistensa kanssa, jos vain pääsisivät kotiin. Ingmar puolestaan olisi nyt pitänyt sitä hänelle itselleen mitä suurimpana onnena. Tiedän kyllä, etten minä koskaan voi saada Barbroota takaisin, hän ajatteli, mutta mieleeni olisikin, ettei tarvitsisi mennä naimisiin kenenkään muun kanssa, vaan saisin tästä lähtien elää yksikseni. Mutta nämä ajatukset hän oli aina hyvin kiireesti karkottanut mielestään. Hän soimasi itseään hyvin ankarasti. Älä sinä ajattele sitä äläkä tätä, ja heitä sinä mielestäsi tuollaiset kuvittelut, sillä nyt sinun ei ole huolittava muusta kuin että tavalla tai toisella saat Gertrudin viedyksi kotiin.

Kun Ingmar parhaillaan mietti jotakin sellaista keinoa, näki hän erään Gordonin siirtokuntalaisen lähtevän lähellä olevasta Amerikan konsulinvirastosta. Konsuli oli hänen seurassaan. Ingmaria tämä ihmetytti. Hän oli nyt siksi perehtynyt siirtokunnan asioihin, että vallan hyvin tiesi konsulin metkut, joilla hän koetti siirtokuntaa ahdistella. Tavallisesti kaikki siirtokuntalaiset olivat pitäneet häntä pahimpana vihamiehenään.

Konsulin luota tuleva mies oli muuan Clifford-niminen amerikkalainen. Heidän kadulle tultuaan konsuli sanoi miehelle hyvästit, joista päättäen he olivat vallan hyvissä väleissä. "No niin, huomenna sinä sitten sitä yrität", sanoi konsuli. "Niin aion," mies vastasi, "parasta on koettaa saada se selville mrs Gordonin poissaollessa." — "Ei sinun tarvitse yhtään hätäillä", sanoi konsuli, "kävi miten tahansa, niin minä kyllä annan sinulle kannatusta."

Sitä sanoessaan konsuli sattui huomaamaan Ingmarin. "Eikö tuokin kuulu teidän joukkoonne?" hän kysyi ääntään hiljentäen. Clifford katsahti säikähtyneenä taakseen, mutta rauhoittui heti tunnettuaan Ingmarin. — "Ka, sehän on tuo mies, joka näyttää seisollaan torkkuvan kaiken päivää", hän sanoi viitsimättä hänen takiaan edes puhua hiljemmin kuin ennen. "Hän on niin vasta tullut, etten minä usko hänen ymmärtävän englanninkielistä puhetta."

Konsulikin tyyntyi sen kuultuaan, ja Cliffordista erotessaan hän sanoi: "Huomenna me siis vihoviimeinkin pääsemme koko tuosta joukkiosta." — "Niin", sanoi Clifford, mutta nyt hän näytti alkavan hiukan epäröidä. Hän jäi vähäksi aikaa katsomaan konsulin jälkeen, ja Ingmarista näytti, että hän vapisi ja hänen muotonsa muuttui tuhkanharmaaksi. Vihdoin hän lähti. Ingmar ei vielä pitkään aikaan liikahtanut paikaltaan. Hän oli kuitenkin käynyt hyvin levottomaksi siitä, mitä oli miesten puheista kuullut.

Niin, oikeaan hän kyllä osasi siinä, etten minä erikoisen hyvin osaa englantia, Ingmar sanoi, mutta sen verran minä kuitenkin käsitin, että hän aikoo ruveta yrittämään siirtokunnassa joitakin konnankoukkuja juuri nyt, kun mrs Gordon on matkustanut Jaffaan. Mitä ihmettä hänellä oikeastaan lienee mielessään! Konsuli oli niin iloisen näköinen kuin olisi jo saanut koko siirtokunnan häviöön.

Tuo mies onkin kauan ollut tyytymätön siirtokunnan järjestykseen, Ingmar ajatteli edelleen. Hän oli kuulemma ensin tullessaan kaikkein kiihkeimpiä, mutta nyt viime aikoina se into on tainnut jäähtyä. Niin, kukaties hänellä on täällä joku mielitietty, jota hän ei muulla tavoin voi saada lähtemään mukaansa, ja tietysti hän myöskin ajattelee, ettei siirtokunnasta näin köyhtyneenä enää ole mihinkään, vaan että sen vallan helposti saattaa hajoittaa, mitä pikemmin, sen parempi. Niin, ymmärtäähän sen, kun asiaa oikein ajattelee, että köyhtyminen varsinkin hänet on niin kyllästyttänyt. Pitkät ajat hän jo onkin salaviihkaa koettanut yllyttää toisia tyytymättömiksi. Kerran minä kuulin hänen huomauttavan, että miss Young muka oli hienommin pukeutunut kuin muut nuoret tytöt, ja toisen kerran hän väitti, että mrs Gordonin pöydässä pidettiin parempaa ruokaa kuin yleensä muissa.

Varjele hyvä Jumala! sanoi Ingmar lähtien paikaltaan liikkeelle. Tuo on kai vaarallinen mies. Parasta on kaikin voimin rientää kotiin kertomaan, mitä olen kuullut.

Mutta hetkisen perästä Ingmar jo oli pysähtynyt äskeiselle paikalleen portinpieleen. Mikäs pakko juuri sinun, Ingmar, on kiiruhtaa sitä siirtokuntalaisille kertomaan!

Anna vain miehen olla alallaan, niin vähemmällä itse pääset. Etkös juuri äsken miettinyt keinoa, kuinka voisit saada Gertrudin eroamaan siirtokunnasta! Nythän se käy ihan itsestään. Olivathan konsuli ja Clifford ihan selvästi sitä mieltä, että kohta ei ainoatakaan gordonilaista olisi Jerusalemissa.

Niin, olisipa tosiaan onni, jos siirtokunta hajoaisi. Silloin kaiketi Gertrud ilomielin matkustaisi kotiin Ruotsiin.

Samassa kun tuo ajatus, että pian pääsisi matkustamaan kotiin, johtui Ingmarin mieleen, alkoi hän tuntea, kuinka hänen oli ikävä. Niin se on; kun rupean ajattelemaan, että minun näin helmikuussa oikeastaan pitäisi olla salolla talvitöissä, silloin käsivarsissani tuntuu kuin suonenveto ja sormiani oikein särkee halu puristua kirvesvarren ympärille. Tuskin voin käsittää, kuinka ruotsalaiset täällä niin kauan tulevat toimeen pääsemättä tekemään metsä- ja maatyötä. Ja nyt minä uskon, että jos sellainen mies kuin Timmin Halvor olisi saanut olla sysimiilua katsomassa tai peltoa kyntämässä, olisi hän pysynyt hengissä tähän päivään asti.

Ingmar ei innoltaan ja ikävältään enää voinut pysyä yhdessä kohti. Hän lähti kulkemaan portista ulos Hinnomin laakson poikki vievää tietä. Vähän väliä ja joka kerralla yhä varmempana palasi se ajatus, että kun he vain olisivat kotona, silloin Gertrud menisi Boon kanssa naimisiin ja hän itse saisi elää yksikseen. Ehkäpä Katri myös tahtoisu kotiin ja ruveta Ingmarilassa emännöimään, hän ajatteli. Se sopisi kaikkein parhaiten, ja silloin Katrin poika kenties voisi hänen jälkeensä periä talon.

Vaikka Barbroo muuttaisikin kotiin isänsä pitäjään, eihän hän siellä olisi niin kaukana, etten minä välistä pääsisi häntä näkemään. Sellaisia suunnitelmia hän vielä jatkoi. Jos tahdon, voin joka pyhä käydä hänen kirkossaan, ja tapaammehan me joskus toisiamme joissakin häissä tai hautajaisissa. Ja pääsenhän minä vieraisilla ollessani istumaan hänen viereensä ja puhumaan hänen kanssaan. Mitään vihamiehiä me emme ole, vaikka meidän on täytyntäkin erota.

Kerran Ingmar rupeasi epäilemään, oliko oikein olla iloissaan siitä, että siirtokunta kenties joutuu hajoamaan. Mutta hän puolusti itseään hyvin kiihkeästi tätä epäilystä vastaan. Kun on näin kauan oleskellut siirtokuntalaisten parissa, näkee tietysti, että he ovat ihmisinä erinomaisia, hän ajatteli, mutta ei kukaan silti voi toivoa, että tällaista tulisi jatkumaan. Kuinka moni heistä jo onkaan haudassa, ja kuinka monella lailla heitä onkaan vainottu, ja kuinka surkeaan köyhyyteen he nytkin ovat joutuneet! Niin, kyllä minunkin järkeni mukaan, varsinkin juuri nyt, kun köyhyys rupeaa ahdistamaan, täytyy oikein toivoa, että siirtokunta niin pian kuin suinkin hajoaisi.

Tätä ajatellen Ingmar oli yhä jatkanut käyntiään. Hän oli kulkenut Hinnomin laakson poikki, josta tie vie Pahan neuvon vuorelle. Sen huipulla oli taajaan rakennettuina uusia palatsimaisia rakennuksia ammonoikaisten raunioiden seassa. Ingmar oli jatkanut matkaansa näiden välitse tuskin ajatellen, mihin joutui; väliin hän seiso i paikallaan, väliin taas käveli, kaiken aikaa ajatellen suuria kysymyksiä.

Viimein Ingmar oli jäänyt ison puun alle seisomaan. Hän oli viipynyt siinä kotvan aikaa, ennen kuin tuli sitä tarkastaneeksi. Puu oli aika korkea, ja se oli siitä omituinen, ettei sen rungossa kasvanut oksia kuin yhdellä puolen. Eikä ainoakaan sen oksista kohonnut ylöspäin, vaan kaikki olivat kihertyneet vanukkeiseksi tukoksi, joka viittasi suoraan itään päin.

Kun Ingmar viimein tuns i puun, ei hän voinut mitään sille, että säpsähti, aivan kuin olisi ruvennut pelkäämään. Sehän on Juudaan puu, hän ajatteli, tähänhän se pettäjä hirttäytyi. Ihmeellistä, miten minä tul i kulkeneeksi juuri tännepäin.

Hän ei mennyt edemmäs, vaan jäi seisomaan ja katselemaan puuta.

Mitä tämä nyt oikein merkitsee, Jumalako minut tähän ohjasi, ja tahtooko hän siten osoittaa, että minä olen petturi siirtokuntalaisia kohtaan?

Sitten hän taas seiso i vähän aikaa kuunnellen sisäistä ääntään. Tahtookohan sitten Jumala itse, että tämän siirtokunnan on oltava olemassa? hän sanoi.

Ajattelem i n kävi nyt Ingmarilta hitaasti ja vaivalloisesti. Ja hänen kovalla ponnistuksella saamansa ajatukset olivat katkeria ja tuskallisia.

Puolustele sinä itseäsi miten tahansa, mutta väärin kumminkin teet, jollet varoita siirtokuntalaisia, kun näet, mitä juonia heitä vastaan on vireillä.

Näyttää siltä kuin et uskoisi Jumalan olleen omista aikeistaan selvillä, kun hän ohjasi lähimmät omaisesi tähän vieraaseen maahan. Mutta jollet kykenisikään hänen aikomustaan käsittämään, niin siitä kuitenkin voit olla varma, ettei hän tarkoittanut tätä ainoastaan pari vuotta kestäväksi.

Kenties Jumala silloin oli katsellut Jerusalemiä ja kaikkia sen muurien sisällä raivoavia riitoja ja niitä nähdessään ajatellut: Katso, minä tahdon tännekin laittaa turvapaikan, jossa yhteishenki asuu, ja sovelle ja rauhalle minä tahdon tänne rakentaa asunnon.

Ingmar seiso i yhä paikallaan ja antoi ajatusten otella keskenään. Ne seisoivat vastatusten ikään kuin kaksi vankkaa soturia ja mittelivät voimiaan.

Lujasti oli Ingmar kiintynyt siihen toiveeseensa, että saisi matkustaa kotiin. Hän ponnisteli kauan saadakseen sen säilyttää. Aurinko laski, ja ilma pimene nopeasti, mutta yhä vielä Ingmar seiso i samalla paikalla pilkkopimeässä taistellen itseks eän.

Vihdoin hän pani kätensä ristiin ja rukoili Jumalaa. "Nyt minä rukoilen sinua, Jumala, että antaisit minun kulkea sinun teitäsi", hän sanoi.

Jo näitä sanoja lausueessaan Ingmar alkoi tuntea mielessään omituista rauhaa. Mutta samalla hänen oma tahtonsa kokonaan herpaantui, ja hän alkoi toimia tahdon mukaan, joka ei ollut hänen omansa, vaan jonkun toisen. Hän huomasi sen niin selvästi, kuin jos se olisi ottanut häntä kädestä kiinni ja ruvennut taluttamaan. "Nyt minä olen Jumalan ohjattavana", hän ajatteli.

Hän laskeutui takaisin Pahan neuvon vuorelta, kulki Hinnomin laakson poikki ja Jerusalemin sivuitse. Koko ajan hän oli siinä mielessä, että hän menee kertomaan siirtokunnan johtajille havaintonsa. Mutta tultuaan tienhaaraan, josta Jaffan tie erosi, hän kuuli takaapäin hevosen kavioiden kopsetta. Hän kääntyi ympäri. Sieltä tuli muuan siirtokunnan töissä usein käytetty ajuri, kuljettaen kahta hevosta. Toisella hän ratsasti ja toista ohjasi suitsista.

"Minne matka?" Ingmar kysyi pidättäen ajajaa, kun tämä tuli kohdalle. — "Jaffaan olen menossa", mies sanoi. — "Jaffaan minäkin tahtoisin", ehätti Ingmar sanomaan. Hänen päähänsä oli yht'äkkiä pistänyt, että kun näin hyvä tilaisuus sattui, hänen pitäisi mieluummin lähteä suoraan mrs Gordonin puheille eikä ensin ollenkaan käydä siirtokunnan talossa.

Pian oli sovittu siitä, että Ingmar saa nousta joutohevosen selkään ajaakseen mukana Jaffaan. Hevonen oli hyvä, ja Ingmar oli oivallisesta mielijohteestansa hyvillään. Kaiketi minä vielä tänä yönä ennätän ajaa tuon seitsemän peninkulman matkan Jaffaan, hän ajatteli. Sillä lailla mrs Gordon voi ehtiä kotiin ennen huomisiltaa. Mutta tuskin tunnin ajettuaan Ingmar huomasi, että hänen hevosensa alkoi ontua. Hän hyppäsi pois sen selästä ja näki, että hevosen jalasta oli kenkä pudonnut. "Mitä tälle nyt tehdään?" Ingmar sanoi vieressään ratsastavalle ajurille. — "Ei siinä muu auta", mies sanoi, "kuin että minä käännyn Jerusalemiin ja vien sen kengitettäväksi."

Siihen Ingmar nyt jäi yksinään keskelle tietä eikä oikein tiennyt, mihin ryhtyä. Mutta yht'äkkiä hän päätti lähteä jalkaisin jatkamaan matkaansa Jaffaan. Hän ei tiennyt, oliko se viisainta vai ei, mutta se vieras voima, jonka vallassa hän oli, yllytti häntä kiiruhtamaan. Hän ei saanut siltä rauhaa kääntyäkseen takaisin.

Ingmar kulki siis pitkin askelin eteenpäin, ja hän mennä huhkikin aika vauhtia. Vähän matkaa astuttuaan hän kuitenkin kävi levottomaksi. Millä ihmeellä minä Jaffassa saan selvän mrs Gordonin asunnosta? Toista oli silloin, kun ajuri oli mukana. Nyt minun kaiketikin täytyy kulkea talosta taloon kyselemässä häntä. Mutta vaikka hänen levottomuuteensa siis kyllä oli syytä, hän kuitenkin yhä jatkoi matkaansa.

Maantie oli leveä ja hyvässä kunnossa. Sitä ei olisi ollut hankala kulkea, vaikka yö olisi ollut pimeäkin. Mutta kahdeksan tienoista alkoi vielä kirkas kuutamo. Koko laaja kukkula-alue, jonka poikki tie kiemurteli, näkyi selvästi pitkien matkojen päähän.

Tie kiipeili mäkeä ylös, toista alas. Aina yhdelle mäenhuipulle päästyä jo toinen näkyi kaukana odottamassa. Ingmaria väsytti joskus kovasti, mutta tuo vieras voima häntä yhä kuljetti eteenpäin. Hän ei malttanut pysähtyä edes minuutiksikaan lepäämään.

Tällä lailla Ingmar kulki eteenpäin tunnin toisensa jälkeen. Kuinka kauan hän jo oli kävellyt, sitä hän ei tiennyt, mutta kukkuloista ei vielääkään tullut loppua. Aina jonkin kukkulan huipulle saavuttuaan hän ajatteli nyt vihdoinkin olevansa niin etäällä, että siltä jo näkisi Saaronin laakson ja sen takana avautuvan meren. Mutta hän ei nähnyt muuta kuin kukkulajonoja, jotka työntyivät esille toinen toisensa takaa.

Ingmar veti kelloaan. Kuunpaiste oli niin kirkas, että hän vallan

selvästi erotti numerot ja viisarit. Kello oli yhdentoista tienoilla. Voi, niinkö paljon se jo on, hän ajatteli. Ja minä kun olen vielä Juudan vuoristossa!

Yhä kiihkeämpi hätä valtasi hänet. Hän ei enää voinut käydä, hänen täytyi lähteä juoksuun. Hän huohotti, veri jyskytti ohimoissa, ja sydän reutoi. Minä menen vallan turmiolle, tätä tällaista menoa minä en kestä, hän sanoi, mutta sittenkin hän juoksi.

Hän juoksi kovaa vauhtia pitkää mäen vierua alas. Tie oli kuutamoisilla kohdilla tasainen ja sileä, eikä hän pelännyt mitään vaaraa. Mutta laakson pohjassa hän joutui yht'äkkiä pilkkopimeään varjoon. Siellä hän ei nähnyt yhtä selvästi eteensä, mutta juoksi siitä huolimatta. Silloin hän iski jalkansa kiveen ja kompastui.

Hän hypähti paikalla pystyyn, mutta tunsi heti satuttaneensa polveensa niin pahasti, että vain vaivoin pääsi käymään. Hän meni kontaten tienviereen istumaan. Kyllä kai se pian paranee, hän ajatteli, mutta nyt minun ensinnä täytyy levähtää vähän aikaa.

Yhdellä paikalla istuminen hänestä kuitenkin oli melkein mahdotonta. Tuskin hän malttoi odottaa edes hengityksensä asettumista.

Kyllä minä huomaan, etten ole omassa vallassani, hän sanoi. Tuntuu ikään kuin joku minua kädestä pitäen vetäisi Jaffaa kohti.

Hän nousi taas seisolle. Polvessa tuntui kovia tuskia, mutta siitä hän ei välittänyt, kun vain matka edistyi. Hänen vähän kuljettuaan polvi kerrassaan herpaantui, ja hän jäi keskelle tietä makaamaan.

"Nyt minun voimani on lopussa", hän kaatuessaan sanoi, puhutellen sitä voimaa, joka oli häntä kiiruhtanut. "Keksi nyt sinä Jumalan nimeen jokin keino minun avukseni."

Tätä sanoessaan Ingmar kuuli hyvin etäältä pyörivien rattaiden jyrä. Se lähestyi tavatonta vauhtia häntä kohti. Melkein samassa silmänräpäyksessä kuin hän sitä kuuli, se jo ehti aivan hänen likelleen. Hän kuuli kaviodien paukkeesta, että hevonen lasketti hurjaa neliä mäkiä alas. Ylinnä kuuluivat ruoskan lakkaamattomat läjähdykset ja ajomiehen huudot, joilla hän hoputti hevostaan.

Ingmarin täytyi kiireesti nousta pois tieltä, jolla hän makasi pitkänään, ja mennä tiepuoleen, jottei jäisi hevosen jalkoihin.

Vihdoin mies kuului ajaa karauttavan sitä pitkää mäenrinnettä, jota Ingmar vähän aikaa sitten oli juossut. Siellä hän jo näkyikin olevan tulossa. Ajoneuvoina olivat tavalliset vihreäksi maalatut talonpoikaisrattaat, sellaiset kuin Länsi-Taalaissa käytetään. Kas tuota, Ingmar heti sanoi, nyt ei varmaankaan ole oikein asiat. Eihän täällä Palestiinassa tuollaisia rattaita käytetä. Ajomieskin näytti hänestä yhä kummemmalta. Hänkin oli kotiseutulaisia, sen huomasi pienestä mustasta takista ja taalalaistapaan pyöristetystä tukasta. Vielä paremmaksi varmuudeksi hän oli heittänyt pois takkinsa ja istui ajolaudalla vihreissä liiveissä, joissa oli punaiset hihat. Tuo vaatekappale oli Taalaista, siitä ei kukaan voinut erehtyä. Hevonenkin oli kumman näköinen. Se oli jalokasvuinen, suuri ja voimakas eläin. Se oli mustanvärinen, niin hyvästi hoidettu ja sileäpintainen että välkkyi. Ajomies ei ollut vallan istuallaan, vaan etukumarassa hevosen yli, ja läiskytti piiskaansa sen pään päällä hoputtaakseen sitä vauhtiin. Mutta hevonen ei näyttänyt lyöntejä tuntevan, eikä pöyristyttävä vauhti sitä rasittanut, se kiidätti vain eteenpäin ikään kuin leikillä.

Ingmarin kohdalle tultuaan ajomies seisautti hevosen yhdellä riuhtaisulla. "Jos tahdot, niin saat ajaa minun mukana", hän sanoi. Vaikka Ingmarilla olikin kiire mielessä, ei hän kuitenkaan ollut erittäin halukas tähän tarjoukseen. Sillä paitsi että hän hyvin tiesi tämän kaiken olevan jotakin lemmon vehkeitä ja kummitteluja, oli tuolla miehellä ilkeännäköiset kasvot, täynnä arpia, niinkuin pahimmilla tappelupukareilla. Näkyipä toisessa silmäkulmassa ihan vasta saatu puukonisku. "Minulta tosin saat tavallista kovemman kyydin", hän sanoi, "mutta luulin, että sinulla on kiire." — "Onko hevosesi varma?" Ingmar kysyi. — "Se on sokea, mutta varma se kyllä on." Ingmar alkoi vavista kiireestä kantapäähän asti. Mies kumartui rattailtaan häneen päin ja katsoi häntä suoraan silmiin. — "Tule vaan mukaan ihan turvassa", hän sanoi, "kyllähän jo arvaat, kuka minut lähetti." Nämä sanat kuultuaan Ingmar tunsi saavansa takaisin koko rohkeutensa. Hän nousi rattaille, ja sitten he vimmattua vauhtia laskettivat Saaronin tasangolle.

* * * * *

Mrs Gordon oli matkustanut Jaffaan hoitamaan erästä hyvää ystäväänsä, joka oli sairastunut. Se oli erään lähetyssaarnaajan vaimo, jonka mies oli ollut ystävällinen siirtokuntalaisille ja auttanut heitä monessa kohden.

Se yö oli nyt kulumassa, jona Ingmar Ingmarinpoika oli menossa Jaffaan. Mrs Gordon oli istunut valveilla sairaan ääressä aamuyöhön asti, mutta nyt oli toinen tullut hänen sijaansa. Astuessaan ulos sairaan huoneesta hän näki, että yö oli valoisa ja sellaisen kauniin hopeanvalkoisen kuutamon kirkastama, jota ei muualla näe kuin meren rannikolla. Hän meni ulos parvekkeelle seisomaan ja katseli sieltä suuria appelsiinipuutarhoja, katseli vanhaa kaupunkia, joka kohosi jyrkän kallion rinteiltä, ja rajatonta, kimmeltävää merta.

Mrs Gordon ei nyt ollut itse Jaffan kaupungissa, vaan saksalaisen siirtokunnan talossa, jonka paikka oli pienellä kukkulalla kaupungin vieressä. Aivan hänen parvekkeensa alapuolella oli leveä maantie, joka kulkee suoraan siirtokunnan halki. Kuun valoisassa paisteessa saattoi silmin seurata sitä pitkän matkaa talojen ja puutarhojen keskellä.

Mrs Gordon näki nyt tiellä erään miehen, joka käveli hyvin hiljaa ja epätietoisena. Se oli iso mies, ja kuutamo häntä vielä pitensi niin, että hän Mrs Gordonista näytti oikealta jättiläiseltä. Aina jonkin talon ohitse menessään hän seisahtui ja katseli sitä hyvin tarkkaan. Mrs Gordonin mieleen tavalla tai toisella johtui, että tuon miehen liikkeissä oli jotakin aaveen tapaista, aivan kuin hän olisi ollut jokin kummitus, joka kuljeksi tutkimassa, mihin taloon voisi tunkeutua säikyttääkseen ihmisparat kuoliaiksi.

Viimein mies saapui sen talon kohdalle, jonka parvekkeella Mrs Gordon seiso. Sitä hän tarkasteli kauemman aikaa kuin muita ja kiersi sen ympäri, ja Mrs Gordon kuuli hänen koputtavan ikkunaluukkuihin ja koettavan vääntää ovenlukkoa auki. Mrs Gordon kurottautui kaiteen yli nähdäkseen miehen aikeita, ja siitä asennosta mies hänet huomasi.

"Mrs Gordon", hän sanoi hiljaa ja varovaisesti, "minulla olisi teille pari sanaa puhuttavana."

Sitä sanoessaan hän kallisti päätään taaksepäin nähdäkseen yläkertaan, ja silloin Mrs Gordon tunsu hänet Ingmar Ingmarinpojaksi.

"Mrs Gordon", Ingmar sanoi, "ensiksi minun on sanottava, että minä olen omin päin, kenenkään veljen tietämättä, lähtenyt tänne teitä tapaamaan." — "Ovatko kotona asiat huonosti?" Mrs Gordon kysyi. — "Eipä nyt juuri huonostikaan", Ingmar sanoi, "mutta hyvä kumminkin olisi, jos tahtoisitte matkustaa kotiin." — "Huomenna minä kyllä tulen", Mrs Gordon sanoi. Ingmar mietti ensin vähän aikaa ja sanoi sitten niin sävyisällä äänellä kuin suinkin: "Parasta teidän sentään olisi lähteä jo tänä yönä."

Mrs Gordon hiukan menetti malttiansa ajatellessaan, kuinka hankalaa olisi yösydännä herättää koko talonväkeä, ja sitä paitsi hänen mielestään tietysti tuon talonpojan sanoihin ei ollut varsin paljon luottamista. Kun edes olisi tietoa, mikä siellä on hätänä. Ja hän alkoi kysellä, oliko kukaan kipeänä vai oliko siirtokunta joutunut rahapulaan. Ingmar ei ruvennut vastaamaan, lähti vain käymään äskeistä tietään takaisin. "Menettekö nyt?" Mrs Gordon kysyi. — "Olettehan tiedon saanut, nyt voitte tehdä oman tahtonne mukaan", sanoi Ingmar taaksensa katsomatta. Mrs Gordon alkoi ymmärtää, että varmaan nyt oli tosihätä tarjona. Hän teki heti kohta päätöksensä. — "Jos vähän aikaa odotatte, pääsette mukaan minun hevosellani", hän huusi Ingmarin jäljestä. — "Kiitos, en tarvitse", Ingmar vastasi, "ette voi minulle parempaa kyytiä tarjota kuin minulla on itselläni."

Mrs Gordon sai isännältään mainiot hevoset. Hän ajoi kuin lentämällä Saaronin sileän tasangon poikki ja sitten mäkeä alas, toista ylös Juudan vuoristossa.

Juuri päivänsarastuksen aikaan hän ajoi yhtä niitä pitkiä ylämäkiä, joiden juurella oli entisinä aikoina ollut Abu Goshin rosvoonpesä. Hän oli silloin hyvin tyytymätön itseensä, kun oli niin helposti suostunut tuon miehen houkutteluista kotiin lähtemään. Ja vielä sellaisen miehen puheisiin hän oli uskonut, joka ei lainkaan tuntenut siirtokunnan oloja. Yhä uudestaan hän ajatteli, että hänen tosiaankin pitäisi jättää matkan jatkaminen sikseen ja kääntyä Jaffaan takaisin.

Hän oli jo ajanut monenmonituisten mäkien yli, kun hän erään notkon pohjalla tapasi miehen tienvieressä istumassa. Mies nojasi päätään käsien varaan ja näytti nukkuvan. Vaunujen ajaessa ohi hän kuitenkin katsahti ylös, ja Mrs Gordon tunsu hänet Ingmar Ingmarinpojaksi.

Kuinka on mahdollista, että hän on jo näin kauas ennättänyt? hän ajatteli. Hän pysäytti vaunut ja huusi Ingmarille. Kuullessaan hänen äänensä Ingmar ilahtui sanomattomasti. Hän nousi heti seisolleen. "Oletteko paluumatkalla siirtokuntaan, Mrs Gordon?" hän sanoi. — "Olen", kuului vastaus. — "Tiedättekö, että minä juuri olin menossa teitä noutamaan, mutta sitten kaaduin ja loukkasin polveni, ja nyt minä olen istunut tässä koko yön."

Mrs Gordon näytti vallan ällistyneeltä. "Ettekös te, Ingmar Ingmarinpoika, ollut tänä yönä Jaffassa?" hän sanoi. — "En", sanoi Ingmar, "en ole ollut muuten kuin unissani. Joka kerta, kun unta hiukkasenkaan on tullut silmääni, olen ollut kulkevinani pitkin Jaffan katuja teitä hakemassa." Mrs Gordon tuli ihan hajamieliseksi eikä osannut sanoa sitä eikä tätä. Ingmar hymyili hieman hämillään, kun

mrs Gordon tuli niin sanattomaksi. — "Voisittekohan te, mrs Gordon, ottaa minutkin mukaan vaunuihin?" hän sanoi. "En oikein voi käydä omin neuvoin." Mrs Gordon hypähti viipymättä alas vaunuista ja auttoi Ingmaria niihin nousemaan. Mutta sitten hän seisahtui keskelle tietä jäykkänä kuin kuva. — "Tätä minä en kykene käsittämään", sanoi hän hiljaa. Ingmarin täytyi vielä kerran ikään kuin herättää hänet tajuntaan. — "Älkää pahastuko, kun huomautan, mutta parasta olisi lähteä kotiin niin pian kuin suinkin."

Mrs Gordon nousi vaunuihin. Uudelleen hän istui ääneti, sekavin miettein, ja Ingmarin täytyi taaskin häiritä häntä. "Anteeksi, mutta minulla olisi teille hiukkasen puhuttavaa. Ettehän ole saanut tuolta Cliffordilta minkäänlaisia tietoja?" — "En", mrs Gordon sanoi. — "Satuin eilen kuulemaan, kun hän jutteli teidän konsulinne kanssa. Hän hommaa joitakin konnankoukkuja täksi päiväksi, kun te olette poissa." — "Mitä sanotte!" mrs Gordon puhkesi sanomaan. — "Hän aikoo varsin hajoittaa siirtokunnan."

Nyt mrs Gordon vihdoinkin sai ajatuksensa kokoon. Hän kääntyi istumaan Ingmariin päin ja rupesi tarkasti kyselemään häneltä, mitä hän oli kuullut.

Sen jälkeen hän taas vaipui vähäksi aikaa mietteihinsä, kunnes viimein vallan äkkiarvaamatta sanoi Ingmarille: "On hauskaa nähdä, Ingmar Ingmarinpoika, että te jo olette niin kiintynyt siirtokuntaamme." Ingmar punastui otsaansa myöten. Hän kysyi, mistä mrs Gordon voi tietää hänet siirtokunnan ystäväksi. "Tiedän sen siitä, kun te tänä yönä olitte Jaffassa ja käskitte minua lähtemään kotiin", mrs Gordon sanoi.

Hän kertoi nyt Ingmarille, mitä oli yöllä nähnyt ja mitä Ingmar silloin oli sanonut. Kun hän oli sen kaiken kertonut, sanoi Ingmar, että se oli ihmeellisin tapaus koko hänen elämässään.

"Jollei vain kaikki petä, niin me ennen iltaa vielä näemme suurempiakin ihmeitä", virkkoi mrs Gordon, "sillä nyt minä varmasti tunnen Jumalan olevan puolellamme."

Sen jälkeen hän pysyi tyynenä ja hyvillä mielin ja jutteli Ingmarille aivan kuin ei vaaraa olisi ollut tiedossakaan.

"Kertokaas, Ingmar Ingmarinpoika, nyt minulle, onko minun poissaollessani tapahtunut kotona mitään erikoista."

Ingmar arveli ensin. Sitten hän esteli sillä syyllä, ettei muka osannut kieltä. "Mitäs, kyllähän minä ymmärrän", mrs Gordon sanoi. — "Tasaista menoa siellä on enimmäkseen eletty", Ingmar viimein sanoi. — "Jotakin kerrottavaa sinulla varmaan on", virkkoi mrs Gordon. — "Tokko te vielä lienette kuullut Baram pashan myllyn asiaa", sanoi Ingmar. — "En ole, mitäs siitä tiedät?" mrs Gordon kysyi. "En ole edes kuullut, että Baram pashalla myllyä onkaan."

"Kyllä on", Ingmar sanoi, "kerrotaan, että Baram pasha ollessaan ensi vuosia täällä maaherrana oli huomannut, että tämän puolen ihmiset yhä vielä jauhaa jyräsivät viljaansa vain käsikivillä. Heitä auttaakseen hän silloin rakennutti höyrymyllyn johonkin suureen laaksoon tänne lähelle. Mutta eipä ole ihme, ettette ole koko myllystä mitään kuullut, sillä se ei ole paljon koskaan ollut käynnissä. Baram pashalla ei ole ollut onnea sen käyttäjän valinnassa, joten se on aina ollut rempallaan. No, nyt pari päivää sitten Baram pasha laittoi kysymään, osaisikohan joku gordonilaisista panna myllyn käyntikuntoon. Ja sitten meitä joitakuita kävi täällä sitä korjaamassa."

"Sepä oli hyvä uutinen", mrs Gordon sanoi, "on oikein mieleni hyvä, kun Baram pashalla on meistä jotakin hyötyä." — "Baram pasha oli myös niin hyvillään", Ingmar sanoi, "että tarjosi myllyn kokonaan siirtokuntalaisten huostaan. Hän tarjosi sen heille, vaatimatta siitä mitään vuokraa. 'Saatte pitää sen tulot ominanne', hän sanoi, 'kun vain pidätte huolen siitä, että se on käynnissä.'"

Mrs Gordon käännähti kokonaan Ingmariin päin. "No", hän sanoi, "mitäs he siihen vastasivat?" — "Ei siihen ollut vaikeatakaan vastata", Ingmar sanoi, "kun oli ihan luonnollista, että he kyllä ottavat myllyn hoitaakseen, mutta eivät huoli mitään tuloja työstään." — "Niin, sehän oli aivan oikein", virkkoi mrs Gordon. — "Enpä tiedä, kuinka oikein se oli", Ingmar sanoi, "sillä nytpä Baram pasha ei suostukaan antamaan myllyä heille. Hän ei sano voivansa luovuttaa myllyään, jos he rupeavat tekemään ilmaista työtä. Hän sanoo, ettei kansaa pidä totuttaa saamaan kaikki tarpeensa ilmaiseksi. Hän sanoo vielä, että kaikki muut jauhokauppiat ja myllynomistajat kantelisivat siitä sulttaanille."

Mrs Gordon istui ääneti.

"Koko myllyhanke siis raukesi tyhjiin", Ingmar sanoi. "Te puolestanne olisitte siitä saaneet leipää kotitarpeeksi asti, ja entä mitä siunausta siitä olisi ollut koko paikkakunnalle! Mutta sitä nyt ei kannattanut ajatella."

Mrs Gordon ei vastannut tähänkään. "Eikös mitään muuta ole tapahtunut?" hän sanoi ikään kuin

kääntääkseen Ingmarin toiseen aiheeseen.

"On toinenkin asia", Ingmar sanoi, "se on se miss Youngin ja koulun asia. Ettekö ole siitäkään mitään kuullut?" — "En", sanoi mrs Gordon. — "Niin", Ingmar alkoi, "Ahmed efendi, joka on Jerusalemin kaikkien muhamettilaiskoulujen ylihoitaja, tuli pari päivää sitten meille ja sanoi: 'Täällä Jerusalemissa on suuri tyttöjen kansakoulu, jossa monta sataa lasta käy pelkästään kirkumassa ja tappelemassa. Sen ohi kulkiessa sieltä kuuluu pahempaa ryskettä ja pauhua kuin länsituulella Jaffan satamasta. En tiedä, osaavatko opettajat lukea ja kirjoittaa, mutta sen tiedän, etteivät he lapsille mitään opeta. Enkä minä voi mennä sinne itse enkä lähettää sinne ketään miestä järjestystä pitämään, kun uskonto kieltää meitä miehiä astumasta sisään tuollaiseen tyttöjen kouluun. Yksi ainoa keino enää olisi saada koulu hyvään kuntoon', Ahmed efendi sanoi, 'se nimittäin, että miss Young tahtoisi ottaa sen haltuunsa. Tiedän, että hän on oppinut ja tiedän, että hän osaa puhua arabiaa. Enkä minä palkasta kitsaile, vaikka hän mitä pyytäisi, kunhan hän vain ottaa koulun haltuunsa.'"

"No, kuinka sitten siinä asiassa kävi?" mrs Gordon sanoi. — "Samalla lailla siinä kävi kuin myllyjutussa", sanoi Ingmar. "Miss Young sanoi olevansa halukas koulua hoitamaan, mutta ei tahtonut ottaa työstään mitään palkkaa. Ahmed efendi silloin vastasi: 'Minä olen tottunut aina maksamaan palkan teettämästäni työstä. En ole koskaan oppinut ottamaan armolahjoja vastaan.' Miss Young piti oman päänsä, ja Ahmed efendin täytyi lähteä pois tyhjin toimin. Hän oli suutuksissaan ja sanoi, että vastatkoon miss Young niistä kaikista köyhäin ihmisten lapsista, joiden nyt oli jäätävä opetusta ja hoitoa vaille."

Mrs Gordon oli hetken aikaa vaiti ja sanoi sitten: "Nyt minä huomaan, että teidän mielestänne, Ingmar Ingmarinpoika, me kaikki olemme näissä kohdin menetelleet väärin. On aina hyvä kuulla järkevän miehen ajatusta, ja siitä syystä minä nyt pyytäisin teitä sanomaan, onko teillä ehkä muutakin muistutettavaa meidän elintavastamme."

Ingmar istui kauan aikaa mietiskellen. Mrs Gordonin koko käytöstavassa tuntui olevan niin paljon arvokkuutta, ettei hänen ollut helppo ruveta muistutuksia tekemään.

"No niin", Ingmar sanoi, "minusta teidän ei pitäisi asettaa elämäänne sille kannalle, että joudutte näin kovaan köyhyyteen." — "Mitenkäs luulisitte meidän voivan sitä välttää?" sanoi mrs Gordon hiukan hymähtäen. Ingmar viivytteli vastaustaan vielä kauemmin kuin äsken. — "Jos te antaisitte väkenne tehdä työtä palkasta", hän sanoi, "ei teidän tarvitsisi olla näin puutteenalaisessa tilassa." Mrs Gordon kääntyi kiivaasti häneen päin. — "Olen kuusitoista vuotta johtanut tätä siirtokuntaa noudattaen yhteishengen ja rakkauden käskyä, ja minun mielestäni ei sellaisen vastatulleen kuin te olette pitäisi ruveta täällä muutoksia esittelemään." — "Nyt te suututte minuun, vaikka itsehän te houkuttelitte minua puhumaan", sanoi Ingmar. — "Ymmärrän kyllä teidän hyvän tarkoituksenne", mrs Gordon sanoi. "Ja sitä paitsi voin teille ilmoittaa, että meillä vielä on paljon rahaa, mutta viime aikoina kuka lienee lähettänyt meistä vääriä tietoja pankkiireillemme Amerikkaan, jotka siitä syystä eivät ole tahtoneet mitään lähettää. Nyt minä kuitenkin tiedän, että rahoja on tulossa." — "Tuo, mitä nyt sanotte, on minustakin hauskaa kuulla", sanoi Ingmar. "Mutta meidän puolella Ruotsissa ollaan sitä mieltä, että parempi on luottaa omaan työhön kuin säästörahoihin." Mrs Gordon ei vastannut mitään, ja Ingmar huomasi viisaammaksi olla vaiti.

Mrs Gordon saapui siirtokunnan talolle jo aikaisin. Kello ei voinut olla puolta yhdeksää. Viimeisen puolen tuntia hän oli ollut levoton ajatellessaan, mitä ihmettä hän perille tullessaan tapaakaan. Saavuttuaan viimein talon läheisyyteen ja huomattessaan, että sen ympäristössä oli vallan rauhallista, hän huoautti helpotuksesta. Melkein hän oli tuntunut odottavan, että joku sellainen henki, joista Itämaan saduissa niin paljon kerrotaan, olisi kaapannut koko talon selkäänsä ja vienyt sen tipotielleen.

Tultuaan likelle taloa he kuulivat sieltä virrenveisuuta. "Tuntuuhan täällä vielä tähän asti kaikki olevan alallaan", sanoi mrs Gordon, kun vaunut pysähtyivät portille. "Nytkin kuuluvat siellä paraikaa pitävän aamurukousta."

Hänellä oli oma avaimensa yhteen ulko-oveen, ja hän avasi sillä, jott'ei häiritsisi. Ingmarin oli vaikea käydä, kun polvi oli vallan turtana. Mrs Gordon kiersi kätensä hänen vyötäisilleen ja auttoi häntä talon sisäpihalle. Ingmar meni heti penkille istumaan. "Lähtekää te, mrs Gordon, nyt ottamaan selvää, mitä täällä siirtokunnan kesken on tekeillä", hän sanoi. — "Ensin minä kuitenkin panen kääreen teidän polveenne", mrs Gordon sanoi. "Vielä sinne hyvästi ehtii. Kuulettehan te, että siellä paraikaa pidetään aamurukousta." — "Ei, ei", sanoi Ingmar, "tällä kertaa teidän on toteltava minua. Menkää nyt aivan heti ottamaan selvää, onko täällä mitään tapahtunut."

Ingmar jäi nyt istumaan ja katselemaan mrs Gordonia hänen astuessaan portaita ylös ja leveään eteishallin poikki kokoussaliin päin. Oven auetessa hän kuuli jonkun siellä sisällä puhuvan kovalla äänellä, mutta puhe katkesi heti. Sitten ovi sulkeutui, eikä mitään enää kuulunut.

Tuskin viittä minuuttia Ingmar oli istunut odottamassa, ennen kuin kokoussalin ovi melkein vihaisesti työnnettiin auki. Siitä tuli näkyviin neljä miestä, jotka kantoivat viidettä keskessään. He kulkivat ääneti portaissa ja pihan poikki ja menivät aivan Ingmarin ohitse. Ingmar kurottautui paikaltaan nähdäkseen sen miehen kasvoja, jota kannettiin. Se oli Clifford.

"Minnekä te häntä kannatte?" hän kysyi.

Miehet seisahtuivat. "Viemme häntä alakertaan ruumishuoneeseemme. Hän on kuollut." Ingmar nousi säikähtyneenä ylös. — "Mitenkä hän kuoli?" hän kysyi. — "Ei häneen mikään ihmiskäsi ole kajonnut", sanoi Ljungo Björn. — "Mitenkä hän on kuollut?" Ingmar kysyi uudelleen.

"No minä kerron, miten se tapahtui", sanoi Ljungo Björn. "Oli pidetty aamurukous, kun tämä Clifford nousi puhumaan. Hän sanoi tahtovansa kertoa meille erään tiedon, joka meitä ilahduttaisi. Pitemmälle hän ei ehtinyt, kun ovi aukeni ja mrs Gordon astui sisään. Clifford tuskin ennätti vilkaista häneen, kun jo vaiken ja kävi muodoltaan tuhkanharmaaksi. Ensin hän jäi paikalleen, mutta mrs Gordon kulki keskeltä huonetta perälle päin, ja hänen yhä lähestyessään mies peräytyi pari askelta ja peitti kasvonsa käsiinsä. Tämä näytti meistä muista niin kummalliselta, että kaikki yht'aikaa nousimme seisomaan, ja silloin Clifford näytti tointuvan. Hän puristi lujasti nyrkkiään ja lähätti kovasti, ikään kuin olisi kohdannut jonkin hirmun, ja astui mrs Gordonia vastaan. 'Miten te olette tänne tullut?' hän sanoi hänelle. Silloin mrs Gordon hiljaa ja vakavasti katsoi häneen ja sanoi: 'Jumala on minua auttanut.' — 'Kyllä sen näen', Clifford sanoi, ja silmät olivat kauhusta melkein pudota hänen päästään. 'Näen myöskin, kuka teitä saattaa.' — 'Minä myöskin näen, kuka sinua saattaa', mrs Gordon silloin sanoi. 'Se on Saatana.'

"Silloin mies ei enää näkynyt jaksavan hänen katsettaan kestää, vaan väistyi uudelleen taaksepäin kädet silmillä. Ja mrs Gordon kulki hänen jäljessään ja piti kättään koholla häneen päin, mutta ei koskenut häneen sormenpäälläkään. 'Minä näen Saatanan seisovan takanasi', hän sanoi vielä kerran, ja nyt hän puhui väkevällä ja hirvittäväällä äänellä.

"Silloin me kaikki olimme näkevinämme Saatanan Cliffordin takana, ja me ojensimme kätemme ja viitoimme sitä kohti. Ja kaikki yht'aikaa me huusimme: Saatana! Saatana!

"Mutta Clifford puikki silloin meidän riviemme ohitse, ja vaikk'ei kukaan meistä liikahtanutkaan, hän kuitenkin ulisi aivan kuin olisimme häntä ampuneet tai pieksäneet. Sillä lailla hän kyyryksillään pujotteli ja ehti ovelle asti. Mutta kun hän koetti sitä avata, silloin me kaikki vielä kerran huusimme: Saatana! Saatana! Ja silloin näimme hänen kaatua lysähtävän lattiaan ja jäävän siihen pitkäkseen. Ja kun me yritimme häntä siitä liikuttaa, oli hän kuollut."

"Hän oli petturi", sanoi Ingmar, "hän ansaitsi rangaistuksensa." —
"Niin", toisetkin sanoivat, "hän ansaitsi rangaistuksensa."

"Mutta mitä hän sitten meille oikeastaan aikoi?" kysyi muuan. — "Ei sitä nyt kukaan tiedä", sanoi toinen. — "Hän olisi kai tahtonut tuhota meidät." — "Niin, mutta millä lailla?" — "Sitä ei kukaan tiedä." — "Ei tiedä, eikä suinkaan tule tietämäänkään."

"Hyvä on, että hän kuoli", sanoi Ingmar. — "Niin, hyvä on, että hän kuoli."

Siirtokuntalaiset olivat koko sen päivän kovin kuohuksissaan. Ei tiedetty, mitä Clifford oli heille aikonut, eikä sitäkään, oliko vaara nyt hänen kuolemansa avulla torjuttu. He viettivät tuntikausia rukoillen ja veisaten kokoushuoneessa. Se tunne, että Jumala oli taistellut heidän puolestaan, se ikään kuin kohotti heidät tästä maailmasta erilleen.

Pitkin päivää he moneen kertaan huomasivat taloa ympäröivillä kangasmailla joukoittain Jerusalemin kaikkein kehnoita roskaväkeä tyhjin toimin katselemassa taloon päin. He pelkäsivät, että Clifford ehkä oli suunnitellut meteleitä ja että nuo hurjat laumat tulevat karkottamaan heidät kodistaan. Mutta sitten nuo ihmiset taas katosivat, eikä koko päivänä mitään erityistä tapahtunut.

Illalla mrs Gordon tuli katsomaan Ingmar Ingmarinpoikaa, joka istui vuoteellaan polvi kääreissä. Mrs Gordon kiitti häntä lämpimästi hänen avustaan ja osoitti suurta ystävyyttä häntä kohtaan.

"Ingmar Ingmarinpoika", hän muun muassa virkkoi, "tahdon nyt teille sanoa, että jos minä voin korvaukseksi teitä jossakin asiassa auttaa, tekisin sen varsin mielelläni. Ettekö kertoisi minulle, mikä teidän sydäntänne painaa; kenties minä voin teitä auttaa."

Mrs Gordon tiesi vallan hyvin, mitä varten Ingmar Jerusalemissa oleskeli. Milloinkaan muulloin hän ei olisi luvannut auttaa Ingmaria sellaisessa asiassa, mutta tänään kaikki siirtokuntalaiset olivat ikään kuin hurmiossa. Mrs Gordonin mielestä oli hänen kaikkein ensimmäinen velvollisuutensa tehdä Ingmar onnelliseksi, kun hän kerran oli heille kaikille tehnyt niin suuren hyvän työn.

Heti kun Mrs Gordon oli lausunut tarjouksensa, painoi Ingmar kiireesti silmäluomensa umpeen. Hän mietti ensin asiaa kauan aikaa, ennen kuin vastasi.

"Siinä tapauksessa teidän on luvattava, ettette pahastu minun pyynnöstäni." Mrs Gordon vastasi, että kyllä hän nyt tahtoi malttaa mieltänsä. — "Näyttää näet siltä", Ingmar sanoi, "etten minä saakaan niin hyvin selväksi sitä asiaa, jota varten minä täällä olen, ja sitä vartoessa tämä elämä käy ikäväksi, kun ei voi saada sopivaa työtä." Tuon Mrs Gordon kyllä käsitti. "Jos te, Mrs Gordon, siis tahdotte tehdä jotakin minun hyväkseni", Ingmar jatkoi, "niin mieluummin minä toivoisin, että koettaisitte hankkia Baram pashan myllyn minun huostaani. Tiedättehän, etten minä ole teidän muiden lailla kieltäytynyt rahaa ansaitsemasta, ja siitä minä samalla saisin luonnolleni sopivaa työtä."

Mrs Gordon katsoi terävästi Ingmariin, mutta tämä istui melkein ummessa silmin, eikä hänen kasvoissaan ollut vähintäkään mielenilmausta. Kovin kummaa oli, ettei hän ollut mitään muuta pyytänyt, mutta samalla Mrs Gordon sentään oli hyvin mielissään siitä. "Mitäpä syytä minulla olisi kieltäytyä siinä teitä auttamasta", hän sanoi. "Ettehän te siinä mitenkään väärin menettele. Hyvä on sekin, että me näin voimme täyttää Baram pashan pyynnön." — "Niin, minäkin odotin, että te suostutte minua auttamaan", sanoi Ingmar. Hän kiitti Mrs Gordonia, ja he olivat erotessaan kumpikin hyvin tyytyväisiä toisiinsa.

INGMARIN TAISTELU

Ingmar on nyt ottanut huostaansa Baram pashan myllyn. Hän askaroi nyt mylläriin toimessa, ja milloin yksi, milloin toinen siirtokuntalainen käy häntä auttamassa.

Mutta vanhastaanhan on tunnettua, että kaikissa myllyissä on paljon noitavoimia ja muuta sellaista, ja siirtokuntalaiset alkoivat pian huomata, ettei kukaan voi päiväkautta istua kuulemassa kivien kolketta Baram pashan myllyssä joutumatta ikään kuin lumouksiin.

Jokainen, joka istuu niitä kuuntelemissa, havahtuu lopulta huomaamaan, että ne yhä laulavat ja hyrisevät näitä sanoja: "Jauhamme jauhoja, kokoomme rahoja, meistä on hyötyä; mitäs sinä teet, mitäs teet, mitäs teet?"

Ja siinä, joka tätä kuulee, herää kumma halu ansaita leipänsä hiki päässä. Hän syttyy vallan kuumeeseen istuessaan myllyssä kuunnellen kivien kolketta.

Ehdottomasti hän alkaa ajatella, kykenisikö hän mihinkään, voisiko hän mitään saada aikaan, olisiko hänestä millään lailla siirtokunnalle tukea.

Ne, jotka ovat pari päivää olleet myllytyössä, eivät puhu mistään muusta kuin tämän maan viljelykseen kelpaavista laaksoista, jotka kaikki ovat ketona, he puhuvat vuorista, joille olisi metsää kylvettävä, ja hylätyistä viinitarhoista, joissa vain työmiehiä olisi tarpeen.

Ja kun myllynkivet ovat pari viikkoa lauluaan hyräilleet, silloin eräänä päivänä ruotsalaiset talonpojat vuokraavat Saaronin tasangolta maapalstan ja alkavat kyntää ja kylvää.

Ja kun vähän aikaa kuluu, niin he hankkivat itselleen Öljymäeltä pari isoa viinitarhaa.

Ja taaskin jonkin ajan päästä he ottavat urakalle suuren vesijohtotyön muutamassa laaksossa.

Ja ruotsalaisten ensin alettua rupeavat amerikkalaiset ja syyrialaiset vähitellen jatkamaan. He menevät opettajiksi kouluihin, hankkivat valokuvauskoneen ja kiertävät ympäri maata ottamassa kuvia, jotka käyvät matkustajille hyvin kaupaksi, he laittavat pienen kultasepänilikkeen johonkin talonsa sopivaan huoneeseen.

Miss Young on jo pitkät ajat ollut johtajattarena Ahmed efendin koulussa, ja nuoret ruotsalaistytöt opettavat muhamettilaislapsille ompelua ja kutomista.

Syksymmällä jo koko siirtokunta hyörii ja häärii työssä ja yhä uusissa hankkeissa. Koko talo kuhisee vireyttä aivan kuin muurahaiskeko.

Ja kun muistelee, niin tosiaan tänä kesänä ei ole sattunut mitään onnettomuutta, ei ketään ole kuollut siitä lähtien, kun Ingmar otti myllyn huostaansa. Eikä nyt enää kukaan ole Jerusalemin ilkeyttä suremalla mieltään menettänyt.

Kaikkien katseet säteilevät mielihyvää, he rakastavat siirtokuntaansa enemmän kuin koskaan ennen, he suunnittelevat uusia hankkeita ja panevat niitä toimeen. Tämä on tähän asti ollut ainoa puute heidän onnessaan. Ja nyt he kaikki uskovat, että Jumala tahtookin antaa heidän hankkia leipänsä omalla työllä.

Syksyllä Ingmar jättää myllyn Ljungo Björnille ja oleksii itse nyt siirtokunnan talossa. Hän laittaa Boon ja Gabrielin kanssa jonkinmoista vajaa talon viereiselle kentälle. Mutta kukaan ei tiedä, mitä sillä aiotaan, kukaan ei saa nähdä, miten se sisustetaan, sillä he ovat kovin salaperäisiä.

Saatuana viimein vajan valmiiksi Ingmar lähtee Boon kanssa Jaffaan, ja siellä saksalaisessa siirtokunnassa he alkavat tavattoman pitkäiset neuvottelut.

Mutta parin päivän kuluttua he palaavat kotiin, tällä kertaa ratsastaen kumpikin uljaalla ruskealla hevosellaan.

Nämä ovat nyt siirtokunnan omaisuutta, ja totta tosiaan, vaikka sultaan tai keisari olisi kolkuttanut porttia ja selittänyt aikovansa liittyä siirtokuntaan, niin sen mieleisempi hän tuskin olisi voinut olla. Lapset ne liekkuvat ja kapuavat hepojen selkään, ja se talonpoika on kuin ruhtinas, joka niillä pääsee kyntämään.

Niitä vaalitaan paremmin kuin yhtäkään hevosta koko Itämaalla, ja jok'ainoa yö talonpojat pistäytyvät niiden vajaan katsomaan, että soimi on täynnä.

Mutta se ruotsalainen, joka kulloinkin sattuu aamuisin hevosia valjastamaan, ei voi olla ajattelematta: Eihän tässä maassa elämä niin kovin tukalaa olekaan, tunnenhan nyt, että täällä voi viihtyä. Voi, kuinka minä säälin sitä Timmin Halvoria, joka ei päässyt tätä tuntemaan! Eihän hän olisi surusta kuolemaan sortunut, jos olisi saanut tällaisia hevosia ajaa.

* * * * *

Oli muuan syyskuun aamu. Hyvin varhain, kun vielä oli pimeä yö, lähtivät Ingmar ja Boo siirtokunnan talolta. He olivat menossa työhön erääseen niistä viinitarhoista, joita siirtokuntalaiset olivat vuokranneet Öljymäeltä.

Ingmarin ja Boon välillä ei vain ollut tahtonut oikeata sopua pysyä. Ei heistä tosin vielä ollut tullut ilmi vihamiehiä, mutta he eivät koskaan olleet samaa mieltä mistään. Nyt Öljymäelle lähtiessään he alkoivat kiistellä tiestä. Boo tahtoi kulkea kiertotietä kukkulain poikki. Hän sanoi, että sitä oli pimeässä helpompi kulkea. Ingmar tahtoi käydä lyhyempää ja hankalampaa tietä, ensin Josafatin laakson poikki ja sitten oikotietä mäelle.

Kun he olivat tästä kotvan aikaa väitelleet, ehdotti Ingmar, että kumpikin lähtisi omaa tietään, sittenhän nähdään, kumpi pikemmin ennättää. Tähän Boon suostui. Kumpikin he sitten lähtivät kulkemaan omaan suuntaansa.

Heti kun Ingmar oli Boosta eronnut, yllätti hänet se suuri kaipuu, joka aina yksinäisinä hetkinä häntä ahdisti. "Eikö Herra Jumala ollenkaan armahda minua ja anna minun lähteä kotiin?" hän sanoi. "Eikö hän auta minua, jotta saan viedä Gertrudin pois Jerusalemissa, ennen kuin hän tulee aivan mielenvikaan?"

"En ymmärrä, miksi juuri se minulta vähimmin onnistuu, jonka vuoksi matkaan lähdin", hän sanoi puoliääneen kulkiessaan tätä miettien yön pimeässä, "sillä enhän ole päässyt askeltakaan Gertrudia lähemmäksi. Mutta kaikessa muussa minulla on ollut paljon parempi onni kuin olisin odottanutkaan. En oikein usko, että nämä ihmiset koskaan olisivat päässeet työhön kiintymään, jollei minun päähäni olisi pistänyt ottaa mylly huostaani.

"Ja kaunista on ollut nähdäkin sitä voimaa, jolla työ on heitä kiinnittänyt", hän jatkoi. "Niin, onhan täällä ollut paljon hyvää ja opettavaista nähtävänä, mutta silti minä en mahda koti-ikävälleni mitään. Tämä kaupunki tuntuu minusta aina vain pelottavalta, enkä minä voi vapaasti hengittää ennen kuin olen täältä päässyt. Ja toisinaan käy sellainen aavistus, että ehkä kuolema minut täällä kohtaa enkä koskaan pääse kotiin Barbroota ja Ingmarilaa näkemään."

Tätä ajatellessaan Ingmar oli kulkenut laakson pohjaan asti. Korkealla hänen yläpuolellaan kuvastui kaupungin särmäharjainen muuri yötaivasta vasten, ja joka puolella kohosivat valtavat kukkulaseinät.

Tämähän on vallan kamala paikka näin yön pimeydessä, Ingmar ajatteli. Ja nyt vasta hän muisti, että hänen täytyi kulkea sekä juutalaisen että muhamettilaisen kalmiston ohi.

Samassa kun nämä hautausmaat johtuivat Ingmarin mieleen, hän muisti erään vastikään Jerusalemissa sattuneen tapauksen. Kun hän eilen oli kuullut siitä puhuttavan, ei se ollut vaikuttanut häneen voimakkaammin kuin mikään muukaan pyhän kaupungin päiväntapahtuma, mutta nyt

pilkkopimeässä se tuntui hänestä vallan kauhealta ja inhottavalta.

Keskellä juutalaisten kaupunginosaa oli nimittäin pieni sairaala, joka oli siitä kuuluisa, ettei siinä koskaan ollut yhtään potilasta. Ingmar oli monta kertaa kulkenut sen sivu, oli kurkistanut ikkunoista sisään ja aina nähnyt kaikki vuoteet tyhjinä. Siihen oli kuitenkin niin luonnollinen syy, että tuskin olisi voinut muuten ollakaan. Muuan englantilainen lähetysseura näet oli rakennuttanut tämän sairaalan ottaakseen sinne sairaita juutalaisia hoidettaviksi ja saadakseen siten tilaisuuden kääntää heitä. Mutta juutalaiset, jotka pelkäsivät, että heille sellaisessa paikassa syötettäisiin kiellettyä ruokaa, varoivat, ettei heitä sinne vietäisi.

Nyt pari päivää sitten oli yksi sairas saatu tuohon laitokseen. Se oli vanha, köyhä juutalaisnainen, joka oli kaatunut ja taittanut jalkansa aivan sen ikkunan alla. Hänet oli kannettu sairaalaan hoidettavaksi, mutta parin päivän perästä hän oli kuollut.

Ennen kuolemaansa hän oli pyhästi vannottanut englantilaisen sairaanhoitajattaren ja lääkärin toimittamaan niin, että hänet haudataan juutalaisten kalmistoon Josafatin laaksoon. Hän sanoi sitä varten näin ikänsä lopulla tulleeensakin Jerusalemiin, että saisi käyttää tätä etua sielunsa autuudeksi. Jolleivät he voineet sitä hänelle luvata, olisivat sitten mieluummin jättäneet hänet kadulle kuolemaan.

Hänen kuoltuaan englantilaiset siis olivat laittaneet sanan juutalaisseurakunnan esimiehelle ja pyytäneet häntä lähettämään väkeä, joka veisi ruumiin pois ja hautaisi sen.

Mutta juutalaiset olivat silloin vastanneet, että kun tuo vanha vaimo oli kuollut kristittyjen sairaalassa, ei hän enää kelvannut juutalaisten hautausmaahan.

Lähetysseurakunnat olivat oikein innokkaasti koettaneet saada juutalaisia myöntymään. He olivat lähettäneet anomuksensa yksin ylipäälliköillekin, mutta kaikki oli ollut turhaa. Muuta neuvoa ei enää ollut, kuin että heidän piti omin päin haudata vainaja. Mutta he eivät tahtoneet nyt riistää häneltä sitä onnea, jota hän oli uneksunut koko vaivaisen ikänsä. He kaivattivat siis juutalaisten kiellosta välittämättä haudan Josafatin laakson kalmistoon ja laskivat ruumiin siihen.

Juutalaiset eivät yrittäneetkään sitä estää, mutta seuraavana yönä he tulivat ja avasivat haudan ja paiskasivat arkun siitä ylös.

Englantilaiset tahtoivat kaikin mokomin täyttää vainajalle antamansa lupauksen. Saatuaan tiedon, että hänet oli syydetty pois haudasta, he riensivät laskemaan hänet siihen uudelleen.

Sitä seuraavana yönä ruumis uudelleen riistettiin haudasta.

Ingmar Ingmarinpoika seisahtui äkkiä kuuntelemaan. Kuka niiden haudanavaajien metkut tietää, hän ajatteli, vaikkapa olisivat siellä tänäkin yönä.

Alussa hän ei huomannut mitään, mutta sitten kuului läheltä sellainen kilahdus, kuin olisi rautakapineella isketty kiveen.

Hän kävi nopeasti muutaman askelen sitä ääntä kohti ja seisahtui sitten uudelleen kuuntelemaan. Nyt hän selvästi kuuli, kuinka rautalapiolla kaivettiin maata ja soraa ja kiviä syydettiin ylös.

Hän meni taas eteenpäin ja kuunteli tuota kiihkeätä kaivamista. Siinä on viisi kuusi lapiomiestä työssä, hän ajatteli. Hyvä Isä noita ihmisiä, jotka voivat tuolla lailla vainota kuollutta!

Tuota haudan kaivua kuunnellessaan Ingmar alkoi tuntea hirvittävästi sydäntyvänsä. Viha paisui hänessä joka silmänräpäys. "Eihän tämä asia sinuun koske", hän sanoi rauhoittaakseen itseänsä, "ei sinun siihen tarvitse sekaantua." Mutta veri ajautui hänen päähänsä, hän tunsu kaulansa ikään kuin tukkeutuvan, niin että tuskin voi hengittää. "Se on häijyä ja hirveätä kuulla", hän ajatteli, "en koskaan ole mokomaa ilkeyttä nähnyt."

Viimein hän jäi seisomaan. Hän kohotti nyrkkiään ja heristi sitä. "Varokaas, senkin roistot, nyt minä tulen", hän sanoi. "Nyt minä olen kyllin kauan tätä kuunnellut. Ei minua kukaan voi vaatia tyynesti menemään ohi, kun te kaivatte ruumista haudasta."

Hän riensi nopein, äänettömin askelin eteenpäin. Hänen sydämensä oli nyt yht'äkkiä kevennyt melkein iloiseksi. Tämähän on tosin mieletöntä, hän ajatteli, mutta mitähän esimerkiksi isä olisi sanonut, jos joku silloin hänen viime päivinä, kun hän meni veteen niitä pikkulapsia pelastamaan, olisi varoittanut häntä sinne menemästä ja pysymään maalla. Ja nyt minunkin täytyy tässä asiassa menetellä oman pääni mukaan, niinkuin isä aikanaan. Sillä tässä minun ohitseni valuu pahuuden virta, ja sen mustat kuohut huuhtovat mukaansa sekä kuolleita että eläviä, mutta nyt minä en kauempaa jaksa hillitä itseäni seisomaan rannalla. Tulkoon nyt minun vuoroni mennä ponnistelemaan tuota virtaa vastaan.

Vihdoin hän seiso i tuon haudan partaalla, jossa muutama mies teki työtä. Heillä ei ollut soitua eikä lyhtyä, vaan he kaivaa huhkivat pimeässä. Ingmar ei voinut nähdä, kuinka monta heitä oli, eikä hän siitä välittänytään, ryntäsi vain heidän keskeensä. Eräältä Ingmar tempasi lapion, jolla hän kaivoi, ja alkoi iskeä sillä joka taholle. Hän oli niin odottamatta karannut miesten kimppuun, että he joutuivat ikään kuin sekaisin säikähdyksestä. He hyppivät haudasta pakoon yrittämättäkään vastustaa. Parin silmänräpäyksen päästä Ingmar oli yksin.

Hänen ensi työnään oli lapioida haudasta syydetty multa siihen takaisin, ja vasta sitten hän ajatteli, mitä nyt oli tehtävä. Hän ei pitänyt sopivana lähteä ennen päivänpäiväntöitä, sillä heti hänen mentyään haudanavaajat varmaankin palaisivat työhönsä.

Hän jäi siis seisomaan hautakummulle ja odotti. Hän teroitti korviaan kuullakseen pienenkin risahduksen, mutta kaikki oli ensi alussa äänetöntä. Tokko he kumminkaan lienevät niin perin kauas paenneet yhtä ainoata miestä, hän ajatteli. Sitten hän huomasi, että pikkukivet alkoivat rapista ympäröivillä haudoilla. Hän oli näkevinään muutamia häämöttäviä olentoja liukuvan ja ryömivän paasien yli, joita maa oli täynnä.

Nyt on varmaankin tosi edessä, Ingmar ajatteli, nostaen samassa lapion turvakseen. Yht'äkkiä hänen päällensä sinkoili ihan ropisemalla isoja ja pieniä kiviä. Muutamia miehiä syöksyi samassa hänen kimppuunsa koettaen paikata häntä kumoon.

Siitä alkoi ankara paini. Ingmar oli voimakas kuin jättiläinen, ja hän heitti yhden toisensa jälkeen maahan. Mutta vastustajat olivat sitkeitä tappelijoita eivätkä tahtoneet väistyä. Viimein eräs heistä lankesi aivan Ingmarin jalkojen eteen. Juuri silloin Ingmarin piti astua askel eteenpäin ja hän kompastui kumossa olevaan mieheen. Hän kaatui rentona maahan, ja samassa hän tuns i toisessa silmässään kirvelevää tuskaa. Hän kävi vallan hervottomaksi. Hän tuns i toisen heittäytyvän hänen päälleen ja sitovan hänet, mutta ei kyennyt nousemaan vastarintaan. Kipeätä silmää vihavo i niin pahasti, että se vei kaikki hänen voimansa, ja ensi hetkenä hän luuli olevansa kuoleman oma. — — —

Boo oli sillä välin, hänestä erottuaan, kulkenut eteenpäin, koko ajan ajatellen Ingmaria. Alkumatkasta hän kiirehti aika lailla, sillä hän olisi mielellään tahtonut ensimmäisenä ennättää vuorelle, mutta vähän ajan kuluttua hän hiljensi kulkuaan. Hän naurahti alakuloisesti omaa itseään. Tiedänhän sen, että menisinpä minä millaista kyytiä tahansa, en minä sittenkään joudu yhtä pian kuin Ingmar. En ole ikänäni tavannut toista niin hyväonnista miestä, joka niin varmasti aina kykenisi saamaan tahtonsa perille. En totta tosiaan voi muuta odottaa, kuin että hän lopultakin vie Gertrudin kotiin Taalainmaahan. Nytkin viimeisenä puolena vuonna on hänen tahtonsa ollut täällä siirtokunnan kesken kaikki kaikessa.

Mutta saavuttuaan Öljymäelle sovittuun paikkaan Boo ei tavannutkaan Ingmaria siellä odottamassa, ja hän tuli vallan hyvilleen. Hän ryhtyi työhön ja jatkoi sitä kotvan aikaa. Onpa hän nyt edes kerran saanut huomata valinneensa väärän tien, Boo ajatteli.

Päivä alkoi sitten sarastaa, ja kun Ingmaria ei vielääkään kuulunut, alkoi Boo käydä levottomaksi, sillä kaiketi hänelle oli sattunut jokin vahinko. Hän alkoi laskeutua vuorta alaspäin etsiäkseen häntä. Se Ingmar on sentään omituinen, hän ajatteli, sillä vaikk'ei minun oikeastaan kannata hänestä pitää, niin luultavasti minun kumminkin olisi paha mieli, jos hänelle on sattunut tapaturma. Kunnon mies hän on, ja täällä Jerusalemissa hän on suurenmoisesti auttanut meitä. Joll'ei Gertrudia olisi meitä erottamassa, niin pian meistä voisi tulla täysin hyvätkin ystävät.

Aamu valkeni nopeasti, ja Josafatin laaksoon asti ehdittyään Boo piankin löysi Ingmarin pitkänään parin hautapaaden välissä. Ingmarin kädet olivat siteissä, ja hän makasi liikahtamatta, mutta kuultuaan Boon raskaat askelet hän kohotti päätään. "Boo, sinäkö se olet?" hän sanoi. — "Niin olen", Boo vastasi, "mitenkäs sinun laitas i on?" Sitä sanoessaan hän näki Ingmarin kasvot; molemmat silmät olivat ummessa, toinen niistä turvoksissa, ja silmäkulmasta tihkui verta. "Kuulehan nyt, miten sinun oikein on käynyt?" Boo kysyi ja hänen äänensä oli omituisen sumea. — "Jouduin tappeluun noiden haudanavaajien kanssa", Ingmar sanoi, "kompastuin sitten yhteen heistä, ja hänellä oli kädessään veitsi, joka osui suoraan silmääni." Boo laskeutui polvilleen Ingmarin viereen ja alkoi irroittaa siteitä hänen käsistään. — "Miten sinä haudanavaajien kanssa jouduit tappeluun?" Boo sanoi. — "Kuljinhan laakson kautta, ja silloin minä kuulin heidän kaivamisensa." — "Ja sittenkö et voinut suvaita, että se ruumis olisi tänäkin yönä heitetty pois haudasta?" — "Juuri niin", Ingmar sanoi, "sitä en voinut suvaita." — "Siinä sinä teit miehen työn", Boo sanoi. — "Enkä tehnyt", sanoi Ingmar, "tyhmää se oli, mutta en malttanut olla sitä tekemättä." — "Mutta minä sanon sinulle", Boo sanoi, "että vaikka se tyhmää oli, niin nyt minä olen sinun ystäväsi koko ikäni, sen vuoksi että tämän teit."

ÖLJYMÄELLÄ

Ingmar sai hoitajakseen erään lääkärin englantilaisten suuresta silmäsairaalasta. Tämä kävi joka päivä siirtokunnan talolla muuttamassa käärettä. Ingmarin silmä parani pian hyväksi, ja hän tunsu jo kohta olevansa niin terve, että voi nousta vuoteelta ja olla jalkeilla.

Mutta eräänä aamuna lääkäri huomasi, että hänen terve silmänsä rupesi verestämään ja näytti turvonneelta. Hän kävi hyvin levottomaksi ja alkoi heti antaa ohjeita tämän silmän hoitamiseen. Sitten hän kääntyen Ingmarin puoleen sanoi hänelle suoraan, että hänen oli parasta lähteä pois Palestiinasta heti ensi tilassa. "Pelkään, että te olette saanut itämaiden vaarallisen silmätaudin", hän sanoi. "Minä nyt koetan auttaa teitä niin hyvin kuin voin, mutta teidän ainoa silmänne ei nyt ole kyllin vahva torjumaan tartuntaa, jota täällä kaikkialla on ilmassa. Jos jäätte tänne, tulee teistä parissa viikossa sokea aivan auttamattomasti."

Tämä herätti suurta surua siirtokunnassa, eikä ainoastaan Ingmarin sukulaisten, vaan kaikkien muidenkin kesken. He kaikki sanoivat, että Ingmar oli tehnyt heille mitä suurimman hyväntuonon, kun hän oli houkutelut heitä ansaitsemaan leipänsä hiessä päin muiden ihmisten lailla, ja että sellaista miestä ei siirtokunnasta koskaan pitäisi päästää. Mutta kaikki tunsivat, että Ingmarin oli pakko lähteä, ja mrs Gordon sanoi heti, että jonkun veljistä pitäisi heti varustautua saattamaan häntä, kun hänen nyt oli vaikea matkustaa yksin.

Ingmar kuunteli kauan ääneti sitä puhetta, että hänen piti matkustaa. Viimein hän sanoi: "Eihän se nyt niin varmaa ole, että minä tulen sokeaksi, jos tänne jään." Mrs Gordon kysyi, mitä hän ajatteli niin sanoessaan. — "En vielä ole saanut ajetuksi sitä asiaa, jota varten tänne tulen", hän sanoi hitaasti. — "Aiotteko te siis kieltäytyä matkustamasta?" mrs Gordon kysyi. — "Sitä minä ajattelen", sanoi Ingmar, "kovin katkeraltahan tuntuisi tällainen pakollinen kotiinlähtö kesken asiansa."

Nyt nähtiin, kuinka suuressa arvossa mrs Gordon Ingmaria piti, sillä hän meni Gertrudin luokse ja kertoi hänelle, ettei Ingmar tahtonut lähteä pois, vaikka hän oli vaarassa tulla sokeaksi, jos jäi. "Tiedät kyllä, kuka siihen on syypää, ettei hän tahdo lähteä", sanoi mrs Gordon. — "Tiedän kyllä", Gertrud vastasi.

Gertrud katsoi ihmetellen mrs Gordoniin, ja tämä ei sen enempää puhunut. Mrs Gordon ei voinut suoraan kehoittaa häntä rikkomaan siirtokunnan keskeisiä sääntöjä, mutta Gertrud ymmärsi, että hänen kyllä suvaittaisiin tehdä Ingmarin hyväksi, mitä hän vain tahtoi. Olisipa joku muu kuin minä tässä asemassa, niin varmaan mrs Gordon olisi vähemmän myöntäväinen, hän hiukan harmissaan ajatteli. Mutta kun he eivät minua pidä oikein selväpäisenä, niin taitaisivat olla iloissaankin, jos lähtisin tieheni.

Pitkin päivää tuli yksi toisensa jälkeen Gertrudin luo puhumaan Ingmarista. Kukaan ei rohjennut suoraan sanoa hänelle, että hänen pitäisi lähteä Ingmarin seurassa kotiin, mutta ruotsalaiset talonpojat istuivat hänen viereensä ja puhuivat siitä sankarista, joka taisteli vainajan puolesta Josafatin laaksossa, ja sanoivat, että nyt Ingmar oli näyttänyt olevansa oikean vanhan sukupuun oksa. "Suuri vahinko olisi, jos hänenlaisensa mies tulisi sokeaksi."

"Minä katselin Ingmaria sinä päivänä, jona Ingmarilassa pidettiin huutokauppaa", sanoi Gabriel, "ja minä sanon sinulle, että jos olisit hänet silloin nähnyt, et ikinä olisi voinut häneen suuttua."

Mutta Gertrudista tuntui aivan kuin olisi koko päivän ponnistellut sellaista unta vastaan, josta tahtoisu rientää pois, mutta ei voi päästä hievahtamaan. Hän olisi tahtonut auttaa Ingmaria, mutta ei tiennyt, mistä siihen saisi voimaa. Miten minä voin tehdä tämän Ingmarille, kun en enää rakasta häntä? hän kysyi itseltään. Ja miten minä voin olla sitä tekemättäkään, kun tiedän, että hän tulee sokeaksi? sitäkin hän kysyi itseltään.

Illalla Gertrud seisoi talon edustalla suuren sykomoripuun alla ja ajatteli lakkaamatta sitä samaa, että hänen pitäisi lähteä Ingmarin mukaan, mutta ettei hänen voimansa siihen päätökseen riittänyt. Boo tuli silloin ulos hänen luokseen.

"Sattuu niitä omituisia kohtauksia", Boo sanoi, "kuten se, että ihminen voi ilahtua onnettomuudestaan ja taas ruveta onneansa murehtimaan."

Gertrud kääntyi suoraan häntä kohti ja katsoi häneen säikähtynein silmin. Hän ei sanonut mitään, mutta Boo arvasi hänen ajattelevan: "Tuletko sinäkin nyt minua ärsyttämään ja vainoamaan?"

Boo puraisi huultaan, ja hänen kasvonsa hiukan vääristyivät, mutta heti sen jälkeen hän kuitenkin sanoi, mitä oli aikonut.

"Kun on pitänyt jostakin ihmisestä koko ikänsä", hän sanoi, "silloin ei voi olla pelkäämättä hänen menettämistään. Mutta kaikkein enimmäkseen pelottaa sellainen menettäminen, joka johtuu siitä, että huomaa hänet niin kovasydämiseksi, ettei hän voi antaa anteeksi eikä unohtaa."

Boo lausui nämä kovat sanansa hyvin lempeällä äänellä, eikä Gertrud suuttunut, vaan herahti itkuun. Hänen mieleensä muistui kerran näkemänsä uni, jossa hän oli puhkaissut Ingmarin silmät. Nythän näkyy, että tämä uni oli totta ja että minä tosiaan olen niin kovasydäminen ja kostonhimoinen kuin silloin unissani olin, hän ajatteli. Varmaankin Ingmar nyt menettää näkönsä minun tähteni. Hän tuli hyvin surulliseksi, mutta hänen painajaisen tapainen voimattomuutensa ei siitä väistynyt, eikä hän vielä yölläkään maata ruvetessaan ollut lopullisesta päätöksestä selvillä.

Aamulla hän nousi hyvin varhain ja lähti tapansa mukaan kiipeämään kukkulain yli Öllymäelle.

Koko matkan hän ponnisteli päästäkseen irti tuosta mielensä raukeudesta. Hän näki kyllä, mitä hänen piti tehdä, mutta hänen tahtonsa oli uuvuksissa eikä jaksanut voittaa sitä, minkä kahleissa hän oli.

Hän muisti kerran nähneensä tervapääskysen, joka oli pudonnut maahan ja hietikossa räpisteli siipiään saamatta niin paljon ilmaa, että olisi voinut heittäytyä niiden varaan. Juuri samoin hänkin tunsu turhaan pyristelevänsä pääsemättä paikaltaan.

Mutta saavuttuaan Öllymäen huipulle, samalle paikalle, jossa hänen tapansa oli odottaa auringonnousua, hän nyt näki, että se Jeesuksen näköinen dervishi oli siellä jo ennen häntä. Hän istui maassa, jalat allaan ristissä, ja hänen suuret silmänsä katselivat Jerusalemia.

Gertrud ei hetkeksikään unohtanut, että mies vain oli dervishiparka, jossa ei ollut muuta mainittavaa kuin että hän yllytti seuralaisiaan kiihkeämpään tanssiin kuin kukaan muu. Mutta kun hän näki hänen kasvonsa ja tuskaisen piirteen hänen suunsa ympärillä, silloin koko hänen ruumiinsa vavahti. Hän jäi seisomaan kätet ristissä aivan miehen lähelle ja katsomaan häntä.

Hän ei ensinkään uneksunut, eikä hän nähnyt näkyjä, tuo suuri yhdennäköisyys vain vaikutti, että hän luuli hänessä näkevänsä jumalvoimaisen ihmisen.

Nyt hän uudestaan uskoi, että jos tämä mies vain tahtoi esiintyä ihmisille, silloin nähtäisiin, että hän on syventynyt kaiken tiedon syntyihin saakka. Hän uskoi, että myrskyt ja laineet tottelivat tämän miehen käskyjä, että hän oli tyhjentänyt kaiken kärsimyksen kalkin, uskoi että hänen ajatuksensa käsittivät tuntemattomankin, sen mitä tutkimaan kukaan muu ei pystynyt.

Hän tiesi, että jos hän olisi ollut sairas, niin häntä katsoessaan hän olisi parantunut.

Tämä ei voi olla tavallinen ihminen, hän ajatteli. Minä tunnen olevani taivasten autuudessa, kun vain saan häntä katsella.

Hän oli seisonut kauan aikaa dervishin vieressä nähtävästi tämän huomaamatta, mutta yht'äkkiä dervishi kääntyi suoraan häneen päin.

Gertrud lyhyesti kokoon noiden silmien edessä, sillä tuota katsetta hän ei voinut kestää.

Mies katseli häntä ääneti ja tynesti ainakin koko minuutin ja sitten ojensi hänelle kätensä suudeltavaksi niinkuin hänen seuralaistensa tapana oli tehdä. Ja Gertrud suuteli nöyrästi hänen kättään.

Sen jälkeen mies ystävällisen totisena viittasi hänet nyt menemään matkaansa, jottei hän enää häiriintyisi.

Gertrud kääntyi kuuliaisena hänestä pois ja käveli hitaasti alamäkeen. Tuo miehen hyvästijättötapa oli hänestä niin omituinen, että varmaankin se jotakin merkitsi. Tuntui aivan kuin hän olisi sillä sanonut: Jonkin aikaa sinä olet ollut minun omani ja palvelut minua, mutta nyt minä päästän sinut. Elä nyt maailmassa kanssaihmitesi hyväksi!

Kuta lähemmäs siirtokuntaa hän tuli, sitä enemmän tuo suloinen huumaus häipyi. "Nyt minä tiedän, ettei hän ole Kristus. Enkä minä uskokaan häntä Kristukseksi", hän nyt uudestaan sanoi.

Mutta suuren muutoksen tuo miehen näkeminen hänessä sai aikaan. Olihan hän ainakin ollut Gertrudin silmissä ikään kuin elävä Kristuksen kuva, ja jo sen vuoksi hänestä nyt jok'ainoa maan kivi tuntui kertaavan niitä pyhiä oppeja, joita hän muinoin oli tässä maassa julistanut, ja kukkaset tuntuivat kuuluttavan, kuinka suloista oli vaeltaa hänen teitään.

Heti talolle palattuaan Gertrud meni suoraan Ingmarin huoneeseen. "Nyt, Ingmar, minä lähden sinun mukana kotiin", hän sanoi.

Pari syvää henkäystä kohosi Ingmarin rinnasta. Näkyi, että hän tunsi suurta huojennusta.

Hän otti Gertrudin kädet omiensa väliin ja puristi niitä. "Nyt Jumala on minulle ollut kovin hyvä", hän sanoi.

"KERRAN TOISEMME KOHDATAHAN"

Siirtokunnassa oli erinomainen kiire. Taalain talonpojilla oli kullakin omassa huoneessaan niin paljon puuhaa, etteivät he joutaneet ulkotöilleen pelloille eikä viinitarhoihin, ja ruotsalaiset lapset olivat kiireitten kotitöiden vuoksi saaneet luvan koulusta.

Ingmarin ja Gertrudin lähtö oli määrätty tästä päivästä ylihuomiseksi, ja siitä syystä nyt oli niin kiire laittaa kuntoon kaikki, mitä kenenkin teki mieli lähettää heidän muassaan kotipuoleen.

Nyt oli sopiva tilaisuus lähettää pieni muistolahja lapsuudenaikaisille koulutovereille ja vanhoille ystäville, jotka koko ikänsä olivat pysyneet uskollisina. Nythän saattoi ilmaista, että toisinaan vielä ystävällisesti ajateltiin monta kotona olevaa entistä toveria, joiden kanssa kiihkeimpänä alkuaikana oli lakattu seurustelemasta, ja vanhaa viisasta väkeä, joiden neuvoista matkalle lähtiessä oli pahastuttu. Nythän sopii jollain tavalla ilahduttaa vanhempia, mielitiettyä, kirkkoherraa ja koulumestaria, joka oli heidät kaikki kasvattanut.

Ljungo Björn ja Kolåsan Gunnar istuivat koko päivän kynä kourassa kankein sormin piirtäen kirjeitä ystävilleen ja sukulaisille, ja Gabriel taas seiso i sorvauspenkin ääressä laittaen pieniä öljypuukuppeja, ja Katri Ingmarintytär pani moneen eri kääreeseen suuria valokuvia Getsemanesta ja Pyhän haudan kirkosta, siitä uhkeasta talosta, jossa he asuivat, ja heidän kauniista kokoussalistaan.

Lapset kokivat tushipensselillä maalata kuvia ohuille öljyvuuliuskoille, jota he olivat oppineet amerikkalaisten koulussa, tai sommittelivat valokuvakehyksiä, joihin koristeiksi liimattiin Itämaalla kasvavia tähköpäitä ja siemeniä ja hedelmänsydämiä.

Martta Ingmarintytär leikkasi kangaspuista hienon palttinansa ja rupesi kirjailemaan nimiä pyyhkeisiin ja ruokaliinoiniin, jotka olivat aiotut hänen langolleen ja kälylleen. Ja hän hymyili ajatellessaan, että nyt he kotipuoleessa saavat nähdä hänen vielä muistavan entisen taitonsa kutoa hienoa ja tiivistä kangasta, vaikka olikin Jerusalemissa.

Molemmat Amerikassa olleet Ingmarintyttäret sitoivat päällyspapereita aprikoosi- ja persikkahillopurkkeihin, ja niiden pohjiin he kirjoittivat rakkaita nimiä, joita he eivät voineet muistella muuten kuin vesissä silmin.

Israel Tuomaanpojan vaimo leipoi mesileipätaikinaa, ja sitä paitsi hänellä oli uunissa piirakka silmällä pidettävänä. Piirakka oli aiottu Ingmarin ja Gertrudin evääksi, mutta mesileivät, jotka voivat säilyä kuinka kauan tahansa, heidän piti koskematta viedä Myckelsmyran eukolle, joka oli siistinä ja pyhäpuvussa seisonut tienvieressä, kun Jerusalemin matkalaiset olivat ajaneet siitä ohi, ja Eeva Gunnarintyttäreille, joka kerran oli kuulunut heidän pariinsa.

Sitä myöten kuin pikku kääröt valmistuivat, ne vietiin Gertrudille, ja hän pani ne kaikki paikalleen suureen matka-arkkuun.

Mutta jollei Gertrud olisi ollut niin perehtynyt syntymäpitäjänsä, ei hän olisi voinut ottaa toimittaakseen näitä kaikkia eri lähetyksiä niiden oikeille omistajille, sillä joidenkuiden osoitteet olivat hyvin hullunkurisia. Hän sai pariinkin kertaan ajatella, ennen kuin arvasi, mistä hän löytäisi "Ranssun, joka asui tienhaarassa", ja "Liisan, joka oli Petter Laurinpojan sisar", ja "Erkin, joka toissa vuonna oli lautamiehen renkinä".

Ljungo Björninpojan poika Gunnar toi isoimman käärön. Se oli osoitettu "Katrille, joka oli vieruskumppanini koulussa ja oli salokyliltä kotoisin". Sukunimeä hän ei muistanut; mutta tälle Katrille hän oli suutaroinut parin kiiltonahkakenkiä, joissa oli korkeat, käyristetetyt korot. Hän tiesi tunnossaan, että sen kauniimpaa kenkätyötä siirtokunnassa ei ikinä ollut tehty. "Ja vie hänelle terveiset, että tulee tänne minun luokseni niinkuin kotoa lähtiessä sanottiin", hän sanoi jättäessään käärön Gertrudin huostaan.

Mutta suurtaalolliset tulivat Ingmarin luokse ja jättivät hänelle kirjeitä ja tärkeitä toimia. "Ja sitten sinä käyt kirkkoherran ja lautamiehen ja koulumestarin luona", he lopuksi aina sanoivat, "ja kerro heille,

että olet omin silmin nähnyt meidän olevan hyvissä oloissa ja että me asumme oikeassa talossa emmekä maakuopissa, ja että me teemme työtä ja saamme kelvollista ravintoa ja että me elämme siivosti oikeiden ihmisten lailla."

Siitä lähtien kun Boo oli tavannut Ingmarin Josafatin laaksossa, olivat heidän välinsä olleet hyvin ystävälliset, ja Boo oli kaikkina joutohetkinään istunut Ingmarin luona, kun tämä taudin aikana oli muutettu erityiseen vierashuoneeseen. Mutta sinä päivänä, jolloin Gertrud oli Öljymäeltä tultuaan luvannut lähteä Ingmarin mukana Taalainmaahan, ei Boo ollenkaan pistäytynyt sairashuoneeseen. Ingmar kyseli häntä monta kertaa, mutta kukaan ei ollut Boota tavannut.

Boon poissaolo alkoi Ingmaria yhä enemmän vaivata, kun pitemmälle päivä kului. Ensi hetkenä hän oli ollut Gertrudin myöntymisestä hyvillään ja onnellisena. Hän oli silloin ollut vain kiitollinen saadessaan luvan viedä hänet pois tästä vaarallisesta maasta, jonne Gertrudin oli hänen syystään ollut melkein pakko lähteä. Ja tosin hän yhä vieläkin oli siitä iloisissaan, mutta vähitellen hänessä selveni selvenemistään se tunne, että hän ikävöi vaimoansa. Viimein hän ei enää voinut pitää mahdollisena koko tämän aikeensa toteuttamista. Väliin hänestä tuntui olevan pakko kertoa Gertrudille koko elämänsä, mutta tarkemmin mietittyään hän ei sitä kuitenkaan rohjennut. Saatuaan tietää hänen pitävän toisesta Gertrud varmaan heti ensimmäiseksi kieltäytyisi lähtemästä hänen kanssaan kotimatalle. Eihän hän edes tiennyt, kenestä Gertrud piti, hänestä itsestäänkö vai jostakin muusta. Välistä hän oli luullut Boota siksi, mutta nyt viime aikoina hänen oli täytynyt huomata, ettei Gertrud koko siirtokunnassa oloaikanaan ollut rakastanut ketään muuta kuin sitä, jota hän kävi Öljymäellä odottamassa. Ja nyt hänen maailmaan palatessaan kenties vanha rakkaus Ingmariin herää hänessä uudelleen. Ja jos niin kävisi, silloin Ingmarin kai olisi parempi mennä hänen kanssaan naimisiin ja koettaa tehdä hänet onnelliseksi, kuin koko elämänsä ajan kaipailla toista, jota ei koskaan voisi saada omakseen.

Mutta vaikka hän näin koetti omaa itseään vastustaa, hän kuitenkin yhä sitkeämmin kiintyi tuohon vastenmielisyyteen, joka häntä kiusasi. Kääre silmillä istuessaan hän näki alati edessään vaimonsa kuvan. Ihan nähtävästihän minut on määrätty kuulumaan hänen kanssaan yhteen, hän ajatteli. Ei kenelläkään muulla ole minuun mitään valtaa.

Tiedän jo, mistä syystä minä oikeastaan rohkenin ryhtyä tähän yritykseen, hän jatkoi. Tahdoin olla yhtä kunnan mies kuin isä. Samoin kuin hän nouti äidin vankilasta kotiin, minä aion noutaa Gertrudin Jerusalemissa. Mutta nyt minä käsitan, ettei se voi minulta käydä niinkuin isältä. Keskitiehen minä jään, sillä minähän pidän toisesta.

Iltapuolella Boo viimein tuli Ingmarin luo. Hän jäi ovensuuhun seisomaan, ikään kuin aikoen heti lähteä tiehensä. "Kuulin sinun kyselleen minua", hän sanoi. — "Niin kyselin", sanoi Ingmar, "nyt minä näet olen lähtöaikeissa." — "Tiedän jo, että se nyt on päätetty", Boo ihan lyhyesti virkkoi.

Ingmarin silmät olivat kääreessä. Hän käänsi päätään sinnepäin, missä Boo seiso, ikään kuin olisi toivonut hänet näkevänsä. "Puheestasi kuuluu, että sinulla on kiire", hän sanoi. — "Onhan minulla yhtä toista askarta." Boo astui askelen oveen päin. — "Olisin muuten tahtonut kysyä sinulta hiukan."

Boo kääntyi takaisin huoneeseen, ja Ingmar alkoi uudestaan: "Mitenkähän on, Boo, etköhän sinä tahtoisit lähteä pariksi kuukaudeksi kotona käymään? Luulen, että äidistäsi olisi hyvin mieluista saada sinua nähdä." — "En käsitä, miten sinun päähäsi sellaista johtuu", sanoi Boo. — "Minä kyllä kustantaisin matkan, jos mielesi tekisi nyt lähteä mukaan", Ingmar jatkoi. — "Vai niin", Boo sanoi. — "Niin kyllä", sanoi Ingmar yhä enemmän innostuen, "äitisi hän on minun ainoa tätini, ja tahtoisin häntä ilahduttaa sillä, että hän saisi kerran vielä nähdä sinua ennen kuolemaansa." — "Sinä kai veisit mukaasi vaikka koko siirtokunnan", Boo sanoi melkein ivallisesti.

Ingmar vaiken kerrassaan. Muuta hän ei enää ollut osannut toivoakaan kuin että Boo lähtisi hänen mukanaan kotiin. Nyt minä uskon, että Gertrud ennemmin voi ruveta pitämään hänestä kuin minusta, kun hän vain lähtisi mukaamme, hän ajatteli. Hän on aina ollut Gertrudille uskollinen, niin, ja tottahan sekin jotakin vaikuttaa, kun hän itse pitää Gertrudista.

Parin silmänräpäyksen päästä Ingmar kuitenkin alkoi uudelleen toivoa. Taisin vain tulla tyhmästi pyytäneeksi, hän ajatteli, oma syyni se kai on, ettei hän suostu. "No niin", hän sanoi ääneen, "totta puhuen minä tällä tarkoitin enimmäkseen vain omaa etuani." Boo ei vastannut. Ingmar kuulosti hetken aikaa vastausta, mutta jatkoi sitten, kun sitä ei tullut: "En oikein ymmärrä, mitenkä minä tulen Gertrudin kanssa toimeen tällä rasittavalla matkalla. Jos minun on kuljettava näin kääre silmillä, niin on aina vaarallista astua veneeseen tai veneestä pois, kun meitä soudetaan laivaan. Eikä ole helppoa kavuta köysitikapuissa ja muissa sellaisissa. Aina on hätä käsissä, että jospa sattuisi astumaan harhaan ja putoamaan mereen. Kun olisi miehinen mies mukana, tuntisi olevansa turvassa." — "Kyllä kai sinä siinä oikeassa olet." — "Eikä Gertrud taitaisi osata ostaa meille pilettejäkään." — "Sitä mieltä minäkin olen, että sinun pitäisi ottaa joku saattomies." — "Niin", sanoi Ingmar iloisesti, "kyllähän sinä sen

ymmärrät, että minun on pakko saada joku täältä mukaan." — "Kysyisit Gabrielia. Hänen isänsä varmaan olisi iloisissaan, kun saisi häntä nähdä."

Ingmar vaikenä taas. Aloittaessaan sitten uudestaan hän oli hyvin alakuloisena. "Olin ajatellut saada sinut lähtemään mukaani." — "Ei, älä veikkonen pyydä minua mihinkään sellaiseen", Boo sanoi. "Minun on niin hyvä olla täällä siirtokunnassa. Voithan sinä saada saattajaksi kenen muun tahansa." — "On siinä ero sillä kenenkä saa, sinähän olet matkustellut paljon enemmän kuin kukaan muu." — "En minä sittenkään voi lähteä."

Ingmar kävi yhä enemmän rauhattomaksi. "Tässä minä sitten olen pahasti pettynyt", hän sanoi. "Olisin luullut sinun jotakin tarkoittavan sillä, kun sanoit tahtovasi olla minun ystäväni." Boo katkaisi äkkiä hänen puheensa. — "Kiitoksia vain tarjouksestasi, mutta en luule sinun voivan keksiä sellaista syytä, joka muuttaisi mieleni, niin että nyt minä lähdän pois omille askareilleni." Heti sen sanottuaan hän kääntyi ympäri ja meni tiehensä, ennen kuin Ingmar ennätti lisätä sanaakaan.

Kim Boo oli eronnut Ingmarista, ei hänellä olisi voinut huomata olevan mitään sellaista kiirettä, josta hän puhui. Hän meni vallan hitaasti portista ulos ja istui maahan suuren sykomoripuun juurelle. Oli jo ilta, päivänvalo oli jäljettömiin häipynyt, mutta tähdet ja pieni tuikkiva nousukuu loistivat kauniisti.

Tuskin viittä minuuttia hän oli siellä istunut, kun portti hiljaa aukeni ja Gertrud tuli ulos. Hän jäi hetkiseksi katselemaan ympärilleen, mutta sitten hän huomasi Boon. "Boo, sinäkö se olet?" hän sanoi ja tuli istumaan maahan hänen viereensä.

"Arvasinpa oikein, että täällä ulkona minä sinut tapaan", hän sanoi. — "Niin, täällähän me olemme istuneet monena iltana", sanoi Boo. — "Niin olemme", Gertrud sanoi, "mutta tämä kai on viimeinen." — "Niin, viimeinenhän se on."

Boo istui hyvin suorana ja jäykkänä, hänen äänensä oli kylmä ja kova, ikään kuin hän ei olisi paljon viitsinyt käydä koko puheenaiheeseen.

"Ingmar kertoi aikovansa pyytää sinua meille matkatoveriksi." — "Niin, jo hän sitä minulta kysyi", Boo sanoi, "mutta minä en suostunut." — "Tiesinhän minä sen, ettei sinua haluta lähteä mukaan", sanoi Gertrud.

He istuivat kauan aikaa aivan sanattomina, ikään kuin olisivat olleet toisilleen ventovieraita, mutta Gertrud käänsi vähän väliä kasvonsa Boohon päin ja katseli häntä. Boo istui pää hiukan jäykästi kenossa ja katsoi taivaalle.

Äänettömyyttä oli kauan kestänyt, kun Boo viimein sanoi kääntämättä katsettaan tähdistä tai muuten liikauttamatta: "Eikö sinua palella, kun istut ulkona näin kauan?" — "Lähdenkö minä sitten pois, sitäkö sinä tahdot?" sanoi Gertrud. Pään nyökkäyksellä Boo sen myönsi, mutta kaiketi hän ei luullut Gertrudin sitä pimeässä näkevän. Ääneen hän sanoi: "Kyllä minusta on hauskaa, että sinä täällä istut."

"Tulin tänne siitä syystä tänä iltana", Gertrud sanoi, "kun ei ole varmaa, tapaammeko enää toisiamme näin yksin ennen poislähtöäni. Ja ajattelin, että nyt minulla on tilaisuus kiittää sinua niistä kerroista, jolloin sinä aamuisin saatoit minua Öljymäelle." — "En minä sitä tehnyt kuin omaksi huvikseni", Boo sanoi. — "Kiittäisin sinua myöskin siitä kerrasta, jolloin kävit hakemassa vettä Paratiisinkaivosta", sanoi Gertrud hymyillen. Boo näytti aikovan vastata, mutta sanojen sijaan tuli vain nyyhkytyksen tapainen ääni.

Boon koko olento tuntui Gertrudista tänä iltana sanomattoman liikuttavalta, ja hän sääli häntä sydämensä pohjasta. Surku minun tulee häntä, kun hän ei koskaan enää saa minua nähdä, hän ajatteli. Hän on niin lujatahtoinen, ettei valita, ja kuitenkin hän on, sen tiedän, rakastanut minua koko ikänsä. Kun edes osaisin jotakin sanoa lohduttaakseni häntä! Voi, kun löytäisin sellaiset sanat, joita hän voisi mielensä huviksi muistella iltaisin istuessaan yksinään tässä puun juurella!

Mutta tätä ajatellessaan Gertrud tunsu, että hänen omakin sydämensä ikään kuin rusentui surun kourissa ja että outo, kangistava virtaus valui hänen ruumistaan pitkin. Onhan totta, että minäkin vastedes monesti kaipaamaan Boota, hän ajatteli, meillä on viime aikoina ollut niin paljon puhumista. Minä olen nyt tottunut näkemään hänen seestyvän ja ilahtuvan, aina kun olemme yksin sattuneet, ja oikein hyvää on tehnyt, kun on lähellä sellainen, joka aina on tyytyväinen minuun, vaikka millä lailla menettelen.

Hän istui ääneti vähän aikaa. Hän tunsu kaipauksen kasvavan aivan kuin äkkinäinen tauti. Mitä tämä on, mitä tämä on? hän ajatteli. Ei suinkaan Boosta eroaminen voi tuottaa minulle näin raskasta surua.

Yht'äkkiä Boo rupesi puhumaan. "Ajattelen tässä erästä asiaa", hän sanoi, "joka koko iltana ei ole väistynyt silmiäni edestä." — "Kerro minulle mitä se on!" pyysi Gertrud innostuneena. Tuntui kuin

hänen sydämensä olisi keventynyt heti kun Boo herkesi olemasta vaiti. — "Niin", Boo sanoi, "Ingmar mainitsi kerran jotakin siitä sahasta, joka hänellä on Ingmarilan likellä. Hän taisi sillä tarkoittaa, että minun pitäisi lähteä hänen mukanaan ja vuokrata se." — "Kovinhan Ingmar näyttääkin tulleen sinun ystäväksesi", sanoi Gertrud, "sitä sahaa hän pitää arvokkaimpana koko omaisuudestaan." — "Nyt sen sahan pärinä on soinut korvissani koko illan", Boo sanoi. "Koski pauhaa, ja sirkkeli helisee, ja pölkyt virrassa jyskivät kolhien toinen toistaan. Etpä usko, kuinka kauniilta ne äänet sointuvat. Ja sitten minä tässä ajattelen, miltä tuntuisi tehdä omintakeista työtä, olla jossakin oma isäntänsä eikä aina alistua tällaiseen siirtokuntaelämään."

"Vai niin, vai sellaista sinä näin äänettömyydessä ajatteletkin", Gertrud sanoi hyvinkin kylmästi, sillä hän tunsi tavalla tai toisella pettyneensä Boon puheesta. "Eihän sinun sitä tarvitse kauan uneksia, et kuin lähdet vain saattamaan Ingmaria kotiin."

"On minulla sentään muutakin mielessä", sanoi Boo. "Ingmar näetkös mainitsi vielä, että hänellä on siellä sahan lähellä valmiina hirret mökin rakennusta varten. Hän sanoi valinneensa sen paikaksi kosken yläpuolella parin suuren koivun välissä olevan mäentörmän. Ja nyt minä olen sitä mökkiä kuvitellut kaiken iltaa. Näen sen ihan selvästi sekä ulkoa että sisältä. Näen oven edessä vihreät kuusenhavut ja näen takassa palavan pystyvalkean. Ja kun sitten tulen sahalta kotia, näen jonkun seisovan ovensuussa minua vartomassa."

"Kuulehan Boo, nyt alkaa tulla kylmä", sanoi Gertrud keskeyttäen. "Eikö sinustakin ole parasta nyt lähteä sisään?"

"Vai sinun nyt tekee mielesi sisään!" sanoi Boo.

Mutta he eivät silti nousseet paikaltaan, vaan istuivat vielä kauan aikaa vieretysten, hyvin harvoin mitään virkkaen.

Kerran Gertrud keskeytti äänettömyyden sanoen: "Luulin sinun, Boo, rakastavan siirtokuntaa enemmän kuin mitään muuta, enkä olisi uskonut sinun millään maailman mahdollia siitä eroavan."

"Ei niin", Boo sanoi, "kyllä minä sentään jonkin vuoksi siitä luopuisin." Gertrud istui uudelleen mietteissään ja kysyi viimein: "Etkö tahtoisit minulle sanoa, mitä se olisi?"

Boo ei vastannut heti, vaan vasta pitkän aikaa arveltuaan ja melkein tukahtuvalla äänellä: "Voin mielellänikin sen sinulle sanoa. Silloin sen tekisin, jos se tyttö, josta minä pidän, tulisi sanomaan, että hän minua rakastaa."

Gertrud jäi niin äänettömäksi, että tuskin uskalsi hengittää.

Mutta vaikk'ei yhtään sanaa lausuttu, oli Boo kuitenkin kuulevinaan Gertrudin sanovan jotakin sellaista, että hän rakastaa häntä, tai saman asian joillakin muilla sanoilla, sillä hän rupesi heti jatkamaan vallan sujuvasti: "Saat nähdä, Gertrud, että sinun rakkautesi Ingmariin vielä kerran herää."

"Sinä olet ollut jonkin aikaa hänelle suutuksissasi siitä, että hän sinut petti, mutta nyt, kun olet antanut hänelle anteeksi, sinä taas alat pitää hänestä samoin kuin ennen." Hän pysähtyi odottamaan vastausta, mutta Gertrud oli vaiti. "Hirveätä olisikin jollet sinä pitäisi hänestä", Boo sanoi. "Muistahan, mitä kaikkea hän on tehnyt saadakseen sinut takaisin! Hän olisi tahtonut vaikka tulla sokeaksi ennen kuin lähteä ilman sinua kotiin." — "Niin, hirveätä se olisi, jollen minä hänestä pitäisi", Gertrud myönsi miltei sammuvalla äänellä. Hänelle selveni, että hänen sielunsa sisimmässä oli tähän päivään muuttumatta säilynyt se ajatus, ettei hän voinut pitää kenestäkään muusta kuin Ingmarista.

"En minä voi, Boo hyvä, nyt tänä yönä sitä päättää", sanoi Gertrud. "En tiedä, mikä minussa oikein on. Mutta älä nyt puhu minulle Ingmarista."

Ja sitten he taas vuorotellen ottivat puheeksi, että heidän pitäisi mennä sisälle, mutta jäivät kuitenkin alalleen, kunnes Katri Ingmarintytär tuli ulos ja huusi heitä. "Ingmar pyytää teitä molempia luokseen sisälle", hän sanoi.

Sillä aikaa kun Gertrud puheli Boon kanssa oli Katri nimittäin sattunut olemaan Ingmarin luona. Katri oli puhunut siitä, mitä terveisiä hän tahtoi lähettää Ingmarin mukana kotiin. Hän pitkitti tahallaan keskustelua, nähtävästi sen vuoksi, että hänellä oli Ingmarille jotakin sanomista, joka tuntui hänestä vaikealta lausua.

Viimein hän sanoi niin hitaasti ja välinpitämättömällä äänellä, että jokainen Ingmarien suvun tuntija olisi arvannut hänen tulleen pääasiaansa: "Ljungo Björn on äsken saanut kirjeen Petter veljeltään." — "Vai niin", sanoi Ingmar. — "Niin, nyt näen, että minä kohtelin sinua väärin silloin, kun kerran juteltiin minun kamarissani, kohta sinun tultuasi", Katri sanoi. — "Et ollenkaan", sanoi Ingmar, "sinä vain sanoit,

mitä pidit oikeana." — "Ei niin, sillä nyt tiedän sinulla olleen pätevät syyt erota Barbroosta", Katri sanoi. "Ljungo Petter kirjoittaa, ettei koko ihminen ole mikään häävi." — "Minä en ikinä ole Barbroosta puhunut pahaa sanaa", sanoi Ingmar. — "Nythän kerrotaan, että sillä on lapsi siellä Ingmarilassa." — "Miten vanha se lapsi on?" Ingmar kysyi. — "Tässä elokuussa se kuuluu syntyneen." — "Se nyt ainakin on valhe", sanoi Ingmar iskien kädellään pöytään. Lyönti oli vähällä sattua Katrin käteen, joka oli pöydällä. — "Lyömäänkö nyt rupeat?" hän sanoi. — "En nähnyt, että kätesi oli siinä", Ingmar sanoi.

Katri puhui samasta asiasta vielä vähän aikaa, ja Ingmar alkoi heti rauhoittua. "Ymmärräthän, ettei minun ole sellaista hauska kuulla", hän sanoi. "Menisitkö sinä nyt viemään Ljungo Björnille minun terveiseni, ettei hän päästä sitä huhua liikkeelle, ennen kuin nähdään, onko se ihan totta." — "Kyllä minä pidän huolta, että hän pysyy vaiti", Katri sanoi. — "Ja sitten olisi hyvä, jos voisit toimittaa Boon ja Gertrudin käymään täällä minun luonani", Ingmar sanoi.

Kun Gertrud ja Boo tulivat sairashuoneeseen, istui Ingmar kyyryssä selin pimeässä nurkassa. Alussa he tuskin häntä huomasivatkaan. "Mitä sinä haluat, Ingmar?" sanoi Boo. — "Sitä teille tahdoin sanoa, että minä olen sitoutunut tehtävään, joka on yli minun voimaini", Ingmar sanoi. Hän istui huojutellen edestakaisin ruumistaan. — "Ingmar", sanoi Gertrud käyden lähelle häntä, "kertoisit nyt suoraan huolesi minulle! Emmehän me koskaan, lapsuudesta saakka, ole mitään toisiltamme salanneet." Ingmar istui yhä tuskissaan. Gertrud tuli ihan hänen luokseen ja laski kätensä hänen päänsä päälle. "Minäpä luulen arvaavani, mikä sinua vaivaa", hän sanoi.

Ingmar nousi äkkiä pystyyn. "Etkä tiedä, Gertrud, äläkä suotta arvaile", hän sanoi. Samassa hän otti lompakkonsa taskusta ja antoi sen Gertrudille. "Löydätkö siitä suurta kirjettä, joka on kirkkoherralle osoitettu?" — "Löydän", Gertrud sanoi, "tässä se on." — "Nyt minä pyytäisin sinua sen lukemaan", sanoi Ingmar. "Tai lukekaa se Boon kanssa yhdessä. Kirjoitin sen heti alussa tänne tultuani, mutta silloin minussa oli vielä miestä jättää se lähettämättä."

Boo ja Gertrud istuutuivat nyt pöydän ääreen lukemaan. Ingmar jäi istumaan nurkkaan. Siellä hän kuunteli, kun he käänsivät kirjeen lehtiä. Nyt he lukevat sitä kohtaa, hän ajatteli, ja nyt taas sitä. Nyt he ovat päässeet siihen asti, missä Barbroo kertoo minulle Birger Sven Petterinpojan juonesta, jolla hän sai meidät mieheksi ja vaimoksi. Nyt he ovat siinä kohdassa, kun hän osti hopeapikarin takaisin, ja nyt he ovat ennättäneet Stigge Börjenpojan kertomukseen asti. Ja nyt Gertrud saa tietää, etten minä enää pidä hänestä, nyt hän oikein näkee, minkälainen raukka minä olen.

Huoneessa oli hievahtamaton hiljaisuus. Gertrud ja Boo eivät liikahtaneet muulloin kuin lehteä kääntäessään. He tuskin näyttivät uskaltavan hengähtää.

Ja miten Gertrud voi käsittää sitä, että minä juuri tänään huomaan sen mahdottomaksi, että minun nyt, juuri hänen myönnyttyään, on mahdotonta olla hänelle sanomatta pitäväni Barbroosta? Ingmar ajatteli.

Ja ymmärränkö minä edes itse itseäni: mitenkä minun juuri silloin, kun kuulin Barbroosta parjauksia, tuntui mahdottomalta olla toiseen sidottuna? En ymmärrä enää, minkä vallan ohjissa kuljen; tokko edes enää lienen terve koko ihminen?

Hän kuunteli hartaasti, odotti lakkaamatta, että toiset edes jotakin virkkaisivat, mutta kuuli vain paperinlehtien ratinaa.

Viimein hän ei kestänyt enää kauempaa, vaan kohotti hyvin hiljaa siteen siltä silmältä, jolla vielä näki.

Sitten hän katsahti Boohon ja Gertrudiin. He lukivat yhä, ja molempain päät olivat niin liki toisiaan, että he istuivat miltei poski poskessa, ja Boo oli kiertänyt käsivartensa Gertrudin vyötäisille.

Ja mitä pitemmälle he lehti lehdeltä luvussaann ennättivät, sitä lähemmäksi toisiaan he painautuivat. Heidän poskensa olivat hehkuvan punaiset, he nostivat väliin päänsä kumarasta ja katsoivat syvästi toisiaan silmiin, ja heidän silmänsä olivat tavallista tummemmat ja säteilevämmät.

Kun he vihdoin olivat päässeet viime arkin loppuun, näki Ingmar Gertrudin painautuvan ihan Boon rintaa vasten, ja niin he istuivat syleillen toisiaan hyvin liiketuksen valtaamina ja juhlallisina. Tuskin he olivat muuta käsittäneetkään kaikesta lukemastaan, kuin että nyt ei mikään enää estänyt heidän rakkauttaan. Ja Ingmar liitti hiljaa ristiin suuret kätensä, jotka näyttivät vanhan, kärsineen ihmisen käsiltä, ja kiitti Jumalaa. Ja kauan kesti ennen kuin yksikään heistä liikahti.

* * * * *

Siirtolaiset kokoontuivat suureen saliin pitämään aamurukousta. Se oli viimeinen tässä talossa pidetty hartaushetki, johon Ingmar ottaisi osaa. Hänen ja Gertrudin ja Boon piti parin tunnin perästä lähteä maitse Jaffaan.

Boo oli edellisenä päivänä kertonut mrs Gordonille ja parille muulle siirtokunnan johtajalle, että hän aikoi Ingmarin mukana lähteä kotipitäjään ja jäädä sinne. Hänen oli silloin täytynyt kertoa kaikki Ingmarin vaiheet. Mrs Gordon istui kauan miettien mitä oli kuullut ja sanoi sen jälkeen: "En luule kenenkään voivan ottaa omalletunnon, jos teemme Ingmarin vielä entistä onnettomammaksi. Siksi en tahdo estää sinua lähtemästä kotiin hänen kanssaan. Mutta minusta tuntuu, että tällainen lähtö saa sinut Gertrudin kanssa kerran vielä palaamaan luoksemme. Olen varma siitä, ettette koskaan ole muualla oikein tyytyväisiä."

Mutta jottei Ingmarin ja toisten lähdön edellä mitenkään hyvä sopu rikkoutuisi, päätettiin siirtokunnan muille jäsenille ilmoittaa vain, että Boo lähti Ingmaria ja Gertrudia saattamaan ollakseen apuna vaivalloisella matkalla.

Juuri ennen aamurukousten alkua talutettiin Ingmar kokoussaliin. Mrs Gordon nousi silloin ylös ja kävi häntä vastaan. Hän tarttui Ingmarin käteen ja talutti hänet viereensä istumaan. Hän oli asettanut mukavan tuolin hänelle ja hyvin huolellisesti auttoi häntä istuutumaan siihen.

Sitten miss Young, joka istui urkujen ääressä, aloitti aamuvirren, ja sitä seurasi tavallinen aamurukous.

Mutta kun mrs Gordon oli lopettanut lyhyen raamatunselityksen, joka hänen oli tapana pitää joka aamu, nousi vanha miss Hoggs ylös ja rukoili, että Jumala antaisi siunauksensa Ingmarin matkalle ja soisi hänen onnellisesti päästä kotiin. Sitten nousi amerikkalaisia ja syyrialaisia toinen toisensa jälkeen rukoilemaan, että Jumala johdattaisi Ingmarin totuuden oikeaan valoon.

Muutammat puhuivat hyvin kauniin sanoin. He lupasivat rukoilla joka päivä Ingmarin, rakkaimman veljensä, puolesta ja toivottivat hänelle jälleen terveyttä. Ja kaikki toivoivat, että hän palaisi Jerusalemiin.

Vieraiden puhuessa olivat ruotsalaiset äänettöminä. He istuivat vastapäätä Ingmaria ja katselivat häntä.

Ingmaria katsellessaan he ehdottomasti johtuivat ajattelemaan, miten turvallista ja rehellistä ja hyvin järjestettyä heidän vanhassa maassaan kaikki oli. Niin kauan kuin Ingmar oli täällä heidän joukossaan, he olivat olleet huomaavinaan jotakin siitä täälläkin. Mutta nyt Ingmarin lähtiessä alkoi turvattomuudentunne heitä ahdistaa. He tunsivat ikään kuin eksyneensä laittomaan maahan kaikkien niiden keskeen, jotka säästämättä ja armotta taistelivat keskenään ihmissieluista.

Ja sitten he alkoivat murhemielin ajatella kotia. He näkivät koko seudun ja sen talot ja vainiot. Ja ihmiset kulkivat rauhallisina ja hiljaa teillä, kaikki oli turvallista, päivät kuluivat vaihteluitta, ja toinen vuosi oli niin toisensa kaltainen, ettei niissä huomannut minkäänlaista eroa.

Mutta talonpoikain juuri muistellessa kotiseudun suurta hiljaisuutta johtui heidän mieleensä, miten huumaavan suurta nyt oli ollut joutua elämään, saada elämälleen oikea päämäärä ja päästä irtautumaan päivien harmaasta yksitoikkoisuudesta.

Ja eräs heistä kohotti äänensä ja alkoi rukoilla ruotsiksi ja sanoi: "Minä kiitän sinua, Jumala, että olet antanut minun tulla Jerusalemiin."

Sitten he nousivat toinen toisensa jälkeen ja kiittivät kaikki Jumalaa siitä, että hän oli johdattanut heidät Jerusalemiin.

He kiittivät häntä rakkaasta siirtolasta, joka oli heidän suuri ilonsa. He kiittivät häntä siitä, että heidän lapsensa jo pienuudesta asti saivat oppia elämään yhteishengessä kaikkien ihmisten kanssa. He odottivat, että nuorista tulisi paljon täydellisempiä kuin he itse olivat. He kiittivät vainoista ja kärsimyksistä, he kiittivät siitä ihanasta opista, jota heidät oli kutsuttu harjoittamaan.

Ei yksikään istuutunut todistamatta suuresta onnestaan. Ja Ingmar ymmärsi heidän sanoneen sen hänen takiaan, jotta hän saisi sen käsityksen ja niin kotonakin kertoisi, että he kaikki olivat onnellisia.

Heitä kuunnellessaan Ingmar oikaisi hiukan suurempana istumaan. Hän kohotti päänsä pystympään, ja jäykkä piirre hänen suunsa ympärillä kävi selvemäksi.

Viimein, kun todistusten tulva oli asettunut, miss Young viritti virren, ja sen jälkeen kaikki luulivat juhlan olevan lopussa ja nousivat lähteäkseen. Mutta silloin mrs Gordon sanoi: "Tänään laulamme myöskin ruotsalaisen laulun."

Silloin ruotsalaiset alkoivat saman laulun, jonka he olivat kotimaastaan lähtiessään laulaneet. "Kerran toisemme kohdatahan", he lauloivat, "loistoss' armahan Eedenin maan."

Ja laulun kaikuessa kaikkien mieli heltyi, ja kyynelöt tulvivat useimpain silmiin. Sillä nyt he taasen ajattelivat kaikkia niitä, joita heidän täytyi kaivata ja joita he eivät saaneet ennen tavata kuin taivaassa.

Mutta samassa kun laulu loppui nousi Ingmar ja koetti sanoa pari lausetta. Hän tahtoi lausua heille parisen sanaa ikään kuin viestinä siitä maasta, jonne hän taas lähti. "Minä ajattelen, että te täällä tuotatte suurta kunniaa meille kotona oleville", hän sanoi. "Minä ajattelen, että kaikki ilahtuvat tavatessaan teidät missä tahansa, taivaassa tai maan päällä. Ajattelen, ettei mikään ole niin kaunista kuin nähdä ihmisiä, jotka suurin uhrauksin harjoittavat vanhurskautta."

PYHIINVAELLUKSELTA PALATTUA

Nyt on kerrottava mitä Barbroo Svenintyttäreille tapahtui Ingmarin lähdettyä Jerusalemiin.

Kun Ingmar oli ollut poissa kuukauden päivät, huomasi Ingmarilan Vanha-Liisa, että Barbroo oli ja pysyi levottomana. Hänen silmissään oli eukon mielestä aina ihmeellisen hurja katse. Enpä lainkaan ihmettelisi, hän ajatteli, jos hän jonakin päivänä tulisi mielenvikaan.

Eräänä iltapuhtena hän alkoi tutkistella Barbroota. "Minua ihmetyttää, mikä sinua oikein vaivaa", hän sanoi. "Pienenä tyttönä ollessani näin eräänä talvena Ingmarilan emännän silmissä samanlaisen tuikkeen kuin sinulla nyt." — "Oliko se se lapsensa surmaaja?" kysyi Barbroo vilkastuen. — "Oli", sanoi eukko, "ja nyt minusta alkaa tuntua kuin sinulla olisi sama mielessäsi." Barbroo ei vastannut tähän suoraan. — "Kun minä olen kuullut tuota vanhaa tapausta kerrottavan", hän sanoi, "olen kummastellut siitä vain yhtä seikkaa." Vanha-Liisa kysyi, mikä se sitten olisi. — "Sitä, että miksei hän lopettanut itseään myöskin."

Vanha-Liisa oli istunut kehräämässä. Hän laski kätensä pyörälle pysäyttääkseen sen ja loi silmänsä Barbroohon. "Ei ole ihme että sinun on ikävä odotella pienokaista nyt, kun miehesi on sinut jättänyt", hän sanoi hitaasti. "Hänellä ei tietysti lähtiessään ollut aavistustakaan siitä?" — "Emme sitä tienneet kumpikaan, ei hän enkä minä", sanoi Barbroo matalalla äänellä, ikään kuin suru olisi häntä niin painostanut, ettei hän kyennyt puhumaan. — "Mutta nyt sinä varmaankin kirjoitat hänelle." — "En", sanoi Barbroo, "ainoana lohtunani on juuri se, että hän on poissa." Eukko laski kahuissaan kätensä rukiin pyörältä. — "Sekö sitten muka on lohtua?" hän huudahti. Barbroo seiso ikkunan luona tuijottaen suoraan eteensä. — "Etkö tiedä, missä kiroissa minä olen?" sanoi hän koettaen tehdä äänensä vakavaksi ja rauhalliseksi. — "Tiedän kyllä, ainahan jotakin selville saa, kun väenpirtissä käänteilekse", eukko sanoi. "Olen kuullut, että olet Surumäen sukua."

He olivat hetkisen vaiti. Vanha-Liisa polkea suristi rukkiaan, vähän väliä katsahtaen Barbroohon, joka seiso vielä ikkunan ääressä, silloin tällöin vavahdellen ikään kuin horkassa. Noin viiden minuutin päästä eukko keskeytti työnsä ja kävi ovea kohti. "Mihin menet?" Barbroo kysyi. — "Saatanhan tuon sanoa. Menen etsimään jotakin ihmistä, joka kirjoittaisi Ingmarille."

Barbroo asettui ihan hänen tielleen. — "Jätä se tekemättä", hän sanoi. "Ennen kuin se kirje on kirjoitettu, olen minä jo Långforsin koskessa."

He seisoivat nyt vastatusten katsellen toisiaan. Barbroo oli kookas ja väkevä. Vanha-Liisa luuli hänen aikovan väkisin häntä pidättää. Mutta äkkiä Barbroo purskahti nauruun ja väistyi tieltä. "Kirjoita vain", hän sanoi, "ei se minua haittaa. Silloin minun on vain tehtävä loppu tästä ennemmin kuin aioin." — "Ei sentään", sanoi eukko, joka huomasi parhaaksi olla varuillaan Barbroon kanssa, kun hän oli niin toivottomana. "En minä kirjoita. En tahdo pakottaa sinua maltittomiin tekoihin." — "Ei, kirjoita vain!" sanoi Barbroo. "En minä sillä pidä väliä. Ymmärräthän, että minun kuitenkin täytyy lopettaa itseni. Ja kenellähän olisi tuntoa pitkittää tällaista kurjuutta iankaiken."

Eukko meni takaisin rukiin ääreen ja istuutui kehräämään. "Etkös lähde kirjettä toimittamaan?" sanoi Barbroo kulkien hänen jäljessään. — "Saisikohan sinun kanssasi puhua pari järkevää sanaa", sanoi Vanha-Liisa. — "Miks'ei", Barbroo sanoi, "puhu pois vain."

"Ajattelen sillä lailla", Vanha-Liisa sanoi, "että lupaisin pitää kaikki salassa, jos vain sinä suostut jättämään lapsen vahingoittamatta ja itsesi myöskin, kunnes nähdään, käykö niinkuin sinä luulet." Barbroo jäi seisomaan miettimään. — "Lupaatko, että sitten saan tehdä, mitä tahdon?" — "Lupaan", sanoi eukko, "sitten saat tehdä mitä haluat, sen minä lupaan." — "Olisi minun mielestäni sen saman vallan hyvin voinut tehdä yksin tein", sanoi Barbroo välinpitämättömän näköisenä. — "Olen viime

aikoina luullut sinun ennen kaikkea toivoneen, että Ingmar saisi sovittaa, mitä on rikkonut", sanoi eukko, "mutta tuskin siitä nyt mitään tulee, jos hän saa kuulla sellaisia uutisia." Barbroo säpsähti ja koetti sydäntään. — "Käyköön sitten sinun tahtosi mukaan", hän sanoi, "mutta se on raskas lupaus. Sinun tulee tarkkaan muistaa, ettet petä minua."

He pitivätkin hyvin sopimuksensa. Vanha-Liisa ei ilmaissut asiaa kenellekään, ja Barbroo oli sen jälkeen niin varuillaan, ettei kukaan aavistanut mitä hänelle piti tapahtua. Hänen onnekseen tuli sinä vuonna aikainen kevät. Lumi sulii metsistä jo maaliskuussa. Barbroo antoi heti ensimmäisten vihreiden korsien maasta kohottua ajaa osan elukoita karjamökille, joka oli kaukana yksinäisellä salolla. Hän itse lähti Vanhan-Liisan kanssa sinne niitä hoitamaan.

Sitten toukokuun lopulla lapsi syntyi. Se oli tälläkin kertaa poika, mutta paljon huonomman näköinen kuin se, joka Barbroolle syntyi edellisenä keväänä. Se oli pieni ja heikko ja kirkui alituisen. Kun Vanha-Liisa näytti lasta Barbroolle, hymyili tämä katkerasti. "Suotta sinä pakotit minun elämään tuon lapsen takia", hän sanoi. — "Ei kukaan niin pienestä näe, mikä siitä vielä voi tulla", eukko sanoi. — "Muista nyt lupauksesi, että annat minun tehdä, mitä tahdon", sanoi Barbroo lujasti. — "Kyllä muistan", eukko sanoi, "mutta ensin minun täytyy tietää, että se on sokea." — "Älä ole olevinasi niin tietämätön, kun kuitenkin näet, minkälainen tämä lapsi on", sanoi Barbroo.

Barbroo itse oli huonompana kuin viime kerralla. Koko ensi viikon hän oli niin heikko, ettei voinut nousta sängystä. Lapsi ei maannut tuvassa, vaan eukko oli kätkenyt sen pieneen latoon, joka oli karjamökin tanhualla. Hän hoiti sitä yötä päivää, juotti sille vuohenmaitoa ja sai vaivaa nähden sen pysymään hengissä. Pari kertaa päivässä hän toi sen sisään tupaan. Silloin Barbroo aina kääntyi seinään päin, jottei tarvitsisi nähdä sitä.

Eräänä päivänä Vanha-Liisa seiso karjamökin pienessä ikkunassa ja katseli ulos. Hän piteli lasta käsivarsillaan, se kirkui tapansa mukaan, ja eukko säälitteli itsekseen sen pienuutta ja kurjuutta. "Kas, kas", sanoi hän äkkiä ja kumartui eteenpäin paremmin nähdäkseen, "tuolta tulee oikein kylävieraita." Hetken perästä hän toi pojan Barbroolle. "Ota sinä lapsi siksi aikaa. Menen tästä tulijoiden luokse ja kiellän heitä sisään tulemasta, kun sinä olet sairas." Hän laski lapsen vuoteelle, ja Barbroo antoi sen maata koskematta siihen. Se kirkui koko ajan voimainsa takaa. Vanha-Liisa tuli hetken päästä takaisin. "Tuon lapsen kirkuna kuuluu yli koko salon", hän sanoi. "Jollet saa sitä vaikenemaan, niin mahdotonta sitä on pitää ihmisiltä salassa." Sitten hän lähti uudelleen, eikä Barbroo tiennyt muuta keinoa kuin tarjota lapselle rintaa.

Eukko oli kauan aikaa ulkona. Hänen takaisin tullessaan lapsi nukkui, ja Barbroo makasi kyljellään ja katseli sitä. "Älä ole peloissasi", sanoi Vanha-Liisa. "Eivät he mitään kuulleet ja lähtivätkin ihan toiseen suuntaan kulkemaan." Barbroo katsahti häneen raskaasti. — "Nyt luulet varmaan tehneesi hyvin", hän sanoi. "Etkö luule minun ymmärtävän, ettei siellä ulkona ketään ollut, peloitit vain minua saadaksesi minut ottamaan lapsen." — "Voin viedä sen uloskin, jos niin on", eukko sanoi. — "Maatkoon nyt tuossa niin kauan, kunnes herää."

Illemmällä eukko taas tahtoi viedä pojan pois. Se oli silloin ääneti ja hyvällä päällä ja aukoi ja sulki pikku käsiään. "Missä sinä pidät häntä öisin?" Barbroo kysyi. — "Se makaa tuolla ulkona heinäladossa." — "Annatko sinä hänen maata siellä kuin kissanpoikasen?" — "En luullut tämän lapsen olostani niin suurta väliä pidettävän. Mutta saa se olla sisällä tuvassakin, jos niin tahdot."

Kun poika oli kuusipäiväinen, istui Barbroo vuoteella katsellen, miten eukko kapaloi sitä. "Sinähän pitelet sitä vallan kehnosti", Barbroo sanoi, "ei ole ihmekään, että hän huutaa niin kovin." — "Olen minä ennenkin lapsia hoitanut", eukko sanoi. "Luulen minä ymmärtäväni ne asiat yhtä hyvin kuin sinäkin." Barbroo oli hetken vaiti, mutta ajatteli itsekseen, ettei hän ollut ikinä nähnyt kenenkään pitelevän lasta niin pahasti. — "Sinähän kolhit poikaa niin, että sen kasvot ovat ihan mustansiniset", hän sanoi kärsimättömästi. — "Pitäisikö muka mokomaa vaihdokasta vaalia kuin prinssiä ikään!" sanoi eukko vihoissaan, "mutta kosk'en minä kelpaa, niin koeta itse." — Ja tämän sanottuaan hän lennätti lapsen Barbroolle ja lähti ulos.

Barbroo otti lapsen vastaan. Hän kapaloi sen ja sai pojan pian vaikenemaan ja rauhoittumaan. "Näetkös, että nyt se on vaiti", sanoi hän ylpeän näköisenä, kun Liisa tuli takaisin. — "Aina toki ennen minun lapsenhoitoani on kiitetty, minkä minä olen kuullut", sanoi eukko uudelleen ja oli pitkän aikaa nyreillä nenin.

Tämän jälkeen Barbroo kuitenkin otti lapsen omaan hoitoonsa. Eräänä päivänä, kun hän vielä oli makuulla, pyysi hän Liisalta puhdasta kapaloriepua. Eukko vastasi, ettei hänellä ollut yhtään. Kaikki olivat juuri pesussa. Barbroo punehtui, ja kyynelät tulvivat hänen silmiinsä. "Tätä lasta hoidetaan kuin kerjäläisakan kakaraa", hän sanoi pikaisuudessa. — "Sinun olisi itsesi pitänyt sitä hiukkasen ajatella", sanoi eukko. "Mutta sanopa, millä ihmeen tavalla olisit toimeen tullut, jollen minä olisi keräillyt kaikenlaisia vaatekappaleita ja tuonut mukani." Kaikki muistui taas Barbroon mieleen. Hänen

menneentalvinen synkkä epätoivonsa valtasi nyt hänet, niin että hän uudestaan kävi ankaraksi. — "Parempi tämän lapsen olisi ollut vaikkapa ilman mokomaa hoitoa", hän sanoi.

Seuraavana päivänä Barbroo nousi jalkeille. Hän otti esiin neulan ja lankaa ja alkoi leikellä lakanaa kappaleiksi ommellakseen siitä vaatteita pojalle. Hetken aikaa sitä tehtyään hän joutui uudelleen synkkiin ajatuksiinsa. Eipä oikein kannata ruveta sille tällaisia laittelemaan. Parasta olisi, kun heittäytyisin suohon sen kanssa; sinne meidän molempain kumminkin on mentävä.

Hän lähti ulos katsomaan Vanhaa-Liisaa, joka lypsi lehmiä, ennen kuin niitä ajettiin metsään. "Tiedätkö sinä, Liisa, kuinka pitkän ajan päästä siitä saa selvän, näkeekö se lapsi?" — "Menee siihen vielä noin kahdeksan päivää tai ehkä parisen viikkoa, ennen kuin voi olla ihan varma", eukko vastasi. — Barbroo meni takaisin sisään jatkamaan työtään. Sakset eivät leikatessa käyneet tasaisesti, kun hän tunsu kättänsä vapisuttavan. Pian hänen ruumiinsa rupesi tuisemaan joka paikasta, ja hänen täytyi keskeyttää työnsä vähäksi aikaa. Hyvä Jumala, miten minun laitani oikein on! Voiko olla mahdollista, että minä siitä tuln näin vavistuttavan iloiseksi, kun saan pitää poikaa muutamia viikkoja huostassani?

Vanha-Liisa sai nyt täällä metsässä paljon häärimistä. Hänen täytyi yksinään sekä ajaa karja laitumelle että pitää koko maitopuolesta huolta. Barbroo ei huolinut muusta kuin pojan vaalimisesta eikä ollenkaan joutanut eukkoa auttamaan. "Pitäisi sinun, Barbroo, toki tehdä jotain muutakin eikä vain istua tuohon poikaan tuijottamassa", eukko sanoi kerran, kun oli koko päivän puuhaamisesta vullan katketakseen väsynyt. Barbroo nousi ja lähti menemään ulos karjamökistä, mutta kääntyi jo kynnyksellä. — "Saat sitten kesällä apua", hän sanoi. "Näinä päivinä minä en tahdo lähteä pojan luota."

Kun Barbroo nyt oppi yhä enemmän rakastamaan lasta, ajatteli hän samalla itseksensä, että hän tekisi sille kaikkein armeliaimmin, jos toteuttaisi ensi aikeensa. Se pysyi alati heikkona ja sairaalloisena. Se ei ruvennut oikein kasvamaan, vaan jäi melkein yhtä pieneksi kuin oli ollut maailmaan tullessaan. Ja kaikkein enimmäkseen Barbroota huolestutti, kun sen silmät aina olivat turvoksissa ja verestävinä. Tuskin se edes yrittikään nostaa silmäluomiaan.

Sitten Vanha-Liisa eräänä päivänä alkoi ihan kuin sattumalta puhua lapsen iästä. "Nyt, Barbroo, poika on jo kolmen viikon vanha." — "Eipäs ole", sanoi Barbroo, "ei kuin huomenna vasta." — "Vai niin", sanoi eukko, "minä kai sitten laskin väärin, mutta kyllä olen muistavinani, että keskiviikkona se syntyi." — "Mikä sinun on, kun et sallisi minun pitää häntä vielä edes yhtä päivää!" Barbroo sanoi.

Seuraavana aamuna Vanha-Liisa pukeutuessaan sanoi Barbroolle: "Täällä lähitienoilla alkavat laitumet olla lopussa. Täytyy ajaa lehmät vähän kauemmas metsään. Illaksi minä kyllä ehdin kotiin." Barbroo kääntyi kiivaasti häneen päin, ikään kuin jotakin sanoakseen, mutta puristi huulensa suppuun ja oli vaiti. "Aioitko jotakin?" eukko kysyi. Hänestä näytti kuin Barbroon olisi tehnyt mieli pyytää häntä jäämään kotiin. Siitä ei sentään mitään tullut.

Illalla eukko hiljalleen ajoi karjaa kotiinpäin. Hän kulki ja huhui lehmiä, jotka oiustivat milloin miltäkin puolen tietä ja seisahtuivat nyhtämään jokaista vihreää mätästä. Eukon maltti loppui. Pitkin matkaa hän äyski noille junkkareille. "Niin no", hän lopuksi sanoi, "ei sinun, Liisa, kannata tuolla lailla innota. Kyllä kotiin kiireettäkään ehtii näkemään, mikä siellä odottaa."

Hänen avatessaan karjamökin ovea istui Barbroo kiikuttaen poikaa povellaan ja laulaen sille. "Voi hyvä Jumala, miten kauan sinä, Liisa, viivyttelet!" hän huudahti. "En ymmärrä, mikä nyt tässä hädässä auttaa. Katsohan, miten sen pojan iho on rohduksissa." Ja hän tuli näyttämään paria punaista täplää lapsen kaulassa. Vanha-Liisa oli jäänyt kynnykselle seisomaan, löi ihmeissään käsiään yhteen ja nauroi. Barbroo katsoi häneen vullan hämillään. "Eikö nuo rohtumat sitten ole vaarallisia?" hän sanoi. — "Kyllä ne huomiseksi paranevat", sanoi eukko yhä uudestaan purskahtaen nauruun. Barbroo kummasteli sitä yhä enemmän, mutta muisti viimein, kuinka hädissään eukko varmaankin oli tämän päivää ollut. — "Niin, olisi kyllä meille kaikille ollut parasta, jos olisin sen tehnyt", hän sanoi, "se kai sinunkin tarkoituksesi oli, koska lähdit tänä päiväksi tiehesi." — "Viime yönä minä maatessani ajattelin, mitä oikein tekisin", eukko vastasi, "ja silloin joku ääni minulle sanoi, että tuo se kyllä paraiten pitää itsestään huolen, jos minä jätän sinut sen kanssa yksiksesi."

Kun kaikki ilta-askareet oli tehty ja he olivat levolle rupeamassa, sanoi eukko Barbroolle: "Saako nyt lapsi varmasti jäädä eloon?" — "Saa", Barbroo sanoi, "jos Jumala tahtoo antaa sille terveyttä, jotta minä saan sen pitää." — "Mutta jospa siitäkin nyt tulee sellainen vähämielinen ja sokea lisäksi?" — "Sellainen hän kyllä on, sen minä jo tiedän", Barbroo sanoi, "mutta sittenkään minä en saata sille mitään pahaa tehdä. Olen kiitollinen, kun sellaisenakin saan hänet pitää hoidossani."

Eukko istui sängynlaidalle ja mietiskeli. "Kun nyt kerta näin on käynyt", hän sanoi, "niin kai sinä tästä kirjoitat Ingmarille." Barbroo näytti vullan kauhistuneelta. — "Luulin sen olevan sinun mieleesi, että tämä lapsi saa jäädä eloon", hän sanoi, "mutta jos sinä Ingmarille kirjoitat, silloin en takaa, mitä teen." — "Mitenkähän ihmeellä sinä muutenkaan tästä selviät?" eukko sanoi. "Voihan kuka tahansa joskus

saada tietää, että sinulla on lapsi ja sitten kirjoittaa tai kertoo sen hänelle." — "Minä ajattelinkin koettaa pitää tätä kaikkea salassa, kunnes Ingmar joutuu Gertrudin kanssa naimisiin."

Vanha-Liisa istui taas ääneti ja mietti näitä sanoja kotvan aikaa. Hän näki niin selvästi Barbroon halun heittäytyä vaikka minkälaiseen onnettomuuteen, ettei uskaltanut ruveta hänen kanssaan väittelemään. "Sinä olet ollut kovin hyvä meitä kaikkia Ingmarilan vanhuksia kohtaan", eukko viimein hitaasti sanoi. "Eipä ole kumma, jos tahdomme pitää sinut vastakin emäntänämme." — "Jos minä jonkin kerran olen sinulle hyvää tehnyt, niin sen sinä tuhatkertaisesti korvaat, kun tottelet minua tässä asiassa."

Sovittiin sitten Barbroon tahdon mukaan, eikä koko kesänä kukaan saanut tietää lapsen olemassaolosta. Kun vieraita sattui karjamökille tulemaan, pantiin poika heinälatoon piiloon. Se Barbroota vain huolestutti, miten hän saa sen salatuksi syksymmällä, kun hänen täytyy palata takaisin kylään. Sitä hän mietti ja aprikoi joka päivä.

Mutta tunti tunnilta hänen rakkautensa lapseen yhä kasvoi, ja samalla hänen mielensä rauhattomuus hiukan väheni. Poikakin alkoi vähitellen vahvistua, vaikka sen kasvaminen ja varttuminen yhä vielä kävi hitaasti. Kaiken kesää se pysyi pahana itkemään, ja silmäluomet olivat aina turvoksissa ja punaisina, niin että tuskin sietivät olla auki. Barbroo ei hetkistäkään epäillyt, että lapsi oli mieluinen, ja vaikk'ei hän nyt ajatellut muuta kuin antaa hänen elää, oli hänellä kuitenkin pojan tähden monta tukalaa hetkeä. Useimmiten ne sattuivat öisin, ja silloin hän tavallisesti nousi ja asettui katselemaan lasta. Sillä oli hyvin rumat kasvot, kellahtava iho ja ohut punaisensekainen tukka. Nenä oli hyvin lyhyt ja alahuuli liian iso, ja nukkuessaan se kurtisti silmäkulmiaan niin, että otsaan tuli syvät rypyt. Siinä poikaa katsellessaan Barbroosta tuntui, että nuo olivat oikean älypuolen kasvot, ja hän makasi valveillaan koko yön ja itki sitä, että hänen pojastaan tulee sellainen raukka. Mutta lapsi heräsi aikaisin aamulla, lepäsi kylläلتä nukkuneena ja hyvätuulisena vasussa, joka sille oli laitettu heijaksi, ja ojenteli käsiään Barbroota kohti, kun hän sille puhui. Silloin Barbroo uudelleen tyyntyi ja maltoi mieltään. "Tokkohan ne toiset, joilla on terveitä lapsia, voivat niin rakastaa niitä kuin minä tätä vaivaisraukkaa", hän sanoi Vanhalle-Liisalle.

Aika kului, ja kesän loppu jo lähenei. Barbroo ei vielä ollut päässyt selville pulmasta, miten hän kotiin tultuaan onnistuisi pitämään lasta salassa. Väliin ei tuntunut olevan muuta neuvoa jäljellä kuin matkustaa maasta pois.

Syyskuun alussa oli kerran pimeä ja kolkko ilta. Ulkona satoi ja tuuli, ja Barbroo ja Liisa istuivat lämmitellen takkavalkean ääressä. Barbroo makuutti lasta polvillaan, ja tapansa mukaan hän istuessaan mietti, kuinka voisi estää Ingmaria saamasta mitään tietää.

Muuten hän tulee minun luokseni takaisin, hän ajatteli. En tiedä, millä tavalla hänet saan ymmärtämään, että minä tahdon yksin kantaa taakkani.

Juuri hänen sitä ajatellessaan karjamökin ovi ihan arvaamatta aukeni ja muuan kulkija tuli sisään.

"Jumala rauhan antakoon", mies tervehti. "Olipa onni, että osuin tupaanne. En olisi päässyt kylille tässä pilkkopimeässä, mutta silloin pisti päähäni, että Ingmarilan karjamökkihän kuului olevan näillä tienoin."

Mies oli köyhä vaivainen, joka ennen aikaan oli elellyt kulkukauppiaana. Nyt hänellä ei ollut rihkamata kaupan, vaan hän kierteli kerjuulla. Tuskin hän sentään oli niin köyhä, että hänen olisi ollut pakko elää toisten armoilla, mutta hän ei enää voinut lakata kulkemasta talojen väliä ja utelemasta kuulumisia.

Ensi katseellaan hän karjamökissä tietysti huomasi lapsen. Hänen silmänsä suurenivat, kun hän sen näki.

"Kenenkäs tuo on?" hän heti kysyi. Naiset olivat kumpikin hetkisen vaiti, mutta sitten Vanha-Liisa sanoi lyhyesti ja vakaasti: — "Se on Ingmar Ingmarinpojan."

Mies näytti vielä enemmän kummastuvan. Hän joutui siitäkkin hämilleen, kun oli päässyt sellaisen perille, jota hänen ei kenties olisi ollut lupa tietää. Sekaannuksissaan hän kumartui lasta katselemaan. "Kuinkahan vanha noin pikkuinen olento oikeastaan voi olla?" hän sanoi. Tällä kertaa Barbroo ehätti vastaamaan: "Se on noin kuukauden."

Mies oli naimaton eikä paljon lapsista ymmärtänyt. Hän ei voinut nähdä, että Barbroo häntä petti. Hän katsahti vallan pelästyneenä Barbroohon, joka ei ollut siitä tietääkseen. — "Vai niin, vai kuukauden se vasta on", hän sanoi. — "Niin", Barbroo vastasi rauhallisesti kuten äskenkin. Tuo vanha mies punastui eikä osannut mitään sanoa, mutta Barbroo ei näyttänyt koko asiasta yhtään välittävän. Mies kyllä huomasi, että Vanha-Liisa varoitellen viittoi Barbroolle, mutta tämä istui pää kenossa eikä näyttänyt eukon merkeistä välittävän. Tuo vanhus tuskin valhetta arastelee, mies ajatteli, mutta

Barbroosta näkee, että hän pitää itseään sellaiseen liian hyvänä.

Seuraavana aamuna mies tarttui Barbroon käteen ja puristi sitä uskottavalla tavalla. "Minä kyllä olen vaiti", hän sanoi. — "Hyvä, sitä minä odotankin", Barbroo sanoi.

"En minä ikinä ymmärrä, mikä sinun päähäsi pisti, Barbroo", sanoi eukko heti miehen lähdettyä. "Mitä sinä rupeat itseäsi vastaan valehtelemaan?" — "Ei minun muu auttanut." — "Ja uskot vielä, että Reppu-Johannes sellaista asiaa salaa!" — "Ei ole tarkoituksaan, että hän sitä salaa." — "Onko tarkoituksesi saada ihmiset uskomaan, ettei tämä ole Ingmarin lapsi?" — "On", sanoi Barbroo, "nythän sen olemista on vallan mahdotonta enää salata. Nyt ei mikään muu auta kuin jättää heidät siihen uskoon." — "Ja tuohonko sinä uskot saavasi minut suostumaan", eukko sanoi. — "Suostuttava sinun on, jollet tahdo, että tällaisesta älypuolesta tulee Ingmarilan perillinen."

Syyskuun puolivälissä oli karjamökkien hoitajain aika palata kotiin. Barbroo ja Liisa silloin myös siirtyivät Ingmarilaan. He huomasivat heti, että uutiset Barbroosta jo kiertelivät pitkin kyliä. Hän ei nyt enää koettanutkaan salata, että hänellä oli lapsi, mutta oli kovin varuillaan, ettei kukaan vain sitä näkisi. Hän piti sitä alati piilossa Vanhan-Liisan luona pesutuvan takahuoneessa. Hänestä tuntui sietämättömältä antaa kenenkään edes vilkaisemalla nähdä, että se oli sairas ja ettei siitä ikinä tule oikeaa ihmistä.

Oli vallan luonnollista, että Barbroota tänä syksynä kovin soimattiin ja halveksittiin. Ihmiset eivät viitsineet peitelläkään ajatuksiaan hänestä, ja Barbroo alkoi pian niin arastella heitä, ettei olisi tahtonut kertaakaan lähteä kotoa pois. Mutta oman talon väkikin käyttäytyi häntä kohtaan toisin kuin ennen. Rengit ja piit supattelivat hänen kuultensa ilkeitä pistopuheita, ja hänen oli hyvin vaikeata saada heitä tottelemaan.

Tästä kaikesta tuli äkkiloppu. Vahva-Ingmar oli Ingmarin ulkomaallaoloajan asunut talossa ja hoitanut siellä isännyyttä. Eräänä päivänä hän kuuli jonkun rengin hävyttömästi vastaavan Barbroolle ja sivalsi silloin miestä korvalle niin, että tämä hoipertui päin seinään. "Saat vastakerralla lisää, jos tuollaisia vielä kuulen", ukko sanoi.

Barbroo katsoi häneen kummastuneena. "Paljon kiitoksia tästä", hän sanoi. Vahva-Ingmar kääntyi ympäri ja loi häneen varsin ankaran silmäyksen. "Ei kestä kiittää", hän sanoi. "Mutta niin kauan kuin sinä olet Ingmarilassa emäntänä, minä kyllä pidän huolta, että väki sinua kohtelee kunnioittavasti."

Vähän syksymmällä tuli Jerusalemista tieto, että Ingmar ja Gertrud olivat lähteneet sieltä matkalle. "Ehkä he jo ovat kotona, ennen kuin nämä rivit teidät tapaavat", oli kirjeessä. Ensin tämän kuultuaan Barbroo tunsu mielensä suuresti keventyvän. Nyt hän oli varma siitä, että Ingmar ajaa eroasian loppuun asti, ja silloin, vapaaksi päästyään hänen ei enää tarvitse kantaa tätä raskasta ylenkatseen taakkaa.

Mutta päivemmällä, hänen arkiaskareissa puuhatessaan, olivat kyynelet aina vähän päästä pulpahtaa hänen silmiinsä. Tämä oli sentään sydäntä särkevää tämä lopullinen ero hänen ja Ingmarin välillä. On niin sanomattoman tyhjää, kun heillä kahdella ei enää ole mitään toistensa kanssa tekemistä.

* * * * *

Eräänä aamupäivänä syksyn lopulla kävi koululla paljon vieraita. Gertrud oli eilispäivänä tullut kotiin, ja nyt hän oli asettanut suuren pöydän Stiina äidin keittiöön ja sille levittänyt kaikki kotipitäjäisille lähetetyt lahjat, jotka hän oli tuonut Jerusalemista mukanaan. Hän oli koululaisten mukana lähettänyt sanan kaikkialle, että kellä oli siirtolaisten joukossa sukulaisia tai ystäviä, tulkooot koululla käymään. Ja nyt heitä tuli pitkässä saatossa. Höökin Matti ja Ljungo Björnin veli Petter ja monta muuta. Ja Gertrud jakoi kullekin, mitä heille oli tuleva, ja kertoi Jerusalemista, siirtokunnasta ja matkamiesten ihmeellisistä vaiheista Pyhässä maassa.

Boo Maununpoika oli koulussa koko aamupuolen ja auttoi Gertrudia kertomisessa, mutta Ingmaria ei näkynyt. Hän oli koko matkan ollut varma, että se, mitä Katri sanoi Barbroosta, oli pelkkää juorupuhetta, mutta kun hän nyt kotipitäjään tultuaan oli kuullut sen olevan totta, ei hän ensi alussa tuntenut sietävänsä nähdä ainoakaan ihmistä. Hän oli asettunut Boon vanhempien luo asumaan; siellä hän sai olla mielensä mukaan rauhassa, sillä kukaan ei ollut hänestä tietääkseen.

Päivemmällä rupesi väentulva koulussa asettumaan, ja kerran Gertrud oli hetkisen yksinkin keittiössä. Silloin muuan kookaskasvuinen ja ryhdikäs nainen tuli sisään. Kukahan hän lienee? ajatteli Gertrud, sepä on kumma, että tällä paikkakunnalla on sellaisiakin, joita en tunne.

Vieras tuli suoraan Gertrudin luo ja ojensi hänelle kättä. "Jos oikein arvaan, niin olet Gertrud", hän sanoi. "Tahtoisin sinulta tiedustaa, onko se totta, mitä kuulin, ettei Ingmar menekään sinun kanssasi naimisiin." Gertrud oli vähällä pahastua, kun outo ihminen noin vain äkkisuoraan tuli häneltä sellaista kysymään. Mutta sitten hänen mieleensä juolahti, että se on varmaan Barbroo, Ingmarin vaimo.

"Ei, emme me Ingmarin kanssa mene naimisiin", hän sanoi. Toinen huokasi ja kääntyi oveen päin. — "En voinut uskoa sitä, ennen kuin omin korvin kuulin."

Barbroo ajatteli vain, mitä vaikeuksia hänelle tästä koituu. Ingmar tulee nyt kotiin vallan vapaana miehenä ja kaiketi vielä yhtä rakastuneena häneen kuin matkalle lähtiessään. En ikimaailmassa minä nyt tohdi antaa hänen aavistaa, että hän on lapsen isä, Barbroo ajatteli. Tiedänhän, ettei hän ilkeäisi olla ihmisten ilmoilla, jos jättäisi minut yksinäni ponnistelemaan sairaan lapsen kanssa. Hän pyytäisi kyllä minua uudestaan vaimokseen, enkä minä voisi sitä kieltää, ja silloin sama surkeus alkaisi taas alusta. Mutta kovalle ottaa sekin, kun koko elämänsä saa kärsiä ansaitsematonta häpeää.

Juuri kynnyksellä seisoessaan hän kääntyi Gertrudiin päin. "Ingmar ei kai nyt tahdo tulla kotiinsa", hän sanoi matalalla äänellä. — "Ehkei hänen ole luvallista mennä kotiinsa, ennen kuin te olette saaneet oikean avioeron", sanoi Gertrud. — "Tokkopa hän muutenkaan lähtisi kotiin", arveli Barbroo.

Gertrud riensi silloin Barbroon luo. "Kuulehan, minäpä luulen, että sinä valehtelet omaksi syyksesi", hän puhkesi puhumaan. "Sitä minä olen koko ajan sanonut, ja nyt sinut nähtyäni minä olen siitä varma." — "Miten minä voin valehdella?" Barbroo sanoi. "Minullahan on lapsi." — "Sinä kohtelet Ingmaria väärin", sanoi Gertrud. "Et usko, kuinka hän sinua kaipa. Hän joutuu turmiolle koko mies, jollet ilmoita hänelle totuutta." — "Ei siinä mitään ilmoittamista ole", sanoi Barbroo.

Gertrud seisoj katsellen häneen sellaisin silmin, kuin olisi niillä tahtonut häntä pakottaa. "Saisitko sinä lähetetyksi sanaa Ingmarille?" sanoi Barbroo. — "Tottahan minä hänelle sanan saan menemään." — "Ilmoita sitten hänelle, että Vahva-Ingmar on kuolemaisillaan. Ingmarin pitäisi tulla kotiin sanomaan hänelle hyvästit. Minua hänen ei tarvitse tavata." — "Miksei, kyllä teidän kummankin olisi parasta tavata toisenne", Gertrud sanoi.

Barbroo kääntyi uudelleen oveen päin, mutta sen avattuaan hän kääntyi takaisin. "Eihän liene totta, että Ingmar on sokea?" — "Hän menetti toisen silmänsä, mutta toinen on nyt terve." — "Kiitos nyt tästä", sanoi Barbroo. "Oli oikein hauska saada nähdä sinua", hän lisäsi ja katsoi ystävällisesti Gertrudiin. Sen jälkeen hän sulki oven ja poistui.

Tästä oli nyt noin tunti kulunut. Ingmar oli menossa Ingmarilaan heittämään hyvästiä Vahvalle-Ingmarille. Hän ei kulkenut nopeasti, näytti kuin joka askelesta olisi ollut paljon vaivaa.

Vähän matkan päässä tienvieressä oli pieni kallellaan oleva mökki, ja melkoisen kaukaa Ingmar näki erään miehen ja naisen astuvan ulos sen ovesta. Mies oli köyhän ja resuisen näköinen, ja Ingmar oli huomaavinaan, että nainen pisti jotakin hänen käteensä. Sen jälkeen nainen lähti kiireesti tietä myöten astumaan Ingmarilaan päin.

Kun Ingmar kulki tuvan ohi, seisoj mies vielä kynnyksellä. Hän käänteli ja luki muutamia hopearahoja, jotka olivat hänen kourassaan. Ingmar tunsi hänet oitis. Se oli Stigge Börjenpoika.

Stigge ei nostanut silmiään ennen kuin Ingmarin ohimentyä. Silloin hän rupesi huutamaan häntä. "Varro, Ingmar, varrohan! No, mutta odota nyt, hyvä ihminen, sillä minulla on asiaa!" Hän juoksi tielle seisomaan, mutta kun Ingmar yhä eteni taakseen katsomatta, näytti hän kiukustuvan. "No niin, se on oma syysi", hän huusi, "olisin muuten kertonut sinulle ilahduttavan seikan."

Kotvasen päästä Ingmar jo oli tavoittamaisillaan sen naisen, joka oli Stigge Börjenpojan luota lähtenyt. Naisella oli nähtävästi kiire ja hän riensi minkä voi. Kun hän kuuli jonkun ehättävän jäljestäpäin, luuli hän sitä Stiggeksi ja sanoi päättään kääntämättä: "Tyydy nyt siihen, mitä sinulle annoin. Enempää rahaa minulla ei ole." Ingmar ei sanonut mitään, vaan kulki yhä kovemmin. "Saat ensiviikolla lisää, kun et vain tästä Ingmarille virka", nainen sanoi. Samassa Ingmar oli tavoittanut hänet ja laski kätensä hänen olalleen. Nainen tempautui irti ja kääntyi tiuskahtaen ympäri.

Nähdessään nyt, että se, joka hänen takanaan seisoj, oli Ingmar eikä Stigge, hän hyvin iloisesti hämmästyen löi käsiään yhteen. Mutta kun heidän katseensa sattuivat yhteen, kohosi Ingmarin käsivarsi hitaasti ylös ja hänen otsansa kurtistui syviin ryppyihin. Hän näytti olevan halukas nujertamaan hänet maahan.

Nainen ei pelästynyt. Hän seisoj paikallaan ja vilkaisi kerran Ingmariin, mutta väistyi sitten hiljaa hänen tieltään. "Ei toki, Ingmar", hän sanoi, "älä minun tähteni tee itseäsi onnettomaksi!"

Ingmar päästi kätensä painumaan. "Sitten minä pyydän sinulta anteeksi", hän sanoi vastahakoisesti ja kylmästi. "En kärsinyt nähdä sinua Stiggen seurassa." Barbroo vastasi hyvin hiljaa: "Älä luule, etten minä olisi kiitollinen, jos kuka tahansa minut vapauttaisi tästä elämästä."

Sanaakaan sen enempää virkkamatta Ingmar lähti astumaan tien toista puolta aivan ääneti.

Barbrookin kulki ääneti. Vähän väliä kyynel pulpahtivat hänen silmiinsä. Voi voi tuota miestä, joka ei edes tahdo puhua kanssani, kun näin pitkästä aikaa viimein tavataan! Voi voi, mihin onnettomuuteen me kumpikin jouduimme!

"Varmaan minun olisi parempi sanoa hänelle totuus.", hän välistä ajatteli. "Minä en voi kestää tätä hänen ylenkatsettaan. Parempi on sanoa hänelle totuus ja sen jälkeen surmata itseni."

Yht'äkkiä hän päätti yrittää puhua Ingmarin kanssa. "Et kysy, miten Vahvan-Ingmarin laita on." — "Pianhan joudutaan perille, jotta saan itse nähdä", Ingmar sanoa jurautti.

"Hän tuli tänä aamuna minun luokseni", Barbroo sanoi, "ja kertoi yöllä saaneensa sanan, että hän tänään kuolee." — "Eikös hän ole sairas?" kysyi Ingmar. — "Hän on kaiken vuotta kärsinyt kolotustautia ja on myötäänsä valitellut, kun ei sinua kuulunut takaisin, jotta hän olisi päässyt kuolemaan. Hän sanoi, ettei hän voi täältä päästä, ennen kuin sinä palaat pyhiinvaellukselta." — "Mutta eikö hän tänään ole erityisen sairas?" — "Ei ole, samanlaista se on kuin ennenkin, mutta hän uskoo varmasti kuoleman olevan tulossa ja on jo varuilla mennyt makuulle peräkamarin sänkyyn. Hänen päähänsä on nyt pistänyt, että hänen kuolinvuoteensa pitää olla ihan samanlainen kuin isäsikin, ja kirkkoherra ja lääkäri oli välttämättä noudettava hänen luokseen, koska heidät oli Suur-Ingmarillekin haettu. Hän kyseli myöskin sitä kaunista ryijyä, joka oli Suur-Ingmarin peittona, mutta sitä meillä ei enää ollut tallella. Se oli huutokaupassa myyty." — "Niin, paljonhan siinä huutokaupassa myytiin", virkkoi Ingmar. — "Eräs tytöistä muisteli, että Stigge Börjenpoika olisi tuon ryijyn huutanut, ja minä ajattelin, että pitäisi koettaa saada se hankituksi, jotta Vahva-Ingmar saisi, mitä hänen mielensä teki. Ja minulla oli niin hyvä onni, että sain sen takaisin ostetuksi. Tässä se minulla on", hän sanoi näyttäen kääröä, jota kantoi kädessään.

"Aina sinä olet talon vanhuksia kohdellut hyvin", sanoi Ingmar. Hänen äänensä oli hyvin tyly ja kova, vaikka sanojen piti olla ystävällisiä. Enempää hän ei ruvennut virkkamaan, ja taas vaivuttiin äänettömyyteen. Barbroo katseli tietä pitkin ikävöivin silmin. Tämä kestää hirveän kauan tämä kotimatka, hän ajatteli. Emme ehdi perille alle puolen tunnin, ja koko se aika minun täytyy kulkea tässä ja katsella tuota poloista. Enkä osaa hänen onnettomuuttaan lieventää. Vielä pahemminhan kävisi, jos sanoisin hänelle totuuden. Silloin hän uudelleen takaisi meidän molempain elämät yhteen. Mutta en ikäpäivänä minä ole ollut näin kovassa koetuksessa.

Hän koetti kiirehtiä käyntiään, mutta sekä hänen että Ingmarin kulku kävi hitaasti. Raskaat ajatukset takertuivat heihin kiinni ja pidättivät heidän askeliaan.

Vihdoin he olivat niin lähellä taloa, että piti vain veräjältä astua pihamaalle. Tässä Ingmar asettui Barbroon tielle.

"Koska nyt on tilaisuus, niin kysyn mieltäsi eräästä aikeestani, joka koskee meitä molempia", hän sanoi. "Sillä jollet sinä siihen suostu, niin me tuskin koskaan enää tapaamme toisiamme. Ajattelin ehdottaa, että me peruuttaisimme erohankkeen."

Ingmarin ääni tuntui hyvin kylmältä, ja hänen silmänsä välttivät Barbroota, katsellen tämän sivuitse talon vanhaa pihaa. Hän nyökkäsi päätä rakennusryhmille, joissa luukut ja matalat ikkunat melkein näyttivät mieltäväsiltä silmiltä. "Niin, nyt ne kaikki kyllä kurkistelevat minua", hän mutisi. "Ne kai tahtovat nähdä, enkö viimeinkin ole oppinut käymään Jumalan teitä."

"Olen tänä päivänä paljon ajatellut tulevaisuutta", Ingmar sanoi ääneen. "Minä en voi antaa sellaisen ihmisen kuin Barbroon joutua turmioon, olen itsekseni ajatellut. Minun on pakko ottaa hänet huostaani, mutta mieheksi ja vaimoksi tavallisuuden mukaan me emme voi ruveta. Ja nyt minä sinulta kysyisin, etkö halua lähteä minun kanssani Jerusalemiin, liittyäksemme siellä siirtokuntaan. Siellä on kelpo väkeä ja niin paljon omaisiamme, että sinä pian perehtyisit." Hän pysähtyi vähäksi aikaa kuullakseen mitä Barbroo vastaisi. — "Tahdotko sinä minun tähteni lähteä talostasi pois?" — "Tahdon vain tehdä, mikä on oikein." Hän puhui niin tylyllä äänellä, että Barbroota puistatti. — "Sinä olet jo menettänyt toisen silmäsi siellä ulkomailla, ja olen kuullut, että sinun oli pakko lähteä kotiin, jottet tulisi sokeaksi." — "Ei meidän kannata sitä ajatella", sanoi Ingmar. "Kaikki kyllä käy hyvin, kun vain tekee, minkä tietää oikeaksi."

Barbroo ajatteli taas, että säälistäkin hänen pitäisi sanoa Ingmarille totuus. Kova taistelu kävi hänessä, ja sanat olivat pulpahtaa esiin, mutta hän jaksoi kuitenkin hillitä tahtonsa ja olla vaiti. Ei, en minä tohdi saattaa häntä sellaiseen surkeuteen, hän ajatteli. Meidän on paras erota omille teillemme, sen tiedän, muuten minun on pakko surmata itseni.

Kun hän oli vaiti, sanoi Ingmar: "Nyt, Barbroo, meille tulee pitkät hyvästit." — "Niin tulee", sanoi Barbroo. Hän ojensi kättään, ja Ingmar tarttui siihen. Kun hän piti sitä omassaan, värähti hän niin, että koko ruumis vapisi. Hetkisen näytti siltä kuin hän olisi tahtonut vetää Barbroon rintaansa vasten ja

sulkea hänet rajusti syliinsä. "Minä käyn sisällä Vahvalle-Ingmarille sanomassa, että sinä olet tullut", sanoi Barbroo. — "Niin, tee se", Ingmar äkkiä sanoi päästäen käden irti.

* * * * *

Vahva-Ingmar oli makuulla peräkamarin sängyssä. Hänellä ei ollut tuskia, mutta sydän löi heikosti ja hengitys tuntui hetki hetkeltä käyvän vaikeammin. "Tosiaan se onkin sallimuksen tahto, että tämä päivä on viimeiseni", hän ajatteli.

Alussa maatessaan yksin hänellä oli viulu vieressään. Hän kosketti silloin tällöin vallan hiljaa sen kieliä ja oli silloin kuulevinaan kokonaisia sointuja ja lauluja. Lääkäriin ja kirkkoherran tultua hän siirsi viulun syrjempään ja kertoi heille ihmeellisistä tapahtumista, joita hän oli elämässään kokenut. Enemmän ne koskivat Suur-Ingmaria ja metsänväkeä, jonka hyvässä suosiossa hän kauan oli ollut. Mutta siitä asti kun Hellgum oli hakannut ruusupensaansa hänen tupansa edestä, ei hänen maallinen elämänsä ollut tahtonut onnistua.

Metsänväet olivat luopuneet häntä auttelemasta, ja kaikenlaiset vastukset olivat päässeet hänen kimppuunsa. "Kyllä uskotte, kirkkoherra, miten ilahduin", hän sanoi, "kun Suur-Ingmar viime yönä tuli luokseni sanomaan, ettei minun enää tarvitse hänen talostaan huolta pitää, vaan pääsen täältä rauhaan."

Hän oli hyvin juhlallinen, ja selvästi huomasi, että hän vallan varmaan uskoi kuolemansa olevan tulossa. Kirkkoherra virkkoi muutamin sanoin, ettei hän erittäin sairaalta näyttänyt, mutta lääkäri, joka oli tutkinut häntä ja kuunnellut hänen sydäntään, sanoi aivan vakaasti: "Ei, kyllä Vahva-Ingmar tietää, mitä sanoo. Ei hän tässä suotta kuolemaa varro."

Kun Barbroo tuli sisään ja levitti upean ryijyn vuoteelle, kalpeni ukko hieman. "Nyt on loppu lähellä", hän sanoi. Hän siveli hiljaa Barbroon kättä. "Kiitos sinulle tästä ja kiitoksia kaikesta. Ja sitten sinä anna minulle anteeksi, että olen viime aikoina ollut tyly sinua kohtaan." Barbroon heltymys puhkesi nyyhkytyksiin. Niin suuret määrät surua oli häneen kerääntynyt, että itku olikin aina likellä. Ukko silitti vielä kerran hänen kättään ja hymyili suopeasti hänen itkulleen. "Nyt Ingmarkin pian saadaan tänne", hän sanoi. — "Hän on jo täällä", sanoi Barbroo. "Minun piti vain käydä edeltä ilmoittamassa siitä sinulle."

Ingmarin astuessa sisään ukko vaivalloisesti nousi vuoteella istualleen ja ojensi hänelle kättä. "Terve kotiin tultuasi", hän sanoi. Ingmar tuli pahoille mielin, kun hänet näki. — "En olisi uskonut saavani sitä surua, että sinä juuri kotiintulopäivänäni asetut kuolinvuoteelle", hän sanoi. — "Et saa nyt moittia minua tästä", vastasi ukko ikään kuin anteeksipyytäen. "Muistathan, että Suur-Ingmar antoi minulle luvan tulla hänen luoksensa, kun sinä vain ehdit palata pyhiinvaellukselta."

Ingmar istahti sängynlaidalle. Ukko silitteli maatessaan hänen kättään, mutta ei pitkään aikaan virkkanut mitään. Kuolema näkyi jo kiireesti lähestyvän. Hän kalpeni yhä enemmän, ja hengitys kävi vaivalloisesti sihisten.

Sitten Barbroo lähti huoneesta ulos, ja ukko alkoi kysellä Ingmarin asioita. "Oliko hyvä tulla kotiin?" hän kysyi katsoen terävästi Ingmaria silmiin. — "Oli", vastasi Ingmar tynesti ja taputteli hänen kädenselkäänsä. "Oli vallan hyvä matka." — "Täällä on kerrottu, että olet tuonut Gertrudin mukasi, onko se totta?" — "Kyllä hän oli mukana, hän menee serkkuni Boo Maununpojan kanssa naimisiin." — "Ja sinä, Ingmar, oletko sinä siihen tyytyväinen?" — "Minä olen siihen vallan tyytyväinen", Ingmar vastasi eheällä äänellä.

Ukko katsoi tutkivasti häneen ja pudisti päätään. Näissä asioissa hänellä näytti olevan monta tuntamatonta puolta. "Miten sinun silmällesi on käynyt?" hän sanoi. — "Sen minä menetin Jerusalemissa", vastasi Ingmar huolettomasti. — "Oletko sinä siihenkin tyytyväinen?" ukko kysäsi. — "Tiedätkö sinä, Vahva-Ingmar, että Herra tahtoo ottaa jotakin korvausta siltä, jolle hän antaa niin suuren onnen." — "No, oletkos sinä sitten saanut jonkin suuren onnen?" — "Olen", Ingmar vastasi, "sainhan sovitetuksi sen, missä minä olin tehnyt väärin."

Kuoleva alkoi avuttomasti kääntelevä vuoteessaan. "Onko sinulla nyt tuskia?" Ingmar kysyi. — "Ei ole, olen vain niin rauhaton", sanoi ukko. — "Kertoisit nyt minulle, mistä syystä." — "Ethän sinä, Ingmar, vain valehtele minulle, jotta minä pääsisin täältä tynesti lähtemään", sanoi ukko hyvin hellästi. Nyt Ingmar oli yllättynyt. Hän menetti tyneytensä ja herahti nyyhkyttävään itkuun. "Kerro toki ennemmin asiat toden mukaan!" sanoi ukko. Silmänräpäyksessä Ingmar vaikenä ja rauhoittui. — "Täytyyhän itkeä, kun menettää niin hyvän ystävän kuin sinä olet minulle ollut."

Tämän jälkeen ukko kävi yhä levottomammaksi, ja kylmä hiki nousi hänen otsalleen. "Sinä, Ingmar, olet niin vasta tullut tähän maahan", hän viimein sanoi, "tokko lienet vielä kuullut mitään uutisia täältä meiltä?" — "Olen", sanoi Ingmar, "sen, mitä tarkoitat, sen minä jo kuulin Jerusalemissa." — "Minun olisi

paremmin pitänyt valvoa sitä, mikä sinulle kuului", sanoi ukko. — "Kuulehan, Vahva-Ingmar, kun sanon: Olet väärässä, jos Barbroosta uskot jotakin pahaa." — "Väärässäkö olen?" ukko sanoi. — "Niin olet", sanoi Ingmar lujemmalla äänellä. "Olipa hyvä, että minä tulin kotiin, sillä nyt hän saa edes jonkun puolustajan itselleen."

Ukko aikoi vastata, mutta Barbroo, joka oli mennyt väentupaan laittamaan kahvipöytää vieraille, oli raollaan olevan oven kautta kuullut koko heidän puheensa. Hän tuli nyt kiireesti peräkamariin ja astui Ingmaria kohti ikään kuin jotakin hänelle sanoakseen. Mutta viime hetkessä hän näkyi muuttavan mieltään. Hän kumartui sen sijaan ukon yli ja kysyi, miten hänen laitansa oli.

"Kyllähän minä nyt voin paremmin, kun olen saanut puhua Ingmarin kanssa", sanoi ukko. — "Niin, hyvä hänen kanssaan onkin puhua", sanoi Barbroo hiljaa ja siirtyi sitten ikkunan luo asettuen sinne istumaan.

Tämän jälkeen jokainen saattoi huomata, että Vahva-Ingmar valmistautui poislähtöön. Hän makasi ummessa silmin ja kädet ristissä. Kaikki pysyivät liikahtamatta, jotteivät häntä häiritsisi.

Mutta Vahva-Ingmar kuvitteli ajatuksissaan yhä sitä päivää, jona Suur-Ingmar oli kuollut. Hän näki edessään huoneen sellaisena kuin se oli ollut hänen tullessaan sinne hyvästejä sanomaan. Hän muisti ne pikku lapset, jotka hänen isäntänsä oli pelastanut ja jotka olivat istuneet sängynpohjissa silloin, kun hän siinä kuoli. Kun hän ajatteli tätä, hänen mielensä omituisesti heltyi. "Katsohan, Suur-Ingmar, kun sinä olet minua paljon ylempi", hän kuiskasi, sillä sen hän ymmärsi, ettei hänen nuoruudenystävänsä voinut tänä hetkenä olla etäällä hänestä. "Kirkkoherra ja lääkäri täällä ovat, ja sinun ryijysi minulla nyt on peitteenä, mutta mitään pientä lasta minun silmäni eivät erota sängynpohjissa istumassa." Tämä oli tuskin sanottu, kun hän kuuli, että joku hänelle vastasi. "Tässä talossa on kyllä pieni lapsi, jonka hyväksi sinä voisit viime hetkenäsi tehdä armeliaan työn."

Tämän kuultuaan Vahva-Ingmar alkoi hymyillä itsekseen. Hän oli heti ymmärtävinään, mitä hänen nyt piti tehdä. Hän alkoi nyt hyvin heikolla, mutta vielä täysin tajuttavalla äänellä valitella, että kirkkoherran ja lääkärin täytyi niin kauan vartoa hänen kuolemistaan. "Mutta koska te, kirkkoherra, kuitenkin täällä istutte", hän sanoi, "mainitsen tässä, että täällä talossa on kastamaton lapsi, ja ajattelin kysyä, ettekö te, kirkkoherra, olisi hyvä ja odottaessanne kastaisi sitä."

Ääneti oli huoneessa oltu tähän asti, mutta vielä äänettömämmin oltiin nyt. Mutta sitten kirkkoherra sanoi: "Siinä sinä, Vahva-Ingmar, sanoit hyvän ajatuksen. Se olisi meidän ollut tehtävä ajoja sitten."

Barbroo nousi vallan säikähtyneenä ylös. "Ei toki, ei se nyt mitenkään käy", hän sanoi. Hän oli aina ajatellut, että kun poika viedään kasteelle, silloin hänen täytyy ilmaista, kuka sen isä on, ja hän oli siitä syystä lykännyt kasteen tuonnetmas. Nyt hän joutui kauhistuksesta vallan pyörälle päästään. — "Voisit nyt sallia minulle sen ilon, että olisin viime hetkenäni tehnyt hyvää", sanoi Vahva-Ingmar toistaen ne sanat, jotka oli ollut kuulevinaan. — "Ei ei, se on mahdotonta", sanoi Barbroo.

Nyt lääkärikin koetti omalla tavallaan kannattaa ukon mielitekoa. "Olen varma, että Vahvan-Ingmarin olisi hiukan helpompi hengittää, jos hän saisi joksikin aikaa muuta ajattelemista kuin että hän pian kuolee." Barbroosta tuntui kuin hänet olisi taottu kahleisiin, kun häneltä tällaista pyydettiin kuolemaisillaan olevan miehen huoneessa. Hän sanoi vaikeroiden: "Te käsitätte kyllä itekin, ettei se voi mitenkään sopia." Kirkkoherra meni Barbroon eteen ja sanoi vakaasti: "Ymmärräthän sinä, Barbroo, että lapsi on kastettava." — "Niin on, mutta tänään se on liian vaikeata", Barbroo kuiskasi vastaukseksi. "Minä tulen huomenna pappilaan ja tuon lapsen sinne. Ei sitä nyt voida kastaa, ei mitenkään, juuri Vahvan-Ingmarin kuolinhetkenä." — "Itsehän näet, että Vahva-Ingmar siitä ilahtuisi", sanoi kirkkoherra.

Ingmar oli tähän asti istunut ääneti ja liikahtamatta. Mutta hänen sydämensä oli noussut kuohumaan, kun hän näki Barbroon noin nöyryytettynä ja onnettomana. Tuo on hirvittävän katkeraa sellaiselle, joka niin paljon pitää itsestään kuin Barbroo, hän ajatteli. Hänen oli kerrassaan mahdotonta sallia, että sitä ihmistä, jota hän kerran oli rakastanut ja kunnioittanut enemmän kuin ketään muuta, noin masennettiin ja poljettiin kaikkien pilkaksi.

"Kuule, luovu sinä pois tuosta ehdotuksestasi", hän sanoi Vahvalle-Ingmarille. "Se on Barbroolle liian raskasta." — "Kyllä me teemme sen niin helpoksi Barbroolle kuin suinkin, jos hän vain tahtoo noutaa lapsen", virkkoi kirkkoherra. "Hän saa kirjoittaa paperille sen mitä tarvitaan, niin minä sitten kotona merkitsen sen kirkonkirjaan." — "Ei, ei ollenkaan, se on ihan mahdotonta", sanoi Barbroo ja ajatteli vain jotakin keinoa saadakseen kasteen lykätyksi toiseen kertaan.

Vahva-Ingmar nousi nyt vuoteellaan istualleen ja lausui tarkasti punniten sanojaan: "Vielä sinun sydäntäsi, Ingmar, painaa kaiken ikäsi, jollet saa täytetyksi tätä minun viimeistä toivettani."

Ingmar nousi silloin oitis. Hän meni Barbroon luo, kumartui tämän puoleen ja kuiskasi: "Tiedäthän, Barbroo, ettei aviovaimon tarvitse ilmoittaa kastetodistukseen kenenkään muun nimeä kuin miehensä."

Hän katsahti Barbroon silmiin. Vaimon koko ruumis värähti, mutta hän ei vastannut sanaakaan. Luulen, että hän on vähällä menettää järkensä, Ingmar ajatteli.

Hän meni ulos, eikä kauan kestänyt, kun kastetoimitukseen oltiin valmiina. Papinkauhtana ja käsikirja otettiin esiin pienestä matkalaukusta, joka kirkkoherralla aina oli mukanaan, ja vadillinen vettä tuotiin sisään. Vanha-Liisa tuli sylikummiiksi.

Kirkkoherra seisoj keskilattialla sitoen kauhtanaa ylleen. "Ensiksi minun sitten pitäisi saada tietää, millä nimellä poika ristitään", hän sanoi. — "Tahtoisiko Barbroo itse antaa hänelle nimen?" esitti lääkäri. Kaikki katsoivat Barbroohon. Hänen huulensa liikkuvat pari kertaa, mutta mitään ääntä niistä ei tullut. Siitä odotuksesta ei näyttänyt tulevan loppua.

Kun Ingmar sen näki, ajatteli hän näin. Nyt Barbroo muistelee, minkä nimen hänen poikansa olisi saanut, jos kaikki olisi niinkuin olla piti. Hän ei saa häpeältään puhutuksi. Ingmarin mieli heltyi niin, että viha vaimoa kohtaan haihtui ja hänen entinen suuri rakkautensa täytti valtavana voimana hänet. Voihan hänen lapsensa nimenä hyvinkin olla Ingmar, hän ajatteli. Mitäpä minä siitä? Mehän eroamme kuitenkin. Parasta olisi, kun voisimme edes jotenkin vielä saada ihmiset uskomaan, että lapsi on muka minun, jotta hän saisi hyvän nimensä ja maineensa takaisin.

Mutta tätä hän ei tahtonut suoraan esittää, vaan keksi toisen tavan: "Koska Vahva-Ingmar on pitänyt tästä kasteesta huolen, niin eiköhän hän antaisi pojalle omaa nimeänsä." Hän katsoi tätä sanoessaan vaimoonsa, nähdäkseen ymmärsikö tämä hänen tarkoitustaan.

Mutta tuskin hän oli ehtinyt nämä sanat virkkaa, kun Barbroo nousi. Hän astui hiljaa paikaltaan peremmäs, kunnes seisoj vastapäätä kirkkoherraa. Sitten hän sanoi eheästi ja vapaasti: "Ingmar on ollut minulle niin hyvä, etten enää jaksa nähdä hänen tuskaansa, mutta nyt minä tahdon tunnustaa, että lapsi on hänen. Ingmariksi tätä lasta ei ristitä, sillä se on sokea ja älypuoli."

Ja näitä sanoja lausuessaan hän tunsj mieltänsä hirveästi katkeroitavan, kun nyt hänen elämänsä pohjimmainen salaisuus oli häneltä reväistj pois. Hän herahti itkuun, ja kun hän ei tuntenut voivansa nyyhkytystään hillitä, riensi hän ulos huoneesta antaakseen kuolevan olla rauhassa.

Väentuvassa hän heittäytyi suuren pöydän varaan ja itkeä tyrski valtoimena.

Hetken perästä hän nosti päätään ja kuulosti peräkamariin. Sieltä kuului silloin matalaäänistä puhetta. Vanha-Liisa parhaillaan kertoi heidän olostaan karjamökillä.

Taaskin hän katkeroitui siitä, että salaisuus oli tullut ilmi, ja taaskin hän hyrskähti itkuun. Mikä kumma voima hänet oli pakottanutkin puhumaan, juuri kun Ingmar oli kaikki hänelle niin tasoittanut, että hän hyvinkin olisi voinut vielä pari viikkoa olla vaiti, kunnes olisi saanut eron. Nyt minun täytyy surmata itseni. Tämä päivä on minun viimeiseni.

Sitten hän kuulosti uudelleen. Nyt kirkkoherra luki kastesanoja. Hän puhui niin selvään, että Barbroo kuuli joka sanan. Vihdoin tuli nimen antamisen vuoro. Nimen kirkkoherra lausui kovemmalla äänellä kuin muun. Se oli Ingmar.

Sen kuullessaan Barbroo alkoi uudelleen itkeä voimattomuuttaan.

Ovi aukeni kohta sen jälkeen, ja Ingmar tuli ulos. Barbroo meni häntä vastaan pidättäen väkisin kyynelensä. "Sinä ymmärrät, että meidän välimme täytyy tulla sellaiseksi kuin ennen sinun lähtöäsi päätettiin", hän sanoi. Ingmar silitti hiljaa hänen tukkaansa. — "Minä en pakota sinua mihinkään. Mutta kuitenkin siitä, mitä sinä äsken teit, minä näen, että sinä rakastat minua enemmän kuin omaa elämääsi."

Barbroo tarttui nyt lujalla otteella hänen toiseen käteensä. "Lupaatko sinä, että minä saan yksin ottaa lapsen hoitooni?" — "Lupaan", sanoi Ingmar, "sinä saat siinä tehdä oman tahtosi mukaan. Vanha-Liisa kertoi meille, mitä taisteluja sinulla on siitä lapsesta ollut. Ei kukaan henno sitä sinulta riistää."

Barbroo katsoi häneen suurin silmin. Hänestä oli ihan ihmeellistä, kun hänen kaikki pelkonsa yht'äkkiä tuntuivat haihtuneen tyhjiin. "Olin luullut, että sinua oli turha koettaakaan taivuttaa, jos saisit tietää totuuden", hän sanoi. "Mutta minä olen sinulle kiitollisempi kuin sanoa voin. On niin hauskaa saada erota hyvinä ystävinä, niin että kun vastedeskin tavataan, voimme vielä sovussa keskustella."

Ingmarin kasvot muuttuivat äkkiä hymyileviksi. "Mitenkä nyt lienee sen asian laita, tahtoisitko sinä lähteä minun kanssani Jerusalemiin?" hän sanoi.

Hänen hymyilynsä nähdessään Barbroo kävi tarkkaavammaksi. Hän ei ollut koskaan nähnyt Ingmaria sellaisena. Koko kasvot olivat muuttuneet. Barbroosta tuntui kuin heijastus jostakin olisi valaissut noita jäykkiä piirteitä, niin että Ingmar oli oikein kauniin näköinen. "Mikä sinun on, Ingmar?" hän kysyi.

"Mitä sinä nyt suunnittelet? Kuulin sinun antavan pojalle nimen Ingmar. Mitä sinä sillä tarkoitat?"

"Nyt sinä, Barbroo, saat kuulla jotakin ihmeellistä", sanoi Ingmar tarttuen hänen molempiin käsiinsä. "Kun olin kuullut Vanhan-Liisan kertomuksen teidän olostanne salolla, pyysin minä lääkäriä tutkimaan lasta. Ja lääkäri ei huomannut hänessä mitään vikaa. Hän sanoi, että se on pieni ikäisekseen, mutta se on ihan terve, ja sillä on yhtä hyvä ymmärrys kuin muillakin lapsilla."

"Eikö se sitten lääkärikin mielestä ole ruma ja oudon näköinen?" sanoi Barbroo henkeään pidättäen.

"No, eiväthän meidän sukumme lapset yleensäkään taida olla sen kauniimpia", Ingmar sanoi.

"Eikö hän sitäkään usko, että se on sokea?"

"Kyllä se lääkäri nyt saa sinusta, Barbroo, naurunaihetta koko iäkseen, kun olet ruvennut sellaisia hullutuksia uskomaan. Hän lupaa lähettää tänne silmäväettä, jolla voit poikaa pestä. Ja viikon kuluttua se on terve."

Barbroo lähti kiireesti menemään kamariin päin. Ingmar viittasi häntä takaisin. "Et sinä nyt saa lasta ottaa", hän sanoi. "Vahva-Ingmar pyysi, että se pantaisiin vuoteelle hänen luokseen. Ja nyt hän sanoo, että hänen on aivan yhtä hyvä olla kuin isän. Ei hän nyt mitenkään päästä lasta luotaan, ennen kuin kuolee."

"Ei, en minä menekään poikaa häneltä ottamaan", sanoi Barbroo. "Mutta minun täytyy itse saada puhua lääkärin kanssa."

Sieltä palattuaan hän meni Ingmarin ohi ja seisautui ikkunan ääreen. "Olen kysynyt lääkäriltä, ja nyt minä tiedän, että se on totta." Hän ojensi käsiään taivasta kohti. Hän oli ikään kuin häkistä vapaaksi päästetty lintu, joka kohottaa siipiään. "Et tiedä, Ingmar, etkä tajua, mitä onnettomuus oikein on", hän sanoi. "Ei kukaan sitä tiedä."

"Barbroo", sanoi Ingmar, "saanko minä nyt ruveta puhumaan meidän tulevaisuudestamme?" Barbroo ei häntä kuunnellut. Hän oli pannut kätensä ristiin ja alkoi kiittää Jumalaa. Hän puhui puoliääneen ja kuohuvin mielin, mutta Ingmar kuuli hyvin hänen sanansa. Hän uskoi nyt Jumalan tietoon kaikki äskeiset surunsa kovaosaisesta lapsestaan, ja hän kiitti häntä siitä, että hänen lapsensa saa tulla kaikkien muiden kaltaiseksi, siitä että hän saa nähdä sen juoksevan ja leikkiä lyövän, siitä että se saa käydä koulua ja oppia lukemaan, siitä että se vielä kasvaa nuorukaiseksi, joka voimakkaasti käyttää kirvestä ja ohjaa auraa, siitä että se varttuu aikamieheksi, joka ottaa vaimon ja isäntänä asuu tätä suvun vanhaa kartanoa.

Kun hän oli tästä Jumalaa kiittänyt, tuli hän Ingmarin luo ja sanoi helossa silmin: "Nyt minä tiedän, miksi isä sanoi Ingmarinpoikien sukua tämän paikkakunnan parhaaksi."

"Siihen on se syynä, että Jumala kohtelee meitä laupiaammin kuin muita", Ingmar vastasi. "Mutta nyt, Barbroo, meidän on puhuttava — — —"

Barbroo keskeytti hänet.

"Ei, vaan se se on syynä, että te ette asetu ennen kuin olette sopineet välinne Herran kanssa", hän sanoi. "Laupias Jumala, miten minun lapseni olisi käyntykään, jollet sinä olisi ollut sen isä?"

"Vähäisen minä olen kyennyt sitä auttamaan", Ingmar sanoi.

"Sinunpa tähtesi se pääsi minun sukuni kiroista", sanoi Barbroo sydämellisesti. "Se sinun pyhiinvaelluksella käyntisi se vaikutti, että nyt on näin hyvin käynyt. Se toivo minua viime talvenakin välistä vahvisti, että sinun Jerusalemiin menosi tähden Jumala olisi minulle ja lapselle armollinen."

Ingmarin pää painui alas. "En minä muuta tiedä, Barbroo hyvä, kuin että koko ikäni minä olen ollut suuri raukka", hän sanoi muuttuen nyt yhtä alakuloisen näköiseksi kuin tunti sitten.

"Arvaapa mitä tuolla sisällä äsken juuri puhuttiin", sanoi Barbroo. "Niin, kirkkoherra sanoi, että tästälähtien sinua kansa kyllä sanoo Suur-Ingmariksi, koska sinä olet niin Jumalan suosiossa, että sinun tähtesi minun sukuni on päässyt kirouksestaan."

He istuivat rinnakkain leveällä rahilla. Vaimo painautui lähelle Ingmaria, mutta Ingmarin kädet olivat riipuksissa ja hänen kasvonsa synkistyivät synkistymistään.

"Nyt minä luulen, että sinä olet vihoissasi minulle", sanoi Barbroo. "Muistelet varmaankin minun äskeistä tylyyttäni ja julmuuttani tuolla tiellä. Mutta voithan käsittää, että se oli katkerin hetki mitä

minä olen elänyt."

"Enhän voi olla iloissani", Ingmar sanoi. "En vielä tiedä, miksi meidän olomme kääntyy. Sinä kyllä sanot minulle niin paljon kaunista, mutta et vastaa, rohkenetko jäädä tänne minun vaimokseni."

"Vai en ole sitä sinulle sanonut?" sanoi Barbro ihmetellen ja hymyhuulin. Samassa hänen vanha pelkonsa oli hänet uudelleen yllättää, ja hän vapisi. Mutta hän silmäili ympärilleen, sulki katseeseensa koko vanhan pirtin, pitkän, matalan ikkunan, leveät seinänvierirahit ja takkauunin, jonka ääressä suku oli polvi polvelta istunut pystyvalkean loisteessa tehden puhdetöitä. Hän tunsi, että se häntä vartioi ja suojelee.

"En koskaan tahdo muualla elää kuin sinun kattosi alla ja sinun kodissasi", hän sanoi.

Kohta sen jälkeen kirkkoherra avasi peräkamarin oven ja viittasi heitä tulemaan sisään.

"Nyt Vahva-Ingmar näkee koko taivaan avoinna", hän sanoi heidän mennessään ovesta hänen sivuitseen.

Jerusalem II, 1902.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JERUSALEM I-II ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting

free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a

replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.